SISÄLLYSLUETTELO

Opetuslautakunta pöytäkirja 10.06.2019

Pöytäkirjan kansilehti ... 1

1 § Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus/ EL-H ... 3

2 § Työjärjestyksen hyväksyminen/ EL-H ... 4

3 § Asiantuntijoiden selvitykset ja ajankohtaiset asiat/ EL-H ... 5

4 § Pöytäkirjan tarkastajien valinta/ EL-H ... 6

5 § Kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet päätökset/ EL-H ... 7

6 § Tiedoksi merkittävät asiat/ EL-H ... 8

7 § Perusopetuksen iltapäivätoiminnan avustaminen vuonna 2019 / EL-H ... 9

- Perusopetuksen iltapäivätoiminnan avustaminen vuonna 2019 ... 11

8 § Draamalinjan perustaminen Martinlaakson lukioon elokuusta 2020 alkaen /AR ... 12

9 § Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen määrät syksylle 2020 /AR ... 14

10 § Vantaan ammattiopisto Varian ammatillisen koulutuksen aloituspaikat ja oppisopimuskoulutuksena toteutettavan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä vuonna 2020 / AR ... 16

11 § Martinlaakson lukion ja Sotungin etälukion opetussuunnitelmien päivitys /AR ... 18

- Sotungin etälukion opetussuunnitelma 2019 ... 19

- Martinlaakson lukion opetussuunnitelma 2019 ... 192

- Tiivistelmä opetussuunnitelman muutoksista 2019, Martinlaakson lukio ... 479

12 § Vantaan perusopetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen/AR ... 482

- Vantaan perusopetuksen lisäopetuksen ops 2019 ... 484

13 § Päätös oikaisuvaatimukseen erityisluokanopettajan vakinaisen viran täyttämistä koskevasta päätöksestä/ IK ... 535

14 § Edustajien nimeäminen suomenkielisen perusopetuksen kieliohjelman kehittämisen työryhmään / IK ... 538

15 § Muutos Vantaan suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelmaan 1.8.2019 alkaen, esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö / IK ... 540

- Vantaan suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelman luku 1.5, esi- ja alkuopetus ... 541

16 § Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi paikallisella ja pedagogisella tasolla / SA-V ... 542

- Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arvioinnin periaatteet paikallisella ja pedagogisella tasolla ... 544

- Esittelyaineisto: Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi paikallisella ja pedagogisella tasolla ... 546

17 § Vantaan suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen / SA-V ... 553

- Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen ... 555

- Muutokset sisältävä työversio Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta 2019 ... 651

- Esittelyaineisto /Keskeiset muutokset Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmassa 1.8.2019 alkaen ... 762

18 § Vapaalan päiväkodin lisääminen englannin kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikaksi lukuvuonna 2019-2020 / SA-V ... 774

19 § Hakunilaan suunnitellun päiväkodin nimeäminen Hevoshaan päiväkodiksi /SA-V ... 775

20 § Ruusupuun päiväkodin (Kivistön) hankesuunnitelman hyväksyminen/ETN ... 776

SISÄLLYSLUETTELO

Opetuslautakunta pöytäkirja 10.06.2019

- Hankesuunnitelma, Ruusupuun päiväkoti (Kivistön) 778
21 § Simonkallion koulun hankesuunnitelman hyväksyminen / ETN 851
- Simonkallion koulun hankesuunnitelma 852
22 § Atomi, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotila hankesuunnitelman hyväksyminen /ETN 914
- Atomi-Hankesuunnitelma-r2 916
23 § Kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet päätökset/ EL-H 1003
Muutoksenhakuohje 1/ Oikaisuvaatimus §:t 7-12 ja 14-19 1004
Muutoksenhakuohje 2/ Kunnallisvalitus oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen § 13 1005
Muutoksenhakuohje 3/ Oikaisuvaatimus-/ valituskielto §:t 20-22 1006

Opetuslautakunnan kokous

Aika 10.6.2019 klo 17:00—18:56
Paikka Kaupungintalo, kaupunginhallituksen huone, Asematie 7, 01300 Vantaa

Osallistujat

Jäsenet	Läsnä	**Varajäsenet**	Läsnä
Edelmann Jan, puheenjohtaja	poissa	Kallionpää Petri	paikalla
Laakso Päivi, varapuheenjohtaja	paikalla	Haapalainen Tuija	
Ahokas Siri	poissa	Josefsson Helen	paikalla
El Issaoui Naima	paikalla	Salminen Helvi	
Harviainen Tuomas	paikalla	Atiye Minna	
Kanerva Sami	poissa	Karpin Tiia	poissa
Lundell Kai-Ari	paikalla	Lihavainen Antti	
Luukkonen Hanna	paikalla	Ylimaa Markus	
Pispala Nina	paikalla	Kivimäki Kaarlo	
Rehnström Kristian	paikalla	Kiviaho Jani	
Rämö Eve	paikalla	Laitinen Hanna-Leena	
Sainio Jari	paikalla	Kähärä Kaarlo	
Sodhi Ranbir	paikalla	Viksten Tony	
Kaupunginhallituksen edustaja		**Kaupunginhallituksen varaedustaja**	
Puoskari Pentti	paikalla	Hakulinen Pentti	
Nuorisovaltuuston edustaja		**Nuorisovaltuuston varaedustaja**	
Singh Sonia	paikalla	Ranta Taru	

Muut osallistujat		Läsnä
Lehto-Häggroth Elina, apulaiskaupunginjohtaja	esittelijä §:t 1—7, 23	paikalla
Askola-Vehviläinen Sole, varhaiskasvatuksen johtaja	esittelijä §:t 16—19	paikalla
Kalo Ilkka, perusopetuksen johtaja	esittelijä §:t 13—15	paikalla
Ranki Ari, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va.	esittelijä §:t 8—12	paikalla
Tanninen Eila, talous- ja hallintojohtaja	esittelijä §:t 20—22	paikalla
Vainio Mikko, kirjastopalveluiden johtaja		paikalla
Vikström Anders, ruotsinkielisten palveluiden johtaja		paikalla
Akkanen Inka, viestintäpäällikkö		paikalla
Korhonen Olli, lakimies		paikalla
Sakki Anna, hallinnon suunnittelija, pöytäkirjanpitäjä		paikalla
Ilola Noora, ympäristökonsultti	§ 3 klo 17:00—17:18	paikalla
Halme Katjamaria, kehittämispäällikkö	§ 3 klo 17:00 —18:04	paikalla
Koli Karri, osaamispalvelupäällikkö	§ 3 klo 17:00 —17:46	paikalla

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Todettiin

Allekirjoitukset

Puheenjohtaja Päivi Laakso

Pöytäkirjanpitäjä Anna Sakki

Pöytäkirjan tarkastus

Aika ja paikka 14.6.2019.2019 klo 12 mennessä

Tuomas Harviainen Kai-Ari Lundell

Pykälät 2 ja 4 tarkastettiin ja hyväksyttiin kokouksessa.

Pöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika ja paikka 17.6.2019 Vantaan kaupungin internetsivuilla paatokset.vantaa.fi

1 § **Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus/ EL-H**

Kuntalain 103 §:n 2 momentin mukaan on kunnan muu toimielin kuin valtuusto päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä.

Lautakunnan puheenjohtaja Jan Edelmann ja jäsenet Siri Ahokas ja Sami Kanerva ovat ilmoittaneet olevansa työn, matkan tai henkilökohtaisen syyn vuoksi estyneitä saapumasta lautakunnan kokoukseen.

Kokouskutsu ja esityslistan asialuettelo on toimitettu lautakunnan jäsenille, kokoukseen osallistuville varajäsenille, kaupunginhallituksen edustajalle ja varaedustajalle torstaina 6.6.2019, jolloin esityslista liitteineen ja asiakirjoineen on tallennettu extranetiin.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 1

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään
a) todeta läsnä olevat lautakunnan jäsenet ja muut kokoukseen osallistujat
b) oikeuttaa seuraavat kokoukseen kutsutut asiantuntijat olemaan heidän esittelemänsä asian ajan läsnä kokouksessa ja myöntää heille saman asian yhteyteen puheoikeus: ympäristökonsultti Noora Ilola, kehittämispäällikkö Katjamaria Halme ja osaamispalvelupäällikkö Karri Koli, asia 3.
c) todeta kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi
d) että kokouksen läsnäolomuutokset kirjataan tähän pykälään.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Lisäksi merkittiin, että

- Nina Pispala saapui kokoukseen klo 17:35 asian 3 käsittelyn aikana.
- Helen Josefsson poistui kokoustilasta yhteisöjäävinä asian 7 käsittelyn ajaksi klo 18:20—18:21.

2 § **Työjärjestyksen hyväksyminen/ EL-H**

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 2

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään hyväksyä kokouksen esityslista kokouksen työjärjestykseksi.

Tämä pykälä tarkastetaan heti.

Käsittely:
Lisättiin ottomenettelyn lisälista esityslistan asiaksi 23.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

3 § **Asiantuntijoiden selvitykset ja ajankohtaiset asiat/ EL-H**

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 3

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Merkitään seuraavat asiantuntijoiden esittelyt ja kokouksessa ajankohtaisista asioista saatavat selvitykset tiedoksi:

- Ympäristökonsultti Noora Ilola: Resurssiviisauden tiekartta raportti 2018
- Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo, kehittämispäällikkö Katjamaria Halme, osaamispalvelupäällikkö Karri Koli ja ruotsinkielisten palvelujen johtaja Anders Vikström: Kolmiportainen ja erityinen tuki, kehittämistoimenpiteet
- Varhaiskasvatuksen johtaja Sole Askola-Vehviläinen: Varhaiskasvatuksen laadunhallinnan viitekehys, asia 16
- Varhaiskasvatuksen johtaja Sole Askola-Vehviläinen: Keskeiset muutokset Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta 1.8.2019 alkaen, asia 17

Käsittely:
Lisättiin seuraava asiantuntijan esittely tiedoksi merkittäviin:
- Kirjastopalveluiden johtaja Mikko Vainio: Koivukylän kirjaston tilannekatsaus

Päätös:
Hyväksyttiin muutettu esitys.

4 § **Pöytäkirjan tarkastajien valinta/ EL-H**

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 4

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään
a) valita pöytäkirjan tarkastajiksi Tuomas Harviainen ja Kai-Ari Lundell
b) tarkastaa pöytäkirja viimeistään perjantaihin 14.6.2019 klo 12.00 mennessä.

Tämä pykälä tarkastetaan heti.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

5 § Kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet päätökset/ EL-H

Opetuslautakunnalle on kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten lähetetty seuraavat päätökset:

Varhaiskasvatuksen johtaja Sole Askola-Vehviläinen
§ 6 Kesätoiminta-aikana 1.7.–31.7.2019 suljettavat varhaiskasvatuksen suomenkieliset päiväkodit

Ruotsinkielisten palveluiden johtaja Anders Vikström
§ 20 Helsinge gymnasiums Globala rådets resa till Stockholm/Tillägg till läsårsplanen för läsåret 2018–2019 /Helsinge gymnasiumin Globala rådetin matka Tukholmaan/Lisäys lukuvuosisuunnitelmaan 2018–2019
§ 22 Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen päiväkotien sulkeminen kesätoiminta-aikana 1.7.–31.7.2019. /Den svenskspråkiga småbarnspedagogikens daghem stängs på sommaren för tiden 1.7.–31.7.2019

Rehtori Pekka Tauriainen
§ 8 Ammatillisten perustutkintojen toteutus- ja arviointisuunnitelmien hyväksyminen/Osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma perustutkinnot sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnot
§ 9 Laastisiilon hankinta ammattiopisto Varian rakennusalan opetukseen.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 5

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään olla ottamatta opetuslautakunnan käsiteltäväksi esittelyosassa mainittuja päätöksiä.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

6 § **Tiedoksi merkittävät asiat/ EL-H**

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 6

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään merkitä seuraavat asiat tiedoksi:

Käsittely:
Lisättiin seuraava asia tiedoksi merkittäviin:

Kaupunginhallitus hyväksyi 3.6.2019 vuoden 2020 talousarvion määrärahakehykset. Sivistystoimen hyväksytyn kehyksen informaatiomateriaali on tallennettu lautakunnan extranetiin esittelyaineistoihin ja se esitellään lautakunnalle elokuussa.

Päätös:
Hyväksyttiin muutettu esitys.

7 § **Perusopetuksen iltapäivätoiminnan avustaminen vuonna 2019 / EL-H**

VD/323/02.03.01.03/2019

Perusopetuksen iltapäivätoiminnan avustus maksetaan niille iltapäivätoiminnan palveluntuottajille, jotka ovat tehneet sopimuksen iltapäivätoiminnan järjestämisestä Vantaan kaupungin sivistystoimen kanssa. Tällä hetkellä voimassa olevia sopimuksia on 27 eri iltapäivätoiminnan palveluntuottajan kanssa.

Vantaan kaupunki on saanut opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen vuoden 2019 valtionosuudesta, joka on 1.909.883 euroa. Valtionosuus perustuu toteutuneisiin ohjaustunteihin vuosina 2018 ja 2019 siten, että tunnit on tasattu talousarvion tuntimäärän kertoimella 0,9871. Ohjaustunnin suuruus vuonna 2019 on 26 euroa, josta valtionosuus on 57 prosenttia.

Syksyn ennakkoavustusta maksetaan 250 euroa/lapsi. Opetuspäällikkö tekee päätökset 3.6.2019 syksyllä 2019 iltapäiväkerhoissa aloittavista lapsista. Ennakkoavustukset maksetaan palveluntuottajille edellä mainittujen lapsimäärien mukaisesti.

Ennen maksun suorittamista palveluntuottajan on toimitettava sivistysvirastoon sitoumus ennakkomaksusta. Palveluntuottaja sitoutuu maksamaan avustuksen takaisin, mikäli toimintaa, johon avustus on myönnetty, ei toteuteta tai palveluntuottaja ei ole määräaikaan mennessä toimittanut hyväksyttävää tilitystä tai toimintaselvitystä iltapäivätoimintaan tarkoitetun avustuksen käytöstä. Lisäksi, jos ennakkoavustus on suurempi kuin tarkistuslaskennan jälkeen syksyllä maksettava todellinen avustus, palveluntuottaja sitoutuu maksamaan erotuksen takaisin. Syksyn avustuksen kokonaistilanne tarkistetaan 20.9.2019 lapsimäärien mukaan.

Lisäksi palveluntuottajille korvataan asiakasmaksuhuojennuksista aiheutuneet tulojen menetykset kevätlukukaudelta 2019.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 7

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään

a) että syksyn ennakkoavustus 250 euroa/lapsi maksetaan sitoumusta vastaan 3.6.2019 lapsilukumäärän mukaan sellaisille iltapäivätoiminnan palveluntuottajille, jotka ovat tehneet sopimuksen iltapäivätoiminnan järjestämisestä Vantaan kaupungin kanssa. Syksyn avustusten kokonaistilanne tarkistetaan 20.9.2019 lapsimäärien mukaan.

b) jakaa kohdennettua avustusta sekä maksuhuojennuksen kompensaatiot seuraaville iltapäivätoiminnan palveluntuottajille:

	Euroa
Folkhälsan Förbund rf	12 977,50
Folkhälsan i Östra Helsinge	3 750,00
Folkhälsan Välfärd Ab	10 977,50
Hem och skola vid Helsinge Kyrkoby Lågstadium rf	3 850,00
H & S International School Oy/HSIS Iltapäivätoiminta	21 802,50
Ilolan koulun vanhemapainyhdistys ry (vain maksuhuojennukset)	577,50
Japalo Oy	9 250,00

Kaivoskympin iltapäiväkerhon kannatusyhdistys ry	18 067,50
Vantaan Lastenliitto ry – Vantaan paikallisyhdistys ry	54 821,00
Koivukylän Palloseura ry	11 442,50
Korson Veto ry	13 630,00
Mammolina Oy	50 517,50
MLL Seutulan paikallisyhdistys ry	7 100,50
Musiikkikoulu Demo (vain maksuhuojennukset)	3 797,50
Musiikkikoulu Grooven kannatusyhdistys ry	30 907,50
Nano Oy, Lasten ja nuorten kerhotoiminta	89 256,00
Pilke päiväkodit Oy	57 637,50
Tikkurilan palloseura ry	15 000,00
Vantaan kansainvälisen koulun vanhempainyhdistys ry	16 960,00
Vantaan NMKY ry	32 132,50
Vantaan Sanataidekouluyhdistys ry	49 306,00
Vantaan seudun steinerkoulun kouluyhdistys ry	6 275,00
Vantaan seurakuntayhtymä	75 312,50
Västersundoms hem och skola rf (vain maksuhuojennukset)	227,50
Yhteensä	595 576,00

c) että avustus maksetaan kustannuspaikalta 133050000
d) että vuoden 2019 toimintaan myönnetyn avustuksen käytöstä annetaan erillinen selvitys opetuslautakunnalle vuoden 2019 loppuun mennessä

Käsittely:
Helen Josefsson poistui kokoustilasta yhteisöjäävinä asian käsittelyn ajaksi klo 18:20—18:21.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liite: Yhteenveto kevään 2019 iltapäivätoiminnan avustuslaskelmasta

Täytäntöönpano: Perusopetuksen tulosalue ja ruotsinkielisten palveluiden tulosalue:
- ote iltapäivätoiminnan palveluntuottajat

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Niina Helminen, 043 826 7723, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Ennakkoavustukset ip-palveluntuottajille 3.6.2019 tilanteen mukaisesti ja maksuhuojennusten				
korvaukset keväältä 2019			Maksuhuojennus	
	250 €/lapsi	Yhteensä	korvaus	Yhteensä
Folkhälsan Förbund rf	51x250	12750	227.5	12977.5
Folkhälsan i Östra Helsinge	15x250	3750		3750
Folkhälsan Välfärd Ab	43x250	10750	227.5	10977.5
Hem och skola vid Helsinge Kyrkoby Lågstadium rf	14x250	3500	350	3850
HSIS Iltapäivätoiminta	80x250	20000	1802.5	21802.5
Ilolan koulun vanhempainyhdistys ry			577.5	577.5
Japalo Oy	37x250	9250		9250
Kaivoskympin iltapäiväkerhon kannatusyhdistys ry	61x250	15250	2817.5	18067.5
Vantaan Lastenliitto ry - Vantaan paikallisyhdistys	194x250	48500	6321	54821
Koivukylän Palloseura ry	38x250	9500	1942.5	11442.5
Korson Veto ry	52x250	13000	630	13630
Mammolina Oy	188x250	47000	3517.5	50517.5
MLL Seutulan paikallisyhdistys ry	25x250	6250	850.5	7100.5
Musiikkikoulu Demo			3797.5	3797.5
Musiikkikoulu Grooven kannatusyhdistys ry	116x250	29000	1907.5	30907.5
Nano Oy, Lasten ja nuorten kerhotoiminta	319x250	79750	9506	89256
Pilke päiväkodit Oy	219x250	54750	2887.5	57637.5
Tikkurilan palloseura ry	60x250	15000		15000
Vantaan kansainvälisen koulun vanhempainyhdistys ry	60x250	15000	1960	16960
Vantaan NMKY ry	116x250	29000	3132.5	32132.5
Vantaan Sanataidekouluyhdistys ry	162x250	40500	8806	49306
Vantaan seudun steinerkoulun kouluyhdistys ry	23x250	5750	525	6275
Vantaan seurakuntayhtymä	289x250	72250	3062.5	75312.5
Västersundoms hem och skola rf			227.5	227.5
Yhteensä	**2162x250**	**540500**	**55076**	**595576**
Lapsia yhteensä 2162				

8 § **Draamalinjan perustaminen Martinlaakson lukioon elokuusta 2020 alkaen /AR**

VD/4825/12.00.01.00/2019

Opetuslautakunta vastaa hallintosäännön 10 luvun 7 § mukaan lukiokoulutuksen järjestämisestä.

Martinlaakson lukiossa on luonnontieteen erityistehtävä ja pitkät perinteet teatteri- ja draamaopinnoilla. Draamaopetus alkoi luovan toiminnan nimellä Martinlaakson lukiossa jo vuonna 1977, ja siitä lähtien draamaopetuksella on ollut merkittävä rooli lukiossa. Martinlaakson lukion painopisteeksi nimettiin draama vuonna 1999. Lukion työyhteisö on sitoutunut tieteen ja taiteen kehittämiseen lukion opetustyössä.

Martinlaakson lukiossa draamaopinnoissa on perinteisesti tehty yhteistyötä eri oppiaineiden välillä. Opetuksen kehittämistyötä on tehty opiskelijalähtöisesti. Yhteistyö on tiivistä kuvataiteen ja musiikin kanssa, mutta myös kielet, kansainvälisyys ja luonnontieteet ovat näkyneet vahvasti teatteriesityksissä. Lukiossa tehdään jatkuvasti projekteja, joissa tiede ja taide kulkevat rinnakkain. Teatteri ja draama tarjoavat onnistumisen elämyksiä monenlaisille opiskelijoille. Mukaan pääsevät yhtä lailla esiintymisestä kiinnostuneet kuin näyttämötekniikkaan perehtyvät opiskelijat.

Draamalinjalle ei haeta erillisellä pääsykokeella, vaan hakukriteeristönä käytetään samankaltaista periaatetta kuin Martinlaakson lukion erityisen koulutustehtävän saaneella luonnontiedepainotteisella LUMA-linjalla. Draamalinjan hakukriteereinä käytetään peruskoulun päättötodistuksen lukuaineiden arvosanoja sekä painotettua äidinkielen arvosanaa pääsykokeen sijaan, sillä teatteri- ja draamaopetuksessa painotetaan kaikkien mahdollisuutta osallistua toimintaan, yhteisöllisyyttä, henkistä kasvua ja näkyväksi tulemista.

Perustamalla erillinen draamalinjaksi nimetty linja, vahvistetaan draamaopintojen asemaa Martinlaakson lukiossa. Näin voidaan kehittää entistä keskittyneemmin draaman ja teatterin opetusta tukemaan lukiolaisten hyvinvointia lukio-opintojen aikana sekä antamaan itsevarmuutta ihmisenä kasvamiseen. Vuorovaikutus- ja ryhmässä toimimisen taidot ovat tärkeitä tulevaisuuden taitoja. Draama tarjoaa oppiaineena mahdollisuuden tekemiseen ja kokemiseen.

Draamalinjan kuvaus:

Opiskelijamäärä:	Enintään 10 aloituspaikkaa vuosittain.
Hakukriteerit:	Peruskoulun päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvo, jossa äidinkielen arvosana painotettuna x 3, muut lukuaineet x 1. (Vantaan suomenkielisiin lukioihin hyväksyttävien opiskelijoiden lukuaineiden keskiarvon tulee Vantaan opetuslautakunnan 15.9.2014 §:n 5 päätöksen mukaisesti olla vähintään 7.00.)
Opetuksen laajuus:	Tarjolla lukuvuosittain 15–20 draama- ja teatterikurssia. Teatterin ja draaman lukiodiplomit on mahdollista tehdä joka vuosi.
Opettajat:	3 opettajaa, jotka ovat mukana draama- ja teatteriopetuksessa.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 8

Nuoriso- ja aikuiskoulutusjohtaja va:n esitys:
Päätetään hyväksyä

a) draamalinjan perustaminen Martinlaakson lukioon elokuusta 2020 alkaen
b) draamalinjan hakukriteerit ja aloituspaikkojen vuosittaisen enimmäismäärän

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Ari Ranki, 050 314 5378, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

9 § Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen määrät syksylle 2020 /AR

VD/4817/12.00.01.00/2019

Hallintosäännön 10 luvun 7 §:n 9 kohdan mukaan opetuslautakunta päättää nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen määrästä. Aloituspaikkojen mitoituksessa otetaan huomioon perusopetuksen päättävien ikäluokan koko, seuraavan vuoden talousarvioesitys, oppilaitosten tilat ja erityisen koulutustehtävän järjestämiseen myönnetyt luvat.

Opetusministeriö on lukiolain (629/1998) nojalla antanut Vantaan kaupungille lukiokoulutuksen järjestämisluvan (872/430/98). Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi 26.10.2017 Vantaan kaupungille erityisen koulutustehtävän 1.8.2018 alkaen musiikki- ja tanssipainotteiseen opetukseen Vaskivuoren lukiossa, luonnontiedepainotteiseen (luonnontieteellis-matemaattinen, LUMA) opetukseen Martinlaakson lukiossa ja englanninkieliseen IB-opetukseen Tikkurilan lukiossa.

Aloituspaikat vuonna 2019
Opetuslautakunta päätti kokouksessaan 14.5.2018 lukioiden aloituspaikoista syksyllä 2019 seuraavasti:

Lukio	Aloituspaikat
Lumon lukio	180
Martinlaakson lukio	114
- Luonnontiedepainotteinen opetus	30 luonnontieteellis-matemaattinen, LUMA
Sotungin lukio	130, joista 50–72 aloituspaikkaa urheilulinjalle
Tikkurilan lukio	358
- Englanninkielinen IB-opetus	30
Vaskivuoren lukio	278, joista enintään 24 aloituspaikkaa medialinjalle
- Musiikki- ja tanssipainotteinen opetus	40, joista musiikki 33 ja tanssi 7
Yhteensä	1160

Aloituspaikat vuonna 2020
Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja esittää nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen lisäämistä 30 paikalla, jolloin kokonaismääräksi tulee 1190. Aloituspaikkojen lisäämiselle on tarve, sillä perusopetuksen päättävien nuorten määrä on kasvanut Vantaalla ja pääkaupunkiseudulla. Em. lisäyksellä aloituspaikkoja on peruskoulun päättäville laskennallisesti 51,1 % ikäluokasta. Näin aloituspaikkojen määrä pysyy laskennallisesti lähes samalla tasolla kuin aiempina vuosina (vuonna 2019 vastaava luku on 51,6 %).

Aloituspaikkojen määrässä on huomioitu vuoden 2020 talousarvioesitys ja oppilaitosten tilat.

Lukio	*Aloituspaikat*
Lumon lukio	186
Martinlaakson lukio	124, joista enintään 10 aloituspaikkaa draamalinjalle
- Luonnontiedepainotteinen opetus	30 luonnontieteellis-matemaattinen, LUMA
Sotungin lukio	135, joista 50–72 aloituspaikkaa urheilulinjalle
Tikkurilan lukio	367
- Englanninkielinen IB-opetus	30
Vaskivuoren lukio	278, joista enintään 24 aloituspaikkaa medialinjalle
- Musiikki- ja tanssipainotteinen opetus	40, joista musiikki 33 ja tanssi 7
Yhteensä	1190

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 9

Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va:n esitys:
Päätetään nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen määrät vuodelle 2020 esityksen mukaisesti.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Lisäksi merkittiin, että lautakunta päätti yksimielisesti jättää seuraavan pöytäkirjalausuman:

”Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen lisäys
Lautakunta esittää, että opetustoimi valmistelee syksyn talousarviokäsittelyyn nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen aloituspaikkojen lisäämisen siten, että paikkoja olisi tulevaisuudessa 60 %:lle ikäryhmän nuorille.

Vantaalla lukion aloituspaikkoja on 51-52 % ikäluokasta, kun Espoossa ja Helsingissä aloituspaikkoja on 60 %:lle ikäryhmästä. Aloituspaikkojen ”vähyys” johtaa myös siihen, että Vantaalla lukioon sisäänpääsyrajat ovat kovat, viime vuonna noin 7.92 – 8.17.

Lautakunta edellyttää, että kaupunki ryhtyy lisäämään asteittain vuodesta 2020 alkaen nuorille tarkoitettuja lukionaloituspaikkoja siten, että paikkoja olisi tulevaisuudessa 60 %:lle ikäluokasta, kuten naapurikunnissa.

Vantaan elinkeinorakenne on sen kaltainen, että vantaalaiset yritykset tarvitsevat nykyisin, mutta erityisesti tulevaisuudessa osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa. Tulevaisuudessa 2030-luvulle tultaessa, koulutuksen merkitys tulee entisestään kasvamaan työmarkkinoilla. Huomionarvoista on myös se, että vantaalaisten koulutustaso on yleisesti alhaisempi kuin naapurikunnissa.
Hallitusohjelmaan on kirjattu esitys, minkä mukaan toisen asteen koulutukseen osoitetaan lisää resursseja sekä rahoitusta tulevaisuudessa.
Tämän esityksen perusteella Vantaan tulee varautua jo 2020 talousarvioesityksessään aloituspaikkojen lisäämiseen portaittain kohti seudullista tasoa.”

Täytäntöönpano: Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue
- ote lukiot ja ammattiopisto Varia, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue ja ruotsinkielisten palveluiden tulosalue

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Ari Ranki, 050 3145378, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

10 § **Vantaan ammattiopisto Varian ammatillisen koulutuksen aloituspaikat ja oppisopimuskoulutuksena toteutettavan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä vuonna 2020 / AR**

VD/4559/12.00.01.00/2019

Hallintosäännön 10 luvun 7 §:n mukaan opetuslautakunta päättää ammatillisen koulutuksen aloituspaikoista. Hallintosäännön mukaan oppisopimuskoulutuksen aloituspaikoista ei päätetä enää erikseen. Aloituspaikkojen mitoituksessa otetaan huomioon alueen työelämän tarpeet ja valmistuneiden sijoittuminen työelämään ja jatko-opintoihin, nuorten koulutuspaikkatoiveet ja nuorisotakuu, koulutuksen järjestämisen edellytykset sekä alueen muiden koulutuksenjärjestäjien tarjonta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön Vantaan kaupungille myöntämän (OKM/38/531/2018) järjestämisluvan mukainen opiskelijavuosien vähimmäismäärä on 3063 opiskelijavuotta. Tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä vuodelle 2020 saadaan opetus- ja kulttuuriministeriöstä vuoden 2019 loppuun mennessä. Luku kattaa aiemman ammatillisen peruskoulutuksen sijaan kaikki ammatillisen koulutuksen opiskelijat.

Lain ammatillisesta koulutuksesta (531/2017, § 37) mukaan henkilöllä on oikeus hakeutua vapaasti suorittamaan tutkintoa tai koulutusta (jatkuva haku). Ammatillisen perustutkintokoulutuksen ja valmentavan koulutuksen opiskelijaksi ottamisessa voidaan kuitenkin käyttää valtakunnallista hakumenettelyä (yhteishaku).

Opetuslautakunta päätti kokouksessaan 11.6.2018 § 12 Varian ammatillisen peruskoulutuksen vuoden 2019 aloituspaikoista seuraavasti:

Koulutusala	Aloituspaikat
Humanistiset ja taidealat	38
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	15
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	56
Tekniikan alat	447
Terveys- ja hyvinvointialat	304
Palvelualat	558
Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus	60
Yhteensä	1478

Aloituspaikoista on 914 yhteishaussa ja 554 jatkuvassa haussa. Jatkuvalla haulla voidaan täydentää ryhmiä, perustaa lisäryhmiä sekä toteuttaa ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta järjestämisluvan tavoiteopiskelijavuosimäärän puitteissa.

Lisäksi oppisopimuskoulutuksena toteutettavan ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä on vähintään 215 opiskelijaa.

Vantaan ammattiopisto Varian rehtori on valmistellut esityksen opetuslautakunnalle vuoden 2020 ammatillisen koulutuksen aloituspaikoista koulutusaloittain. Aloituspaikat on jaoteltu uuden järjestämisluvan koulutusalaluokittelun ja tutkintorakenteen mukaisesti.

Esitys vuodelle 2020

Koulutusala	Aloituspaikat
Humanistiset ja taidealat	24
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	80
Tekniikan alat	475
Terveys- ja hyvinvointialat	337
Palvelualat	591
Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentava koulutus	60
Yhteensä	1567

Aloituspaikoista 931 on yhteishaussa ja 636 jatkuvassa haussa. Jatkuvalla haulla voidaan täydentää ryhmiä, perustaa lisäryhmiä sekä toteuttaa ammatillista osaamista syventävää ja täydentävää koulutusta järjestämisluvan tavoiteopiskelijavuosimäärän puitteissa.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 10

Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va:n esitys:
Päätetään hyväksyä esityksen mukaisesti vuodelle 2020 Vantaan ammattiopisto Varian ammatillisen koulutuksen aloituspaikat koulutusaloittain.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote ammattiopisto Varia

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Pekka Tauriainen, 050 312 4514, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

11 § Martinlaakson lukion ja Sotungin etälukion opetussuunnitelmien päivitys /AR

VD/4353/12.00.01.02/2016

Martinlaakson ja Sotungin etälukion opetussuunnitelmat esitetään päivitettäväksi lukiokohtaisten muutosten osalta.

Vantaan lukioiden nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelmat on laadittu opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lukuvuoden 2016–2017 aikana ja ne on hyväksytty opetuslautakunnassa 5.6.2017. Viimeisimmät lukiokohtaiset opetussuunnitelman muutokset on hyväksytty opetuslautakunnassa 1.10.2018.

Martinlaakson lukion opetussuunnitelmaan syksystä 2019 tulevat muutokset on esitetty lukiokohtaisessa yhteenvedossa.

Vantaan aikuislukioiden opetussuunnitelmat on laadittu opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti kevään 2016 aikana ja ne on hyväksytty opetuslautakunnassa 13.6.2016. Viimeisimmät aikuisten lukiokoulutuksen lukiokohtaiset opetussuunnitelman muutokset on hyväksytty opetuslautakunnassa 11.6.2018.

Sotungin etälukion osalta suunnitelma esitetään päivitettäväksi syksystä 2019 lähtien seuraavien muutosten osalta:

- Katolinen uskonto lisätty tarjontaan
- Islam lisätty tarjontaan
- Kansainvälinen liiketoiminnan opintojen nimeksi muutettu Bisnes, kurssikoodit muutettu KVLS -> BSNS

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 11

Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja va:n esitys:
Päätetään
a) hyväksyä Martinlaakson lukion opetussuunnitelma
b) hyväksyä Sotungin lukion aikuislinjan, Sotungin etälukion opetussuunnitelma

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: Martinlaakson lukion opetussuunnitelma sekä yhteenveto muutoksista
Sotungin lukion aikuislinjan, Sotungin etälukion opetussuunnitelma

Täytäntöönpano: Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Hanna Kukkonen 050 3024916, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi
Ari Ranki, 050 314 5378, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Sotungin etälukion opetussuunnitelma

Nimi	**Sotungin etälukion opetussuunnitelma**
Kunta	**Vantaa**
Koulu	**Sotungin lukion aikuislinja (Sotungin etälukio)**
Hyväksymispäivämäärä	

SOTUNGIN ETÄLUKION OPETUSSUUNNITELMA 1.8.2016 alkaen

Sisällys

1. LUKION TOIMINTA-AJATUS JA ARVOPAINOTUKSET 5

1.1. Toiminta-ajatus 5
1.2. Arvopainotukset 5

2. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN 7

2.1. Oppimiskäsitys 7

2.2 Toimintakulttuuri 8
2.2.1 Sotungin etälukion oman toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen 10
2.3 Aihekokonaisuudet 10
2.4 Yhteistyö 16
2.4.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö 16
2.4.2. Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa 16
2.5 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät 16
2.6 Sotungin etälukion TVT-suunnitelma 18
2.7 Opintojen rakenne 19
2.8 Tuntijako 21
2.9 Lukion kieliohjelma 23
2.10 Itsenäinen suoritus 23

3. OPISKELIJAN OHJAUS JA OPPIMISEN TUKI 23

3.1 Ohjaus 23
3.2 Sotungin etälukion ohjaussuunnitelma 25
3.2.1 Ohjauksen tavoitteet ja arviointi 25
3.2.2 Ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa 25
3.2.3 Ohjauksen yhteistyön järjestäminen 25
3.2.4 Ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako 26
3.3 Oppimisen ja opiskelun tuki 26
3.3.1 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä 28

4. ARVIOINTI 29

4.1 Arvioinnin tavoitteet 29
4.2 Kurssisuorituksen arviointi 30
4.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät 31
4.2.2 Itsenäisesti suoritettu kurssi 31
4.2.3 Suullisen kielitaidon kurssien arviointi 32
4.2.4 Opinnoissa edistyminen 33
4.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen 33
4.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi 36

4.4 Lukion oppimäärän suoritus aikuisten lukiokoulutuksessa 37
4.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot 38

5. OPPIAINEIDEN YLEISET TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT 41

5.1 Äidinkieli ja kirjallisuus 41
5.1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä 42
5.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä 49
5.2 Toinen kotimainen kieli 58
5.2.1 Ruotsi 58
5.3 Vieraat kielet 65
5.3.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä 68
5.3.2 Vieraat kielet, B3-oppimäärä 73
5.4 Matematiikka 83
5.4.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus 84
5.4.2 Matematiikan pitkä oppimäärä 85
5.4.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä 92
5.5 Biologia 96
5.6 Maantiede 104
5.7 Fysiikka 111
5.8 Kemia 116
5.9 Filosofia 121
5.10 Psykologia 125
5.11 Historia 130
5.12 Yhteiskuntaoppi 138
5.13 Uskonto 144
5.13.1 Evankelis-luterilainen uskonto 145
5.13.2 Ortodoksinen uskonto 148
5.15.3 Katolinen uskonto 152
5.15.4 Islam 154
5.14 Elämänkatsomustieto 155
5.15 Teemaopinnot 161
5.16 Muut lukion tehtävään kuuluvat kurssit 162
5.16.1 Terveystieto 162
5.16.2 Kuvataide 166
5.16.3 Tietotekniikka 169
5.16.4 Bisnes 171
5.16.5 Yrittäjyys 172
5.16.6 Lukiopaja 172

1. LUKION TOIMINTA-AJATUS JA ARVOPAINOTUKSET

1.1. Toiminta-ajatus

Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksekkäästi. Lukioaikanaan opiskelija kartuttaa ja syventää olennaista ihmistä, kulttuureja, luontoa ja yhteiskuntaa koskevaa tietoa ja osaamista. Opetus harjaannuttaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Aikuisten lukiokoulutuksella on opetus- ja sivistystehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Aikuisten lukiokoulutus lisää opiskelijan työelämässä menestymisen yleisiä edellytyksiä sekä kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan.

Aikuisten lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Aikuisten lukiokulutuksessa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella ja muilla näytöillä. Aikuisten lukiokoulutus ehkäisee syrjäytymistä tarjoamalla mahdollisuuden jatkaa tai aloittaa lukio-opintoja aikuisena. Koulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan sekä oppimaan oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukio on verkossa toimiva Sotungin lukion aikuislinja, jossa voi suorittaa

-aikuislukion oppimäärän
-yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän
-yksittäisiä lukiokursseja
-muita lukion tehtävään kuuluvia yleissivistäviä aineita tai aihekokonaisuuksia
-ylioppilastutkinnon tai sen osan.

1.2. Arvopainotukset

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu suomalaiselle sivistysperinteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden

hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Aikuisten lukiokoulutuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Opetus pohjautuu YK:n ihmisoikeuksien julistukseen ja keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista.

Aikuisten lukiokoulutus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

Aikuisten lukiokoulutuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Opetus kannustaa kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden suunnassa.

Jokainen aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus- ja uskontotaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Oppilaitoksessa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.
Arvoperusta toteutuu toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukion arvot perustuvat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuihin arvoihin sekä Vantaan kaupungin arvoihin avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Vantaan kaupungin arvot arvot näkyvät Vantaalla ja Sotungin etälukiossa muun muassa seuraavin tavoin:

Avoimuus

Avoimuus tarkoittaa päätöksentekomme ja koko toimintakulttuurimme läpinäkyvyyttä. Kuuntelemme ja jaamme tietoa. Olemme kansainvälinen kaupunki. Sitoudumme keskusteluun ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Rohkeus
Rohkeus on uskallusta nousta tulevaisuuden suunnannäyttäjäksi. Pidämme yllä kokeilemisen kulttuuria, jossa toimimme ennakkoluulottomasti ja haastamme totutut tavat. Etsimme ratkaisuja ja käymme vuoropuhelua yli rajojen.

Vastuullisuus
Vastuullisuus tarkoittaa hyvän elämän turvaamista nykyisille ja tuleville sukupolville. Valmistelussa ja päätöksenteossa huomioidaan ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat.

Yhteisöllisyys
Yhteisöllisyys on osallisuutta, luottamuksen ja yhteishengen luomista sekä sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Olemme hyvä kumppani asukkaille, yrityksille ja yhteisöille.

Sotungin etälukion toiminnan arvoperustana ovat lisäksi ennakkoluulottomuus, oikeudenmukaisuus ja uudistumiskykyisyys. Opiskelun ja oppimisen tavoitteena on itseohjautuvuuden, vastuullisuuden ja osaavuuden kehittyminen siten, että Sotungin etälukiosta valmistuneella opiskelijalla on taitoja osallistua rohkeasti ja innovatiivisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen yhteisön toimintaan.

2. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

2.1. OPPIMISKÄSITYS

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä informaatiota, rakentaa uutta tietoa ja syventää siten osaamistaan aikaisempien kokemustensa ja tietojensa pohjalta. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Lukio-opinnoissa opiskelijoita ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Oppimisprosesseistaan tietoiset opiskelijat osaavat arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan. Näin kehittyvät myös elinikäisen oppimisen edellyttämät taidot. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja muut myönteiset kokemukset edistävät oppimista ja innostavat osaamisen kehittämiseen.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukion opetussuunnitelma pohjautuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Opiskelija käsittelee ja tulkitsee tietoa vuorovaikutuksessa opettajan, ympäristön ja mahdollisuuksien mukaan muiden opiskelijoiden kanssa. Aikuisopiskelijoilla aiemmin opitut asiat ja elämänkatsomus vaikuttavat oppimiseen. Sotungin etälukiossa opiskellaan verkossa ja hyödynnetään digitaalisia sovelluksia. Digitaaliset opetusmenetelmät mahdollistavat yksilöllistämisen ja syvemmän oppiaiheisiin perehtymisen.

2.2 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta oppilaitoksen tehtävästä. Toimintakulttuuri tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukiokoulutus on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella aikuisten lukiokoulutusta järjestävällä oppilaitoksella on omanlaisensa toimintakulttuuri. Opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Opetussuunnitelman perusteet korostavat toimintakulttuuria, joka edistää kestävää hyvinvointia ja osallisuutta sekä on avoin monimuotoiselle vuorovaikutukselle ja maailmassa tapahtuville muutoksille. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä oppilaitoksen koko henkilöstön, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen perusedellytys on avoin ja vuorovaikutteinen sekä keskinäistä arvostusta ja luottamusta rakentava keskustelukulttuuri. Opetussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat seuraavat toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat teemat.

Oppiva yhteisö
Aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos toimii oppivana yhteisönä, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista, kannustaa keskinäiseen vuorovaikutukseen ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Oppivan yhteisön rakentuminen edellyttää dialogisuutta ja pedagogista johtajuutta. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Jaksojen temaattinen toteutus voi luoda edellytyksiä opetuksen eheyttämiselle. Oppilaitoksen toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta ja vastuun ottamista omasta oppimisesta. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa oppimaan oppimiselle ja muille tulevaisuuden taidoille. Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden sekä työ- ja yrityselämän kanssa. Digitalisaatio tuo lisämahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan myös verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Osallisuus ja yhteisöllisyys
Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijoiden kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjä edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta luomalla heille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua oppilaitoksen päätöksentekoon ja toimintatapojen kehittämiseen. Opiskelijoita rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan kautta. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa sekä hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta että tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisten toimintatapojen merkitys korostuu aikuisten lukiokoulutuksen aloitusvaiheessa.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus
Oppivassa yhteisössä edistetään kestävää elämäntapaa ja hyvän tulevaisuuden edellytyksiä. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus on oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea ottaen huomioon heidän moninaisuutensa ja erityistarpeensa. Toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia eikä syrjintää hyväksytä vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan. Opiskelijoita kannustetaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään sekä liikunnalliseen elämäntapaan.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
Aikuisten lukiokoulutusta järjestävässä oppilaitoksessa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Oppivassa yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Kielitietoisessa oppilaitoksessa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielistä, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja. Vieraskielisten opiskelijoiden kotoutumista tuetaan vahvistamalla opetuskielen hallintaa osana kaikkien oppiaineiden opetusta ja oppilaitoksen muuta toimintaa.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukion toimintakulttuuri tukee itseohjautuvaa opiskelua. Opiskelun

järjestelyissä hyödynnetään monipuolisia oppimateriaaleja. Sotungin etälukion opiskelujärjestelyt mahdollistavat joustavan, yksilöllisen ja vuorovaikutusta edistävän henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman. Jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja ja kielitietoinen opettaminen on osa etälukion toimintakulttuuria.

Opiskelija saa opintojensa aikana tukea, ohjausta ja palautetta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä oppilaitoksen koko henkilöstön, opiskelijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Opiskelijoita kannustetaan ilmaisemaan mielipiteensä ja osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen. Opiskelijat vastaavat säännöllisesti palautekyselyihin ja näiden vastausten perusteella kehitetään etälukion toimintaa ja opetusjärjestelyjä. Opiskelijoilla on mahdollisuus antaa palautetta jatkuvasti opetuksesta, opetusjärjestelyistä ja etälukion toiminnasta koko opintojensa ajan. Yhteisöllisyyttä ja asioihin vaikuttamismahdollisuuksia edistetään myös koeviikoilla järjestettävillä iltatapahtumilla, joissa etälukion henkilöstöä on tavattavissa ennen kokeiden alkamista.

2.2.1 Sotungin etälukion oman toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen

Vantaan lukioissa toiminnan tavoitteet kirjataan lukioiden yhteiseen tuloskorttiin, Sotungin lukion ja etälukion omaan tuloskorttiin sekä etälukion lukuvuosisuunnitelmaan. Henkilöstön erilaisissa kokouksissa ja kehittämispäivissä arvioidaan ja kehitetään toimintaa jatkuvasti. Lisäksi tavoitteiden toteutumista arvioidaan lukuvuosittain erilaisilla opiskelijoille ja henkilöstölle tehdyillä kyselyillä ja saadun palautteen pohjalta toimintaa kehitetään edelleen.

Sotungin lukiossa tehdään erilaisia kyselyjä, kuten Kouluterveyskysely, Kunta 10-tutkimus, opiskeluympäristön terveellisyys- ja turvallisuuskartoitus, pääkaupunkiseudun palvelukykytutkimus. Etälukion toiminnassa otetaan näiden kyselyjen tulokset huomioon soveltuvin osin.

Etälukion opetussuunnitelma tarkistetaan ja päivitetään lukuvuosittain.

2.3 Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä koulutus- ja sivistyshaasteita. Samalla ne ovat ajankohtaisia arvokannanottoja. Käytännössä aihekokonaisuudet ovat oppiainerajat ylittäviä teemoja ja laaja-alaisia osaamisalueita. Aihekokonaisuudet on otettu huomioon perusteiden oppiainekohtaisissa osuuksissa sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa teemoissa.

Kaikkien aihekokonaisuuksien yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä
- ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutussuhteita ja keskinäisriippuvuuksia sekä osaa jäsentää laaja-alaisia kokonaisuuksia tiedon- ja taidonalat ylittävästi ja yhdistävästi
- saa mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun ja

ajatteluun
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista sekä rohkaistuu toimimaan hyvän tulevaisuuden puolesta.

Kaikille lukioille yhteisiä aihekokonaisuuksia ovat
- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta.

Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa. Teemaopintojen sisältöjä voidaan valita aihekokonaisuuksista. Vapaaehtoistyö, työharjoittelu tai jokin muu lukion ulkopuolinen toiminta voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa toimia aktiivisina kansalaisina sekä lisätä heidän työn, työelämän ja yrittäjyyden tuntemustaan. Aihekokonaisuus antaa opiskelijoille oppimiskokemuksia, jotka kannustavat aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ja tietoperustaiseen kriittisyyteen. Osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä.

Tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja julkisen vallan toimintaperiaatteita, analysoi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja laajentaa työelämän tuntemustaan
- ymmärtää työelämän ja yrittäjyyden lähtökohtia sekä perehtyy yrittäjyyden ja työn tekemisen eri muotoihin, talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkymiin
- saa kokemuksia toimijuudesta kansalaisyhteiskunnassa sekä työ- ja yrityselämässä sekä löytää omia kiinnostuksen kohteita, toimintatapoja ja -kanavia
- kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan, kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja
- osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja
- harjaantuu suunnittelemaan omaa toimintaansa, oppii ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä ottamaan kohtuullisia riskejä ja kestämään myös epäonnistumista ja pettymyksiä
- rohkaistuu ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä
- tunnistaa omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä osaa tehdä opintoihin ja työhön liittyvät valintansa harkiten.

Aihekokonaisuuden toteuttamista tukevia opiskeluympäristöjä kehitetään yhteistyössä opiskelijoiden sekä muiden toimijoiden, kuten erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa. Lähidemokratia, media sekä erilaiset toimintaryhmät tarjoavat väyliä aktiiviseen kansalaisuuteen. Elinkeino- ja työelämän sekä yrittäjyyden tuntemusta opiskelijat syventävät hyödyntämällä omia työkokemuksiaan, vertaisoppimista ja erilaisia tietolähteitä. Harjoitusyritystoiminta sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa tehtävät yhteiset projektit voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Aihekokonaisuuden tavoitteena on luoda yleiskuva hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista psyykkisistä, sosiaalisista, fyysisistä, yhteiskunnallisista ja kulttuurisista tekijöistä. Elämänhallinnan taidot ja itsetuntemus sekä terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät tiedot, taidot, asenteet, arvot ja tahto ovat aihekokonaisuuden keskeisiä sisältöjä. Aihekokonaisuudella edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista, vahvistetaan mielenterveyden suojatekijöitä ja opitaan tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja kulttuurista hyvinvointia ymmärtäen inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita
- ymmärtää omaan, lukioyhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa pohtia, miten niiden ylläpitämiseen voi osallistua
- tunnistaa hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten kiusaamisen, häirinnän, rasismin ja yhteisön ulkopuolelle jättämisen, sekä osaa puolustaa itseään ja muita näiltä
- osaa käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin
- osaa toimia ongelma- ja poikkeustilanteissa sekä tarvittaessa hakeutua ja ohjata toisia hakeutumaan palvelujärjestelmän tarjoaman avun piiriin
- osaa toimia oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi opiskeluyhteisöissä, omissa verkostoissaan ja yhteiskunnallisesti
- tuntee hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteiskunnallisia edistämiskeinoja sekä osaa kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

Aihekokonaisuus on osa lukion hyvinvointia ja turvallisuutta ylläpitävää toimintakulttuuria, jossa yhteisöllisyys ja keskinäinen huolenpito korostuvat. Hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmat liittyvät myös opiskelijakunnan toimintaan sekä kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden osalta. Aihekokonaisuuden toteuttamiseksi lukio voi tehdä yhteistyötä nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja sosiaalitoimen sekä poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kannustaa opiskelijoita kestävään elämäntapaan ja

toimintaan kestävän kehityksen puolesta. Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyiselle ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet paikallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Lähtökohtana on ihmisen toiminnan sopeuttaminen luonnonympäristöjen kantokykyyn ja luonnonvarojen rajallisuuteen sekä ekosysteemipalveluiden toimivuudesta huolehtiminen. Pyrkimyksenä on, että opiskelijat kehittyvät vastuullisina toimijoina, joilla on taito ja tahto toimia kestävän tulevaisuuden puolesta omassa elämässään.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee perusasiat kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta sekä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä ymmärtää, että vasta niiden yhteensovittaminen tekee elämäntavasta kestävän
- osaa analysoida ja arvottaa luonnonympäristöissä, rakennetuissa ympäristöissä ja sosiaalisissa ympäristöissä tapahtuvia muutoksia sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta
- tuntee ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä tiedostaa niiden merkityksen ympäristölle ja ihmisen toiminnalle
- osaa analysoida globalisoitumista ja sen vaikutuksia kestävään elämäntapaan paikallisesti ja maailmanlaajuisesti sekä tuntee keinoja köyhyyden ja eriarvoisuuden lievittämiseksi
- osaa analysoida kestävän elämäntavan, tuotanto- ja kulutustapojen sekä poliittisten päätösten välisiä yhteyksiä
- osaa noudattaa luontoperustastaan ja kulttuuriperinnöstään ylisukupolvisesti huolehtivaa elämäntapaa
- osaa tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa edistääkseen yhteisvastuullisesti kestävää ja oikeudenmukaista kehitystä.

Aihekokonaisuuden toteuttamisessa luodaan yleiskuva muutostarpeista ja niiden mittavuudesta sekä tuodaan esiin jo tehtyjä korjauksia ja muutosmahdollisuuksia. Kehittyäkseen kestävän kehityksen aktiivisena edistäjänä opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla valinnoillaan ja teoillaan on merkitystä. Globaalin vastuun näkökulman sisällyttäminen lukion toimintaan edistää kestävän elämäntavan oppimista.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kartuttaa opiskelijoiden kulttuurien tuntemusta ja monikielisyyttä, antaa aineksia kulttuuri-identiteettien rakentamiseen sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Aihekokonaisuuden keskeisenä lähtökohtana on opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia, mistä osallisuus ja toimintakykyisyys muodostuvat kulttuurisesti moninaistuvassa yhteiskunnassa, kansainvälistyneessä työelämässä ja monitulkintaisessa, keskinäisriippuvuuksien muovaamassa maailmassa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ihmisoikeuksia ja osaa pohtia niiden edistämistä kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa yhteisöissä sekä osaa arvioida, millaisia asioita ei voida ihmisoikeuksien vastaisina hyväksyä
- osaa reflektoida kulttuuriperintöjä, arvoja, taloudellisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa
- vahvistaa myönteisiä kulttuuri-identiteettejään ja kulttuurien tuntemustaan sekä oppii näkemään asioita toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin ja harjaantuu toimimaan kulttuuritulkkina
- ymmärtää, miten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ovat muodostuneet sekä mikä voi olla hänen ja hänen yhteisöjensä tehtävä kulttuuriperinnön vaalimisessa ja uusintamisessa
- vahvistaa kielitietoisuuttaan, monikielisyyttään ja monilukutaitoaan
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä pyrkien keskinäiseen kunnioitukseen ja aitoon vuorovaikutukseen
- saa tilaisuuksia harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen osaamistaan tehden luovaa, monenkeskistä yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Aihekokonaisuuden teemoja käsitellään mahdollisuuksien mukaan autenttisissa ja monikielisissä opiskeluympäristöissä. Opiskeluympäristöjen rakentamisessa aikuisten lukiokoulutusta tarjoava oppilaitos voi hyödyntää kansainvälisen toiminnan verkostojaan ja kotikansainvälisyyden keinovalikoimia. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Toimintakulttuuria kehitettäessä kiinnitetään huomiota lukioon kieli- ja kulttuuriympäristönä sekä hyvien tapojen edistämiseen. Lukion traditiot, juhlat ja muut tapahtumat voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Monilukutaito ja mediat

Aihekokonaisuus syventää opiskelijoiden ymmärrystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden keskeisestä asemasta ja merkityksestä ihmisenä kasvamiselle ja kulttuurille. Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoja tulkita, tuottaa ja arvottaa tekstejä eri muodoissa ja konteksteissa. Medialukutaito on osa monilukutaitoa. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen tai kinesteettisten symbolijärjestelmien tai niiden yhdistelmien muodostamia kokonaisuuksia. Monilukutaito tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä syventää kriittistä lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Erilaiset lukutaidot kehittyvät kaikessa opetuksessa ja kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja kehittää monilukutaitoaan, erityisesti monimuotoisten tekstien tulkintaa, tuottamista ja arvottamista
- syventää käsitystään eri tieteen- ja taiteenalojen kielten merkityksestä opiskelussa ja työelämässä
- harjaantuu hakemaan, valitsemaan, käyttämään ja jakamaan monenlaisia tekstiaineistoja tiedonhankinnassa ja opiskelussa
- syventää vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojaan kehittämällä yhteisen mediatuottamisen osaamistaan yhdessä muiden kanssa eri viestintäympäristöissä ja eri välinein

- harjaantuu mediakriittisyyteen perehtymällä medioiden toimintaan vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin tekijöihin
- tuntee tekijänoikeuksia ja sananvapautta koskevia keskeisiä normeja sekä osaa analysoida medioihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä
- osaa käyttää monilukutaitoa ja medioita itseilmaisussa ja vuorovaikutuksessa sekä toimia vastuullisesti sisällön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.

Opiskelijoiden monilukutaidon kehittymistä tukee oppiaineiden välinen yhteistyö, opiskelu monipuolisissa opiskeluympäristöissä, opiskelijoiden omien ideoiden ja toimintaympäristöjen hyödyntäminen sekä yhteistyö esimerkiksi medioiden, kirjastojen sekä tutkimus- ja kulttuurilaitosten kanssa. Opiskelijat oppivat erilaisia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä mediassa toimimisen tapoja esimerkiksi osallistumalla mediamateriaalin laatimiseen. Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavan oppilaitoksen tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelmassa otetaan huomioon aihekokonaisuuden toteutustavat.

Teknologia ja yhteiskunta

Aihekokonaisuuden tavoitteena on syventää opiskelijan ymmärrystä teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen vuorovaikutteisuudesta. Teknologian avulla ihminen rakentaa maailmaa tarpeidensa pohjalta uusia ratkaisuja etsien ja luoden. Teknologisten ratkaisujen perustana on tietämys luonnonlaeista ja ilmiöistä. Luovuus ja ongelmanratkaisu, tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus sekä kestävä tulevaisuus ovat näkökulmia teknologian kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen keskeisiä sisältöjä ovat elämäntapojen, toimintaympäristön ja yhteiskunnan muuttuminen. Aihekokonaisuutta voidaan lähestyä historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää eri oppiaineiden tietoja ja taitoja arvioidessaan teknologian eri ilmentymiä sekä pohtiessaan teknologisten innovaatioiden vaikutuksia ja teknologian moninaisia kehittämismahdollisuuksia
- ymmärtää ihmisen suhdetta teknologiaan sekä osaa pohtia teknologian osuutta ja merkitystä elämäntapojen muotoutumisessa, yhteiskunnan muutoksissa ja ympäristön tilaan vaikuttavana tekijänä
- ymmärtää tieteen, taiteen ja teknologian kehityksen keskinäistä vuorovaikutusta
- rohkaistuu käyttämään omia mahdollisuuksiaan, luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan hakiessaan ratkaisuja käytännöllisiin ongelmiin sekä oppii suhtautumaan erehdyksiin luovaan prosessiin kuuluvana kokemuksena
- oppii yhteistyön taitoja ja yrittäjyyttä sekä tutustuu teknologisilta ratkaisuiltaan kiinnostaviin yrityksiin ja innovatiivisiin työelämän toimijoihin
- osaa tehdä järkeviä teknologiaa koskevia valintoja kansalaisena ja kuluttajana
- osaa pohtia teknologian, talouden ja politiikan vuorovaikutusta sekä teknologisten vaihtoehtojen vaikutusta työpaikkojen kehitykseen, työn

sisältöön ja työllisyyteen.

Ihmisen suhdetta teknologiaan pohditaan kodin, työelämän ja vapaa-ajanvieton näkökulmista. Teknologisen kehityksen suuntia ja vaihtoehtoja arvioidaan eettisin ja taloudellisin perustein sekä hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmista. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan kantaa teknologian kehittämiseen ja osallistumaan sitä koskevaan päätöksentekoon pitäen esillä pyrkimyksiä kestävään elämäntapaan. Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla teknologioiden soveltamiseen eri aloilla. Työskentely digitaalisissa ympäristöissä ja teknologia-alan eri toimijoiden kanssa voi olla osa aihekokonaisuuden toteutusta. Ohjauksella voidaan edistää tasa-arvoa opiskelijoiden valinnoissa.

2.4 Yhteistyö

2.4.1. Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sotungin etälukiossa koskee alle 18-vuotiaana etälukio-opinnot aloittaneita opiskelijoita. Alaikäisen opiskelijan opinnot suunnitellaan yhteistyössä opiskelijan ja huoltajien kanssa. Huoltajat saavat tietoa opintojen edistymisestä Wilman kautta. Huoltajien kanssa järjestetään tarpeen vaatiessa palavereja opintojen aikana.

2.4.2. Yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa

Sotungin etälukio tarjoaa Vantaan muiden lukioiden opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa yksittäisiä kursseja. Etälukio tiedottaa aktiivisesti muita lukioita tästä mahdollisuudesta.

Sotungin etälukio tekee yhteistyötä ammattiopisto Varian kanssa. Varian opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa kaksoistutkinto tai yksittäisiä kursseja etälukiossa. Etälukio järjestää kurssien lisäksi ohjausta Varian kaksoistutkinto-opiskelijoille.

Sotungin etälukio tekee yhteistyötä Sotungin lukion kanssa jatko-opintoihin ohjaamisessa. Yhteistyömuotoja ovat vierailut korkeakouluissa ja jatko-opintomessuilla.

2.5 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen ja menetelmien valinnan ja kehittämisen perustana ovat myös opiskelijoiden edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet. Aikuisten lukiokoulutuksen järjestämisessä otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet, joista keskeisin on aikuisopiskelijoiden opiskelulähtökohtien moninaisuus. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien avulla

luodaan mahdollisuuksia joustaviin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin opiskelumahdollisuuksiin.

Koska oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa aiemmin hankittuun osaamiseen, käytetään aikuisten lukiokoulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä. Menetelmien valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineissa edellytetty käsitteellinen ja menetelmällinen osaaminen. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Menetelmällisillä ratkaisuilla voidaan rakentaa kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista.

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa opetus- ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijoiden aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Heitä ohjataan myös käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Lisäksi opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä heidän kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia. Aikuisen kokemukset sekä taito arvioida omaa ajatteluaan ja oppimistaan ovat aikuisten lukiokoulutuksessa erityinen voimavara.

Aikuisten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Opiskeluympäristöjen kehittämisellä tuetaan vuorovaikutusta ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella. Opiskeluympäristöjä koskevissa ratkaisuissa otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa. Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista.

Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia opiskeluympäristöjä hyödynnetään monin tavoin.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijat vastaavat itse henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta, ellei koulutuksen järjestäjä niitä tarjoa.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-

opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna. Etäopiskeluna suoritettu kurssi koostuu opettajan ohjaamasta itsenäisestä opiskelusta, ja siinä käytetään monipuolisesti tietoverkkoja sekä muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Etäopiskelussa pyritään käyttämään myös yhteisöllisiä työtapoja. Lukiokurssi voidaan järjestää myös monimuoto-opetuksena, jolloin verkossa tapahtuvan etäopetuksen ja -opiskelun lisäksi kurssi sisältää myös lähiopetusta ja ohjausta.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomion opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Aikuisten lukiokoulutusta vankilassa tai muussa rikosseuraamuslaitoksessa suoritettaessa lukiokoulutusta säätelevien normien lisäksi otetaan huomioon vankeuslain ja -asetuksen säännökset sekä kansainväliset vankilaopetusta koskevat suositukset. Opetuksessa otetaan huomioon yhdenvertaisuus sekä rikosseuraamuslaitoksessa noudatettava normaalisuusperiaate ja mahdollisuuksien tasa-arvo. Vankilaopetus tukee opiskelijoiden yhteiskuntaan integroitumista. Vankilaopetus edistää vankeuslain (767/205 8. luku 1 §) mukaisia tavoitteita parantaa vankien elämänhallintataitoja sekä ohjaa rikoksettomaan elämään.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukio on verkossa toimiva Sotungin lukion aikuislinja, jossa opiskelu- ja opetusmenetelmät pohjautuvat verkko-oppimiseen ja opettajan ohjaamaan itsenäiseen opiskeluun, jossa käytetään apuna sähköisiä oppimisympäristöjä, tietoverkkoja ja muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Sotungin etälukiossa otetaan huomioon aikuisopiskelijoiden opiskelulähtökohtien moninaisuus ja opiskelumahdollisuuksien joustavuutta lisätään tarjoamalla monipuolisia sähköisiä ja virtuaalisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumuotoja.

Etäopiskelu mahdollistaa opiskelijoiden yksilöllisen etenemisen ja henkilökohtaiset oppimispolut sekä tukee verkko-opiskelutaitojen kehittymistä. Sotungin etälukion opiskelijoilla on myös mahdollisuus osallistua Sotungin lukion kursseille päivisin, mikäli opetusryhmässä on tilaa. Opiskelijat vastaavat itse työvälineiden ja laitteiden hankinnasta.

2.6 Sotungin etälukion TVT-suunnitelma

Etälukio-opetuksen tarkoituksena on valmistaa opiskelijat mahdollisimman hyvin tulevaisuuden haasteisiin. Tulevaisuuden työelämän taidot ja osaamisvaatimukset liittyvät monella alalla tieto- ja viestintätekniikan sujuvaan käyttämiseen. Opetuksen ja oppimisen digitalisaatio sekä sähköiset yo-kokeet edellyttävät uudenlaista pedagogista ajattelua ja ennakkoluulotonta laaja-alaista tiedon käsittelyä.

Tieto- ja viestintäteknologiaa käytettäessä on olennaista, että opiskelija tulee tietoiseksi omista taidoistaan ja niistä tieto- ja viestintäteknologian osa-alueista, joissa hänellä on vielä parantamisen varaa. Etälukiossa opettajat laativat sellaisia

oppimistehtäviä, joita tekemällä opiskelijoiden on mahdollista saavuttaa mahdollisimman hyvät taidot tieto- ja viestintäteknologian avaintaidoissa.

Tieto- ja viestintäteknologian avaintaidot voidaan luokitella seuraaviin ryhmiin:

- *toimisto-ohjelmistojen osaaminen, kuten tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka ja kuvankäsittely*
- *pilvipalvelujen käyttö*
- *lähdekritiikki, tiedon luotettavuuden arviointi, tehokas hakupalveluiden käyttö*
- *tietoturvan perusteet*
- *sosiaalisen median käyttötaidot*
- *sähköisissä ylioppilaskokeissa vaadittavat taidot*

Etälukion opetus järjestetään verkko-oppimisympäristössä, joten opiskelijat käyttävät tieto- ja viestintätekniikkaa kursseilla opiskellessaan. Edellä mainitut TVT-taidot kehittyvät koko lukion ajan. Oppiaineissa hyödynnetään tieto- ja viestintätekniikkaa monipuolisesti oppiaineisiin soveltuvilla tavoilla.

2.7 Opintojen rakenne

Aikuisten lukiokoulutusta kehitetään osana lukiokoulutusta ja aikuisille suunnattua koulutusta. Opiskelumahdollisuuksien tarjonnan lähtökohtana on, että aikuinen rakentaa osaamistaan elämänkokemukselleen, aikaisemmin oppimilleen tiedoille ja taidoille sekä mahdollisesti rinnakkaisille opinnoille. Opetustarjonnan valinnaisuus ja vaihtoehdot mahdollistavat opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa.

Aikuisten lukiokoulutuksessa lukion oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia. Aikuisten lukio-opinnot muodostuvat lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014, muutettu valtioneuvoston asetuksella 46/2017) mukaisesti pakollisista ja syventävistä kursseista sekä muista lukion tehtävään kuuluvista aineista ja aihekokonaisuuksista. Syventävät kurssit ovat valtakunnallisia syventäviä kursseja, ja niiden lisäksi voi olla koulutuksen järjestäjän päättämiä opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia syventäviä kursseja. Paikallisia syventäviä kursseja voi olla myös taito- ja taideaineissa sekä terveystiedossa, jotka ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan (Lukiolaki 629/1998, 7 § 2 mom., muutettu lailla 1499/2016).

Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet valtakunnallisiin kursseihin, joista aikuisten lukiokoulutusta järjestävä oppilaitos tarjoaa valtioneuvoston asetuksen (942/2014, muutettu valtioneuvoston asetuksella 46/2017) mukaisen määrän. Luonnontieteellisissä opinnoissa oppilaitos tarjoaa pakollisten kurssien lisäksi viisi valtakunnallista syventävää kurssia. Luonnontieteellisten opintojen pakollisina kursseina opiskelija suorittaa kolmessa oppiaineessa yhden pakollisen kurssin ja yhdessä kaksi pakollista kurssia.

Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään opetussuunnitelmassa.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa tarjotaan valtakunnallisia pakollisia ja syventäviä kursseja. Lisäksi etälukiossa voi opiskella koulukohtaisia syventäviä kursseja ja muita tässä opetussuunnitelmassa mainittuja kursseja.

2.8 Tuntijako

Aikuisille annettavan koulutuksen valtakunnallinen tuntijako (OPS 2015)

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot		
Äidinkieli ja kirjallisuus	5	1
A-kieli	6	2
B-kieli	5	2
Muut kielet		6
Matematiikka		
Yhteinen opintokokonaisuus	1	
pitkä oppimäärä	9	3
lyhyt	5	2
Luonnontieteelliset opinnot	5	5
fysiikka	1—2	
kemia	1—2	
biologia	1—2	
maantiede	1—2	
Humanistisyhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot	6	7
uskonto/elämänkatsomustieto	1	
historia	2	
yhteiskuntaoppi	2	
filosofia	1	
psykologia		2
Teemaopinnot		1
Muut lukion tehtävään kuuluvat oppiaineet.		
Yhteensä vähintään	44	

Sotungin etälukion tuntijako (OPS 2015)

Oppiaine tai aineryhmä	Pakolliset kurssit	Syventävät valtakunnalliset kurssit	Koulukohtaiset syventävät kurssit
Kieli- ja kommunikaatio-opinnot			
Äidinkieli ja kirjallisuus	5		1
A-kieli (englanti)	6	1	1
B-kieli (ruotsi)	5	1	2
Muut kielet:			
espanja		6	
venäjä		4	
saksa		2	
Matematiikka			
Yhteinen opintokokonaisuus	1		
pitkä oppimäärä	9	3	1
lyhyt	5	2	2
Luonnontieteelliset opinnot:	5		
fysiikka	1-2	5	1
kemia	1-2	3	1
biologia	1-2	3	1
maantiede	1-2	2	1
Humanistisyhteiskunnalliset ja katsomukselliset opinnot:	6		
uskonto/elämänkatsomustieto	1	5	
historia	2	4	1
yhteiskuntaoppi	2	2	1
filosofia	1	3	1
psykologia		5	1
Teemaopinnot		1	
Muut lukion tehtävään kuuluvat aineet ja aihekokonaisuudet:			15
terveystieto			4
kuvataide			2
tietotekniikka			3
bisnes			4
yrittäjyys			1
lukiopaja			1
Yhteensä vähintään	44		

Sotungin etälukio

2.9 Lukion kieliohjelma

Sotungin etälukiossa voi A-kielenä opiskella englantia. Toisen kotimaisen kielen (ruotsi) opetus järjestetään B1-oppimäärän mukaan. Lisäksi lukiossa alkavasta B3-kielestä on valittavissa espanjan, venäjän ja saksan kielen kursseja. Suullisen kielitaidon kurssit opiskelija suorittaa joko Sotungin lukiossa, Vantaan aikuislukiossa tai muussa oppilaitoksessa.

2.10 Itsenäinen suoritus

"Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti."
(Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.)

"Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.
Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Sotungin etälukio

Etälukiossa kurssin itsenäinen suorittaminen tarkoittaa kurssin suorittamista kurssitarjottimen ulkopuolella. Luvan kurssin suorittamiseksi kurssitarjottimen ulkopuolella antaa opinto-ohjaajan suosituksesta rehtori tai rehtoria etälukioasioissa sijaistava henkilö. Kurssin suorittaminen kurssitarjottimen ulkopuolella tehdään aina opettajan ohjauksessa ja samoilla kurssikriteereillä kuin muutenkin kurssilla.

3. OPISKELIJAN OHJAUS JA OPPIMISEN TUKI

3.1 Ohjaus

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävän jatkumon, joka tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Opintoihin liittyvän ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa

opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön yhteistä työtä. Ohjauksesta vastaavalla on päävastuu ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta. Jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus ohjaukseen. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija.

Opiskelijan tulee saada lukio-opintojensa aikana ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi. Henkilökohtainen ohjaus sekä pienryhmä- ja vertaisohjaus tukevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelija voi keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmissä voidaan keskustella asioista, joissa opiskelija kokee tarvitsevansa vertaistukea.

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskeluvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tuetaan opiskelijaa elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen, uravalintoihin ja tulevaisuuteen liittyvissä päätöksissä. Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa.

Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehdoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen suunnitelman, joka pitää sisällään opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opiskelijaa ohjataan henkilökohtaisen suunnitelman laatimisessa ja sen toteutumisen seurannassa. Hyväksiluettavat opiskelijan aikaisemmat opinnot, mahdollisesti opintoja korvaava työkokemus tai muutoin hankittu osaaminen otetaan huomioon joustavasti ja yksilöllisesti.

Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

3.2 Sotungin etälukion ohjaussuunnitelma

3.2.1 Ohjauksen tavoitteet ja arviointi

Sotungin etälukiossa ohjaustoiminta on kokonaisuus, joka suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä rehtorin, etälukiokoordinaattorin, opinto-ohjaajien, aineenopettajien ja etäohjaajien kanssa. Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja omaa vastuullisuutta. Etälukion ohjausta toteutetaan sekä henkilökohtaisena ohjauksena että virtuaalisena ohjauksena. Ohjauksen tavoitteita ja toteuttamista tuetaan henkilöstön koulutuksen, Vantaan sivistystoimen yhteistyön ja ulkopuolisten yhteistyökumppaneiden avulla.

Ohjaustoimintaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisissä ohjauksen toimijoiden tapaamisissa. Opiskelijoilta kerätään vähintään kerran vuodessa palaute ohjaustoiminnasta ja kehitetään toimintaa sen perusteella.

3.2.2 Ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa

Etälukion aloittava tutkintotavoitteinen opiskelija laatii opinto-ohjaajan avustuksella henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman lukio-opinnoista. Opiskelusuunnitelma sisältää hyväksiluvut mahdollisista aikaisemmista opinnoista ja osaamisesta sekä erityisen tuen tarpeet.

Etälukiosta valmistuville opiskelijoille tiedotetaan jatko-opintoihin liittyvistä hakukäytänteistä ja tarjotaan mahdollisuutta henkilökohtaiseen opinto-ohjaajan tapaamiseen.

Jos alle 29-vuotias nuori keskeyttää opintonsa lukiokoulutuksessa ilman jatkosuunnitelmia Sotungin etälukio luovuttaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot hänen kotikuntansa etsivää nuorisotyötä varten (Nuorisolaki 11 §).
Lukio-opintonsa keskeyttävä tai keskeyttämistä harkitseva opiskelija saa halutessaan ura- ja työelämäohjausta opinto-ohjaajalta.

3.2.3 Ohjauksen yhteistyön järjestäminen

Sotungin etälukio tekee yhteistyötä Sotungin lukion kanssa jatko-opintoihin ohjaamisessa. Yhteistyömuotoja ovat vierailut korkeakouluissa ja jatko-opintomessuilla.

Elämänhallintataitojen ohjauksen osalta tehdään yhteistyötä eri asiantuntijoiden ja tukipalvelujen tarjoajien kanssa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Sotungin etälukiossa koskee alle 18-vuotiaana etälukio-opinnot aloittaneita opiskelijoita. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajat saavat

tietoa opintojen edistymisestä Wilman kautta. Huoltajien kanssa järjestetään tarpeen vaatiessa palavereja, mikäli opinnot eivät ole edenneet suunnitelmien mukaisesti.

3.2.4 Ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako

Etälukion opinto-ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaaminen. Etäopiskelijan ohjauksesta vastaavat opinto-ohjaaja, etäohjaaja, aineenopettaja, opintosihteeri, etälukiokoordinaattori ja rehtori.

Opinto-ohjaaja laatii opiskelijan kanssa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mahdollisimman pian etälukioon ilmoittautumisen jälkeen. Opinto-ohjauksen painopisteenä on opiskelun suunnitteleminen opiskelijan omista lähtökohdista ja elämäntilanteesta käsin. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti, kykenee kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tavat ja vahvuudet opiskelijana.
Opinto-ohjaajat ovat tavattavissa henkilökohtaisesti ajanvarauksella.

Tutkintotavoitteinen opiskelija liitetään ryhmään, jolla on oma etäohjaaja. Etäohjaaja on opiskelijan lähikontakti yleisissä opiskeluun liittyvissä asioissa. Oma etäohjaaja tukee opiskelijaa opinnoissa, tiedottaa ja opastaa käytännön asioissa, seuraa opintosuorituksia ja -suunnitelmaa ja pitää opiskelijaan yhteyttä.

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa, auttaa kehittämään oppimaan oppimisen taitoja sekä oppimisen valmiuksia. Opettajaan voi olla yhteydessä Wilman kautta, sähköpostilla, verkko-oppimisympäristön kautta ja puhelimitse. Viesteihin vastataan pääsääntöisesti seuraavana työpäivänä.

Etälukion opintosihteeri vastaa opiskelijoiden opintoihin liittyviin kysymyksiin sekä tiedottaa säännöllisesti opiskelijoita etäopiskeluun liittyvistä asioista.

Etälukion rehtori ja etälukiokoordinaattori tukevat ohjauksessa tehtävää yhteistyötä ja suunnittelua. Rehtori vastaa aikaisempien opintojen hyväksilukujen ja osaamisen tunnustamisen päätöksistä sekä muista opintoihin liittyvistä hallinnollisista päätöksistä yhteistyössä etälukiokoordinaattorin kanssa.

Kaikkien ohjaukseen osallistuvien tehtävät ja työnjako on määritelty tarkemmin Sotungin etälukion Ohjauksen tehtävät ja työnjako -suunnitelmassa. Sitä päivitetään ja toimintaa arvioidaan ja kehitetään lukuvuosittain.

3.3 Oppimisen ja opiskelun tuki

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen

kehittämiseen ja vastuun ottamiseen opiskelunsa suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijoille ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista.

Aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelee eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia opiskelijoita. Opiskelijoiden oppimisen lähtökohdat tai kieli- ja kulttuuritausta ovat moninaisia. Lisäksi opetuskielen osaamisen taso voi vaihdella. Opiskelija voi olla tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, tai tuen tarve voi johtua esimerkiksi oppimisen vaikeuksista tai tarkkaavaisuuden häiriöstä. Se voi liittyä myös sosiaalisiin, mielenterveyden tai elämäntilanteen ongelmiin. Lähtökohtana tuen tarpeen arvioinnissa on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan kanssa. Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin tai erilaisiin arviointeihin. Se voi pohjautua myös perusopetuksesta perusopetuslain 40 §:n perusteella (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) saatuun tietoon. Tuen suunnittelu perustuu saatavilla olevaan tietoon opiskelijan tuen tarpeesta ja mahdollisesti aiemmin annetusta tuesta. Tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan ja niihin pyritään löytämään opiskelijan opiskelua tukevia ratkaisuja. Opettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä ohjaa tarvittaessa opiskelijan oppilaitoksen ulkopuolisiin tukipalveluihin. Jokaisen opettajan tehtävänä on antaa kannustavaa palautetta ja ohjata tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointitaitonsa ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä taito suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa arvioidaan hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Häntä ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sovitaan yhteistyöstä opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoittelemiseksi.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen ja monipuolinen opinto-ohjaus. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Lukiolain 13 §:n (629/1998, muutettu lailla 478/2003) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja asetuksessa säädetään ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan lukiolain 29 §:n 2 momentin mukaisia palveluja.

Sotungin etälukio

Ohjauksen tavoitteena on yhteistyössä Sotungin etälukion toimijoiden kanssa ennakoida opiskelijan tuen tarpeet. Opinto-ohjaajan tapaamisissa kartoitetaan opiskelijan tiedossa olevia oppimisen tuen tarpeita. Aineenopettajat tukevat

opiskelijaa opinnoissa hänen tuen tarpeensa mukaisesti. Opiskelun tuen muodoista tiedotetaan opinto-oppaassa.

Opiskelijan oppimista tuetaan erilaisilla pedagogisilla ratkaisuilla opintojen aikana. Opiskelija ohjataan hankkimaan tukea oppimisvaikeuksiin, mikäli pedagogiset ratkaisut eivät ole riittäviä. Opiskelija ohjataan hankkimaan lukivaikeuksiin liittyvät tutkimukset ja lääkärinlausunnot sekä häntä tiedotetaan ylioppilaskirjoituksissa tarvittavien erityisjärjestelyjen hakemisesta.

3.3.1 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijoiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden ja aikuisten lukiokoulutusta tarjoavan oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi muu opiskelu. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain 8 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Vieraskielisiä opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukion opetus tarjotaan suomen kielellä.

Suomi toisena kielenä -opettaja ohjaa vieraskieliset opiskelijat osallistumaan opintojensa alussa S2-opettajan järjestämään sähköiseen kielitaitotasotestiin. Testitulosten mukaan opiskelija ohjataan valitsemaan hänelle parhaiten sopiva suomen kielen oppimäärä (suomen kieli ja kirjallisuus tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus) tai hänet ohjataan muualle opiskelemaan suomen kielen alkeis- ja peruskursseja ennen lukio-opintojen aloittamista, jos kielitaito ei riitä lukiokurssien suorittamiseen. S2-opettaja ohjeistaa vieraskielisyystodistuksen hankkimisessa. S2-opettaja tiedottaa vieraskielisiä opiskelijoita kielitestaukseen ja vieraskielisyystodistukseen liittyvistä kysymyksistä. Koulun kotisivut, opinto-opas ja sähköiset oppimisalustat toimivat tiedottamisen kanavina.

4. ARVIOINTI

4.1 Arvioinnin tavoitteet

”Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.”
(Lukiolaki 629/1998, 17 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Lähtökohtana on, että opiskelijat ymmärtävät, mitä heidän on tarkoitus oppia ja miten oppimista arvioidaan. Arvioinnilla opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Palaute sekä itse- ja vertaisarviointi ohjaavat opiskelijaa tarkentamaan asetettuja tavoitteita ja kehittämään työskentelyään tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että opiskelun päättyessä. Lisäksi arviointi antaa tietoja jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten sekä alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajalle. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa palautteen antamisella ja arvioinnilla ohjataan opiskelijaa omien opiskelutavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa sekä työskentelytapojen kehittämisessä.

Kurssin aikana opiskelijalle annetaan säännöllisesti palautetta etälukion käytössä olevilla sähköisillä työvälineillä. Opettajan antaman palautteen lisäksi itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää osana arviointia.

4.2 Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan oppimista arvioidaan kurssin aikana. Arvioinnilla edistetään opiskelijan oppimista ja annetaan palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta.

Opiskelijan kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Annettavan arvosanan tulee perustua monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Erilaisten tuotosten lisäksi käytetään opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnointia. Arvosanan antamisen tukena voidaan käyttää opettajan ja opiskelijan välisiä keskusteluja sekä opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot ja taidot. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin menetelmistä ja käytänteistä päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

"Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen." (Lukiolaki 629/1998, 17 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja tukee opiskelijaa työskentelyn suunnittelussa.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa kurssin arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Kurssisuorituksen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Opiskelijat tietävät kurssisuorituksen arviointiin vaikuttavien eri osioiden painoarvon kurssin

alkaessa. Oppimisen edistymisen seuranta, palautteen antaminen ja vuorovaikutus tapahtuvat sähköisissä ympäristöissä.

4.2.1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

"Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrätyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4…"
(Lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom.)

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta teemaopintojen kurssia, josta annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisista syventävistä kursseista ja muista lukion tehtäviin kuuluvista kursseista voidaan antaa arvosanaksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty).

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa pakollisista ja valtakunnallisista syventävistä kursseista annetaan numeroarvosana lukuun ottamatta teemaopintojen kurssia, josta annetaan suoritusmerkintä (S=suoritettu, H=hylätty). Muista lukion tehtäviin kuuluvista kursseista sekä koulukohtaisista syventävistä kursseista annetaan suoritusmerkintä, ellei kurssikohtaisesti ole opetussuunnitelmaan muuta kirjattu.

Kurssi on suoritettu, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin tavoitteet on saavutettu kurssin alussa sovituilla tavoilla.

Mikäli kurssi on osittain suoritettu, annetaan kurssista Z. Kesken olevan kurssin osasuoritusten arvioinnin opettaja kirjaa hallintojärjestelmään. Lopullisen arvosanan saamiseksi kurssin puuttuvat osat täytyy suorittaa hyväksytysti. Z:n yleisistä täydentämiskäytänteistä tiedotetaan opinto-oppaassa lukuvuoden alkaessa.

Keskeytynyt kurssi arvioidaan K-merkinnällä, jolloin kurssi täytyy suorittaa kokonaan uudelleen.

4.2.2 Itsenäisesti suoritettu kurssi

"Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti."
(Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.)

"Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen

osallistumatta." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana.
Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Sotungin etälukio

Etälukiossa kurssin itsenäinen suorittaminen tarkoittaa kurssin suorittamista kurssitarjottimen ulkopuolella. Luvan kurssin suorittamiseksi kurssitarjottimen ulkopuolella antaa opinto-ohjaajan suosituksesta rehtori tai rehtoria etälukioasioissa sijaistava henkilö. Kurssin suorittaminen kurssitarjottimen ulkopuolella tehdään aina opettajan ohjauksessa ja samoilla kurssikriteereillä kuin muutenkin kurssilla.

4.2.3 Suullisen kielitaidon kurssien arviointi

Toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kursseista annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10.

”Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 3 mom., muutettu lailla 1116/2008)

”Lukiolain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu suullisen kielitaidon koe koostuu tehtävistä, joissa arvioidaan opiskelijan ääntämistä sekä kerronta- ja keskustelutaitoa. Koe arvioidaan numeroin käyttäen 2 momentissa tarkoitettua asteikkoa. Suullisen kielitaidon kurssin arvosana perustuu suullisen kielitaidon kokeeseen sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin.” (Lukioasetus 810/1998, 6 § 4 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 1117/2008)

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

Sotungin etälukio

Suullisen kielitaidon kurssi on suoritettavissa joko Sotungin lukiossa, Vantaan aikuislukiossa tai muussa oppilaitoksessa.

4.2.4 Opinnoissa edistyminen

"Opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa." (Lukioasetus 810/1998, 6 § 1 mom.)

Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että alle 18-vuotiaan opiskelijan huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, oppilaitos voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä.

"Opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä mainittuja opintoja hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen." (Lukioasetus 810/1998, 7 § 1 mom.)

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata.
Opiskelijalle tulee pyynnöstä antaa mahdollisuus hylätyn kurssiarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista kurssin keskeisissä tiedoissa ja taidoissa.

Sotungin etälukio

Ohjaussuunnitelmaan on kirjattu alle 18-vuotiaan opiskelijan kohdalla noudatettavat käytänteet. Opiskelijan edistymistä opinnoissa seurataan etälukion ohjaussuunnitelman mukaisesti. Etälukiossa ei käytetä etenemisesteitä.

Hylätyn arvosanan (arvosana 4 tai H) voi korottaa joko osallistumalla uudelleen kurssille tai suorittamalla opettajan määräämät kurssin osat hyväksytysti.

Hyväksyttyä kurssiarvosanaa voi korottaa osallistumalla uudelleen kurssille tai suorittamalla opettajan määräämät kurssin osat uudelleen.

Kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

4.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

"Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen

arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.”
(Lukiolaki 629/1998, 23 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

”Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettäessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista.” (Lukiolaki 629/1998, 23 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa (629/1998, 23 §, muutettu lailla 1116/2008) säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija hakee muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Opiskelijan tulee esittää selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Oppilaitos voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöä suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Myös opintojen laajuuteen kiinnitetään huomiota. Opiskelijoille annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitavaan kurssiin, tulee kurssista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä. Muutoin hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään kuten opetussuunnitelman perusteissa ja opetussuunnitelmassa kurssien ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	lukioasteikko	asteikko 1–3
1 (tyydyttävä)	5 (välttävä)	1
2 (tyydyttävä)	6 (kohtalainen)	1
3 (hyvä)	7 (tyydyttävä)	2
4 (hyvä)	8 (hyvä)	2
5 (kiitettävä)	9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)	3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa

noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritettujen opintojen osalta.

Lukiolain 34 §:n mukaan muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 § ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015)

Lukiolain 34 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 a § 2 mom. ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015)

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineen oppimääränä on suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko oppilaitos voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän kursseista. Suomen kieli ja kirjallisuus oppimäärän mukaisesti suoritetut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Sotungin etälukio

Lukio-opintojen alussa opinto-ohjaaja ja opiskelija käyvät yhdessä läpi muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisen. Rehtori tekee päätöksen hyväksilukemisesta. Hyväksilukeminen ja osaamisen tunnustaminen tehdään opiskelijan edun mukaisesti.
Muualla suoritettuja opintoja voidaan hyväksilukea, jos ne vastaavat laajuudeltaan ja

sisällöltään opetussuunnitelman tavoitteita.

4.3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

"Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukiolaki 629/1998, 17 a §, muutettu lailla 1116/2008)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista oppiaineen kursseista. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen kurssi luetaan opiskelijan suorittamaan matematiikan oppimäärään mukaan. Teemaopintojen valtakunnallinen syventävä kurssi ei muodosta oppimäärää, vaan se on erillinen kurssi. Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi jälkikäteen poistaa lukuun ottamatta hylättyä teemaopintokurssia.

Paikallisten syventävien kurssien sekä muiden lukion tehtävään kuuluvien kurssien mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään opetussuunnitelmassa. Näistä kursseista luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Kursseja	Hylättyjä kurssiarvosanoja enintään
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana.

"Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom.)

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen

kuulustelun lisäksi

- paikallisten syventävien ja muiden lukion tehtävään kuuluvien kurssien pohjalta annetulla lisänäytöllä
- mikäli opiskelijan arvioinnista päättävät harkitsevat, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Päättötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Teemaopintojen kurssista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

Sotungin etälukio

Oppiaineen arvosanan korottamismahdollisuus erillisessä kuulustelussa järjestetään opiskelijoille yhteistyössä Sotungin lukion kanssa. Korottamismahdollisuudesta tiedotetaan etälukion sähköisten viestintäkanavien kautta.

4.4 Lukion oppimäärän suoritus aikuisten lukiokoulutuksessa

"Aikuisille tarkoitetussa opetuksessa oppimäärä sisältää vähintään 44 kurssia ja kurssin kesto on keskimäärin 28 tuntia. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 40 minuuttia." (Lukioasetus 810/1998, 1 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 45/2017)

Opiskelija opiskelee oman opiskelusuunnitelmansa mukaan pakollisia, syventäviä ja muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja lukion oppimäärän suorittamiseksi. Opiskelijan tulee suorittaa pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään siinä laajuudessa, kuin määrätään lukion tuntijakoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (Valtioneuvoston asetus 942/2014, muutettu valtioneuvoston asetuksella 46/2017).

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja aikuisten lukiokoulutuksen vähimmäiskurssimäärä 44 täyttyy. Valtakunnallisena syventävänä kurssina tarjottavasta teemaopintojen kurssista, paikallisista syventävistä sekä muista lukion tehtävään kuuluvista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Jos opiskelija vapautetaan lukiolain 13 §:n mukaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

”Edellä 17 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d § 1 mom., muutettu lailla 958/2015)

”Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d § 2 mom., muutettu lailla 958/2015)

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 34 d §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla (lukiolaki 629/1998, 34 e § 2 mom., muutettu lailla 958/2015).

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukio tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta opinto-oppaassa.

4.5 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

”Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta.”
(Lukioasetus 810/1998, 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

”Päättö- ja erotodistukseen sekä yhden tai useamman aineen suorittamisesta annettavaan todistukseen sovelletaan mitä 6 §:ssä säädetään. Todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.”
(Lukioasetus 810/1998, 8 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Aikuisten lukiokoulutuksessa käytetään seuraavia todistuksia:
1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukioasetuksessa säädetty todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.
2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.
3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritetut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä
  S2/R2 = äidinkieli ja kirjallisuus oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärä
  A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä
  B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä
  B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä
  B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä
  ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)
- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukainen.
- Lukion päättötodistukseen merkitään ”Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä”.

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa äidinkieli ja kirjallisuus kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä…9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Hyväksytysti suoritettu teemaopintojen kurssi merkitään käyttäen kurssin nimeä ja siitä saatua suoritusmerkintää (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritetut kurssit sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot. Todistukseen merkitään kunkin kurssin numeroarvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritetut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä. Kokonaiskurssimäärään ei lasketa hylättyjä paikallisia syventäviä, hylättyjä muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja eikä hylättyä teemaopintojen kurssia.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta annetaan lukion päättötodistuksen liitteenä.

Lukioasetuksella säädetyn suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä ja kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5. OPPIAINEIDEN YLEISET TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT

5.1 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-kulttuuri- ja taideaine. Se tarjoaa aineksia kielellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen sekä oman identiteetin rakentamiseen. Opetus kehittää ajattelemisen taitoja ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Oppiaine on osa lukion kieli-, kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on taito ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti eri tilanteiden vaatimalla tavalla. Opetus tähtää sellaiseen kielen ja kirjallisuuden tuntemukseen sekä kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitoihin, joita jatko-opinnot, työelämä ja yhteiskunnassa toimiminen edellyttävät. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit voivat koostua sanoista, kuvista, äänistä, numeroista tai niiden yhdistelmistä tai muista symbolijärjestelmistä. Opetus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tulkintaan ja eettiseen pohdintaan.

Kirjallisuudenopetuksen tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, lukukokemusten syventäminen sekä tekstien eritteleminen ja tulkitseminen eri näkökulmista. Kirjallisuus tarjoaa elämyksiä ja tukee kriittisen ajattelun, empatian ja identiteetin sekä eettisen ja esteettisen pohdinnan kehittymistä ja kulttuuriperintöön tutustumista. Kirjallisuuden lukeminen monipuolistaa omaa ilmaisua.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus mahdollistaa omasta kielellisestä ja kulttuurisesta taustasta lähtevän identiteetin rakentamisen moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on oppia arvostamaan monikielisyyttä, kulttuurista monimuotoisuutta, kielellisiä ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat yhteydessä toisiinsa. Opiskelussa käytetään monipuolisia menetelmiä ja vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten verkkoympäristöjä, kirjastoja ja kulttuurilaitoksia, sekä opiskelijoille merkityksellisiä, elämyksellisiä ja oppimisen iloa tuottavia tehtäviä. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan sekä yksin että yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien opetuksessa tehdään yhteistyötä oppimäärien välillä ja muiden oppiaineiden kanssa.

5.1.1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen taitoa, moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä erityisesti suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema Suomen enemmistökielenä ja opetuksen kielenä sekä saamen kieli maan alkuperäiskansan kielenä. Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Opetuksessa toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen kuuluvat kurssien sisältöihin.

Opetuksen tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa suomen kielen taitoaan sekä teksti- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen itsensä ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen
- syventää ja monipuolistaa tietojaan kielestä, kauno- ja tietokirjallisuudesta, mediasta sekä vuorovaikutuksesta ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä
- syventää monilukutaitoaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä ja tekstikokonaisuuksia tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista
- monipuolistaa vuorovaikutusosaamistaan siten, että osaa eritellä ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita tietoisena niiden konteksteista, niihin liittyvistä vuorovaikutusilmiöistä ja -taidoista sekä vuorovaikutusetiikasta
- ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden, tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen ja hallitsee yleiskielen normit
- syventää kielen ja kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoitusperiä sekä etsiä ja valikoida tilanteeseen sopivan tietolähteen
- ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia ja käyttää lähteitä oikein
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti kaikilla oppimäärän osa-alueilla sekä ymmärtää digitaalisuuden vaikutuksia kieleen, teksteihin ja

vuorovaikutukseen
- nauttii kielestä ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta sekä ymmärtää niiden historiallisten juurten merkityksen ja näkyvyyden nykykulttuurissa.

Arviointi

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Sotungin etälukio

Kurssin arviointiperusteet ovat tiedossa opiskelijalla kurssin alusta alkaen ja kirjattuina sähköiseen oppimisympäristöön, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI1)

Opiskelijan käsitys monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyvät. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa ympäristöissä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii hahmottamaan tekstejä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta, lukemisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana
- lisää tietojaan ja taitojaan puhumisesta ja ryhmäviestinnästä.

Keskeiset sisällöt

- oman viestijäkuvan kehittyminen puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit ja niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, tekstien tavoitteen, kontekstin, sisällön, rakenteen ja näkökulmien erittely sekä tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun
- tekstien monimuotoisuus, erityisesti mediatekstit ja kuvat mediassa
- tekstien moniäänisyys
- proosan erittely ja tulkinta: fiktiiviset ja faktatekstit, erityisesti romaanien ja novellien analyysi
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- tekstien referointi, kommentointi ja aineiston pohjalta kirjoittaminen sekä yhdessä kirjoittaminen
- ryhmäviestintätaidot ja ryhmädynamiikka tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI2)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan sekä ymmärtää kielen ja kirjallisuuden yhteiskunnallisen, yksilöllisen, yhteisöllisen ja merkityksiä rakentavan tehtävän
- oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja käyttämään kieliopillisia käsitteitä tekstejä eritellessään
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa
- ymmärtää Suomen kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden, äidinkielen ja kielitaidon sekä tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen
- oppii suunnittelemaan, muokkaamaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiatekstejä, antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä arvioimaan puhe- ja kirjoitustaitojaan.

Keskeiset sisällöt
- kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin merkitys identiteetin rakentamisessa
- kielen rakenteiden ja muiden merkityksiä rakentavien ilmaisutapojen analyysi, kielen metaforisuus
- suomen kielen vertailu muihin kieliin, kielen vaihtelu ja muuttuminen, kirjakielen normit, kehittäminen ja ohjailu, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys, kielten elinvoimaisuus
- kurssin teemaan liittyviä fiktiivisiä ja faktatekstejä
- kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen sekä palautteen

antaminen ja vastaanottaminen

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI3)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä analyyttisesti ja eläytyen sekä omaa lukemistaan reflektoiden
- syventää käsitystään kaunokirjallisuudesta ja sen vaikutuskeinoista
- monipuolistaa taitoaan eritellä ja tulkita kaunokirjallisuutta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen ja oppii perustelemaan tulkintaansa
- oppii ymmärtämään kielen poeettista luonnetta
- syventää ryhmäviestintätaitojaan.

Keskeiset sisällöt
- kaunokirjallisuuden lajit sekä niiden moninaisuus ja muuttuvuus
- monitulkintaisuus, kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kaunokirjallisuudessa ja omissa teksteissä
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta, erityisesti näytelmien ja runojen analyysi
- monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua, esimerkiksi teatterin, elokuvan ja taidekuvien erittelyä ja tulkintaa
- kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen näkökulmasta

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI4)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- osaa perustella niin kirjoittajana kuin puhujanakin monipuolisesti näkemyksiään
- oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja esimerkiksi ideologisista ja eettisistä lähtökohdista
- osaa tarkastella kirjallisuuden, muun taiteen ja median yhteiskunnallista vaikutusta ja kulttuurista merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen ja argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, tiedonhankinta ja -hallinta, viestinnän eettisyys
- sananvapaus, sensuuri, lähdekritiikki, tekijänoikeudet, mediakritiikki
- kantaa ottavan ja vaikuttavan kauno- ja tietokirjallisuuden keinoja ja lajeja
- argumentointitaidot, kantaa ottavien kirjoitusten ja puheenvuorojen harjoittelu

5. Teksti ja konteksti (ÄI5)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden kontekseja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden maantieteellisissä, kielellisissä, ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä
- kehittää ja laajentaa omia suullisia ja kirjallisia ilmaisutapojaan
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa sijoittaa ne kulttuurikontekstiinsa.

Keskeiset sisällöt
- tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä tekstin ilmestymisajankohdan että nykyajan kontekstissa
- tyylin vaikutus tekstiin ja kielenhuoltoa tyylin näkökulmasta
- suomalaisen ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia
- kirjallisuusaiheisia kirjoitus- ja puhetehtäviä, esimerkiksi puheenvuoro, draama, essee

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Valtakunnallisia syventäviä kursseja ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta kurssit voi opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI6)

Opiskelija oppii tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiöitä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Opiskelijan käsitys suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta syvenee. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy ajankohtaisiin teksteihin ja ilmiöihin
- syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa

- syventää käsitystään kertomuksista ja kertomuksellisuudesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä sekä kerronnan ja ilmaisun keinoista
- tuntee Suomen ja muiden maiden nykykirjallisuuden ja -kulttuurin keskeisiä teoksia ja teemoja
- oppii toimimaan eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt
- ajankohtaisia kielen ja kulttuurin ilmiötä, esimerkiksi kielen ja tekstien muuttuminen digitaalisissa ympäristöissä, kieli ja identiteetti
- monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, elokuva, kuvat
- kertomukset ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa ja muussa kulttuurissa, intertekstuaalisuus, kuten myytit ja klassikot nykykulttuurissa
- nykyteosten käsittelyä, puhe- ja kirjoitustehtäviä kurssin teemoista sekä kielenhuoltoa
- dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, myös verkossa

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI7)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöistä
- syventää käsitystään vuorovaikutussuhteiden rakentumisesta, ylläpitämisestä ja jännitteistä
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää viestintärohkeuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja eri näkökulmista.

Keskeiset sisällöt
- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi
- kielellinen ja ei-kielellinen viestintä
- arjen vuorovaikutustilanteet
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat sekä argumentointitaidot niissä
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu

- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (ÄI8)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- varmentaa taitoaan valmistella sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliltään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun tuottamalla omaa tekstiä.

Keskeiset sisällöt

- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen ja viimeistely palautteen perusteella sekä yhdessä kirjoittaminen, tekstien jakaminen
- tekstien ymmärrettävyyden, havainnollisuuden ja eheyden harjoittelua sekä kielenhuoltoa
- kirjoittaminen monipuolisen aineiston pohjalta, kuten fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien pohjalta
- mediatekstien tuottamista ja analyysia

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI9)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee. Opiskelija harjaantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä, ominaisuuksista ja tekstilajeista
- varmentaa kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan sekä lukustrategioitaan
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista.

Keskeiset sisällöt

- tekstitiedon ja -analyysin syventäminen, kielen, kirjallisuuden, kuvan ja median käsitteiden käyttö tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa
- fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien analysointia eri näkökulmista

- tekstikokonaisuuksien lukeminen, esimerkiksi esseiden, romaanien, novellien, tietokirjojen ja oppiaineen alaan kuuluvien tietotekstien lukeminen

Koulukohtaiset syventävät kurssit

10. Äidinkielen abikurssi (ÄIS10)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia esseitä. Opiskelija syventää taitojaan analysoida ja tulkita erilaisia tekstejä, kuvia ja videoita. Opiskelijan käsitykset kielen rakenteista vahvistuvat.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- varmentaa taitoaan valmistella sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliltään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä
- kykenee analysoimaan ja tulkitsemaan monipuolisesti erilaisia asiatekstejä sekä kaunokirjallisia tekstejä
- pystyy tarkastelemaan kriittisesti erilaisia aineistoja
- vahvistaa taitojaan analyysien kirjoittajana.

Keskeiset sisällöt
- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen ja viimeistely palautteen perusteella sekä esseiden kirjoittaminen erilaisten aineistojen pohjalta
- tekstien ymmärrettävyyden, havainnollisuuden ja eheyden harjoittelua sekä kielenhuoltoa
- kirjoittaminen monipuolisen aineiston pohjalta, kuten fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien pohjalta
- tekstien analysointi ja tulkinta sekä omien havaintojen kirjoittaminen ehyeksi, perustelluksi kokonaisuudeksi

5.1.2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei opettajien arvion mukaan anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

-opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä opetus vahvistaa opiskelijan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema ja velvoitteet Suomen enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa.

Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta. Kursseilla toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Opetuksen tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää suomen kielen taitoaan sekä monipuolistaa teksti- ja vuorovaikutustaitojaan siten, että pystyy käyttämään niitä ajattelun, oppimisen, vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen välineenä
- osaa ja rohkenee ilmaista itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun vuorovaikutustilanteissa
- syventää monilukutaitoaan siten, että kykenee tuottamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti eri tieteenalojen tekstejä sekä kehittää taitoaan etsiä, valita, muokata ja välittää tietoa erilaisista lähteistä
- havaitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan ja laajentaa tietojaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista ja työnjaosta
- vakiinnuttaa suomen kielen rakenteiden hallintaa ja tulee entistä tietoisemmaksi suomen kielen erityispiirteistä omaan kieleensä tai muihin kieliin verrattuna
- oppii ymmärtämään toisen kielen oppimisprosessia, pystyy tarkkailemaan omaa kielitaitoaan ja arvioimaan edistymistään, haluaa kehittää kielitaitoaan sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja osaa hyödyntää siinä erilaisia tapoja ja välineitä
- syventää kauno- ja tietokirjallisuuden tuntemusta ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään sekä rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään
- osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa

- nauttii kielestä, kirjallisuudesta ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta
- osaa pohtia monikielisyyttään, ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen, ja hänen käsityksensä kielen merkityksestä oppimisessa syvenee.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus kursseista. Suomen kieli ja kirjallisuus oppimäärän mukaisesti suoritetut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten kurssien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, kirjoittajana ja tekstien tulkitsijana.

Sotungin etälukio

Kurssin arviointiperusteet ovat tiedossa opiskelijalla kurssin alusta alkaen ja kirjattuina sähköiseen oppimisympäristöön, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan.

Pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (S21)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Hän osaa käyttää luontevasti ja monipuolisesti suomen kielen keskeisiä rakenteita.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon
- kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja
- oppii lukio-opinnoissa tarvittavan yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä
- oppii ymmärtämään sanaston muodostumiskeinoja
- vahvistaa suomen kielen perusrakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina ja lähestymään niitä analyyttisesti
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita suomen kielen opiskelulleen ja rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä
- harjaantuu käyttämään ja soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhaussa sekä ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen.

Keskeiset sisällöt
- lukion opiskelukulttuuri ja suomen kielen opiskelutekniikka sekä lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitoja puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana
- tekstin käsite ja tekstilajit (kertovat, kuvaavat, ohjaavat ja pohtivat tekstit) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia
- tekstikokonaisuuden rakentuminen, kirjoitusprosessi ja lukustrategiat
- erilaiset vuorovaikutustilanteet ja niissä kommunikointiin tarvittavaa sanastoa
- yleiskielen ja puhekielen eroavaisuuksia, kielen rekisterit ja erilaiset kielimuodot, suomen kielen sananmuodostuskeinot
- tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset
- suomen kielen keskeisten rakenteiden kertaus
- virke, lause, sanaluokat, verbi, predikaatti, aikamuodot, tapaluokat

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (S22)

Opiskelijan käsitys suomen kielen rakenteesta, kielen vaihtelusta ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa kielitaitoaan ja lisää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- ymmärtää suomen kielen rakenteellisen luonteen sekä syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan
- ymmärtää äidinkielen ja kielitaidon merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä
- ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa

- vahvistaa käsitystään suomalaisuudesta
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan ja erityisesti puhe- ja vuorovaikutustaitojaan, kehittää tiedon- ja tieteenalojen kielten hallintaa sekä oppii laatimaan suunnitellun puhe-esityksen.

Keskeiset sisällöt
- kielen, vuorovaikutuksen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys
- eri tekstilajien hallinnan syventäminen
- lauseen rakenne (subjekti, predikaatti, objekti, kongruenssi) ja lausetyypit sekä erilaisten lauseiden tehtävät
- suomen kielen vertailu omaan äidinkieleen ja muihin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys
- suomen kielen ominaispiirteet, kielen vaihtelu ja kielen kuvallisuus
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa rektio, lauseiden ja kappaleiden sidosteisuus
- aineiston pohjalta kirjoittaminen ja kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely
- kuullun ymmärtämisen ja oman viestimisen harjoittelua
- informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi sekä palautteen antamisen ja vastaanottamisen harjoittelua

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (S23)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä monipuolistuu. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitoaan eritellä ja tulkita fiktiivisiä ja digitaalisia tekstejä sekä kuvia ja liikkuvaa kuvaa
- oppii vertailemaan suomalaisia ja oman kulttuurin tekstejä
- harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä
- ymmärtää kielikuvien, vertausten, monitulkintaisten ilmausten sekä idiomien merkityksen ja niiden kulttuurisidonnaisuuden
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta
- syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.

Keskeiset sisällöt
- yleiskuva suomalaisesta kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista
- kaunokirjallisuuden lajit ja niiden ominaispiirteitä

- kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kirjallisuudessa
- proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta suullisesti ja kirjallisesti
- suomalaisen kirjallisuuden keskeinen teos
- tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta
- viestien tulkitsemista ja tuottamista
- kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa pronominit, konjunktiot

4. Tekstit ja vaikuttaminen (S24)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää erilaisia suullisia, kirjallisia ja multimodaalisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää kriittistä lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja
- oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- osaa muodostaa ja ilmaista mielipiteitään perustellen
- syventää kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita.

Keskeiset sisällöt
- kantaa ottavat tekstit, argumentaatio ja retoriikka
- asiatekstin analysointi- ja tulkintaharjoituksia, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, esimerkiksi virallinen ja epävirallinen viestintä, käsitteellinen ja konkreettinen kielenkäyttö ja lukion eri oppiaineiden kielenkäyttötapoja
- vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot
- argumentoinnin keinot ja retoriset keinot, huumori, vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa
- kaunokirjallisuus ja media (myös sosiaalinen media) vaikuttajana
- perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti
- ryhmäkeskustelutehtäviä sekä muita kommunikointiharjoituksia
- sananvapaus, sensuuri, tekijänoikeudet
- nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tarkastelua, rektio

5. Teksti ja konteksti (S25)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden piirteitä ja kontekseja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- oppii tarkastelemaan tekstejä niiden konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin
- oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä
- pystyy itsenäiseen tekstin tuottamisen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa
- oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä
- tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekulttuurien näkökulmasta
- vakiinnuttaa tieto- ja viestintäteknologista osaamistaan.

Keskeiset sisällöt

- tyylin aineksien vaikutus tekstiin
- abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön sekä yleiskielen ja puhekielen erot
- tietokirjallisuus, etenkin essee, verkkotekstit ja multimodaaliset tekstilajit
- eläytyvää kirjoittamista ja kirjoittamista kirjallisuuden pohjalta
- kielenhuoltoa erityisesti tyylin näkökulmasta
- suullinen esitys, esimerkiksi esitelmä, puheenvuoro, draama, paneeli, keskustelu
- kielitilanteiden vaihtelu ja puheen variaatio

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Valtakunnallisia syventäviä kursseja ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta kurssit voi opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (S26)

Opiskelija oppii tarkastelemaan suomalaista nykykulttuuria ja ilmiöitä. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutuksesta. Opiskelija vahvistaa suomen kielen taitoaan teksteillä ja tehtävillä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, erityisesti kirjallisuuteen sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin ja vertailee suomalaista kulttuuria tuntemiinsa muihin kulttuureihin
- perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin

- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- oppii soveltamaan tietoaan suomen kielen normeista omia tekstejä tuottaessaan
- oppii toimimaan sujuvasti, eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit
- kertomukset mediassa, elokuvissa ja tv-sarjoissa (myytit, klassikot, tarinallistaminen)
- kielenhuollon kertausta, sanaston laajentamista ja vaikeita kielen rakenteita
- luetun ymmärtämistä, tekstien selittämistä, kirjoitelmia
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelua
- suomalaista nykykirjallisuutta, kuten novelleja, lyhytproosaa, runoja, romaanikatkelmia sekä kokonaisteos

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (S27)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, muuttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan vuorovaikutuksen ja vuorovaikutussuhteiden luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöstä
- harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti ja tulee tietoiseksi toimintamahdollisuuksistaan vuorovaikutustilanteissa
- kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita
- kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan
- oppii erottamaan eri tyylejä ja sävyjä kirjoitetussa ja puhutussa kielessä
- oppii erittelemään ja hallitsemaan kielen lauserakenteita.

Keskeiset sisällöt

- vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet
- puhuttujen tekstien erittely, tulkinta ja arviointi
- suomen puhekielen erityispiirteitä ja kielioppia
- esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja käytänteet
- esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
- erilaiset asiointitilanteet
- puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista ja kansainvälistä puhekulttuuria
- kielen lausetason perusrakenteet, peruslauseen jäsenet ja suomen kielelle ominaiset lausetyypit
- sananmuodostuskeinojen kertausta

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (S28)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaiseen kulttuuriin, median aiheisiin sekä kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun eri tavoin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen
- syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan
- kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään, arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia teemoja
- löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun
- varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa ja harjaantuu kirjoitusprosessiin ja yhdessä kirjoittamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen, viimeistely ja palautteen antaminen
- kirjoittamista erilaisiin tarkoituksiin, muun muassa asia- ja asioimiskirjoittamista
- tekstin tuottamista erilaisista aineistoista ja luovaa kirjoittamista
- kirjoittamista materiaalin pohjalta sekä pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia, esimerkiksi tekstin kommentointia
- kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan
- kielenhuollon kertaus: muun muassa sitaattivälimerkit, lähteiden lainaaminen
- suullinen tehtävä kurssin aiheista, esimerkiksi paneeli, keskustelu, alustus, puheenvuoro

9. Lukutaitojen syventäminen (S29)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitoaan lukea analyyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä
- syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä ja tekstilajeista
- syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista
- kehittää suomalaisen kirjallisuuden tuntemustaan.

Keskeiset sisällöt

- erilajisten kaunokirjallisten ja asiatekstien sekä eri tiedon- ja tieteenalan tekstien lukemista
- kirjallisuudesta keskustelemista ja kirjoittamista, oman lukukokemuksen jakamista
- kielen käsitteet tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa

- tekstianalyysi, tekstin rakenne, tekstilajit, intertekstuaalisuus
- vapaavalintainen kaunokirjallinen teos, esimerkiksi oman kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeä teos
- kirjailija- tai teosesittely

Koulukohtaiset syventävät kurssit

10. Suomi toisena kielenä -abikurssi (S2S10)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa ja ymmärtää erilaisia tekstejä. Opiskelija kehittyy kuuntelijana, lukijana ja kirjoittajana. Opiskelija valmentautuu ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä
- harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen
- syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan
- kykenee käsittelemään, arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia teemoja
- kykenee kirjoittamaan johdonmukaisen tekstin aineiston pohjalta
- harjaantuu lukemaan ja ymmärtämään erilaisia tekstejä, enimmäkseen asiatekstejä
- harjaantuu kuuntelemaan ja ymmärtämään erilaisia aineistoja
- varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa

Keskeiset sisällöt
- kirjoitusprosessi, erityisesti näkökulman valinta, rakenne, aiheen syvällinen käsittely ja tekstin viimeistely
- kirjoittamista aineiston pohjalta, tekstin tuottamista erilaisista aineistoista
- kirjoittamista materiaalin pohjalta sekä pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia, esimerkiksi tekstin kommentointia
- kuullun ymmärtämisen harjoituksia
- luetun ymmärtämisen harjoituksia
- kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan
- kielenhuollon kertaus: muun muassa sitaattivälimerkit, lähteiden lainaaminen

5.2 Toinen kotimainen kieli

5.2.1 Ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Ruotsin kielen opetus tarjoaa aikuiselle opiskelijalle mahdollisuuden syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään ruotsin kielen taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Ruotsin

kielen opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia ruotsia ja käyttää taitoaan rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia ruotsinkielisissä ympäristöissä sekä Suomessa että Ruotsissa kuin muuallakin, missä se on mahdollista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden kielenkäyttötarpeisiin eri elämäntilanteissa. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoissa maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan kehittämään omia kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa ruotsin kielellä, mahdollisesti myös muilla pohjoismaisilla kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Ruotsin kielen opetuksen yhteiset tavoitteet

Ruotsin kielen eri oppimäärien opetuksen yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- kehittyy ruotsin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- rohkaistuu hyödyntämään ruotsin kieltä luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa ruotsin kielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa

kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa opiskelemassaan oppimäärässä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
A-oppimäärä	B2.1	B2.1	B1.2
B1-oppimäärä	B1.1	B1.1	B1.1
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2	B2.2	B2.2

Arviointi

Ruotsin kielessä arviointi perustuu ruotsin kielen yhteisten tavoitteiden sekä oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat ruotsin kielen yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Sotungin etälukio

Kurssin arviointiperusteet ovat tiedossa opiskelijalla kurssin alusta alkaen ja kirjattuina sähköiseen oppimisympäristöön, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa ruotsin kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	Äidinkielenomainen oppimäärä		A-oppimäärä		B1-oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1
Kurssi	2	→	2	→	2
Kurssi	3	→	3	→	3
Kurssi	4	→	4	→	4
Kurssi	5	→	5		
Kurssi	6	→	6	→	5
Kurssi	7	→	7	→	7
Kurssi	8	→	8	→	6

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai muiksi lukion tehtävää kuuluviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

5.2.1.2 Ruotsi, B1-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–5 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

1. Minun ruotsini (RUB11)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Käsiteltävät aihepiirit liittyvät opiskelijan kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttää kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.

Sotungin etälukio

Kurssilla painottuu opiskelutekniikkojen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään sähköisiä työkaluja ruotsin kielen opinnoissa. Kurssilla vahvistetaan ruotsin kielen perusteita.

---

2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB12)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

Sotungin etälukio

Kurssilla painottuvat opiskelutekniikkojen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen ja erilaisten arkisten vuorovaikutustilanteiden harjoitteleminen. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään sähköisiä työkaluja ruotsin kielen opinnoissaan. Kurssin teemat käsittelevät aihekokonaisuuksia kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus.

---

3. Kulttuuri ja mediat (RUB13)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkitsemis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista.

Sotungin etälukio

RUB13-kurssin tavoitteena on tehdä suomenruotsalaisuus eläväksi ja kartuttaa opiskelijan valmiuksia olla matkailijana Pohjoismaissa. Kurssin puitteissa hyödynnetään tietotekniikkaa muun muassa tiedonhaussa, medioihin tutustumisessa ja eri tekstilajien tuotoksien laadinnassa. Aihekokonaisuuksista painotetaan kurssilla seuraavia: teknologia ja yhteiskunta, mediat ja monilukutaito sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

---

4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB14)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti opiskelijoiden eri elämäntilaisiin liittyvistä näkökulmista.

Sotungin etälukio

Opiskelija harjaantuu hakemaan monenlaisia tekstiaineistoja opiskelussa sekä tuottamaan niitä. Kurssilla opitaan ymmärtämään monikulttuurisuutta Pohjoismaissa. Aihekokonaisuuksista painotetaan kurssilla seuraavia: teknologia ja yhteiskunta sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

---

5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB15)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunnitelmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Sotungin etälukio

Kurssilla harjoitellaan työn hakemista ja ansioluettelon kirjoittamista.
Kurssilla aihekokonaisuuksista on mahdollista painottaa aktiivista kansalaisuutta, yrittäjyyttä ja työelämää sekä teknologiaa ja yhteiskuntaa.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB16)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

7. Kestävä elämäntapa (RUB17)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Sotungin etälukio

Kurssilla opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan sekä käsittelemään aihetta monipuolisesti ruotsiksi. Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu sekä mediat ja monilukutaito ovat mahdollisia sisällyttää kurssin aihepiireihin.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

8. RUBS18 Starta på nytt – ruotsin rakenteiden kertauskurssi

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssi on tarkoitettu peruskoulusta lukioon juuri siirtyneille opiskelijoille. Kurssin tavoitteena on kerrata kaikki peruskoulussa opitut rakenteen ja perehdyttää opiskelija lukion työtapoihin. Kurssilla harjoitellaan monipuolisesti kirjallista tuottamista

9. RUBS20 Slutspurten! – Kohti yo-kirjoituksia!

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssi on tarkoitettu lähinnä abiturienteille. Kurssilla vankennetaan sanaston ja rakenteiden hallintaa ja keskitytään erilaisten tekstien monipuoliseen käsittelyyn sekä kirjalliseen tuottamiseen. Kurssilla myös valmentaudutaan ylioppilaskokeiden kuullunymmärtämisosioon.

5.3 Vieraat kielet

Oppiaineen tehtävä

Kieltenopetus tarjoaa aikuiselle opiskelijalle mahdollisuuden syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Kielten opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua

kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia kulttuurisesti, kansainvälisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden kielenkäyttötarpeisiin eri elämäntilanteissa. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoiden maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan kehittämään omia kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia kieliä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa osaamillaan kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Vieraiden kielten opetuksen yhteiset tavoitteet

Vieraiden kielten eri oppimäärien opetuksen yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija
- rohkaistuu hyödyntämään kielitaitoaan luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana
- vankentaa kohdekielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen
- kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita
- ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet
- osaa arvioida omaa osaamistaan sekä suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten jatko-opintojen, työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmasta.

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri kielissä tai oppimäärissä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa	Taito tulkita tekstejä	Taito tuottaa tekstejä
Englanti A	B2.1	B2.1	B2.1
Muut kielet A	B1.2	B1.2	B1.2
Englanti B1	B1.2	B1.2	B1.2
Muut kielet B1	B1.1	B1.1	B1.1
Englanti B2	B1.1	B1.1	B1.1
Muut kielet B2	A2.2	A2.2	A2.2
Englanti B3	B1.1	B1.1	A2.2
Aasian ja Afrikan kielet B3	A2.1	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)	A2.1 (puhuttu teksti) A1.3 (kirjoitettu teksti)
Muut kielet B3	A2.1	A2.1	A2.1

Arviointi

Vieraissa kielissä arviointi perustuu vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden sekä kieli- ja oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat vieraiden kielten yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuoro-vaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe

arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa vieraassa kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi latinan kieltä lukuun ottamatta seuraavasti:

Kurssit	A-oppimäärä		B1-oppimäärä		B2-oppimäärä		B3-oppimäärä
Kurssi	1	→	1	→	1	→	3
Kurssi	2	→	2	→	3	→	5
Kurssi	3	→	3	→	4	→	6
Kurssi	4	→	4	→	2	→	4
Kurssi	6	→	5	→	5	→	7
Kurssi	7	→	7	→	6	→	8
Kurssi	8	→	6				

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Kurssit

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3-oppimäärän kurssia numero 2. Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN = englannin kieli
SA = saksan kieli
VE = venäjän kieli
EA = espanjan kieli

5.3.1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kehittyy englannin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa

maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- ymmärtää englannin kielen merkityksen ja roolin kansainvälisen kommunikaation kielenä
- osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta
- osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista
- saa kokemuksia laajempien englanninkielisten tekstien lukemisesta, tulkitsemisesta ja käsittelystä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Arviointi

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Kurssin arviointiperusteet ovat tiedossa opiskelijalla kurssin alusta alkaen ja ne kirjataan paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Arvioinnin tukena ja muotona voidaan käyttää myös itse- ja vertaisarviointia mahdollisuuksien mukaan.

Pakolliset kurssit

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

1. Englannin kieli ja maailmani (ENA1)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, opiskelijan

elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

Sotungin etälukio

Lukion ensimmäisellä englannin kurssilla opiskelijaa tuetaan arvioimaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kieltenopiskelijoina ja suunnittelemaan englannin opintojaan, asettamaan niille tavoitteita ja ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan. Kurssisisältöjen avulla tavoitteena on oppia huomioimaan ja ymmärtämään inhimillistä moninaisuutta, ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita. Sotungin etälukiossa ensimmäisen kurssin tavoitteena on myös se, että opiskelija oppii käyttämään sähköisiä oppimisympäristöjä opiskelunsa tukena sujuvasti.

---

2. Ihminen verkostoissa (ENA2)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

Sotungin etälukio

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita kehittämään vuorovaikutustaitojaan ja kertomaan omasta elinpiiristään. Opiskelijoita tuetaan myös kehittämään taitojaan tunnistaa kielen eri rekistereitä eri kommunikointitilanteissa.

---

3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA3)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.

Sotungin etälukio

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kulttuurisia ilmiöitä laaja-alaisesti. Opiskelijoita rohkaistaan luovaan itseilmaisuun englanniksi ja oman kulttuuri-identiteetin sekä taiteen tuntemusta syvennetään. Kurssitöiden suunnittelussa opiskelijat voivat työstää kulttuuriin liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, esim. aiheen valinnassa ja tavoitteiden asettamisessa.

---

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA4)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

Sotungin etälukio

Kurssi antaa hyvät mahdollisuudet hyödyntää ajankohtaista, yhteiskuntaan liittyvää materiaalia ja tiedonhankintaa, mikä kehittää ja syventää opiskelijoiden monilukutaitoa ja yhteiskunnallisten rakenteiden ymmärtämistä englanniksi.

---

5. Tiede ja tulevaisuus (ENA5)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

Sotungin etälukio

Tiede ja tulevaisuus - kurssilla Sotungin etälukion opiskelijoita tuetaan löytämään myös omien kiinnostusten mukaisia tiede- ja/tai teknologia-aiheita ja työstämään niitä englanniksi.

---

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA6)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät opiskelijan elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Sotungin etälukio

Opiskelu, työ ja toimeentulo -kurssi antaa mahdollisuuden tutustua yrittäjyyden ja työntekemisen eri muotoihin sekä erityisesti englannin kielen merkitykseen globaalin työllistymisen näkökulmasta. Kurssilla opiskelija vahvistaa käsitystään omasta kielitaidostaan suhteessa jatko-opintoihin ja työelämään sekä asettaa myös tavoitteita sen kehittämiseksi. Kurssilla tutustutaan työnhakuprosessiin englannin kielellä esim. CV:n ja hakemusten, puhelinetiketin tai työhaastattelujen kautta.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää englannin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen englanninkielinen osuus tai kokonaisuus.

7. Kestävä elämäntapa (ENA7)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Sotungin etälukio

Opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan.

---

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENA8)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

Koulukohtaiset syventävät

9. ENS9 Englannin tukikurssi abiturienteille

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kerrataan kielioppia ja sanastoa sekä vahvistetaan monin tavoin kielitaitoa ylioppilaskoetta varten. Kurssilla harjoitellaan kuullun- ja luetunymmärtämistä, kerrataan kielioppirakenteita, tehdään yo-kokeen tehtävätyyppejä ja kirjoitetaan erilaisia tekstejä.

5.3.2 Vieraat kielet, B3-oppimäärä

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi
- kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.

Sotungin etälukio

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.
Tavoitteena on myös, että opiskelijat ymmärtävät lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkityksen ja rohkaistuisivat hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia.
Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Arviointi

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Kurssin arviointiperusteet ovat tiedossa opiskelijalla kurssin alusta alkaen ja ne kirjataan paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

5.3.2.1 Saksan kieli, B3-oppimäärä

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (SAB31)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita

sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

Sotungin etälukio

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja heitä ohjataan itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan. Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

---

2. Matkalla maailmassa (SAB32)

Tavoiteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

Sotungin etälukio

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

---

3. Elämän tärkeitä asioita (SAB33)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskelijoiden jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

4. Monenlaista elämää (SAB34)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

5. Hyvinvointi ja huolenpito (SAB35)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

6. Kulttuuri ja mediat (SAB36)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai

alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (SAB37)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitelmiin.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

8. Yhteinen maapallomme (SAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan suullisen kielitaidon harjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

5.3.2.2 Espanjan kieli, B3-oppimäärä

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (EAB31)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

Sotungin etälukio

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja heitä ohjataan itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan. Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

---

2. Matkalla maailmassa (EAB32)

Tavoiteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

Sotungin etälukio

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

---

3. Elämän tärkeitä asioita (EAB33)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskelijoiden jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

Sotungin etälukio

Opiskelijoita ohjataan kertaamaan ja vahvistamaan aiemmilla kursseilla opittua keskeistä sanasto- ja kielioppiainesta, jotta tuloksena olisi mahdollisimman vahva perusteiden hallinta. Opiskelijoita kannustetaan jo saavutetun kielitaidon rohkeaan käyttämiseen.

---

4. Monenlaista elämää (EAB34)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

Sotungin etälukio

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

---

5. Hyvinvointi ja huolenpito (EAB35)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

Sotungin etälukio

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan kielitaitonsa aktiiviseen suulliseen ja kirjalliseen soveltamiseen.

---

6. Kulttuuri ja mediat (EAB36)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista.

Sotungin etälukio

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

---

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (EAB37)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitelmiin.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

8. Yhteinen maapallomme (EAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan suullisen kielitaidon harjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

5.3.2.3 Venäjän kieli, B3-oppimäärä

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (VEB31)

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa (VEB32)

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (VEB33)

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskelijoiden jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (VEB34)

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (VEB35)

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

6. Kulttuuri ja mediat (VEB36)

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisista ja opiskelijoita kiinnostavista näkökulmista.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitelmiin.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

---

8. Yhteinen maapallomme

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

Sotungin etälukio

Kurssia ei järjestetä Sotungin etälukiossa, mutta se on mahdollista opiskella joko Sotungin lukiossa tai muussa lukiossa.

5.4 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Sillä on merkittävä tai ratkaiseva rooli muun muassa tieteissä, teknologiassa, taloudessa, yrittäjyydessä, terveydenhuollossa ja turvallisuudessa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen, ilmiöiden mallintamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa rohkaistaan myös käyttämään ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä sekä tuetaan opiskelijan taitoa siirtyä toisesta matemaattisen tiedon esitysmuodosta toiseen.

Opiskelijaa kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan oppimisen ja tutkimisen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Matematiikan opiskelussa hyödynnetään muun muassa dynaamisen matematiikan ohjelmistoja, symbolisen laskennan ohjelmistoja, tilasto-ohjelmistoja, taulukkolaskentaa, tekstinkäsittelyä sekä mahdollisuuksien mukaan digitaalisia tiedonlähteitä. Tärkeää on myös arvioida apuvälineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta. Edellä mainituista apuvälineistä käytetään jatkossa nimitystä tekniset apuvälineet.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn

arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien ja teknisten apuvälineiden valintaan ja käyttöön sekä päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa palautteen antamisella ja arvioinnilla ohjataan opiskelijaa omien opiskelutavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa sekä työskentelytapojen kehittämisessä. Kurssin aikana opiskelija saa säännöllisesti palautetta etälukion käytössä olevilla sähköisillä työvälineillä. Opettajan antaman palautteen lisäksi itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää osana arviointia. Sotungin etälukiossa kurssin arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Kurssisuorituksen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Opiskelijat tietävät kurssisuorituksen arviointiin vaikuttavien eri osioiden painoarvon kurssin alkaessa. Oppimisen edistymisen seuranta, palautteen antaminen ja vuorovaikutus tapahtuvat sähköisissä ympäristöissä.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7 ja MAA8 → MAB4 ja MAA10 → MAB5. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän paikallisia syventäviä tai muita lukion tehtävään kuuluvia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

5.4.1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuiseen ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Pakollinen kurssi

1. Luvut ja lukujonot (MAY1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- pohtii matematiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- kertaa ja täydentää lukualueet, kertaa peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskennan periaatteet
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää lukujonon käsitteen
- osaa määrittää lukujonoja, kun annetaan alkuehdot ja tapa, jolla seuraavat termit muodostetaan
- saa havainnollisen käsityksen lukujonon summan määrittämisestä
- osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kuvaajan ja lukujonojen tutkimisessa sekä lukujonoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- reaaliluvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta
- funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta
- lukujono
- rekursiivinen lukujono
- aritmeettinen jono ja summa
- logaritmi ja potenssi sekä niiden välinen yhteys
- muotoa $a^x = b$, $x \in \mathbb{N}$ olevien yhtälöiden ratkaiseminen
- geometrinen jono ja summa

5.4.2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle ammatillisten ja korkeakouluopintojen edellyttämät matemaattiset valmiudet sekä matemaattinen yleissivistys. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- saa myönteisiä oppimiskokemuksia ja tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä oppii niiden kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin

- ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä
- oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena
- kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita
- osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkia ratkaisujen lukumäärää
- osaa ratkaista korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin ja polynomiepäyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- polynomien tulo ja muotoa $(a+b)^n, n \leq 3, n \in \mathbb{N}$ olevat binomikaavat
- 2. asteen yhtälö ja ratkaisukaava sekä juurten lukumäärän tutkiminen
- 2. asteen polynomin jakaminen tekijöihin
- polynomifunktio
- polynomiyhtälöitä
- polynomiepäyhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAA3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita
- osaa ratkaista geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa

- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria
- kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

4. Vektorit (MAA4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kuvioiden ominaisuuksia vektoreiden avulla
- ymmärtää yhtälöryhmän ratkaisemisen periaatteen
- osaa tutkia kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä vektoreiden tutkimisessa sekä suoriin ja tasoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt
- vektoreiden perusominaisuudet
- vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla
- koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo
- yhtälöryhmän ratkaiseminen
- suorat ja tasot avaruudessa

5. Analyyttinen geometria (MAA5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää, kuinka analyyttinen geometria luo yhteyksiä geometristen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja
- syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan sellaisia yksinkertaisia itseisarvoyhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä pistejoukon yhtälön tutkimisessa sekä yhtälöiden, yhtälöryhmien, itseisarvoyhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- pistejoukon yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt

- itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen
- pisteen etäisyys suorasta

6. Derivaatta (MAA6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta
- osaa määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot
- tietää, kuinka rationaalifunktion suurin ja pienin arvo määritetään
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa ja rationaaliyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisemisessa sekä polynomi- ja rationaalifunktion derivaatan määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- rationaaliyhtälö ja epäyhtälö
- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen
- polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

7. Trigonometriset funktiot (MAA7)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa trigonometristen funktioiden yhteydet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ ja $\tan x = \frac{\sin x}{\cos x}$
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- osaa tutkia trigonometrisia funktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää trigonometrisia funktioita mallintaessaan jaksollisia ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä trigonometristen funktioiden tutkimisessa ja trigonometristen yhtälöiden ratkaisemisessa ja trigonometristen funktioiden derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- suunnattu kulma ja radiaani
- trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- trigonometristen yhtälöiden ratkaiseminen
- yhdistetyn funktion derivaatta
- trigonometristen funktioiden derivaatat

8. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA8)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- kertaa potenssienlaskusäännöt mukaan lukien murtopotenssit
- tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla
- osaa hyödyntää eksponenttifunktiota mallintaessaan erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden tutkimisessa ja juuri-, eksponentti- ja logaritmiyhtälöiden ratkaisemisessa sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktion derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- potenssien laskusäännöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt
- juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat

9. Integraalilaskenta (MAA9)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan
- osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla
- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja integraalifunktion määrittämisessä sekä määrätyn integraalin laskemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- integraalifunktio
- alkeisfunktioiden integraalifunktiot
- määrätty integraali
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

10. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa havainnollistaa diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittää ja tulkita jakaumien tunnuslukuja

- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla.

Keskeiset sisällöt
- diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma
- jakauman tunnusluvut
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- kombinatoriikka
- todennäköisyyksien laskusäännöt
- diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo
- normaalijakauma

Valtakunnalliset syventävät kurssit

11. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy logiikan alkeisiin ja tutustuu todistusperiaatteisiin sekä harjoittelee todistamista
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla
- syventää ymmärrystään lukujonoista ja niiden summista
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä lukujen ominaisuuksien tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt
- konnektiivit ja totuusarvot
- geometrinen todistaminen
- suora, käänteinen ja ristiriitatodistus
- induktiotodistus
- kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö
- Eukleideen algoritmi
- alkuluvut ja Eratostheneen seula
- aritmetiikan peruslause
- kokonaislukujen kongruenssi

12. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää algoritmista ajatteluaan
- osaa tutkia ja selittää, kuinka algoritmit toimivat
- ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan epälineaarisia yhtälöitä numeerisesti
- osaa tutkia polynomien jaollisuutta ja osaa määrittää polynomin tekijät
- osaa määrittää numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä algoritmien tutkimisessa ja laskutoimituksissa.

Keskeiset sisällöt
- iterointi ja Newton-Raphsonin menetelmä
- polynomien jakoalgoritmi
- polynomien jakoyhtälö
- Newton-Cotes-kaavat: suorakaidesääntö, puolisuunnikassääntö ja Simpsonin sääntö

13. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan
- osaa tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen
- osaa tutkia lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja derivaatan laskemisessa annetun muuttujan suhteen sekä epäoleellisten integraalien, lukujonon raja-arvon ja sarjan summan laskemisessa sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta
- funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summa

Koulukohtaiset syventävät kurssit

14. Pitkän matematiikan yo-valmennus (MAAS15)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on kerrata pitkän matematiikan keskeisiä sisältöjä ja valmistautua ylioppilaskirjoituksiin. Kurssilla tutustutaan aiempien vuosien ylioppilaskirjoitusten tehtäviin ja harjoitellaan tehtävien sujuvaa tekemistä digitaalisesti.

5.4.3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä ja monissa eri tieteissä.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä
- saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään, oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa ja rohkaistuu kokeilevaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen
- hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille
- sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä
- kehittää käsitystään matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta
- harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja arvioimaan sen luotettavuutta
- tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä
- osaa käyttää kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.

Pakolliset kurssit

2. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet
- vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus
- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen

3. Geometria (MAB3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa

4. Matemaattisia malleja (MAB4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaalimaailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyyttä ja käyttökelpoisuutta
- tutustuu ennusteiden tekemiseen mallien pohjalta
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusongelmien yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- potenssiyhtälön ratkaiseminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla
- lukujonot matemaattisina malleina

5. Tilastot ja todennäköisyys (MAB5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- arvioi erilaisia regressiomalleja mm. taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä diskreettien jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt
- diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen
- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- kombinatoriikkaa
- todennäköisyyden käsite
- todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä

6. Talousmatematiikka (MAB6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä
- kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun
- vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun
- soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.

Keskeiset sisällöt
- indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Matemaattinen analyysi (MAB7)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion

derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.

Keskeiset sisällöt
- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen
- polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä

8. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB8)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittelytaitojaan
- osaa määrittää tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä
- osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa, todennäköisyysjakauman odotusarvon ja keskihajonnan määrittämisessä, todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla sekä luottamusvälin laskemisessa.

Keskeiset sisällöt
- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet
- toistokoe
- binomijakauma
- luottamusvälin käsite

Koulukohtaiset syventävät kurssit

9. Lyhyen matematiikan kertauskurssi (MABS9)

Tavoitteet:
Kurssi tukee valmistautumista ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt:
Kerrataan kurssien 1-6 pääkohdat, minkä lisäksi voidaan käsitellä syventävien kurssien asioita. Kurssilla lasketaan myös vanhoja ylioppilaskirjoitustehtäviä.

10. Lukiomatematiikan alkuaskel (MAYS0)

Tavoitteet:
Kurssin tavoitteena on vahvistaa matematiikan pohjatietoja lukio-opintoja varten.

Keskeiset sisällöt:
Murtoluvut, itseisarvo, vastaluku, neliöjuuri, prosenttilaskuja, potenssi- ja polynomilaskentaa, ensimmäisen asteen yhtälö, suoran piirtäminen, geometrian perusteita.

5.5 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus lisää ymmärrystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Biologian opetuksen tarkoituksena on lisäksi herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksestä.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Opetuksen tuella opiskelija myös ymmärtää evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia, kuten geeniteknologiaa, hyödynnetään monin tavoin maataloudessa, teollisuudessa ja lääketieteessä. Opetus myös ohjaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologista tietoa voidaan hyödyntää arkielämässä, jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin, kokeellisuuteen ja tutkimuksellisuuteen perustuva tiedonhankinta sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tutustutaan laborointiin ja työskennellään myös digitaalisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa tehdään yhteistyötä erityisesti terveystiedon, mutta myös muiden oppiaineiden kanssa.

Sotungin etälukio

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy laaja kuva biologiasta tieteenalana ja kuva omasta osallisuudestaan luonnonkiertokulussa sekä siitä, miten opittua tietoa voidaan hyödyntää omissa kulutusvalinnoissa. Opetuksessa hyödynnetään digitaalisia opiskeluympäristöjä ja niiden tuomia mahdollisuuksia.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kiinnostuu biologisesta tiedosta ja motivoituu biologiaa koskevien uutisten seuraamiseen
- saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa
- ymmärtää, mikä on biologialle tieteenalana ominaista, tuntee biologisia rakenteita ja prosesseja, perinnöllisyyttä sekä ymmärtää evoluution merkityksen

- perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin
- osaa asettaa kysymyksiä ja tutkimusongelmia tarkasteltavista ilmiöistä
- suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa
- osaa hankkia, käsitellä, analysoida ja tulkita tutkimusaineistoa sekä arvioida ja esittää tutkimustuloksia
- osaa työskennellä digitaalisissa opiskeluympäristöissä ja laboratoriossa
- arvioi kriittisesti median kautta välittyvää biologista tietoa
- käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti biologian opiskelun tukena
- perehtyy biologian soveltamiseen eri aloilla
- osaa soveltaa ja käyttää biologisia tietoja ja taitoja arkielämässä
- arvostaa eliökunnan monimuotoisuutta, tiedostaa kestävän kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.

Sotungin etälukio

Etälukion digitaali- ja etäpohjaisen opiskelumuodon vuoksi opiskelijoiden tavoitteena on saada ymmärrystä laboroinneista hyödyntäen muun muassa digilaborointeja ja kotona omilla välineillä tehtäviä, opettajan ohjeistamia, turvallisia pieniä kokeita.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta, ja taidot, kuten ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky arvioida tietoa kriittisesti.

Biologian tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kokeellisessa työskentelyssä sekä laatimalla yksin tai yhteisöllisesti biologisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut.

Sotungin etälukio

Arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Kurssisuorituksen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin osana, kurssikohtaisesti, käytetään

lisäksi itsearviointia sekä vertaispalautteen antamista. Opiskelijat saavat opettajaltaan digitaalisesti palauttamistaan viikoittaisista tehtävistä palautetta, joka tukee opiskelua ja oppimista.

Pakolliset kurssit

1. Elämä ja evoluutio (BI1)

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan
- ymmärtää evoluution jatkuvuuden, prosessit ja merkityksen
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä
- työskentelee kokeellisesti tai toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen tai projektin yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Sotungin etälukio

Tavoitteena on kokeelliseen työskentelyyn tutustuminen ja tutkimuksen vaiheiden ymmärtäminen toteutettavan tutkimussuunnitelman kautta. Tutkimussuunnitelmasta saadaan ja annetaan vertaispalautetta.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä
- elämän ominaisuudet, perusedellytykset ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologisen tiedon esittäminen mallien avulla

Solu elämän perusyksikkönä
- elämän syntyvaiheet
- solujen rakenne ja energiatalous
- DNA ja geenien ilmeneminen

Eliön elinkaari

- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu
- kasvu, kehittyminen ja kuolema

Evoluutio
- luonnonvalinta ja sopeutuminen
- lajien syntyminen ja häviäminen
- eliökunnan sukupuu

Biologian kokeellisuuteen liittyvä pienimuotoinen tutkimus tai projekti

2. Ekologia ja ympäristö (BI2)

Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssi perehdyttää myös muihin ekologisiin ympäristöongelmiin. Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämisprojekti.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakenteiden, vuorovaikutusten ja toimintojen periaatteet
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle
- hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä sekä tuntee menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia
- ymmärtää ekososiaalisen sivistyksen ja kestävän elämäntavan välttämättömyyden sekä oppii toimimaan niiden mukaisesti
- osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoisen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskevan tutkimuksen tai ympäristön tilaa koskevan yhteisen kehittämisprojektin.

Sotungin etälukio

Tutkimusprojektin kirjallisesta tutkimusraportista saadaan ja annetaan vertaispalautetta.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet
- elollisen ja elottoman luonnon vuorovaikutukset

- ekosysteemien rakenne ja palautuvuus
- aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- luonnon monimuotoisuus
- populaatioiden ominaisuudet
- lajien väliset suhteet
- eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä ja eliöiden levinneisyys

Ympäristöongelmat, niiden syyt ja ratkaisumahdollisuudet
- ilmastonmuutoksen ekologiset vaikutukset
- luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemeihin kohdistuvat uhkat
- aineiden kiertoon ja energian virtaukseen liittyvät ongelmat
- paikalliset ympäristöongelmat

Kohti kestävää tulevaisuutta
- ekosysteemipalveluiden merkitys
- ekologisesti kestävä kehitys, kiertotalous ja ekososiaalinen sivistys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi omassa lähiympäristössä

Ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai ympäristön kehittämisprojekti

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Solu ja perinnöllisyys (BI3)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimustyö.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- käyttää käsitteitä, malleja ja teorioita tarkastellessaan soluihin ja perinnöllisyyteen liittyviä ilmiöitä
- syventää osaamistaan solun eri osien toiminnasta ja ymmärtää eliöiden rakenteiden ja toimintojen pohjautuvan solutason prosesseihin
- tutkii erilaisia soluja, solukoita ja kudoksia ja tulkitsee niiden rakenteita
- arvioi solujen ja geenien toimintaa koskevan tiedon merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- suunnittelee ja toteuttaa tutkimuksen yksin tai yhteistyössä muiden kanssa.

Sotungin etälukio

Opiskelijat tutkivat soluja ja niihin liittyviä ilmiöitä digitaalisesti, videoita ja digitaalisia laborointeja hyödyntäen.

Keskeiset sisällöt

Solu tutkimuskohteena
- miten soluja tutkitaan
- solubiologisen tiedon ja genomitiedon tarve ja käyttö

Eliöt rakentuvat soluista
- biomolekyylit
- tumallisen ja tumattoman solun rakenne ja toiminta
- DNA:n ja RNA:n rakenne
- proteiinisynteesi ja epigeneettinen säätely

Solujen lisääntyminen
- mitoosi ja sen merkitys
- solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen

Periytymisen perusteet
- geenit ja alleelit
- sukusolut ja niiden synty meioosissa
- geenien periytyminen ja ominaisuuksien siirtyminen sukupolvelta toiselle
- mutaatiot ja mutageenit

Solubiologinen tutkimus laboratoriossa tai sähköisten aineistojen avulla

4. Ihmisen biologia (BI4)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa analysoida kudosten ja elinten rakenteiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelyä sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia siihen
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia
- osaa selittää elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan
- ymmärtää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- osaa toteuttaa pienimuotoisen ihmisen elimistön toimintaa mittaavan tutkimuksen ja esittää sen tulokset.

Sotungin etälukio

Opiskelijat suorittavat pienimuotoisia elimistön toimintaa mittaavia tehtäviä ja kurssiin liittyviä laborointeja kotona omilla välineillä opettajan antaman ohjeistuksen mukaisesti ja raportoivat tulokset osana palautettavia tehtäviä.

Keskeiset sisällöt

Energia, aineenvaihdunta ja sen säätely
- ravintoaineet ja ruoansulatus
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö ja hengityksen säätely

Liikkuminen
- tuki- ja liikuntaelimistö

Elintoimintojen säätely
- hermosto ja aistit
- umpirauhaset ja hormonit
- lämmönsäätely
- kemiallinen tasapaino
- elimistöjen sopeutuminen ja puolustusmekanismit

Lisääntyminen
- hedelmöitys, raskaus ja synnytys
- sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus
- perimän ja ympäristön merkitys

Ihmiselimistön toimintaa mittaava tutkimus

5. Biologian sovellukset (BI5)

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävän kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää biologian innovaatioiden ja sovellutusten merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu bioteknologian menetelmiin, tuotteisiin ja mahdollisuuksiin edistää kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää geeniteknologian mahdollisuudet lääketieteessä ja teollisuudessa
- ymmärtää mikrobien merkityksen luonnossa ja erilaisissa bioteknologian prosesseissa
- ymmärtää kasvien ja eläinten jalostuksen merkityksen ravinnontuotannossa
- osaa arvioida bioteknologian ja genetiikan sovellusten mahdollisuuksia, uhkia ja eettisiä kysymyksiä
- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Sotungin etälukio

Opiskelijat tutustuvat biotekniikan menetelmiin ja tutkimukseen digitaalisesti videoita ja digitaalisia laborointeja hyödyntäen.

Keskeiset sisällöt

Bioteknologian sovellukset ja merkitys
- ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen uusiutuvien luonnonvarojen avulla
- bioteknologian sovellukset teollisuudessa ja ympäristönsuojelussa

Mikrobiologian sovellukset ja merkitys
- bakteerien ja virusten rakenne ja toiminta
- bakteerien viljely, käsittely ja tunnistaminen
- mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa

Geeniteknologian sovellukset ja merkitys
- geenitekniikan menetelmät
- genomitieto
- mikrobit geeniteknologiassa

Kasvi- ja eläinjalostus

Biologian sovellusalaan liittyvä koe tai tutkimus

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Biologian abikurssi (BIS6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on vahvistaa ylioppilaskirjoituksissa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt
Lukion biologian oppimäärän kertaaminen

5.6 Maantiede

Oppiaineen tehtävä

Maantieteen opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja antaa hänelle valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössä, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua ekososiaalisesti sivistyneeksi kansalaiseksi.

Opiskelijoiden elämismaailma sekä heidän arkiset kokemuksensa ja havaintonsa ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Tutkiva lähestymistapa auttaa opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä, paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla tapahtuvia muutoksia.

Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnassa ja visuaalisessa esittämisessä. Geomedialla tarkoitetaan karttojen, paikkatiedon, diagrammien, kuvien, videoiden, kirjallisten lähteiden, median, suullisten esitysten sekä muiden maantieteellisten tiedonhankinta- ja esitystapojen monipuolista käyttöä.

Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös koulun ulkopuolisia opiskeluympäristöjä sekä verkkoympäristöjä.

Opiskelijalle välittyy laaja kuva maantieteestä tieteenalana. Opiskelija oppii tarkastelemaan alueita ja erilaisia ilmiöitä. Opetuksessa hyödynnetään digitaalisia opiskeluympäristöjä ja niiden tuomia mahdollisuuksia.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana
- kehittää maantieteellistä ajattelutaitoaan sekä hahmottaa maailmaa ja sen monimuotoisuutta
- ymmärtää, tulkitsee, soveltaa ja arvioi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä
- osaa havainnoida arkiympäristöjä sekä kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- osaa kriittisesti pohtia ajankohtaisia maailman tapahtumia ja niihin vaikuttavia tekijöitä
- osaa havainnoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee, ja osaa pohtia mahdollisia ratkaisuja eriarvoisuusongelmiin
- ymmärtää, mitä ihmisoikeudet tarkoittavat, ja arvostaa kulttuurien moninaisuutta
- tuntee aluesuunnittelun keinoja sekä osaa osallistua ja vaikuttaa oman lähiympäristönsä kehittämiseen
- kiinnostuu maantieteellisestä tiedosta ja motivoituu seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia eri puolilla maailmaa
- osaa käyttää maantieteellisiä tietoja ja taitoja arkielämässä
- tietää, millaisissa ammateissa ja työtehtävissä maantieteellistä osaamista tarvitaan
- toimii paikallisiin, alueellisiin ja globaaleihin kysymyksiin kantaaottavana ja kestävää kehitystä edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään omaa osaamistaan.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat paitsi opiskelijan tiedot ja peruskäsitteiden hallinta myös maantieteellinen ajattelu- ja argumentointitaito sekä tiedonprosessointitaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Keskeisiä arvioitavia taitoja maantieteessä ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot.

Maantieteen tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä laatimalla maantieteellisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut, yksin tai yhdessä toisten kanssa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös opiskelijan osoittamat tiedot ja taidot koulussa toteutetussa osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa.

Sotungin etälukio

Arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Kurssisuorituksen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Arvioinnin osana, kurssikohtaisesti, käytetään lisäksi itsearviointia sekä vertaispalautteen antamista. Opiskelijat saavat opettajaltaan digitaalisesti palauttamistaan viikoittaisista tehtävistä palautetta, joka tukee opiskelua ja oppimista.

Pakolliset kurssit

1. Maailma muutoksessa (GE1)

Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssi käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- tunnistaa luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyviä riskialueita maapallolla
- ymmärtää, millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee ja mitkä tekijät vaikuttavat niihin
- osaa vertailla ja arvioida alueiden riskiherkkyyttä ja riskien vaikuttavuutta alueiden luonnonvarojen ja kehittyneisyyden näkökulmasta
- tietää, millaisten ratkaisujen avulla riskejä voidaan hillitä tai niiden vaikutuksia lieventää, sekä tuntee mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin sekä toimia kestävän kehityksen mukaisesti
- osaa analysoida maailman eri alueiden myönteistä kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa globaaleja kysymyksiä koskevan tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä sekä osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia alueellisia uutisia eri medioissa.
- ymmärtää omassa kokemuspiirissään havaitsemiaan maantieteellisten ilmiöiden syitä sekä niiden vaikutusta paikallisesti ja globaalisti
- hyödyntää digitaalisia tiedonhankintatapoja sekä eri ohjelmia ilmiöiden esittämiseen

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana
- miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa

- opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot omasta lähiympäristöstä ja muuttuvasta maailmasta
- maantieteelliset tutkimustaidot ja geomedia
- miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa
- alueellisia riskejä, myönteistä kehitystä ja innovaatioita koskevat ajankohtaiset uutiset maapallon eri alueilla
- maailman karttakuvan ja paikannimistön syventäminen

Luonnon järjestelmään liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien ennakointi ja niihin varautuminen

Luonnonvaroihin ja ympäristöön liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien hillintä, niihin varautuminen ja sopeutuminen
- ilmastonmuutos ja muut globaalit ympäristöriskit
- resurssien viisas käyttö sekä kierto- ja biotalous
- maapallon eri alueiden mahdollisuudet ja vahvuudet

Ihmiskunnan globaalit riskialueet ja keskeiset kehityskysymykset
- inhimillisen kehityksen globaalit ongelmat, hyvinvoinnin jakautuminen, eriarvoisuus, haavoittuvuus, nälkä ja pakolaisuus

---

Sotungin etälukio

Opiskelija ymmärtää maantieteen omana tieteenalanaan, tunnistaa eri maantieteellisiä ilmiöitä ja riskejä omassa asuinympäristössään sekä hahmottaa myös niiden globaalisuutta. Kurssilla hyödynnetään tilasto-ohjelmia ja piirto-ohjelmia ilmiöiden esittämiseen.

---

2. Sininen planeetta (GE2)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä. Kurssi perehdyttää luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen
- ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä
- ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla
- ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat, ja osaa tulkita kuvista ja

kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu
- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- geomedia ja muut luonnonmaantieteen tietolähteet ja niiden käyttö sekä luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä liikkeessä sekä vyöhykkeisyys
- ilmakehän rakenne ja tuulet
- sateet
- meriveden liikkeet
- sää ja sen ennustaminen
- ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet

Maapallon rakenne ja muuttuvat pinnanmuodot
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina
- luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla
- arvokkaat luonnonmaisemat

Luonnonmaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yhteinen maailma (GE3)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssi perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ihmismaantieteen peruskäsitteitä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen
- osaa analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä ja arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta niihin

- tuntee eri kulttuureja ja arvostaa niiden moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia
- osaa arvioida ihmisten hyvinvointia ja ympäristön tilaa maapallon eri alueilla
- ymmärtää ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävän kehityksen merkityksen maailman tulevaisuudelle
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Sotungin etälukio

Opiskelija ymmärtää ilmiöiden piirteet omassa asuinympäristössään sekä hahmottaa myös ilmiöiden globaalisuutta. Kurssilla hyödynnetään tilasto-ohjelmia ja piirto-ohjelmia ilmiöiden esittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu
- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen peruskäsitteet
- geomedia ja muut ihmismaantieteen tietolähteet sekä tutkimusmenetelmät
- miellekartat, paikkojen kokeminen ja alueellinen identiteetti

Väestö ja asutus
- väestönkasvu, asutus, muuttoliikkeet, kaupungistuminen
- kulttuurien moninaisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen

Alkutuotanto ja ympäristö
- kestävä maa-, kala- ja metsätalous

Teollisuus ja energia
- raaka-aineet, energialähteet, biotalous ja teollisuuden sijainti

Palvelut, liikkuminen ja vuorovaikutus
- liikenne, matkailu, globaali talous ja informaatioteknologian kehitys

Ihmistoiminnan alueellinen rakenne
- maankäyttö, keskukset ja periferiat
- kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla

Ihmismaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

4. Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (GE4)

Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja

taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja käyttää geomediaa maantieteellisten ongelmien ratkaisemisessa
- kehittää taitojaan hankkia, käsitellä, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää maantieteellistä tietoa
- osaa käyttää paikkatietosovelluksia
- ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- tuntee maailmanlaajuisia kehitystrendejä ja Suomen kehitysyhteistyön tavoitteet
- ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen
- osaa käyttää geomediaa maantieteellisen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus.

Sotungin etälukio

Opiskelija ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessaan omalla asuinpaikkakunnallaan ja yhteiskunnan eri aloilla esimerkiksi aluesuunnittelun työkaluna. Kurssilla hyödynnetään tilasto-ohjelmia ja piirto-ohjelmia ilmiöiden esittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän kehityksen edistämisessä

Geomedia ja maantieteelliset tutkimustaidot
- kartografian ja paikkatiedon perusteet sekä muu geomedian käyttö maantieteen tutkimuksissa
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen

Kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys
- aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet
- kehittyneisyyserot eri aluetasoilla sekä kansainvälinen yhteistyö, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja kestävän kehityksen sitoumukset

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti
- maantieteellisen pienimuotoisen tutkielman laatiminen geomediaa hyväksi käyttäen tai paikallisen, alueellisen tai globaalin tason osallistumis- ja

vaikuttamisprojektin toteuttaminen itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa geomediaa hyväksi käyttäen

Koulukohtaiset syventävät kurssit

5. Maantieteen abikurssi (GES5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on vahvistaa ylioppilaskirjoituksissa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt
Lukion maantieteen oppimäärän kertaaminen.

5.7 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan fysiikkaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan käsitykset fysiikan käsitteistä rakentuvat, ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijoiden aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti fysiikan teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellinen tai muu tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuuslainsäädännön

mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta fysiikan osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja fysiikan opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan fysiikan osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, ongelmaratkaisuprosessin jäsennettyä kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Sotungin etälukio

Kurssien aikana opiskelija harjaantuu oman työskentelyn ja taitojen arvioinnissa. Opiskelija esimerkiksi vertaa omia ratkaisuja malliratkaisuihin, saa verkon kautta opettajan antamaa kannustavaa palautetta ja pääsee näin kehittämään omaa ratkaisutapaansa. Kurssien aikana voidaan myös antaa ja saada vertaisarviointia toisten opiskelijoiden töistä. Kurssin alussa käydään keskustelua kurssin

arviointiperusteista.

Pakolliset kurssit

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan
- ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista
- osaa käyttää ja soveltaa liikeilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelun tukena.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen
- voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt
- tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa
- tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi

2. Lämpö (FY2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa lämpöilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- kehittää valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan päätöksentekoon.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuissa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- lämpö ja lämpötila
- kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine
- kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia
- mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde

- energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointia ja suunnittelua

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Sähkö (FY3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa sähköön liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- harjaantuu matemaattisessa mallintamisessa ja suureyhtälöiden käyttämisessä
- osaa tutkia sähköön liittyviä ilmiöitä ja osaa tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusten tekemisessä.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa
- sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki
- yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait
- sähköteho ja Joulen laki
- kondensaattori, diodi ja LED komponentteina
- sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä
- sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen

4. Voima ja liike (FY4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa voiman ja liikkeen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa
- osaa tutkia voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu graafisten esitysten käyttämisessä ja tuottamisessa.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle
- vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus
- etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus
- liikeyhtälö
- momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- liikemäärän säilymislaki, impulssiperiaate ja yksiulotteiset törmäykset
- liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymislaki
- mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa jaksollisen liikkeen ja aaltojen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa
- tasainen ympyräliike
- gravitaatiovuorovaikutus
- harmoninen voima ja värähdysliike
- aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen
- aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot
- ääni aaltoliikeilmiönä
- mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen

6. Sähkömagnetismi (FY6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa sähkömagnetismiin ja valoon liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa
- harjaantuu ilmaisemaan itseään fysiikalle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia.

Keskeiset sisällöt
- fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa
- magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä
- sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki
- generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen

7. Aine ja säteily (FY7)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa aineen ja säteilyn käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä

- syventää kokonaiskuvaa fysiikasta aineen ja maailmankaikkeuden rakennetta selittävänä tieteenä.

Keskeiset sisällöt
- näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymiseen
- energian kvantittuminen
- sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit
- aaltohiukkasdualismi
- atomiytimen rakenne
- ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi
- radioaktiivisuus ja hajoamislaki
- säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö
- tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi

Koulukohtaiset syventävät kurssit

8. Fysiikan kertauskurssi (FYS8)

Tavoitteet:
Kurssilla luodaan kokonaiskuva fysiikan eri osa-alueista. Tavoitteena on parantaa jo hankittuja tietoja ja taitoja lukion fysiikan pakollisten ja syventävien kurssien aihepiireistä. Digitaalisten taitojen kertaamista. Kurssi on tarkoitettu fysiikan ylioppilaskirjoituksiin osallistuville.

Keskeiset sisällöt:
Kurssilla kerrataan ja harjoitellaan aiempien kurssien sisältöjä ja tehdään aiempien vuosien ylioppilaskirjoitustehtäviä. Tehtäviä tehdään ja palautetaan digitaalisesti. Kerrataan digitaalisia taitoja.

5.8 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan kemiaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Kemian opetus tukee opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijoiden aikaisemmista

kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellinen tai muu tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia tutkimuksia turvallisesti ja yhteistyössä muiden kanssa
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti kemian tietojensa avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia kemialle ominaisilla tavoilla
- jäsentää käsitystään jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöistä kemian käsitteiden avulla
- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvän teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan kemian osaamistaan.

Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Sotungin etälukio

Kurssin arviointiin voidaan myös sisällyttää erilaista itse- ja vertaisarviointia. Lisäksi kursseilla ohjataan opiskelijaa kannustavan palautteen avulla ja käydään kurssin alussa keskustelua kurssin arviointiperusteista.

Pakolliset kurssit

1. Kemiaa kaikkialla (KE1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan
- kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun
- osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen erilaisia kemian ilmiöitä sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat
- osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä aineen rakenteen malleja, jaksollista järjestelmää ja tietolähteitä.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä
- atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä pääpiirteissään
- alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia
- aineiden ominaisuuksien selittäminen aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla
- kysymykset tiedonhankinnan lähtökohtana
- turvallinen työskentely, aineen erotusmenetelmät, aineiden ominaisuuksien tutkiminen, havainnointi ja johtopäätösten tekeminen

2. Ihmisen ja elinympäristön kemiaa (KE2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa orgaanisiin yhdisteisiin ja ainemäärään liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä

- osaa tutkia kokeellisesti tai erilaisia malleja käyttäen orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää, kuinka kemiallinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta
- orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen, happi- ja typpiyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla
- avaruusrakenne ja isomeria
- orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- ainemäärä ja pitoisuus
- työvälineiden ja reagenssien käyttö sekä liuosten valmistus
- aineen rakenteen analyysimenetelmät, kuten spektroskopia

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Reaktiot ja energia (KE3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti tai erilaisia malleja käyttäen reaktioihin liittyviä ilmiöitä
- ymmärtää aineen ja energian häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen
- epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita sekä niiden sovelluksia
- aineen häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa ja sen yksinkertainen laskennallinen käsittely
- energian häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa, sidosenergia ja Hessin laki
- kaasujen ominaisuudet ja yleinen tilanyhtälö
- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, titraus analyysimenetelmänä, tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen

4. Materiaalit ja teknologia (KE4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti tai malleja käyttäen materiaaleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä
- harjaantuu ilmaisemaan itseään kemialle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri

tietolähteiden argumentointia
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys teknologiassa ja yhteiskunnassa
- metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari
- atomin ulkoelektronirakenne ja jaksollinen järjestelmä alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä
- hapetusluvut ja hapetus-pelkistysreaktiot
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari ja elektrolyysi
- kemiallisten reaktioiden laskennallinen soveltaminen
- tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu
- yhteistyön rooli kemiallisen tiedon tuottamisessa

5. Reaktiot ja tasapaino (KE5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä
- osaa tutkia kokeellisesti tai malleja käyttäen reaktioihin ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.

Keskeiset sisällöt
- kemian merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavia tekijöitä
- homogeeninen ja heterogeeninen tasapaino sekä tasapainotilaan vaikuttaminen
- happo-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit ja puskuriliuokset
- tasapainoon liittyvät graafiset esitykset
- homogeenisen ja happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- tutkimustulosten ja -prosessin arviointi

Koulukohtaiset syventävät kurssit

6. Kemian kertauskurssi (KES6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- Valmistautuu ylioppilaskirjoituksiin ja kehittää taitojaan digitaalisten apuvälineiden käyttäjänä
- saa kokonaiskuvan kemian oppimäärästä

Keskeiset sisällöt
- lukion kemian oppimäärä kokonaisuudessaan.

5.9 Filosofia

Oppiaineen tehtävä

Filosofinen ajattelu tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen on olennainen osa yleissivistystä. Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja keskustellen. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan käsitysten perusteluja järkiperäisesti. Kyseenalaistavan ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa hahmottamaan ja jäsentämään nykypäivän jatkuvasti kasvavaa informaatiotulvaa. Tällä tavoin filosofian opiskelu edistää opiskelijoiden yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Filosofiassa opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Tämä edistää opiskelijan kykyä eettiseen pohdintaan ja sen ymmärtämiseen, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajoja käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan.

Filosofian opiskelu kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofiassa tuetaan opiskelijoiden perusteltujen yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperäiseen keskusteluun. Kun opiskelijat paneutuvat filosofisiin kysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin ajattelutaitoihinsa ja yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi ja vastuullisiksi sekä toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaviksi kansalaisiksi.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja
- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot ja oppii sitä kautta luottamaan omaan ajatteluunsa sekä arvioimaan sitä kriittisesti ja pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa ja ristiriitaista.

Arviointi

Filosofiassa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä kriittisesti eritellä ja problematisoida informaatiota, hahmottaa ja täsmentää sen käsitteellistä rakennetta sekä esittää asiasta perusteltu arvostelma. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa arvioida omaa ajatteluaan ja rohkaista opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan kurssikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Sotungin etälukio

Etälukiossa mahdollisuuksien mukaan käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Arviointi on jatkuvaa ja se kestää läpi kurssin. Alussa kurssin arviointiperiaatteet ovat opiskelijoiden nähtävillä.

Pakollinen kurssi

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa perustellun käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille mielipiteille ja väitteille perusteluja sekä hahmottamaan esitettyjen perustelujen rakennetta ja arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten harjoitusten kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- tuntee perustavia tieto-opillisia erotteluja, osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofisten kysymysten ja filosofisen ajattelun luonne filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin ongelmiin sovellettuna
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet ja niiden harjoitteleminen suullisesti ja kirjallisesti
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen

- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Etiikka (FI2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin sekä ympäristöfilosofian perusteisiin
- hahmottaa normatiivisten väitteiden luonteen ja suhteen kuvaileviin väitteisiin sekä osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta
- osaa jäsentää oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa perustella moraalin velvoittavuuden ja soveltaa moraaliin filosofisia käsite-erotteluja ja johdonmukaista argumentaatiota
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein.

Keskeiset sisällöt
- moraali ja sitä pohtiva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikan perusteet
- moraalin luonne normijärjestelmänä ja sen ero juridisiin ja tapanormeihin perustuviin järjestelmiin, moraalinen relativismi
- filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- eläimiä ja ympäristöä koskevia eettisiä kysymyksiä

3. Yhteiskuntafilosofia (FI3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä perusnäkemyksiin yksilön suhteesta yhteisöihin, yhteiskuntaan ja valtioon
- oppii käyttämään keskeisiä filosofisia käsitteitä yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan jäsentämiseen sekä omien yhteiskunnallisten ratkaisujensa perustelemiseen
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vallankäyttöä ja työnjakoa yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- oppii arvioimaan käsitteellisesti yhteiskunnallisen järjestyksen rakentumista, perustelemista ja oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnallisten instituutioiden olemassaolo ja oikeuttaminen: yksilö- ja yhteisökeskeiset teoriat yhteiskunnasta, yhteiskuntasopimusteoriat
- oikeudenmukaisuuden eri muodot, niiden perusteleminen ja soveltaminen
- vallan käsite ja muodot, vallan oikeuttaminen, demokratian muodot ja kilpailijat, anarkismi
- työnjako, talous ja hyvinvointi, talouden toimintaperiaatteiden ja omistamisen oikeuttaminen
- poliittiset ihanteet ja niiden toteuttaminen: vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus; konservatismi, liberalismi ja sosialismi; kansallisvaltiot ja globaali näkökulma
- yhteiskunnalliset jännitteet ja ristiriidat sekä niiden ratkaiseminen: oikeusvaltio ja sen vaihtoehdot, yhteiskuntajärjestyksen luhistuminen – sodat, sisällissodat, terrori sekä holokausti ja muut kansanvainot yhteiskuntafilosofisina ongelmina
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: sukupuolen rakentuminen, informaatioteknologia, kulttuurien kohtaaminen, kestävän tulevaisuuden rakentaminen

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa filosofisia, eri tieteisiin ja arkielämään perustuvia käsityksiä todellisuuden rakenteesta
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita todellisuudesta, totuudesta, tiedosta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa jäsentää havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden ja mallien suhdetta todellisuuteen
- oppii hahmottamaan erityistieteiden tieteenfilosofisia kysymyksiä joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- metafysiikan keskeiset kysymykset ja käsitteet, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta ja todellisuuden perusrakenteesta
- olemassaolon kysymyksiä: muutos ja pysyvyys, oliot ja ominaisuudet, mahdollinen ja välttämätön, reaalinen ja virtuaalinen
- todellisuuden ilmeneminen ja hahmottaminen
- totuuden luonne ja totuusteoriat
- tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmät, tieteellinen päättely; ilmiön, tutkimusaineiston, mallin ja teorian käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde
- selittäminen ja tieto luonnon- ja ihmistieteissä sekä formaaleissa tieteissä: tietäminen ja ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta

Koulukohtainen syventävä kurssi

5. Filosofian yo-valmennus (FIS5)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt:

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- Harjoittelee reaalikokeeseen vastaamista
- Tutustuu sähköiseen kokeeseen
- Tutustuu esseevastausten arviointikriteereihin
- Kertaa syventävien kurssien sisältöjä
- Soveltaa tietoa erilaisiin tehtäviin

5.10 Psykologia

Oppiaineen tehtävä

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaalisiin, kulttuurisiin ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Psykologian opetus on luonteeltaan tutkimusperustaista. Tässä tarkoituksessa opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedonmuodostuksen menetelmiä painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä aihesisältöjä. Opetuksessa tämä tutkimusperustaisuus ja aihesisällöt kytketään ihmisen jokapäiväisen toiminnan ja arjen ymmärtämiseen eli tuodaan tutkimustieto lähelle opiskelijaa.

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tuntee psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon ja tutkimusmenetelmien mahdollisuuksia ja rajoituksia

- ymmärtää psykologiaan ja psykologiseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa soveltaa tietojaan myös psykologisten tutkimusten arviointiin
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan arkielämään, elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä
- osaa hyödyntää psykologista tietoa oppiainerajat ylittävien aiheiden ja ilmiöiden erittelyyn
- osaa soveltaa psykologista tietoa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseen.

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden sekä tiedolliseen osaamiseen että kykyyn soveltaa psykologista tietoa arkipäivän tilanteisiin ja elämään. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamistaitoa ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelija osoittaa monipuolisilla tavoilla, että hän on ymmärtänyt keskeiset sisällöt ja pystyy arvioimaan ja soveltamaan oppimaansa tietoa.

Sotungin etälukio

Etälukiossa mahdollisuuksien mukaan käytetään myös itse- ja vertaisarviointia. Arviointi on jatkuvaa ja se kestää läpi kurssin. Alussa kurssin arviointiperiaatteet ovat opiskelijoiden nähtävillä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Psyykkinen toiminta ja oppiminen (PS1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnan selittämisessä ja ymmärtämisessä
- tuntee psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten tunteet, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa ja omaa psyykkistä hyvinvointiaan näitä kuvaavien käsitteiden avulla
- perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja osaa pohtia omaa opiskeluaan sen pohjalta
- osaa esittää esimerkkejä psykologisen tutkimuksen aihepiireistä ja niihin liittyvistä tutkimuksista sekä analysoida ja arvioida tiedon tutkimusperusteita
- ymmärtää psykologisen tiedon perustuvan tutkimukseen ja tunnistaa tieteellisen ajattelun peruspiirteitä.

Keskeiset sisällöt

Tietoinen ja tiedostamaton psyykkinen toiminta
- ihmisen toimintaan vaikuttavat biologiset tekijät sekä perustieto hermoston toiminnasta
- perustietoa tunteista ja motivaatiosta
- kognitiivisten tulkintojen merkitys ihmisen toiminnassa

Sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan
- perustietoa sosiaalistumisesta ja normien omaksumisesta
- esimerkkejä yksilön toimintaan vaikuttavista tilannetekijöistä

Perehtyminen johonkin valinnaiseen ilmiöön, kuten aggressiivisuus, jännittäminen, riippuvuudet, syömiskäyttäytyminen, sosiaalinen vuorovaikutus, onnellisuus tai rakkaus

Opiskelu ja oppiminen psykologian näkökulmista
- oppimisen biologinen, kognitiivinen ja sosiokulttuurinen perusta
- tehokkaat opiskelumenetelmät
- motivaatio ja oppiminen

Psykologisen tiedon muodostuminen
- psykologian tutkimuskohteet
- arkitiedon ja tieteellisen tiedon ero
- esimerkkejä psykologian tutkimusmenetelmistä

2. Kehittyvä ihminen (PS2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tietää, miten ihmisen kehitystä tutkitaan, ja osaa arvioida tiedon perusteita
- osaa eritellä ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden vuorovaikutusta
- perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja osaa eritellä niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä osaa selittää kehityksen jatkuvuutta yksilön elämänkaaren aikana
- perehtyy erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän psykologiaan ja niihin liittyvään teoria- ja tutkimustietoon
- tuntee hermoston toiminnan periaatteita sekä ymmärtää niiden yhteyden yksilön psyykkiseen kehitykseen
- osaa arvioida kehityspsykologista tietoa ja soveltaa sitä itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt

Kehityksen tutkiminen

Kehityksen osa-alueet ja niihin vaikuttavat tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa
- fyysis-motorinen kehitys
- kognitiivinen kehitys
- emotionaalinen kehitys
- psykososiaalinen kehitys
- minuuden ja minäkäsityksen kehitys

Nuoruusiän psyykkinen kehitys ja sen erityiset haasteet
- ajattelun kehitys
- identiteetin kehitys: henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti
- sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuuden kehittyminen
- toiminnanohjauksen kehitys ja sen hermostollinen tausta

Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana
- elämänkaaren käsite
- kehitykseen vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutus
- jokin kehityksen jatkuvuutta selittävä teoria

Kehitykseen vaikuttavat biologiset ja sosiokulttuuriset tekijät
- hermoston kypsyminen
- aivojen muovautuminen elämänkulun aikana
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus
- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- sosialisaatio ja kulttuurierot kehityksessä

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- perehtyy kognitiivisiin perustoimintoihin eli havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen ja muistiin sekä yhteen korkeamman kognitiivisen toiminnan ilmiöön, kuten päätöksenteko, ongelmanratkaisu, asiantuntijuus tai kielelliset toiminnot
- perehtyy kognitiivisten toimintojen tutkimukseen ja pystyy arvioimaan sitä
- ymmärtää kognitiivisen toiminnan hermostollista perustaa ja yhteyksiä psyykkisiin toimintoihin.

Keskeiset sisällöt

- kognitiivisen toiminnan periaatteita, kuten sisäiset mallit ja havaintokehä
- kognitiivisten toimintojen neuropsykologinen perusta
- kognitiivisen psykologian ja aivotutkimuksen tutkimusmenetelmiä
- havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti kognitiivisina perustoimintoina sekä niiden biologinen perusta

- jonkin valinnaisen korkeampitasoisen kognitiivisen toiminnon tarkasteleminen, esimerkiksi kieli, ongelmanratkaisu, päätöksenteko tai asiantuntijuus

4. Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen ja ymmärtää, miten näitä aiheita voidaan tutkia, ja osaa arvioida tutkimuksia kriittisesti
- osaa kuvata, miten emootiot syntyvät biologisten ja kognitiivisten tekijöiden vuorovaikutuksessa, ja pohtia niiden kulttuurisidonnaisuutta
- osaa eritellä tunteiden merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille
- tuntee psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja psyykkisen tasapainon ylläpitämisen keinoja
- osaa tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointiaan psykologisen tiedon valossa ja saa perusteita tehdä omaa hyvinvointiaan tukevia ratkaisuja
- ymmärtää mielenterveyteen vaikuttavia psykologisia, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tunnistaa yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja ongelmat sekä ymmärtää mielenterveyden ja sen ongelmien määrittelyn haasteellisuuden
- syventyy vähintään yhden mielenterveyden häiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt
- tunteiden muodostuminen ja vähintään yhden tunteen biologinen perusta
- tunteet psykologisen tutkimuksen kohteena
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys itseymmärryksen välineenä
- psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen
- uni ja nukkuminen hyvinvoinnin osatekijöinä
- stressi, kriisit ja niistä selviytymisen keinot
- keskeiset mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito
- mielenterveyden ongelmien syntyä selittäviä tekijöitä
- sosiaalisen ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää persoonallisuus-käsitteen laaja-alaisuuden
- tunnistaa ja osaa selittää keskeisiä yksilöiden välisiä eroja, kuten temperamentti, persoonallisuuden piirteet, älykkyys, lahjakkuus ja tulkintatyylit
- tuntee yksilöllisten erojen biologista perustaa
- tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen
- syventää ymmärrystään psykologian tutkimusmenetelmistä yksilöllisten erojen ja persoonallisuuspsykologian tutkimuksen osalta
- osaa tarkastella yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja

kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena
- osaa soveltaa persoonallisuuspsykologista ja sosiaalipsykologista tietoa erilaisuuden ymmärtämiseen.

Keskeiset sisällöt
- persoonallisuuden määrittely
- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- vähintään kaksi persoonallisuusteoriaa, persoonallisuuden selittämisen mallia tai näkökulmaa, kuten sosiokognitiivinen, psykodynaaminen tai humanistinen psykologia, temperamenttiteoria tai piirreteoria
- yksilöllisten erojen tutkiminen
- tilannetekijöiden ja ryhmäilmiöiden vaikutus yksilön toimintaan yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa
- kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan

Koulukohtainen syventävä kurssi

6. Psykologian yo-valmennus (PSS9)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt:

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- harjoittelee reaalikokeeseen vastaamista
- tutustuu sähköiseen kokeeseen
- tutustuu esseevastausten arviointikriteereihin
- tertaa syventävien kurssien sisältöjä
- soveltaa tietoa erilaisiin tehtäviin

5.11 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan valmiuksia toimia aktiivisena ja moninaisuutta ymmärtävänä yhteiskunnan jäsenenä.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika,

muutos, jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet sekä historiallinen empatia.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- hallitsee Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset prosessit taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon ja syventämään historiatietoisuuttaan
- pystyy muodostamaan ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja ihmisten toimintaa monipuolisesti kunkin ajan omista lähtökohdista
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa tarkoituksenmukaisia lähteitä käyttäen, arvioimaan sitä kriittisesti sekä ymmärtämään sen monitulkintaisuuden ja suhteellisuuden
- osaa käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan nykyisyyden ja tulevaisuuden kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan valmiuksia rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Kurssin arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa opittua käytännössä, kuten taitoon käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja valmiuksiin arvioida kriittisesti historian tulkintoja ja käyttöä.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa kurssin arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Kurssisuorituksen arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön. Opiskelijat tietävät kurssisuorituksen arviointiin vaikuttavien eri osioiden painoarvon kurssin alkaessa. Oppimisen edistymisen seuranta, palautteen antaminen ja vuorovaikutus tapahtuvat sähköisissä ympäristöissä.
Arviointiperusteina voidaan ottaa huomioon muun muassa itsearviointi, vertaisarviointi ja jatkuva oppimisprosessin palaute.

Pakolliset kurssit

1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI1)

Kurssi tarkastelee yksilön, yhteiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuuriympäristössä. Opetuksen näkökulma on nykyisyyden selittämisessä sekä historiallisten ilmiöiden pitkän aikavälin tarkastelussa. Kurssilla tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Kurssilla harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välisen riippuvuussuhteen ja haasteet osana kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää eurooppalaisten kulttuuripiirien ja yhteiskuntien sekä globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- osaa analysoida väestökehityksen, talouden ja yhteiskuntarakenteiden välisiä riippuvuussuhteita ja haasteita
- osaa arvioida kriittisesti tekniikan, tieteen ja muuttuvan informaation merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana
- osaa tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista tietoa ja käyttää tiedon tuottamiseen monipuolista, kriittisesti arvioitua lähdeaineistoa

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana
- historian tutkimus, tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Pyyntikulttuureista korkeakulttuureihin ja kauppavaltioihin
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty
- suurten jokilaaksojen kulttuurit
- Välimeren talousalue ja yhteiskunnat antiikin aikana

Keskiajan talous ja yhteiskunta
- feodaaliyhteiskunta
- keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki

Maailmantalouden syntyminen
- löytöretkien edellytykset ja seuraukset yhteiskunnille
- kolonialismi ja globaalin talouden ensiaskeleet

Teollistumisen edellytykset sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset
- modernin tieteen ja teknologian kehitys, tuottavuuden kasvu ja elintason nousu
- muutokset sukupuolten asemassa ja työjaossa
- muuttoliikkeet ja ympäristövaikutukset

Modernin kulutusyhteiskunnan kehitys ja talouskasvun rajat
- laajeneva hyvinvointi ja palveluyhteiskunnan synty
- väestöllinen muuntuminen ja sen yhteiskunnalliset edellytykset ja vaikutukset
- 2000-luvun verkottuva maailma

2. Itsenäisen Suomen historia (HI2)

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kurssilla perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan muotoutumisen kehityskulkuja sekä osaa pohtia tulevaisuuden mahdollisuuksia
- hallitsee suomalaisen yhteiskunnan keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ja niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään
- osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaisuuteen ja suomalaiseen kulttuuriin eri aikoina kuuluneita ihanteita ja niihin liitettyjä mielikuvia sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Miten Suomesta tuli Suomi?
- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys sekä 1860-luvun murroskausi

- kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset 1800- ja 1900-lukujen taitteessa

Suomen itsenäistymisprosessi ja itsenäisyyden alkuvuodet
- itsenäistyminen kansainvälisessä kontekstissa
- sisällissodan syyt ja seuraukset sekä eheyttämisen aika

Suomi kansainvälisissä konflikteissa
- turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot ennen toista maailmansotaa
- Suomi toisessa maailmansodassa
- Suomen sisäpolitiikka ja asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen

Kohti nykyistä Suomea
- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Kansainväliset suhteet (HI3)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia 1900-luvun alusta nykypäivään. Kurssilla analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisten taloudellisten ja ideologisten mallien näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat kilpailun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Kurssilla syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään kansainvälisiin suhteisiin liittyvien erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hallitsee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön ja keskeisimmät teoreettiset selitysmallit
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä ja vaikutuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa, osaa tarkastella kriittisesti ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet
- historian käyttö politiikan välineenä

Kansallisvaltioiden huippukausi ja maailmansotien aika
- imperialismin, nationalismin ja muiden aatteiden vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ja yhteiskuntiin
- ensimmäisen maailmansodan seuraukset
- demokraattiset ja totalitaariset valtiot kansainvälisessä politiikassa
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat
- toinen maailmansota seurauksineen

Jakautunut maailma
- kylmän sodan supervaltakilpailun ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset muodot
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset

Keskinäisriippuvuuksien maailma
- Lähi-itä ja muut konfliktialueet sekä vastakkainasettelujen monet muodot
- maailman uudet valtakeskittymät ja niiden vuorovaikutussuhteet
- YK ja muut kansainväliset rauhanrakentajat

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI4)

Kurssi tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Kurssilla perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde, sukupuoli ja arkielämä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Euroopan keskeisen kulttuuriperinnön ja ymmärtää Euroopan kulttuuriin vaikuttaneita tekijöitä
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia
- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- kykenee analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Antiikin kulttuuripiiri
- kulttuurit ja elämäntavat
- tieteen ensiaskeleet ja demokratian synty

Keskiajan kulttuuri
- keskiaikainen maailmankuva
- uskonto, kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Uuden ajan murros
- renessanssi ja tiedon vallankumous
- reformaation merkitys
- itsevaltiuden ajan kulttuuri

Valistuksen aikakausi
- luonnontieteellisen maailmankuvan kehitys
- valistuksen aatepohja ja sen vaikutukset
- ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen

Aatteiden ja teollistumisen aika
- keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset
- tiede uskonnon haastajana
- porvariston vuosisata ja yhteiskunnalliset muutokset

Monimuotoinen nykyaika
- massojen aika, populaarikulttuurin synty ja sen kaupallistuminen
- kulttuurin globalisoituminen
- sukupuoliroolien murros
- tieteen kehitys ja median kasvava merkitys

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI5)

Kurssi tarkastelee Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti. Kurssilla perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Kurssilla syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee suomalaista kulttuuriperintöä
- hahmottaa Suomen historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue ennen ristiretkiä
- tutkimusmenetelmät ja käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä
- rautakautinen heimoyhteiskuntien Suomi

Keskiaika
- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika
- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- sääty- ja maatalousyhteiskunta
- kehittyvä talous

Ruotsista Venäjän osaksi
- Suomen aseman muutos ja yhteiskunnalliset uudistukset Ruotsin ajan lopulla
- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- kansallinen herääminen, sivistys, tiede ja taide

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI6)

Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien rakenteen muuttuessa. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hallitsee kulttuurintutkimuksen peruskäsitteitä ja erilaisia tapoja jakaa maailma kulttuurialueisiin
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- ymmärtää tarkastelemansa kulttuuripiirin historiallisen kehityksen sekä sen arvojen ja elämäntapojen moninaisuuden ja osaa eritellä siihen vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa syntyneitä kulttuurisia eroja ja yhtäläisyyksiä
- osaa analysoida esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- osaa arvioida monikulttuurisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy erittelemään sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä sekä eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

Kurssilla tarkasteltavaksi kohteeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:
- Amerikan alkuperäiskulttuurit

- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit

Koulukohtaiset syventävät kurssit

7. Historian yo-valmennus (HIS7)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on antaa historian kirjoittajille paremmat valmiudet menestyä yo-kirjoituksissa ja kehittää opiskelijoita kirjoittajina sekä kehittää historian tutkimiseen liittyviä analyysi- ja tulkintataitoja, joita YO-kokeessa tarvitaan.

Keskeiset sisällöt

- kerrataan historian pakollisten ja syventävän kurssin keskeisiä sisältöjä
- käydään läpi tärkeimmät historian kirjoituksiin liittyvät esseetyypit
- harjoitellaan esseen kirjoittamista
- käydään läpi vanhoja yo-kysymyksiä
- harjoitellaan hahmottamaan historian tarkastelunäkökulmia ja keskeisiä tulkintakysymyksiä.

5.12 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja vahvistaa hänen valmiuksiaan toimia yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneena aktiivisena kansalaisena. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa talousosaamista, oikeudellista ymmärrystä ja kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat,

kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää yhteiskunnan olemuksen ja muutoksen historiallisen kehityksen tuloksena
- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön
- hallitsee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja erilaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen
- tuntee vaikutusmahdollisuutensa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena
- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin lähtökohtana ovat yhteiskuntaopin tiedonaloille ominaisten tietojen, taitojen ja toimintatapojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan kykyä hallita keskeisiä käsitteitä ja suuria kokonaisuuksia sekä arvioida asioiden välisiä yhteyksiä, syy-seuraussuhteita ja niiden merkitystä.

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Huomiota kiinnitetään opiskelijan tiedonhankintataitoihin, kykyyn ilmaista tietojaan ja argumentoida jäsentyneesti sekä taitoa arvioida ja tulkita kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa yhteiskuntaopin kurssien arviointiperusteet ovat nähtävillä sähköisessä oppimisympäristössä heti kurssien alussa, jolloin niiden sisällöt sovitaan ja hyväksytään. Kurssien arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, joiden sisällöt ja painoarvot kurssien arvosanaan ovat tiedossa opiskelijalla. Opiskelu ja arviointiin liittyvien osioiden tekeminen tapahtuvat sähköisissä ympäristöissä.

Pakolliset kurssit

1. Suomalainen yhteiskunta (YH1)

Kurssi perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Kurssi keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet paikallisella ja valtiollisella tasolla
- tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- pystyy tarkastelemaan yhteiskuntaa ja sen kehitystä analyyttisesti erilaisista näkökulmista
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan rakenne
- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus
- kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo
- hyvinvointivaltion tehtävät ja voimavarat
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion rahoitus, edut ja haasteet
- yhteiskunnallinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Valta, vaikuttaminen ja päätöksenteko
- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot
- demokratia ja muut poliittiset järjestelmät
- Suomen kunnallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä
- kansalaisyhteiskunnan vaikuttamiskeinot: vaalit, puolueet, järjestötoiminta ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys

- muuttuva mediakenttä

2. Taloustieto (YH2)

Taloustieteisiin pohjautuva kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmista. Kurssilla perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa tehdä taloudellisia päätöksiä, hallita omaa talouttaan ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- tuntee kansantalouden perusteet, keskeiset käsitteet ja teoriat sekä ymmärtää talouselämän rakenteita ja toimintaperiaatteita
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja
- osaa tarkastella talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja ja analysoida niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja yksilön talous
- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon muodostaminen
- oman talouden hoito
- työnteko, yrittäjyys ja yritykset sekä niiden rooli kansantaloudessa
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien ja kansantalouden vuorovaikutus

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä
- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus
- rahoituslaitokset, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden suhdannevaihtelut
- työttömyys ja työvoimapula

Talouspolitiikka
- talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- verotuksen merkitys veronmaksajille sekä valtion ja kuntien taloudelle
- talouspolitiikan keinot
- politiikan ja markkinavoimien merkitys taloudellisessa päätöksenteossa

Kansainvälinen talous ja Suomi
- globaalitalous
- Suomen ulkomaankauppa ja sen merkitys
- talouden tulevaisuudennäkymät

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH3)

Kurssi perehdyttää Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssi aikana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia. Se kannustaa osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun. Kurssin toteuttamisessa painotetaan tutkivaa oppimista, jossa hyödynnetään mediaa ja muita monipuolisia informaatiolähteitä.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hahmottaa laaja-alaisesti Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia sitä koskevaa vertailevaa tietoa
- ymmärtää vaikuttamismahdollisuutensa ja osaa toimia globaalikansalaisena
- osaa eritellä Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja haasteita
- osaa arvioida maailman globalisoitumisen vaikutuksia oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuus-ympäristöön liittyviä uusia uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalaisuus ja eurooppalainen identiteetti
- arvot, poliittiset kulttuurit ja kulttuurinen moninaisuus
- perusvapaudet ja kansalaisuus
- Suomi ja Pohjoismaat Euroopassa

Euroopan yhdentymisen tavoitteet ja toiminta
- EU:n päätöksenteko ja yhteinen talous- ja rahapolitiikka sekä niiden haasteet
- Suomi osana eurojärjestelmää
- EU:n ja lähialueiden haasteet ja mahdollisuudet

Turvallisuus ja tulevaisuuden muuttuvat haasteet
- Suomen turvallisuusympäristö ja turvallisuuspolitiikka sekä uudet turvallisuusuhat
- kansainvälisen yhteisymmärryksen edistäminen ja Suomi
- globalisaatio, ympäristö, väestö ja kestävä tulevaisuus

4. Kansalaisen lakitieto (YH4)

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- hallitsee perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista
- tuntee Suomen tuomioistuinlaitoksen ja kansalaisen kannalta merkittävät kansainväliset tuomioistuimet
- osaa arvioida oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä pystyy hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat
- osaa etsiä ja käyttää keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä
- osaa toimia oikein ja lainmukaisesti sekä osaa soveltaa lakitiedossa hankittuja tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet
- peruskäsitteet ja oikeudellisen tiedon hankkiminen

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet
- perheoikeus
- työoikeus
- kuluttajansuoja
- velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys
- asuminen
- muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin
- tekijänoikeudet
- ympäristöoikeus

Rikos- ja prosessioikeus
- rikostutkinta ja syyteharkinta
- oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot
- rangaistukset
- kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen

Koulukohtaiset syventävät kurssit

5. Yhteiskuntaopin yo-valmennus (YHS5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on antaa yhteiskuntaopin kirjoittajille paremmat valmiudet menestyä yo-kirjoituksissa ja kehittää opiskelijoita kirjoittajina sekä kehittää yhteiskuntaopin tutkimiseen liittyviä analyysi- ja tulkintataitoja, joita YO-kokeessa tarvitaan.

Keskeiset sisällöt
- kerrataan yhteiskuntaopin pakollisten ja syventävän kurssin keskeisiä sisältöjä
- käydään läpi tärkeimmät yhteiskuntaopin kirjoituksiin liittyvät esseetyypit
- harjoitellaan esseen kirjoittamista
- käydään läpi vanhoja yo-kysymyksiä

- harjoitellaan hahmottamaan yhteiskuntaopin tarkastelunäkökulmia ja keskeisiä tulkintakysymyksiä.

5.13 Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnonopetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja katsomuksista sekä auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Opiskelijoita ohjataan tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia analyyttisesti eri näkökulmista. Uskonnonopetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arvioimiseen sekä uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Uskonnonopetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon ja kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia.

Oppiaineessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta sekä kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta. Lisäksi opetuksessa käytetään eri uskontojen omia lähteitä ja median välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä, tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia sekä aktivoivia työtapoja.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- tunnistaa uskontoihin ja kulttuureihin liittyvän pyhän ja sen vaikutukset ihmisen toimintaan
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy oman uskonnon erityispiirteisiin ja kulttuurivaikutuksiin
- ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- tuntee uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä
- ymmärtää uskon ja tieteellisen tiedon suhdetta sekä tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä
- kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa
- kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta
- kehittää valmiuksia toimia vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena

- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja keskustelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.

Arviointi

Arviointi ohjaa ja kannustaa opiskelijoita oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katsomuksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa kurssin arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Arviointi on jatkuvaa, kannustavaa. Mahdollisuuksien mukaan käytetään myös itse- ja vertaisarviointia.

5.13.1 Evankelis-luterilainen uskonto

Pakollinen kurssi

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta ja sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tuntee juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan
- osaa keskustella juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- maailman ja Suomen uskontotilanne
- Lähi-idän monoteististen uskontojen kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa,

kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan eri puolilla maailmaa sekä merkitys länsimaiselle kulttuuripiirille
- ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Maailmanlaajuinen kristinusko (UE2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää kristinuskon merkitystä, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan ja pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt
- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisyys ja kontekstuaalinen teologia
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa
- ekumenia ja katsomusten dialogi
- ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt
- hindulainen maailmankuva ja elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne

- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapauteen ja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua
- osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt
- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa
- osana kurssia voidaan toteuttaa vapaaehtoisprojekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta

- hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa ja uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja
- tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- tuntee muinaissuomalaisen uskonnon ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.

Keskeiset sisällöt
- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutus
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla
- muinaissuomalainen uskonto ja kristinusko suomalaisessa kulttuuriperinnössä

6. Uskonnot ja media (UE6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskonnollinen media ja median hyödyntäminen uskonnoissa
- median vaikutus uskontoilmiöihin, kuten asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.13.2 Ortodoksinen uskonto

Pakollinen kurssi

1. Uskonto ilmiönä – ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (UO1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden kulttuuriperintöä ja vaikutusta erityisesti idän kristillisyyteen ja yhteiskuntaan
- tietää kristinuskon synnyn ja kehittymisen keskeiset vaiheet
- ymmärtää kristillisen kirkon jakaantumiseen ja vapaiden suuntien syntyyn vaikuttaneet syyt sekä tunnistaa niiden tunnuspiirteitä
- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista asioista uskontojen näkökulmasta
- tunnistaa eri katsomusten merkityksen yksilön tämän päivän arjessa ja työelämässä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- Lähi-idän uskontojen vaikutus kulttuuriin ja arkeen Euroopassa
- apostoli Paavalin lähetystyö Jerusalemista Eurooppaan
- ensimmäiset kristilliset synodit
- kristillisen kirkon jakaantuminen
- katolinen kirkko ja protestantismin synty
- Luther ja Pohjoismaat
- vapaat kristilliset suunnat
- uskonnottomuus

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ortodoksisuus maailmassa (UO2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tietää ortodoksisen kirkon apostolisen perinteen
- tunnistaa kirkon opettajien merkityksen kirkon perinteessä
- tuntee ortodoksisuuden keskeiset opilliset painotukset ja eettisen ajattelun perustan
- osaa tarkastella ortodoksisen kirkon merkitystä yksilöllisestä ja yhteisöllisestä näkökulmasta
- perehtyy ortodoksisuuden ja sen käytänteiden erityispiirteisiin
- tuntee askeesin ja luostarilaitoksen syntyyn vaikuttaneet historialliset tekijät

- tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja ja idän kirkon eri suuntauksia
- ymmärtää ortodoksisen kirkon hallintorakenteen kehittymistä ja nykyistä toimintaa
- perehtyy Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteisiin
- tutustuu kirkkojen välisiin yhteyksiin.

Keskeiset sisällöt
- kristillisen kirkon laajeneminen
- patriarkaatit ja paikalliskirkot
- orientaaliset kirkot
- askeesin ja luostarilaitoksen synty ja niiden yhteiskunnallinen merkitys
- ortodoksinen oppi, etiikka ja antropologia synodien ja kirkon suurien opettajien kautta
- ihmisen elämänkaari ja ortodoksisuus
- ortodoksinen tapakulttuuri
- Itä-Euroopan ortodoksisuus ja uusortodoksinen maailma
- Suomen ortodoksinen kirkko ennen ja nyt
- ekumenia ja uskontojen välinen vuorovaikutus

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UO3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet
- perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin
- kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- osaa tarkastella uskontojen piirteitä myös oman uskonnon näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt
- hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan
- Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet
- buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin
- Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan
- Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa
- Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet

- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UO4)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuteen ja sen vaiheisiin ennen ja nyt
- tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-yhteiskunnassa
- perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla
- tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena osana tämän ajan yhteiskuntaa
- ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua ja siihen vaikuttavaa lainsäädäntöä
- kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä oman uskonnon lähtökohdista käsin
- kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.

Keskeiset sisällöt
- suomalainen uskonnollisuus ennen ja nyt, uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa, sekularisaatio
- uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan
- uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa
- uskonto ja lainsäädäntö, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa
- ortodoksiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina
- uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa
- uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa

5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (UO5)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu taidemuotoihin uskonnon ilmentäjänä
- tunnistaa ja tietää ortodoksisen taiteen erityispiirteet
- perehtyy sekä ortodoksisen että muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin opillisten asioiden välittäjinä
- tunnistaa eri uskontojen opin ilmenemismuotoja taiteessa
- ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron
- tunnistaa uskonnon vaikutuksen nyky- ja populaaritaiteeseen.

Keskeiset sisällöt
- uskonnot, taide ja kulttuurin eri muodot

- sakraalin ja uskonnollisen taiteen ero
- ortodoksisen taiteen erityispiirteet: jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri, ikonitaide
- uskontojen oppi taiteen keinoin: kuvataide, musiikki, rakennustaide ja draama

6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (UO6)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon
- osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita
- osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- perehtyy mediakuvaan ortodoksisuudesta ja eri uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti
- osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.

Keskeiset sisällöt
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- ortodoksisen kirkon mediamaailma
- median vaikutus uskontoilmiöihin, esimerkiksi asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki
- uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi

5.15.3 Katolinen uskonto

Pakollinen kurssi

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UK1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta
- tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen
- ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä
- tietää kristinuskonnon synnyn ja kehityksen keskeiset vaiheet
- tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden vaikutuksia toisiinsa sekä niiden merkityksen historiaa ja yhteiskuntaa muokkaavana tekijänä Euroopan alueella
- tuntee katolisen kirkon Vatikaanin II kirkolliskokouksen jälkeen käymää dialogia juutalaisuuden ja islamin kanssa
- osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista uskontoja koskevista

kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- Lähi-idän monoteististen uskontojen synty, yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet
- kristillisen kirkon opin kehitys yhtenäiskirkon aikana, kirkon jakautuminen ja reformaatio tämän päivän näkökulmasta tarkasteltuna
- pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutuksen näkyminen Euroopassa eri aikoina
- Vatikaanin II kirkolliskokouksen asennoituminen juutalaisuuteen, islamiin, muihin uskontoihin ja uskonnottomiin, ekumenia ja dialogi

Valtakunnallinen syventävä kurssi

2. Maailmanlaajuinen katolisuus (UK2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee katolisen kirkon kehityksen ja historian päälinjat apostolisesta ajasta nykypäivään asti
- tuntee katolista maailmankirkkoa eri maanosissa ja osakirkkojen suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- tuntee reformaation ja katolisen reformin taustat ja seuraukset
- tuntee Raamatun, tradition ja opetusviran välisen suhteen
- tuntee dogmaattisten ja moraalisten totuuksien hierarkiaa
- tuntee kirkon hengellisen elämän vaiheita luostareista, sääntökunnista ja maallikkoliikkeistä
- tuntee kirkon opetusta ihmisestä ja hahmottaa erilaisia yhteiskunnassa esiintyviä moraalisia ja sosiaalisia virtauksia.

Keskeiset sisällöt
- ensimmäiset kristilliset yhteisöt ja Paavalin lähetystyö
- kirkon opetuksen muodostuminen ja ensimmäiset kirkolliskokoukset
- lännen yhtenäiskulttuurin ilmeneminen eri taiteiden aloilla
- kirkon jakautumisen idän ja lännen kirkoiksi
- reformaatio ja katolinen reformi, Tridentin kirkolliskokous
- renessanssin aika ja katolisen kirkon laajeneminen maailman kirkoksi
- Vatikaanin II kirkolliskokous ja sen jälkeinen aika
- nykypäivän katolisuus eri puolilla maailmaa, kirkon ja paikallisten kulttuurien vuorovaikutus
- Raamatun rakenne ja sisältö, Vanhaa ja Uusi testamentti
- Raamatun, tradition ja opetusviran vuorovaikutus kirkon opetuksessa, depositum fidei
- dogmien, katolisen ihmiskäsityksen ja moraaliopetuksen sidonnaisuus

- katolisen kirkon yhteiskunta- ja moraaliopetus

5.15.4 Islam

Pakollinen kurssi

1. Uskonto ilmiönä – islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon jäljillä (UI1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta sekä näiden ilmiöiden sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ilmiönä
- tuntee islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä sekä vaikutusta yhteiskuntaan länsimaisessa kulttuurissa
- osaa keskustella rakentavasti islamiin, kristinuskoon ja juutalaisuuteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt
- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen
- nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon synty, niiden yhteiset piirteet dialogin näkökulmasta sekä ajankohtaiset kohtaamiseen liittyvät kysymykset
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon opillisia rakenteita, sisäisestä monimuotoisuudesta sekä yhteiskunnallisesta merkityksestä
- islamin ja muslimien suhde juutalaisiin ja kristittyihin eri aikakausina
- islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon pyhät kirjat ja tulkintojen moninaisuus sekä elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan länsimaissa

Valtakunnallinen syventävä kurssi

2. Maailmanlaajuinen islam (UI2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- ymmärtää islamin merkityksen yksilön, yhteiskunnan ja kulttuurin näkökulmasta
- ymmärtää vähemmistö- ja enemmistöaseman vaikutuksia uskonnolliseen tulkintaan
- tuntee islamin opillisia käsitteitä
- perehtyy islamin eri suuntauksiin, niiden syntyyn ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviin kysymyksiin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista islamiin liittyvää keskustelua.

Keskeiset sisällöt
- islamin opillinen perusta sekä shiialaisuuden ja sunnalaisuuden synty, erityispiirteet ja vaikutukset yhteiskuntiin eri puolilla maailmaa
- islamin sisäinen monimuotoisuus

- islamin asema ja kulttuurivaikutukset eri maanosissa
- ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä, poliittisen islamin vaikutus ja erilaisten islamilaisten liikkeiden pääpiirteet nykyaikana
- uskontodialogi rauhaa rakentamassa
- ihmisoikeusetiikka ja uskonnonvapaus eri yhteiskunnissa
- erilaiset yhteiskunnalliset ratkaisut ja suhtautuminen muslimivähemmistöön länsimaissa

5.14 Elämänkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämänkatsomustieto on perustaltaan monitieteinen oppiaine. Sen tiedeperustaan kuuluu ihmis-, kulttuuri- ja yhteiskuntatieteitä sekä filosofia. Elämänkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä tarkastellaan luonnollisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämänkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämänkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä rakentumista. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Elämänkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyä ja tilannetajua, toisten ja yhdenvertaisuuden kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja.

Opetuksen tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija
- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen
- hallitsee keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja ja osaa soveltaa niitä sellaisten kysymysten käsittelyyn, joissa pyritään yhteisen kestävän toimintalinjan löytämiseen erilaisista näkemyksistä huolimatta
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään oppimalla reflektoimaan omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sekä opiskelijan kykyä tarkastella ja ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti ja taitavasti että hänen laaja-alaista katsomuksellista ymmärrystään. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja ilmaisutavoissa arvostetaan eri näkökulmien ja vaihtoehtoisten katsomustapojen huomioimista pelkkien mielipiteiden esittämistä monipuolisemmin.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä arvioida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Elämänkatsomustiedossa korostuvat erilaiset katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot, ja kurssien arvioinnissa ne otetaan monipuolisesti huomioon.

Sotungin etälukio

Sotungin etälukiossa kurssin arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa. Arviointi on jatkuvaa, kannustavaa. Mahdollisuuksien mukaan käytetään myös itse- ja vertaisarviointia.

Pakollinen kurssi

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa soveltaa maailmankatsomuksellisia käsitteitä ja hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä sekä osaa eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- ymmärtää, miten yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat maailmankatsomuksen muotoutumiseen, ja osaa eritellä oman katsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten muotoutumista
- osaa tarkastella kriittisesti niin omia kuin muiden uskomuksia sekä erilaisten medioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa hyödyntää eri oppiaineissa oppimaansa elämänkatsomuksensa muodostamisessa ja erottaa tieteellisen, ei-tieteellisen ja epätieteellisen maailmankuvan.

Keskeiset sisällöt

- maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämänkatsomuksessa
- erilaisia maailmankatsomuksia – esimerkiksi sekulaareja, uskonnollisia, poliittisia ja elämäntapaan liittyviä – sekä niiden piirteiden ja perusoletusten tutkimista eri

tieteiden tarjoamin välinein
- tyypillisiin informaation käsittelyyn ja ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen liittyvien kognitiivisten vääristymien tarkastelu sekä omassa että muiden ajattelussa
- koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämänkatsomukseen
- median ja muiden informaation lähteiden toimintalogiikka sekä niihin kohdistuva kriittinen katsomuksellinen ajattelu sekä katsomuksellisen argumentaation erittely erilaisista näkökulmista

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä ja arvioida, miten erilaiset ihmiskäsitykset ja -ihanteet johtavat erilaisiin ja joskus keskenään ristiriitaisiin vastauksiin ihmiselämän keskeisistä kysymyksistä
- osaa pohtia oman identiteettinsä osatekijöitä sekä soveltaa erilaisia ihmiskuvallisia ja katsomuksellisia vaihtoehtoja keskeisiin omaa hyvää elämäänsä koskeviin kysymyksiin
- ymmärtää ihmisarvon perustavan eettisen merkityksen, tuntee keskeisimmät ihmisoikeusasiakirjat ja osaa soveltaa ihmisoikeusajattelua erilaisissa yhteyksissä, kuten uskonnon- ja sanavapautta koskevissa kysymyksissä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä ja osaa eritellä ja arvioida niiden taustalla olevia maailmankatsomuksellisia perusteita
- kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämänkatsomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tuntemuksiaan toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, sekulaareja ja uskonnollisia, filosofisia ja populaarikulttuuriin kuuluvia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolisuus ja seksuaalisuus; opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema
- identiteetti, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet, ihmisoikeusasiakirjoja: YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus
- erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä sekä toisten ihmisten, eläinten ja ympäristön asemasta siinä

3. Yksilö ja yhteisö (ET3)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle yksilölliselle identiteetilleen ja saa välineitä myönteisen yhteisöllisyyden hyödyntämiseen oman identiteettinsä rakentamisessa
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä sekä yhteiskunnallisia rakenteita ja muutoksia voidaan tarkastella tieteellisesti ja että näillä on suuri merkitys yksilön elämänvalinnoille
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä sekä arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia ja vastuuta eri alueilla ja kasvattaa valmiuttaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnon vapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen lähtökohtia ja periaatteita
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen rakenteita sekä kasvattaa yhteiskunnallista kuvittelukykyään ja aktiivisuuttaan siten, että hahmottaa tulevaisuuden mahdollisuuksina ja vaihtoehtoisina tapahtumakulkuina, joihin pystyy myös omalla toiminnallaan vaikuttamaan.

Keskeiset sisällöt

- ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys: yksityinen ja julkinen, tunnustussuhteet ja merkitykselliset toiset, roolit ja yhteisölliset normit
- yhteiskuntatutkimuksen perusteita, kuten sosiaaliset tosiasiat, yhteiskunnalliset rakenteet ja modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellisen ja poliittisen vallan suhde nyky-Suomessa sekä globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset yhteiskunnan eri tasoilla
- ihmisoikeudet, uskonnon- ja omantunnon vapaus, globaali oikeudenmukaisuus ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen moraalisina ja poliittisina vaatimuksina sekä näitä vaatimuksia vastustavat näkemykset ja toimet mukaan lukien ihmisoikeusloukkaukset sekä holokausti
- yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat sekä niiden kriittinen potentiaali: ihanteet ja kauhukuvat nykyisyyden suurennuslaseina ja toiminnan motivoijina

4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämänkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuurintutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa sekä tunnistaa vihapuheen ja erottaa sen sanavapauden vastuullisesta käytöstä
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus sekä vähemmistökulttuurit

- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteetin historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- etnosentrisyyden ja rasismin sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

5. Katsomusten maailma (ET5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyään lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia ja verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa
- ymmärtää, että maailmankatsomukset, uskonto ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, erittäin monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on merkittävä kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen hahmottaen sen lähtökohtia ja tavoitteenasetteluja
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy uskontokritiikin keskeisiin argumentteihin, tutustuu humanismin ja vapaa-ajattelun historiaan
- perehtyy Lähi-idän uskontoihin sekä joihinkin muihin uskontoihin ja maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin hahmottaen niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan erityisesti suomalaisesta näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksen ja uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määritteleminen ja selittäminen, käsityksiä uskontojen alkuperästä
- uskonnollisten ilmiöiden tulkinnassa käytettyjä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja teismi
- uskontokritiikki, ateismi, agnostismi ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden sekä joidenkin muiden uskontojen ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys ja jakautuminen, pyhät kirjat, oppi, elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan
- tämän päivän merkittävien maailmankatsomuksellisten järjestelmien, kuten sekulaarin humanismin ja suurten uskontojen, suhde yhteiskuntaan, tapakulttuuriin, moraaliin, politiikkaan ja tieteeseen; liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, sekularisaatio ja uskonnottomuus

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa nykyaikaisten maailmankatsomusten kannalta historiallisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti merkittäviä historiallisia käänteitä ihmiskunnan tavassa elää
- ymmärtää kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen kontingentin ja rakentuneen luonteen
- osaa arvioida evoluution, abstraktien eettisten järjestelmien, valistuksen ja tieteellis-teknologisen vallankumouksen merkitystä nykyaikaisille maailmankatsomuksille ja oman elämänkatsomuksensa rakentumiselle
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologiaan ja sen kehitykseen sekä ymmärtää teknologian ja teknisen muutoksen yhteydet ympäristössä, yhteiskunnassa ja kulttuurissa tapahtuviin muutoksiin
- osaa arvioida teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävän tulevaisuuden rakentamisen osana sekä pystyy osallistumaan ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuutta koskevaan keskusteluun.

Keskeiset sisällöt

- ihmislajin evoluutio ja kulttuurievoluutio: kielen rooli inhimillisten kulttuurien ja innovatiivisuuden synnyssä
- suurten filosofioiden ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien ja uskontojen eettisten ja aatteellisten perustojen kehittyminen abstrakteiksi ja yleisinhimillisiksi
- ihmiskunnan suuret maailmankuvalliset, -katsomukselliset ja teknologiset murrokset sekä niiden vaikutukset ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään: ihminen ympäristönsä ja itsensä muokkaajana
- Prometheus-myytistä teknoutopioihin ja dystopioihin, ihmisen suhde valistuksen ideaaleihin ja teknologiseen kehitykseen
- tulevaisuuden tutkimus, tekoäly, humanismi, transhumanismi ja niiden kritiikit tieteen uusimpien tulosten valossa

5.15 Teemaopinnot

Teemaopintojen tehtävä

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Teemaopintojen tavoitteena on, että opiskelija
•rohkaistuu etsimään eri tieteen- ja taiteenalojen keskeisten käsitteiden ja näkökulmien välisiä yhteyksiä ja muodostaa niiden pohjalta kokonaisuuksia
•hahmottaa ongelmia, ilmiöitä tai kysymyksiä sekä innostuu etsimään niihin ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa
•hyödyntää eri aloilta hankkimiaan tietoja ja taitoja
•hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta
•soveltaa osaamistaan ja kehittää tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan käytännön toiminnassa
•työskentelee tavoitteellisesti ja osaa tehdä yhteistyötä.

Arviointi

Teemaopintojen arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea tietoa, arvioida ja soveltaa sitä sekä tuottaa luotettavien lähteiden pohjalta jäsentyneitä kokonaisuuksia. Olennaisia arvioinnin kohteita ovat opiskelijan taidot arvioida kriittisesti tietolähteitä sekä ymmärtää eri tietojen ja taitojen välisiä yhteyksiä. Työskentelyn arviointi kohdistuu sen tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijoille annetaan ohjaavaa palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden käytöstä. Teemaopintojen arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Sotungin etälukio

Opiskelija saa jatkuvaa työskentelyään ja oppimistaan ohjaavaa kannustavaa palautetta. Itse- ja vertaisarviointia käytetään, mikäli opiskelijan valitsema teemaopintojen suorittamistapa sen mahdollistaa. Arvioinnin perusteet käydään läpi opiskelijan kanssa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä kurssin alkaessa.

Valtakunnallinen syventävä kurssi

1. Tutkiva työskentely (TO1)

Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää johonkin aihepiiriin tai ilmiöön liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Kurssin aikana opiskelija työskentelee mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden opiskelijoiden tai ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Työskentely tapahtuu kokonaan tai osittain koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä, mikä vahvistaa koulussa ja arki- ja työelämässä hankitun osaamisen välistä yhteyttä. Kurssi keskittyy tiedonalojen välisten yhteyksien hahmottamiseen sekä erityisesti kriittisen ja luovan ajattelun kehittämiseen oppiainerajat ylittävästi. Opiskelija hyödyntää työskentelyssä tieto- ja viestintäteknologiaa ja kehittää siihen liittyviä taitojaan. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin kurssin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen.

Sotungin etälukio

Opiskelija voi itse ehdottaa häntä kiinnostavaa teemaopintojen aihetta tai teemaopintojen aihe voidaan kehitellä yhdessä opiskelijan ja opettajien kanssa. Opiskelijalle voidaan myös hyväksi lukea teemaopintoihin soveltuvaa muualla hankittua osaamista. Teemaopinnot voidaan järjestää yhdessä toisen oppilaitoksen kanssa.

5.16 Muut lukion tehtävään kuuluvat kurssit

Koulukohtaiset syventävät kurssit

5.16.1 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toiminta- ja työkykynä. Terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla sekä yksilön, perheen, yhteisön että yhteiskunnan ja globaalista näkökulmasta. Terveysosaamiseen sisältyy terveyteen ja sairauteen liittyvän sisältötiedon ja toiminnallisten taitojen ohella terveystiedon hankinta, kriittinen arviointi, tulkinta ja soveltaminen sekä ymmärrys ympäristön ja perimän vaikutuksista terveyteen. Osaamiseen kuuluu myös terveyteen liittyvien arvojen pohdinta ja näkemys eri terveyskulttuureista ja terveyden ja sairauksien historiasta kansainvälistyvässä maailmassa.

Terveystiedon opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa sekä tuetaan opiskelijoiden osallisuutta ja terveysosaamisen hyödyntämistä.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tarkastella ja perustella terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmista*
- *ymmärtää tieteellisen tiedon ja kokemustiedon merkityksen eron terveyden ja sairauden riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä*
- *osaa edistää omaa ja ympäristönsä terveyttä ja turvallisuutta, ymmärtää yleisimpien sairauksien ehkäisyn ja hoidon periaatteita sekä itsehoitoon ja mielenterveyden suojaamiseen liittyviä toimintatapoja*
- *perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin, käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti ja osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa, terveysviestintää ja sekä erilaisia terveyskulttuureihin liittyviä ilmiöitä*
- *pohtii terveyteen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa perustella niihin liittyvä näkemyksiään*
- *ymmärtää yhteiskunnan olosuhteiden ja terveys- ja muiden yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen, väestöryhmien välisiin eroihin, terveydenhuollon rakenteisiin ja ihmisten terveyskäyttäytymiseen.*

Arviointi

Arviointi kohdistuu terveystiedon tavoitteiden saavuttamiseen terveysosaamisen eri osa-alueilla kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen sekä siihen, miten opiskelija osaa soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään terveyttä ja sairautta koskevaa eettisestä arvopohdintaa ja taitoja perustella terveysvalintoja sekä arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Kurssin arvosana perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön terveysosaamisen eri osa-alueilla. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Sotungin etälukiossa kurssin arviointiperusteet sovitaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa ja ne ovat luettavissa sähköisessä oppimisympäristössä. Opiskelijat tietävät kurssin alkaessa kurssisuorituksen arviointiin vaikuttavien eri osioiden painoarvon. Arvioinnilla pyritään kannustamaan jatkuvaan oppimiseen. Oppimisen edistymisen seuranta, palautteen antaminen ja vuorovaikutus tapahtuvat sähköisissä ympäristöissä. Myös itse- ja vertaisarviointia voidaan käyttää arviointikeinoina.

Kurssit TE1, TE2 ja TE3 arvioidaan numeroilla, kurssi TES4 arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

Terveystiedon kurssit ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan (Lukiolaki 629/1998, 7 § 2 mom., muutettu lailla 1499/2016).

1. Terveyden perusteet (TE1)

Kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien ja arjen terveysosaamisen kehittäminen, mielenterveyden suojaaminen sekä ajankohtaisten ja opiskelijoiden esille nostamien asioiden käsittely.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää arjen terveysosaamistaan, ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista ja merkitystä omassa elämäntavassaan ja ympäristössään*
- *osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveyskulttuuriin, mediaan ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä eettisestä ja terveysnäkökulmasta*
- *tunnistaa ja ymmärtää terveyttä ja sairauksia sekä terveystottumuksia selittäviä teorioita, malleja ja ilmiöitä tutkimus- ja kokemustiedon näkökulmasta*
- *soveltaa itsehoitoon liittyviä toimintamalleja ja toimintatapoja*
- *tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta ja pohtii niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja sekä terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.*

Keskeiset sisällöt

- *fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toiminta-, opiskelu- ja työkyky: terveyttä edistävä liikunta ja ravinto, painonhallinta, uni ja lepo, seksuaaliterveys, opiskeluhyvinvointi*
- *omasta terveydestä huolehtiminen ja muut itsehoitovalmiudet sekä hätäensiapu*
- *riippuvuuden eri muodot, tupakka, alkoholi ja huumeet, peli- ja nettiriippuvuus*
- *kansantaudit ja keskeiset tartuntataudit*
- *terveyttä, terveystottumuksia ja -ongelmia selittäviä keskeisiä biologisia, psykologisia ja kulttuurisia ilmiöitä, teorioita ja malleja*

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE2)

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyyteen osana kestävän tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja arvioi perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden, kuten psykososiaalisen, rakennetun ja luonnonympäristön, yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn*
- *tunnistaa elämänkulkuun ja kehitykseen liittyviä tapahtumia ja osaa esitellä erilaisia toimintatapoja ja selviytymisen keinoja*
- *osaa soveltaa terveysosaamistaan terveyttä, sairautta ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä ja niihin liittyvien arvojen pohdinnassa*
- *osaa arvioida sosiaalisen tuen ja vuorovaikutuksen merkitystä terveydelle, esitellä mielenterveyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja mekanismeja sekä esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja kriisien käsittelyyn*
- *osaa tulkita ja arvioida kriittisesti terveysviestintään liittyviä ilmiöitä*
- *osaa perustella ja arvioida elämäntapaan, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille*
- *osaa analysoida turvallisuuteen ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä tekijöitä ja ymmärtää henkilökohtaisten rajojen kunnioittamisen ja suojelemisen merkityksen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, yhteisöissä ja ympäristöissä.*

Keskeiset sisällöt

- *perimän, luonnonympäristöjen ja rakennetun ympäristön sekä psykososiaalisen ympäristön ja yhteisöjen terveysvaikutukset*
- *terveys ja elämänkulku, kuolema osana elämänkulkua*
- *ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki*
- *seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys*
- *mielenterveyttä suojaavat ja kuormittavat tekijät*
- *erilaiset kriisit ja niiden kohtaaminen*
- *työhyvinvointi ja ergonomia*
- *turvallisuus ja väkivallan ehkäisy*
- *media- ja kulttuuriympäristön ja terveysviestinnän merkitys ja kriittinen tulkinta*

3. Terveyttä tutkimassa (TE3)

Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveysosaamistaan aktiivisena kansalaisena. Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttavien tekijöiden kriittiseen arviointiin ja pohditaan tutkimuksen ja päätöksenteon mahdollisuuksia terveyden edistämisessä lähiyhteisöissä, yhteiskunnassa ja globaalisti.

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, teknologian ja terveyspalvelujen muutoksia, kehitystä sekä yhteyksiä väestön terveyteen*
- *osaa arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä osaa kuvata terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä*
- *osaa hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja suunnitella pienimuotoisia terveystutkimuksia tai toimintakyvyn mittauksia*
- *perehtyy tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksiin terveyden edistämisessä sekä sairauksien ehkäisyssä ja hoidossa*
- *osaa pohtia terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä kysymyksiä*
- *tunnistaa keskeisiä globaaleja terveyskysymyksiä ja niiden parissa toimivien järjestöjen roolia ja tehtäviä terveyden edistämisessä.*

Keskeiset sisällöt

- *yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteellisen tutkimuksen, terveyskäsitysten ja teknologian kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen*
- *terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen sekä keskeiset terveys- ja sosiaalipalvelujen toimijat*
- *terveyserot ja niihin vaikuttavat tekijät Suomessa ja maailmalla, terveyserojen kaventaminen*
- *terveyden ja terveyskäyttäytymisen tutkiminen*
- *keskeiset terveyteen ja sairauteen liittyvät eettiset ja oikeudelliset kysymykset, potilaan oikeudet*
- *globaalit terveyskysymykset ja niihin vaikuttaminen*

4. Terveystiedon yo-valmennus (TES4)

Terveystiedon yo-valmennus on tarkoitettu terveystiedon ylioppilaskokeeseen osallistuville. Kurssilla syvennetään opittuja tietoja, harjoitellaan vastaamistekniikkaa ja perehdytään ylioppilaskokeessa käytettäviin arviointikriteereihin.

Tavoitteet
Kurssin aikana luodaan kokonaiskuva kaikista terveystiedon kurssien keskeisistä sisällöistä ja tärkeistä käsitteistä. Tavoitteena on syventää jo opittuja tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt
Kurssilla kerrataan ja harjoitellaan terveystiedon kurssien sisältöjä ja tehdään aiempien vuosien ylioppilaskirjoitustehtäviä. Tehtävät palautetaan sähköisesti. Kurssin aikana harjoitellaan käyttämään ylioppilaskokeessa tarvittavia sähköisiä sovelluksia.

5.16.2 Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Aikuisopiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistetaan oppimalla vastaanottamaan, ymmärtämään ja uudistamaan traditioita. Opiskelijat tarkastelevat taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opetus luo edellytyksiä kriittisen ajattelun kehittämiselle, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiselle.

Kuvataideopetuksessa havainnoidaan, tuotetaan, tulkitaan ja arvotetaan kuvia visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja hyödyntämällä. Opetuksessa syvennetään opiskelijan monilukutaitoa. Aikuisopiskelijat tutkivat kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä. Opetuksessa perehdytään erilaisiin taidekäsityksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat kuvakulttuurit, ympäristön kuvakulttuurit ja taiteen maailmat, joita tutkitaan rakentamalla yhteyksiä niiden välille. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa perehdytään ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin, toimintatapoihin ja osallistumisen muotoihin.

Opetuksessa luodaan edellytyksiä työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Aikuisopiskelijoita kannustetaan kuvailmaisun keinojen monipuoliseen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat ja mediaympäristöt ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvallisen tuottamisen välineitä. Opiskelijoiden kulttuurista osaamista syvennetään yhdessä museoiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa*
- *rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla*
- *syventää monilukutaitoaan ja kulttuurista osaamistaan kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa kehittämällä*
- *ilmaisee havaintojaan, mielikuviaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen*
- *harjaantuu tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn, itsearviointiin ja yhteistyöhön*
- *ymmärtää työskentelyyn sisältyvien aistinautintojen, tunteiden, kauneuden elämyksien ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle*
- *käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisessä tai yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä*

- *soveltaa kuvallisen viestinnän keinoja osallistuessaan ja vaikuttaessaan kuvien avulla*
- *tulkitsee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja käsitteistöjä käyttäen*
- *tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa*
- *tutkii kuvailmaisussaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen näkökulmista.*

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja aikuisopiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja mahdollisuuksien mukaan vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu visuaaliseen havaitsemiseen ja ajatteluun, kuvalliseen tuottamiseen, visuaalisen kulttuurin tulkintaan sekä esteettiseen, ekologiseen ja eettiseen arvottamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin tai ryhmässä.

Kuvataiteen kurssit KU1 ja KU2 arvioidaan numeroarvosanalla.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

Kuvataiteen kurssit ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyn oppimäärän mukaan (Lukiolaki 629/1998, 7 § 2 mom., muutettu lailla 1499/2016).

1. Kuvat ja kulttuurit (KU1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija
- *tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin sisältöjä, ilmiöitä, prosesseja ja toimintatapoja*
- *käyttää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoja kuvailmaisussaan ja tekee omakohtaisia ratkaisuja*
- *tarkastelee omia ja muiden kuvakulttuureja sekä taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä*
- *tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista*
- *tarkastelee erilaisia kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista kuvatulkinnan menetelmiä käyttäen*
- *ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa*

elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa.

Keskeiset sisällöt

- *omat kuvat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina*
- *vaikuttaminen omissa ja muiden kuvissa, taiteessa, mediassa ja muissa ympäristöissä*
- *erilaiset käsitykset taiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot*
- *kuvalliset, sanalliset ja muut kuvatulkinnan keinot*
- *taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaiset ilmiöt*

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU2)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii ympäristön kuvakulttuurien yhteyksiä omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvailmaisun taitojaan syventäen*
- *tarkastelee rakennettuja ja luonnon ympäristöjä kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta*
- *käyttää arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen sisältöjä, prosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana*
- *osallistuu ja vaikuttaa erilaisiin ympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *tarkastelee luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä*
- *ymmärtää taiteen merkityksen erilaisissa ympäristöissä ja niiden suunnittelussa sekä ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä.*

Keskeiset sisällöt

- *ympäristön kuvakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina*
- *luonto, rakennettu ympäristö, muotoilu, tuotteistaminen, palvelut, mediaympäristöt ja virtuaalimaailmat kuvallisen tuottamisen lähtökohtana*
- *ympäristön suunnittelun ja muotoilun käsitteistö ja kuvastot*
- *ympäristön kuvakulttuurien tulkinnan keinot*
- *luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun ajankohtaiset ilmiöt*

5.16.3 Tietotekniikka

Oppiaineen tehtävä

Tietotekniikan tehtävä on tukea ja auttaa opiskelijaa kirjoitettavien oppiaineiden sähköisten tuotosten tekemisessä, oman koneen tuntemuksessa sekä

valmentaa opiskelijaa sähköisten järjestelmien ja sovellusten käyttämisessä ja luomisessa.

Opetuksen yleiset tavoitteet

Opetuksen tavoitteena on mahdollistaa opiskelijalle kansallisen standardin tietokoneen ajokortin suorittaminen, lukioon tarvittavien digivalmiuksien kehittäminen sekä tutustuttaa opiskelija ohjelmointiin.

Arviointi

Tietotekniikan kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä, kun annetut tehtävät ja kokeet ovat suoritettu. Itsearvioinnin ja vertaisarvioinnin opiskelija kohtaa ohjelmoinnin kurssilla, kun toimivaa koodia testataan yksin tai yhdessä. Jatkuvaa oppimisprosessin palautetta ja kannustavaa palautetta opiskelija saa kaikilla kursseilla opettajalta. Opettaja sopii kurssin arviointiperusteista opiskelijoiden kanssa kurssin alussa.

Koulukohtaiset syventävät kurssit

1. Digivalmiudet lukiossa (ATS0)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Lukion alussa on tärkeätä ottaa haltuun kursseilla ja yo-kirjoituksissa tarvittavat sähköiset työvälineet ja taidot. Kurssilla käydään läpi mm. Abitti-ohjelmien asennukseen, käyttämiseen, koneen buuttaamiseen ja kirjakustantajien oppimisympäristöön liittyviä asioita. Kurssin suorittaminen perustuu sähköisessä oppimisympäristössä olevien tehtävien tekemiseen ja palautukseen esimerkiksi palautuskansioon. Varsinaista kurssikoetta ei pidetä vaan suorituksen kurssista saa, kun annetut tehtävät ovat tehty ja opettaja on ne arvioinut.

2. Tietokoneen ajokorttikurssi (ATS1)
(@-ajokortti ja mahdollisesti A-kortti laajennus)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tarkoituksena on suorittaa ns. kansalaisen @-kortti ja mahdollisesti laajentaa se A-ajokortiksi. Kansalaisen @-ajokortti käsittää 4 moduulia: Laitteisto ja tiedon hallinta, Internet ja sähköposti pakollisina sekä kaksi vapaasti valittavissa kuudesta jäljellä olevasta moduulista: Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Tietokannat, Kuvankäsittely, Esitysgrafiikka ja Verkkotyöskentely. A-ajokortti taas sisältää seitsemän eri moduulia ja siihen lasketaan mukaan jo @-ajokortissa olevat neljä moduulia.

Kurssi suoritetaan tekemällä moduuleihin liittyviä harjoituksia ja osallistumalla näyttökokeisiin. Näyttökokeita suoritetaan tietyin aikavälein keskellä kurssia ja/tai koeviikolla. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä ja lisäksi saa halutessaan

opintokirjan/todistuksen suoritetusta kortista/moduuleista. Kurssimerkinnän saa, kun @-ajokortin moduulikokeet on suoritettu ja/tai annetut tehtävät palautettu.

3. Ohjelmoinnin peruskurssi (ATS2)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Ohjelmoinnin kurssi järjestetään joko koulun omana kurssina tai yhteistyössä sähköisessä oppimisympäristössä koulun ja ulkopuolisen yrityksen tai korkeakoulun kanssa esim. Helsingin Avoin yliopisto. Kurssimerkinnän saaminen edellyttää aktiivista kurssitehtävien tekemistä ja halutessaan voi kokeella testata taitojaan.

5.16.4 Bisnes

Etäopiskeluna toteutettava bisneskurssikokonaisuus tähtää kaupalliseen osaamiseen. Kurssit toteutetaan uudenlaisessa digitaalisessa oppimisympäristössä yhteistyössä Taloudellisen tiedotustoimiston (TAT) kanssa. Liiketoiminnan eri osa-alueisiin tutustutaan aitojen bisnes-casejen avulla.

Arviointi perustuu digitaalisen alustalla olevan kurssin laajaan tutustumiseen, tehtävien kattavaan tekemiseen sekä alustan keräämään oppimisanalytiikkaan. Kurssit toimivat myös yksittäisinä kokonaisuuksina, mutta kronologinen järjestys on suositeltava silloin, jos tarkoituksena on käydä useampia kursseista.

Kursseilla voi olla on TAT:n perimä kurssimaksu.

1. Myynti, markkinointi ja kaupallistaminen (BSNS1)

Tavoitteet

- *Kurssin tavoitteena on oman talouden hallinta, joka luo pohjan menestykselliselle yrittäjyydelle ja talouden toiminnan ymmärtämiselle.*

Keskeiset sisällöt

- *kaupallistamisen prosessiin tutustuminen*
- *Markkinointiin ja sen merkitykseen tutuminen*
- *onnistuneen myynnin edellytyksien läpikäynti.*

2. Vuorovaikutus ja neuvottelutaidot (BSNS2)

Tavoitteet

- *Kurssin tavoitteena on pohtia omaa vuorovaikusta ja kehittää neuvottelutaitojansa eteenpäin.*

Keskeiset sisällöt

- *rakentavan vuorovaikutuksen edellytysten pohdinta ja sen merkitys liiketoiminnassa sekä henkilökohtaisessa elämässä*

- *tutustuminen erilaisiin tapoihin kommunikoida neuvottelujen vaiheisiin ja tavoitteisiin sekä neuvotteluteknikkoihin.*

3. Globaalit markkinat (BSNS3)

Tavoitteet

- *Kurssin tavoitteena on tarkastella liiketoiminnan kansainvälistymistä eri näkökulmista*

Keskeiset sisällöt

- *tutustutaan globalisaatioon liittyviin haasteisiin ja mahdollisuuksiin sekä talouden megatrendit*
- *tutkitaan vastuullisen liiketoiminnan merkitystä ja toteutusta yritystoiminnassa.*

4. Talous, raha ja yrittäjyys (BSNS4)

Tavoitteet

- *Kurssin tavoitteena on tutustua yritystoiminnan kannattavaan pyörittämiseen ja hahmottamaan, mistä kaikesta yritystoiminta muodostuu.*

Keskeiset sisällöt

- *Laskentatoimi, rahoitus ja sijoittaminen*
- *Oman yrityksen perustamiseen tutustutaan startup-maailman kautta.*

5.16.5 Yrittäjyys

1. Yrittäjyyskurssi (YRI1)

Tavoitteet
Kurssin tavoitteena on esitellä yrittäjyyttä yksilön näkökulmasta ja tuottaa kokonaisvaltainen kuva yrittäjän ominaisuuksiin, motivaatioon ja arvoihin. Tavoitteena on tarjota lisäksi realistien kuva yrittäjyydestä uramahdollisuutena.

Keskeiset sisällöt

- *yrittäjäominaisuuksiin tutustuminen*
- *yrittämiseen tutustuminen julkisen sektorin ja yritysten tuottaman materiaalin kautta*
- *yrityksen perustamiseen liittyvät käytännöt ja toimet*
- *yrityksen pyörittämiseen liittyvät käytännöt ja lakisääteiset tehtävät*

5.16.6 Lukiopaja

Koulukohtainen syventävä kurssi

1. Lukiopajakurssi (LUKP1)

Lukiopajakurssi on soveltava ja tarkoitettu Varian kaksoistutkintolaisille. Lukiopajaa ohjaa Sotungin etälukion opettaja.

Tavoitteet
Lukiopajassa opiskelu tukee kaksoistutkinnon etenemistä ja antaa valmiuksia lukio-opintojen suorittamiseen sekä helpottaa opiskelijan työtaakkaa siinä, ettei kaikkea tarvitse tehdä kotona. Lukiopajassa opiskelija saa opintoihin liittyvää ohjausta ja ajankohtaista tietoa, mikä helpottaa esimerkiksi opintojen aikatauluttamista.

Keskeiset sisällöt
Kurssi suoritetaan käymällä säännöllisesti lukiopajassa koko lukio-opintojen ajan. Lukiopajassa saa ohjausta lukio-opintoihin ja kurssivalintoihin. Lukiopajassa tehdään lukiokurssien tehtäviä ja kokeita. Kurssisuorituksen saa koko lukio-opintojen ajalta osallistumalla säännöllisesti lukiopajaan.

Lisäksi opiskelijalle voidaan hyväksyä osaksi opintoja muita aikuisten valtakunnalllisen opetussuunnitelman 2015 perusteissa kuvattuja kursseja sekä muussa oppilaitoksessa suoritettuja kursseja, jotka lisätään opiskelijalle joko koulukohtaisiksi syventäviksi kursseiksi tai muiksi lukion tehtävään kuuluviksi kursseiksi.

Martinlaakson lukion opetussuunnitelma

Nimi	Martinlaakson lukion opetussuunnitelma
Kunta	Vantaa
Koulu	Martinlaakson lukio
Hyväksymispäivämäärä	1.10.2018

SISÄLTÖ

1. Lukion opetussuunnitelma. 1
1.1. Johdanto. 1
1.1.1. Martinlaakson lukion opetussuunnitelma. 1
1.2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta. 1
1.2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä. 1
1.2.2. Arvoperusta. 3
1.3. Opetuksen toteuttaminen. 4
1.3.1. Oppimiskäsitys. 4
1.3.2. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät. 4
1.3.3. Toimintakulttuurin pääpiirteet. 6
Oppiva yhteisö. 6
Osallisuus ja yhteisöllisyys. 7
Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus. 7
Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. 8
1.3.4. Opintojen rakenne. 8
Tuntijako. 9
Kieliohjelma. 11
1.4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen. 12
1.4.1. Ohjaussuunnitelma. 12
1.4.2. Oppimisen ja opiskelun tuki. 14
1.4.3. Opiskeluhuolto. 16
1.4.4. Kodin ja lukion yhteistyö. 19
1.4.5. Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus. 20
1.4.6. Itsenäisen opiskelun periaatteet. 21
1.5. Yhteistyö muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa. 21
1.5.1. Yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa. 21
1.5.2. Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. 22
1.5.3. Yhteistyö muiden oppilaitosten, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa. 22
1.5.4. Kirjastoyhteistyö. 23
1.5.5. Yhteistyö potsdamilaisen koulun kanssa. 23
1.5.6. Yhteistyö Tansanian Kilingin koulun kanssa. 24
1.5.7. Yhteistyö ranskalaisen Lycée Sainte Marie du Port-lukion kanssa. 24
1.5.8. Yhteistyö muihin maihin. 24
1.6. Tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma. 24

1.7. Opiskelijan oppimisen arviointi . . . 27
1.7.1. Arvioinnin tavoitteet . . . 28
1.7.2. Kurssisuorituksen arviointi . . . 28
1.7.3. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät . . . 29
1.7.4. Itsenäisesti suoritettu kurssi . . . 30
1.7.5. Suullisen kielitaidon kurssien arviointi . . . 30
1.7.6. Opinnoissa edistyminen . . . 31
1.7.7. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen . . . 32
1.7.8. Oppiaineen oppimäärän arviointi . . . 33
1.7.9. Lukion oppimäärän suoritus . . . 34
1.7.10. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot . . . 36
1.8. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi . . . 38
1.9. Opetussuunnitelmaa täydentävät asiakirjat . . . 38
2. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt . . . 40
2.1. Opetuksen yleiset tavoitteet . . . 40
2.2. Aihekokonaisuudet . . . 41
2.3. Äidinkieli ja kirjallisuus . . . 46
2.3.1. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä . . . 47
2.3.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä . . . 56
2.4. Toinen kotimainen kieli, ruotsi . . . 65
2.4.1. Ruotsi, A-oppimäärä . . . 68
2.4.2. Ruotsi, B1-oppimäärä . . . 71
2.4.3. Ruotsi, B3-oppimäärä . . . 75
2.5. Toinen kotimainen kieli, suomi (finska) . . . 77
2.6. Vieraat kielet . . . 79
2.6.1. Englanti, A-oppimäärä . . . 82
2.6.2. Espanjan kieli, A-oppimäärä . . . 87
2.6.3. Espanjan kieli, B2-oppimäärä . . . 92
2.6.4. Espanjan kieli, B3-oppimäärä . . . 95
2.6.5. Latinan kieli, B3-oppimäärä . . . 98
2.6.6. Ranskan kieli, A-oppimäärä . . . 101
2.6.7. Ranskan kieli, B2-oppimäärä . . . 105
2.6.8. Ranskan kieli, B3-oppimäärä . . . 108
2.6.9. Saksan kieli, A-oppimäärä . . . 112
2.6.10. Saksan kieli, B2-oppimäärä . . . 116
2.6.11. Saksan kieli, B3-oppimäärä . . . 119
2.6.12. Venäjän kieli, A-oppimäärä . . . 122
2.6.13. Venäjän kieli, B2-oppimäärä . . . 127

2.6.14. Venäjän kieli, B3-oppimäärä. 130
2.6.15. Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä. 133
2.7. Matematiikka. 136
2.7.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus. 138
2.7.2. Matematiikan pitkä oppimäärä. 139
2.7.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä. 148
2.8. Biologia. 154
2.9. Maantiede. 162
2.10. Fysiikka. 169
2.11. Kemia. 176
2.12. Filosofia. 181
2.13. Psykologia. 186
2.14. Historia. 192
2.15. Yhteiskuntaoppi. 201
2.16. Uskonto. 206
2.16.1. Evankelis-luterilainen uskonto. 208
2.16.2. Islam. 212
2.16.3. Katolinen uskonto. 216
2.16.4. Ortodoksinen uskonto. 220
2.17. Elämänkatsomustieto. 225
2.18. Terveystieto. 231
2.19. Liikunta. 236
2.20. Musiikki. 241
2.21. Kuvataide. 246
2.22. Opinto-ohjaus. 252
2.23. Teemaopinnot. 256
2.24. Lukiodiplomit. 257
2.25. Taiteiden väliset kurssit. 260
2.26. Tietotekniikka. 263
2.27. Luma-kurssit. 264
2.28. Draama ja teatteri. 266
2.29. Usean oppiaineen yhteistyökurssit. 269

1. Lukion opetussuunnitelma

1.1. Johdanto

Opetushallitus on 27.10.2015 antanut määräyksen lukion opetussuunnitelman perusteista nuorten lukiokoulutusta varten. Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä lukion opetussuunnitelman perusteiden mukainen opetussuunnitelma. Lähtökohdan opetussuunnitelman laatimiselle muodostavat lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden lisäksi lukiolaki (629/1998) ja -asetus (810/1998) sekä valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014). Opetussuunnitelman perusteiden mukainen uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2016 alkaen lukion aloittavilla opiskelijoilla, ja käyttöönotto etenee vuosiluokka kerrallaan.

Vantaan lukiokoulutuksen opetussuunnitelma on laadittu opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti kevään 2016 aikana. Opetussuunnitelman laatimisesta ovat vastanneet lukioiden opettajat ja rehtorit sekä sivistysviraston henkilöstö. Opetussuunnitelmaprosessin eri vaiheissa on kuultu myös opiskelijoiden sekä opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä.

Opetussuunnitelman uudistuksen näkökulmia ovat olleet muun muassa:

- Laaja-alaista osaamista kehittävä opiskelu
- Lukion pedagogiikan uudistuminen ja yhteiskuntaan avautuminen
- Opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen edistäminen
- Monipuoliset arviointikäytänteet
- Monipuolisten opiskeluympäristöjen ja opetusteknologian käyttö
- Opiskelijan jatko-opintovalmiuksien ja työelämätietouden kehittäminen
- Yhteisöllisen ja osallistavan toimintakulttuurin edistäminen
- Opiskelijan ohjauksen vahvistaminen ja yhteisöllisen ohjausvastuun korostaminen

Vantaan lukiokoulutuksen opetussuunnitelmassa määritellään kaupunkitasoiset linjaukset lukiokoulutuksen järjestämisestä sekä vantaalaisten lukioiden toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, opiskelijan ohjausta ja tukemista, opiskelijan arviointia sekä oppimistavoitteita ja opetuksen keskeisiä sisältöjä koskevat yhteiset toimintaperiaatteet. Kaupunkitasoiset tekstit ovat suunnitelmassa peruskirjasimella ja opetussuunnitelman perusteiden tekstit kursiivilla.

Suomenkieliset lukiot ovat laatineet Vantaan lukiokoulutuksen opetussuunnitelman pohjalta lukiokohtaiset opetussuunnitelmat lukuvuoden 2016–2017 aikana.

1.1.1. Martinlaakson lukion opetussuunnitelma

Martinlaakson lukion opetussuunnitelma löytyy Vantaan opetusuunnitelmatekstien jälkeen ePerusteista. OPS-asiakirja löytyy pdf-tidostona myös Martinlaakson lukion kotisivuilta www.sivistysvantaa.fi/martinlaaksonlukio Opetussuunnitelman lyhennelmätekstit löytyvät Martinlaakson lukion opinto-oppaasta.

1.2. Lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta

1.2.1. Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja menestyksekkäästi. Lukioaikana opiskelija kartuttaa olennaista ihmistä, kulttuureja, luontoa ja yhteiskuntaa koskevaa tietoa ja osaamista. Lukio-opetus harjaannuttaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on opetus- ja kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia työelämään ja työhön.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä. Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan ja elinikäiseen oppimiseen.

Vantaan lukiokoulutuksen toiminta-ajatus

Vantaan lukiot tarjoavat laadukasta lukiokoulutusta, joka antaa opiskelijoille laaja-alaisen yleissivistyksen. Lukioyhteisö tukee opiskelijan kasvua ja kehittymistä tasapainoiseksi, vastuuntuntoiseksi ja sivistyneeksi kansalaiseksi, jolla on kyky toimia muuttuvassa yhteiskunnassa ja valmius elinikäiseen oppimiseen. Vantaan lukioista valmistuu opiskelijoita, joilla on hyvät valmiudet jatkaa opintoja ja toteuttaa tavoitteitaan omassa elämässään sekä tulevaisuuden työtehtävissä.

Vantaan lukiot ovat vetovoimaisia, kansainvälisiä, monikulttuurisia, innovatiivisia ja toimintaansa jatkuvasti kehittäviä oppilaitoksia. Opiskelu järjestetään nykyaikaisissa ja turvallisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Vantaan lukioissa opiskelijat osallistuvat aktiivisesti lukion toiminnan kehittämiseen. Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen on koko yhteisön asia. Lukioissa on innostava ja kannustava toimintakulttuuri, jossa jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus löytää omat kiinnostuksen kohteet ja vahvuudet.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukio on tuloksellinen ja tavoitteisiinsa sitoutunut yleissivistävä lukio, jossa opiskelija saa valmiuksia elämässä selviytymiseen ja oman persoonallisuutensa kasvuun. Arvostamme laajaa yleissivistystä, joka käsittää ihmiselämän, yhteiskunnan ja luonnon monipuolisen ymmärtämisen.

Lukiossamme pyritään kokonaisvaltaiseen oppimiseen. Lukion yleislinja, LUMA-linja ja draamalinja sekä monipuolinen kurssitarjonta, vaihtelevat opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt mahdollistavat laaja-alaisen oppimisen. Ohjaamme opiskelijaa hankkimaan elämässä ja muuttuvassa yhteiskunnassa tarvittavia tietoja, taitoja ja opiskeluvalmiuksia, joiden avulla hän saavuttaa tavoitteensa myös valtakunnallisessa ylioppilastutkinnossa ja saa riittävät valmiudet lukion oppimäärään perustuviin jatko-opintoihin. Opiskelu on käytännönläheistä ja yhteistyö ulottuu koulun ja oman maan rajojen ulkopuolelle, työelämään ja jatko-opintoihin.

Lukiomme tarjoaa turvallisen, monipuolisen ja haasteellisen oppimisympäristön, jossa opiskelija

*kasvaa sivistyneeksi ihmiseksi, jolla on ehjä minäkuva, joka kunnioittaa muita ja ottaa vastuun itsestään, muista ihmisistä ja ympäristöstä.

*oppii toimimaan eettisesti oikein.

*sisäistää ihmisenä olemisen perustaitoja, joiden avulla hän selviytyy ja osaa käyttäytyä muuttuvissa olosuhteissa ja elämäntilanteissa.

*käsittelee, arvioi ja soveltaa tietoja aiempien tietorakenteiden perusteella ja muodostaa niistä yhä laajempia kokonaisuuksia.

*motivoituu itsensä kehittämiseen ja tiedon hankkimiseen.

*oppii loogiseen ja luovaan ajatteluun ja toimintaan.

*hallitsee monipuoliset vuorovaikutus- ja itsensä ilmaisemisen taidot sekä kykenee yhteistyöhön erilaisten ihmisten kanssa.

*käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa monipuolisesti hyödyksi oppimisprosesseissaan

1.2.2. Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu suomalaiselle sivistysperinteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsimällä. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmisoikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävistä toimintatavoista. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten Lapsen oikeuksien sopimukseen.

Lukio-opetus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä hyvinvointia ja demokratiaa. Lukio-opetus on opiskelijoita uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamatonta, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan ja ekososiaalisen sivistyksen välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kehitystavoitteiden suunnassa.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus- ja uskontotaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Opetussuunnitelmassa arvoperustaa konkretisoidaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa. Lukion arvoperustaa syventävät näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut aihekokonaisuudet, jotka ovat arvokannanottoja ajankohtaisiin kasvatus- ja koulutushaasteisiin.

Vantaan lukiokoulutuksen arvopainotukset

Vantaan lukiokoulutuksen arvot perustuvat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuihin arvoihin sekä Vantaan kaupungin arvoihin innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys. Arvot näkyvät lukiokoulutuksessa muun muassa seuraavin tavoin:

Vantaan lukiokoulutuksen arvot perustuvat Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteisiin kirjattuihin arvoihin sekä Vantaan kaupungin arvoihin avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukion toiminnassa näkyvät Vantaan kaupungin arvot, lisäksi oppimisen perustana ovat seuraavat arvot:

hyvinvointi ja yhteisöllisyys

vastuullisuus ja oikeudenmukaisuus

tavoitteellisuus ja kehittyminen

1.3. Opetuksen toteuttaminen

1.3.1. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta, tavoitteellisesta ja itseohjautuvasta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä informaatiota, rakentaa uutta tietoa ja syventää siten osaamistaan aikaisempien kokemustensa ja tietojensa pohjalta. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Lukio-opinnoissa opiskelijoita ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Oppimisprosesseistaan tietoiset opiskelijat osaavat arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan. Näin kehittyvät myös elinikäisen oppimisen edellyttämät taidot. Opintoihin liittyvät onnistumiset ja muut myönteiset kokemukset edistävät oppimista ja innostavat osaamisen kehittämiseen.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa edistetään seuraavien taitojen kehittymistä:

- itseohjautuvuus ja oppimaan oppiminen
- globaali kansalaisuus
- tiimityötaidot
- luovuus
- viestintä- ja vuorovaikutustaidot
- kriittinen ajattelu

1.3.2. Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen ja -menetelmien valinnan ja kehittämisen perustana ovat myös opiskelijoiden edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet.

Koska oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa aiemmin hankittuun osaamiseen, käytetään lukiossa monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä. Menetelmien valinnassa otetaan huomioon eri oppiaineissa edellytetty käsitteellinen ja menetelmällinen osaaminen. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua. Menetelmällisillä ratkaisuilla voidaan rakentaa kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista.

Lukion opetus- ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijoiden aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Heitä ohjataan myös käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Lisäksi opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä heidän

kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukiossa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Opiskeluympäristöjen kehittämisellä tuetaan vuorovaikutusta ja yhdessä oppimista itsenäisen työskentelyn ohella. Opiskeluympäristöjä koskevissa ratkaisuissa otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa. Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, taide- ja kulttuurilaitosten, työelämän ja yritysten sekä muiden tahojen tarjoamia opiskeluympäristöjä hyödynnetään monin tavoin.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijat vastaavat itse henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta, ellei koulutuksen järjestäjä niitä tarjoa.

Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna. Etäopiskeluna suoritettu kurssi koostuu opettajan ohjaamasta itsenäisestä opiskelusta, ja siinä käytetään monipuolisesti tietoverkkoja sekä muuta tieto- ja viestintäteknologiaa. Etäopiskelussa pyritään käyttämään myös yhteisöllisiä työtapoja. Lukiokurssi voidaan järjestää myös monimuoto-opetuksena, jolloin verkossa tapahtuvan etäopetuksen ja -opiskelun lisäksi kurssi sisältää myös lähiopetusta ja -ohjausta.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomion opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot ovat opiskeluympäristöjä, joissa vuorovaikutus, yhteisöllisyys sekä itsenäinen työskentely tukevat toisiaan. Opiskelussa otetaan huomioon vuorovaikutus luonnon sekä rakennetun ympäristön kanssa ja pyritään kestävän kehityksen mukaiseen toimintaan. Teknologian käyttö mahdollistaa opiskeluympäristön laajentumisen oppilaitoksen ulkopuolelle. Vantaan lukiot hyödyntävät lähialueiden tarjoamat mahdollisuudet opiskeluympäristöjen rikastuttajana, näitä ovat muun muassa kirjasto-, liikunta- ja kulttuuripalvelut, lähiympäristö, yritysyhteistyö sekä Vantaan lukioverkosto. Myös yhteistyö muiden tiede- ja taidelaitosten, kansalaisyhteiskunnan, työelämän sekä muiden tahojen kanssa tukee monipuolisten opiskeluympäristöjen kehittämistä. Vantaan lukioiden yhtenä tavoitteena on kehittää yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Lukio-opiskelussa korostuu tulevaisuuden taitojen oppiminen, esim. oppimaan oppimistaidot, kriittinen ajattelu ja luovuus. Opiskelijat saavat ohjausta oman opiskelun suunnitteluun, oman toiminnan ja työskentelytaitojen itsearviointiin erityisesti lukion aloitusvaiheessa. Lukio-opintojen edetessä opiskelijat vahvistavat näitä taitoja. Opiskelijat harjoittelevat ja vahvistavat tieto- ja viestintäteknologian taitojaan osana kaikkien oppiaineiden opetusta. Opiskelijoille ratkaistaviksi annettujen tehtävien lähtökohtina tulisi olla opiskelijoiden omat kokemukset sekä ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyvät ilmiöt. Ratkaisut edellyttävät usein eri oppiaineissa opittujen tietojen ja taitojen yhdistämistä. Vantaan lukiot tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuksia osallistua erilaisiin innovaatiotaitoja edistäviin tapahtumiin.

Vantaan lukioissa opiskelijalla on joustava mahdollisuus valita erilaisia tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäviä opiskelumuotoja kuten etäopiskelu, jossa lukiokurssi suoritetaan kokonaan ohjatusti verkon kautta sekä kokonaan tai osin itsenäinen tietoverkkoja hyödyntävä opiskelu. Opiskelijalla on mahdollisuus käyttää joustavia opiskelumuotoja tai opiskella kurssi itsenäisesti. Tällä tuetaan opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Kurssin itsenäisestä suorituksesta tehdään

opiskelijan kanssa kirjallinen suunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan minkälaista ohjausta opiskelija saa kurssin itsenäiseen suorittamiseen ja miten itsenäisen suorittamisen edistymistä seurataan kurssin aikana.

1.3.3. Toimintakulttuurin pääpiirteet

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Opetussuunnitelman perusteet korostavat toimintakulttuuria, joka edistää kestävää hyvinvointia ja osallisuutta sekä on avoin monimuotoiselle vuorovaikutukselle ja maailmassa tapahtuville muutoksille. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä lukion koko henkilöstön, opiskelijoiden, huoltajien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Toimintakulttuurin kehittämisen ja arvioinnin periaatteet sekä mahdolliset paikalliset painotukset kuvataan opetussuunnitelmassa.

Opetussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat seuraavat toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat teemat.

Oppiva yhteisö

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Sen rakentuminen edellyttää dialogisuutta ja pedagogista johtajuutta. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Jaksojen temaattinen toteutus voi luoda edellytyksiä opetuksen eheyttämiselle. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja elinikäiselle oppimiselle. Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä kotien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden sekä työ- ja yrityselämän kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijoita ohjataan toimimaan myös verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

Vantaan lukiokoulutus

Lukioiden toimintakulttuurit vahvistavat edellytyksiä toimia oppivana yhteisönä. Yhteisön jäseninä ovat opiskelijat, opettajat, opinto-ohjaajat, opiskeluhuollon työntekijät sekä rehtori, apulaisrehtorit, vararehtorit, lukiosihteerit ja muu henkilökunta. Lukion toiminta on opiskelijalähtöistä ja opiskelijat osallistuvat oppilaitoksen eri päätöksentekofoorumeihin.

Oppilaitoksen sisäisen yhteistyön sekä kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön lisäksi lukiot verkostoituvat muiden oppilaitosten, työ- ja yrityselämän, kansalaisyhteiskunnan, kansainvälisten toimijoiden ja muiden tahojen kanssa. Vantaan lukiot kehittävät alumnitoimintaa. Vantaan lukioille laaditaan työelämälähtöisyysohjelma, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Vantaan lukioille laaditaan ohjelma digitalisaation toteuttamiseen. Ohjelmaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukiossa toteutetaan opetussuunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita ja sisältöjä luovasti, ennakkoluulottomasti ja avoimesti. Opiskelijat ja huoltajat ovat aktiivisesti mukana kehittämässä koulun toimintaa. Yhteistyötä tehdään muiden oppilaitosten ja yhteisöjen kanssa monipuolisesti ja laajasti, jotta varmistetaan toimivien ratkaisujen ja ideoiden mahdollisimman laaja-alainen hyödyntäminen. Erilaisia oppimistapoja tuetaan ja tieteen

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 11 §

viimeisimpiä tutkimustuloksia hyödynnetään opetuksen suunnittelussa sekä toteutuksessa. Saadun palautteen perusteella toimintaa kehitetään siten, että se vastaa opiskelijoiden tarpeita.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijoiden kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutuksen järjestäjä edistää kaikkien opiskelijoiden osallisuutta ja luo heille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua oppilaitoksen päätöksentekoon ja toimintatapojen kehittämiseen. Heitä rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Opiskelijoita kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan kautta. Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisten toimintatapojen ja ryhmänohjauksen merkitys korostuvat lukio-opintojen aloitusvaiheessa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot edistävät aktiiviseksi kansalaiseksi oppimista painottamalla opiskelijoiden osallisuutta monenlaisissa foorumeissa. Kaikkia opiskelijoita rohkaistaan osallisuuteen. Lukiot tukevat ja kannustavat opiskelijoita osallistumaan paitsi oppilaitoksen sisäisiin vaikuttamiskanaviin myös lähialueen ja valtakunnan tason vaikuttamiseen. Vantaan lukioiden opiskelijakunnat tekevät aktiivisesti yhteistyötä. Lukiot korostavat ryhmänohjauksen merkitystä opiskelijoiden sosiaalisten suhteiden muotoutumisessa. Ryhmänohjaus yhdessä tutortoiminnan kanssa tukee opiskelijoiden ryhmäytymistä, lukiolaistaitojen kehittymistä ja itseohjautuvuutta. Lukioiden ryhmänohjausta arvioidaan ja kehitetään aktiivisesti.

Martinlaakson lukio

Aktiivinen opiskelijakunta, opiskelijoiden osallistuminen kaikkiin työryhmiin ja kokouksiin, opiskelun tavoitteiden ja sisältöjen sekä arviointiperusteiden määritteleminen kurssin alussa yhdessä opiskelijoiden kanssa, vuorovaikutuksen mutkattomuus ja avoimuus, kaikkien saatavilla olevat opiskelun tukipalvelut sekä ystävällinen, avoin ja iloinen ilmapiiri takaavat sen, että opiskelijat ovat mukana vaikuttamassa omaan opiskeluunsa mahdollisimman laajasti.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Oppivassa yhteisössä edistetään kestävää elämäntapaa ja hyvän tulevaisuuden edellytyksiä. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhuolto ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijoilla on mahdollisuus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea ottaen huomioon heidän moninaisuutensa ja erityistarpeensa. Toiminnassa edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia eikä syrjintää hyväksytä vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan. Opiskelijoita kannustetaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään sekä liikunnalliseen elämäntapaan. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria.

Vantaan lukiokoulutus

Avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus ovat toimintaperiaatteita, jotka näkyvät kaikessa toiminnassa ja vuorovaikutuksessa oppilaitoksissa. Opiskelijat, opettajat ja opiskeluhuollon työntekijät kehittävät yhdessä lukioissa toimintakulttuuria, jolla edistetään yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Vantaan lukioissa ei hyväksytä kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia eikä syrjintää. Lukiot laativat lukuvuosittain Vantaan lukioiden yhteisen opiskeluhuollon

suunnitelman linjausten mukaan oppilaitoskohtaiset opiskeluhuollon toimintasuunnitelmat. Opiskelijat osallistuvat suunnitelman laatimiseen ja sen arviointiin.

Oppilaitokset laativat osaksi lukuvuosisuunnitelmaa sivistystoimen ympäristöohjelman tavoitteiden mukaisen toimintasuunnitelman, jolla edistetään kestävää elämäntapaa ja hyvän tulevaisuuden edellytyksiä. Lukioissa järjestetään teematapahtumia, joiden tavoitteena on kannustaa opiskelijoita terveyttä, hyvinvointia ja oppimista edistävään sekä liikunnalliseen elämäntapaan. Opiskelijat osallistuvat teematapahtumien suunnitteluun ja toteuttamiseen. Opiskelijat ja oppilaitoksen henkilöstö kehittävät ruokailua ja ruokailujärjestelyjä yhteistyössä ateriapalveluja oppilaitokselle tuottavan yrityksen kanssa.

Martinlaakson lukio

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus huomioidaan kaikessa toiminnassa. Martinlaakson lukio on Unesco-koulu, jossa toteutetaan myös erittäin aktiivista Vihreä Lippu -toimintamallia. Martinlaakson lukio on myös valittu Reilun kaupan kouluksi. Päivittäistä hyvinvointia tuetaan monin tavoin, kuten opiskelijalähtöisillä työskentelytavoilla, henkilökohtaisella ja yksilöllisellä vuorovaikutuksella, yhteisöllisellä asenteella, selkeillä ja toimivilla tilaratkaisuilla, erinomaisella kouluruualla ja vaikkapa taukoliikunnalla. Vuosittain järjestettävällä hyvinvointiviikolla sekä erilaisilla tempauksilla (ks. opinto-opas) vielä erityisesti pyritään nostamaan esille ajankohtaisia hyvinvointiteemoja.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat samaan ilmiöön eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielistä, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaa on monikulttuurinen ja -kielinen kaupunki, jossa eri kielet ja kulttuurit kohtaavat luontevasti. Opetusjärjestelyissä ja opintojen ohjauksessa pyritään ottamaan huomioon opiskelijoiden yksilölliset taustat ja lähtökohdat. Vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille tarjotaan suomi toisena kielenä -opetusta ja mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen opetusta. Lukiot kehittävät toimintaansa niin, että se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia tutustua eri kieliin ja kulttuureihin osana lukion arkea sekä yhteistyöprojekteissa. Myös valitut oppimateriaalit tukevat tätä tavoitetta.

Martinlaakson lukio

Suomi toisena kielenä opetus, kulttuurien moninaisuuden huomioiminen teemaopinnoissa ja kaikilla lukiokursseilla, yksilöllinen opinto-ohjaus, kansainvälisyys, hyväksyvä opiskeluilmapiiri ja mahdollisuus yksilöllisiiin opiskelutapoihin tukevat kulttuurien moninaisuutta ja jokaisen opiskelijan omien vahvuuksien kehittymistä parhaalla mahdollisella tavalla samalla kun tarjotaan tukea niihin asoihin, jotka ovat vielä kehittymässä.

1.3.4. Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Lukio-opinnot muodostuvat lukiolaissa tarkoitetun koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun valtioneuvoston asetuksen (942/2014) mukaisesti pakollisista, syventävistä ja soveltavista kursseista. Syventävät kurssit ovat opiskelijalle valinnaisia, pääasiassa oppiaineen

pakollisiin kursseihin välittömästi liittyviä jatkokursseja. Valtakunnalliset syventävät kurssit ovat valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) tarkoitettuja syventävinä opintoina tarjottavia kursseja, joihin Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelman perusteet. Näitä kursseja opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään kymmenen. Valtakunnallisten syventävien kurssien lisäksi lukiossa voi olla opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia syventäviä kursseja.

Soveltavat kurssit ovat menetelmäkursseja, saman tai muun koulutuksen järjestäjän tarjoamia ammatillisia opintoja, aineksia eri oppiaineista sisältäviä eheyttäviä kursseja tai muita lukion tehtävään soveltuvia opintoja. Soveltaviin kursseihin kuuluu valtakunnallisia soveltavia kursseja ja lukion opetussuunnitelmassa määriteltyjä paikallisia soveltavia kursseja. Valtakunnallisia soveltavia kursseja ovat eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat koulutuksen järjestäjän tarjoamat valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden mukaiset lukiodiplomit sekä ne taideopintokurssit, joille Opetushallitus on laatinut valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet näiden lukion opetussuunnitelman perusteiden luvussa Taiteiden väliset kurssit.

Kurssien suoritusjärjestyksestä päätetään lukion opetussuunnitelmassa.

Tuntijako

Oppiaine	Pakolliset kurssit	Syventävät kurssit
Äidinkieli ja kirjallisuus	6	3
A-kieli	6	2
B-kieli	5	2
Muut kielet		8+8
Matematiikka		
Yhteinen opintokokonaisuus	1	
lyhyt	5	2
pitkä	9	3
Ympäristö ja lunnontieteet		
Biologia	2	3
Maantiede	1	3
Fysiikka	1	6
Kemia	1	4
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet		
Filosofia	2	2
Psykologia	1	4
Historia	3	3
Yhteiskunatoppi	3	1
Uskonto/elämänkatsomustieto	2	4
Terveystieto	1	2
Taito- ja taideaineet	5	

Liikunta	2	3
Musiikki	1 - 2	2
Kuvataide	1 - 2	2
Opinto-ohjaus	2	
Teemaopinnot		3
Kursseja lukiossa yht. vähintään 75	**Pakolliset** yht. 47 - 51	**Syventävät** vähintään 10

Tuntijaon mukaisten pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi Vantaan lukioissa tarjotaan lukiokohtaisia soveltavia kursseja. Kurssien tavoitteet ja keskeiset sisällöt on kuvattu lukioiden opetussuunnitelmissa. Vantaalla ei ole kuntakohtaisia eikä lukiokohtaisia syventäviä kursseja.

Martinlaakson lukion tuntijako

Martinlaakson lukio

	Valtakunnalliset kurssit		Koulukohtaiset soveltavat kurssit	
	pakolliset	syventävät	yksi oppiaine	useat oppiaineet
ÄI	1 2 3 4 5 6	7 8 9	10,11,12	TO13, TO23, MELD5 (v.k.sov.)
S2	1 2 3 4 5 6	8		
RUA	1 2 3 4 5 6	7 8	abi, k	TO14, TO32, KKS03
RUB1	1 2 3 4 5	6 7	abi, t, p, k	TO14, TO32, KKS03
ENA	1 2 3 4 5 6	7 8	abi, t	TO32, KKS03
SAA	1 2 3 4 5 6	7 8		TO32, KKS03
SAB2, SAB3		1 2 3 4 5 6 7 8		TO32, KKS03
RAA	1 2 3 4 5 6	7 8		TO32, KKS03
RAB2, RAB3		1 2 3 4 5 6 7		TO32, KKS03
EAB3		1 2 3 4 5 6 7 8		TO32, KKS03
VEA	1 2 3 4 5 6	7 8		TO32, KKS03
VEB3		1 2 3 4 5 6 7 8		TO32, KKS03
IAB3		1,(2)		TO32, KKS03
KIB3		1 2 3		
LA,KJ			1 2	
MAY	1			
MAA	2 3 4 5 6 7 8 9 10	11 12 13	14,15, abi,17,18,19, p	LUMA01,55,TO11,TO12,TO22
MAB	2 3 4 5 6	7 8	abi, p, t	LUMA01,55,TO11,TO12,TO22
BI	1 2	3 4 5	7,8,10, abi	LUMA01,52,54,55,TO11,TO31,KKS12
GE	1	2 3 4	5, 7, abi	LUMA54,TO11,TO12,KKS04,KKS12
FY	1	2 3 4 5 6 7	abi I, abi II, 13	LUMA01,50,54,55,TO11,TO12,TO22
KE	1	2 3 4 5	abi I, abi II	LUMA01,50,52,54,55,TO11
FI	1 2	3 4	abi	TO11, TO31, TO33
PS	1	2 3 4 5	6,8, abi	TO11,TO13,TO31,KKS01,KKS02
HI	1 2 3	4 5 6	7,10,11, abi	TO11, TO33
YH	1 2 3	4	7, abi	TO11,TO32,TO33,KKS03,KKS04
UE	1 2	3 4 5 6	8, abi	TO11,TO31,TO33,KKS01,KKS02
UO	1 2	3 4 5 6		
UI	1 2			
ET	1 2	3 4 5 6	abi	KKS01, KKS02
TE	1	2 3	5, 6, abi	TO11,TO31,KKS12,KKS13
LI	1 2	3 4 5 ** (6-19)	6-19, 22-27, LILD4 (v.k.sov.)	TO31
MU	1 2	3 4	7-11, MULD6 (v.k.sov.)	TO21, TA1 (v.k.sov.), TA3 (v.k.sov)
KU	1 2	3 4	7-14, KULD2,MELD5 (v.k.sov)	TVT3,TO21,KKS61,TA2,TA3(v.k.sov)
OP	1 2		3, 5 6	
TO		1 2 3 *		11-14, 21-23, 31-33
TA		1-3		
Lukiodiplomit			KU, LI, ME, MU, TE	
LUMA				LUMA01,50,52,54,55, ks. MAA,FY, KE,BI
DT			1 - 10, TELD8	
TVT			1-6	
Kansainvälisyys				KKS03,KKS04
Kaupalliset aineet			TAT1-2, BUS1	KKS81

Pakollisia kursseja suoritettava	**47-51**
Valtakunnallisia syventäviä suoritettava vähintään	**10**
Suoritettava kursseja yhteensä vähintään	**75**

* Valtakunnalliset syventävät teemaopintokurssit tarjotaan koulukohtaisina kursseina. Valtakunnallisiksi syventäviksi voidaan lukea yksi kullekin teemaopintotasolle (1 - 3). Muut lasketaan koulukohtaisiksi kursseiksi (ks.120).
** Valtakunnalliset syventävät kurssit LI3 ja LI5 toteutetaan 0,5-kurssin laajuisina osioina LI6 - 19 (ks. 107)

Kieliohjelma

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioiden kielitarjonta vaihtelee lukioittain. A-kielinä opetetaan englantia, saksaa, ranskaa ja ruotsia sekä osassa lukioita myös venäjää ja espanjaa. B-kielinä opiskelija voi valita saksaa, ranskaa, ruotsia, espanjaa ja venäjää sekä osassa lukioita myös italiaa, kiinaa, japania tai latinaa.

Kieltenopetus järjestetään opiskelijoiden tarpeet huomioiden. Opetus voidaan toteuttaa ryhmäopetuksena, ryhmäopetuksen ja itseopiskelun yhdistelmänä tai itseopiskeluna. Kielten opetuksen järjestelyissä lukiot tekevät yhteistyötä.

Martinlaakson lukion kieliohjelma

Martinlaakson lukiossa tarjotaan vieraita kieliä seuraavasti:

A-kielet: Englanti, ruotsi, saksa, ranska, venäjä

B1-kieli: Ruotsi

B2-kielet: Saksa, ranska

B3-kielet: Saksa, ranksa, espanja, venäjä, italia

1.4. Opiskelijan ohjaus ja tukeminen

1.4.1. Ohjaussuunnitelma

Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, joka tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjaustoiminta tukee opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja -ohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja toimijuutta kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Opiskelijoiden opintojen sujumista seurataan ja heidän opintojensa etenemistä tuetaan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Ryhmänohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa, auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja tukee opiskelijoiden jatko-opintovalmiutta ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija. Jokaista opiskelijaa kunnioitetaan yksilönä, jolla on oikeus ohjaukseen. Ohjausta voidaan järjestää kurssimuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä.

Opiskelijan tulee saada lukio-opintojensa aikana ohjausta opiskelunsa ja valintojensa tueksi. Ohjauksen avulla opiskelija ymmärtää erilaisten lukioaikaisten valintojen vaikutuksen ura- ja jatko-opintomahdollisuuksiinsa. Opiskelijan opiskelutaidot sekä kyky arvioida taitojaan kehittyvät. Häntä tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittymistarpeensa oppijana sekä käyttämään hänelle soveltuvia opiskelumenetelmiä. Opiskelijaa harjaannutetaan omien valintojen suunnitteluun ja tekemiseen sekä vastuuseen valinnoistaan. Tavoitteena on, että opiskelija sisäistää elinikäisen oppimisen merkityksen. Ohjauksessa käsitellään monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti erilaisia jatko-opintoihin ja urasuunnitteluun liittyviä vaihtoehtoja opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen tueksi sekä ohjataan opiskelijaa näihin liittyvässä tiedonhaussa. Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen suunnitelman, joka pitää sisällään opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opiskelija päivittää suunnitelmiaan oppilaitoksen ohjaushenkilöstön tuella.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat perehdytetään oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin.

Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua sekä työelämään että opiskeluun jatko-opiskelupaikoissa. Jatko-opintoihin siirtymiseen kiinnitetään huomiota lukio-opintojen loppuvaiheessa.

Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea. Osaksi opetussuunnitelmaa laaditaan ohjaussuunnitelma, joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen lukion koko henkilöstön kesken, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa, kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden lukion ulkopuolisten tahojen, kanssa. Ohjaussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa kaikki opiskelijat saavat ammattitaitoista ja hyvin suunniteltua ohjausta. Lukion ohjaustoiminta on kokonaisuus, jonka suunnitteluun ja toteutukseen osallistuvat opiskelijat, opinto-ohjaajat, aineopettajat, ryhmänohjaajat, opiskeluhuoltohenkilöstö, rehtorit sekä huoltajat. Ohjauksen järjestämisessä huomioidaan, että Vantaa on monikulttuurinen kaupunki.

Ohjauksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Vantaalaisia opiskelijoita rohkaistaan näkemään oppiminen kokonaisvaltaisena, elinikäisenä ja myös oppilaitoksen ulkopuolella tapahtuvana prosessina. Tavoitteena on, että opiskelija on aktiivinen osallistuja ja toimija yhteisössään sekä itseään koskevissa valinnoissa.

Ohjaussuhteen rakentaminen aloitetaan opiskelijan opintojen alussa ja sitä ylläpidetään koko lukio-opintojen ajan. Lukioon siirtymistä tuetaan peruskoulujen kanssa tehtävän aktiivisen yhteistyön ja tiedottamisen avulla. Opettajat, opinto-ohjaajat ja rehtorit välittävät perusopetuksen henkilöstölle, oppilaille ja oppilaiden huoltajille tietoa lukiokoulutuksen sisällöistä ja tavoitteista. Perusopetuksesta lukiokoulutukseen siirtymisen tukena käytetään pääkaupunkiseudun yhteistä opiskelutietolomaketta.

Ohjauksen toteuttamisessa huomioidaan opiskelijan tarpeet lukio-opintojen eri vaiheissa. Ohjauksen avulla opiskelija kasvaa lukio-opiskelijaksi ja oppii:

- Tuntemaan lukio-opintojen rakenteen ja ainevalintojen merkityksen
- Kehittämään oppimaan oppimistaitoja
- Ottamaan vastuuta opintojen etenemisestä
- Kehittämään itsearviointia ja oman oppimisen reflektointia
- Vahvistamaan omaa toimijuuttaan ja vastuullisuuttaan
- Tekemään jatko-opintosuunnitelman sekä ura- ja elämänsuunnittelua

Opinto-ohjaajilla on päävastuu ohjauksen suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista yhdessä lukion muun henkilökunnan kanssa. Kaikkien toimijoiden yhteisenä tehtävänä on tukea opiskelijan jatko-opinto- ja työelämävalmiuksien kehittymistä sekä urasuunnittelua. Lukioaikana opiskelija laatii henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, jota seurataan ja päivitetään vuosittain.

Ryhmänohjaaja, aineenopettaja ja opinto-ohjaaja seuraavat opiskelijan opintojen edistymistä. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia opintojen etenemisessä, hänelle tulee tarjota ohjausta ja tukea. Ryhmänohjaaja on oman ryhmänsä lähiohjaaja ja tukihenkilö, joka pyrkii edistämään ryhmänsä opiskelijoiden opiskelun edellytyksiä ja hyvinvointia. Ryhmänohjaaja seuraa opiskelijan opiskelumenestystä jaksoittain ja tiedottaa tarvittaessa huoltajia opiskelijan opintojen etenemisestä. Aineenopettaja tehtävänä on muun muassa vahvistaa opiskelijoiden oppimaan oppimistaitojen kehittymistä sekä välittää tietoa oman aineensa jatkokoulutusmahdollisuuksista ja työelämän tarpeista. Vantaan lukioiden yhteisessä opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu eri toimijoiden tehtävät opiskelijoiden tukemisessa ja ohjaamisessa.

Opiskelijoiden siirtymistä lukiokoulutuksesta jatko-opintoihin tuetaan korkeakoulujen kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Opiskelijoille järjestetään lukioaikana mahdollisuuksia tutustua

erilaisiin jatko-opintovaihtoehtoihin ja vierailla oppilaitoksissa. Urasuunnittelua tuetaan yrityksiin ja organisaatioihin tehtävien vierailujen ja ammattilaisten vierailujen kautta. Tarkemmin työelämälähtöisyyden toteuttamista kuvataan Vantaan lukioiden yhteisessä työelämälähtöisyyssuunnitelmassa.

Hyvä yhteistyö huoltajien kanssa tukee opiskelijan hyvinvointia, opiskelua ja opiskeluedellytyksiä. Huoltajia tiedotetaan lukio-opiskelun sisällöistä ja rakenteesta sekä niiden merkityksestä osana nuoren jatko-opinto- ja urasuunnittelua. Huoltajille järjestetään erilaisia tilaisuuksia tavata lukion henkilöstöä ja mahdollisuuksia keskusteluun. Ryhmänohjaajat ovat keskeisessä roolissa huoltajien ja oppilaitoksen välisessä yhteydenpidossa.

Vantaalaisissa lukioissa laaditaan osana lukuvuosisuunnitelmaa ohjaussuunnitelma, jota päivitetään vuosittain. Ohjaussuunnitelma sisältää:

- Konkreettiset tavoitteet
- Työnjako eri toimijoiden kesken
- Nivelvaiheen ohjaus ja tiedonsiirto
- Yhteistyö sidosryhmien kanssa kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden lukion ulkopuolisten tahojen, kanssa
- Yhteistyö huoltajien kanssa
- Tiedotussuunnitelma
- Ohjaustoiminnan arvioinnin menettelytavat

Martinlaakson lukio

Koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä toimiva ohjaussuunnitelma on laadittu osaksi lukuvuosisuunnitelmaa. Ohjaussuunnitelmassa kuvataan lukion ohjaustoiminta ja sen tavoitteet, ohjaukseen liittyvien tehtävien ja työn jakautuminen lukion koko henkilöstön kesken, ohjaus koulutuksen nivelvaiheissa, kuvaus ohjausta koskevan yhteistyön järjestämisestä keskeisten yhteistyökumppaneiden, kuten jatko-opintopaikkojen, työelämän ja muiden lukion ulkopuolisten tahojen kanssa. Ohjaussuunnitelmasta käy myös ilmi huoltajien kanssa tehtävä ohjaukseen liittyvä yhteistyö.

1.4.2. Oppimisen ja opiskelun tuki

Oppimisen ja opiskelun tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa. Tuki järjestetään ottaen huomioon opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat, vahvuudet ja kehitystarpeet. Oppimisen ja opiskelun tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Jokaisella opiskelijalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Huomiota kiinnitetään opiskelijan oppimisen valmiuksiin, oppimaan oppimisen taitojen kehittämiseen ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelustaan, sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajia kannustetaan tukemaan osaltaan opiskelijan tavoitteellista oppimista.

Opiskelija voi olla tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan, tai tuen tarve voi johtua esimerkiksi kielellisestä, matemaattisesta, motorisesta tai tarkkaavaisuuden häiriöstä. Se voi liittyä myös sosiaalisiin vaikeuksiin, mielenterveyden tai elämäntilanteen ongelmiin. Lähtökohtana tuen tarpeen arvioinnissa on yhteistyö ja vuorovaikutus opiskelijan ja mahdollisuuksien mukaan myös huoltajien kanssa. Tuen tarpeen tunnistaminen voi pohjautua perusopetuksesta perusopetuslain 40 §:n perusteella (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) saatuun tietoon, opiskelijan omiin, opettajien tai muun henkilöstön havaintoihin tai erilaisiin arviointeihin. Tuen suunnittelu perustuu saatavilla olevaan tietoon opiskelijan tuen tarpeesta ja mahdollisesti aiemmin annetusta tuesta. Tukitoimien suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Lukiossa käytössä olevia toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja opiskeluympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta opiskelijalle tarkastellaan ja niihin pyritään löytämään opiskelijan opiskelua tukevia ratkaisuja. Opettaja suunnittelee tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa sekä yhteistyössä muiden mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Jokaisen opettajan tehtävänä on antaa kannustavaa palautetta ja ohjata tukea tarvitsevaa opiskelijaa siten, että hänen itseluottamuksensa, itsearviointitaitonsa ja oppimaan oppimisen taitonsa sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opiskelijan tarvetta erityisjärjestelyihin ylioppilastutkinnon kokeissa arvioidaan hänen lukioaikana tarvitsemansa ja saamansa tuen pohjalta. Häntä ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa sekä sovitaan yhteistyöstä opiskelijan tarvitsemien erityisjärjestelyjen kokeilemiseksi ja harjoittelemiseksi.

Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, kurssien valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Oppimistilanteet ja kokeet pyritään järjestämään siten, että opiskelijan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon. Lukiolain 13 §:n (629/1998, muutettu lailla 478/2003) mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja -asetuksessa säädetään ja lukion opetussuunnitelmassa määrätään. Tarvittavat tukitoimet ja tuki eri oppiaineissa voidaan sopia kirjattavaksi opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan lukiolain 29 §:n 2 momentin mukaisia palveluja. Oppimisen ja opiskelun tuen rinnalla opiskelija voi saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Opetussuunnitelmassa määritellään, miten opiskelijoiden tukitoimien tarve arvioidaan ja miten tuki suunnitellaan ja järjestetään.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla noudatetaan varhaisen puuttumisen ja myönteisen kannustamisen periaatteita. Opiskelijan tuen suunnittelu aloitetaan pääkaupunkiseudun yhteisen opiskelutietolomakkeen pohjalta, jonka opiskelija tuo lukioon tullessaan. Tieto jo käytössä olleista oppimiseen liittyvistä tukitoimista ja mahdollisista lausunnoista välitetään niille henkilöille, joille tieto opiskeluhuoltolain ja lukiolain mukaan voidaan luovuttaa.

Opiskelijan mahdollisia lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia selvitetään ensimmäisen opiskeluvuoden aikana järjestettävässä lukiseulassa. Opiskelijoita tiedotetaan lukiseulasta ja heille järjestetään mahdollisuus osallistua siihen. Erityisopettaja tulkitsee lukiseulan tulokset ja selvittää kunkin opiskelijan osalta tarpeen lukitestiin. Lukitestin perusteella suunnitellaan yksittäisen opiskelijan tukitoimien tarpeet. Erityisopettaja laatii opiskelijan kanssa yhteistyössä erityisen tuen suunnitelman (ETS).

Aineenopettajat saavat kurssien yhteydessä tietoonsa opiskelijan erityisen tuen tarpeen, joka voi johtua lukivaikeuksista tai muista syistä. Aineenopettaja suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tukemisen toteuttamisen esimerkiksi yksilöllisillä ratkaisuilla. Opiskelijan jatkuvaa kehittymistä seurataan ja annetaan positiivista, rakentavaa palautetta sekä kannustetaan häntä jatkuvaan itsearviointiin. Erityisiä tukimuotoja voivat olla esimerkiksi ainekohtainen pienryhmätyöskentely, tukiopetus, tukikurssit, opintopiirit ja osaamisen monipuoliset näyttömahdollisuudet. Ylioppilaskirjoituksia varten haettavat erityisjärjestelyt suunnitellaan opiskelijan, erityisopettajan ja rehtorin yhteistyönä.

Lukio-opiskelun tavoitteena on saada opiskelija ottamaan vastuuta opiskelustaan. Eri oppiaineiden opinnoissa sekä opinto-ohjauksessa harjoitellaan oppimaan oppimisen strategioita ja oman oppimistyylin tunnistamista. Kukin aineenopettaja sisällyttää kursseihinsa kyseisen aineen opiskelumenetelmien harjoittelua. Aineenopettaja on myös oppiaineensa kielen opettaja.

Koko oppilaitosyhteisön vastuulla on myönteisen ja yhteisöllisen toimintakulttuurin vaaliminen sekä opiskelijoiden jatkuva havainnointi. Mahdolliset huolet viedään eteenpäin Vantaan yhteisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti.

Martinlaakson lukio

Opiskelijan tuen tarvetta arvioidaan monesta eri näkökulmasta: opettajan ja opiskelijan välisissä arviointikeskusteluissa, kurssin aikana sekä lopussa saadun palautteen perusteella,

ryhmänohjaajan sekä opinto-ohjaajan ja opiskeluhuollon henkilöstön kanssa käydyissä keskusteluissa ja tapaamisissa. Yhdessä sovitut tukimuodot kirjataan Wilmaan ja tuen toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan yhdessä sovitulla tavalla.

1.4.3. Opiskeluhuolto

Lukion opetussuunnitelman perusteissa käytetään lukiolain mukaisen käsitteen opiskelijahuolto sijasta oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitettä opiskeluhuolto.

Lukion opiskeluhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia ja huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskeluhuoltona. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 2 ja 3 §.]

Lukion opiskeluhuollon kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhuolto sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuollon palveluiden järjestämisestä vastaa lähtökohtaisesti oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä tai valtio koulutuksen järjestäjänä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota koulutukseen osallistuminen edellyttää lukuun ottamatta yli 18-vuotiaiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja. Opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa opiskelijoiden käytettävissä olevasta opiskeluhuollosta ja opiskelijaa ohjataan hakemaan tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3, 9 (muutettu lailla 1409/2014) ja 11 §.]

Opiskeluhuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuollossa huolehditaan kaikkien opiskelijoiden mahdollisuudesta osallistua opiskeluhuollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Opiskeluhuolto on kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu opiskeluyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 3 ja 4 §, lukiolaki 629/1998, 27 § (1268/2013).]

Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet

Näissä opetussuunnitelman perusteissa määrätään opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista sekä opetussuunnitelman ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimisesta [lukiolaki 10 §, 29 a § (muutettu lailla 1289/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 13 § (muutettu lailla 1501/2016)].

Yhteisöllinen opiskeluhuolto

Opiskeluhuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä opiskeluhuoltona. Opiskeluhuolto on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalista vastuullisuutta. Lisäksi edistetään ja seurataan opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 4 §.)

Yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelun ja kehittämisen lähtökohtana on opiskelijan osallisuus, myönteinen vuorovaikutus sekä aikuistuvan nuoren itsenäistymisen tukeminen. Kaikilla opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapojen kehittämiseen ja mielipiteensä ilmaisemiseen opiskelijoita ja oppilaitosyhteisöä koskevissa asioissa [lukiolaki 27 § (muutettu lailla 1268/2013), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 18 §]. Huoltajien mahdollisuutta osallistua yhteistyöhön tuetaan. Huoltajia kannustetaan osallistumaan yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämiseen ja oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja yhteistyön vahvistamiseen. Yhteistyötä tehdään myös kunnassa nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön [lukiolaki 21 § (muutettu laeilla 1268/2013 ja 1499/2016)]. Siihen kuuluu fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on opiskelijoiden ja henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämisessä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria, ja se otetaan huomioon kaikessa oppilaitoksen toiminnassa.

Yksilökohtainen opiskeluhuolto

Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan yksittäiselle opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluja, joita ovat opiskeluterveydenhuollon palvelut, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen yksilökohtainen opiskeluhuolto, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 5 §.)

Yksilökohtaisen opiskeluhuollon tehtävänä on edistää hyvinvointia, terveyttä ja opiskelukykyä sekä tunnistaa näihin ja opiskelijan elämäntilanteeseen liittyviä yksilöllisiä tarpeita. Tavoitteena on myös varhaisessa vaiheessa ehkäistä ongelmia ja huolehtia tarvittavan tuen järjestämisestä.

Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteistyössä opiskelijan kanssa ja hänen suostumuksellaan. Opiskelijan omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä itseään koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa. Lähtökohtana on opiskelijaa arvostava, hänen mielipiteitään kuunteleva ja luottamusta rakentava vuorovaikutus sekä opiskelijan itsenäinen asema opiskeluhuoltoon liittyvissä kysymyksissä. Opiskelijalle ja hänen huoltajalleen annetaan tietoa yksittäisen opiskelijan oikeuksista opiskeluhuollossa sekä asioiden käsittelyyn liittyvistä lain edellyttämistä menettelytavoista ja tietojen käsittelystä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 11 ja 18 §.)

Opiskeluhuoltoryhmät monialaisessa yhteistyössä

Opiskeluhuollon monialaiseen yhteistyöhön kuuluvien opiskeluhuoltoryhmien toiminta on osa opiskeluhuollon kokonaisuutta. Opiskeluhuoltoryhmiä ovat 1) opiskeluhuollon ohjausryhmä, 2) oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä sekä 3) tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § (muutettu lailla 1501/2016)].

Koulutuksen järjestäjä asettaa opiskeluhuollon ohjausryhmän ja oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän. Yksittäistä opiskelijaa koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Kaikki opiskeluhuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on mukana opetushenkilöstöä, opiskeluterveydenhuollon palveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano.

Opiskeluhuollon ohjausryhmä vastaa koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla useamman koulutusmuodon yhteinen.

Oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tehtävänä on vastata oppilaitoksen opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja opiskeluhuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista. Opiskeluhuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän sijasta edellä kuvattuja tehtäviä voi hoitaa opetuksen järjestäjän nimeämä muu tehtävään soveltuva monialainen oppilaitoskohtainen ryhmä [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 14 § 2 mom. (muutettu lailla 1501/2016)].

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Asiantuntijaryhmän tapauskohtainen kokoonpano perustuu yksilölliseen

harkintaan, käsiteltävään asiaan ja siinä vaadittavaan osaamiseen. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä poikkeuksellisesti ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Opiskelijan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia opiskeluhuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 19 §).

Opiskeluhuollon suunnitelmat ja niiden laatiminen

Paikallisella tasolla opiskeluhuollon suunnittelua ja toteuttamista ohjaa kolme eri suunnitelmaa. Suunnitelmat ovat 1) lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon sisältyy opiskeluhuoltoa koskeva osuus, 2) opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus opiskeluhuollosta sekä 3) oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma. [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 12 ja 13 § (muutettu lailla 1501/2016),lastensuojelulaki 417/ 2007, 12 § (muutettu lailla 1292/2013), lukiolaki 10 § (muutettu lailla 478/2003), terveydenhuoltolaki (1326/2013) 17 §.]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhdessä laatima kunnan tai kuntien toimintaa koskeva suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Se hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. [Lastensuojelulaki 12 § (muutettu lailla 1292/2013).]

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa opetussuunnitelman opiskeluhuoltoa koskevaa osuutta sekä oppilaitoskohtaisia opiskeluhuoltosuunnitelmia.

Vantaan lukiokoulutus

Koulutuksen järjestäjä vastaa opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän välityksellä. Vantaalla toisen asteen koulutuksen opiskeluhuollon ohjausryhmässä ovat edustettuina kaupungin toimijoina nuoriso- ja aikuiskoulutuksen johtaja, ruotsinkielisen tulosalueen johtaja, lukion rehtori, ammattiopisto Varian rehtori, Varian lisäopetuksen ja tukipalveluiden johtaja, nuoriso- ja aikuiskoulutuksen kehittämispäällikkö, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon ylilääkäri, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon palvelupäällikkö, opiskeluterveydenhuollon osastonhoitaja, psykososiaalisten palvelujen päällikkö sekä toisen asteen oppilaitosten kuraattoripalveluista vastaava koulun sosiaalityön yksikön esimies.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa lukion toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään opiskelijoiden osallisuutta, oppimista, hyvinvointia ja terveyttä. Yksilökohtaisella opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijalle annettavia opiskeluhuollon palveluja: opiskeluterveydenhuolto, psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä yksittäistä opiskelijaa koskeva monialainen opiskeluhuolto.

Kaikissa vantaalaisissa lukioissa toimii säännöllisesti kokoontuva moniammatillinen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR). Sen tehtävänä on vastata lukion opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on lukioyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Ryhmää johtaa lukion rehtori.

Opiskelijan tai opiskelijaryhmän opiskeluhuollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi kootaan tarvittaessa asiantuntijaryhmä. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskelijahuollon palvelujen edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu.

Opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten on laadittu lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma. Yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma linjaa ja ohjaa lukioiden opiskeluhuoltotyötä. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa on kuvattu ppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän tai muun soveltuvan ryhmän toimintatavat ja käytännöt. Opiskeluhuoltosuunnitelmaa täsmennetään lukiokohtaisesti lukion lukuvuotta varten laadittavassa opiskeluhuollon toimintasuunnitelmassa.

Martinlaakson lukiossa toteutetaan Vantaan kaupungin opiskeluhuollon suunnitelmaa.

1.4.4. Kodin ja lukion yhteistyö

Nuorten lukiokoulutuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa (lukiolaki 629/1998, 2 §). Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Sen tarkoituksena on edistää myös opiskelijoiden, huoltajien ja kotien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan osallistumaan toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa ja niistä annetaan tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, opiskeluhuollosta sekä oppimisen ja opiskelun tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Yhteistyössä otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen yhteistyössä vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja huolenpidossa mahdollista tukea tarvitsevasta opiskelijasta.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä, sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Koulutuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön järjestämistavasta. Koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta (lukiolaki 629/1998, 27 §). Opetussuunnitelma laaditaan kodin ja oppilaitoksen yhteistyötä koskevilta osiltaan yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Vantaan lukiokoulutus

Yhteistyö kotien kanssa perustuu molemminpuoliselle kunnioitukselle ja avoimelle keskustelulle. Vantaan lukioiden lukuvuosisuunnitelmassa kuvataan kodin ja oppilaitoksen yhteistyömuodot ja huoltajien osallisuuden tavat. Yhteistyömuotoja ovat esimerkiksi vanhempainillat, yhteiset juhlat, yhteistyöpäivät ja vanhempainyhdistys. Yhteistyötä suunniteltaessa otetaan huomioon perheiden moninaisuus ja erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat. Opiskelijoiden ja huoltajien mielipiteitä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta selvitetään säännöllisesti. Kun lukiot toteuttavat toimintaansa koskevia kyselyjä, tiedotetaan niiden tuloksista huoltajia ja annetaan heille mahdollisuus osallistua toiminnan kehittämiseen. Huoltajien ammatillista osaamista tuodaan sopivissa tilanteissa osaksi oppilaitoksen toimintaa.

Lukiot huolehtivat siitä, että huoltajat saavat perustiedot lukio-opinnoista, opiskeluhuollosta, ohjauksesta ja eri tukimuodoista. Lukiot tiedottavat huoltajia eri yhteistyömuodoista. Oppilaitosyhteisöllä ja huoltajilla on yhteinen vastuu opiskelijan opintojen seuraamisesta. Vantaan lukioiden yhteisessä opiskeluhuoltosuunnitelmassa kuvataan yksityiskohtaisemmin yhteistyötä, jota huoltajien kanssa tekevät aineenopettajat, ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja opiskeluhuollon työntekijät. Ryhmänohjaajalla on päävastuu yhteydenpidosta huoltajiin esimerkiksi Wilman kautta. Tavoitteena on yhteistyön jatkuminen myös opiskelijan tultua täysi-ikäiseksi.

Martinlaakson lukio

Vanhempainyhdistys Sumppis, säännölliset kodin ja koulun yhteistyötapaamiset, ryhmänohjaajatapaamiset, vanhempainillat, yhteiset tapahtumat ja juhlat sekä tiivis yhteydenpito ja tiedottaminen luovat luontevan ja aktiivisen sekä menestyksekkään yhteistyön kodin ja koulun välille. Näiden jo vakiintuneeksi käytännöksi muodostuneiden yhteistyömuotojen rinnalle kehitetään uusia yhteistyömalleja ja -käytäntöjä tarpeen mukaan.

1.4.5. Kieli- ja kulttuuriryhmien opetus

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijoiden kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettiä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijoita ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa opiskelijoiden kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain 6 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, missä määrin ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Vieraskieliset opiskelijat

Vieraskielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja lukion opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Vieraskieliselle opiskelijalle voidaan opettaa äidinkieltä ja kirjallisuutta suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain 8 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Vieraskielisiä opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kursseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa opiskelee monissa kieli- ja kulttuuriympäristöissä kasvaneita nuoria. Heitä kannustetaan tuomaan esiin kulttuuriaan ja siten rikastuttamaan lukion toimintakulttuuria.

Vantaalaisissa lukioissa vierasta kieltä äidinkielenään puhuville opiskelijoille järjestetään suomi toisena kielenä -opetusta joko oppilaitosten omana opetuksena tai yhteistyössä muiden toisen asteen oppilaitosten kanssa. Opiskelijoille järjestetään mahdollisuuksien mukaan myös oman äidinkielen ja oman uskonnon opetusta. Opetuksessa noudatetaan Opetushallituksen antamia perusteita.

Vantaalla ohjauksen järjestämisen merkittävänä haasteena on tuottaa ja mahdollistaa erilaisista kieli- ja kulttuuriympäristöistä tulleille opiskelupolku, joka tukee opiskelijan integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opiskelijoiden ohjaus kuuluu kaikille koulussa työskenteleville.

Vantaan lukioiden tavoitteena on toteuttaa kieli- ja kulttuurisensitiivistä opetusta ja ohjausta siten, että kaikilla opiskelijoilla on mahdollisuus menestyä opinnoissaan omaa osaamistaan vastaavalla tasolla. Monipuolisia opiskelu- ja arviointimenetelmiä käyttämällä annetaan opiskelijoille mahdollisuus osoittaa todellinen osaamisensa.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukiossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että kaikki opiskelijat saisivat mahdollisuuden edetä yksilöllisten edellytystensä mukaan. Tukimuodot ja opiskelun etenemistavat suunnitellaan yhdessä ja toteutumista seurataan siten, että tarvittaessa voidaan tarkentaa tukimuotoja ja opiskelutapoja.

1.4.6. Itsenäisen opiskelun periaatteet

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijalla on mahdollisuus opiskella kurssi itsenäisesti. Tällä tuetaan opiskelijan jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Kurssin itsenäisestä suorituksesta tehdään opiskelijan kanssa kirjallinen suunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan minkälaista ohjausta opiskelija saa kurssin itsenäiseen suorittamiseen ja miten itsenäisen suorittamisen edistymistä seurataan kurssin aikana.

Jos opiskelija saa itsenäisesti suoritetusta kurssista hylätyn arvosanan, hänet ohjataan suorittamaan kurssi lähiopetukseen tai tukiopetukseen. Muista itsenäisesti suoritettavan kurssin ohjeista päätetään lukiokohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Martinlaakson lukio

Itsenäisesti suoritettava kurssi tehdään ensisijaisesti samaan tahtiin lähiopetuksena olevan kurssin kanssa. Perustellusta syystä (esim. sairaus tai vaihto-opiskelu) voi kurssin suorittaa poikkeuksellisesti myös muuna aikana opinto-ohjaajan kanssa yhdessä suunnitellulla tavalla. Itsenäisestä kurssisuorituksesta täytetään molemmissa tapauksissa anomuslomake, jonka rehtori hyväksyy. Kolmas vaihtoehto itsenäiseen kurssisuoritukseen on tehdä kurssi Sotungin etälukiossa, aikuislukioissa (esim. Vantaan aikuislukiossa) tai kesäkursseilla, esim. Kesälukioseuran kurssit. Lisätietoja itsenäisestä kurssisuorituksesta löytyy Wilman pysyvistä tiedotteista.

1.5. Yhteistyö muiden oppilaitosten ja tahojen kanssa

1.5.1. Yhteistyö ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden kanssa

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot tekevät yhteistyötä Vantaan kaupungin ylläpitämän ammattiopisto Varian ja Vantaalla sijaitsevien muiden ammatillisten oppilaitosten kanssa esimerkiksi opiskeluhuollon, perusopetuksen lisäopetuksen ja valmistavien koulutusten, kansainvälisen toiminnan ja yhteisten kurssien järjestämisessä. Ammatillisten oppilaitosten toimipisteet sijaitsevat maantieteellisesti lähellä lukioita; se tarjoaa hyvät edellytykset yhteistyön laajentamiselle. Lukiot suhtautuvat avoimesti mahdollisten uusien yhteistyömuotojen kehittämiseen kansallisesti ja kansainvälisesti.

Vantaan lukiot muodostavat tiiviin verkoston, jossa myös lukioiden opiskelijakunnat ovat mukana. Lukiot kehittävät yhdessä lukioiden opetussuunnitelmaa ja vantaalaisia toimintamalleja. Lukiot mm. tarjoavat opiskelijoille yhteisiä kursseja ja teematapahtumia.

Vantaan lukiot toimivat aktiivisesti eri lukioverkostoissa kansallisesti ja kansainvälisesti.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukio ja Mercuria Kauppiaitten Kauppaoppilaitos tekevät monipuolista yhteistyötä. Opetuksellista yhteistyötä tehdään vieraissa kielissä, liikunnassa sekä taloustieteessä (bisneskurssit). Lisäksi oppilaitokset järjestävät yhteistyössä hygieniapassikoulutuksia.

Opetuksen lisäksi yhteistyötä tehdään koulujen johtoryhmien välillä, opiskeluhuollossa, vierailuluentojen, projektien ja näyttelyiden osalta. Oppilaitoksilla on myös yhteistä tutor- ja opiskelijayhteistyötä (mm. yhteiset liikunta - ja ystävänpäivätapahtumat). Oppilaitoksen turvallisuuteen ja henkilöstön hyvinvointiin liittyvissä asioissa yhteistyö on myös säännöllistä ja pitkäjänteistä. Pitkäaikaista yhteistyötä on myös tehty Tansania-kummikouluprojektin osalta.

Musiikissa teemme yhteistyötä Helsingin Suomalaisen Yhteiskoulun kanssa mm. lukiodiplomien osalta.

Vaskivuoren lukio ja Vantaan aikuislukio, Martinlaakson lukio, Vaskivuoren lukio sekä Vantaan aikuislukio järjestävät yhteistyössä mm. ylioppilaskirjoituksia. Muita yhteistyötapoja ovat mm. opiskelijakuntatyö ja penkkariajelut, opetuksellinen yhteistyö ja rehtoreiden välinen yhteistyö.

1.5.2. Yhteistyö yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot kehittävät yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Opiskelijoiden on mahdollista suorittaa tiettyjä ammattikorkeakoulu- tai yliopistokursseja jo lukioaikana. Kesäyliopiston ja avoimen yliopiston kurssitarjontaa on myös mahdollista hyödyntää osana lukio-opintoja.

Martinlaakson lukio

Kaikissa oppiaineissa tehdään monipuolista yhteistyötä oman oppiaineen korkeakoulujen ja / tai yliopistojen kanssa. Yhteistyön muotoja on kuvattu kurssikuvausten kohdalla opetussuunnitelmassa, opinto-oppaassa ja tarkemmin kurssisuunnitelmissa, jotka toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden kanssa kurssin alussa.

LUMA-linjalla tiivistä korkeakouluyhteistyötä tehdään kotimaisten korkeakoulujen lisäksi myös kansainvälisesti, mm. Cern-projekti, kansainväliset konferenssit, opettajayhteistyö, koulutukset. Martinlaakson lukio toimii aktiivisesti myös kotimaisten ja ulkomaisten vieraiden vastaanottajana ja kouluttajana.

Draama- ja teatterilinjalla yhteistyö kasvatustieteen laitoksen draama- ja teatteriopiskelijoiden sekä heidän professorinsa kanssa on tiivistä. Opiskelijoilla on muun muassa mahdollisuus tulla toteuttamaan prosessidraaman lopputyönsä DT1-kurssille ja saada työskentelystään palautetta.

Opinto-ohjauksessa yhteistyötä tehdään kaikkien pääkaupunkiseudun yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa mm. abien jatko-opintopäivän muodossa. Opiskelijoilla on tällöin mahdollisuus tutustua yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin jo lukio-opintojen aikana. Lisäksi Vantaan lukioiden opinto-ohjaajat ovat yhteistyönä järjestäneet tutustumismahdollisuuden muutamaan muuhun oppilaitokseen. Keväisin järjestetään toisen vuosikurssin opiskelijoille koulutus- ja ammattiesittelyitä. Tällöin Martsariin saapuu toimintaansa esittelemään suurin osa pääkaupunkiseudun yliopistoista ja korkeakouluista.

1.5.3. Yhteistyö muiden oppilaitosten, työelämän ja muiden sidosryhmien kanssa

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiot toteuttavat yhteistyötä eri kumppaneiden ja sidosryhmien kanssa kunkin lukion oppilaitoskohtaisten tavoitteiden mukaan. Tällaisia tahoja voivat olla muun muassa

seurakunnat, poliisi, museot, autokoulut ja urheiluseurat. Lukiot tekevät yhteistyötä mm. musiikki- ja tanssiopistojen sekä muiden taideoppilaitosten kanssa esimerkiksi toteuttamalla yhteisiä projekteja. Tavoitteet ja toiminnan sisältö kirjataan lukiokohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/tai lukuvuosisuunnitelmaan.

Perusopetuksen ja toisen asteen yhteistyölle Vantaalla on luotu toimivat rakenteet vuonna 2014. Vantaan lukioille laaditaan työelämälähtöisyysohjelma, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti.

Vantaan lukiot ovat aktiivisia kansainvälisiä toimijoita, ottavat osaa projekteihin ja kuuluvat moniin kansainvälisiin verkostoihin. Jokaisella lukiolla on kansainvälisyysohjelma, jonka lukio päivittää lukuvuosittain.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukion opinto-ohjaajat ja opiskelija-tutorit ovat yhteydessä peruskouluihin ja esittelevät lukiotamme. Lisäksi Martinlaakson lukio osallistuu yläkoulujen vanhempainiltoihin ym. peruskoulun jälkeistä opintotarjontaa esitteleviin tilaisuuksiin ja tapahtumiin (esim. Martinlaakso, Hämeenkylä, Vantaa International School, Nurmijärvi). Martinlaakson lukion esittelypäivä yläkoululaisille ja heidän huoltajilleen järjestetään kerran lukuvuodessa.

Uudet opiskelijat tuovat ilmoittautuessaan mukanaan peruskouluaikaa koskevan tiedonsiirtolomakkeen, johon opinto-ohjaaja ja ryhmänohjaaja tutustuvat ja siirtävät tietoja tarvittaessa muulle koulun henkilökunnalle.

Opetuksellisen yhteistyön rinnalla teemme myös konserttiyhteistyötä Martinlaakson koulun kanssa.

Teemme yhteistyötä Kasavuoren koulun kanssa Tansanian yhteistyön tiimoilta.

1.5.4. Kirjastoyhteistyö

Vantaan lukiokoulutus

Lukioiden ja kirjastojen yhteistyö tarjoaa mahdollisuuksia innovatiiviselle ja soveltavalle oppimiselle ja se tukee lukion laaja-alaista yleissivistystehtävää. Kirjastopalvelut ja kirjasto ympäristönä tulevat lukiolaiselle luontevaksi osaksi elämää, mikä vahvistaa myös ekologista elämäntapaa. Kirjastot antavat opastusta tiedonhankintaan ja lähdekriittisyyteen. Kirjastoyhteistyö voi mahdollistaa myös erilaisia tapahtumia ja oppimisen tiloja, jotka voidaan nivoa osaksi laajempaa ilmiöpohjaista oppimista tai yksittäisen kurssin aihealuetta.

Kirjastot ovat tapahtumakeskuksia, jotka tarjoavat inspiraatiota ja intoa tiedon ja kirjojen ja muiden aineistojen maailmaan. Kirjastot voivat tarjota luku- sekä elokuva- tai musiikkivinkkejä lukion kursseille ja näin monipuolistaa oppimiskokemusta. Myös erilaiset kirjaston tiloissa järjestettävät harrastetapahtumat voivat tukea soveltavaa oppimista sekä oman osaamisen jakamista.

Martinlaakson lukio

Yhteistyötä tehdään kahden kirjaston kanssa: Mercurian tiloissa toimivan Helppi-pisteen ja Vantaan kaupunginkirjaston kanssa. Lukiolla on Helpissä kirjakokoelma, joka on opiskelijoiden ja opettajien käytössä. Äidinkielen ja kirjallisuuden 1. kurssilla opiskelijat viedään tutustumaan Helppiin ja heitä ohjataan myöhemminkin hakemaan kursseille luettavaa sieltä. Kaupunginkirjastosta on kutsuttu Äi2-kurssille työntekijä opastamaan tiedonhaussa.

1.5.5. Yhteistyö potsdamilaisen koulun kanssa

Martinlaakson lukio

Saksassa lukiolla on ystävyyskoulu, Voltaire Schule. Voltaire Schulen kanssayhteistyö on tiivistä, ja se koostuu vuosittaisista projekteista ja kouluvierailuista. Potsdamissa sijaitseva koulu tarjoaa hyvän tilaisuuden tutustua myös Berliiniin. Lukuvuoden projektit suunnitellaan toimintasuunnitelman tekemisen yhteydessä ja suunnitelma kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan Wilmaan. Sekä opettajilla että opiskelijilla on mahdollisuus osallistua kouluvierailuihin. Kouluvierailuja järjestään vuorotellen Suomesta Saksaan ja Saksasta Suomeen. Tavoitteena on jakaa hyviä käytäntöjä, tutustua kulttuuriin ja ihmisiin, harjoitella vieraita kieliä ja kehittää projektinhallintataitoja.

1.5.6. Yhteistyö Tansanian Kilingin koulun kanssa

Martinlaakson lukio

Kummikoulutyö Pohjois-Tansaniassa sijaitsevan Kilingi Primary Schoolin kanssa on jatkunut jo yli 30 vuotta. Martinlaakson lukion Tansania-kerho kokoontuu säännöllisesti ja suunnittelee projekteja kummikoulun auttamiseksi. Koulun taksvärkkituotosta luovutetaan osa Tansanian kummikoulun hyväksi. Vierailu Tansanian kummikouluun toteutetaan noin joka kolmas vuosi, samoin tansanialaisten kummikoululaisten ja opettajien vierailu Suomeen. Kummikoulutoiminta tukee lukion kestävän kehityksen periaatteita ja Vihreä Lippu -toimintaa. Tavoitteena on tarjota opiskelijoille henkilökohtaisia mahdollisuuksia osallistua yleishyödylliseen toimintaan ja kehittämistyöhön sekä tutustua vieraaseen kulttuuriin.

1.5.7. Yhteistyö ranskalaisen Lycée Sainte Marie du Port-lukion kanssa

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukio toteuttaa kulttuurivaihtoa ranskalaisen Lycée Sainte Marie du Port –lukion kanssa. Kulttuurivaihto--ohjelma suunnitellaan yhteistyössä Vantaalaisen Sotungin lukion kanssa. Ranskalainen lukio sijaitsee lähellä Nantesia, Atlantin rannikolla, upeassa merellisessä ympäristössä. Projektissa pääsee kohtaamaan eri kulttuureista tulevia ihmisiä, oppii työskentelemään heidän kanssaan ja oppii ymmärtämään kulttuurieroja sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan laajamittaisen matkaprojektin. Vaihto-ohjelman yhteydessä suomalaiset opiskelijat pääsevät viettämään myös pitkän viikonlopun Pariisissa.

1.5.8. Yhteistyö muihin maihin

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukio tekee yhteistyötä monen eri lukion kanssa eri maissa mm. Espanjassa, Ruotsissa, USA:ssa ja Aasiassa. Yhteistyön muotoja ovat opiskelijavaihto, opettajavaihto, tutustumis- ja vierailukäynnit sekä yhteiset projektit ja tapaamiset. Syksyllä 2017 on alkamassa uusi, laaja Erasmus-projekti Espanjan, Saksan, Puolan ja USA:n koulujen kanssa. Projektissa yhdistetään robotiikkaa ja koodaamista muihin oppiaineisiin. Käynnissä olevista projekteista tiedotetaan Wilmassa ja koulun kotisivuilla www.eduvantaa.fi/martinlu.

1.6. Tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma

Tieto- ja viestintäteknologia valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa

Opetussuunnitelman yleinen osa

- Oppimiskäsitys: "...*Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä informaatiota, rakentaa uutta tietoa ja syventää siten osaamistaan aikaisempien kokemustensa ja tietojensa pohjalta...Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu.*"
- Opiskeluympäristöt ja -menetelmät: "...*Opiskelijoita ohjataan myös käyttämään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa...Opiskeluympäristöjä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Lähtökohtaisesti opiskelijat itse vastaavat henkilökohtaiseen opiskelukäyttöön tarkoitettujen työvälineiden, laitteiden ja materiaalien hankinnasta. Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös etäopiskeluna*."
- Toimintakulttuuri: "*...Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen...*"
- Opetuksen yleiset tavoitteet: "*...Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessäkin työskentelyssä...*"

Opetussuunnitelman oppiainekohtaiset osat

- Äidinkieli ja kirjallisuus: "*...Opiskelussa käytetään monipuolisia menetelmiä ja vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten verkkoympäristöjä, kirjastoja ja kulttuurilaitoksia, sekä opiskelijoille merkityksellisiä, elämyksellisiä ja oppimisen iloa tuottavia tehtäviä. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan sekä yksin että yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.*"
- Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä - opetuksen tavoitteet: "*Opiskelija osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kaikilla oppimäärän osa-alueilla.*"
- Ruotsi ja vieraat kielet: "*...Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana...*"
- Matematiikka: "*Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan oppimisen ja tutkimisen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Matematiikan opiskelussa hyödynnetään muun muassa dynaamisen matematiikan ohjelmistoja, symbolisen laskennan ohjelmistoja, tilasto-ohjelmistoja, taulukkolaskentaa, tekstinkäsittelyä sekä mahdollisuuksien mukaan digitaalisia tiedonlähteitä. Tärkeää on myös arvioida apuvälineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta....Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien ja teknisten apuvälineiden valintaan ja käyttöön sekä päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.*"
- Biologia: "*...Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä...Opetuksen tavoitteet: osaa työskennellä digitaalisissa opiskeluympäristöissä...käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti biologian opiskelun tukena... Arviointi: Biologian tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kokeellisessa työskentelyssä sekä laatimalla yksin tai yhteisöllisesti biologisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut.*"
- Maantiede: "*...Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnassa ja visuaalisessa esittämisessä... Arviointi: Maantieteen tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä laatimalla maantieteellisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut, yksin tai yhdessä toisten kanssa...*"
- Fysiikka ja kemia: "*...Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa...*"

- Psykologia: "*...Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia...*"
- Yhteiskuntaoppi - opetuksen tavoitteet: "*pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota*."
- Uskonto: "*...Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä, tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia sekä aktivoivia työtapoja*."
- Elämänkatsomustieto: "*...Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.*"
- Liikunta: "*...Liikuntateknologian avulla voidaan tukea opetuksen tavoitteiden saavuttamista...*"
- Musiikki: "*...Opiskelija kehittää valmiuksiaan taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikillisessa ilmaisussa sekä median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.*"
- Kuvataide: "*...Uudet teknologiat ja mediaympäristöt ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvallisen tuottamisen välineitä...*"
- Opinto-ohjaus: "*...Opiskelijan tiedonhankintataitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa...*"
- Teemaopinnot: "*...Soveltaa osaamistaan ja kehittää tieto- ja viestintäteknologian taitojaan käytännön toiminnassa...Tutkiva työskentely teknologialla (TO2): Tieto- ja viestintäteknologian kurssin tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin.*"

Vantaan lukiokoulutus

1 Johdanto

Lukio-opetuksen tarkoituksena on valmistaa opiskelijat mahdollisimman hyvin tulevaisuuden haasteisiin. Tulevaisuuden työelämän taidot ja osaamisvaatimukset liittyvät monella alalla tieto- ja viestintätekniikan sujuvaan käyttämiseen. Opetuksen ja oppimisen digitalisaatio sekä sähköiset ylioppilaskokeet edellyttävät uudenlaista pedagogista ajattelua ja ennakkoluulotonta laaja-alaista tiedon käsittelyä.

Vantaan lukioiden yhteisen tieto- ja viestintäteknologian suunnitelman tarkoituksena on ennakoida tulevaa ja tehdä tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytöstä luonteva osa lukioiden opetusta, oppimista ja toimintakulttuuria. Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytölle täytyy olla pedagogiset perusteet.

2 Tieto- ja viestintäteknologian opetuskäyttö Vantaalla

Tieto- ja viestintäteknologiaa opiskeluissa hyödyntämällä opiskelija tulee tietoiseksi omista taidoistaan ja niistä tieto- ja viestintäteknologian osa-alueista, joissa hänellä on vielä parantamisen varaa. Opettajien tehtävänä on laatia sellaisia oppimistehtäviä, joita tekemällä opiskelijoiden on mahdollista saavuttaa mahdollisimman hyvät tieto- ja viestintäteknologian avaintaidot. Taitojen opiskelun tarkoituksena on harjaannuttaa opiskelijoita tulevaisuuden työelämän odotuksiin.

Geneeriset taidot voidaan arvioida esimerkiksi seuraavasti:

- ei juurikaan näyttöä
- aloitteleva
- kehittyvä
- hyvin edistynyt
- erinomainen

2.1 Jatkumo peruskoulusta lukioon

Lukioiden yhteinen tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma muodostaa jatkumon peruskoulussa opituille tiedoille ja taidoille. Peruskoulusta lukioon siirtyvän opiskelijan oletetaan osaavan käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti. Vantaan peruskouluilla on käytössä yhteiset TVT-taitotasot, joita hyödynnetään myös lukioiden tieto- ja viestintäteknologian opetuksen suunnittelun pohjana. Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon, että vantaalaisiin lukioihin tulee opiskelijoita useista eri kunnista. Opiskelijoiden välillä voi olla suuria osaamiseroja.

2.2 Tieto- ja viestintäteknologiaan liittyvät avaintaidot

Lukiokoulutuksen kannalta tieto- ja viestintäteknologian avaintaidot voidaan luokitella seuraaviin ryhmiin:

- toimisto-ohjelmistojen osaaminen, kuten tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka ja kuvankäsittely
- pilvipalvelujen käyttö
- lähdekritiikki, tiedon luotettavuuden arviointi, tehokas hakupalveluiden käyttö
- tietoturvan perusteet
- sähköisissä ylioppilaskokeissa vaadittavat taidot
- sosiaalisen median käyttötaidot
- ohjelmointiin liittyvät ajattelun ja soveltamisen taidot

Jokaisen lukiosta valmistuvan tulisi hallita luetellut tieto- ja viestintäteknologian avaintaidot. Avaintaitoja opitaan eri oppiaineiden kursseilla. Kukin lukio laatii suunnitelman siitä, millä kurssilla kukin avaintaito opetetaan.

2.3 Opiskelijan tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma

Kaikissa vantaalaisissa lukioissa opiskelijat tekevät tieto- ja viestintäteknologisia taitoja kartoittavan itsearvioinnin tai taitotasotestin. Opiskelija saa kartoituksen tehtyään tiedon osaamisensa tasosta, jota hyödyntäen hän tekee itselleen tieto- ja viestintäteknologian kehittymissuunnitelman.

Opiskelijan laatima kehittymissuunnitelma voi sisältää suunnitelman osallistumisesta lukiokohtaisille ATK-kursseille, ATK-ajokorttien suorittamisesta tai jostain muusta tavasta opiskella tieto- ja viestintäteknologiaa. Laadittu suunnitelma on osa opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi laadittua suunnitelmaa. Opiskelijoiden itselleen laatimaa tieto- ja viestintäteknologian kehittymissuunnitelmaa seurataan kunkin lukion määrittelemällä tavalla. Tällaisia tapoja voivat olla esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologian kehittymissuunnitelman päivittäminen ryhmänohjaustuokioilla, osana opinto-ohjaajien kanssa käytäviä ohjauskeskusteluja tai osana ryhmänohjaajan kanssa käytäviä henkilökohtaisia keskusteluja. Tieto- ja viestintäteknologian kehittymissuunnitelman laatimista ja päivittämistä varten voidaan hyödyntää Wilman lomaketoimintoja.

Martinlaakson lukio

Martinlaakson lukio toteuttaa Vantaan kaupungin suunnitelmaa TVT:n opetuskäytöstä. Opiskelijoiden TVT-taidot kartoitetaan lukio-opintojen ensimmäisellä viikolla ja tämän kartoituksen perusteella opiskelijat hakeutuvat itselleen sopiville TVT-kursseille tai hankkivat lukio-opinnoissa tarvittavat tiedot ja taidot muulla itselleen sopivalla tavalla. TVT:tä käytetään monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti kaikilla lukiokursseilla.

1.7. Opiskelijan oppimisen arviointi

Martinlaakson lukio

Lukiokurssit arvioidaan kurssin päätyttyä. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, kuten kirjalliseen ja suulliseen työskentelyyn, oppimisen edistymisen jatkuvaan havainnointiin ja opiskelijan omaan itsearviointiin.

1.7.1. Arvioinnin tavoitteet

”Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti.”

(Lukiolaki 629/1998, 17 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Lähtökohtana on, että opiskelijat ymmärtävät, mitä heidän on tarkoitus oppia ja miten oppimista arvioidaan. Arvioinnilla opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Palaute sekä itse- ja vertaisarviointi ohjaavat opiskelijaa tarkentamaan asetettuja tavoitteita ja kehittämään työskentelyään tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana että opiskelun päättyessä. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa käytetään rinnakkain monia arviointimenetelmiä. Keskeisiä menetelmiä ovat opettajien ja opiskelijoiden väliset keskustelut sekä itse- ja vertaisarviointi, joiden kautta opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Opiskelijoita kannustetaan asettamaan itselleen omat oppimistavoitteet ja suunnittelemaan osaamisensa kehittämistä.

Martinlaakson lukio

Arvioinnin tavoitteena on ohjata ja kehittää opiskelijan opiskelua, tukea ja kannustaa opiskelijan etenemistä opinnoissaan sekä antaa riittävää ja oikea-aikaista tietoa opintojen edistymisestä. Arvioinnin tulee olla riittävän monipuolista ja kattavaa. Opettaja ja opiskelija asettavat tavoitteet opiskelulle ja seuraavat tavoitteiden saavuttamista kurssin aikana.

1.7.2. Kurssisuorituksen arviointi

Opiskelijan oppimista arvioidaan kurssin aikana. Arvioinnilla edistetään opiskelijan oppimista ja annetaan palautetta opiskelijalle kurssin tavoitteiden saavuttamisesta.

Opiskelijan kurssisuorituksesta annetaan arvosana kurssin päätyttyä. Annettavan arvosanan tulee perustua monipuoliseen näyttöön oppiaineen ja kurssin tavoitteiden saavuttamisesta. Erilaisten tuotosten lisäksi käytetään opiskelijan oppimisen ja työskentelyn havainnointia. Arvosanan antamisen tukena voidaan käyttää opettajan ja opiskelijan välisiä keskusteluja sekä opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointia. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot ja taidot. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin menetelmistä ja käytänteistä päätetään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

"Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen." (Lukiolaki 629/1998, 17 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin kurssin tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle kurssin alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Arviointiperusteista tiedottaminen parantaa opiskelijoiden ja opettajien oikeusturvaa ja tukee opiskelijaa työskentelyn suunnittelussa.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa huomioon arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin

ja vaihtoehtoisiin tapoihin osoittaa osaamisensa. Kyseiset vaikeudet voidaan ottaa huomioon määrättäessä opiskelijan kurssiarvosanaa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Opettajien kanssa käytävien keskusteluiden sekä itse- ja vertaisarvioinnin kautta opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Opiskelijoita kannustetaan asettamaan itselleen omat oppimistavoitteet ja suunnittelemaan osaamisensa kehittämistä.

Kurssien arvioinnissa hyödynnetään monipuolisia arviointimenetelmiä, jotka opettaja valitsee suhteessa käytössä oleviin opiskelu- ja työskentelymenetelmiin sekä kurssin tavoitteisiin. Itse- ja vertaisarviointia hyödynnetään yhtenä osana arviointia. Itsearvioinnin tavoitteena on kehittää opiskelijan kykyä arvioida omaa työskentelyä verrattuna kurssin alussa asetettuihin tiedollisiin ja taidollisiin tavoitteisiin sekä niiden kehittymistä kurssin aikana.

Huoltajille tiedotetaan opetussuunnitelman mukaisista arvioinnin perusteista. Pyydettäessä huoltajille annetaan kurssikohtaisen arvioinnin perusteet.

1.7.3. Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

"Edellä 1 momentissa tarkoitettu arvostelu annetaan numeroin tai muulla opetussuunnitelmassa määrätyllä tavalla. Numeroarvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4…" (Lukioasetus 810/1998, 6 § 2 mom.)

Pakollisten ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen valtakunnallisten syventävien kurssien arvosana annetaan numeroin lukuun ottamatta opinto-ohjauksen kursseja ja teemaopintojen kursseja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Valtakunnalliset soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisesta syventävästä tai soveltavasta kurssista voidaan antaa arvosanaksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Paikallisten syventävien ja soveltavien kurssien arvioinnista päätetään opetussuunnitelmassa.

Kirjallisesti annettu sanallinen arviointi ja suullisesti arviointikeskustelussa annettu palaute voivat täydentää ja täsmentää arvosanaa. Kesken olevan kurssisuorituksen merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä voidaan päättää opetussuunnitelmassa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen suoritusmerkintöjen lisäksi K ja Z -merkintöjä. K-merkintä tarkoittaa keskeytettyä kurssia, jota ei lasketa mukaan opiskelijan oppimäärään. K-merkintä poistuu lukiokohtaisesti päätettävässä määräajassa opiskelijan arvioinnista. Z-merkintä tarkoittaa kesken olevaa kurssia. Opiskelija voi suorittaa puuttuvia kurssin osia lukiokohtaisesti päätettävässä määräajassa.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti (arvosana 5 tai S), kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Vantaalla ei järjestetä lukiokohtaisia syventäviä kursseja. Lukiokohtaisten soveltavien kurssien arviointitavasta päätetään oppilaitoskohtaisesti.

Martinlaakson lukio

Kun kurssia suorittavan opetusryhmän kokoonpano on jakson ensimmäisen viikon aikana muotoutunut, kurssi on suoritettava loppuun, ellei erityisen painavien syiden takia rehtorin ja opettajan kanssa toisin sovita. Opinto-ohjaajat, ryhmänohjaajat ja opettajat seuraavat opinnoissa edistymistä yhdessä opiskelijan kanssa säännöllisesti.

Mikäli kurssi kaikesta huolimattaa keskeytyy, annetaan kurssista K-merkintä, eikä kurssia lasketa opiskelijan kokonaiskurssimäärään. K-merkintä poistuu, kun opiskelija on suorittanut kurssin tai lopettanut koulun. Heikko arvosana ei mitätöi kurssisuoritusta. Z-merkinnällä merkitään kurssi, jonka suorituksesta puuttuu osasuoritus tai poissaoloselvityksiä. Kurssisuoritust avoi täydentää seuraavaan uusintakuulustelupäivään saakka. Jods suoritusta ei täydennetä, muuttuu pakollisen kurssin arvosana E:ksi, muiden kurssien suoritus mitätöityy. E-merkintä tarvoittaa, että kurssi on suoritettava uudestaan.

1.7.4. Itsenäisesti suoritettu kurssi

"Osa opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 1 mom.)

"Opiskelijalle voidaan hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta." (Lukioasetus 810/1998, 4 § 2 mom.)

Itsenäisesti opiskellusta kurssista edellytetään hyväksytty arvosana. Opetussuunnitelmassa tulee päättää tarkemmin opinnoista, jotka edellytetään itsenäisesti opiskeltaviksi, ja niiden suoritusperiaatteista.

Jos opiskelija opiskelee kurssin kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laaja-alaisesti kurssin kokonaisuuden kannalta.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijalla on mahdollisuus opiskella kurssi itsenäisesti. Kurssin itsenäisestä suorituksesta tehdään opiskelijan kanssa kirjallinen suunnitelma. Jos opiskelija saa itsenäisesti suoritetusta kurssista hylätyn arvosanan, hänet ohjataan suorittamaan kurssi lähiopetukseen tai tukiopetukseen. Muista itsenäisesti suoritettavan kurssin ohjeista päätetään lukiokohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Martinlaakson lukio

Itsenäisesti suoritettava kurssi tehdään ensisijaisesti samaan tahtiin lähiopetuksena olevan kurssin kanssa. Perustellusta syystä (esim. sairaus tai vaihto-opiskelu) voi kurssin suorittaa poikkeuksellisesti myös muuna aikana opinto-ohjaajan kanssa yhdessä suunnitellulla tavalla. Itsenäisestä kurssisuorituksesta täytetään molemmissa tapauksissa anomuslomake, jonka rehtori hyväksyy. Kolmas vaihtoehto itsenäiseen kurssisuoritukseen on tehdä kurssi Sotungin etälukiossa, aikuislukioissa (esim. Vantaan aikuislukiossa) tai kesäkursseilla, esim. Kesälukioseuran kurssit.

1.7.5. Suullisen kielitaidon kurssien arviointi

Toisen kotimaisen kielen A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 sekä vieraiden kielten A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kursseista annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan numeroarvosana käyttäen asteikkoa 4–10.

”Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa arvioidaan erillisellä kokeella, jonka laatimisesta vastaa opetushallitus. Suullisen kielitaidon kokeen sisällöstä säädetään valtioneuvoston asetuksella.” (Lukiolaki 629/1998, 17 § 3 mom., muutettu lailla 1116/2008)

”Lukiolain 17 §:n 3 momentissa tarkoitettu suullisen kielitaidon koe koostuu tehtävistä, joissa arvioidaan opiskelijan ääntämistä sekä kerronta- ja keskustelutaitoa. Koe arvioidaan numeroin

käyttäen 2 momentissa tarkoitettua asteikkoa. Suullisen kielitaidon kurssin arvosana perustuu suullisen kielitaidon kokeeseen sekä muihin kurssin aikaisiin näyttöihin."(Lukioasetus 810/1998, 6 § 4 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 1117/2008)

Kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen suoritus ja muut kurssin aikaiset näytöt arvioidaan asianomaiselle kielelle ja oppimäärälle opetussuunnitelman perusteissa asetettuja tavoitteita vasten. Kurssin arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut kurssin suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut kurssiin kuuluvan suullisen kielitaidon kokeen.

Martinlaakson lukio

Suullista kielitaitoa arvioidaan monipuolisesti kaikilla vieraiden kielten kursseilla. Vieraan kielen opintojen loppuvaiheessa on mahdollista osallistua suullisen kielitaidon kurssille, jonka loppukokeena suoritetaan valtakunnallinen suullisen kielitaidon arviointi. Suorituksesta saa erillisen suullisen kielitaidon todistuksen, joka liitetään päättötodistukseen.

1.7.6. Opinnoissa edistyminen

"Opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä on annettava riittävän usein tietoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen. Tietojen antamisesta määrätään tarkemmin opetussuunnitelmassa." (Lukioasetus 810/1998, 6 § 1 mom.)

Jotta oppilaitos voisi varmistaa, että huoltajat saavat asetuksen mukaisen tiedon opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuittausta tiedotteisiin sellaisilta opiskelijoilta, jotka eivät vielä ole täysi-ikäisiä.

"Opetussuunnitelmassa määrätään oppiaineittain tai aineryhmittäin kursseista, joiden suorittaminen hyväksytysti on edellytyksenä asianomaisen aineen tai aineryhmän opinnoissa etenemiseen. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut edellä mainittuja opintoja hyväksytysti, tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa sellaiset tiedot ja taidot, jotka mahdollistavat opinnoissa etenemisen." (Lukioasetus 810/1998, 7 § 1 mom.)

Opiskelijan opintojen etenemistä tulee seurata. Menettelystä, kuten esimerkiksi mahdollisen etenemisesteen käytöstä, päätetään opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta.

Opiskelijalle tulee pyynnöstä antaa mahdollisuus hylätyn kurssiarvosanan korottamiseen osoittamalla osaamista kurssin keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Opetussuunnitelmassa määrätään tarkemmin uusimisen tavoista.

Opetussuunnitelmassa määrätään, millä tavoin opiskelijalle annetaan mahdollisuus korottaa myös hyväksyttyä kurssiarvosanaa. Arvioinnin tulee olla tällöinkin monipuolista. Lopulliseksi kurssiarvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi.

Vantaan lukiokoulutus

Ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja aineenopettajat seuraavat opiskelijan opintojen etenemistä. Mikäli opiskelijalla on vaikeuksia opintojen etenemisessä, hänelle tulee tarjota ohjausta ja tukea. Huoltajille opiskelijan opintojen edistymisestä tiedotetaan jaksoarviointien välityksellä.

Opiskelija voi korottaa hylätyn kurssiarvosanan suorittamalla ne kurssin osat, joita opiskelija ei ole suorittanut hyväksytysti. Kurssikokeen uusiminen voi olla osa hylätyn kurssin uusintaa, mutta opiskelijoilta voidaan edellyttää myös muiden kurssiin sisältyvien tehtävien suorittamista.

Opiskelijalla on mahdollisuus korottaa hyväksyttyä kurssiarvosanaa käymällä kurssi uudelleen. Kurssi suoritetaan opettajan kanssa sovittavalla tavalla joko opetukseen osallistuen tai itsenäisesti suorittaen. Hyväksytyn kurssin arvosanan korottaminen edellyttää riittävää näyttöä kurssilla vaadittavien sisältöjen paremmasta hallinnasta. Kurssin arvosanoista parempi jää voimaan.

1.7.7. Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

"Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustamisella voidaan opiskelijalle lukea hyväksi ja korvata lukion oppimäärään kuuluvia pakollisia, syventäviä tai soveltavia opintoja. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 17 ja 17 a §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla."

(Lukiolaki 629/1998, 23 § 1 mom., muutettu lailla 1116/2008)

"Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettäessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista." (Lukiolaki 629/1998, 23 § 2 mom., muutettu lailla 1116/2008)

Sen lisäksi, mitä lukiolaissa (629/1998, 23 §, muutettu lailla 1116/2008) säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija hakee muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamista. Opiskelijan tulee esittää selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöä suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Myös opintojen laajuuteen kiinnitetään huomiota. Opiskelijoille annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin pakollisiksi, syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitavaan kurssiin, tulee kurssista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan tarvittaessa edellyttää lisänäyttöjä. Muutoin hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään kuten opetussuunnitelman perusteissa ja opetussuunnitelmassa kurssien ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamaan arviointiin. Jos kyseessä on lukion opetussuunnitelmassa numeroin arvioitava kurssi, sen arvosana muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5	*lukioasteikko*	*asteikko 1–3*
1 (tyydyttävä)	*5 (välttävä)*	*1*
2 (tyydyttävä)	*6 (kohtalainen)*	*1*
3 (hyvä)	*7 (tyydyttävä)*	*2*
4 (hyvä)	*8 (hyvä)*	*3*
5 (kiitettävä)	*9 (kiitettävä), 10 (erinomainen)*	*3*

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettu kurssi vastaa, ylempää vai alempaa, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi.

Ulkomailla suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritettujen opintojen osalta.

Lukiolain 34 §:n mukaan muualla suoritettujen opintojen hyväksi lukemista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 § ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015.)

Lukiolain 34 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. Valitus tulee tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun päätös on annettu opiskelijalle tiedoksi. (Lukiolaki 629/1998, 34 a § 2 mom. ja 34 b §, muutettu lailla 958/2015.)

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Näitä vastaavuuksia on määritelty tarkemmin oppiaineiden oppimäärien yhteydessä. Tällöin pitkän oppimäärän kurssien arvosanat siirtyvät suoraan lyhyiden kurssien arvosanoiksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pitempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritetut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän kursseihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssin arvosanaksi. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden -oppimäärän kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärästä, mutta ei molemmista.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioiden johtosäännön mukaan rehtori päättää osaamisen tunnustamisesta ja opintojen hyväksilukemisesta. Muualla suoritettuja opintoja voidaan hyväksilukea, jos ne vastaavat laajuudeltaan ja sisällöltään opetussuunnitelman perusteiden tavoitteita. Hyväksilukeminen ja osaamisen tunnustaminen tehdään opiskelijan edun mukaisesti. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettäessä ennen mainittujen opintojen tai hyväksiluettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista.

Jos opiskelija vaihtaa oppiaineen oppimäärän tasoa valtakunnallisesti määriteltyjen kurssien aikana, niin viimeisin taso määrittää päättötodistukseen tulevan tason. Opiskelijan tulee ilmoittaa oppiaineen oppimäärän tason vaihdosta kirjallisesti.

1.7.8. Oppiaineen oppimäärän arviointi

"Kunkin oppiaineen tai aineryhmän arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä." (Lukiolaki 629/1998, 17 a §, muutettu lailla 1116/2008)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti opiskelemista oppiaineen kursseista. Opiskelijan opiskelusuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tavoitteellisiin kurssivalintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset syventävät kurssit on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen kurssi luetaan opiskelijan suorittamaan matematiikan oppimäärään mukaan. Teemaopintojen valtakunnalliset syventävät kurssit eivät muodosta oppimäärää, vaan ne ovat erillisiä kursseja. Opiskelijan opiskelemia pakollisia

ja valtakunnallisia syventäviä kursseja ei voi jälkikäteen poistaa lukuun ottamatta hylättyjä teemaopintokursseja.

Paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään opetussuunnitelmassa. Paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Oppiaineen oppimäärässä opiskelijalla saa olla hylättyjä kurssiarvosanoja enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja,	*joista voi olla hylättyjä kurssi arvosanoja enintään*
1–2 kurssia	0
3–5 kurssia	1
6–8 kurssia	2
9 kurssia tai enemmän	3

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten syventävien kurssien kurssiarvosanojen aritmeettisena keskiarvosanana.

"Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus erillisessä kuulustelussa arvosanan korottamiseen." (Lukioasetus 810/1998, 8 § 3 mom.)

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin kurssien arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa.

Oppiaineen oppimäärän arvosanaa on mahdollista korottaa edellä mainitun erillisen kuulustelun lisäksi

- *paikallisten syventävien, valtakunnallisten soveltavien ja paikallisten soveltavien kurssien pohjalta annetulla lisänäytöllä*
- *mikäli opiskelijan arvioinnista päättävät harkitsevat, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat oppiaineen päättövaiheessa kurssiarvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.*

Päättötodistuksessa numeroin arvioitavat oppiaineet

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukioasetuksen mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta ja teemaopintojen kursseista annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain yhden kurssin, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää vain kaksi kurssia.

Opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot arvioidaan siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

1.7.9. Lukion oppimäärän suoritus

"Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia. Opetusta eri oppiaineissa ja opinto-ohjausta annetaan keskimäärin 38 tuntia kestävinä kursseina. Opiskelijalle vapaaehtoiset opinnot voivat olla kestoltaan edellä mainittuja lyhyempiä tai pitempiä. Lähiopetuksessa opetukseen tulee tuntia kohti käyttää vähintään 45 minuuttia." (Lukioasetus 810/1998, 1 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Opiskelija opiskelee oman opiskelusuunnitelmansa mukaan pakollisia, syventäviä ja soveltavia kursseja lukion oppimäärän suorittamiseksi. Opiskelijan tulee suorittaa pakollisia ja valtakunnallisia syventäviä kursseja vähintään siinä laajuudessa, kuin määrätään lukion tuntijakoa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (Valtioneuvoston asetus 942/2014).

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja valtakunnallisten syventävien kurssien määrä on vähintään 10 ja lukion vähimmäiskurssimäärä 75 kurssia täyttyy. Valtakunnallisina syventävinä kursseina tarjottavista teemaopintojen kursseista, paikallisista syventävistä, valtakunnallisista soveltavista ja paikallisista soveltavista kursseista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat kurssit.

Jos opiskelija vapautetaan lukiolain 13 §:n mukaan jonkin oppiaineen opiskelusta, hänen tulee valita sen tilalle muita opintoja niin, että säädetty kurssien vähimmäismäärä täyttyy.

Arvioinnin uusiminen ja oikaisu

”Edellä 17 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d § 1 mom., muutettu lailla 958/2015)

”Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi.” (Lukiolaki 629/1998, 34 d 2 mom., muutettu lailla 958/2015)

Aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 34 d §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla (lukiolaki 629/1998, 34 e § 2 mom., muutettu lailla 958/2015).

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijan on mahdollista korottaa valtakunnallisten pakollisten ja syventävien kurssien keskiarvon perusteella määräytyvää arvosanaa kolmella tavalla

- valtakunnallisten soveltavien ja lukiokohtaisten kurssien pohjalta saadulla lisänäytöllä
- opiskelijan arvioinnista päättävien opettajien ja rehtorin harkinnan perusteella ja
- erillisessä kuulustelussa.

Arvioinnin uusimis- ja oikaisumahdollisuudesta tiedotetaan lukioiden opinto-oppaissa.

Martinlaakson lukio

Lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen (13 jaksoa) ja se tulee suorittaa yhtäjaksoisesti enintään neljässä vuodessa, ellei opiskelijalle myönnetä perustellusta syystä pidennystä suoritusaikaan. Lukion minimioppimäärä (75 kurssia) tulee suoritetuksi, kun jaksossa suorittaa keskimäärin vähintään 6 kurssia. Lukiokurssien erilaisista suoritustavoista tiedotetaan opetussuunnitelmassa ja lukion opinto-oppaassa. Opiskelijan tulee osallistua vähintään kolmeen kurssiin jokaisen jakson aikana, ellei hän ole saanut erityisestä syystä vapautusta kurssisuorituksista. Jos kurssimäärä / jakso on jäämässä pienemmäksi kuin kolme kurssia, tulee asiasta keskustella opinto-ohjaajan kanssa etukäteen.

Rehtori voi myöntää luvan opintojen keskeyttämiseen enintään yhden lukuvuoden ajaksi opiskelijan / huoltajan kirjallisen hakemuksen perusteella. Mikäli lukion oppimäärää ei suorita laissa määrätyssä ajassa, katsotaan opiskelija eronneeksi. Eronneeksi katsotaan myös sellainen opiskelija, joka on poissa opetuksesta ilmoittamatta pätevää syytä poissaololleen. Rehtori

voi myös katsoa opiskelijan eronneeksi, lukiosta jos opiskelijan kurssisuoritukset jäävät opetussuunnitelman määräämien minimirajojen alle. Tällöin nuoren tiedot välitetään nuorisolain mukaisesti etsivään nuorisotyöhön.

Lukion oppimäärän voi korottaa valitsemassaan oppiaineessa lukuvuoden aikana järjestettävissä korotustenteissä. Korotustenttien aikataulut ilmoitetaan opinto-oppaassa.

1.7.10. Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

”Lukion koko oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Kesken lukion oppimäärän suorittamista eroavalle opiskelijalle annetaan erotodistus, johon merkitään arvostelu suoritetuista opinnoista. Yhden tai useamman aineen oppimäärän suorittaneelle annetaan todistus oppimäärän suorittamisesta.” (Lukioasetus 810/1998, 8 § 1 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

”Päättö- ja erotodistukseen sekä yhden tai useamman aineen suorittamisesta annettavaan todistukseen sovelletaan mitä 6 §:ssä säädetään. Todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.” (Lukioasetus 810/1998, 8 § 2 mom., muutettu valtioneuvoston asetuksella 52/2014)

Lukiossa käytetään seuraavia todistuksia:

1. Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukioasetuksessa säädetty todistus suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

2. Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän.

3. Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- *todistuksen nimi*
- *koulutuksen järjestäjän nimi*
- *opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä*
- *oppilaitoksen nimi*
- *opiskelijan nimi ja henkilötunnus*
- *suoritetut opinnot*
- *paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus*
- *arvosana-asteikko*
- *selvitys kielten oppimääristä*

S2/R2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä

B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä

B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä

B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä

ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/suomi)

- *merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 mukainen.*

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa ”uskonto/ elämänkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut.

Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen kurssien määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi: kiitettävä…9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu).

Teemaopinnoista merkitään hyväksytysti suoritetut kurssit käyttäen kurssien nimiä ja niistä saatua suoritusmerkintää (suoritettu).

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suoritetut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

*Lukion päättötodistukseen merkitään teksti: "*Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.”

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän kursseista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet ja niissä suoritetut kurssit sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot. Todistukseen merkitään kunkin kurssin numeroarvosana tai merkintä kurssin suorittamisesta (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritetut kurssit ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittama kokonaiskurssimäärä. Kokonaiskurssimäärään ei lasketa valtakunnallisina syventävinä kursseina suoritettuja hylättyjä teemaopintokursseja, hylättyjä paikallisia syventäviä, hylättyjä valtakunnallisia soveltavia eikä hylättyjä paikallisia soveltavia kursseja.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta

Lukioasetuksella säädetyn suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- *todistuksen nimi*
- *koulutuksen järjestäjän nimi*
- *opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä*
- *oppilaitoksen nimi*
- *opiskelijan nimi ja henkilötunnus*
- *kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä ja kokeesta saatu arvosana*
- *paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus*
- *arvosana-asteikko.*

Lukiodiplomitodistus

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään lisätietoja#kohtaan. Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- *todistuksen nimi*
- *koulutuksen järjestäjän nimi*
- *opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä*
- *oppilaitoksen nimi*
- *opiskelijan nimi ja henkilötunnus*
- *oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse*
- *arvosana*
- *lukiodiplomiaineessa suoritettujen kurssien määrä mukaan lukien lukiodiplomikurssi*
- *paikkakunta, todistuksen päivämäärä (sama kuin lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus*
- *arvosana-asteikko.*

1.8. Toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa toiminnan tavoitteet kirjataan lukioiden yhteiseen tuloskorttiin ja siitä edelleen lukiokohtaisiin lukuvuosisuunnitelmiin. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan lukuvuosittain.

Lukiot toteuttavat erilaisia kyselyjä opiskelijoille, huoltajille ja henkilöstölle. Tällaisia kyselyjä ovat mm. Kouluterveyskysely, Kunta 10-tutkimus, opiskeluympäristön terveellisyys ja turvallisuus – kartoitus, pääkaupunkiseudun palvelukykytutkimus ja lukioiden itse laatimat kyselyt. Kyselyjen tulosten arvioimiseen osallistuvat henkilökunta, opiskelijat ja huoltajat. Tulosten pohjalta oppilaitokset valitsevat kehittämiskohteita ja laativat niille toteuttamissuunnitelmat.

Vantaan lukioiden yhteistä opetussuunnitelmaa kehitetään ja päivitetään tarpeen mukaan. Lukiot päivittävät oppilaitoskohtaisia opetussuunnitelmiaan lukuvuosittain.

Kokonaisvaltaisessa laadunhallinnassa Vantaan lukioissa on käytössä CAF-järjestelmä (Common Assessment Framework).

Martinlaakson lukio

Toimintaa kehitetään systemaattisesti siten, että kyselyiden sekä saadun palautteen peruteella määritetään lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteet, joiden toteutumista seurataan mm. opettajainkokouksissa, viikkopalavereissa ja Veso-päivinä. Toukokuussa järjestetään lukuvuoden toiminnan arviointikokous, jossa tarkastellaan lukuvuoden aikana saatua palautetta ja määritellään seuraavan lukuvuoden tavoitteet.

1.9. Opetussuunnitelmaa täydentävät asiakirjat

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 §:n mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma.

Lukiolain 21 §:n 3 momentin mukaan (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) koulutuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä

toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Kyseinen suunnitelma on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), 13 §].

Lukiolain 21 §:n 3 momentin mukaan (629/1998, muutettu lailla 1268/2013) koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja ohjeistaa opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain 5 a §:n mukaan (609/1986, muutettu lailla 1329/2014)koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti

tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä opetussuunnitelmaan.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa täydentävät seuraavat asiakirjat:

Lukiokoulutuksen yhteiset suunnitelmat

- Hyvinvointia Vantaan lukiolaisille – Lukioiden yhteinen opiskeluhuoltosuunnitelma (10.6.2014)
- Työelämälähtöisyyssuunnitelma (laaditaan lukuvuonna 2016–2017)
- Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista (laaditaan syksyllä 2016)

Lukiokohtaiset suunnitelmat

- Lukion opetussuunnitelma
- Lukuvuosittainen toimintasuunnitelma
- Opiskeluhuollon toimintasuunnitelma
- Hyvinvointikansio, joka sisältää seuraavat asiakirjat:
  - Opiskeluympäristön turvallisuuden ja työolojen arviointi
  - Oppilaitoksen järjestyssäännöt tai muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset
  - Lukiokohtainen opiskeluhuollon toimintasuunnitelma
  - Oppilaitoksen pelastussuunnitelma
  - Suunnitelma toiminnasta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa
  - Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
  - Suunnitelma päihteiden käytön ehkäisemiseksi ja päihteiden käyttöön puuttumiseksi
  - Koulutapaturmien ehkäisyyn ja ensiapuun liittyvä ohjeistus
  - Viestintäohje
- Tasa-arvosuunnitelma (16.12.2014)
- Yhdenvertaisuussuunnitelma (laaditaan syksyllä 2016)
- Kansainvälisyyssuunnitelma

2. Oppimistavoitteet ja opetuksen keskeiset sisällöt

2.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa elinikäisen oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään kestävän elämäntavan välttämättömyyden ja moniulotteisuuden. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta myös oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Opiskelija saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä osaa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Opiskelija tottuu arvioimaan tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija harjaantuu toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että vierailla kielillä. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessäkin työskentelyssä.

Lukio-opiskelu rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka elinikäisen opiskelun taito ja tahto.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuoli- ja tasa-arvotietoiselle opetukselle. Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa ammattiaan. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

Martinlaakson lukio

Yleislinja

Martinlaakson lukion yleislinja on tarkoitettu opiskelijoille jotka haluavat kokeilla monenlaisia kursseja, etsivät kiinnostuksen kohteitaan ja haluvat lukioaikanaan opiskella laajasti. Martsarissa voi opiskella tiedettä ja taidetta oman kiinnostuksen mukaan. Yleislinjalla opiskellaan monipuolisesti vieraita kieliä, reaaliaineita ja taito- ja taideaineita sekä oppiaineiden yhteistyökursseja ja projekteja.

Matematiikan ja luonnontieteiden (LUMA) valtakunnallinen erityistehtävä

Martinlaakson lukio on monipuolista yleissivistystä antava lukio, jossa on lukion laajan yleislinjan lisäksi matematiikan ja luonnontieteiden opetuksen valtakunnallinen erityistehtävä, sekä draama- ja teatteripainotus. LUMA-aineita ovat matematiikka, fysiikka, kemia, biologia ja maantiede.

Kurssitarjonta LUMA-linjalla

Valtakunnallisesti tarjottavien pakollisten ja syventävien kurssien lisäksi opiskelijoillamme on mahdollisuus valita lukuisa määrä luonnontieteen valtakunnallisen erityistehtävän mukaisia erikoiskursseja, kuten esim. LUMA-orientaatiokurssi, erilaisia käytännön työskentelyn laboratorio- ja tutkimuskursseja, robotiikkaa, lääketieteellistä biokemiaa, lajintuntemusta, geofysiikkaa sekä teknillisiin korkeakouluihin ja lääketieteelliseen tiedekuntaan valmentavia kursseja. YO-kirjoituksiin valmentavilla erikoiskursseillamme varmistat menestymisesi YO-kokeissa.

Itsensä monipuolista kehittämistä varten LUMA-opiskelijamme ovat perinteisesti valinneet runsaasti kursseja myös esim. draama- ja teatteriopinnoista, ihmissuhdetaidoista, kansainvälisyydestä (leirikoulumatkat Tansaniaan, Ranskaan tai Saksaan sekä Sveitsissä sijaitsevaan hiukkastutkimuskeskukseen), vieraista kielistä (VE, SA, RA, ESP, ITA, JAP, KII, LAT), taito- ja taideaineista tai kaupallisista aineista. Lumalinjalaiset voivat myös vapaasti suorittaa lukiodiplomeja taide- ja taitoaineista.

Opiskelu Martsarin LUMA-erityistehtävän mukaan

LUMA-aineissa käytetään mm. yksilöllisiä oppimismenetelmiä, jotka tukevat opiskelijan menestymistä myös jatko-opinnoissa. Tieto- ja viestintätekniikka on monipuolisesti mukana opiskelussa. Opettajat ovat ammattitaitoisia, innostuneita ja aktiivisia oman alansa asiantuntijoita, jotka ovat kehittäneet LUMA-aineita kansallisesti ja kansainvälisestikin. LUMA-aineiden opetuksessa on jo pitkään tehty tiivistä yhteistyötä paikallisten ja kansainvälisten yritysten, tutkimuslaitosten sekä korkeakoulujen kanssa, joten oppiminen ei rajoitu koulu seinien sisäpuolelle.

Luonnontiedelinjalla opiskelija painottaa opiskelussaan luonnontiedeaineita valitsemalla vähintään 12 kurssia matematiikkaa, fysiikkaa, kemiaa, biologiaa tai maantiedettä pakollisten kurssien lisäksi. Luonnontiedelinjan opiskelija voi halutessaan jättää opinto-ohjelmastaan pois joitakin muiden aineiden pakollisia kursseja. Luonnontiedelinjan opiskelijat saavat erinomaiset edellytykset luonnontieteiden ja matematiikan jatko-opintoihin.

Draama- ja teatterilinja

Draama- ja teatterilinjalla opiskelija voi edetä itseilmaisun ja esiintymistaitojen vahvistamisesta vaativampiin teatterirooleihin. Devising-tekniikalla toteutetut esitykset, lavastuksen ja puvustuksen, valo- ja äänisuunnittelun sekä esitysten käytäntöjen opintokokonaisuudet sekä improvisaatiot ovat draama- ja teatterilinjan sisältöjä.

2.2. Aihekokonaisuudet

Aihekokonaisuudet ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä kasvatus- ja koulutushaasteita. Samalla ne ovat ajankohtaisia arvokannanottoja. Käytännössä aihekokonaisuudet ovat oppiainerajat ylittäviä teemoja ja laaja-alaisia osaamisalueita. Aihekokonaisuudet on otettu huomioon perusteiden oppiainekohtaisissa osuuksissa sekä toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavissa teemoissa.

Kaikkien aihekokonaisuuksien yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- *havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä*
- *ymmärtää asioiden välisiä yhteyksiä, vuorovaikutussuhteita ja keskinäisriippuvuuksia sekä osaa jäsentää laaja-alaisia kokonaisuuksia tiedon- ja taidonalat ylittävästi ja yhdistävästi*
- *saa mahdollisuuksia osaamisen jakamiseen, vertaisoppimiseen, ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen sekä luovaan ongelmanratkaisuun ja ajatteluun*
- *osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista sekä rohkaistuu toimimaan hyvän tulevaisuuden puolesta.*

Kaikille lukioille yhteisiä aihekokonaisuuksia ovat

- *aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä*
- *hyvinvointi ja turvallisuus*
- *kestävä elämäntapa ja globaali vastuu*
- *kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys*
- *monilukutaito ja mediat*
- *teknologia ja yhteiskunta.*

Näiden aihekokonaisuuksien lisäksi koulutuksen järjestäjä voi hyväksyä opetussuunnitelmaan muita aihekokonaisuuksia.

Aihekokonaisuuksia täydennetään ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa. Aihekokonaisuudet otetaan huomioon kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja lukion toimintakulttuurissa. Teemaopintojen sisältöjä voidaan valita aihekokonaisuuksista. Vapaaehtoistyö, työharjoittelu tai jokin muu lukion ulkopuolinen toiminta voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä

Aihekokonaisuuden tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden tahtoa ja taitoa toimia aktiivisina kansalaisina sekä lisätä heidän työn, työelämän ja yrittäjyyden tuntemustaan. Aihekokonaisuus antaa opiskelijoille oppimiskokemuksia, jotka kannustavat aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ja tietoperustaiseen kriittisyyteen. Osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat aihekokonaisuuden keskeistä sisältöä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kansalaisyhteiskunnan, yritysten ja julkisen vallan toimintaperiaatteita, analysoi yhteiskunnallisia kysymyksiä ja laajentaa työelämän tuntemustaan*
- *ymmärtää työelämän ja yrittäjyyden lähtökohtia sekä perehtyy yrittäjyyden ja työn tekemisen eri muotoihin, talouden toimintaperiaatteisiin ja tulevaisuuden näkymiin*
- *saa kokemuksia toimijuudesta kansalaisyhteiskunnassa sekä työ- ja yrityselämässä sekä löytää omia kiinnostuksen kohteita, toimintatapoja ja -kanavia*
- *kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan, kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja*
- *osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja*
- *harjaantuu suunnittelemaan omaa toimintaansa, oppii ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä ottamaan kohtuullisia riskejä ja kestämään myös epäonnistumista ja pettymyksiä*
- *rohkaistuu ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä*
- *tunnistaa omia taipumuksiaan, vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan sekä osaa tehdä opintoihin ja työhön liittyvät valintansa harkiten.*

Aihekokonaisuuden toteuttamista tukevia opiskeluympäristöjä kehitetään yhteistyössä opiskelijoiden sekä muiden toimijoiden, kuten erilaisten järjestöjen ja yritysten kanssa. Lähidemokratia, media eri muodoissaan sekä nuorten toimintaryhmät tarjoavat väyliä aktiiviseen kansalaisuuteen. Elinkeino- ja työelämän sekä yrittäjyyden tuntemusta opiskelijat rakentavat perehtymällä näihin elämänalueisiin käytännössä ja erilaisten tietolähteiden avulla. Harjoitusyritystoiminta sekä yritysten, korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten kanssa tehtävät yhteiset projektit voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Hyvinvointi ja turvallisuus

Aihekokonaisuuden tavoitteena on luoda yleiskuva hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista psyykkisistä, sosiaalisista, fyysisistä, yhteiskunnallisista ja kulttuurisista tekijöistä. Elämänhallinnan taidot ja itsetuntemus sekä terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät tiedot, taidot, asenteet, arvot ja tahto ovat aihekokonaisuuden keskeisiä sisältöjä. Aihekokonaisuudella edistetään liikunnallisen elämäntavan omaksumista, vahvistetaan mielenterveyden suojatekijöitä ja opitaan tunnistamaan mahdollisia riskitekijöitä.

Tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja kulttuurista hyvinvointia ymmärtäen inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita*
- *ymmärtää omaan, lukioyhteisön ja yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ja osaa pohtia, miten niiden ylläpitämiseen voi osallistua*
- *tunnistaa hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, kuten kiusaamisen, häirinnän, rasismin ja yhteisön ulkopuolelle jättämisen, sekä osaa puolustaa itseään ja muita näiltä*
- *osaa käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin*
- *osaa toimia ongelma- ja poikkeustilanteissa sekä tarvittaessa hakeutua ja ohjata toisia hakeutumaan palvelujärjestelmän tarjoaman avun piiriin*
- *osaa toimia oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi lukiossa, lähiyhteisöissä ja yhteiskunnallisesti*
- *tuntee hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteiskunnallisia edistämiskeinoja sekä osaa kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.*

Aihekokonaisuus on osa lukion hyvinvointia ja turvallisuutta ylläpitävää toimintakulttuuria, jossa yhteisöllisyys ja keskinäinen huolenpito korostuvat. Hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmat liittyvät myös opiskelijakunnan toimintaan, kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön, oppilaitosruokailuun sekä opiskeluhuoltoon. Aihekokonaisuuden toteuttamiseksi lukio voi tehdä yhteistyötä nuoriso-, liikunta-, kulttuuri- ja sosiaalitoimen sekä poliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kannustaa opiskelijoita kestävään elämäntapaan ja toimintaan kestävän kehityksen puolesta. Kestävän kehityksen päämääränä on turvata nykyiselle ja tuleville sukupolville hyvän elämän mahdollisuudet paikallisesti, alueellisesti ja globaalisti. Lähtökohtana on ihmisen toiminnan sopeuttaminen luonnonympäristöjen kantokykyyn ja luonnonvarojen rajallisuuteen sekä ekosysteemipalveluiden toimivuudesta huolehtiminen. Pyrkimyksenä on opiskelijoiden kasvaminen vastuullisiksi toimijoiksi, joilla on taito ja tahto toimia kestävän tulevaisuuden puolesta omassa elämässään.

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee perusasiat kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta sekä sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä ymmärtää, että vasta niiden yhteensovittaminen tekee elämäntavasta kestävän*
- *osaa analysoida ja arvottaa luonnonympäristöissä, rakennetuissa ympäristöissä ja sosiaalisissa ympäristöissä tapahtuvia muutoksia sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta*

- *tuntee ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä tiedostaa niiden merkityksen ympäristölle ja ihmisen toiminnalle*
- *osaa analysoida globalisoitumista ja sen vaikutuksia kestävään elämäntapaan paikallisesti ja maailmanlaajuisesti sekä tuntee keinoja köyhyyden ja eriarvoisuuden lievittämiseksi*
- *osaa analysoida kestävän elämäntavan, tuotanto- ja kulutustapojen sekä poliittisten päätösten välisiä yhteyksiä*
- *osaa noudattaa luontoperustastaan ja kulttuuriperinnöstään ylisukupolvisesti huolehtivaa elämäntapaa*
- *osaa tehdä yhteistyötä eri tahojen kanssa edistääkseen yhteisvastuullisesti kestävää ja oikeudenmukaista kehitystä.*

Aihekokonaisuuden toteuttamisessa luodaan yleiskuva muutostarpeista ja niiden mittavuudesta sekä tuodaan esiin jo tehtyjä korjauksia ja muutosmahdollisuuksia. Kasvaakseen kestävän kehityksen aktiiviseksi edistäjäksi opiskelija tarvitsee kokemuksia siitä, että hänen omilla valinnoillaan ja teoillaan on merkitystä.

Globaalin vastuun näkökulman sisällyttäminen lukion toimintaan edistää kestävän elämäntavan oppimista. Lukio voi tukea kestävän kehityksen toteutumista laatimalla oman kestävän kehityksen ohjelman. Keskeistä kestävän kehityksen ohjelman toteuttamisessa on opiskelijoiden osallisuus sekä yhteistyö järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Aihekokonaisuuden tavoitteena on kartuttaa opiskelijoiden kulttuurien tuntemusta ja monikielisyyttä, antaa aineksia kulttuuri-identiteettien rakentamiseen sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Aihekokonaisuuden keskeisenä lähtökohtana on lukion opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutkia, mistä osallisuus ja toimintakykyisyys muodostuvat kulttuurisesti moninaistuvassa yhteiskunnassa, kansainvälistyneessä työelämässä ja monitulkintaisessa, keskinäisriippuvuuksien muovaamassa maailmassa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee ihmisoikeuksia ja osaa pohtia ihmisoikeuksien edistämistä kulttuurisesti ja katsomuksellisesti moninaisissa yhteisöissä*
- *osaa reflektoida kulttuuriperintöjä, arvoja, taloudellisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa*
- *vahvistaa myönteisiä kulttuuri-identiteettejään ja kulttuurien tuntemustaan sekä oppii näkemään asioita toisten elämäntilanteista ja olosuhteista käsin ja harjaantuu toimimaan kulttuuritulkkina*
- *ymmärtää, miten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ovat muodostuneet sekä mikä voi olla hänen ja hänen yhteisöjensä tehtävä kulttuuriperinnön vaalimisessa ja uusintamisessa*
- *vahvistaa kielitietoisuuttaan, monikielisyyttään ja monilukutaitoaan*
- *osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä pyrkien keskinäiseen kunnioitukseen ja aitoon vuorovaikutukseen*
- *saa tilaisuuksia harjoitella ja kartuttaa maailmankansalaisen osaamistaan tehden luovaa, monenkeskistä yhteistyötä hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.*

Aihekokonaisuuden teemoja käsitellään mahdollisuuksien mukaan autenttisissa ja monikielisissä opiskeluympäristöissä. Opiskeluympäristöjen rakentamisessa lukio voi hyödyntää kansainvälisen toiminnan verkostojaan ja kotikansainvälisyyden keinovalikoimia. Yhteistyötä tehdään eri toimijoiden kanssa. Toimintakulttuuria kehitettäessä kiinnitetään huomiota lukioon kieli- ja kulttuuriympäristönä sekä hyvien tapojen edistämiseen. Lukion traditiot, juhlat ja muut tapahtumat voivat olla osa aihekokonaisuuden toteutusta.

Monilukutaito ja mediat

Aihekokonaisuus syventää opiskelijoiden ymmärrystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden keskeisestä asemasta ja merkityksestä ihmisenä kasvamiselle ja kulttuurille. Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoja tulkita, tuottaa ja arvottaa tekstejä eri muodoissa ja konteksteissa. Medialukutaito on osa monilukutaitoa. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit ovat sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen tai kinesteettisten symbolijärjestelmien tai niiden yhdistelmien muodostamia kokonaisuuksia. Monilukutaito tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä syventää kriittistä lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Erilaiset lukutaidot kehittyvät kaikessa opetuksessa ja kaikissa oppiaineissa.

Tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja kehittää monilukutaitoaan, erityisesti monimuotoisten tekstien tulkintaa, tuottamista ja arvottamista*
- *syventää käsitystään eri tieteen- ja taiteenalojen kielten merkityksestä opiskelussa ja työelämässä*
- *harjaantuu hakemaan, valitsemaan, käyttämään ja jakamaan monenlaisia tekstiaineistoja tiedonhankinnassa ja opiskelussa*
- *syventää vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitojaan kehittämällä yhteisen mediatuottamisen osaamistaan yhdessä muiden kanssa eri viestintäympäristöissä ja eri välinein*
- *harjaantuu mediakriittisyyteen perehtymällä medioiden toimintaan vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja kulttuurisiin tekijöihin*
- *tuntee tekijänoikeuksia ja sananvapautta koskevia keskeisiä normeja sekä osaa analysoida medioihin liittyviä eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä*
- *osaa käyttää monilukutaitoa ja medioita itseilmaisussa ja vuorovaikutuksessa sekä toimia vastuullisesti sisällön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.*

Opiskelijoiden monilukutaidon kehittymistä tukee oppiaineiden välinen yhteistyö, opiskelu monipuolisissa opiskeluympäristöissä, opiskelijoiden omien ideoiden ja toimintaympäristöjen hyödyntäminen sekä yhteistyö esimerkiksi medioiden, kirjastojen sekä tutkimus- ja kulttuurilaitosten kanssa. Opiskelijat oppivat erilaisia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä mediassa toimimisen tapoja esimerkiksi osallistumalla mediamateriaalin laatimiseen. Lukion tieto- ja viestintäteknologian opetuskäytön suunnitelma voi tukea aihekokonaisuuden toteutusta.

Teknologia ja yhteiskunta

Aihekokonaisuuden tavoitteena on syventää opiskelijan ymmärrystä teknologisen ja yhteiskunnallisen kehityksen vuorovaikutteisuudesta. Teknologian avulla ihminen rakentaa maailmaa tarpeidensa pohjalta uusia ratkaisuja etsien ja luoden. Teknologisten ratkaisujen perustana on tietämys luonnonlaeista ja #ilmiöistä. Luovuus ja ongelmanratkaisu, tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus sekä kestävä tulevaisuus ovat näkökulmia teknologian kehittämiseen. Tieto- ja viestintäteknologian kehityksen keskeisiä sisältöjä ovat elämäntapojen, toimintaympäristön ja yhteiskunnan muuttuminen. Aihekokonaisuutta voidaan lähestyä historiallisista, ajankohtaisista ja tulevaisuuden näkökulmista.

Tavoitteena on, että opiskelija

- *käyttää eri oppiaineiden tietoja ja taitoja arvioidessaan teknologian eri ilmentymiä sekä pohtiessaan teknologisten innovaatioiden vaikutuksia ja teknologian moninaisia kehittämismahdollisuuksia*
- *ymmärtää ihmisen suhdetta teknologiaan sekä osaa pohtia teknologian osuutta ja merkitystä elämäntapojen muotoutumisessa, yhteiskunnan muutoksissa ja ympäristön tilaan vaikuttavana tekijänä*
- *ymmärtää tieteen, taiteen ja teknologian kehityksen keskinäistä vuorovaikutusta*

- *rohkaistuu käyttämään omia mahdollisuuksiaan, luovuuttaan ja ongelmanratkaisutaitojaan hakiessaan ratkaisuja käytännöllisiin ongelmiin sekä oppii suhtautumaan erehdyksiin luovaan prosessiin kuuluvana kokemuksena*
- *oppii yhteistyön taitoja ja yrittäjyyttä sekä tutustuu teknologisilta ratkaisuiltaan kiinnostaviin yrityksiin ja innovatiivisiin työelämän toimijoihin*
- *osaa tehdä järkeviä teknologiaa koskevia valintoja kansalaisena ja kuluttajana*
- *osaa pohtia teknologian, talouden ja politiikan vuorovaikutusta sekä teknologisten vaihtoehtojen vaikutusta työpaikkojen kehitykseen, työn sisältöön ja työllisyyteen*

Ihmisen suhdetta teknologiaan pohditaan kodin, työelämän ja vapaa-ajanvieton näkökulmista. Teknologisen kehityksen suuntia ja vaihtoehtoja arvioidaan eettisin ja taloudellisin perustein sekä hyvinvointi- ja turvallisuusnäkökulmista. Opiskelijoita kannustetaan ottamaan kantaa teknologian kehittämiseen ja osallistumaan sitä koskevaan päätöksentekoon pitäen esillä pyrkimyksiä kestävään elämäntapaan. Aihekokonaisuuteen liittyviä kysymyksiä konkretisoidaan tutustumalla teknologioiden soveltamiseen eri aloilla. Työskentely digitaalisissa ympäristöissä ja teknologia-alan eri toimijoiden kanssa voi olla osa aihekokonaisuuden toteutusta. Ohjauksella voidaan edistää tasa-arvoa opiskelijoiden valinnoissa.

2.3. Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine. Se tarjoaa aineksia kielellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen sekä oman identiteetin rakentamiseen. Opetus kehittää ajattelemisen taitoja ja vahvistaa sekä arjessa että opiskelussa tarvittavia oppimaan oppimisen taitoja ja vuorovaikutusosaamista. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta. Oppiaine on osa lukion kieli-, kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on taito ilmaista itseään suullisesti ja kirjallisesti eri tilanteiden vaatimalla tavalla. Opetus tähtää sellaiseen kielen ja kirjallisuuden tuntemukseen sekä kielenkäyttö-, teksti-, moniluku-, vuorovaikutus- ja mediataitoihin, joita jatko-opinnot, työelämä ja yhteiskunnassa toimiminen edellyttävät. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jonka mukaan tekstit voivat koostua sanoista, kuvista, äänistä, numeroista tai niiden yhdistelmistä tai muista symbolijärjestelmistä. Opetus ohjaa aktiiviseen tiedon hankkimiseen, tiedon kriittiseen käsittelyyn, tulkintaan ja eettiseen pohdintaan.

Kirjallisuudenopetuksen tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, lukukokemusten syventäminen sekä tekstien eritteleminen ja tulkitseminen eri näkökulmista. Kirjallisuus tarjoaa elämyksiä ja tukee kriittisen ajattelun, empatian ja identiteetin sekä eettisen ja esteettisen pohdinnan kehittymistä ja kulttuuriperintöön tutustumista. Kirjallisuuden lukeminen monipuolistaa omaa ilmaisua.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus mahdollistaa omasta kielellisestä ja kulttuurisesta taustasta lähtevän identiteetin rakentamisen moninaisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on oppia arvostamaan monikielisyyttä, kulttuurista monimuotoisuutta, kielellisiä ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Opetuksessa pyritään oppiaineen sisäiseen integraatioon, sillä eri tieto- ja taitoalueet ovat yhteydessä toisiinsa. Opiskelussa käytetään monipuolisia menetelmiä ja vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten verkkoympäristöjä, kirjastoja ja kulttuurilaitoksia, sekä opiskelijoille merkityksellisiä, elämyksellisiä ja oppimisen iloa tuottavia tehtäviä. Tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja jaetaan sekä yksin että yhdessä, myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen. Äidinkielen ja kirjallisuuden eri oppimäärien opetuksessa tehdään yhteistyötä oppimäärien välillä ja muiden oppiaineiden kanssa.

Vantaan lukiokoulutus

Monikielisyys on olennainen osa vantaalaisuutta, ja Vantaalla arvostetaan ja hyödynnetään monikielisyyttä opetuksessa. Suomen kielen ja kirjallisuuden ja S2:n oppimäärän välillä tehdään jatkuvaa yhteistyötä. Yhteistyötä voidaan tehdä myös oman äidinkielen opettajien kanssa.

Oppimisessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun vahvuuksia: teattereita, kirjastoja, museoita, yrityksiä ja yhteisöjä.

2.3.1. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen taitoa, moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä erityisesti suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema Suomen enemmistökielenä ja opetuksen kielenä sekä saamen kieli maan alkuperäiskansan kielenä. Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Opetuksessa toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun yleiskielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen kuuluvat kurssien sisältöihin.

Vantaan lukiokoulutus

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärässä korostuvat yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja oppiminen. Tätä tukevat muun muassa tieto- ja viestintätekniikka ja sen yhteisölliset tiedon tuottamisen tavat sekä vuorovaikutusharjoitukset.

Oppimisessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun vahvuuksia: teattereita, museoita, kirjastoja, yrityksiä ja yhteisöjä. Opetus ammentaa lähiympäristöstä, kuten kaupunkilaisesta elämänmuodosta ja paikallisista ilmiöistä.

Opetuksen tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää ja monipuolistaa suomen kielen taitoaan sekä teksti- ja vuorovaikutustaitojaan niin, että hän pystyy tavoitteelliseen ja tarkoituksenmukaiseen itsensä ilmaisemiseen ja vuorovaikutukseen*
- *syventää ja monipuolistaa tietojaan kielestä, kauno- ja tietokirjallisuudesta, mediasta sekä vuorovaikutuksesta ja osaa hyödyntää niihin liittyviä käsitteitä*
- *syventää monilukutaitoaan siten, että hän osaa eritellä, tulkita, arvioida, hyödyntää ja tuottaa erilaisia tekstejä ja tekstikokonaisuuksia tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista*
- *monipuolistaa vuorovaikutusosaamistaan siten, että osaa eritellä ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita tietoisena niiden konteksteista, niihin liittyvistä vuorovaikutusilmiöistä ja -taidoista sekä vuorovaikutusetiikasta*
- *ymmärtää yhteisen kirjakielen tarpeellisuuden, tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen ja hallitsee yleiskielen normit*

- *syventää kielen ja kirjallisuuden tuntemustaan ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään ja rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään*
- *osaa kriittisesti arvioida erilaisia tietolähteitä, tiedon luotettavuutta, käyttökelpoisuutta ja tarkoitusperiä sekä etsiä ja valikoida tilanteeseen sopivan tietolähteen*
- *ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia ja käyttää lähteitä oikein*
- *osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti kaikilla oppimäärän osa-alueilla sekä ymmärtää digitaalisuuden vaikutuksia kieleen, teksteihin ja vuorovaikutukseen*
- *nauttii kielestä ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta sekä ymmärtää niiden historiallisten juurten merkityksen ja näkyvyyden nykykulttuurissa.*

Arviointi

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin alussa keskustellaan yhdessä kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Opetuksessa tähdätään entistä laadukkaampaan itsearviointitaitoon sekä vastuullisuuteen yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa. Itse- ja vertaisarviointia hyödynnetään osana arviointia, ja opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä.

Koska oppiaine on taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine, hyväksyttyyn kurssiarvosanaan vaaditaan monenlaisia suorituksia, kuten kokonaisteosten käsitteleminen ja erilaisten tekstien ja suullisten esitysten laatiminen. Kurssi on siis suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Tekstit ja vuorovaikutus (ÄI01)

Opiskelijan käsitys monimuotoisista teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyvät. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa ympäristöissä.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjaannutaan käyttämään kirjastoa tiedonhankinnan apuna ja harjoitellaan lukutekniikkaan liittyviä taitoja. Työskentelytavoissa korostuvat yhteisöllisyys ja vuorovaikutustaidot.

Kurssi mahdollistaa luontevasti yhteisöllisen tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen nykyteknologiaa hyödyntäen. Kurssilla otetaan alusta asti käyttöön erilaisia digitaalisia tekstiympäristöjä. Kurssin sisällöt herättävät opiskelijan oman motivaation kehittää itseään ja hyödyntää taitojaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii hahmottamaan tekstejä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina*
- *kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja*
- *monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta, lukemisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana*
- *lisää tietojaan ja taitojaan puhumisesta ja ryhmäviestinnästä.*

Keskeiset sisällöt

- *oman viestijäkuvan kehittyminen puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana*
- *tekstin käsite ja tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit ja niiden yhdistelmät*
- *tekstikokonaisuuden rakentuminen, tekstien tavoitteen, kontekstin, sisällön, rakenteen ja näkökulmien erittely sekä tiedon soveltaminen omaan ilmaisuun*
- *tekstien monimuotoisuus, erityisesti mediatekstit ja kuvat mediassa*
- *tekstien moniäänisyys*
- *proosan erittely ja tulkinta: fiktiiviset ja faktatekstit, erityisesti romaanien ja novellien analyysi*
- *tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset*
- *tekstien referointi, kommentointi ja aineiston pohjalta kirjoittaminen sekä yhdessä kirjoittaminen*
- *ryhmäviestintätaidot ja ryhmädynamiikka tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa*

2. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (ÄI02)

Opiskelijan käsitys kielen ja muiden ilmaisutapojen merkityksiä rakentavasta luonteesta, kielen vaihtelusta, kulttuurin merkityksestä ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opiskelija rakentaa yleiskuvaa siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on hänen identiteetilleen ja yhteiskunnalle. Kieli- ja kulttuuri-identiteetin tarkastelussa otetaan huomioon Vantaan ja pääkaupunkiseudun näkökulma: käsitellään slangia, pääkaupunkiseudun paikallismurteita ja sosiaalisen median kieltä. Kurssin aikana harjoitetaan yhteiskirjoittamista teknologiaa hyödyntäen. Kurssi mahdollistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttämisen puhe-esityksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kieli- ja tekstitietoisuuttaan sekä ymmärtää kielen ja kirjallisuuden yhteiskunnallisen, yksilöllisen, yhteisöllisen ja merkityksiä rakentavan tehtävän*
- *oppii ymmärtämään kielen rakenteita ja käyttämään kieliopillisia käsitteitä tekstejä eritellessään*
- *ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa*
- *ymmärtää Suomen kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden, äidinkielen ja kielitaidon sekä tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen*
- *oppii suunnittelemaan, muokkaamaan ja laatimaan puhuttuja ja kirjoitettuja asiatekstejä, antamaan ja vastaanottamaan palautetta sekä arvioimaan puhe- ja kirjoitustaitojaan.*

Keskeiset sisällöt

- *kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin merkitys identiteetin rakentamisessa*
- *kielen rakenteiden ja muiden merkityksiä rakentavien ilmaisutapojen analyysi, kielen metaforisuus*
- *suomen kielen vertailu muihin kieliin, kielen vaihtelu ja muuttuminen, kirjakielen normit, kehittäminen ja ohjailu, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys, kielten elinvoimaisuus*
- *kurssin teemaan liittyviä fiktiivisiä ja faktatekstejä*
- *kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely*
- *informatiivisen puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen*

3. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (ÄI03)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä syvenee. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Vantaan lukiokoulutus

Kirjallisuuden tulkitseminen tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä humaania ajattelua, toisen asemaan asettumista. Kurssilla havainnoidaan tulkintojen ja eläytymisen yksilöllisyyttä ja kaunokirjallisuutta väylänä toisten ihmisten tunteisiin, kokemusmaailmaan ja kulttuureihin.

Harjaannutaan taiteen vastaanottajana ja oman taidekokemuksen erittelijänä ja opitaan analysoimaan omia päättelytapoja ja jakamaan tätä tietoa myös muille.

Hyödynnetään pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa mahdollisuuksien mukaan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä analyyttisesti ja eläytyen sekä omaa lukemistaan reflektoiden*
- *syventää käsitystään kaunokirjallisuudesta ja sen vaikutuskeinoista*
- *monipuolistaa taitoaan eritellä ja tulkita kaunokirjallisuutta sopivaa käsitteistöä ja lähestymistapaa hyödyntäen ja oppii perustelemaan tulkintaansa*
- *oppii ymmärtämään kielen poeettista luonnetta*
- *syventää ryhmäviestintätaitojaan.*

Keskeiset sisällöt

- *kaunokirjallisuuden lajit sekä niiden moninaisuus ja muuttuvuus*
- *monitulkintaisuus, kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kaunokirjallisuudessa ja omissa teksteissä*
- *proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta, erityisesti näytelmien ja runojen analyysi*
- *monimuotoisten tekstien kerronnan ja ilmaisun tarkastelua, esimerkiksi teatterin, elokuvan ja taidekuvien erittelyä ja tulkintaa*
- *kirjallisuuden pohjalta kirjoittaminen*
- *tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen näkökulmasta*

4. Tekstit ja vaikuttaminen (ÄI04)

Opiskelija oppii tarkastelemaan monimuotoisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja sekä vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii arvioimaan ajankohtaisia, myös paikallisia mediassa käsiteltäviä, aiheita ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Opiskelija kehittää ja käyttää kansalaisyhteiskunnan sekä työelämän edellyttämiä taitojaan, kuten kieli-, viestintä- ja vuorovaikutustaitojaan, ja osaa käyttää sananvapauttaan sekä analysoida ajankohtaisten esimerkkien valossa vastuullisen sananvapauden rajoja.

Argumentaation harjoittelu edistää ristiriitojen ja konfliktien käsittelytaitoja ja rohkaisee opiskelijaa ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä. Opiskelija harjaantuu suunnittelemaan ja ennakoimaan omaa vuorovaikutustaan ja viestintätilanteen vaikutusta.

Opiskelijat oppivat arvioimaan tiedon luotettavuutta ja hyödyllisyyttä. He oppivat myös arvioimaan argumentaatiota tunnistaakseen perättömiä olettamuksia ja virheellisiä väittämiä, esimerkiksi väittelyiden avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan*
- *osaa perustella niin kirjoittajana kuin puhujanakin monipuolisesti näkemyksiään*
- *oppii tarkastelemaan ja arvioimaan tekstejä ja niiden välittämiä arvoja esimerkiksi ideologisista ja eettisistä lähtökohdista*
- *osaa tarkastella kirjallisuuden, muun taiteen ja median yhteiskunnallista vaikutusta ja kulttuurista merkitystä.*

Keskeiset sisällöt

- *vaikuttamisen ja argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot*
- *vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot*
- *tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, tiedonhankinta ja -hallinta, viestinnän eettisyys*
- *sananvapaus, sensuuri, lähdekritiikki, tekijänoikeudet, mediakritiikki*
- *kantaa ottavan ja vaikuttavan kauno- ja tietokirjallisuuden keinoja ja lajeja*
- *argumentointitaidot, kantaa ottavien kirjoitusten ja puheenvuorojen harjoittelu*

5. Teksti ja konteksti (ÄI05)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä ja niiden kontekseja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä.

Vantaan lukiokoulutus

Kirjallisuuteen perehtyminen syventää inhimillistä kokemusta. Opiskelija oppii, miten kaunokirjallisuudessa kuvataan psyykkistä, sosiaalista, fyysistä ja kulttuurista todellisuutta. Hän ymmärtää inhimillistä moninaisuutta sekä ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita. Tämä lisää kriittisen ajattelun taitoa sekä asiayhteyksien ja säännönmukaisuuksien tunnistamista.

Maailmankirjallisuuteen tutustumisen avulla opiskelija laajentaa ja syventää globaalia ajatteluaan ja ymmärtämystään suomalaisen kulttuurin yhteyksistä muihin kulttuureihin. Kurssilla käytetään mahdollisuuksien mukaan hyödyksi opiskelijoiden omia kansainvälisiä yhteyksiä ja suomalaista monikulttuurisuutta. Opiskelija harjaantuu muodollisen tai epämuodollisen tyylin valinnassa puhe- ja kirjoitustilanteissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii tarkastelemaan tekstejä niiden maantieteellisissä, kielellisissä, ajallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa ja suhteessa muihin teksteihin*
- *oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä*
- *kehittää ja laajentaa omia suullisia ja kirjallisia ilmaisutapojaan*
- *tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa sijoittaa ne kulttuurikontekstiinsa.*

Keskeiset sisällöt

- *tekstien tarkastelua ihmiskuvan, maailmankuvan, arvo- ja aatemaailman ilmentäjinä sekä tekstin ilmestymisajankohdan että nykyajan kontekstissa*
- *tyylin vaikutus tekstiin ja kielenhuoltoa tyylin näkökulmasta*
- *suomalaisen ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia*
- *kirjallisuusaiheisia kirjoitus- ja puhetehtäviä, esimerkiksi puheenvuoro, draama, essee*

6. Nykykulttuuri ja kertomukset (ÄI06)

Opiskelija oppii tarkastelemaan nykykulttuurin ilmiöitä erityisesti kertomusten ja kertomuksellisuuden näkökulmasta. Opiskelijan käsitys suomalaisesta nykykulttuurista ja sen moninaisuudesta syvenee. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutusetiikasta.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä pyrkien keskinäiseen kunnioitukseen ja aitoon vuorovaikutukseen. Moniarvoisuuteen perehdytään kirjallisuuden kautta. Kurssi tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä ja syventää kriittistä lukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelija osaa hyödyntää saamaansa palautetta.

Kurssi syventää opiskelijoiden ymmärrystä monilukutaidosta ja medioista sekä niiden merkityksestä ihmisenä kasvamiselle kulttuurin ajankohtaisilmiöiden ja nykykirjallisuuden avulla. Ajankohtaisista kulttuurin ilmiöistä voidaan nostaa esiin erityisesti kestävä elämäntapa ja globaali vastuu sekä monikulttuurisuus sekä erilaiset digitaaliset tekstit.

Opiskelija osaa sijoittaa itsensä osaksi kulttuurista jatkumoa ja näkee myös itsensä kulttuurisena tuotteena. Kurssilla hyödynnetään pääkaupunkiseudun ajankohtaista kulttuuritarjontaa. Opiskelijoita ohjataan multimodaalisten kulttuuristen ilmiöiden äärelle.

Tavoitteet

- *perehtyy ajankohtaisiin teksteihin ja ilmiöihin*
- *syventää käsitystään kielen ja tekstien merkityksestä kulttuurissa*
- *syventää käsitystään kertomuksista ja kertomuksellisuudesta kulttuurien keskeisenä ilmiönä sekä kerronnan ja ilmaisun keinoista*
- *tuntee Suomen ja muiden maiden nykykirjallisuuden ja -kulttuurin keskeisiä teoksia ja teemoja*
- *oppii toimimaan eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *ajankohtaisia kielen ja kulttuurin ilmiötä, esimerkiksi kielen ja tekstien muuttuminen digitaalisissa ympäristöissä, kieli ja identiteetti*
- *monimuotoisten tekstien ajankohtaiset lajit, esimerkiksi teatteri, mediatekstit, elokuva, kuvat*
- *kertomukset ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa ja muussa kulttuurissa, intertekstuaalisuus, kuten myytit ja klassikot nykykulttuurissa*
- *nykyteosten käsittelyä, puhe- ja kirjoitustehtäviä kurssin teemoista sekä kielenhuoltoa*
- *dialoginen vuorovaikutus ja vuorovaikutusetiikka, myös verkossa*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (ÄI07)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, mukauttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmentaudutaan työelämään esimerkiksi työhaastattelujen avulla. Kurssi valmentaa myös muita keskeisiä työelämässä tarvittavia puheviestintätaitoja. Kulttuurienvälistä kommunikaatiota voidaan luontevasti käsitellä kurssin aikana

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää tietojaan vuorovaikutuksen luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöistä*
- *syventää käsitystään vuorovaikutussuhteiden rakentumisesta, ylläpitämisestä ja jännitteistä*
- *kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita*
- *kehittää viestintärohkeuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan*
- *tunnistaa ja osaa analysoida sekä puhujan että sanoman luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä*
- *oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja eri näkökulmista.*

Keskeiset sisällöt

- *vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet*
- *puhuttujen tekstien erittely, tulkinta, arviointi*
- *kielellinen ja ei-kielellinen viestintä*
- *arjen vuorovaikutustilanteet*
- *esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja menettelytavat sekä argumentointitaidot niissä*
- *esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu*
- *puheviestinnän kulttuurisia piirteitä*

8. Kirjoittamistaitojen syventäminen (ÄI08)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä, erityisesti asiatyylisiä laajoja aineistopohjaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaisiin kulttuurin, median ja yhteiskunnallisen keskustelun aiheisiin.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla vahvistetaan työelämässä ja jatko-opinnoissa vaadittavia kirjoitustaitoja ja moniäänisissä tekstiympäristöissä toimimista. Kurssilla kirjoitetaan tekstejä digitaalisessa ympäristössä.

Kurssilla hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa.

Lisäksi kurssilla valmistaudutaan osoittamaan päättökokeen edellyttämää kypsyyttä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä*
- *varmentaa taitoaan valmistella sisällöltään, rakenteeltaan ja tyyliltään ehyttä ja johdonmukaista tekstiä*
- *kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään ajankohtaisia teemoja*
- *löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun tuottamalla omaa tekstiä.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen ja viimeistely palautteen perusteella sekä yhdessä kirjoittaminen, tekstien jakaminen*
- *tekstien ymmärrettävyyden, havainnollisuuden ja eheyden harjoittelua sekä kielenhuoltoa*
- *kirjoittaminen monipuolisen aineiston pohjalta, kuten fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien pohjalta*
- *mediatekstien tuottamista ja analyysia*

9. Lukutaitojen syventäminen (ÄI09)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee. Opiskelija harjaantuu tuottamaan tekstien tulkintoja sekä puhuen että kirjoittaen.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi valmentaa kehittymään aktiiviseksi kansalaiseksi sekä omaehtoiseksi ja itsenäiseksi toimijaksi kaikenlaisissa tekstiympäristöissä. Kurssilla käytetään hyväksi erilaisia digitaalisia tekstejä ja varmennetaan monilukutaitoa.

Lisäksi kurssilla valmistaudutaan osoittamaan päättökokeen edellyttämää kypsyyttä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa taitoaan lukea analyyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä*
- *syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä, ominaisuuksista ja tekstilajeista*
- *varmentaa kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan sekä lukustrategioitaan*
- *syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista.*

Keskeiset sisällöt

- *tekstitiedon ja -analyysin syventäminen, kielen, kirjallisuuden, kuvan ja median käsitteiden käyttö tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa*
- *fiktiivisten ja faktatekstien sekä monimuotoisten tekstien analysointia eri näkökulmista*

- *tekstikokonaisuuksien lukeminen, esimerkiksi esseiden, romaanien, novellien, tietokirjojen ja oppiaineen alaan kuuluvien tietotekstien lukeminen*

Paikalliset soveltavat kurssit

10. Äidinkielen pajakurssi (ÄIp)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet

Opiskelija harjoittelee ja syventää äidinkielen kurssien sisältöjä.

Pajakurssi kokoontuu kerran viikossa lukuvuoden ajan.

Keskeiset sisällöt

Kurssille voi tulla täydentämään puuttuvia suorituksia, kertaamaan tarpeen mukaan tai saamaan tukiopetusta.

Arviointi

Kurssisuorituksen saa säännöllisestä osallistumisesta. Suoritusmerkintä.

11. Lukupiiri (ÄI10)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kehittää taitoja keskustella kirjallisuudesta, innostaa lukemaan

Keskeiset sisällöt: Noin kerran jaksossa kokoontuvassa lukupiirissä keskustellaan etukäteen sovitusta ja luetusta kirjasta

Arviointi: Suoritusmerkintä. Neljään tapaamiseen osallistumisesta saa puolikkaan kurssin, kahdeksaan osallistumisesta kokonaisen. Suoritusmerkintä.

12. Teatteritieto (ÄI11)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Syventää tietämystä ja ymmärrystä teatterista ja draamasta työelämälähtöisesti ja alan asiantuntijoita hyödyntäen

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan suomalaiseen teatteriin ja näytelmien valmistamisprosessiin, luetaan ja analysoidaan draamatekstejä sekä käydään katsomassa näytelmiä ja analysoidaan niitä

Arviointi: Suoritusmerkintä

13. Luova kirjoittaminen (ÄI12)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Rohkaista opiskelijaa luovaan kirjoittamiseen ja persoonalliseen ilmaisuun

Keskeiset sisällöt: Kokeillaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja kerronnan keinojen käyttöä

Arviointi: Suoritusmerkintä

14. Kirjallisuusdiplomi (ÄI13)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Tukea opiskelijan lukuharrastusta, innostaa lukemaan

Keskeiset sisällöt: Opiskelija lukee erikseen annetulta listalta sovitun määrän teoksia ja palauttaa niistä lyhyet kommenttitekstit

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.3.2. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei opettajien arvion mukaan anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito oman äidinkielen rinnalle. Lukion suomi toisena kielenä ja kirjallisuus #oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä. Yhdessä oman äidinkielen opetuksen kanssa suomi toisena kielenä #opetus vahvistaa opiskelijan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä suomen kielen asema ja velvoitteet Suomen enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden, omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa.

Suomen kieli on sekä opetuksen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta. Kursseilla toteutetaan oppimäärän sisäistä integraatiota: lukeminen, kirjoittaminen, puhuminen, vuorovaikutus, kieli, tekstit, kirjallisuus ja media kytkeytyvät jokaisen kurssin tavoitteisiin ja sisältöihin siten, että tietojen ja taitojen opiskelu on jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kaikilla kursseilla kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa ja teksti-, puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä luetaan kaunokirjallisia ja muita tekstejä kunkin kurssin näkökulmasta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Vantaan lukiokoulutus

Oppimäärä on tarkoitettu niille opiskelijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame tai joilla on monikielinen tausta.

Oppimäärässä korostuvat yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja oppiminen. Tätä tukevat mm. pilvipalvelujen käyttö ja vuorovaikutusharjoitukset.

Opetuksen tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää suomen kielen taitoaan sekä monipuolistaa teksti- ja vuorovaikutustaitojaan siten, että pystyy käyttämään niitä ajattelun, oppimisen, vuorovaikutuksen ja vaikuttamisen välineenä*
- *osaa ja rohkenee ilmaista itseään ymmärrettävästi erilaisissa arkielämän ja opiskelun vuorovaikutustilanteissa*
- *syventää monilukutaitoaan siten, että kykenee tuottamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti eri tieteenalojen tekstejä sekä kehittää taitoaan etsiä, valita, muokata ja välittää tietoa erilaisista lähteistä*
- *havaitsee kielen vaihtelun puhujan, tilanteen ja alueen mukaan ja laajentaa tietojaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroista ja työnjaosta*
- *vakiinnuttaa suomen kielen rakenteiden hallintaa ja tulee entistä tietoisemmaksi suomen kielen erityispiirteistä omaan kieleensä tai muihin kieliin verrattuna*
- *oppii ymmärtämään toisen kielen oppimisprosessia, pystyy tarkkailemaan omaa kielitaitoaan ja arvioimaan edistymistään, haluaa kehittää kielitaitoaan sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja osaa hyödyntää siinä erilaisia tapoja ja välineitä*
- *syventää kauno- ja tietokirjallisuuden tuntemusta ja kehittää siten ajatteluaan, laajentaa kirjallista yleissivistystään, mielikuvitustaan ja eläytymiskykyään sekä rakentaa maailmankuvaansa ja identiteettiään*
- *osaa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa kaikilla oppimäärän osa-alueilla*
- *nauttii kielestä, kirjallisuudesta ja kulttuurista ja arvostaa niiden monimuotoisuutta*
- *osaa pohtia monikielisyyttään, ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielen merkityksen, ja hänen käsityksensä kielen merkityksestä oppimisessa syvenee.*

Vantaan lukiokoulutus

S2-kursseilla tärkeää on oppia monipuolista medialukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknisiä valmiuksia. Opetuksessa otetaan huomioon kotouttaminen, kielen oppimisen tukeminen, kielen kehityksen tuen tarjoaminen, syrjäytymisen ehkäiseminen, elämäntaidot, oma elämänpiiri ja yhteisöllisyys. Opetuksessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun vahvuuksia: opetukseen integroidaan käyntejä teatterissa, elokuvissa, museoissa ja yrityksissä.

Opiskelijalle tarjotaan ohjausta oppimäärän valintaan.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta vai ei tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus #kursseista. Suomen kieli ja kirjallisuus #oppimäärän mukaisesti suoritetut kurssit luetaan hyväksi täysmääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus #kursseihin, ja niiltä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus #kurssin arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -kurssit korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden kurssit siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten kurssien osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arviointi kohdistuu oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin kurssikohtaisiin tavoitteisiin. Kurssin tavoitteet kerrotaan opiskelijalle, jotta sekä opettaja että opiskelija voivat seurata kurssilla edistymistä. Oppimisprosessin aikainen arviointi, henkilökohtainen tavoitteenasettelu, itsearviointi, vertaisarviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään osaamistaan. Kurssiarvosanaan vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset sekä aktiivinen työskentely kurssin aikana. Arviointi on monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Itsearviointitaitojen avulla opiskelija rakentaa myönteistä ja realistista käsitystä itsestään puhujana, kirjoittajana ja tekstien tulkitsijana.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin alussa keskustellaan yhdessä kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Opetuksessa tähdätään entistä laadukkaampaan itsearviointitaitoon sekä vastuullisuuteen yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa. Itse- ja vertaisarviointia hyödynnetään osana arviointia, ja opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä.

Oppiaineen luonteen vuoksi hyväksyttyyn kurssiarvosanaan vaaditaan monenlaisia suorituksia, kuten erilaisia tekstejä ja suullisia esityksiä. Kurssi on siis suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

2. Tekstit ja vuorovaikutus (S201)

Opiskelijan käsitys kielestä, teksteistä ja vuorovaikutuksesta syvenee. Hänen monilukutaitonsa sekä kykynsä toimia vuorovaikutustilanteissa tavoitteellisesti ja tarkoituksenmukaisesti lisääntyy. Hän harjaantuu tarkkailemaan ja kehittämään omia taitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana erilaisissa viestintäympäristöissä. Hän osaa käyttää luontevasti ja monipuolisesti suomen kielen keskeisiä rakenteita.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjaannutaan käyttämään kirjastoa tiedonhankinnan apuna ja harjoitellaan lukutekniikkaan liittyviä taitoja. Työskentelytavoissa korostuvat yhteisöllisyys ja vuorovaikutustaidot.

Kurssi mahdollistaa luontevasti yhteisöllisen tekstien tuottamisen ja tulkitsemisen nykyteknologiaa hyödyntäen. Kurssilla otetaan alusta asti käyttöön erilaisia digitaalisia tekstiympäristöjä. Kurssin sisällöt herättävät opiskelijan oman motivaation kehittää itseään ja hyödyntää taitojaan.

Opiskelija ymmärtää oman monikielisyytensä arvon ja mahdollisuudet. Häntä kannustetaan opiskelemaan myös omaa äidinkieltä.

Opiskelijaa tuetaan lukiolaiseksi sosiaalistumisessa ja lukion oppimistapojen omaksumisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon*
- *kehittää taitoaan tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä ja niiden ilmaisutapoja*
- *oppii lukio-opinnoissa tarvittavan yleiskielisen esitystavan sekä kirjallisesti että suullisesti sekä monipuolistaa käsitystään kirjoittamisesta ja puhumisesta vuorovaikutuksellisena, yhteisöllisenä ja yksilöllisenä ilmiönä*
- *oppii ymmärtämään sanaston muodostumiskeinoja*
- *vahvistaa suomen kielen perusrakenteiden hallintaa sekä oppii hahmottamaan tekstejä rakenteellisina kokonaisuuksina ja lähestymään niitä analyyttisesti*
- *syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä pystyy asettamaan tavoitteita suomen kielen opiskelulleen ja rohkaistuu suomen kielen käyttäjänä*
- *harjaantuu käyttämään ja soveltamaan tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhaussa sekä ymmärtää tiedon- ja tieteenalojen kielten merkityksen.*

Keskeiset sisällöt

- *lukion opiskelukulttuuri ja suomen kielen opiskelutekniikka sekä lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitoja puhujana, kuuntelijana, kirjoittajana ja lukijana*
- *tekstin käsite ja tekstilajit (kertovat, kuvaavat, ohjaavat ja pohtivat tekstit) sekä erilaisten tekstien kielen ja sisällön havainnointia*

- *tekstikokonaisuuden rakentuminen, kirjoitusprosessi ja lukustrategiat*
- *erilaiset vuorovaikutustilanteet ja niissä kommunikointiin tarvittavaa sanastoa*
- *yleiskielen ja puhekielen eroavaisuuksia, kielen rekisterit ja erilaiset kielimuodot, suomen kielen sananmuodostuskeinot*
- *tiedonhankinnan ja arvioinnin taidot, verkkolukeminen, lähdekritiikki, lähdeviittaukset*
- *suomen kielen keskeisten rakenteiden kertaus*
- *virke, lause, sanaluokat, verbi, predikaatti, aikamuodot, tapaluokat*

3. Kieli, kulttuuri ja identiteetti (S202)

Opiskelijan käsitys suomen kielen rakenteesta, kielen vaihtelusta ja vuorovaikutuksesta monipuolistuu. Opiskelija saa yleiskuvan kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteiskunnalle.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opiskelija rakentaa yleiskuvaa siitä, mikä merkitys kielellä ja kulttuurilla on hänen identiteetilleen ja yhteiskunnalle. Kieli- ja kulttuuri-identiteetin tarkastelussa otetaan huomioon Vantaan ja pääkaupunkiseudun näkökulma ja huomioidaan pääkaupunkiseudun kielellinen moninaisuus. Kannustetaan opiskelijoita havainnoimaan kieltä myös omien viiteryhmiensä ulkopuolella esimerkiksi yhteisillä vierailuilla tai opiskelijoiden omien oppimisprojektien avulla. Kurssin aikana harjoitetaan yhteiskirjoittamista teknologiaa hyödyntäen. Kurssi mahdollistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttämisen apuna puhe-esityksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa kielitaitoaan ja lisää kieli- ja tekstitietoisuuttaan*
- *ymmärtää suomen kielen rakenteellisen luonteen sekä syventää tietojaan kirjakielen perusnormeista ja osaa soveltaa niitä omia tekstejä tuottaessaan*
- *ymmärtää äidinkielen ja kielitaidon merkityksen ajattelun, vuorovaikutuksen ja identiteetin rakentamisen välineenä*
- *ymmärtää suomen kielen aseman maailman kielten joukossa*
- *vahvistaa käsitystään suomalaisuudesta*
- *oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan ja erityisesti puhe- ja vuorovaikutustaitojaan, kehittää tiedon- ja tieteenalojen kielten hallintaa sekä oppii laatimaan suunnitellun puhe-esityksen.*

Keskeiset sisällöt

- *kielen, vuorovaikutuksen, kirjallisuuden, kulttuurin ja median merkitys*
- *eri tekstilajien hallinnan syventäminen*
- *lauseen rakenne (subjekti, predikaatti, objekti, kongruenssi) ja lausetyypit sekä erilaisten lauseiden tehtävät*
- *suomen kielen vertailu omaan äidinkieleen ja muihin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, kielen ja kulttuurin yhteys, monikielisyys*
- *suomen kielen ominaispiirteet, kielen vaihtelu ja kielen kuvallisuus*
- *kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa rektio, lauseiden ja kappaleiden sidosteisuus*
- *aineiston pohjalta kirjoittaminen ja kirjoittaminen prosessina: ideointi, suunnittelu, aiheen rajaus ja näkökulman valinta, jäsentely, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, muokkaaminen, tyylin hionta, otsikointi ja viimeistely*
- *kuullun ymmärtämisen ja oman viestimisen harjoittelua*
- *informatiivisen puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen ja arviointi sekä palautteen antamisen ja vastaanottamisen harjoittelua*

4. Kirjallisuuden keinoja ja tulkintaa (S203)

Opiskelijan käsitys kaunokirjallisuudesta, kielen taiteellisesta tehtävästä ja sen kulttuurisesta merkityksestä monipuolistuu. Opiskelija harjaantuu tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä sekä suullisesti että kirjallisesti ja nauttimaan kaunokirjallisuudesta sen eri muodoissaan.

Vantaan lukiokoulutus

Kirjallisuuden tulkitseminen tukee ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä sekä humaania ajattelua, toisen asemaan asettumista. Kurssilla havainnoidaan tulkintojen ja eläytymisen yksilöllisyyttä ja kaunokirjallisuutta väylänä toisten ihmisten tunteisiin, kokemusmaailmaan ja kulttuureihin.

Harjaannutaan taiteen vastaanottajana ja oman taidekokemuksen erittelijänä ja opitaan analysoimaan omia päättelytapoja ja jakamaan tätä tietoa myös muille. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan lähiympäristön kulttuurikohteita.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitoaan eritellä ja tulkita fiktiivisiä ja digitaalisia tekstejä sekä kuvia ja liikkuvaa kuvaa*
- *oppii vertailemaan suomalaisia ja oman kulttuurin tekstejä*
- *harjaantuu lukemaan fiktiivisiä tekstejä*
- *ymmärtää kielikuvien, vertausten, monitulkintaisten ilmausten sekä idiomien merkityksen ja niiden kulttuurisidonnaisuuden*
- *oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti*
- *oppii ymmärtämään kielen poeettista käyttöä, esimerkiksi kuvallisuutta ja monitulkintaisuutta*
- *syventää ryhmäviestintätietojaan ja -taitojaan.*

Keskeiset sisällöt

- *yleiskuva suomalaisesta kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista*
- *kaunokirjallisuuden lajit ja niiden ominaispiirteitä*
- *kielen kuvallisuus ja tekstuaaliset keinot kirjallisuudessa*
- *proosan, lyriikan ja draaman erittely ja tulkinta suullisesti ja kirjallisesti, myös verkossa*
- *suomalaisen kirjallisuuden keskeinen teos*
- *tavoitteellinen kirjallisuuskeskustelu sekä keskustelun erittelyä ja arviointia ryhmätaitojen ja -ilmiöiden näkökulmasta*
- *viestien tulkitsemista ja tuottamista*
- *kielen rakenteiden vakiinnuttaminen ja kielenhuoltoa: muun muassa pronominit, konjunktiot*

5. Tekstit ja vaikuttaminen (S204)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden kieltä ja vuorovaikutusta erityisesti vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulmista. Hän perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Vantaan lukiokoulutus

Tuetaan opiskelijoiden itsenäistä päätöksentekoa ja tietoisuutta omista valinnoista.

Tutustutaan paikallisen vaikuttamisen kanaviin ja harjaannutaan ottamaan kantaa itselle merkityksellisiin kysymyksiin.

Luetaan kirjallisuutta painottaen sekä yhteiskunnallista vaikuttavuutta että yksilöllistä eläytymistä.

Suullisia argumentointitaitoja harjoitellaan esimerkiksi väittelyn tai vaikuttavien puheiden suunnittelun, tuottamisen ja niiden arvioinnin kautta. Argumentaation harjoittelu edistää ristiriitojen ja konfliktien käsittelytaitoja ja rohkaisee opiskelijaa ideoimaan, tekemään aloitteita, käynnistämään keskusteluita ja vaikuttamaan eri yhteisöissä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää erilaisia suullisia, kirjallisia ja multimodaalisia asiatekstejä, erityisesti mielipidetekstejä, syventää kriittistä lukutaitoaan ja oppii tarkastelemaan tekstien välittämiä arvoja*
- *oppii tunnistamaan, miten kielellä vaikutetaan*
- *osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana*
- *osaa muodostaa ja ilmaista mielipiteitään perustellen*
- *syventää kielen perusrakenteiden hallintaa, erityisesti sijamuotojen merkitystehtäviä ja rektioita.*

Keskeiset sisällöt

- *kantaa ottavat tekstit, argumentaatio ja retoriikka*
- *asiatekstin analysointi- ja tulkintaharjoituksia, tiedon- ja tieteenalojen puhetavat ja näkökulmat, esimerkiksi virallinen ja epävirallinen viestintä, käsitteellinen ja konkreettinen kielenkäyttö ja lukion eri oppiaineiden kielenkäyttötapoja*
- *vaikuttamisen kielelliset ja visuaaliset keinot*
- *argumentoinnin keinot ja retoriset keinot, huumori, vaikuttaminen arjen vuorovaikutussuhteissa*
- *kaunokirjallisuus ja media (myös sosiaalinen media) vaikuttajana*
- *perustelemisen harjoittelemista sekä suullisesti että kirjallisesti*
- *ryhmäkeskustelutehtäviä sekä muita kommunikointiharjoituksia*
- *sananvapaus, sensuuri, tekijänoikeudet*
- *nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tarkastelua, rektio*

6. Teksti ja konteksti (S205)

Opiskelija oppii tarkastelemaan tekstejä, niiden piirteitä ja konteksteja. Opiskelija harjaantuu erittelemään, tulkitsemaan ja tuottamaan erityylisiä ja -lajisia tekstejä.

Vantaan lukiokoulutus

Suomalaiseen kirjallisuuteen tutustumisen avulla opiskelija laajentaa ja syventää ymmärtämystään suomalaisesta kulttuurista. Opiskelija harjaantuu muodollisen tai epämuodollisen tyylin valinnassa puhe- ja kirjoitustilanteissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *oppii tarkastelemaan tekstejä niiden konteksteissa ja jatkumoissa ja suhteessa muihin teksteihin, muun muassa erityisalojen tekstit*
- *oppii erittelemään tekstien tyylipiirteitä*
- *pystyy itsenäiseen tekstin tuottamisen prosessiin ja kehittää omaa ilmaisutapaansa*

- *oppii valmistelemaan suullisen esityksen kirjallisuuden pohjalta yksin tai ryhmässä*
- *tuntee suomalaisen kaunokirjallisuuden keskeisiä teoksia sekä teemoja ja osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana*
- *oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekulttuurien näkökulmasta*
- *vakiinnuttaa tieto- ja viestintäteknologista osaamistaan.*

Keskeiset sisällöt

- *tyylin aineksien vaikutus tekstiin*
- *abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön sekä yleiskielen ja puhekielen erot*
- *tietokirjallisuus, etenkin essee, verkkotekstit ja multimodaaliset tekstilajit*
- *eläytyvää kirjoittamista ja kirjoittamista kirjallisuuden pohjalta*
- *kielenhuoltoa erityisesti tyylin näkökulmasta*
- *suullinen esitys, esimerkiksi esitelmä, puheenvuoro, draama, paneeli, keskustelu*
- *kielitilanteiden vaihtelu ja puheen variaatio*

7. Nykykulttuuri ja kertomukset (S206)

Opiskelija oppii tarkastelemaan suomalaista nykykulttuuria ja ilmiöitä. Opiskelija syventää tietojaan vuorovaikutuksesta. Opiskelija vahvistaa suomen kielen taitoaan teksteillä ja tehtävillä.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija oppii arvostamaan ympäröivän kulttuurin moninaisuutta ja näkee sen rikkautena.

Opiskelija sijoittaa itsensä osaksi kulttuurista jatkumoa ja näkee myös itsensä kulttuurisena tuotteena. Kurssilla tarkastellaan ja arvioidaan erityisesti suomalaisuuteen liittyviä tarinoita ja myyttejä. Opiskelijoita ohjataan multimodaalisten kulttuuristen ilmiöiden äärelle ja hyödynnetään pääkaupunkiseudun ajankohtaista kulttuuritarjontaa

Harjoituksissa otetaan huomioon lukion päättökokeen vaatimustaso.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu suomalaiseen kulttuuriin, erityisesti kirjallisuuteen sekä muihin taiteisiin ja mediakulttuuriin ja vertailee suomalaista kulttuuria tuntemiinsa muihin kulttuureihin*
- *perehtyy nykykulttuurin ilmiöihin ja ajankohtaisiin tekstilajeihin*
- *tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä*
- *oppii soveltamaan tietoaan suomen kielen normeista omia tekstejä tuottaessaan*
- *oppii toimimaan sujuvasti, eettisesti ja rakentavasti vuorovaikutustilanteissa.*

Keskeiset sisällöt

- *tekstien ajankohtaiset lajit ja mediatekstit*
- *kertomukset mediassa, elokuvissa ja tv-sarjoissa (myytit, klassikot, tarinallistaminen)*
- *kielenhuollon kertausta, sanaston laajentamista ja vaikeita kielen rakenteita*
- *luetun ymmärtämistä, tekstien selittämistä, kirjoitelmia*
- *erilaisten vuorovaikutustilanteiden harjoittelua*
- *suomalaista nykykirjallisuutta, kuten novelleja, lyhytproosaa, runoja, romaanikatkelmia sekä kokonaisteos*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

8. Puhe- ja vuorovaikutustaitojen syventäminen (S207)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa puhe- ja vuorovaikutustaitojaan ja niihin liittyviä tietojaan sekä kehittää kykyään ennakoida, muuttaa ja arvioida viestintäänsä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Opiskelija oppii arvioimaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa ja työelämässä.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmentaudutaan työelämään esimerkiksi työhaastattelujen avulla. Kurssi valmentaa myös muita keskeisiä työelämässä tarvittavia puheviestintätaitoja. Kulttuurienvälistä kommunikaatiota voidaan luontevasti käsitellä kurssin aikana.

Kurssilla harjoitellaan muodollisia ja epämuodollisia puhetilanteita. Opiskelijalle voidaan tarjota mahdollisuus osallistua toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli Puhvi-kokeeseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää tietojaan vuorovaikutuksen ja vuorovaikutussuhteiden luonteesta, ominaispiirteistä ja puheyhteisöstä*
- *harjaantuu viestimään tilanteen mukaisesti ja tulee tietoiseksi toimintamahdollisuuksistaan vuorovaikutustilanteissa*
- *kehittää kykyään toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä rakentaa ja ylläpitää vuorovaikutussuhteita*
- *kehittää puhumisrohkeuttaan ja ilmaisuvarmuuttaan sekä esiintymis- ja ryhmätaitojaan*
- *oppii erottamaan eri tyylejä ja sävyjä kirjoitetussa ja puhutussa kielessä*
- *oppii erittelemään ja hallitsemaan kielen lauserakenteita.*

Keskeiset sisällöt

- *vuorovaikutustilanteiden ja vuorovaikutussuhteiden osatekijät ja ominaispiirteet*
- *puhuttujen tekstien erittely, tulkinta ja arviointi*
- *suomen puhekielen erityispiirteitä ja kielioppia*
- *esiintymisen, neuvottelujen, kokousten ja erilaisten keskustelujen ominaispiirteet ja käytänteet*
- *esiintymis- ja ryhmätaitojen harjoittelu erilaisissa vuorovaikutustilanteissa*
- *erilaiset asiointitilanteet*
- *puheviestinnän kulttuurisia piirteitä ja suomalaista ja kansainvälistä puhekulttuuria*
- *kielen lausetason perusrakenteet, peruslauseen jäsenet ja suomen kielelle ominaiset lausetyypit*
- *sananmuodostuskeinojen kertausta*

9. Kirjoittamistaitojen syventäminen (S208)

Opiskelija syventää taitojaan tuottaa erilaisia tekstejä. Opiskelija perehtyy ajankohtaiseen kulttuuriin, median aiheisiin sekä kulttuuri- ja yhteiskunnalliseen keskusteluun eri tavoin.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmistaudutaan osoittamaan päättökokeen vaatimaa kypsyyttä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää taitojaan oman tekstinsä näkökulman valinnassa, aiheen käsittelyssä, lähteiden valinnassa, ajattelun itsenäisyydessä ja ilmaisun omaäänisyydessä*
- *harjaantuu erittelevään luku- ja kirjoitustaitoon sekä rohkaistuu persoonalliseen kielen tuottamiseen*
- *syventää ja monipuolistaa kirjallisen ilmaisun taitojaan*
- *kykenee keskustellen ja kirjoittaen käsittelemään, arvioimaan ja arvottamaan ajankohtaisia teemoja*
- *löytää itseään kiinnostavia tekstejä ja osallistuu niistä käytävään keskusteluun*
- *varmentuu kielen rakenteiden hallinnassa ja harjaantuu kirjoitusprosessiin ja yhdessä kirjoittamiseen.*

Keskeiset sisällöt

- *kirjoitusprosessi, erityisesti tekstin muokkaaminen, viimeistely ja palautteen antaminen*
- *kirjoittamista erilaisiin tarkoituksiin, muun muassa asia- ja asioimiskirjoittamista*
- *tekstin tuottamista erilaisista aineistoista ja luovaa kirjoittamista*
- *kirjoittamista materiaalin pohjalta sekä pohjatekstin tekstilajin ja kielen havainnointia, esimerkiksi tekstin kommentointia*
- *kielen rakenteita opiskelijoiden tarpeiden mukaan*
- *kielenhuollon kertaus: muun muassa sitaattivälimerkit, lähteiden lainaaminen*
- *suullinen tehtävä kurssin aiheista, esimerkiksi paneeli, keskustelu, alustus, puheenvuoro*

10. Lukutaitojen syventäminen (S209)

Opiskelija syventää ja monipuolistaa taitojaan eritellä, tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä. Hänen kriittinen ja kulttuurinen lukutaitonsa syvenee.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmistaudutaan osoittamaan päättökokeen vaatimaa kypsyyttä

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa taitoaan lukea analyyttisesti, kriittisesti, eläytyvästi ja luovasti erilaisia tekstejä*
- *syventää käsitystään monilukutaidosta, tekstien piirteistä ja tekstilajeista*
- *syventää käsitystään tiedon- ja tieteenalojen kielistä ja puhetavoista*
- *kehittää suomalaisen kirjallisuuden tuntemustaan.*

Keskeiset sisällöt

- *erilajisten kaunokirjallisten ja asiatekstien sekä eri tiedon- ja tieteenalan tekstien lukemista*
- *kirjallisuudesta keskustelemista ja kirjoittamista, oman lukukokemuksen jakamista*
- *kielen käsitteet tekstien erittelyssä, tulkinnassa ja arvioinnissa*
- *tekstianalyysi, tekstin rakenne, tekstilajit, intertekstuaalisuus*
- *vapaavalintainen kaunokirjallinen teos, esimerkiksi oman kulttuuri-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeä teos*
- *kirjailija- tai teosesittely*
- *käännösharjoitus*

Paikalliset soveltavat kurssit

1. Suomi toisena kielenä pajakurssi (S2p)

Martinlaakson lukio

Pajakurssi kokoontuu kerran viikossa lukuvuoden ajan.

Tavoite

Opiskelija harjoittelee ja syventää suomi toisena kielenä kurssien asioita.

Keskeiset sisällöt

Kurssille voi tulla täydentämään puuttuvia suorituksia, kertaamaan tarpeen mukaan tai saamaan tukiopetusta.

Arviointi

Kurssisuorituksen saa säännöllisestä osallistumisesta. Suoritusmerkintä.

2.4. Toinen kotimainen kieli, ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Ruotsin kielen opetus syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään ruotsin kielen taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Ruotsin kielen opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia ruotsia ja käyttää taitoaan rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia ruotsinkielisissä ympäristöissä sekä Suomessa että Ruotsissa kuin muuallakin, missä se on mahdollista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoissa maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia ruotsin kieltä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa ruotsin kielellä, mahdollisesti myös muilla pohjoismaisilla kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa opiskelijaa ohjataan määrittämään yksilölliset tavoitteet ruotsin opinnoissaan. Opettaja tukee opiskelijaa hahmottamaan oman taitotasonsa ja saavuttamaan tavoitteensa. Opiskelijoita kannustetaan arvioimaan edistymistään ja työskentelytapojaan säännöllisesti ja seuraamaan oppimaan oppimistaitojensa kehittymistä. Vantaan lukioissa pyritään kehittämään erilaisia vertaistyöskentelyn ja -tuen tapoja, ts. opiskelijat oppivat yhdessä toisiaan tukien.

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen eri oppimäärien opetuksen yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- *kehittyy ruotsin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista*
- *ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä*
- *rohkaistuu hyödyntämään ruotsin kieltä luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana*
- *vankentaa ruotsin kielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen*
- *kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita*
- *ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet*
- *osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta*
- *osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista.*

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa opiskelemassaan oppimäärässä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Oppimäärä	*Taito toimia vuorovaikutuksessa*	*Taito tulkita tekstejä*	*Taito tuottaa tekstejä*
A-oppimäärä	*B2.1*	*B2.1*	*B1.2*
B1-oppimäärä	*B1.1*	*B1.1*	*B1.1*
B3-oppimäärä	*A2.2*	*A2.2*	*A2.1*
Äidinkielenomainen oppimäärä	*B2.2*	*B2.2*	*B2.2*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa innostetaan käyttämään ruotsin kieltä erilaisissa oppimisympäristöissä. Vantaalaiseen ruotsinkieliseen kulttuuriin tutustutaan esimerkiksi vierailukäynneillä.

Arviointi

Ruotsin kielessä arviointi perustuu ruotsin kielen yhteisten tavoitteiden sekä oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat ruotsin kielen yhteiset ja oppimääräkohtaiset

tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa ruotsin kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	*Äidinkielenomainen oppimäärä*		*A-oppimäärä*		*B1-oppimäärä*
Kurssi	*1*	→	*1*	→	*1*
Kurssi	*2*	→	*2*	→	*2*
Kurssi	*3*	→	*3*	→	*3*
Kurssi	*4*	→	*4*	→	*4*
Kurssi	*5*	→	*5*		
Kurssi	*6*	→	*6*	→	*5*
Kurssi	*7*	→	*7*	→	*7*
Kurssi	*8*	→	*8*	→	*6*

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Vantaan lukiokoulutus

Opintojen alkuvaiheessa arvioinnissa otetaan Vantaalla huomioon opiskelijan sitoutuminen, sinnikkyys ja vastuun ottaminen opinnoissaan. Opiskelija saa luokkayhteisössään jatkuvaa, monipuolista ja kannustavaa palautetta, jonka pohjalta opiskelija voi reflektoida omaa edistymistään.

Vantaan lukioissa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Itse-

ja vertaisarviointia hyödynnetään yhtenä osana arviointia. Kurssi on suoritettu hyväksytysti (arvosana 5 tai S), kun opetussuunnitelman mukaiset keskeiset tavoitteet on saavutettu.

2.4.1. Ruotsi, A-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

Opetuksen tavoitteet

Ruotsi kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 vuorovaikutuksen ja tulkinnan taidoissa sekä B1.2 tuottamisen taidoissa ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Ruotsinkielinen maailmani (RUA01)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painottuu opiskelutekniikkojen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen. Kurssilla rohkaistaan opiskelijaa käyttämään sähköisiä työkaluja ruotsin kielen opinnoissa.

Aihekokonaisuuksista korostuvat teknologia ja yhteiskunta sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

Ruotsinkielisiin kohteisiin tutustutaan esimerkiksi vierailuilla.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita ruotsin kielen opiskelulle ja etsitään autenttisia ruotsinkielisiä kielenkäyttöympäristöjä sekä keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin, harrastuksiin, kiinnostuksen kohteisiin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (RUA02)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelutekniikkojen ja oppimaan oppimisen taitoja kehitetään kurssilla. Aihekokonaisuuksista painottuvat hyvinvointi ja turvallisuus sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen pohjoismaisessa kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä (RUA03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään tietotekniikkaa tiedonhaussa ja medioihin tutustumisessa. Tällä kurssilla aihekokonaisuuksista korostuu kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys. Kurssilla tutustutaan suomenruotsalaisuuteen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiirinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, ruotsinkieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (RUA04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla korostuu aktiivinen ja ratkaisukeskeinen opiskelu ja toimiminen hyvän tulevaisuuden puolesta vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

Aihekokonaisuuksista korostuu tällä kurssilla aktiivinen kansalaisuus.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta ruotsin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden

ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (RUA05)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla korostuu oman mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen. Eri tieteenaloihin tutustutaan mm. vierailulla vantaalaisiin yrityksiin tai tiedekeskukseen. Tällä kurssilla korostuvat tiede ja aihekokonaisuuksista teknologia ja yhteiskunta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (RUA06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan työn hakemista ja ansioluettelon kirjoittamista. Työntekomahdollisuuksia esitellään ruotsin kielellä niin Suomessa kuin Pohjoismaissa. Kurssilla on luontevaa tuoda esille aktiivinen kansalaisuus- ja innovatiivisuus -teemoja esimerkiksi julistamalla liikeideakilpailu. Kurssi tarjoaa mahdollisuuden oppiainerajat ylittävään yhteistyöhön.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa ruotsin kielellä myös muualla kuin Suomessa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (RUA07)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla syvennetään vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitoja. Opiskelijat kehittävät mediatuottamisen ja medialukutaidon osaamista eri viestintäympäristöissä ja eri välinein. Kestävää elämäntapaa havainnollistetaan niin kotimaisesta kuin globaalista näkökulmasta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmista ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (RUA08)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tavoitellaan ymmärrystä kulttuurin eri ilmenemismuodoista. Kurssin aikana harjoitellaan vastuullista ja eri tilanteisiin sopivaa kielenkäyttöä, esimerkiksi työn haussa ja politiikassa. Kurssilla on mahdollista tutustua kaksikieliseen Suomeen vierailujen muodossa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Paikalliset soveltavat kurssit

9. Abikurssi (RUAabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valmentaa ylioppilaskokeita varten.

Keskeiset sisällöt: Kerrataan ryhmän toiveiden ja tarpeiden mukaan koko lukion oppimäärää. Opiskelijat tekevät oman taitotasonsa mukaisia tehtäviä kaikille yhteisistä aiheista.

Arviointi: Suoritusmerkintä

10. Opi kirjoittamaan paremmin! (RUAk)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Vahvistaa abiturienttien kirjoitusvarmuutta ja ilmaisun monipuolisuutta.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla kirjoitetaan erilaisia tekstejä, joiden avulla tutustutaan eri tekstilajien tyypillisiin piirteisiin.

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.4.2. Ruotsi, B1-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–5 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–5 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää ruotsin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä kirjallinen tai suullinen ruotsinkielinen osuus tai kokonaisuus.

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B1-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Minun ruotsini (RUB11)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painottuu opiskelutekniikkojen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään sähköisiä työkaluja ruotsin kielen opinnoissa.

Kurssilla vahvistetaan ruotsin kielen perusteita.

Kurssilla painottuu aihekokonaisuus kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan ruotsin kielen taidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Pohditaan ruotsin kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Syvennetään vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun ja arkeen liittyviä vuorovaikutustaitoja. Käsiteltävät aihepiirit liittyvät nuorten omiin kiinnostuksen kohteisiin sekä tarpeisiin käyttää kieltä erityisesti suullisissa viestintätilanteissa.

2. Hyvinvointi ja ihmissuhteet (RUB12)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painottuvat opiskelutekniikkojen ja oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen ja erilaisten arkisten vuorovaikutustilanteiden harjoitteleminen. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään sähköisiä työkaluja ruotsin kielen opinnoissaan.

Kurssin teemat käsittelevät aihekokonaisuuksia kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita eri viestintäkanavia käyttäen ja niistä suoriutumiseen tarvittavia strategioita. Harjoitellaan taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Kurssilla pohditaan eri näkökulmista, mitä on hyvä elämä ja mikä merkitys hyvinvoinnilla ja ihmissuhteilla on ihmisen elämässä. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri ja mediat (RUB13)

Vantaan lukiokoulutus

Tavoitteena on tehdä suomenruotsalaisuus eläväksi ja kartuttaa opiskelijan valmiuksia olla matkailijana Pohjoismaissa. Kurssilla tehdään yhteistyötä esimerkiksi paikallisten kaksikielisten tahojen kanssa.

Kurssin puitteissa hyödynnetään tietotekniikkaa muun muassa tiedonhaussa, medioihin tutustumisessa ja eri tekstilajien tuotoksien laadinnassa.

Aihekokonaisuuksista painotetaan kurssilla seuraavia: teknologia ja yhteiskunta, mediat ja monilukutaito sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa ja erilaisten tekstilajien tulkitsemis- ja tuottamistaitoa eri medioita hyödyntäen. Tutustutaan suomenruotsalaisiin ja muihin pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

4. Monenlaiset elinympäristömme (RUB14)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija harjaantuu hakemaan monenlaisia tekstiaineistoja opiskelussa sekä tuottamaan niitä.

Kurssilla opitaan ymmärtämään monikulttuurisuutta Pohjoismaissa.

Aihekokonaisuuksista painotetaan kurssilla seuraavia: teknologia ja yhteiskunta sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään erilaisten tekstilajien tulkintaa ja tuottamista. Aihepiireinä ovat kulttuurisesti moninainen elinympäristö sekä yhteiskunnan ajankohtaiset ilmiöt, joita tarkastellaan ensisijaisesti nuorten näkökulmasta.

5. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB15)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan työn hakemista ja ansioluettelon kirjoittamista.

Työelämäkontakteja luodaan paikallisten yritysten kanssa kouluvierailujen ja työpaikkavierailujen muodossa.

Kurssilla aihekokonaisuuksista on mahdollista painottaa aktiivista kansalaisuutta, yrittäjyyttä ja työelämää sekä teknologiaa ja yhteiskuntaa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja sekä pohditaan jatko-opintoja ja tulevaisuudensuunnitelmia. Tutkitaan mahdollisuuksia opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Viesti ja vaikuta puhuen (RUB16)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan kaksikieliseen pääkaupunkiseutuun esimerkiksi päiväkoti- ja vanhainkotivierailujen muodossa.

Aihekokonaisuuksista kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys sekä hyvinvointi ja turvallisuus liittyvät luontevasti kurssin sisältöön.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

7. Kestävä elämäntapa (RUB17)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla syvennetään vuorovaikutus- ja vaikuttamistaitoja. Opiskelijat voivat kehittää mediatuottamisen osaamistaan eri viestintäympäristöissä ja eri välinein.

Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu sekä mediat ja monilukutaito ovat mahdollisia sisällyttää kurssin aihepiireihin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Paikalliset soveltavat kurssit

8. Abikurssi (RUBabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valmentaa ylioppilaskokeita varten.

Keskeiset sisällöt: Kerrataan ryhmän toiveiden ja tarpeiden mukaan koko lukion oppimäärää. Opiskelijat tekevät oman taitotasonsa mukaisia tehtäviä kaikille yhteisistä aiheista.

Arviointi: Suoritusmerkintä

9. Tukikurssi lukion alussa (RUBt)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Täydennetään yläkoulussa opittuja tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt: Ruotsin kielen perusteita kerrataan ja vahvistetaan.

Arviointi: Numeroarviointi

10. Ruotsin paja (RUBp)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisällöt

Kurssin tavoitteena on kerrata ruotsin kieltä ja harjoitella ruotsin kielen keskeisiä rakenteita monipuolisesti. Kurssin sisältö määritellään tarkemmin yhdessä opiskelijoiden kanssa opiskelijoiden tarpeen mukaan. Kurssilla voi myös tehdä ruotsin kielen kotitehtäviä ja suullisia harjoituksia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

11. Opi kirjoittamaan paremmin! (RUBk)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Vahvistaa abiturienttien kirjoitusvarmuutta ja ilmaisun monipuolisuutta.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla kirjoitetaan erilaisia tekstejä, joiden avulla tutustutaan eri tekstilajien tyypillisiin piirteisiin.

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.4.3. Ruotsi, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitetaan monipuolisesti kaikkia kielitaidon alueita. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Luontevaan ruotsin kielen ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitetaan monipuolisesti kaikkia kielitaidon alueita. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Luontevaan ruotsin kielen ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä.

"...Opiskelijalle, joka on vapautettu lukiolain 13 §:n perusteella toisen kotimaisen kielen opiskelusta, voidaan järjestää toisen kotimaisen kielen opetusta lukiossa alkavan B-oppimäärän mukaisesti." (Valtioneuvoston asetus 942/2014, 9 § 6 mom.)

Opetuksen tavoitteet

Ruotsin kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää oman kieli- ja kulttuuritaustansa arvostusta ja jäsentää käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta*
- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *tutustuu suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä*
- *tutustuu siihen, miten suomen ja ruotsin kielet ovat vaikuttaneet toisiinsa Suomessa*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 vuorovaikutuksen ja tulkinnan taidoissa, A2.1 tuottamisen taidoissa ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutustutaan toisiimme ja ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön (RUB31)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla hahmotetaan ruotsin kielen suhdetta opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmaisuja. Tutustutaan ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön Suomessa ja Pohjoismaissa.

2. Matkalla Pohjoismaissa (RUB32)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun sekä asioimiseen liittyviä vuorovaikutustaitoja ja kartoitetaan pohjoismaista kulttuuri- ja yleistietoutta. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (RUB33)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Käsitellään aihepiirejä ja tilanteita, jotka liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (RUB34)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Tutustutaan erilaisiin elämäntilanteisiin Pohjoismaissa. Harjoitellaan

viestintää erilaisissa ruotsinkielisissä kohtaamistilanteissa Suomessa, Pohjoismaissa ja muuallakin, missä se on mahdollista.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RUB35)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (RUB36)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan pohjoismaisiin kulttuuri-ilmiöihin sekä medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu- ja työelämää ruotsiksi (RUB37)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan opiskelu- ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja. Selvitetään, minkälaista kielitaitoa mahdollisissa jatko-opinnoissa tarvitaan. Tutustutaan työpaikkoihin ja kesätyömahdollisuuksiin, joissa voi käyttää ruotsin kielen taitoa. Aihepiirit liittyvät kouluun, jatko-opintoihin ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (RUB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua pohjoismaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.5. Toinen kotimainen kieli, suomi (finska)

Suomen kielen opetus lukiossa syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään suomen kielen taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan, luomaan siltoja eri kielten välille sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Suomen kielen opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia suomea ja käyttää taitoaan rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia suomenkielisissä ympäristöissä. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan kieleen/kielenkäyttöön liittyvien asenteiden ja arvojen merkitystä. Opetus vahvistaa ja kehittää oppilaiden valmiuksia ja mahdollisuuksia toimia suomeksi aktiivisesti sekä vaikuttaa lähiympäristössään ja laajemmissa yhteyksissä.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia suomen kieltä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa suomen kielellä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Suomen kielen opetuksen yhteiset tavoitteet

Suomen kielen eri oppimäärien opetuksen yhteisinä tavoitteina on, että opiskelija

- *kehittää taitoaan toimia suomeksi eri yhteyksissä*
- *ymmärtää suomen kielen merkityksen kansalliskielenä*
- *rohkaistuu hyödyntämään suomen kieltä luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana*
- *vankentaa suomen kielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen*
- *syventää ja laajentaa suomen kielen rakenteiden tuntemustaan*
- *kehittyy tavoitteellisena kielenkäyttäjänä, joka osaa soveltaa oppimisstrategioita kieliopinnoissaan*
- *ymmärtää monipuolisen kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet*
- *osaa arvioida omaa kielitaitoaan ja suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten esimerkiksi jatko-opintojen ja työelämän näkökulmista.*

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa opiskelemassaan oppimäärässä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Oppimäärä	*Taito toimia vuorovaikutuksessa*	*Taito tulkita tekstejä*	*Taito tuottaa tekstejä*
A-suomi	*B2.1*	*B2.1*	*B1.2*
B1-suomi	*B1.1*	*B1.1*	*B1.1*
B3-suomi	*A2.2*	*A2.2*	*A2.1*
Äidinkielenomainen suomi	*B2.2*	*B2.2*	*B2.2*

Arviointi

Suomen kielessä arviointi perustuu suomen kielen yhteisten tavoitteiden sekä oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat suomen kielen yhteiset ja

oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja taidoissa toimia autenttisissa suomenkielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8, B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 ja äidinkielenomaisen oppimäärän syventävän kurssin 8 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa suomen kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi seuraavasti:

Kurssit	*Äidinkielenomainen oppimäärä*		*A-oppimäärä*		*B1-oppimäärä*
Kurssi	*1*	→	*1*	→	*1*
Kurssi	*2*	→	*2*	→	*2*
Kurssi	*3*	→	*3*	→	*3*
Kurssi	*4*	→	*4*	→	*4*
Kurssi	*5*	→	*5*	→	*5*
Kurssi	*6*	→	*6*		
Kurssi	*7*	→	*7*	→	*7*
Kurssi	*8*	→	*8*	→	*6*

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

2.6. Vieraat kielet

Kieltenopetus syventää perusopetuksessa aloitettua kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä. Opiskelijoita ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan ja laajentamaan monikielistä kompetenssiaan sekä kehittämään metakielellisiä taitojaan. Kielten opetus perustuu laajaan

tekstikäsitykseen, jossa tekstillä tarkoitetaan sekä puhuttua että kirjoitettua kieltä. Kieltenopetus edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.

Opetus vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti sekä tarjoaa mahdollisuuksia kokea oppimisen iloa. Opetus vahvistaa opiskelijoiden halua ja taitoa toimia kulttuurisesti, kansainvälisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa hyödynnetään, ja opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä opiskelijoiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä ja kehittämään taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä. Opetus antaa valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa ja syventää opiskelijoiden maailmankansalaisen taitoja.

Opiskelijoita rohkaistaan hankkimaan elinikäisiä kielenopiskelutaitoja tunnistamalla itselleen sopivia tapoja oppia kieliä, arvioimalla oman oppimisensa edistymistä sekä näkemään kielitaito myös työelämätaitona. Kielten opiskelussa ja kielivalinnoissa vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa kannustamalla ennakkoluulottomuuteen ja käsittelemällä monipuolisesti erilaisia aiheita.

Kieltenopetuksessa hyödynnetään tutkivaa oppimista käyttäen monipuolisia ja opiskelijalähtöisiä menetelmiä. Opiskelijoita ohjataan hakemaan, arvioimaan ja käsittelemään tietoa osaamillaan kielillä. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään luontevasti opiskeluympäristöjen osana.

Kieltenopetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla kieltenoppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Opiskelijoille tarjotaan merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä. Aihekokonaisuudet, teemaopinnot ja muu oppiainerajat ylittävä opiskelu kannustavat opiskelijoita hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan.

Opetuksessa otetaan huomioon se, että opiskelijoiden eteneminen taitotasoilla tapahtuu eri tahdissa, mikä edellyttää tehtävien eriyttämistä tai muuta tukemista.

Vieraiden kielten opetuksen yhteiset tavoitteet

Vieraiden kielten opetuksen yhteiset tavoitteet

Vieraiden kielten eri oppimäärien opetuksen yhteisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu hyödyntämään kielitaitoaan luovasti opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana*
- *vankentaa kohdekielen osaamistaan, kielitajuaan ja taitoaan soveltaa kielitietoa myös kielirajat ylittäen*
- *kehittyy tavoitteellisena kielten oppijana ja osaa soveltaa kieltenopiskelustrategioita*
- *ymmärtää monipuolisen kielitaidon merkityksen ja kielitaidon myötä kasvavat toimintamahdollisuudet*
- *osaa arvioida omaa osaamistaan sekä suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten jatko-opintojen, työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmasta.*

Tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa eri kielissä tai oppimäärissä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon (liite 1) tasot alla olevan taulukon mukaisesti ja osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin taitotasoihin. Opiskelija asettaa omia tavoitteitaan, arvioi taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	*Taito toimia vuorovaikutuksessa*	*Taito tulkita tekstejä*	*Taito tuottaa tekstejä*
Englanti A	*B2.1*	*B2.1*	*B2.1*
Muut kielet A	*B1.2*	*B1.2*	*B1.2*

Englanti B1	*B1.2*	*B1.2*	*B1.2*
Muut kielet B1	*B1.1*	*B1.1*	*B1.1*
Englanti B2	*B1.1*	*B1.1*	*B1.1*
Muut kielet B2	*A2.2*	*A2.2*	*A2.2*
Englanti B3	*B1.1*	*B1.1*	*A2.2*
Aasian ja Afrikan kielet B3	*A2.1*	*A2.1 (puhuttu teksti)* *A1.3 (kirjoitettu teksti)*	*A2.1 (puhuttu teksti)* *A1.3 (kirjoitettu teksti)*
Muut kielet B3	*A2.1*	*A2.1*	*A2.1*

Arviointi

Vieraissa kielissä arviointi perustuu vieraiden kielten yhteisten tavoitteiden sekä kieli- ja oppimääräkohtaisten erityisten tavoitteiden saavuttamiseen. Kullakin kurssilla otetaan huomioon kurssikohtaiset painotukset sekä niihin läheisesti nivoutuvat vieraiden kielten yhteiset ja oppimääräkohtaiset tavoitteet. Kaikilla kursseilla annetaan monipuolisesti palautetta opiskelijan edistymisestä oppimisprosessin eri vaiheissa. Palautetta annetaan opiskelijan edistymisestä kielitaidon eri osa-alueilla sekä muissa tavoitteissa, kuten kielenopiskelutaidoissa ja valmiuksissa toimia kohdekielisissä ympäristöissä. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään itse- ja vertaisarviointia. Kaikilla kursseilla voidaan hyödyntää salkkutyöskentelyä, myös oppiainerajat ylittäen.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin Eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa. Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

A-oppimäärän syventävän kurssin 8 ja B1-oppimäärän syventävän kurssin 6 suorituksen arviointi perustuu Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta saatuun arvosanaan ja muihin kurssin aikaisiin näyttöihin. Kurssit arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Myös kurssiin kuuluva suullisen kielitaidon koe arvioidaan numeroin käyttäen asteikkoa 4–10. Suullisen kielitaidon kokeesta annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä.

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa vieraassa kielessä pidemmästä oppimäärästä lyhyempään kursseja luetaan hyväksi latinan kieltä lukuun ottamatta seuraavasti:

Kurssit	*A-oppimäärä*		*B1-oppimäärä*		*B2-oppimäärä*		*B3-oppimäärä*
Kurssi	*1*	→	*1*	→	*1*	→	*3*
Kurssi	*2*	→	*2*	→	*3*	→	*5*
Kurssi	*3*	→	*3*	→	*4*	→	*6*
Kurssi	*4*	→	*4*	→	*2*	→	*4*
Kurssi	*6*	→	*5*	→	*5*	→	*7*
Kurssi	*7*	→	*7*	→	*6*	→	*8*

Kurssi	*8*	*→*	*6*				

Muut pidemmän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyemmän oppimäärän syventäviä tai soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseessä olevat kurssit voidaan lukea opiskelijan varsinaisen oppimäärän syventäviksi tai soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Kurssit

Vieraiden kielten kurssikoodit muodostuvat kielten kirjaintunnusten, oppimäärien tasotunnusten ja kurssinumeroiden mukaan. Esimerkiksi RAB32 tarkoittaa ranskan kielen B3-oppimäärän kurssia numero 2. Vieraista kielistä käytetään seuraavia koodeja:

EN = englannin kieli

LA = latinan kieli

RA = ranskan kieli

SM = saamen kieli

SA = saksan kieli

VE = venäjän kieli

IA = italian kieli

EA = espanjan kieli

PO = portugalin kieli

KI = kiinan kieli

JP = japanin kieli

KX = muu kieli

2.6.1. Englanti, A-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää englannin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen englanninkielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää englannin kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen englanninkielinen osuus tai kokonaisuus.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun erityisiä, kansainvälisiä toimijoita (kuten Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Englannin kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittyy englannin kielen käyttäjänä sekä toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin paikallisissa, kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *ymmärtää englannin kielen merkityksen ja roolin kansainvälisen kommunikaation kielenä*
- *osaa arvioida oman osaamisensa riittävyyttä jatko-opintojen näkökulmasta*
- *osaa suunnitella kieliopintojaan tulevaisuuden tarpeitaan varten työelämän ja kansainvälistymisen näkökulmista*
- *saa kokemuksia laajempien englanninkielisten tekstien lukemisesta, tulkitsemisesta ja käsittelystä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B2.1 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisissa lukioissa opiskelijoita rohkaistaan opintojen alusta asti käyttämään englannin kielen taitojaan ja kehittämään siten rutiinia myös suullisia kommunikointitilanteita varten. Opiskelijoita tuetaan kommunikointitaitojensa kehittämisessä mm. itse- ja vertaisarvioinnin avulla. Opetuksessa syvennetään opiskelijan käsitystä siitä, miten eri kommunikointitilanteet vaativat erilaisia kielellisiä työkaluja. Tavoitteena on, että opiskelijat kehittävät taitojaan erityisesti kansainvälisen opiskelu- ja työelämän englannin kielen niin kirjallisille kuin suullisillekin kommunikoinnille asettamien vaatimusten saavuttamiseksi.

Arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa käydään läpi hyväksytyn kurssisuorituksen kriteerit ja keskustellaan niistä. Kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Englannin kieli ja maailmani (ENA01)

Vantaan lukiokoulutus

Lukion ensimmäisellä englannin kurssilla vantaalaisia lukiolaisia tuetaan itse- ja vertaisarvioinnin kautta arvioimaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kieltenopiskelijoina ja suunnittelemaan englannin opintojaan, asettamaan niille tavoitteita ja ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan.

Vantaalaisissa lukioissa halutaan rohkaista englannin kielen opiskelijoita alusta lähtien arvioimaan keskustelutilanteita ja käynnistämään keskusteluita, ja siten kehittämään kieli-, viestintä-, ja vuorovaikutustaitojaan. Kommunikointitilanteissa tavoitteena on oppia huomioimaan ja ymmärtämään inhimillistä moninaisuutta, ihmisten erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita. Tähän liittyy myös eri kulttuureihin ja kielialueisiin tutustuminen ja tutustumisen kautta niiden moninaisuuden arvostaminen. Vantaalainen monikulttuurisuus ja sijainti kansainvälisten liikenneyhteyksien sydämessä tekee tällaisten englannin kommunikointitaitojen hallitsemisen osaksi arkeamme.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita, analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita englannin opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta, englannin kieltä globaalina ilmiönä sekä kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (ENA02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita aitoon vuorovaikutukseen, mm. kertomaan omasta elinpiiristään sekä sitä kautta kehittämään myös taitojaan kuunnella ja ymmärtää toisia. Opiskelijoita tuetaan myös oppimaan ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä omassa elämässään että mediaympäristöissä toimiessaan ja kehittämään taitojaan tunnistaa kielen eri rekistereitä eri kommunikointitilanteissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa.

Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (ENA03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kulttuurisia ilmiöitä laaja-alaisesti sosiaalisen kulttuurin ja tapakulttuurin näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan luovaan itseilmaisuun englanniksi. Oman kulttuuri-identiteetin ja eri kulttuurien, sekä taiteen tuntemusta syvennetään. Kulttuurikurssilla hyödynnetään soveltuvin osin Vantaan ja koko pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa. Kurssitöiden suunnittelussa opiskelijat voivat työstää kulttuuriin liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, esim. aiheen valinnassa ja tavoitteiden asettamisessa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään opiskelijoiden monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, englanninkieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (ENA04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi antaa erinomaiset mahdollisuudet hyödyntää ajankohtaista, yhteiskuntaan liittyvää digitaalista materiaalia ja tiedonhankintaa, mikä kehittää ja syventää opiskelijoiden monilukutaitoa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointi voi sisältää myös vantaalaisen näkökulman. Yhteiskunnallisia asioita käsitellään erityisesti hyvinvoinnin ja sitä tukevien tekijöiden näkökulmasta, jotta opiskelijat oppivat tukemaan niin lähiyhteisöjen että laajemman yhteiskunnan hyvinvointia omalta osaltaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta englannin kielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (ENA05)

Vantaan lukiokoulutus

Tiede ja tulevaisuus -kurssi antaa hyvän mahdollisuuden ainerajoja ylittävään yhteistyöhön eri oppiaineiden tai paikallisten, kiinnostavien ja innovatiivisten tiede- ja teknologiaoppilaitosten ja -yritysten kanssa. Opiskelijoita tuetaan löytämään kommunikointivälineitä myös omien kiinnostusten mukaisten tiede- ja/tai teknologia-aiheiden käsittelemiseen englanniksi ja tulevaisuuden opiskelusuunnitelmien mukaisiin aihepiireihin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmista sekä englannin kielen asemaa kansainvälisenä tieteen ja teknologian kielenä. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (ENA06)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelu, työ ja toimeentulo -kurssi antaa mahdollisuuden monipuoliseen yhteistyöhön lähialueen kiinnostavien ja innovatiivisten oppilaitosten, yritysten ja järjestöjen kanssa, jolloin mm. yrittäjyyden ja työntekemisen eri muotoihin voidaan tutustua käytännönläheisesti ja erityisesti englannin kielen merkityksen ja globaalin työllistymisen näkökulmasta.

Kurssilla opiskelija vahvistaa käsitystään omasta kielitaidostaan suhteessa jatko-opintoihin ja työelämään sekä myös asettaa tavoitteita sen kehittämiseksi. Kurssilla tutustutaan työnhakuprosessiin englannin kielellä esim. CV:n ja hakemusten, puhelinetiketin tai työhaastattelujen kautta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (ENA07)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa englantia erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla analysoidaan tai tuotetaan eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (ENA08)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla vahvistetaan opiskelijan uskallusta ja itseluottamusta kommunikointitilanteissa. Opiskelijat voivat itse- ja vertaisarvioinnin keinoin arvioida omia suullisia kommunikointitaitojaan ja asettaa tavoitteita niiden kehittämiseksi. Kurssilla suoritetaan suullisen kielitaidon koe, josta saa todistuksen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Paikalliset syventävät kurssit

9. English for life (ENA10)

Tavoite

Vaativampi soveltava englannin kurssi edistyneille opiskelijoille. Suositellaan suoritettavaksi, kun kaikki pakolliset kurssit on suoritettu.

Sisältö

Ryhmätöitä, ajankohtaisia asioita, haastavampaa, yliopistotasoista kirjoittamista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Paikalliset soveltavat kurssit

10. Englannin tukikurssi (ENAt)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet:

Kurssi on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat kertausta englannin perusasioissa. Tavoitteena on tukea opiskelijoiden englannin kielen opiskelua ja syventää englannin kielen taitoja. ENA9 sopii sekä ensimmäisen että toisen vuosikurssin opiskelijoille.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla kerrataan englannin peruskielioppia ja opiskelustrategioita. Kurssin sisältö määritellään yhdessä opiskelijoiden kanssa.

Arviointi: Suoritusmerkintä

11. Abikurssi (ENAabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on valmistautua ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla jatketaan kieliopin kertausta ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin monipuolisesti.

Arviointi: Numeroarviointi

2.6.2. Espanjan kieli, A-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun erityisiä, kansainvälisiä toimijoita (kuten Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.2 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, jota käytetään ja jatketaan myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa käydään läpi hyväksytyn kurssisuorituksen kriteerit ja keskustellaan niistä. Kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Kulttuuri-ilmiöitä (EAA03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kulttuurisia ilmiöitä laaja-alaisesti sosiaalisen kulttuurin ja tapakulttuurin näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan luovaan itseilmaisuun kohdekielellä. Oman kulttuuri-identiteetin ja eri kulttuurien, sekä taiteen tuntemusta syvennetään. Kulttuurikurssilla hyödynnetään soveltuvin osin Vantaan ja koko pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa. Kurssitöiden suunnittelussa opiskelijat voivat työstää kulttuuriin liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, esim. aiheen valinnassa ja tavoitteiden asettamisessa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.

2. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (EAA04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi antaa erinomaiset mahdollisuudet hyödyntää ajankohtaista, yhteiskuntaan liittyvää digitaalista materiaalia ja tiedonhankintaa, mikä kehittää ja syventää opiskelijoiden monilukutaitoa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointi sisältää myös vantaalaisen näkökulman. Yhteiskunnallisia asioita käsitellään muun muassa hyvinvoinnin ja sitä tukevien tekijöiden näkökulmasta, jotta opiskelijat oppivat tukemaan niin lähiyhteisöjen että laajemman yhteiskunnan hyvinvointia omalta osaltaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

3. Tiede ja tulevaisuus (EAA05)

Vantaan lukiokoulutus

Tiede ja tulevaisuus-kurssi antaa hyvän mahdollisuuden ainerajoja ylittävään yhteistyöhön eri oppiaineiden tai paikallisten, kiinnostavien ja innovatiivisten tiede- ja teknologiaoppilaitosten ja –yritysten kanssa. Opiskelijoita tuetaan löytämään kommunikointivälineitä myös omien kiinnostusten mukaisten tiede- ja / tai teknologia-aiheiden käsittelemiseen kohdekielellä ja tulevaisuuden opiskelusuunnitelmien mukaisiin aihepiireihin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

4. Opiskelu, työ ja toimeentulo (EAA06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opiskelija vahvistaa käsitystään omasta kielitaidostaan suhteessa jatko-opintoihin ja työelämään sekä myös asettaa tavoitteita sen kehittämiseksi.

Kurssilla tutustutaan työnhakuprosessiin esim. CV:n ja hakemusten, puhelinetiketin tai työhaastattelujen kautta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

5. Ihminen verkostoissa (SAA02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita aitoon vuorovaikutukseen, mm. kertomaan omasta elinpiiristään sekä sitä kautta kehittämään taitojaan kuunnella ja ymmärtää toisia. Opiskelijoita tuetaan myös oppimaan ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä omassa elämässään että mediaympäristöissä toimiessaan ja kehittämään taitojaan tunnistaa kielen eri rekistereitä eri kommunikointitilanteissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

8. Kieli ja maailmani (VEA01)

Vantaan lukiokoulutus

Lukion ensimmäisellä pitkän kielen kurssilla vantaalaisia lukiolaisia tuetaan itse- ja vertaisarvioinnin kautta arvioimaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kieltenopiskelijana ja suunnittelemaan kielen opintojaan, asettamaan niille tavoitteita ja ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan.

Vantaalaisissa lukioissa halutaan rohkaista kielen opiskelijoita alusta lähtien osallistumaan aktiivisesti keskustelutilanteisiin ja siten kehittämään kieli-, viestintä-, ja vuorovaikutustaitojaan. Kommunikointitilanteissa opiskelija tutustuu eri kulttuureihin ja kielialueisiin ja oppii samalla arvostamaan moninaisuutta. Vantaalainen monikulttuurisuus ja sijainti kansainvälisten liikenneyhteyksien sydämessä tekee tällaisten kommunikointitaitojen hallitsemisen osaksi arkeamme.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Viesti ja vaikuta puhuen (VEA08)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat voivat itse- ja vertaisarvioinnin keinoin arvioida omia suullisia kommunikointitaitojaan ja asettaa tavoitteita niiden kehittämiseksi. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan uskallusta ja itseluottamusta kommunikointitilanteissa.

Kurssi mahdollistaa lähemmän tutustumisen kohdekielen yhteiskuntaan ja kulttuurielämään osallistumalla pääkaupunkiseudun tarjoamiin tilaisuuksiin, esimerkiksi tutustumiskäynneille, retkille ja kulttuuritilaisuuksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

7. Kestävä elämäntapa (SAA07)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla

jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

2.6.3. Espanjan kieli, B2-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 (muut kielet) tai B1.1 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Kulttuuri ja mediat (EAB24)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

2. Monenlaista elämää (SAB22)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

3. Hyvinvointi ja huolenpito (VEB23)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan

keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

4. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (VEB25)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailemalla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

5. Yhteinen maapallomme (SAB26)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aihepiirejä tarkastellaan niin vantaalaisesta kuin maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Hyödynnetään haastavampia tekstejä, esimerkiksi uutisia, sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

6. Kansainvälinen toiminta (RAB27)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään esimerkiksi koulun, kaupungin tai lähialueen yhteistyökumppaneita kansainvälisen toiminnan lisäämiseksi (esim. ystävyyskoulut, vaihto-opiskelijat, ulkomaiset vierailijaryhmät, instituutit, seurat).

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

7. Viesti puhuen ja kirjoittaen (RAB28)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskokeisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

8. Elämän tärkeitä asioita (VEB21)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita voidaan kannustaa seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

2.6.4. Espanjan kieli, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Monenlaista elämää (EAB34)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

2. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (VEB31)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

3. Matkalla maailmassa (RAB32)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

4. Elämän tärkeitä asioita (VEB33)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB35)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (RAB36)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB37)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailulla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (LAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.6.5. Latinan kieli, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Yhteinen maapallomme (LAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (VEB31)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

3. Matkalla maailmassa (RAB32)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

4. Elämän tärkeitä asioita (VEB33)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

5. Monenlaista elämää (EAB34)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

6. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB35)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

7. Kulttuuri ja mediat (RAB36)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

8. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB37)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailulla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

2.6.6. Ranskan kieli, A-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun erityisiä, kansainvälisiä toimijoita (kuten Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa

lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.2 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, jota käytetään ja jatketaan myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa käydään läpi hyväksytyn kurssisuorituksen kriteerit ja keskustellaan niistä. Kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Kieli ja maailmani (VEA01)

Vantaan lukiokoulutus

Lukion ensimmäisellä pitkän kielen kurssilla vantaalaisia lukiolaisia tuetaan itse- ja vertaisarvioinnin kautta arvioimaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kieltenopiskelijana ja suunnittelemaan kielen opintojaan, asettamaan niille tavoitteita ja ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan.

Vantaalaisissa lukioissa halutaan rohkaista kielen opiskelijoita alusta lähtien osallistumaan aktiivisesti keskustelutilanteisiin ja siten kehittämään kieli-, viestintä-, ja vuorovaikutustaitojaan. Kommunikointitilanteissa opiskelija tutustuu eri kulttuureihin ja kielialueisiin ja oppii samalla arvostamaan moninaisuutta. Vantaalainen monikulttuurisuus ja sijainti kansainvälisten liikenneyhteyksien sydämessä tekee tällaisten kommunikointitaitojen hallitsemisen osaksi arkeamme.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (SAA02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita aitoon vuorovaikutukseen, mm. kertomaan omasta elinpiiristään sekä sitä kautta kehittämään taitojaan kuunnella ja ymmärtää toisia. Opiskelijoita tuetaan myös oppimaan ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä omassa elämässään että mediaympäristöissä toimiessaan ja kehittämään taitojaan tunnistaa kielen eri rekistereitä eri kommunikointitilanteissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (EAA03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kulttuurisia ilmiöitä laaja-alaisesti sosiaalisen kulttuurin ja tapakulttuurin näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan luovaan itseilmaisuun kohdekielellä. Oman kulttuuri-identiteetin ja eri kulttuurien, sekä taiteen tuntemusta syvennetään. Kulttuurikurssilla hyödynnetään soveltuvin osin Vantaan ja koko pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa. Kurssitöiden suunnittelussa opiskelijat voivat työstää kulttuuriin liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, esim. aiheen valinnassa ja tavoitteiden asettamisessa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (EAA04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi antaa erinomaiset mahdollisuudet hyödyntää ajankohtaista, yhteiskuntaan liittyvää digitaalista materiaalia ja tiedonhankintaa, mikä kehittää ja syventää opiskelijoiden monilukutaitoa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointi sisältää myös vantaalaisen näkökulman. Yhteiskunnallisia asioita käsitellään muun muassa hyvinvoinnin ja sitä tukevien tekijöiden

näkökulmasta, jotta opiskelijat oppivat tukemaan niin lähiyhteisöjen että laajemman yhteiskunnan hyvinvointia omalta osaltaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (EAA05)

Vantaan lukiokoulutus

Tiede ja tulevaisuus-kurssi antaa hyvän mahdollisuuden ainerajoja ylittävään yhteistyöhön eri oppiaineiden tai paikallisten, kiinnostavien ja innovatiivisten tiede- ja teknologiaoppilaitosten ja –yritysten kanssa. Opiskelijoita tuetaan löytämään kommunikointivälineitä myös omien kiinnostusten mukaisten tiede- ja / tai teknologia-aiheiden käsittelemiseen kohdekielellä ja tulevaisuuden opiskelusuunnitelmien mukaisiin aihepiireihin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (EAA06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opiskelija vahvistaa käsitystään omasta kielitaidostaan suhteessa jatko-opintoihin ja työelämään sekä myös asettaa tavoitteita sen kehittämiseksi.

Kurssilla tutustutaan työnhakuprosessiin esim. CV:n ja hakemusten, puhelinetiketin tai työhaastattelujen kautta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (SAA07)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (VEA08)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat voivat itse- ja vertaisarvioinnin keinoin arvioida omia suullisia kommunikointitaitojaan ja asettaa tavoitteita niiden kehittämiseksi. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan uskallusta ja itseluottamusta kommunikointitilanteissa.

Kurssi mahdollistaa lähemmän tutustumisen kohdekielen yhteiskuntaan ja kulttuurielämään osallistumalla pääkaupunkiseudun tarjoamiin tilaisuuksiin, esimerkiksi tutustumiskäynneille, retkille ja kulttuuritilaisuuksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

2.6.7. Ranskan kieli, B2-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia

mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 (muut kielet) tai B1.1 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Kansainvälinen toiminta (RAB27)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään esimerkiksi koulun, kaupungin tai lähialueen yhteistyökumppaneita kansainvälisen toiminnan lisäämiseksi (esim. ystävyyskoulut, vaihto-opiskelijat, ulkomaiset vierailijaryhmät, instituutit, seurat).

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

2. Viesti puhuen ja kirjoittaen (RAB28)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskokeisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

3. Kulttuuri ja mediat (EAB24)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

4. Elämän tärkeitä asioita (SAB21)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita voidaan kannustaa seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

5. Monenlaista elämää (SAB22)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

6. Hyvinvointi ja huolenpito (VEB23)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (VEB25)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailemalla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (SAB26)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aihepiirejä tarkastellaan niin vantaalaisesta kuin maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Hyödynnetään haastavampia tekstejä, esimerkiksi uutisia, sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.6.8. Ranskan kieli, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on

kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista

kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (VEB31)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa (RAB32)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (VEB33)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (EAB34)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB35)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (RAB36)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB37)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailulla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (LAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.6.9. Saksan kieli, A-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun erityisiä, kansainvälisiä toimijoita (kuten Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.2 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, jota käytetään ja jatketaan myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa käydään läpi hyväksytyn kurssisuorituksen kriteerit ja keskustellaan niistä. Kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Kieli ja maailmani (VEA01)

Vantaan lukiokoulutus

Lukion ensimmäisellä pitkän kielen kurssilla vantaalaisia lukiolaisia tuetaan itse- ja vertaisarvioinnin kautta arvioimaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kieltenopiskelijana ja suunnittelemaan kielen opintojaan, asettamaan niille tavoitteita ja ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan.

Vantaalaisissa lukioissa halutaan rohkaista kielen opiskelijoita alusta lähtien osallistumaan aktiivisesti keskustelutilanteisiin ja siten kehittämään kieli-, viestintä-, ja vuorovaikutustaitojaan. Kommunikointitilanteissa opiskelija tutustuu eri kulttuureihin ja kielialueisiin ja oppii samalla arvostamaan moninaisuutta. Vantaalainen monikulttuurisuus ja sijainti kansainvälisten liikenneyhteyksien sydämessä tekee tällaisten kommunikointitaitojen hallitsemisen osaksi arkeamme.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (SAA02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita aitoon vuorovaikutukseen, mm. kertomaan omasta elinpiiristään sekä sitä kautta kehittämään taitojaan kuunnella ja ymmärtää toisia. Opiskelijoita tuetaan myös oppimaan ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä omassa elämässään että mediaympäristöissä toimiessaan ja kehittämään taitojaan tunnistaa kielen eri rekistereitä eri kommunikointitilanteissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (EAA03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kulttuurisia ilmiöitä laaja-alaisesti sosiaalisen kulttuurin ja tapakulttuurin näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan luovaan itseilmaisuun kohdekielellä. Oman kulttuuri-identiteetin ja eri kulttuurien, sekä taiteen tuntemusta syvennetään. Kulttuurikurssilla hyödynnetään soveltuvin osin Vantaan ja koko pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa. Kurssitöiden suunnittelussa opiskelijat voivat työstää kulttuuriin liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, esim. aiheen valinnassa ja tavoitteiden asettamisessa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (EAA04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi antaa erinomaiset mahdollisuudet hyödyntää ajankohtaista, yhteiskuntaan liittyvää digitaalista materiaalia ja tiedonhankintaa, mikä kehittää ja syventää opiskelijoiden monilukutaitoa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointi sisältää myös vantaalaisen näkökulman. Yhteiskunnallisia asioita käsitellään muun muassa hyvinvoinnin ja sitä tukevien tekijöiden näkökulmasta, jotta opiskelijat oppivat tukemaan niin lähiyhteisöjen että laajemman yhteiskunnan hyvinvointia omalta osaltaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (EAA05)

Vantaan lukiokoulutus

Tiede ja tulevaisuus-kurssi antaa hyvän mahdollisuuden ainerajoja ylittävään yhteistyöhön eri oppiaineiden tai paikallisten, kiinnostavien ja innovatiivisten tiede- ja teknologiaoppilaitosten ja –yritysten kanssa. Opiskelijoita tuetaan löytämään kommunikointivälineitä myös omien kiinnostusten mukaisten tiede- ja / tai teknologia-aiheiden käsittelemiseen kohdekielellä ja tulevaisuuden opiskelusuunnitelmien mukaisiin aihepiireihin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (EAA06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opiskelija vahvistaa käsitystään omasta kielitaidostaan suhteessa jatko-opintoihin ja työelämään sekä myös asettaa tavoitteita sen kehittämiseksi.

Kurssilla tutustutaan työnhakuprosessiin esim. CV:n ja hakemusten, puhelinetiketin tai työhaastattelujen kautta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (SAA07)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (VEA08)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat voivat itse- ja vertaisarvioinnin keinoin arvioida omia suullisia kommunikointitaitojaan ja asettaa tavoitteita niiden kehittämiseksi. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan uskallusta ja itseluottamusta kommunikointitilanteissa.

Kurssi mahdollistaa lähemmän tutustumisen kohdekielen yhteiskuntaan ja kulttuurielämään osallistumalla pääkaupunkiseudun tarjoamiin tilaisuuksiin, esimerkiksi tutustumiskäynneille, retkille ja kulttuuritilaisuuksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

2.6.10. Saksan kieli, B2-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*

- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 (muut kielet) tai B1.1 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Elämän tärkeitä asioita (VEB21)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita voidaan kannustaa seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

2. Monenlaista elämää (SAB22)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

3. Hyvinvointi ja huolenpito (VEB23)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

4. Kulttuuri ja mediat (EAB24)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (VEB25)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailemalla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

6. Yhteinen maapallomme (SAB26)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aihepiirejä tarkastellaan niin vantaalaisesta kuin maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Hyödynnetään haastavampia tekstejä, esimerkiksi uutisia, sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

7. Kansainvälinen toiminta (RAB27)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään esimerkiksi koulun, kaupungin tai lähialueen yhteistyökumppaneita kansainvälisen toiminnan lisäämiseksi (esim. ystävyyskoulut, vaihto-opiskelijat, ulkomaiset vierailijaryhmät, instituutit, seurat).

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

8. Viesti puhuen ja kirjoittaen (RAB28)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskokeisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

2.6.11. Saksan kieli, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa.

Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (VEB31)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin

avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa (RAB32)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (VEB33)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (EAB34)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB35)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (RAB36)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB37)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailulla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (LAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.6.12. Venäjän kieli, A-oppimäärä

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen.

Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Pakollisilla kursseilla 1–2 painotetaan opiskelutaitojen vankentamista, oman osaamisen kehittämistä yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Kurssista 3 lähtien kiinnitetään enenevässä määrin huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen. Kursseilla 4–6 painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä.

Jokaiselle kurssille varataan tilaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Oppiainerajat ylittävää tai aihekokonaisuuksia avaavaa opetusta voidaan toteuttaa kaikilla kursseilla. Kursseilla harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta, joskin painotukset voivat vaihdella kursseittain.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Kursseilla syvennetään opiskelijan taitoa käyttää opiskeltavaa kieltä eri tarkoituksiin. Kursseilla harjoitellaan tekstien tulkitsemista ja tuottamista yksin ja yhdessä sekä kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kursseihin voidaan integroida muihin opintoihin liittyvä laajahko kirjallinen tai suullinen kohdekielinen osuus tai kokonaisuus.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun erityisiä, kansainvälisiä toimijoita (kuten Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen A-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon B1.2 ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, jota käytetään ja jatketaan myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan kielen eri osa-alueita ja omia vahvuuksiaan ja haasteitaan niihin liittyen. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa käydään läpi hyväksytyn kurssisuorituksen kriteerit ja keskustellaan niistä. Kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Kieli ja maailmani (VEA01)

Vantaan lukiokoulutus

Lukion ensimmäisellä pitkän kielen kurssilla vantaalaisia lukiolaisia tuetaan itse- ja vertaisarvioinnin kautta arvioimaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kieltenopiskelijana ja suunnittelemaan kielen opintojaan, asettamaan niille tavoitteita ja ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan.

Vantaalaisissa lukioissa halutaan rohkaista kielen opiskelijoita alusta lähtien osallistumaan aktiivisesti keskustelutilanteisiin ja siten kehittämään kieli-, viestintä-, ja vuorovaikutustaitojaan. Kommunikointitilanteissa opiskelija tutustuu eri kulttuureihin ja kielialueisiin ja oppii samalla arvostamaan moninaisuutta. Vantaalainen monikulttuurisuus ja sijainti kansainvälisten liikenneyhteyksien sydämessä tekee tällaisten kommunikointitaitojen hallitsemisen osaksi arkeamme.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kartoitetaan opiskelijan kielitaidon eri osa-alueiden osaamista ja kehittämisen kohteita sekä analysoidaan ja arvioidaan omia kieltenopiskelutaitoja. Asetetaan tavoitteita kohdekielen opiskelulle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi sekä autenttisia kohdekielisiä kielenkäyttöympäristöjä. Kurssilla pohditaan maailman kielellistä monimuotoisuutta ja kielitaitoa välineenä kasvattaa kulttuurista osaamista. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät opiskeluun, nuoren elämänpiiriin ja kielenkäyttötarpeisiin.

2. Ihminen verkostoissa (SAA02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita aitoon vuorovaikutukseen, mm. kertomaan omasta elinpiiristään sekä sitä kautta kehittämään taitojaan kuunnella ja ymmärtää toisia. Opiskelijoita tuetaan myös oppimaan ennakoivaa ajattelua ja tilannearviointia sekä omassa elämässään että mediaympäristöissä toimiessaan ja kehittämään taitojaan tunnistaa kielen eri rekistereitä eri kommunikointitilanteissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan toimintaa kielelliseltä ja kulttuuriselta vaativuudeltaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa eri viestintäkanavia käyttäen, myös kansainvälisessä kontekstissa. Syvennetään taitoa toimia aktiivisena keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä. Harjaannutetaan taitoa muotoilla mielipiteitä sekä käydä merkitysneuvotteluja. Monipuolistetaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa tarvittavien strategioiden valikoimaa. Kurssilla käsitellään ihmissuhteisiin liittyviä teemoja ja niiden yhteydessä psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointia. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

3. Kulttuuri-ilmiöitä (EAA03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella kulttuurisia ilmiöitä laaja-alaisesti sosiaalisen kulttuurin ja tapakulttuurin näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan luovaan itseilmaisuun kohdekielellä. Oman kulttuuri-identiteetin ja eri kulttuurien, sekä taiteen tuntemusta syvennetään. Kulttuurikurssilla hyödynnetään soveltuvin osin Vantaan ja koko pääkaupunkiseudun kulttuuritarjontaa. Kurssitöiden suunnittelussa opiskelijat voivat työstää kulttuuriin liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, esim. aiheen valinnassa ja tavoitteiden asettamisessa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla laajennetaan ja syvennetään monilukutaitoa. Kurssilla tehdään eri tekstilajien tuotoksia painottaen tekstilajille ominaista kielellistä tarkkuutta. Aihepiireinä ovat erilaiset kulttuuriset ilmiöt, kohdekieliset mediat sekä luova toiminta.

4. Yhteiskunta ja ympäröivä maailma (EAA04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi antaa erinomaiset mahdollisuudet hyödyntää ajankohtaista, yhteiskuntaan liittyvää digitaalista materiaalia ja tiedonhankintaa, mikä kehittää ja syventää opiskelijoiden monilukutaitoa. Yhteiskunnallisten ilmiöiden analysointi sisältää myös vantaalaisen näkökulman. Yhteiskunnallisia asioita käsitellään muun muassa hyvinvoinnin ja sitä tukevien tekijöiden näkökulmasta, jotta opiskelijat oppivat tukemaan niin lähiyhteisöjen että laajemman yhteiskunnan hyvinvointia omalta osaltaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kehitetään tiedonhankintataitoja ja kriittistä lukutaitoa sekä harjoitellaan aktiivista toimijuutta kohdekielellä. Tutustutaan erilaisiin yhteiskunnallisista ilmiöistä käytäviin keskusteluihin erityisesti aktiivisen kansalaisuuden näkökulmasta. Pohditaan yksilöiden ja yhteisöjen vastuita ja toimintamahdollisuuksia, kuten ihmisoikeuskysymyksiä ja vaikuttamismahdollisuuksia kansalaisyhteiskunnassa.

5. Tiede ja tulevaisuus (EAA05)

Vantaan lukiokoulutus

Tiede ja tulevaisuus-kurssi antaa hyvän mahdollisuuden ainerajoja ylittävään yhteistyöhön eri oppiaineiden tai paikallisten, kiinnostavien ja innovatiivisten tiede- ja teknologiaoppilaitosten ja –yritysten kanssa. Opiskelijoita tuetaan löytämään kommunikointivälineitä myös omien kiinnostusten mukaisten tiede- ja / tai teknologia-aiheiden käsittelemiseen kohdekielellä ja tulevaisuuden opiskelusuunnitelmien mukaisiin aihepiireihin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään tekstin tulkinnan ja tuottamisen sekä tiedonhankinnan taitoja hakemalla tietoa opiskelijoita kiinnostavista tiedon- ja tieteenaloista. Harjaannutaan jakamaan omia tietoon tai mielipiteeseen perustuvia näkökantoja. Pohditaan erilaisia tulevaisuudenvisioita erityisesti teknologian ja digitalisaation näkökulmasta. Aihepiirit nousevat eri tiedon- ja tieteenaloista.

6. Opiskelu, työ ja toimeentulo (EAA06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opiskelija vahvistaa käsitystään omasta kielitaidostaan suhteessa jatko-opintoihin ja työelämään sekä myös asettaa tavoitteita sen kehittämiseksi.

Kurssilla tutustutaan työnhakuprosessiin esim. CV:n ja hakemusten, puhelinetiketin tai työhaastattelujen kautta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään käsitystä kielitaidosta työelämätaitona ja sosiaalisena pääomana. Tutustutaan tekstilajeihin, joita opiskelijat kohtaavat mahdollisissa jatko-opinnoissa tai työelämässä. Pohditaan jatko-opinto- tai urasuunnitelmia ja työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa. Käsitellään talousasioita, jotka liittyvät itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren elämänpiiriin, sekä laajempia talouden ilmiöitä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

7. Kestävä elämäntapa (SAA07)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijoita kannustetaan muodostamaan oma, paikallinen ja globaali näkökulma kestävään kehitykseen ja elämäntapaan.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tulkita ja tuottaa kohdekieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille. Kurssilla käsitellään eri tekstilajien tekstejä, kuten fiktiivisiä tai ei-fiktiivisiä, kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä. Kurssilla jatketaan oppimäärän pakollisten kurssien teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävän elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

8. Viesti ja vaikuta puhuen (VEA08)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat voivat itse- ja vertaisarvioinnin keinoin arvioida omia suullisia kommunikointitaitojaan ja asettaa tavoitteita niiden kehittämiseksi. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan uskallusta ja itseluottamusta kommunikointitilanteissa.

Kurssi mahdollistaa lähemmän tutustumisen kohdekielen yhteiskuntaan ja kulttuurielämään osallistumalla pääkaupunkiseudun tarjoamiin tilaisuuksiin, esimerkiksi tutustumiskäynneille, retkille ja kulttuuritilaisuuksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään taitoa tuottaa kieltä suullisesti, taitoa ymmärtää puhuttua kieltä ja rakentaa dialogia. Vankennetaan puhumisen sujuvuutta sekä harjoitellaan valmistelua edellyttävää suullista tuottamista. Kurssilla kerrataan oppimäärän pakollisilla kursseilla käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

2.6.13. Venäjän kieli, B2-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B2-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.2 (muut kielet) tai B1.1 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Elämän tärkeitä asioita (VEB21)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita voidaan kannustaa seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla pohditaan opiskeltavan kielen merkitystä omassa elämässä nyt ja tulevaisuudessa. Kartoitetaan opiskelijan opiskeltavan kielen osaamista, analysoidaan ja arvioidaan omia kielenopiskelutaitoja, asetetaan tavoitteita omalle oppimiselle ja etsitään keinoja oman ja yhteisen osaamisen kehittämiseksi. Monipuolistetaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

2. Monenlaista elämää (SAB22)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

3. Hyvinvointi ja huolenpito (VEB23)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

4. Kulttuuri ja mediat (EAB24)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

5. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (VEB25)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailemalla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

6. Yhteinen maapallomme (SAB26)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aihepiirejä tarkastellaan niin vantaalaisesta kuin maailmanlaajuisesta näkökulmasta. Hyödynnetään haastavampia tekstejä, esimerkiksi uutisia, sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

7. Kansainvälinen toiminta (RAB27)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään esimerkiksi koulun, kaupungin tai lähialueen yhteistyökumppaneita kansainvälisen toiminnan lisäämiseksi (esim. ystävyyskoulut, vaihto-opiskelijat, ulkomaiset vierailijaryhmät, instituutit, seurat).

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla hyödynnetään kielitaitoa ja vahvistetaan kulttuurista ymmärrystä tutustumalla tai osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön, vapaaehtoistyöhön tai työelämään tarvittaessa etäyhteyksiä hyödyntäen. Kielelliset tavoitteet määrittyvät toiminnan perusteella. Mahdollisesta osallistumisesta kansainväliseen toimintaan opiskelijat raportoivat yhdessä sovittavalla tavalla.

8. Viesti puhuen ja kirjoittaen (RAB28)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla valmistaudutaan ylioppilaskokeisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vankennetaan tuottamistaitoja, joita tarvitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan erilaisten tekstilajien tuottamista ja tulkintaa. Kerrataan aiemmin käsiteltyjä aihepiirejä tai niitä täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

2.6.14. Venäjän kieli, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia. Kursseille varataan tarpeen mukaan tilaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Kursseilla tutustutaan eri tekstilajeihin. Oppiainerajat ylittävää opetusta voidaan toteuttaa eri kursseilla. Rakenteita opetellaan, harjoitellaan ja kerrataan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämistottumusten vakiinnuttamiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen.

Oppiaineen tehtävä

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskelijoita rohkaistaan ymmärtämään lähiseudun kansainvälisten toimijoiden (mm. Helsinki-Vantaan lentokenttä ja Aviapolis) merkitys kotiseudulle ja hyödyntämään niiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kaupunki on koti suurelle joukolle muista maista muuttaneita ja lähiseutu tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia tutustua kieliin ja kulttuureihin (elokuvateatterit, teatterit, ravintolat, näyttelyt, museot). Lukiot voivat myös järjestää yhdessä kieliin liittyviä tapahtumia, mikä mahdollistaa tilojen ja resurssien tehokkaamman hyödyntämisen.

Oppiainerajoja ylittävässä työskentelyssä ja vapaa-ajalla kannustetaan käyttämään osaamiaan vieraita kieliä ja luomaan sosiaalisia kontakteja kohdekielen edustajiin.

Opetuksen tavoitteet

Vieraan kielen B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa niin kansallisissa, eurooppalaisissa kuin globaaleissa yhteisöissä*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 (muut kielet) tai B1.1/A2.2 (englanti) ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa halutaan välittää opiskelijalle ajatus kieltenopiskelusta elämänmittaisena ja elämää rikastuttavana prosessina, joka jatkuu myös koulun ulkopuolella ja opintojen jälkeen.

Arviointi

Vantaan lukikoulutus

Vantaalaisissa lukioissa kiinnitetään huomiota jatkuvaan ja kannustavaan palautteeseen, jonka avulla opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja haasteitaan kielitaidon eri osa-alueilla. Opiskelijoiden tärkeänä työkaluna oman edistyksen hahmottamisessa ja työskentelyn kehittämisessä ovat itse- ja vertaisarviointi, joita aletaan harjoitella heti ensimmäisistä kursseista lähtien. Kaikki arviointi ja palaute ei tapahdu pelkästään opiskelijan ja opettajan välillä. Palautetta opetellaan antamaan ja vastaanottamaan monipuolisesti niin kielen eri osa-alueista kuin opiskelutaitojen kehittymisestä sekä kulttuuri- ja viestintätaidoista. Jokaisen kurssin alussa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa ja kurssin arviointiperusteet kirjataan sellaiseen paikkaan, josta opiskelijat pystyvät näkemään ne koko kurssin ajan. Erityistilanteissa opiskelija ja opettaja voivat hyvissä ajoin ja hyvin perustein sopia mahdollisista poikkeuksista.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (VEB31)

Vantaan lukiokoulutus

Ensimmäisellä kurssilla kiinnitetään huomiota hyvien opiskelustrategioiden löytämiseen. Opiskelijoita ohjataan miettimään, miten he oppivat ja käyttävät kieliä, ja itse- ja vertaisarvioinnin avulla arvioimaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan kielenopiskelijoina. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään uutta kieltä virheistä huolimatta. Teknologiaa käytetään hyödyksi heti ensimmäisestä kurssista alkaen ja opiskelijoita kannustetaan käyttämään mm. sanastoa harjoittavia sovelluksia myös vapaa-aikanaan.

Kurssilla painotetaan suullista viestintää. Kurssin lopussa opiskelija osaa kertoa yksinkertaisia asioita itsestään ja selviytyy arkisissa tilanteissa kohdekielellä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmauksia.

2. Matkalla maailmassa (RAB32)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan olemaan aktiivinen keskustelukumppani ja käynnistämään keskusteluja. Kurssilla harjoitellaan esimerkiksi matkalipun ostoa, ravintolassa ja hotellissa asiointia sekä tien kysymistä. Kurssilla tutustutaan kielialueen suosittuihin matkakohteisiin.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa matkustamiseen liittyvissä sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

3. Elämän tärkeitä asioita (VEB33)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla rohkaistaan opiskelijoita tutustumaan kohdekielisiin sanomalehtiin ja nuorten lehtiin lyhyiden ja yksinkertaisten artikkeleiden avulla. Opiskelijoita kannustetaan seuraamaan autenttisia keskusteluja eri viestintäkanavissa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Aihepiirit ja tilanteet liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin.

4. Monenlaista elämää (EAB34)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijat kehittävät monilukutaitoaan ja heitä ohjataan toimimaan vastuullisesti kirjallisen viestinnän tuottamisessa ja jakamisessa. Kurssilla vahvistetaan opiskelijoiden omaa kulttuuri-identiteettiä ja kohdemaan kulttuurin ja tapakulttuurin tuntemusta.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien mahdollisiin eroavuuksiin vuorovaikutuksessa. Harjoitellaan pienimuotoista kirjallista viestintää. Kurssin aihepiirit käsittelevät viestintää kulttuurien välisissä kohtaamisissa Suomessa ja ulkomailla.

5. Hyvinvointi ja huolenpito (RAB35)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin nuorta koskeviin aiheisiin. Opiskelijaa kannustetaan aktiiviseen keskusteluun.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat (RAB36)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueen laajoja kulttuurimahdollisuuksia.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla vahvistetaan monilukutaitoa. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai #alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus (RAB37)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla mietitään opiskelijoiden kielitaidon merkitystä tulevaisuudessa opiskelun ja työelämän kannalta. Kurssilla tutustutaan lähialueen työ- ja opiskelumahdollisuuksiin esimerkiksi vierailulla tai kutsumalla vieraita eri yrityksistä tai oppilaitoksista. Kurssilla opetellaan kohdekielisen ansioluettelon tekemistä ja harjoitellaan työhaastattelutilanteita.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme (LAB38)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.6.15. Vieraat kielet, Aasian ja Afrikan kielet, B3-oppimäärä

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, ja opiskelijoita ohjataan käyttämään tarvittavia apuvälineitä luetun ymmärtämisessä ja tekstin tuottamisessa. Suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia.

Kursseilla käsitellään runsaasti teemoja, jotka tukevat kohdekielen kulttuuriin, maantieteeseen, historiaan ja yhteiskuntiin liittyvää osaamista. Tämä mahdollistaa luontevan integroinnin eri

oppiaineisiin. Kursseille varataan tilaa opiskelijoiden esille nostamien, yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn.

Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Rakenteita opetellaan ja harjoitellaan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämis- ja kuullunymmärtämistottumusten vakiinnuttamiseen varataan tarvittaessa aikaa kaikilla kursseilla.

Ensimmäisillä kursseilla painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Myös kuuntelemista harjoitellaan. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, ja opiskelijoita ohjataan käyttämään tarvittavia apuvälineitä luetun ymmärtämisessä ja tekstin tuottamisessa. Suullista viestintää harjoitellaan edelleen kaikilla kursseilla. Keskeistä on kehittää jokapäiväisen viestinnän perusvalmiuksia.

Kursseilla käsitellään runsaasti teemoja, jotka tukevat kohdekielen kulttuuriin, maantieteeseen, historiaan ja yhteiskuntiin liittyvää osaamista. Tämä mahdollistaa luontevan integroinnin eri oppiaineisiin. Kursseille varataan tilaa opiskelijoiden esille nostamien, yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn.

Kaikilla kursseilla voidaan edistää monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa. Rakenteita opetellaan ja harjoitellaan joustavasti sopivien aihepiirien yhteydessä. Hyvien ääntämis- ja kuullunymmärtämistottumusten vakiinnuttamiseen varataan tarvittaessa aikaa kaikilla kursseilla.

Aasian ja Afrikan kielillä tarkoitetaan maailman valtakieliä, kuten japania, kiinaa tai arabiaa, joissa käytetään monenlaisia kirjoitusjärjestelmiä.

Opetuksen tavoitteet

Euroopan ulkopuolisten kielten B3-oppimäärän opetuksen erityisenä tavoitteena on, että opiskelija

- *kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi*
- *kehittyy kohdekielen käyttäjänä ja toimijana kulttuurisesti moninaisessa maailmassa*
- *löytää kiinnostavia kohdekielisiä ympäristöjä*
- *osaa ottaa viestinnässään huomioon keskeisiä kulttuurisia konventioita*
- *muodostaa käsityksen kohdekielen eurooppalaisista kielistä poikkeavista erityispiirteistä sekä kehittyy kohdekielen kirjoitusmerkistön hallinnassa*
- *osaa suhteuttaa omaa osaamistaan kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tasoon A2.1 vuorovaikutuksen, puhutun tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen taidoissa sekä A1.3 kirjoitetun tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen taidoissa ja arvioida omien taitojensa kehittymistä sekä kehittää taitojaan edelleen.*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tutustutaan opiskeltavan kielen asemaan maailmassa ja hahmotetaan uuden kielen suhde opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmaisuja. Tutustutaan vähitellen kirjoitusmerkkeihin ja harjoitellaan niiden tunnistamista ja lukemista.

2. Matkalla maailmassa

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan selviytymistä erilaisissa sosiaalisen kohtaamisen tilanteissa ja tavanomaisissa asiointitilanteissa. Opetellaan lisää viestintästrategioiden ja erilaisten kompensaatiokeinojen käyttöä. Tutustutaan myös joihinkin sosiaalisen kohtaamisen ei-kielellisiin piirteisiin. Harjoitellaan kirjoittamaan lisää (yksinkertaistettuja) merkkejä ja suppeita viestejä. Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan siihen, kuinka kieltä kirjoitetaan tietokoneella.

3. Elämän tärkeitä asioita

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan vuorovaikutustaitoja eri viestintäkanavia käyttäen. Käsitellään aihepiirejä ja tilanteita, jotka liittyvät nuorten jokapäiväiseen elämään, ihmissuhteisiin ja verkostoihin, kiinnostuksen kohteisiin, vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. Harjoitellaan lukemaan yhä enemmän yleisimpiä kirjoitusmerkkejä. Opetellaan käyttämään kirjoitusmerkkisanakirjoja. Harjoitellaan yksinkertaistettujen kirjoitusmerkkien kirjoittamista ja omien lyhyiden kirjoitusmerkeillä kirjoitettujen tekstien tuottamista turvautuen tarpeen mukaan tieto- ja viestintäteknologiaan.

4. Kulttuurikohtaamisia

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota sosiaalisten koodien eroavuuksiin. Aihepiirit käsittelevät viestintää erilaisissa kohtaamistilanteissa Suomessa ja ulkomailla. Kirjoitusmerkkien käyttöä lisätään vähitellen. Hyödynnetään sekä perinteisiä että sähköisiä sanakirjoja ja sanastoja tekstien kirjoittamisessa ja lukemisessa.

5. Hyvinvointi ja huolenpito

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla opetellaan eri viestintäkanavia käyttäen toimimista keskustelijana ja toista kuuntelevana kielenkäyttäjänä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Harjoitellaan taitoa muotoilla mielipiteitä ja käydä merkitysneuvotteluja arkipäiväiseen elämään liittyvistä asioista. Tutustutaan erilaisiin hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja elämänvaiheisiin liittyviin teksteihin ja harjoitellaan keskustelemaan niihin liittyvistä asioista. Pohditaan myös teknologian ja digitalisaation tuomia muutoksia vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille.

6. Kulttuuri ja mediat

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla painotetaan luetunymmärtämis- ja kuullunymmärtämisstrategoiden harjoittelua. Tutustutaan kohdekielisen kielialueen tai -alueiden kulttuuri-ilmiöihin ja medioihin ajankohtaisesta ja nuoria kiinnostavasta näkökulmasta. Jatketaan kirjoitusmerkeillä kirjoitettujen omien tekstien tuottamista sekä käsin kirjoittaen että tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

7. Opiskelu, työ ja tulevaisuus

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla kiinnitetään huomiota viestinnän kulttuuriseen sopivuuteen. Aihepiirit liittyvät kouluun, myöhempään opiskeluun ja työelämään sekä nuorten tulevaisuudensuunnitelmiin.

8. Yhteinen maapallomme

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla jatketaan keskusteluharjoituksia ja kerrataan kielitietoa opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Tutustutaan mahdollisuuksiin osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Aihepiirit nousevat luonnosta, erilaisista asuinympäristöistä sekä kestävästä elämäntavasta.

2.7. Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan asema aikamme kulttuurissa edellyttää valmiutta ymmärtää, hyödyntää ja tuottaa matemaattisesti esitettyä tietoa. Sillä on merkittävä tai ratkaiseva rooli muun muassa tieteissä, teknologiassa, taloudessa, yrittäjyydessä, terveydenhuollossa ja turvallisuudessa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on tutustuttaa opiskelija matemaattisen ajattelun malleihin sekä matematiikan perusideoihin ja rakenteisiin, opettaa käyttämään puhuttua ja kirjoitettua matematiikan kieltä sekä kehittää laskemisen, ilmiöiden mallintamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Erityisesti opiskelijaa ohjataan hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin. Opiskelijaa rohkaistaan myös käyttämään ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä sekä tuetaan opiskelijan taitoa siirtyä toisesta matemaattisen tiedon esitysmuodosta toiseen.

Opiskelijaa kannustetaan kehittämään luovia ratkaisuja matemaattisiin ongelmiin. Opetuksessa tutkitaan matematiikan ja arkielämän välisiä yhteyksiä sekä tietoisesti käytetään eteen tulevia mahdollisuuksia opiskelijan persoonallisuuden kehittämiseen, mikä tarkoittaa muun muassa hänen kiinnostuksensa ohjaamista, kokeiluihin kannustamista sekä tiedonhankintaprosessien kehittämistä.

Opiskelija harjaannutetaan käyttämään tietokoneohjelmistoja matematiikan oppimisen ja tutkimisen sekä ongelmanratkaisun apuvälineinä. Matematiikan opiskelussa hyödynnetään muun muassa dynaamisen matematiikan ohjelmistoja, symbolisen laskennan ohjelmistoja, tilasto-ohjelmistoja, taulukkolaskentaa, tekstinkäsittelyä sekä mahdollisuuksien mukaan digitaalisia tiedonlähteitä. Tärkeää on myös arvioida apuvälineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta. Edellä mainituista apuvälineistä käytetään jatkossa nimitystä tekniset apuvälineet.

Vantaan lukiokoulutus

Matematiikan opiskelun tavoitteena on, että opiskelija tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii sitä kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa. Opintojen aikana opiskelija rohkaistuu kokeilevaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin. Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan valtakunnalliseen ja kansainväliseen kilpailutoimintaan.

Opetuksen tavoitteet

Vantaan lukiokoulutus

Matematiikan avulla mallinnetaan ja ratkaistaan tieteen, arkielämän ja ympäristön erilaisiin ilmiöihin liittyviä ongelmia. Tällöin aihekokonaisuuksia käsitellään erilaisten tehtävien kautta. Matemaattinen lukutaito edellyttää erilaisessa muodossa esitetyn tiedon ymmärtämistä ja sen tuottamista (viestintä- ja mediaosaaminen).

AKTIIVINEN KANSALAISUUS JA YRITTÄJYYS

Matematiikan opiskelu kehittää ongelmanratkaisutaitoa, harjaannuttaa oman toiminnan suunnitteluun ja opettaa perustelemaan omia ajatuksia. Matematiikan opiskelu vaatii aloitteellisuutta ja pitkäjänteistä harjoittelua, mikä kasvattaa yritteliäisyyteen. Opiskelija oppii ideoimaan ja tekemään aloitteita, mutta samalla myös kestämään epäonnistumisia ja pettymyksiä.

HYVINVOINTI JA TURVALLISUUS

Matematiikan opiskelussa opiskelijat oppivat työskentelemään sekä yksin että ryhmänä toisiaan tukien. Soveltavissa tehtävissä käsitellään hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä asioita kuten esimerkiksi oman talouden hallintaa, puoliintumisaikaa, maanjäristyksiä, väestönkasvua.

KESTÄVÄ ELÄMÄNTAPA JA GLOBAALI VASTUU

Talousmatematiikassa opitaan talouselämässä käytettäviä käsitteitä ja saadaan valmiuksia oman talouden suunnitteluun. Tilastotiedettä soveltamalla opiskelija oppii tulkitsemaan tilastoja ja tekemään niiden perusteella johtopäätöksiä. Erilaisten sovellustehtävien avulla opitaan ymmärtämään ihmisen toiminnan vaikutuksia pitkällä aikavälillä.

KULTTUURIEN TUNTEMUS JA KANSAINVÄLISYYS

Matematiikan kieli on yhteinen, erilaisia kulttuureita yhdistävä kieli. Opiskelija oppii ymmärtämään, miten matematiikka on kehittynyt tuhansien vuosien aikana. Opiskelija ymmärtää matematiikan merkityksen kulttuurien kehittymisessä esimerkiksi rakentamisessa ja taiteessa.

MEDIAT JA MONILUKUTAITO

Opiskelija oppii täsmällistä ja loogista matemaattista kieltä. Opiskelija oppii hankkimaan tietoa ja esittämään sitä taulukoiden, diagrammien sekä kuvioiden avulla. Opiskelija harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja sen luotettavuutta.

TEKNOLOGIA JA YHTEISKUNTA

Opiskelija oppii ymmärtämään matematiikan keskeisen merkityksen teknologian kehittymisessä. Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisia teknisiä apuvälineitä. Opiskelijat oppivat arvioimaan teknologisten apuvälineiden käytön hyödyllisyyttä ja rajallisuutta.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitoja. Sillä autetaan opiskelijaa kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan häntä käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien ja teknisten apuvälineiden valintaan ja käyttöön sekä päätelmien täsmälliseen ja johdonmukaiseen perustelemiseen.

Oppimäärän vaihtaminen

Matematiikan oppimäärää vaihdettaessa pitkästä lyhyeen kursseja luetaan hyväksi seuraavasti: MAA2 → MAB2, MAA3 → MAB3, MAA6 → MAB7 ja MAA8 → MAB4 ja MAA10 → MAB5. Muut pitkän oppimäärän mukaiset opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän paikallisia syventäviä tai paikallisia soveltavia kursseja opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Jos opiskelija pyytää, hänelle tulee järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Siirryttäessä lyhyemmästä pitempään oppimäärään voidaan opiskelijalta edellyttää lisänäyttöjä, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän kursseja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset kurssit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän paikallisiksi syventäviksi tai paikallisiksi soveltaviksi kursseiksi opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan kehittämään oppimaan oppimisen ja itseohjautuvuuden taitoja. Näissä taidoissa kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä työskentelyä koko opiskeluajan.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan matemaattiseen osaamiseen, teknisten apuvälineiden käyttöön sekä matemaattisen tekstin tuottamiseen ja ymmärtämiseen. Arviointimenetelminä hyödynnetään mm. arviointi -ja palautekeskusteluja, itsearviointia ja vertaisarviointia.

Osaamista arvioidaan opiskelijan tuotosten avulla. Näitä ovat esim. tutkielmat, raportit, suulliset esitykset, itsearvioinnit, kokeet ja testit.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. työskentelytaitoihin yksin ja ryhmässä, matematiikkaan kohdistuvaan kiinnostukseen, muiden auttamiseen ja neuvomiseen.

Teknisten apuvälineiden käyttöön liittyvässä arvioinnissa huomioidaan kiinnostus ja taito hyödyntää teknologiaa monipuolisesti oppimisen tukena sekä matemaattisen tiedon esittämisessä.

Matemaattisen tekstin tuottamisessa kiinnitetään huomiota perusteluihin, huolellisuuteen ja täsmällisyyteen sekä matemaattisen informaation mielekkääseen esittämiseen ja käsittelyyn mm. teknisillä apuvälineillä.

Kurssi on hyväksytysti suoritettu, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu kurssin alussa sovituilla tavoilla.

2.7.1. Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuiseen ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Luvut ja lukujonot (MAY01)

Matematiikan yhteisen opintokokonaisuuden tehtävänä on herättää opiskelijan kiinnostus matematiikkaa kohtaan muun muassa tutustuttamalla hänet matematiikan moninaiseen merkitykseen ihmiselle ja yhteiskunnalle sekä sen ainutlaatuiseen ja kiehtovaan olemukseen tieteenalana. Tässä opintokokonaisuudessa opiskelijalla on tilaisuus vahvistaa pohjaa matematiikan opinnoilleen ja nähdä matematiikka hyödyllisenä ja käyttökelpoisena selitettäessä ja hallittaessa muun muassa yhteiskunnan, talouden ja luonnon tapahtumia ja tilanteita.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aikana kerrataan ja syvennetään opiskelijan tietämystä peruslaskutaidoissa, funktion käsitteessä ja prosenttilaskennassa. Tutustutaan lukujonoihin ja summiin sekä logaritmiin. Aloitetaan harjoittelemaan matemaattisen tekstin ja tiedon tuottamista teknisillä apuvälineillä.

Kurssin tavoitteena valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi on se, että opiskelija

- kiinnostuu matematiikan oppimisesta ja tarttuu rohkeasti uusiin haasteisiin
- aloittaa harjoittelemaan matemaattisen tekstin ja tiedon tuottamista teknisillä apuvälineillä

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *pohtii matematiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta*
- *kertaa ja täydentää lukualueet, kertaa peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskennan periaatteet*
- *vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä*
- *ymmärtää lukujonon käsitteen*
- *osaa määrittää lukujonoja, kun annetaan alkuehdot ja tapa, jolla seuraavat termit muodostetaan*
- *saa havainnollisen käsityksen lukujonon summan määrittämisestä*
- *osaa ratkaista käytännön ongelmia aritmeettisen ja geometrisen jonon ja niistä muodostettujen summien avulla*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kuvaajan ja lukujonojen tutkimisessa sekä lukujonoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.*

Keskeiset sisällöt

- *reaaliluvut, peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskenta*
- *funktio, kuvaajan piirto ja tulkinta*
- *lukujono*
- *rekursiivinen lukujono*
- *aritmeettinen jono ja summa*
- *logaritmi ja potenssi sekä niiden välinen yhteys*
- *muotoa , x ## olevien yhtälöiden ratkaiseminen*
- *geometrinen jono ja summa*

2.7.2. Matematiikan pitkä oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijalle ammatillisten ja korkeakouluopintojen edellyttämät matemaattiset valmiudet sekä matemaattinen yleissivistys. Pitkän matematiikan opinnoissa opiskelijalla on tilaisuus omaksua matemaattisia käsitteitä ja menetelmiä sekä oppia ymmärtämään matemaattisen tiedon luonnetta. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä, tieteessä ja tekniikassa.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan pitkän oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *saa myönteisiä oppimiskokemuksia ja tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä oppii niiden kautta luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa*
- *rohkaistuu kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan, ratkaisujen keksimiseen sekä niiden kriittiseen arviointiin*

- *ymmärtää ja osaa käyttää matematiikan kieltä, kuten seuraamaan matemaattisen tiedon esittämistä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, ja oppii arvostamaan esityksen täsmällisyyttä ja perustelujen selkeyttä*
- *oppii näkemään matemaattisen tiedon loogisena rakenteena*
- *kehittää lausekkeiden käsittely-, päättely- ja ongelmanratkaisutaitojaan*
- *harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla, tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta ja laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä*
- *harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita*
- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.*

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Polynomifunktiot ja -yhtälöt (MAA02)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita ja niihin liittyviä yhtälöitä. Aiheina mm. polynomien laskutoimitukset ja muistikaavojen hyödyntäminen. Yhtälöiden ja yksinkertaisten polynomiepäyhtälöiden ratkaiseminen myös teknisillä apuvälineillä. Opiskelija osaa hyödyntää polynomifunktioiden ominaisuuksia sovellusongelmien ratkaisussa ja käyttää myös teknisiä apuvälineitä apuna perusteluissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käsittelemään polynomifunktioita*
- *osaa ratkaista toisen asteen polynomiyhtälöitä ja tutkia ratkaisujen lukumäärää*
- *osaa ratkaista korkeamman asteen polynomiyhtälöitä, jotka voidaan ratkaista ilman polynomien jakolaskua*
- *osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin ja polynomiepäyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.*

Keskeiset sisällöt

- *polynomien tulo ja muotoa olevat binomikaavat*
- *2. asteen yhtälö ja ratkaisukaava sekä juurten lukumäärän tutkiminen*
- *2. asteen polynomin jakaminen tekijöihin*
- *polynomifunktio*
- *polynomiyhtälöitä*
- *polynomiepäyhtälön ratkaiseminen*

2. Geometria (MAA03)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija syventää geometrian taitojaan ja tietojaan. Geometrista tietoa sisältäviä lauseita opetellaan muotoilemaan ja niiden avulla perustelemaan kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia. Geometrisia ongelmia ratkaistaan käyttämällä hyväksi esimerkiksi yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta ja trigonometriaa. Teknisiä apuvälineitä hyödynnetään.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa sekä muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa*
- *harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa käsitteleviä lauseita*
- *osaa ratkaista geometrisia ongelmia käyttäen hyväksi kuvioiden ja kappaleiden ominaisuuksia, yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.*

Keskeiset sisällöt

- *kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus*
- *sini- ja kosinilause*
- *ympyrän, sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria*
- *kuvioihin ja kappaleisiin liittyvien pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen*

3. Vektorit (MAA04)

Vantaan lukiokoulutus

Sisältö: Perehdytään vektorikäsitteeseen ja vektorilaskentaan sekä kaksi-, että kolmiulotteisessa avaruudessa.

Keskeiset sisällöt: vektoreiden perusominaisuudet, vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla, koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo, yhtälöryhmän ratkaiseminen, suorat ja tasot avaruudessa. Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää teknisiä apuvälineitä vektoreiden tutkimisessa sekä suoriin ja tasoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin*
- *osaa tutkia kuvioiden ominaisuuksia vektoreiden avulla*
- *ymmärtää yhtälöryhmän ratkaisemisen periaatteen*
- *osaa tutkia kaksi- ja kolmiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä vektoreiden tutkimisessa sekä suoriin ja tasoihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.*

Keskeiset sisällöt

- *vektoreiden perusominaisuudet*
- *vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku ja vektorin kertominen luvulla*
- *koordinaatiston vektoreiden skalaaritulo*
- *yhtälöryhmän ratkaiseminen*
- *suorat ja tasot avaruudessa*

4. Analyyttinen geometria (MAA05)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin tavoitteena on oppia käyttämään algebrallisia menetelmiä esimerkiksi geometristen ongelmien ratkaisemisessa. Opiskelija oppii pistejoukon yhtälön käsitteen ja tutkii yhtälöiden avulla pisteitä, ympyröitä ja paraabeleja. Itseisarvoyhtälöitä ja -epäyhtälöitä opitaan ratkaisemaan. Teknisiä apuvälineitä opitaan käyttämään erilaisissa kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, kuinka analyyttinen geometria luo yhteyksiä geometristen ja algebrallisten käsitteiden välille*
- *ymmärtää pistejoukon yhtälön käsitteen ja oppii tutkimaan yhtälöiden avulla pisteitä, suoria, ympyröitä ja paraabeleja*
- *syventää itseisarvokäsitteen ymmärtämystään ja oppii ratkaisemaan sellaisia yksinkertaisia itseisarvoyhtälöitä ja vastaavia epäyhtälöitä, jotka ovat tyyppiä | f(x) | = a tai | f(x) | = | g(x) |*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä pistejoukon yhtälön tutkimisessa sekä yhtälöiden, yhtälöryhmien, itseisarvoyhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.*

Keskeiset sisällöt

- *pistejoukon yhtälö*
- *suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälöt*
- *itseisarvoyhtälön ja epäyhtälön ratkaiseminen*
- *pisteen etäisyys suorasta*

5. Derivaatta (MAA06)

Vantaan lukiokoulutus

Ratkaistaan rationaaliyhtälöitä ja -epäyhtälöitä. Opiskellaan käsitteet raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta. Opitaan käyttämään derivaattaa polynomifunktioiden ja rationaalifunktioiden tutkimisessa ja ongelmien ratkaisemisessa. Harjaannutaan teknisten apuvälineiden käytössä kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa määrittää rationaalifunktion nollakohdat ja ratkaista yksinkertaisia rationaaliepäyhtälöitä*
- *omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta, jatkuvuudesta ja derivaatasta*
- *osaa määrittää yksinkertaisten funktioiden derivaatat*
- *osaa tutkia derivaatan avulla polynomifunktion kulkua ja määrittää sen ääriarvot*
- *tietää, kuinka rationaalifunktion suurin ja pienin arvo määritetään*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa ja rationaaliyhtälöiden ja -epäyhtälöiden ratkaisemisessa sekä polynomi- ja rationaalifunktion derivaatan määrittämisessä sovellusongelmissa.*

Keskeiset sisällöt

- *rationaaliyhtälö ja #epäyhtälö*
- *funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta*
- *polynomifunktion, funktioiden tulon ja osamäärän derivoiminen*

- *polynomifunktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen*

6. Trigonometriset funktiot (MAA07)

Vantaan lukiokoulutus

Opitaan yksikköympyrä, radiaanin käsite ja suunnattu kulma. Tutustutaan trigonometrisiin funktioihin ja niiden derivoimiseen. Opitaan soveltamaan yhdistettyä funktiota derivaatan määrittämisessä. Ratkaistaan trigonometrisia yhtälöitä. Käytetään teknisiä apuvälineitä trigonometristen funktioiden tutkimisessa ja trigonometristen yhtälöiden ratkaisemisessa sekä trigonometristen funktioiden derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii trigonometrisia funktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla*
- *osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiäsin f(x) = a tai sin f(x) = sin g(x)*
- *osaa trigonometristen funktioiden yhteydet ja*
- *osaa derivoida yhdistettyjä funktioita*
- *osaa tutkia trigonometrisia funktioita derivaatan avulla*
- *osaa hyödyntää trigonometrisia funktioita mallintaessaan jaksollisia ilmiöitä*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä trigonometristen funktioiden tutkimisessa ja trigonometristen yhtälöiden ratkaisemisessa ja trigonometristen funktioiden derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.*

Keskeiset sisällöt

- *suunnattu kulma ja radiaani*
- *trigonometriset funktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen*
- *trigonometristen yhtälöiden ratkaiseminen*
- *yhdistetyn funktion derivaatta*
- *trigonometristen funktioiden derivaatat*

7. Juuri- ja logaritmifunktiot (MAA08)

Vantaan lukiokoulutus

Kerrataan potenssien laskusäännöt ja opiskellaan murtopotenssien käyttö. Opitaan käsittelemään juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita ja hyödyntämään niitä matemaattisessa mallinnuksessa. Tavoitteena on osata tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla. Käytetään teknisiä apuvälineitä kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *kertaa potenssienlaskusäännöt mukaan lukien murtopotenssit*
- *tuntee juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä*
- *osaa tutkia juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioita derivaatan avulla*
- *osaa hyödyntää eksponenttifunktiota mallintaessaan erilaisia kasvamisen ja vähenemisen ilmiöitä*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden tutkimisessa ja juuri-, eksponentti- ja logaritmiyhtälöiden ratkaisemisessa sekä juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktion derivaattojen määrittämisessä sovellusongelmissa.*

Keskeiset sisällöt

- *potenssien laskusäännöt*
- *juurifunktiot ja -yhtälöt*
- *eksponenttifunktiot ja -yhtälöt*
- *logaritmifunktiot ja -yhtälöt*
- *juuri-, eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat*

8. Integraalilaskenta (MAA09)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla opitaan integraalifunktion käsite ja opitaan määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita. Opitaan soveltamaan määrättyä integraalia esimerkiksi pinta-alojen ja tilavuuksien laskemisessa. Käytetään teknisiä apuvälineitä kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään alkeisfunktioiden integraalifunktioita*
- *ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan*
- *osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla*
- *perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja integraalifunktion määrittämisessä sekä määrätyn integraalin laskemisessa sovellusongelmissa.*

Keskeiset sisällöt

- *integraalifunktio*
- *alkeisfunktioiden integraalifunktiot*
- *määrätty integraali*
- *pinta-alan ja tilavuuden laskeminen*

9. Todennäköisyys ja tilastot (MAA10)

Vantaan lukiokoulutus

Kerrataan ja syvennetään tilasto- ja todennäköisyyslaskennan taitoja. Keskeisinä sisältöinä diskreetti ja jatkuva jakauma, jakauman tunnusluvut, klassinen ja tilastollinen todennäköisyys, todennäköisyyden laskusäännöt ja odotusarvo sekä normaalijakauma. Käytetään teknisiä apuvälineitä kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa sekä digitaalisessa muodossa olevan datan käsittelyssä ja tutkimisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa havainnollistaa diskreettejä ja jatkuvia tilastollisia jakaumia sekä määrittää ja tulkita jakaumien tunnuslukuja*
- *perehtyy kombinatorisiin menetelmiin*
- *perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja todennäköisyyksien laskusääntöihin*
- *ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja soveltamaan sitä*

- *perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla.*

Keskeiset sisällöt

- *diskreetti ja jatkuva tilastollinen jakauma*
- *jakauman tunnusluvut*
- *klassinen ja tilastollinen todennäköisyys*
- *kombinatoriikka*
- *todennäköisyyksien laskusäännöt*
- *diskreetti ja jatkuva todennäköisyysjakauma*
- *diskreetin jakauman odotusarvo*
- *normaalijakauma*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

10. Lukuteoria ja todistaminen (MAA11)

Vantaan lukiokoulutus

Perehdytään logiikan ja lukuteorian alkeisiin. Tutustutaan matemaattisen todistamisen periaatteisiin ja harjoitellaan todistamista. Lukuteorian peruskäsitteet käydään läpi ja opitaan tutkimaan kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kongruenssin avulla. Käytetään teknisiä apuvälineitä lukujen ominaisuuksien tutkimisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy logiikan alkeisiin ja tutustuu todistusperiaatteisiin sekä harjoittelee todistamista*
- *hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin*
- *osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta jakoyhtälön ja kokonaislukujen kongruenssin avulla*
- *syventää ymmärrystään lukujonoista ja niiden summista*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä lukujen ominaisuuksien tutkimisessa.*

Keskeiset sisällöt

- *konnektiivit ja totuusarvot*
- *geometrinen todistaminen*
- *suora, käänteinen ja ristiriitatodistus*
- *induktiotodistus*
- *kokonaislukujen jaollisuus ja jakoyhtälö*
- *Eukleideen algoritmi*
- *alkuluvut ja Eratostheneen seula*
- *aritmetiikan peruslause*
- *kokonaislukujen kongruenssi*

11. Algoritmit matematiikassa (MAA12)

Vantaan lukiokoulutus

Syvennetään algoritmisen ajattelun taitoja. Opitaan iteroinnin käsite ja ratkaistaan numeerisesti epälineaarisia yhtälöitä. Sisältöinä ovat myös polynomien jaollisuus ja tekijöiden määrittäminen, numeeristen menetelmien käyttö muutosnopeuden sekä pinta-alojen laskemisessa ja yhtälöiden

ratkaisemisessa. Käytetään teknisiä apuvälineitä kurssiin liittyvissä algoritmien tutkimisessa ja laskutoimituksissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää algoritmista ajatteluaan*
- *osaa tutkia ja selittää, kuinka algoritmit toimivat*
- *ymmärtää iteroinnin käsitteen ja oppii ratkaisemaan epälineaarisia yhtälöitä numeerisesti*
- *osaa tutkia polynomien jaollisuutta ja osaa määrittää polynomin tekijät*
- *osaa määrittää numeerisesti muutosnopeutta ja pinta-alaa*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä algoritmien tutkimisessa ja laskutoimituksissa.*

Keskeiset sisällöt

- *iterointi ja Newton-Raphsonin menetelmä*
- *polynomien jakoalgoritmi*
- *polynomien jakoyhtälö*
- *Newton-Cotes-kaavat: suorakaidesääntö, puolisuunnikassääntö ja Simpsonin sääntö*

12. Differentiaali- ja integraalilaskennan jatkokurssi (MAA13)

Vantaan lukiokoulutus

Syvennetään differentiaali- ja integraalilaskennan sekä lukujonoteorian taitoja ja tietoja. Keskeisinä aiheina ovat: käänteisfunktio, kahden muuttujan funktio, osittaisderivaatta ja funktioiden ja lukujonojen raja-arvo äärettömyydessä, epäoleelliset integraalit, sarjat ja niiden summa. Käytetään teknisiä apuvälineitä funktioiden tutkimisessa, sarjojen ja summien laskemisessa sekä muissa kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää differentiaali- ja integraalilaskennan teoreettisten perusteiden tuntemustaan*
- *osaa tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita*
- *täydentää integraalilaskennan taitojaan ja soveltaa niitä muun muassa jatkuvien todennäköisyysjakaumien tutkimiseen*
- *osaa tutkia lukujonon raja-arvoa, sarjoja ja niiden summia*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja derivaatan laskemisessa annetun muuttujan suhteen sekä epäoleellisten integraalien, lukujonon raja-arvon ja sarjan summan laskemisessa sovellustehtävissä.*

Keskeiset sisällöt

- *funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen*
- *jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia*
- *käänteisfunktio*
- *kahden muuttujan funktio ja osittaisderivaatta*
- *funktioiden ja lukujonojen raja-arvot äärettömyydessä*
- *epäoleelliset integraalit*
- *lukujonon raja-arvo, sarjat ja niiden summa*

Paikalliset soveltavat kurssit

13. Talousmatematiikka (MAA14)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään talouselämässä käytettyjä käsitteitä ja saa matemaattisia valmiuksia oman taloutensa suunnitteluun.Opiskelija saa laskennallisen pohjan yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun ja oppii soveltamaan tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn.

Sisällöt: Indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-ja verotuslaskelmia sekä edellämainittuihin soveltuvia matemaattisia malleja

Arviointi: Numeroarviointi

14. Avaruusgeometria (MAA15)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Avaruusgeometrian taitojen syventäminen

Sisällöt: Eri matematiikan osa-alueiden soveltaminen avaruusgeometriassa esim. ääriarvot, integraalit, vektorit.

Arviointi: Suoritusmerkintä

15. Matemaattiset ohjelmistot (MAA16)

Martinlaakson lukio

Tavoite

Kurssin aikana harjoitellaan matemaattisten ohjelmistojen käyttöä ja niiden hyödyntämistä opiskelussa, kurssikokeissa ja yo-kirjoituksissa.

Keskeiset sisällöt

Sähköinen vastaaminen,Ti-Nspire, abitin matematiikkaeditori ja Geogebra. Kurssin aikana tehdään myös pieniä matemaattisia tutkimustehtäviä ohjelmistoja hyödyntäen. Kurssi on tarkoitettu 2. ja 3. vuoden opiskelijoille. Kurssi on työkurssityyppinen ja osallistujamäärä maks 25.

Arviointi

Suoritusmerkintä

16. Pitkä matematiikka ylioppilastutkinnossa (MAA17)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valmentaa matematiikan ylioppilaskokeeseen

Sisällöt: Kurssilla lasketaan vanhoja ylioppilastehtäviä. Kurssin päättökoe on matematiikan preliminäärikoe.

Arviointi:Numeroarviointi

17. Matematiikan valmennuskurssi jatko-opintoihin (MAA18)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valmentaa matemaattis-luonnontieteellisten alojen jatko-opintoihin

Sisällöt: Käydään läpi korkeakoulujen pääsykoetehtäviä, sekä matematiikasta että fysiikasta opiskelijan kiinnostuksen mukaan.

Arviointi:Suoritusmerkintä

18. Differentiaaliyhtälöt (MAA19)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Differentiaaliyhtälöihin tutustumista. Opiskelija osaa muodostaa annettuun alkutilanteeseen sopivan yhtälön, ratkaista sen ja tulkita saamansa ratkaisun merkitys.

Sisällöt:1. ja 2. kertaluvun yhtälöiden ratkaiseminen ja yhtälöiden soveltaminen eri tieteenalojen ongelmien ratkaisuun. Jatko-opintoihin suunnattu kurssi.

Arviointi:Suoritusmerkintä.

19. Abikurssi (MAAabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Vahvistaa opiskelijan matemaattisia ja laskennallisia valmiuksia.

Sisällöt: Kerrataan pitkän matematiikan pakollisten kurssien keskeisiä sisältöjä

Arviointi: Suoritusmerkintä

20. Matematiikan paja (MAAp)

Tavoitteet ja sisällöt

Pajakurssi järjestetään kerran viikossa koko lukuvuoden ajan. Pajakurssille voi tulla tekemään läksyjä tai kertaamaan tunnilla käsiteltyjä asioita tai korvaamaan puuttuvia suorituksia. Pajakurssilla voi saada myös tukiopetusta.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Kurssisuorituksen saa osallistumalla säännöllisesti opetukseen ja tekemällä tehtäviä.

2.7.3. Matematiikan lyhyt oppimäärä

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tehtävänä on tarjota valmiuksia hankkia, käsitellä ja ymmärtää matemaattista tietoa ja käyttää matematiikkaa elämän eri tilanteissa ja jatko-opinnoissa. Opetus pyrkii myös antamaan opiskelijalle selkeän käsityksen matematiikan merkityksestä yhteiskunnan kehityksessä sekä sen soveltamismahdollisuuksista arkielämässä ja monissa eri tieteissä.

Opetuksen tavoitteet

Matematiikan lyhyen oppimäärän opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää matematiikkaa jokapäiväisen elämän ja yhteiskunnallisen toiminnan apuvälineenä*
- *saa myönteisiä oppimiskokemuksia matematiikan parissa työskennellessään, oppii luottamaan omiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa ja rohkaistuu kokeilevaan, tutkivaan ja keksivään oppimiseen*
- *hankkii sellaisia matemaattisia tietoja, taitoja ja valmiuksia, jotka antavat riittävän pohjan jatko-opinnoille*
- *sisäistää matematiikan merkityksen välineenä, jolla ilmiöitä voidaan kuvata, selittää ja mallintaa ja jota voidaan käyttää johtopäätösten tekemisessä*
- *kehittää käsitystään matemaattisen tiedon luonteesta ja sen loogisesta rakenteesta*
- *harjaantuu vastaanottamaan ja analysoimaan viestimien matemaattisessa muodossa tarjoamaa informaatiota ja arvioimaan sen luotettavuutta*
- *tutustuu matematiikan merkitykseen kulttuurin kehityksessä*
- *osaa käyttää kuvioita, kaavioita ja malleja ajattelun apuna*
- *osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, teknisiä apuvälineitä ja tietolähteitä.*

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Lausekkeet ja yhtälöt (MAB02)

Vantaan lukiokoulutus

Harjaannutaan käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa. Opitaan luottamaan omiin matemaattisiin kykyihin. Keskeisiä aiheita ovat: suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus, ongelmien muotoileminen yhtälöiksi, yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen. Lisäksi harjaannutaan arvioimaan ja tulkitsemaan ratkaisuja. Opitaan toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen. Käytetään teknisiä apuvälineitä funktion tutkimiseen ja sovellusongelmien ratkaisemiseen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käyttämään matematiikkaa jokapäiväisen elämän ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä*
- *ymmärtää lineaarisen riippuvuuden, verrannollisuuden ja toisen asteen polynomifunktion käsitteet*
- *vahvistaa yhtälöiden ratkaisemisen taitojaan ja oppii ratkaisemaan toisen asteen yhtälöitä*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomifunktion tutkimisessa ja polynomiyhtälöihin sekä polynomifunktioihin liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.*

Keskeiset sisällöt

- *suureiden välinen lineaarinen riippuvuus ja verrannollisuus*
- *ongelmien muotoileminen yhtälöiksi*
- *yhtälöiden ja yhtälöparien graafinen ja algebrallinen ratkaiseminen*
- *ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen*
- *toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen*

2. Geometria (MAB03)

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija syventää geometrian taitojaan ja tietojaan. Tehdään päätelmiä ja havaintoja kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista. Harjaannutaan kuvioiden ja

kappaleiden piirtämisessä. Geometrisia ongelmia ratkaistaan käyttämällä hyväksi esimerkiksi yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta ja trigonometriaa. Käytetään geometriaa käytännön ongelmien ratkaisuissa. Määritetään kuvioiden ja kappaleiden pinta-aloja sekä tilavuuksia. Teknisten apuvälineiden käyttö kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometrian sovellusongelmien ratkaisemisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista*
- *vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan*
- *osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa ja geometriaan liittyvien sovellusongelmien ratkaisussa.*

Keskeiset sisällöt

- *kuvioiden yhdenmuotoisuus*
- *suorakulmaisen kolmion trigonometria*
- *Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause*
- *kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen*
- *geometrian menetelmien käyttö koordinaatistossa*

3. Matemaattisia malleja (MAB04)

Vantaan lukiokoulutus

Opitaan kuvailemaan reaalimaailman ilmiöitä matemaattisen mallin avulla. Arvioidaan mallien soveltuvuutta ongelmaan ja lasketaan ennusteita mallien pohjalta. Ratkaistaan potenssi- ja eksponenttiyhtälöitä. Syvennetään lukujonojen taitoja ja ratkaistaan niiden avulla sovellusongelmia. Käytetään teknisiä apuvälineitä kurssin funktioiden tutkimisessa ja sovellusongelmien yhteydessä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *näkee reaalimaailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla*
- *tottuu arvioimaan mallien hyvyyttä ja käyttökelpoisuutta*
- *tutustuu ennusteiden tekemiseen mallien pohjalta*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusongelmien yhteydessä.*

Keskeiset sisällöt

- *lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen*
- *potenssiyhtälön ratkaiseminen*
- *eksponenttiyhtälön ratkaiseminen logaritmin avulla*
- *lukujonot matemaattisina malleina*

4. Tilastot ja todennäköisyys (MAB05)

Vantaan lukiokoulutus

Syvennetään tilasto- ja todennäköisyyslaskennan taitoja. Käydään läpi todennäköisyyden käsite ja todennäköisyyden laskulait. Käytetään erilaisia malleja havainnollistamaan todennäköisyyslaskennan probleemia. Opitaan regressio ja korrelaation käsite. Käytetään esimerkiksi taulukkolaskentaohjelmaa erilaisten regressiomallien arvioimisessa ja ennusteiden tekeminen mallien avulla. Teknisiä apuvälineitä käytetään kurssiin liittyvissä sovellusongelmissa sekä digitaalisessa muodossa olevan datan käsittelyssä ja tutkimisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *harjaantuu käsittelemään ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja*
- *arvioi erilaisia regressiomalleja mm. taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla*
- *perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä diskreettien jakaumien tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.*

Keskeiset sisällöt

- *diskreettien tilastollisten jakaumien tunnuslukujen määrittäminen*
- *regression ja korrelaation käsitteet*
- *havainto ja poikkeava havainto*
- *ennusteiden tekeminen*
- *kombinatoriikkaa*
- *todennäköisyyden käsite*
- *todennäköisyyden laskulakien ja niitä havainnollistavien mallien käyttöä*

5. Talousmatematiikka (MAB06)

Vantaan lukiokoulutus

Syvennetään prosenttilaskennan taitoja. Opiskellaan talouselämän käsitteitä. Kehitetään valmiuksia oman talouden suunnitteluun. Vahvistetaan taloustiedon ja yrittäjyyden opiskelun laskennallista pohjaa. Keskeisiä sisältöjä ovat mm. indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muut laskelmat. Sovelletaan matemaattisia malleja sekä lukujonoja ja summia talouselämän ongelmiin. Käytetään teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusongelmissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää prosenttilaskennan taitojaan*
- *ymmärtää talouselämässä käytettyjä käsitteitä*
- *kehittää matemaattisia valmiuksiaan oman taloutensa suunnitteluun*
- *vahvistaa laskennallista pohjaansa yrittäjyyden ja taloustiedon opiskeluun*
- *soveltaa tilastollisia menetelmiä aineistojen käsittelyyn*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä laskelmien tekemisessä ja yhtälöiden ratkaisemisessa sovellusongelmissa.*

Keskeiset sisällöt

- *indeksi-, kustannus-, rahaliikenne-, laina-, verotus- ja muita laskelmia*
- *taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja lukujonojen ja summien avulla*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

6. Matemaattinen analyysi (MAB07)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin keskeisenä asiana on funktion muutosnopeuden tutkiminen graafisin ja numeerisin menetelmin. Opitaan derivoimaan polynomifunktioita. Harjaannutaan tutkimaan funktion kulkua ja määrittämään funktion suurin ja pienin arvo suljetulla välillä. Käytetään teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin*
- *ymmärtää derivaatan käsitteen muutosnopeuden mittana*
- *osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla*
- *osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä funktion kulun tutkimisessa ja funktion derivaatan sekä suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellustehtävissä.*

Keskeiset sisällöt

- *graafisia ja numeerisia menetelmiä*
- *polynomifunktion derivaatta*
- *polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen*
- *polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon määrittäminen suljetulla välillä*

7. Tilastot ja todennäköisyys II (MAB08)

Vantaan lukiokoulutus

Vahvistetaan ja monipuolistetaan tilastojen käsittelytaitoja. Opitaan määrittämään tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla. Keskeiset sisällöt ovat mm. normaalijakauma, toistokoe, binomijakauma ja luottamusväli. Käytetään teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa, todennäköisyysjakauman odotusarvon ja keskihajonnan määrittämisessä, todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla sekä luottamusvälin laskemisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittelytaitojaan*
- *osaa määrittää tilastollisia tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä jatkuvien jakaumien avulla hyödyntäen teknisiä apuvälineitä*
- *osaa käyttää teknisiä apuvälineitä digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa, todennäköisyysjakauman odotusarvon ja keskihajonnan määrittämisessä, todennäköisyyksien laskemisessa annetun jakauman ja parametrien avulla sekä luottamusvälin laskemisessa.*

Keskeiset sisällöt

- *normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet*
- *toistokoe*
- *binomijakauma*
- *luottamusvälin käsite*

Paikalliset soveltavat kurssit

8. Matemaattiset ohjelmistot (MAB16)

Martinlaakson lukio

Tavoite

Kurssin aikana harjoitellaan matemaattisten ohjelmistojen käyttöä ja niiden hyödyntämistä opiskelussa, kurssikokeissa ja yo-kirjoituksissa.

Keskeiset sisällöt

Sähköinen vastaaminen,Ti-Nspire, abitin matematiikkaeditori ja Geogebra. Kurssin aikana tehdään myös pieniä matemaattisia tutkimustehtäviä ohjelmistoja hyödyntäen. Kurssi on tarkoitettu 2. ja 3. vuoden opiskelijoille. Kurssi on työkurssityyppinen ja osallistujamäärä maks 25.

Arviointi

Suoritusmerkintä

9. Abikurssi (MABabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valmentaa lyhyen matematiikan ylioppilaskirjoituksiin.

Sisällöt: Kurssilla tutustutaan vanhoihin ylioppilastehtäviin. Kurssin päättökoe on matematiikan preliminäärikoe.

Arviointi: Suoritusmerkintä

10. Matematiikan tukikurssi (MABt)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Vahvistaa opiskelijan perusosaamista ja itseluottamusta matematiikan oppimista kohtaan sekä lisätä edellytyksiä oppia tulevien kurssien sisältöjä.

Sisällöt: Opiskelija voi vahvistaa osaamistaan niistä aiheista, joissa tarvitsee eniten tukea.

Arviointi: Suoritusmerkintä

11. Matematiikan paja (MABp)

Tavoitteet ja sisältö

Pajakurssi järjestetään kerran viikossa koko lukuvuoden ajan. Pajakurssille voi tulla tekemään läksyjä tai kertaamaan tunnilla käsiteltyjä asioita tai korvaamaan puuttuvia suorituksia. Pajakurssilla voi saada myös tukiopetusta.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. Kurssisuorituksen saa osallistumalla säännöllisesti opetukseen ja tekemällä tehtäviä.

2.8. Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus lisää ymmärrystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Biologian opetuksen tarkoituksena on lisäksi herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävän elämäntavan välttämättömyydestä ja luonnonvaroja säästävän kiertotalouden merkityksestä.

Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Opetuksen tuella opiskelija myös ymmärtää evoluution merkityksen eliökunnan kehittymisessä.

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tiedonaloja, joiden sovelluksia, kuten geeniteknologiaa, hyödynnetään monin tavoin maataloudessa, teollisuudessa ja lääketieteessä. Opetus myös ohjaa opiskelijaa ymmärtämään, miten biologista tietoa voidaan hyödyntää arkielämässä, jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opetuksessa tehdään yhteistyötä erityisesti terveystiedon, mutta myös muiden oppiaineiden kanssa.

Vantaan lukiokoulutus

Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva omasta osallisuudesta luonnon kiertokulussa ja siitä miten biologista tietoa voidaan hyödyntää omissa kulutusvalinnoissa. Biologian opetuksessa hyödynnetään pääkaupunkiseudun luonto-, tiede- ja elämyskohteita opiskeluympäristöinä.

Opetuksen tavoitteet

Biologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *kiinnostuu biologisesta tiedosta ja motivoituu biologiaa koskevien uutisten seuraamiseen*
- *saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa*
- *ymmärtää, mikä on biologialle tieteenalana ominaista, tuntee biologisia rakenteita ja prosesseja, perinnöllisyyttä sekä ymmärtää evoluution merkityksen*
- *perehtyy biologisen tiedonhankinnan ja tutkimuksen menetelmiin*
- *osaa asettaa kysymyksiä ja tutkimusongelmia tarkasteltavista ilmiöistä*
- *suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa*
- *osaa hankkia, käsitellä, analysoida ja tulkita tutkimusaineistoa sekä arvioida ja esittää tutkimustuloksia*
- *osaa työskennellä digitaalisissa opiskeluympäristöissä, laboratoriossa ja maastossa*
- *arvioi kriittisesti median kautta välittyvää biologista tietoa*
- *käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa monipuolisesti biologian opiskelun tukena*
- *perehtyy biologian soveltamiseen eri aloilla*
- *osaa soveltaa ja käyttää biologisia tietoja ja taitoja arkielämässä*
- *arvostaa eliökunnan monimuotoisuutta, tiedostaa kestävän kehityksen välttämättömyyden ja ymmärtää oman vastuunsa ekosysteemien tulevaisuudesta.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa ohjataan median kriittiseen seuraamiseen. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy valikoimaan eri medioista välittyvästä tiedosta itsensä ja lähiympäristönsä kannalta olennaisimman.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta, ja taidot, kuten ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuuksien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky arvioida tietoa kriittisesti.

Biologian tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, kokeellisessa työskentelyssä sekä laatimalla yksin tai yhteisöllisesti biologisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssien alussa keskustellaan kurssitavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan ylös opiskelijoiden nähtäväksi. Itse- ja vertaisarviointia käytetään arvioinnin osana. Opiskelijat saavat jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset keskeiset kurssitavoitteet on saavutettu.

Arvioinnin tukena käytetään opiskelijan tai opiskelijaryhmän omassa koulussaan tai lähiympäristössään toteuttamaa hanketta, jossa voidaan hyödyntää opiskelijoiden läheisiä asiantuntijoina. Opiskelijat voidaan ohjata osallistumaan sekä omien että muiden opiskelijoiden tuotosten arviointiin kullekin kurssille sopivalla tavalla.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Elämä ja evoluutio (BI01)

Kurssilla perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Kurssilla tutustutaan myös biologian tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteellistä ajattelua. Keskeinen näkökulma kurssilla on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan esimerkiksi tutustumalla lähiluontoon, Luonnontieteelliseen keskusmuseoon tai Viikin Biokeskukseen.

Lisäksi opiskelija osaa käyttää ja arvioida kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla. Hän tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan. Tutkimusta laadittaessa hyödynnetään lähiympäristön luontoa. Työskennellessään tutkimuksen tai projektin parissa jokainen ryhmän jäsen on vastuussa omasta osuudestaan. Ryhmät huomioivat jokaisen vahvuudet työskennellessään ja pitävät huolen, että jokaisen työosuus on lopputuloksen kannalta merkittävä.

Opettaja ohjeistaa opiskelijoita tuntiosaamisen, itse- ja vertaisarvioinnin sekä jatkuvan näytön merkityksestä kurssin alussa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan*
- *käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla*
- *tuntee elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tietää, miten elämän ilmiöitä tutkitaan*
- *ymmärtää evoluution jatkuvuuden, prosessit ja merkityksen*
- *osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen ja tulkita sen kehitystä*
- *työskentelee kokeellisesti ja toteuttaa pienimuotoisen tutkimuksen tai projektin yhdessä muiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä

- *elämän ominaisuudet, perusedellytykset ja organisaatiotasot*
- *biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät*
- *biologisen tiedon esittäminen mallien avulla*

Solu elämän perusyksikkönä

- *elämän syntyvaiheet*
- *solujen rakenne ja energiatalous*
- *DNA ja geenien ilmeneminen*

Eliön elinkaari

- *suvullinen ja suvuton lisääntyminen*
- *muuntelu*
- *kasvu, kehittyminen ja kuolema*

Evoluutio

- *luonnonvalinta ja sopeutuminen*
- *lajien syntyminen ja häviäminen*
- *eliökunnan sukupuu*

Biologian kokeellisuuteen liittyvä pienimuotoinen tutkimus tai projekti

2. Ekologia ja ympäristö (BI02)

Kurssi tarkastelee ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta sekä sen uhkia Suomessa ja muualla maailmassa. Keskeisinä teemoina ovat luonnon monimuotoisuutta uhkaavat tekijät ja mahdollisuudet suojella monimuotoisuutta. Kurssi perehdyttää myös muihin ekologisiin ympäristöongelmiin. Kurssilla tehdään itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoinen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai kehittämisprojekti.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tarkastellaan biodiversiteettiä, sitä uhkaavia tekijöitä sekä ongelmien ratkaisumahdollisuuksia myös vantaalaisten esimerkkien avulla. Tavoitteena on ymmärtää

kaupunkilaisten oman toiminnan ja kestävän elämäntavan vaikutus omaan lähiympäristöön ja sen tulevaisuuteen.

Tutkimus- tai kehittämisprojektissa hyödynnetään vantaalaisia ekosysteemejä ja omaa lähiympäristöä.

Kurssilla käytetään tieto- ja viestintätekniikkaa. Työskennellessään tutkimuksen tai projektin parissa jokainen ryhmän jäsen on vastuussa paitsi omasta osuudestaan myös koko ryhmän tuotoksesta. Ryhmät huomioivat jokaisen vahvuudet työskennellessään ja pitävät huolen, että jokaisen työosuus on lopputuloksen kannalta merkittävä.

Opettaja ohjeistaa opiskelijoita tuntiosaamisen, itsearvioinnin ja jatkuvan näytön merkityksestä kurssin alussa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakenteiden, vuorovaikutusten ja toimintojen periaatteet*
- *osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä*
- *ymmärtää luonnon monimuotoisuuden merkityksen ihmiskunnan tulevaisuudelle*
- *hahmottaa ympäristöongelmien syitä ja niiden seurauksia ekosysteemeissä sekä tuntee menetelmiä, joilla voidaan tarkkailla ympäristön tilaa ja ratkaista syntyneitä ongelmia*
- *ymmärtää ekososiaalisen sivistyksen ja kestävän elämäntavan välttämättömyyden sekä oppii toimimaan niiden mukaisesti*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa pienimuotoisen ekologiaa tai ympäristön tilaa koskevan tutkimuksen tai ympäristön tilaa koskevan yhteisen kehittämisprojektin.*

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- *elollisen ja elottoman luonnon vuorovaikutukset*
- *ekosysteemien rakenne ja palautuvuus*
- *aineiden kierto ja energian virtaus ekosysteemissä*
- *luonnon monimuotoisuus*
- *populaatioiden ominaisuudet*
- *lajien väliset suhteet*
- *eliöiden sopeutuminen ympäristöönsä ja eliöiden levinneisyys*

Ympäristöongelmat, niiden syyt ja ratkaisumahdollisuudet

- *ilmastonmuutoksen ekologiset vaikutukset*
- *luonnon monimuotoisuuteen ja ekosysteemeihin kohdistuvat uhkat*
- *aineiden kiertoon ja energian virtaukseen liittyvät ongelmat*
- *paikalliset ympäristöongelmat*

Kohti kestävää tulevaisuutta

- *ekosysteemipalveluiden merkitys*
- *ekologisesti kestävä kehitys, kiertotalous ja ekososiaalinen sivistys*
- *toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi omassa lähiympäristössä*

Ekologiaa tai ympäristön tilaa koskeva tutkimus tai ympäristön kehittämisprojekti

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Solu ja perinnöllisyys (BI03)

Kurssin tarkoituksena on auttaa opiskelijaa syventämään ymmärrystä solun rakenteesta ja toiminnasta. Kurssilla tarkastellaan myös solun toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Kurssin työtavoille on keskeistä kokeellisuus ja opiskelijan omat tutkimukset.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla käydään tutustumassa biologisen tutkimuksen tekoon esimerkiksi Viikin Biokeskuksessa tai Biomedicumissa. Ryhmässä suoritetaan esimerkiksi mikroskopointeja ja kokeellisia tutkimuksia. Tällöin opiskelijat tekevät tutkimussuunnitelman noudattaen sitä kokeellisessa työssään.

Opettaja ohjeistaa opiskelijoita tuntiosaamisen, itsearvioinnin ja jatkuvan näytön merkityksestä kurssin alussa. Myös vertaisarviointia käytetään kurssiarvioinnin osana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *käyttää käsitteitä, malleja ja teorioita tarkastellessaan soluihin ja perinnöllisyyteen liittyviä ilmiöitä*
- *syventää osaamistaan solun eri osien toiminnasta ja ymmärtää eliöiden rakenteiden ja toimintojen pohjautuvan solutason prosesseihin*
- *tutkii erilaisia soluja, solukoita ja kudoksia ja tulkitsee niiden rakenteita*
- *arvioi solujen ja geenien toimintaa koskevan tiedon merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta*
- *suunnittelee ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Solu tutkimuskohteena

- *miten soluja tutkitaan*
- *solubiologisen tiedon ja genomitiedon tarve ja käyttö*

Eliöt rakentuvat soluista

- *biomolekyylit*
- *tumallisen ja tumattoman solun rakenne ja toiminta*

- *DNA:n ja RNA:n rakenne*
- *proteiinisynteesi ja epigeneettinen säätely*

Solujen lisääntyminen

- *mitoosi ja sen merkitys*
- *solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen*

Periytymisen perusteet

- *geenit ja alleelit*
- *sukusolut ja niiden synty meioosissa*
- *geenien periytyminen ja ominaisuuksien siirtyminen sukupolvelta toiselle*
- *mutaatiot ja mutageenit*

Solubiologinen tutkimus laboratoriossa tai sähköisten aineistojen avulla

4. Ihmisen biologia (BI04)

Kurssilla perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot, lisääntyminen sekä perimän ja ympäristön merkitys ihmisen terveyteen. Kurssilla tarkastellaan ihmiselimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla käydään tutustumassa esimerkiksi lääketieteellisen tutkimuksen tekoon Viikin Biokeskuksessa tai Biomedicumissa. Opiskelija saa lisätietoa miten suojautua ulkoisilta terveyttä uhkaavilta tekijöiltä omassa elämässään. Opiskelijoiden tietämys kehittyy kohti oppiainerajat ylittävää tasoa (terveystieto).

Opettaja ohjeistaa opiskelijoita tuntiosaamisen, itsearvioinnin ja jatkuvan näytön merkityksestä kurssin alussa. Myös vertaisarviointia käytetään kurssiarvioinnin osana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa analysoida kudosten ja elinten rakenteiden toimintaperiaatteita*
- *ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelyä sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia siihen*
- *ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana*
- *ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia*
- *osaa selittää elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan*
- *ymmärtää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen*
- *osaa toteuttaa pienimuotoisen ihmisen elimistön toimintaa mittaavan tutkimuksen ja esittää sen tulokset.*

Keskeiset sisällöt

Energia, aineenvaihdunta ja sen säätely

- *ravintoaineet ja ruoansulatus*
- *verenkiertoelimistö*
- *hengityselimistö ja hengityksen säätely*

Liikkuminen

- *tuki- ja liikuntaelimistö*

Elintoimintojen säätely

- *hermosto ja aistit*
- *umpirauhaset ja hormonit*
- *lämmönsäätely*
- *kemiallinen tasapaino*
- *elimistöjen sopeutuminen ja puolustusmekanismit*

Lisääntyminen

- *hedelmöitys, raskaus ja synnytys*

- *sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus*
- *perimän ja ympäristön merkitys*

Ihmiselimistön toimintaa mittaava tutkimus

5. Biologian sovellukset (BI05)

Kurssin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen tulevaisuuden ongelmien ratkaisemisessa. Kurssilla perehdytään biologian erilaisiin sovelluksiin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa ja luonnonvarojen kestävän kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geeniteknologian ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Kurssilla opiskelija suunnittelee ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla käydään tutustumassa esimerkiksi bioteknologiseen tutkimukseen Viikin Biokeskuksessa. Opiskelija pystyy kurssin käytyään perehtymään esimerkiksi eläinjalostuksen eettisiin ongelmiin ja niiden biologisiin ratkaisukeinoihin. Opiskelija kykenee muokkaamaan omaa käsitystään bioteknologian menetelmistä ja mahdollisuuksista osana ihmiskunnan tulevaisuutta. Esimerkkinä käsitellään vantaalaisia ympäristöongelmia ja niiden bioteknisiä ratkaisumahdollisuuksia. Opiskelijoita rohkaistaan toimimaan aktiivisesti ympäristön hyväksi eettisiä periaatteita kunnioittaen. Kurssin käytyään opiskelijat löytävät uusia näkökulmia sen sijaan, että turvautuisivat vanhoihin ja valmiiksi jäsenneltyihin käsityksiin. Opiskelija pystyy kriittisesti arvioimaan geeniteknologian sovelluksia ja merkitystä.

Opettaja ohjeistaa opiskelijoita tuntiosaamisen, itsearvioinnin ja jatkuvan näytön merkityksestä kurssin alussa. Myös vertaisarviointia käytetään kurssiarvioinnin osana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää biologian innovaatioiden ja sovellutusten merkityksen yhteiskunnassa*
- *tutustuu bioteknologian menetelmiin, tuotteisiin ja mahdollisuuksiin edistää kestävää tulevaisuutta*
- *ymmärtää geeniteknologian mahdollisuudet lääketieteessä ja teollisuudessa*
- *ymmärtää mikrobien merkityksen luonnossa ja erilaisissa bioteknologian prosesseissa*
- *ymmärtää kasvien ja eläinten jalostuksen merkityksen ravinnontuotannossa*
- *osaa arvioida bioteknologian ja genetiikan sovellusten mahdollisuuksia, uhkia ja eettisiä kysymyksiä*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen yksin tai yhdessä muiden kanssa.*

Keskeiset sisällöt

Bioteknologian sovellukset ja merkitys

- *ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen uusiutuvien luonnonvarojen avulla*
- *bioteknologian sovellukset teollisuudessa ja ympäristönsuojelussa*

Mikrobiologian sovellukset ja merkitys

- *bakteerien ja virusten rakenne ja toiminta*
- *bakteerien viljely, käsittely ja tunnistaminen*
- *mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa*

Geeniteknologian sovellukset ja merkitys

- *geenitekniikan menetelmät*
- *genomitieto*
- *mikrobit geeniteknologiassa*

Kasvi- ja eläinjalostus

Biologian sovellusalaan liittyvä koe tai tutkimus

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Abikurssi (BIabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kertaa ja syventää pakollisilla ja soveltavilla kursseilla hankkimiaan tietoja, luo kokonaiskuvan lukion biologian sisällöistä ja harjoittelee reaalikoevastausten laadintaa.

Keskeiset sisällöt: Biologian valtakunnallisten kurssien aihealueet.

Arvostelu: Numeroarviointi.

7. Larborointi (BI7)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii biologian laboroinneissa tarvittavat perustaidot, kertaa käytännön töiden avulla biologian aikaisempien kurssien sisältöjä ja harjoittelee hypoteesin laatimista sekä tutkimustulosten esittämistä ja arviointia.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla tehdään monipuolisesti erilaisia laborointeja, esim. mikroskopointia, preparaattien valmistusta, DNA-elektroforeesia, sisäelinten preparointia, mikrobikasvatusta, vesianalyyseja yms. Mahdollisuuksien mukaan vieraillaan jossakin alan tutkimuslaitoksessa.

Arvostelu: Suoritusmerkintä

8. Työkurssi/maasto (varaus) (BI8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Harjoitella biologisia maastotyöskentelymenetelmiä ja oppia tekemään pienimuotoisia tutkimuksia itse kerätystä aineistosta. Samalla opitaan eri biotooppien ominaisuuksia.

Keskeiset sisällöt: Maastotyöskentelyssä käytettävään välineistöön ja menetelmiin tutustuminen, ekologisen tutkimuksen suunnittelu ja toteutus, suomalaiset biotoopit.

Arvostelu: Suoritusmerkintä

9. Lajintuntemus (BI10)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija oppii tunnistamaan yleisimpiä suomalaisia selkärankaisia ja kasveja, tutustuu lajien ekologiaan ja innostuu luonnossa liikkumisesta.

Keskeiset sisällöt: Lajintuntemusta (Suomen selkärankaisia eläimiä ja kasveja) ja ekologiaa, mm. eläinten talvenviettotapoja, käyttäytymistä ja lajien välisiä suhteita. Harjoitellaan myös maastotunnistusta, eli kurssin puitteissa retkeillään.

Arvostelu: Numeroarviointi

2.9. Maantiede

Oppiaineen tehtävä

Maantieteen opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja antaa hänelle valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja ongelmia sekä niiden ratkaisumahdollisuuksia. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä, muodostamaan perusteltuja näkemyksiä, ottamaan kantaa omassa ympäristössä, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävän tulevaisuuden rakentamisessa.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutussuhteita sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä. Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua ekososiaalisesti sivistyneeksi kansalaiseksi.

Nuorten elämismaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Tutkiva lähestymistapa auttaa opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä, paikallisella, alueellisella ja globaalilla tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinnassa ja visuaalisessa esittämisessä. Geomedialla tarkoitetaan karttojen, paikkatiedon, diagrammien, kuvien, videoiden, kirjallisten lähteiden, median, suullisten esitysten sekä muiden maantieteellisten tiedonhankinta- ja esitystapojen monipuolista käyttöä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia. Opetuksessa hyödynnetään myös koulun ulkopuolisia opiskeluympäristöjä sekä verkkoympäristöjä.

Vantaan lukiokoulutus

Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva paikallisista, alueellisista ja globaaleista aluerakenteista, Vantaasta monikulttuurisena ympäristönä sekä siitä, miten maantieteellistä tietoa voidaan hyödyntää. Maantieteen opetuksessa käytetään pääkaupunkiseudun luonto-, tiede- ja kulttuurikohteita opiskeluympäristöinä.

Opetuksen tavoitteet

Maantieteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana*
- *kehittää maantieteellistä ajattelutaitoaan sekä hahmottaa maailmaa ja sen monimuotoisuutta*
- *ymmärtää, tulkitsee, soveltaa ja arvioi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä*
- *osaa havainnoida arkiympäristöjä sekä kuvata luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita*
- *osaa kriittisesti pohtia ajankohtaisia maailman tapahtumia ja niihin vaikuttavia tekijöitä*

- *osaa havainnoida ja arvioida luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön tilaa, niissä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti*
- *ymmärtää, mitä alueellinen kehittyneisyys merkitsee, ja osaa pohtia mahdollisia ratkaisuja eriarvoisuusongelmiin*
- *ymmärtää, mitä ihmisoikeudet tarkoittavat, ja arvostaa kulttuurien moninaisuutta*
- *tuntee aluesuunnittelun keinoja sekä osaa osallistua ja vaikuttaa oman lähiympäristönsä kehittämiseen*
- *kiinnostuu maantieteellisestä tiedosta ja motivoituu seuraamaan ajankohtaisia tapahtumia eri puolilla maailmaa*
- *osaa käyttää maantieteellisiä tietoja ja taitoja arkielämässä*
- *tietää, millaisissa ammateissa ja työtehtävissä maantieteellistä osaamista tarvitaan*
- *toimii paikallisiin, alueellisiin ja globaaleihin kysymyksiin kantaaottavana ja kestävää kehitystä edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija rakentaa maailmankuvaansa maantieteen tarjoamin työvälinein. Opiskelijaa ohjataan median kriittiseen seuraamiseen. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy valikoimaan eri medioista välittyvästä alueellisesta tiedosta itsensä ja lähiympäristönsä kannalta merkityksellisimmän.

Arviointi

Maantieteessä arvioidaan opetuksen tavoitteiden saavuttamista kurssikohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään omaa osaamistaan. Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat paitsi opiskelijan tiedot ja peruskäsitteiden hallinta myös maantieteellinen ajattelu- ja argumentointitaito sekä tiedonprosessointitaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, yhdistellä, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Keskeisiä arvioitavia taitoja maantieteessä ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot.

Maantieteen tietoja ja taitoja opiskelija voi osoittaa paitsi kirjallisissa arvioinneissa myös suullisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä laatimalla maantieteellisen tutkielman tai projektituotoksen, kuten videon, pelin, vastamainoksen tai verkkosivut, yksin tai yhdessä toisten kanssa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös opiskelijan osoittamat tiedot ja taidot koulussa toteutetussa osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla keskustellaan kurssin alkaessa sen tavoitteista ja arviointiperusteista yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kriteerit sovitaan yhdessä ja kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Itse- ja vertaisarviointia käytetään hyväksi yhtenä arvioinnin osa-alueena. Kurssin edetessä opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset keskeiset kurssitavoitteet on saavutettu.

Arvioinnin tukena voidaan myös käyttää opiskelijan tai opiskelijaryhmän omassa koulussaan tai lähiympäristössään toteuttamaa hanketta, jossa voidaan hyödyntää opiskelijoiden lähipiiriä asiantuntijoina**.**Opiskelija kehittää itsearviointi- ja oppimaan oppimisen taitojaan tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset keskeiset kurssitavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Maailma muutoksessa (GE01)

Kurssi perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ongelmien tarkasteluun. Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnonriskien, ympäristöriskien että ihmiskunnan riskien kannalta. Kurssi käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä ja mahdollisuuksia hillitä, varautua, ennakoida sekä sopeutua riskeihin. Keskeisiä näkökulmia ovat ekososiaalinen kestävyys, kiertotalous ja globaalit kehityskysymykset.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia esimerkiksi omilta lähialueilta ja hahmotetaan globaaleja riskialueita sekä luonnon, rakennetun ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Lisäksi käsitellään myös Vantaan tai pääkaupunkiseudun näkökulmasta ekososiaalista sivistystä ja kiertotaloutta. Haluttaessa pyydetään huoltajia esittelemään omaa asiantuntemustaan kurssiaiheista ja työelämästä. Mahdollisista vierailukohteista päätetään yhdessä. Näitä ovat esim. Helsinki-Vantaan lentoasema, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos, Vantaan Energian jätteenpolttolaitos ja Heureka. Kurssin käytyään opiskelija pystyy toteuttamaan eettisiä valintoja omassa kulutuskäyttäytymisessään.

Opettaja ohjeistaa kurssin alkaessa, miten tarkasti maailman karttakuvaa sekä paikannimistöä tulee sisäistää ja kuinka osaamista mitataan. Arvioinnissa otetaan tarvittaessa huomioon muut kurssin alussa määritteltävät tehtävät.

Opiskelijat seuraavat ajankohtaisia tapahtumia maapallolla ja Vantaalla. Opettaja ohjeistaa opiskelijat itse- ja vertaisarviointiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa*
- *tunnistaa luonnon toimintaan, ihmisen toimintaan sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutukseen liittyviä riskialueita maapallolla*
- *ymmärtää, millaisia riskejä maapallon eri alueilla ilmenee ja mitkä tekijät vaikuttavat niihin*
- *osaa vertailla ja arvioida alueiden riskiherkkyyttä ja riskien vaikuttavuutta alueiden luonnonvarojen ja kehittyneisyyden näkökulmasta*
- *tietää, millaisten ratkaisujen avulla riskejä voidaan hillitä tai niiden vaikutuksia lieventää, sekä tuntee mahdollisuudet ennakoida ja varautua riskeihin sekä toimia kestävän kehityksen mukaisesti*
- *osaa analysoida maailman eri alueiden myönteistä kehitystä ja siihen vaikuttavia tekijöitä*
- *ymmärtää, että ihminen vaikuttaa omalla toiminnallaan maapallon elinkelpoisuuteen sekä ihmisten hyvinvointiin*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa globaaleja kysymyksiä koskevan tiedon hankinnassa, analysoinnissa ja esittämisessä sekä osaa seurata ja kriittisesti arvioida ajankohtaisia alueellisia uutisia eri medioissa.*

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- *miten maantieteessä tarkastellaan ympäristöä ja maailmaa*
- *opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot omasta lähiympäristöstä ja muuttuvasta maailmasta*
- *maantieteelliset tutkimustaidot ja geomedia*

- *miten maantiedettä hyödynnetään työelämässä ja arjessa*
- *alueellisia riskejä, myönteistä kehitystä ja innovaatioita koskevat ajankohtaiset uutiset maapallon eri alueilla*
- *maailman karttakuvan ja paikannimistön syventäminen*

Luonnon järjestelmään liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien ennakointi ja niihin varautuminen

Luonnonvaroihin ja ympäristöön liittyvät keskeiset globaalit riskialueet, riskien hillintä, niihin varautuminen ja sopeutuminen

- *ilmastonmuutos ja muut globaalit ympäristöriskit*
- *resurssien viisas käyttö sekä kierto- ja biotalous*
- *maapallon eri alueiden mahdollisuudet ja vahvuudet*

Ihmiskunnan globaalit riskialueet ja keskeiset kehityskysymykset

- *inhimillisen kehityksen globaalit ongelmat, hyvinvoinnin jakautuminen, eriarvoisuus, haavoittuvuus, nälkä ja pakolaisuus*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Sininen planeetta (GE02)

Kurssilla tarkastellaan luonnonmaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kurssilla tutustutaan luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan luonnonmaisemia ja niiden syntyä. Kurssi perehdyttää luonnonmaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan oman lähiympäristön esimerkkeihin luonnonmaisemista sekä niiden synnystä ja muutoksista. Opiskelija ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon ja sen käytön merkityksen myös vantaalaisessa arjessa. Samalla opitaan luomaan asiayhteyksiä ja tunnistamaan säännönmukaisuuksia sekä näkemään luonnonmaantieteellisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Tuntiaktiivisuus otetaan huomioon kurssin alussa sovittavien arviointiperusteiden mukaan. Opiskelijan kykyä tulkita luonnonmaisemia ja niiden syntyä käytetään arvioinnin tukena. Opettaja ohjaa opiskelijat itse- ja vertaisarviointiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää luonnonmaantieteen peruskäsitteitä*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen*
- *ymmärtää maapallon planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä*
- *ymmärtää elottoman ja elollisen luonnon vyöhykkeisyyden maapallolla*
- *ymmärtää, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat, ja osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä*
- *ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.*

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu

- *luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *geomedia ja muut luonnonmaantieteen tietolähteet ja niiden käyttö sekä luonnonmaantieteen tutkimusmenetelmät*

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä liikkeessä sekä vyöhykkeisyys

- *ilmakehän rakenne ja tuulet*
- *sateet*
- *meriveden liikkeet*
- *sää ja sen ennustaminen*
- *ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet*

Maapallon rakenne ja muuttuvat pinnanmuodot

- *endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina*
- *luonnonmaisemien tulkinta karttojen ja kuvien avulla*
- *arvokkaat luonnonmaisemat*

Luonnonmaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

3. Yhteinen maailma (GE03)

Kurssilla tarkastellaan ihmismaantieteen ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta. Keskeisenä näkökulmana on luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta. Kurssilla tutustutaan ihmismaantieteen tutkimusmenetelmiin ja harjoitellaan geomediaa hyväksi käyttäen tulkitsemaan ihmistoiminnan jäsentymistä maapallolla. Kurssi perehdyttää ihmismaantieteellisen tiedon käyttöön yhteiskunnassa ja arkielämässä.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aikana seurataan ajankohtaisuutisointia esimerkiksi omilta lähialueilta ja hahmotetaan ihmiskunnan globaaleja ilmiöitä. Kurssilla syvennetään ekososiaalista sivistystä tarkastelemalla kulttuurimaantieteellisiä ilmiöitä esimerkiksi Vantaalla ja muualla pääkaupunkiseudulla. Haluttaessa pyydetään sopivia asiantuntijoita esittelemään kurssin teemoja ja työelämän näkökulmia niihin liittyen.

Mahdollisesta vierailukohteesta päätetään yhdessä, esimerkiksi Helsinki-Vantaan lentoasema, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos, Vantaan Energian jätteenpolttolaitos, Heureka tai muu vastaava kohde.

Tuntiaktiivisuus otetaan huomioon kurssin alussa sovittavien perusteiden mukaan. Opettaja ohjeistaa kurssin alkaessa miten kykyä tulkita kulttuurimaisemia ja niiden kehitystä harjoitellaan. Opettaja ohjaa opiskelijat itse- ja vertaisarviointiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ihmismaantieteen peruskäsitteitä*
- *osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomediaa hyväksi käyttäen*
- *osaa analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä ja arvioida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta niihin*
- *tuntee eri kulttuureja ja arvostaa niiden moninaisuutta sekä kunnioittaa ihmisoikeuksia*
- *osaa arvioida ihmisten hyvinvointia ja ympäristön tilaa maapallon eri alueilla*
- *ymmärtää ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävän kehityksen merkityksen maailman tulevaisuudelle*
- *ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.*

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen ajattelu

- *ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen*
- *ihmismaantieteen peruskäsitteet*
- *geomedia ja muut ihmismaantieteen tietolähteet sekä tutkimusmenetelmät*
- *miellekartat, paikkojen kokeminen ja alueellinen identiteetti*

Väestö ja asutus

- *väestönkasvu, asutus, muuttoliikkeet, kaupungistuminen*
- *kulttuurien moninaisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen*

Alkutuotanto ja ympäristö

- *kestävä maa-, kala- ja metsätalous*

Teollisuus ja energia

- *raaka-aineet, energialähteet, biotalous ja teollisuuden sijainti*

Palvelut, liikkuminen ja vuorovaikutus

- *liikenne, matkailu, globaali talous ja informaatioteknologian kehitys*

Ihmistoiminnan alueellinen rakenne

- *maankäyttö, keskukset ja periferiat*
- *kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla*

Ihmismaantieteellisen tiedon käyttö yhteiskunnassa ja arkielämässä

4. Geomedia - tutki, osallistu ja vaikuta (GE04)

Kurssi perehdyttää aiemmilla kursseilla hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia kurssilla ovat osallistuva suunnittelu, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään Vantaan omia paikkatietopalveluita. Opiskelija ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ajankohtaisten rakennus- ja maankäyttöhankkeiden kautta. Opiskelija ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessaan ja yhteiskunnan eri aloilla esimerkiksi aluesuunnittelun työkaluna. Kurssin käytyään opiskelija pystyy käyttämään geomediaa sekä ymmärtää paikkatiedon perusteet.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja käyttää geomediaa maantieteellisten ongelmien ratkaisemisessa*
- *kehittää taitojaan hankkia, käsitellä, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää maantieteellistä tietoa*
- *osaa käyttää paikkatietosovelluksia*
- *ymmärtää geomedian merkityksen omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla*
- *tuntee maailmanlaajuisia kehitystrendejä ja Suomen kehitysyhteistyön tavoitteet*
- *ymmärtää kestävän kehityksen merkityksen aluesuunnittelun lähtökohtana ja tuntee kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen*
- *osaa käyttää geomediaa maantieteellisen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektissa, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus.*

Keskeiset sisällöt

Geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän kehityksen edistämisessä

Geomedia ja maantieteelliset tutkimustaidot

- *kartografian ja paikkatiedon perusteet sekä muu geomedian käyttö maantieteen tutkimuksissa*
- *ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen*

Kehityksen ohjailu ja kestävä kehitys

- *aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet*
- *kehittyneisyyserot eri aluetasoilla sekä kansainvälinen yhteistyö, maailmanlaajuiset kehitystrendit ja kestävän kehityksen sitoumukset*

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti

- *maantieteellisen pienimuotoisen tutkielman laatiminen geomediaa hyväksi käyttäen tai paikallisen, alueellisen tai globaalin tason osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttaminen itsenäisesti tai yhteistyössä muiden kanssa geomediaa hyväksi käyttäen*

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Kartat ja paikkatieto (GE5)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija tutustuu kartografian kehitykseen, oppii tuntemaan kartografian ja geomedian perusteita sekä syventää geomediataitojaan mm. käyttämällä paikkatietojärjestelmiä ja muita sovelluksia

Keskeiset sisällöt: Kartografian kehitys, paikkatietojärjestelmät, geomedian hyödyntäminen, ympäristön, tilan ja paikan hahmottaminen, aluesuunnittelu

Arviointi: Suoritusmerkintä

6. Abikurssi (GEabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija kertaa ja syventää pakollisilla ja soveltavilla kursseilla hankkimiaan tietoja ja taitoja, luo kokonaiskuvan lukiossa opiskeltavasta maantieteestä ja harjoittelee reaalikoevastausten laadintaa

Keskeiset sisällöt: Maantieteen valtakunnallisten kurssien aihealueet; tarkemmat sisältöalueet päätetään vuosittain tilanteiden ja toivomusten mukaan, kurssilla on mahdollista tutustua myös maantieteen lähitieteisiin ja sovellusaloihin.

Arviointi: Numeroarviointi

7. Kehitysmaantiede (GE7)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija kertaa ja syventää tietojaan kehittyvistä maista, tutustuu kehittyneisyyden haasteisiin eri puolilla maapalloa sekä tutustuu kehitysavun muotoihin

Keskeiset sisällöt: Kehittyneisyyden käsite ja kehitysmaantieteen synty, kehittyvien maiden ominaispiirteet, kehittyvien maiden ryhmät, kehittyvien maiden tulevaisuus

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.10. Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan fysiikkaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien teknologisten ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan käsitykset fysiikan käsitteistä rakentuvat, ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijoiden aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi kohti fysiikan teorioiden mukaista käsitystä ympäröivästä todellisuudesta. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita

fysiikan opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Vantaan lukiokoulutus

Fysiikan opinnoissa tuodaan esiin tutkimuksen kansainvälisyyttä. Kansainvälisyyttä ja työelämälähtöisyyttä edistetään tekemällä tutustumiskäyntejä paikallisiin yrityksiin ja opintomatkoja eri kohteisiin, esimerkiksi Cerniin.

Opetuksen tavoitteet

Fysiikan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *saa ohjausta fysiikan osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja fysiikan opiskelustrategioiden soveltamisessa*
- *saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä*
- *osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa*
- *osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia*
- *osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen*
- *osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla*
- *osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla*
- *jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla*
- *ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa*
- *osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija oppii ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja ymmärtää, että hänen oma toimintansa on keskeisintä oppimisessa.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan fysiikan osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista, ongelmaratkaisuprosessin jäsennettyä kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Vantaan lukiokoulutus

Arviointi on kannustavaa ja opiskelijan kehitystä edistävää. Kurssin arviointiperusteet ja hyväksytyn suorituksen kriteerit keskustellaan kurssin alussa ja opiskelijan tulee saavuttaa opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet saadakseen hyväksytyn arvosanan. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Kriteeristöön voidaan sisällyttää esimerkiksi: aktiivinen osallistuminen kokeelliseen työskentelyyn ja oppitunteihin, kurssin aikana

tehdyt tehtävät, osakokeet, sähköiset testit, ryhmä-/parityö, esitelmät, työselostukset, itsearviointi, vertaisarviointi, palautettavat tehtävät tai kurssikoe.

Arvioinnissa pyritään hyödyntämään myös itse- ja vertaisarvioinnin menetelmiä.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Fysiikka luonnontieteenä (FY01)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan fysiikan merkitystä nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä. Tutustutaan aineen ja maailmankaikkeuden rakenteisiin ja perusvuorovaikutuksiin. Opiskellaan liikeilmiöitä ja voimia liikkeen muutoksen aiheuttajina. Kehitetään ymmärrystä fysikaalisen tiedon rakentumisessa tutkimusten ja mallintamisen avulla.

Kestävää elämäntapaa ja globaalia vastuuta opetetaan energian käsitteen avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan*
- *ymmärtää, kuinka luonnontieteellinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita*
- *tutustuu aineen ja maailmankaikkeuden rakenteeseen liittyviin peruskäsitteisiin ja jäsentää käsitystään luonnon perusrakenteista*
- *osaa käyttää ja soveltaa liikeilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän ilmiöissä*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa opiskelun tukena.*

Keskeiset sisällöt

- *fysiikan merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä*
- *tutustuminen perusvuorovaikutuksiin, maailmankaikkeuden rakenteisiin ja syntyyn sekä aineen rakenteeseen*
- *voima liikkeen muutoksen aiheuttajana ja liikeilmiöt*
- *tutkimukset ja mallintaminen fysikaalisen tiedon rakentumisessa*
- *tulosten kerääminen, esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Lämpö (FY02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan fysiikan merkitystä energiantuotannon ratkaisuissa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Opiskellaan lämpö ja lämpötila käsitteitä. Tutustutaan kaasujen tilanmuutoksiin, lämpölaajenemiseen ja paineeseen. Paneudutaan aineiden lämpenemiseen, jäähtymiseen ja olomuodon muutoksiin. Opiskellaan mekaaniseen työhön, tehoon ja hyötysuhteeseen liittyviä prosesseja. Opiskellaan lämmön siirtymistä ja energian säilymistä lämpöopissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa lämpöilmiöiden käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä*
- *syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä*
- *kehittää valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan päätöksentekoon.*

Keskeiset sisällöt

- *fysiikan merkitys energiantuotannon ratkaisuissa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa*
- *lämpö ja lämpötila*
- *kaasujen tilanmuutokset, lämpölaajeneminen ja paine*
- *kappaleiden lämpeneminen, jäähtyminen, olomuodon muutokset ja lämpöenergia*
- *mekaaninen työ, teho ja hyötysuhde*
- *energian säilyminen lämpöopissa ja lämmön siirtymissuunta*
- *tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointia ja suunnittelua*

3. Sähkö (FY03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa. Opiskellaan sähkövirran, jännitteen ja resistanssin käsitteitä ja Ohmin lakia. Tutustutaan yksinkertaisiin tasavirtapiireihin ja Kirchhoffin lakeihin. Opiskellaan sähköteho ja Joulen laki. Opiskellaan kondensaattorin, diodin ja LEDin merkitystä ja toimintaa komponentteina. Tutustutaan sähköstaattiseen vuorovaikutukseen, Coulombin lakiin ja sähkökenttään. Kurssilla kiinnitetään jatkuvasti huomiota sähköturvallisuuteen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa sähköön liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *harjaantuu matemaattisessa mallintamisessa ja suureyhtälöiden käyttämisessä*
- *osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja osaa tehdä sähköopin perusmittauksia*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusten tekemisessä.*

Keskeiset sisällöt

- *fysiikan ja teknologian merkitys jokapäiväisessä elämässä ja yhteiskunnassa*
- *sähkövirta ja jännite sekä resistanssi ja Ohmin laki*
- *yksinkertaiset tasavirtapiirit ja Kirchhoffin lait*
- *sähköteho ja Joulen laki*
- *kondensaattori, diodi ja LED komponentteina*
- *sähköstaattinen vuorovaikutus, Coulombin laki ja sähkökenttä*
- *sähköturvallisuus, kytkentöjen tekeminen ja virtapiirien tutkiminen*

4. Voima ja liike (FY04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan fysiikan merkitystä yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudessa. Opiskellaan vuorovaikutuksen aiheuttamaa liikkeen muutosta tasaisen ja tasaisesti kiihtyvän suoraviivaisen liikkeen mallin avulla. Opiskellaan Newtonin lait. Harjoitellaan voimakuvion piirtämistä ja voimien yhteisvaikutuksen ymmärtämistä. Tutustutaan erilaisiin etä- ja kosketusvoimiin. Kehitetään liikeyhtälön käyttöä matemaattisissa tehtävissä. Opiskellaan momentin ja pyörimisen tasapainon

käsitteitä yksinkertaisissa tilanteissa. Opiskellaan yksiulotteisten törmäysten avulla liikemäärän säilymislaki ja impulssiperiaate. Opiskellaan liike- ja potentiaalienergia sekä energian säilymislaki.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa voiman ja liikkeen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *ymmärtää säilymislakien merkityksen fysiikassa*
- *osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä*
- *harjaantuu graafisten esitysten käyttämisessä ja tuottamisessa.*

Keskeiset sisällöt

- *fysiikan merkitys yksilön ja yhteiskunnan turvallisuudelle*
- *vuorovaikutus liikkeen muutoksen syynä, tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike*
- *Newtonin lait, voimakuvio ja voimien yhteisvaikutus*
- *etä- ja kosketusvoimia: paino, kitka, noste ja kvalitatiivisesti väliaineen vastus*
- *liikeyhtälö*
- *momentti ja tasapaino pyörimisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa*
- *liikemäärän säilymislaki, impulssiperiaate ja yksiulotteiset törmäykset*
- *liike- ja potentiaalienergia sekä mekaanisen energian säilymislaki*
- *mallien käyttäminen ja muodostaminen sekä niiden rajoitukset ja puutteet*

5. Jaksollinen liike ja aallot (FY05)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan fysiikan merkitystä lääketieteessä ja musiikissa. Tutustutaan tasaiseen ympyräliikkeeseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen. Opiskellaan värähdysliikettä ja harmonisen voiman aiheuttamia ilmiöitä. Tutustutaan aaltoliikkeen syntymekanismiin ja aaltojen etenemiseen. Paneudutaan aaltoliikkeen heijastumiseen, taittumiseen, diffraktioon, interferenssiin ja seisoviin aaltoihin. Opiskellaan ääntä aaltoilmiönä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa jaksollisen liikkeen ja aaltojen käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *perehtyy värähdys- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

- *fysiikan merkitys lääketieteessä ja musiikissa*
- *tasainen ympyräliike*
- *gravitaatiovuorovaikutus*
- *harmoninen voima ja värähdysliike*
- *aaltoliikkeen synty ja aaltojen eteneminen*
- *aaltoliikkeen heijastuminen, taittuminen, diffraktio, interferenssi ja seisovat aallot*
- *ääni aaltoliikeilmiönä*
- *mallien ja simulaatioiden suhde todellisuuteen*

6. Sähkömagnetismi (FY06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan fysiikan merkitystä energia- ja viestintäteknologiassa. Tutustutaan magnetismiin, magneettiseen vuorovaikutukseen ja magneettikenttään. Tutkitaan varatun hiukkasen liikettä sähkö- ja magneettikentässä. Opiskellaan sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki. Opiskellaan generaattorin ja muuntajan toimintaa sekä vaihtovirran syntyä ja energian siirtoa sähkövirran avulla. Opiskellaan sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa sähkömagnetismiin ja valoon liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa*
- *harjaantuu ilmaisemaan itseään fysiikalle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia.*

Keskeiset sisällöt

- *fysiikan merkitys energia- ja viestintäteknologiassa*
- *magnetismi, magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä*
- *varatun hiukkasen liike sähkö- ja magneettikentässä*
- *sähkömagneettinen induktio, magneettivuo, induktiolaki ja Lenzin laki*
- *generaattori, muuntaja, vaihtovirran synty ja energian siirto sähkövirran avulla*
- *sähkömagneettisen säteilyn spektri, valon heijastuminen, taittuminen, interferenssi ja diffraktio*
- *tutkimuksen tai ongelmanratkaisuprosessin jäsennetty kuvaaminen*

7. Aine ja säteily (FY07)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota fysiikan ja kosmologian kehittymiseen. Opiskellaan energian ja sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen. Opiskellaan fotonien merkitys sähkömagneettisen säteilyn välittäjinä. Tutustutaan aaltohiukkasdualismiin ja atomiytimen rakenteeseen. Opiskellaan ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi. Opiskellaan radioaktiivisuutta ja hajoamislaki. Paneudutaan säteilyturvallisuuteen ja säteilyn hyötykäyttöön.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa aineen ja säteilyn käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *syventää kokonaiskuvaa fysiikasta aineen ja maailmankaikkeuden rakennetta selittävänä tieteenä.*

Keskeiset sisällöt

- *näkökulmia fysiikan ja kosmologian kehittymiseen*
- *energian kvantittuminen*
- *sähkömagneettisen säteilyn kvantittuminen ja fotonit*
- *aaltohiukkasdualismi*

- *atomiytimen rakenne*
- *ydinreaktiot, ydinenergia, ytimen sidosenergia sekä energian ja massan ekvivalenssi*
- *radioaktiivisuus ja hajoamislaki*
- *säteilyturvallisuus ja säteilyn hyötykäyttö*
- *tiedonhankinta, esittäminen ja arviointi*

Paikalliset soveltavat kurssit

8. Fysiikan jatkot (FY13)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valmentaa matemaattis-luonnontieteellisten alojen jatko-opintoihin

Sisällöt: Käydään läpi korkeakoulujen pääsykoetehtäviä, sekä matematiikasta että fysiikasta opiskelijan kiinnostuksen mukaan. Järjestetään yhdessä MAA18-kurssin kanssa.

Arviointi: Suoritusmerkintä

9. Fysiikan mittaaminen ja ohjelmistot (FY14)

Martinlaakson lukio

Tavoite

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuottamaan fysiikan tehtävistä sähköisen vastauksen sekä käsitttelemään ohjelmistojen avulla mittausdataa.

Keskeiset sisällöt

Pääasiassa käytettävät ohjelmistot ovat TI-Nspire- laskinohjelmisto ja LoggerPro. Kurssi sopii niille, jotka ovat suorittaneet fy1-4 kurssit, joiden aiheiden pohjalta mittauksia ja tehtäviä tehdään. Kurssin suorittaminen edellyttää edellä mainittujen kurssien sisältöjen kohtuullista hallintaa.

Arviointi

Suoritusmerkintä

10. Geometrinen optiikka (FY15)

Martinlaakson lukio

Tavoite

Kurssilla tutkitaan valon kulkua (hilat, prismat) ja syvennytään kuvan muodostumiseen peileissä ja linseissä kokeellisesti sekä teoreettisesti.

Keskeiset sisällöt

Kurssilla käytetään aikaa kokeelliseen työhön optiikan oppilasvälineitä hyödyntäen. Kurssin suoritus perustuu sähköiseen oppimispäiväkirjaan, jota täydennetään säännöllisesti kurssin aikana. Kurssilla pyritään järjestämään tutustumiskäynti johonkin optiikan alaan liittyvään oppilaitokseen tai yritykseen. Toinen vaihtoehto on kutsua koululle alan asiantuntija. Kurssille voivat osallistua kaikki, jotka ovat käyneet matematiikassa geometrian kurssin. Myös fy6- kurssin käymisestä on hyötyä.

Arviointi

Suoritusmerkintä

11. Fysiikan kokonaiskuva I (abikurssi) (FYabi I)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija saa tukea ja kertausta niistä kurssien FY1-5 aiheista, joita tarvitaan abivuoden syventäviin kursseihin FY7-8 ja ylioppilaskirjoituksissa. Opiskelija saa käsityksen sen hetkisistä vahvuuksistaan ja kehitystarpeistaan tulevaisuuden suunnitelmiaan silmällä pitäen.

Sisällöt: Kurssien 1-5 keskeiset sisällöt.

Arviointi: Suoritusmerkintä

12. Fysiikan kokonaiskuva II (abikurssi) (FYabi II)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija saa tukea ja kertausta kurssien FY2-8 aiheista, joita tarvitaan ylioppilaskirjoituksissa. Valmentaa fysiikan ylioppilaskirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt: Kurssien 2-8 keskeiset sisällöt.

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.11. Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opiskelijat kehittävät valmiuksiaan opiskella luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Opetuksessa sovelletaan kemiaa monipuolisissa tilanteissa, mikä edistää myös opiskelijoiden koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Opetus välittää kuvaa kemian merkityksestä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa: kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä.

Kemian opetus tukee opiskelijoiden käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijoiden aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti. Opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa mallintamisen välineenä, tutkimusten tekemisessä ja tuotosten laatimisessa.

Kemian opetuksen lähtökohtana on elinympäristöön liittyvien aineiden ja ilmiöiden havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelijoiden oma kokeellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita kemian opiskeluun. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin kurssin keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti.

Vantaan lukiokoulutus

Kemian opinnoissa tuodaan esiin tutkimuksen kansainvälisyyttä. Kansainvälisyyttä ja työelämälähtöisyyttä edistetään tekemällä tutustumiskäyntejä paikallisiin yrityksiin, yliopistoihin tai ammattikorkeakouluihin.

Opetuksen tavoitteet

Kemian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa*
- *saa mahdollisuuksia perehtyä kemian soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä*
- *osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi*
- *osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia turvallisesti ja yhteistyössä muiden kanssa*
- *osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia*
- *osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä*
- *osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti kemian tietojensa avulla*
- *osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia kemialle ominaisilla tavoilla*
- *jäsentää käsitystään jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöistä kemian käsitteiden avulla*
- *ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa*
- *osaa arvioida kemian ja siihen liittyvän teknologian merkitystä yksilön ja yhteiskunnan kannalta.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija oppii ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan ja ymmärtää, että hänen oma toimintansa on keskeisintä oppimisessa.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään ja tiedostamaan kemian osaamistaan. Kurssin arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi voidaan arvioida työskentelyn eri vaiheita, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon kokeellisen työskentelyn taidot sekä tiedon hankinnan ja käsittelyn taidot.

Vantaan lukiokoulutus

Arviointi on kannustavaa ja opiskelijan kehitystä edistävää. Kurssin arviointiperusteet ja hyväksytyn suorituksen kriteerit keskustellaan kurssin alussa ja opiskelijan tulee saavuttaa opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet saadakseen hyväksytyn arvosanan. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Kriteeristöön voidaan sisällyttää esimerkiksi: aktiivinen osallistuminen kokeelliseen työskentelyyn ja oppitunteihin, kurssin aikana tehdyt tehtävät, osakokeet, sähköiset testit, ryhmä-/parityö, esitelmät, työselostukset, itsearviointi, vertaisarviointi, palautettavat tehtävät tai kurssikoe.

Arvioinnissa pyritään hyödyntämään myös itse- ja vertaisarvioinnin menetelmiä.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Kemiaa kaikkialla (KE01)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kiinnitetään huomiota kemian merkitykseen nykyaikana, jatko-opinnoissa sekä työ- ja arkielämässä. Kurssilla opiskellaan atomin rakennetta ja jaksollista järjestelmää. Lisäksi tutustutaan alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksiin selittäen niitä aineen rakenteen ja kemiallisten sidosten avulla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan*
- *kehittää valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun*
- *osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista jokapäiväisen elämän ja ympäristön ilmiöissä*
- *osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen erilaisia kemian ilmiöitä sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat*
- *osaa käyttää aineen ominaisuuksien päättelyssä aineen rakenteen malleja, jaksollista järjestelmää ja tietolähteitä.*

Keskeiset sisällöt

- *kemian merkitys nykyaikana, jatko-opinnoissa ja työelämässä*
- *atomin rakenne ja jaksollinen järjestelmä pääpiirteissään*
- *alkuaineiden ja yhdisteiden ominaisuuksia*
- *aineiden ominaisuuksien selittäminen aineen rakenteen, kemiallisten sidosten ja poolisuuden avulla*
- *kysymykset tiedonhankinnan lähtökohtana*
- *turvallinen työskentely, aineen erotusmenetelmät, aineiden ominaisuuksien tutkiminen, havainnointi ja johtopäätösten tekeminen*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihmisen ja elinympäristön kemiaa (KE02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan kemian merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Kurssilla tutustutaan orgaanisen kemian yhdisteiden rakenteisiin sekä selitetään orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksia rakenteiden avulla. Opiskellaan avaruusrakennetta ja isomeriaa. Lisäksi opiskellaan aineiden ainemäärien ja liuosten pitoisuuksien laskemista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa orgaanisiin yhdisteisiin ja ainemäärään liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen orgaanisiin yhdisteisiin, ainemäärään ja pitoisuuteen liittyviä ilmiöitä*
- *ymmärtää, kuinka kemiallinen tieto rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.*

Keskeiset sisällöt

- *kemian merkitys hyvinvoinnin ja terveyden kannalta*
- *orgaanisten yhdisteiden, kuten hiilivetyjen, happi- ja typpiyhdisteiden, rakenteiden mallintaminen ja kuvaaminen erilaisilla malleilla*
- *avaruusrakenne ja isomeria*
- *orgaanisten yhdisteiden ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla*
- *ainemäärä ja pitoisuus*
- *työvälineiden ja reagenssien käyttö sekä liuosten valmistus*
- *aineen rakenteen analyysimenetelmät, kuten spektroskopia*

3. Reaktiot ja energia (KE03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan kemian merkitystä energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta. Tutustutaan reaktioyhtälöihin ja opiskellaan niiden symbolista ilmaisua ja tasapainottamista. Lisäksi opiskellaan epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita ja niiden sovelluksia. Tutustutaan aineen ja energian häviämättömyyteen kemiallisessa reaktiossa. Opiskellaan kaasujen ominaisuuksia ja kaasujen yleinen tilanyhtälö.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen reaktioihin liittyviä ilmiöitä*
- *ymmärtää aineen ja energian häviämättömyyden merkityksen kemiassa.*

Keskeiset sisällöt

- *kemian merkitys energiaratkaisujen ja ympäristön kannalta*
- *kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen*
- *epäorgaanisten ja orgaanisten yhdisteiden reaktioita sekä niiden sovelluksia*
- *aineen häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa ja sen yksinkertainen laskennallinen käsittely*
- *energian häviämättömyys kemiallisessa reaktiossa, sidosenergia ja Hessin laki*
- *kaasujen ominaisuudet ja yleinen tilanyhtälö*
- *reaktioiden tutkiminen kokeellisesti, titraus analyysimenetelmänä, tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen*

4. Materiaalit ja teknologia (KE04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan kemian merkitystä teknologiassa ja yhteiskunnassa. Opiskellaan metallien ja polymeerien ominaisuuksia, käyttöä ja elinkaarta. Tutustutaan atomin ulkoelektronirakenteeseen ja jaksolliseen järjestelmään. Opiskellaan hapetus-pelkistysreaktioita sekä sähkökemian keskeiset periaatteet. Kehitetään kemiallisten reaktioiden laskennallista soveltamista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa materiaaleihin ja teknologiaan liittyviä kemian käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä*

- *osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen materiaaleihin ja sähkökemiaan liittyviä ilmiöitä*
- *harjaantuu ilmaisemaan itseään kemialle ominaisilla tavoilla ja analysoimaan eri tietolähteiden argumentointia*
- *osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tuotosten muodostamisessa.*

Keskeiset sisällöt

- *kemian merkitys teknologiassa ja yhteiskunnassa*
- *metallien ja polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari*
- *atomin ulkoelektronirakenne ja jaksollinen järjestelmä alkuaineiden jaksollisten ominaisuuksien selittäjänä*
- *hapetusluvut ja hapetus-pelkistysreaktiot*
- *sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiaali, kemiallinen pari ja elektrolyysi*
- *kemiallisten reaktioiden laskennallinen soveltaminen*
- *tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu*
- *yhteistyön rooli kemiallisen tiedon tuottamisessa*

5. Reaktiot ja tasapaino (KE05)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla painotetaan kemian merkitystä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Tutkitaan kemiallisen reaktion nopeutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Opiskellaan kemiallisen reaktion tasapainoa ja tasapainotilaan vaikuttamista. Opiskellaan tasapainoon liittyviä graafisia esityksiä sekä laskennallista käsittelyä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa käyttää ja soveltaa reaktioiden ja kemiallisen tasapainon käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön, yhteiskunnan ja teknologian ilmiöissä*
- *osaa tutkia kokeellisesti ja malleja käyttäen reaktioihin ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä*
- *osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä.*

Keskeiset sisällöt

- *kemian merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa*
- *kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavia tekijöitä*
- *homogeeninen ja heterogeeninen tasapaino sekä tasapainotilaan vaikuttaminen*
- *happo-emästasapaino, vahvat ja heikot protolyytit ja puskuriliuokset*
- *tasapainoon liittyvät graafiset esitykset*
- *homogeenisen ja happo-emästasapainon laskennallinen käsittely*
- *tutkimustulosten ja -prosessin arviointi*

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Kemian pintaa syvemmältä -abikurssi I (KEabi I)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija ymmärtää aiempaa syvällisemmin valtakunnallisten kurssien vaikeiksi koettuja aiheita ja osaa soveltaa kemian tietojaan uusiin asiayhteyksiin.

Keskeiset sisällöt: Aineen rakenne ja spektroskopia, kemiallinen tasapaino, tieteellinen tutkimus

Arviointi: Suoritusmerkintä

7. Lukion keskeinen kemia -abikurssi II (KEabi II)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija syventää, kertaa ja saa lisää tietoa kemiasta valmistautuessaan ylioppilaskirjoituksiin ja kemiaa sisältäviin pääsykoetehtäviin.

Keskeiset sisällöt: Lukion kemian oppimäärä ja ylioppilas- ja pääsykoetehtävät.

Arviointi: Numeroarviointi pohjautuen kemian preliminäärikokeeseen.

2.12. Filosofia

Filosofinen ajattelu tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen on olennainen osa yleissivistystä. Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja keskustellen. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan käsitysten perusteluja järkiperäisesti. Kyseenalaistavan ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa hahmottamaan ja jäsentämään nykypäivän jatkuvasti kasvavaa informaatiotulvaa. Tällä tavoin filosofian opiskelu edistää opiskelijoiden yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia.

Filosofiassa opiskelija oppii jäsentämään käsitteellisesti arvoja, normeja ja merkityksiä koskevia kysymyksiä. Tämä edistää opiskelijan kykyä eettiseen pohdintaan ja sen ymmärtämiseen, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofian opiskelu opettaa hahmottamaan laajoja käsitteellisiä kokonaisuuksia ja yhteyksiä. Se auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan.

Filosofian opiskelu kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Filosofiassa tuetaan opiskelijoiden perusteltujen yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkiperäiseen keskusteluun. Kun opiskelijat paneutuvat filosofisiin kysymyksiin, joihin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja, he oppivat muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Mutkikkaiden kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijoissa kykyä luottaa omiin ajattelutaitoihinsa ja yksilöllisiin mahdollisuuksiinsa selvittää vaikeitakin ongelmia. Filosofian opiskelu tukee opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi ja vastuullisiksi sekä toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaviksi kansalaisiksi.

Opetuksen tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa hahmottaa filosofisia ongelmia ja niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina*
- *osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja*
- *hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot ja oppii sitä kautta luottamaan omaan ajatteluunsa sekä arvioimaan sitä kriittisesti ja pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä*
- *oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa ja ristiriitaista.*

Vantaan lukiokoulutus

Tavoitteena on, että opiskelija:

- harjoittelee kriittisen ajattelun taitoja ja oppii suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaa oppimisprosessiaan
- oppii tutkivan oppimisen taitoja, yhteistä tiedon rakentamista sekä oppii kantamaan vastuuta omasta oppimisprosessistaan
- oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään

Arviointi

Filosofiassa arviointi kohdistuu ajattelun taitojen ja keskeisten käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä kriittisesti eritellä ja problematisoida informaatiota, hahmottaa ja täsmentää sen käsitteellistä rakennetta sekä esittää asiasta perusteltu arvostelma. Arvioinnin tulee tukea ja kehittää opiskelijan taitoa arvioida omaa ajatteluaan ja rohkaista opiskelijoita oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan kurssikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta.

Vantaan lukiokoulutus

Arvioinnin osa-alueisiin sisältyy myös seuraavia työskentelytaitoja: aikatauluttamisen taito, tiimityötaidot, itseohjautuvuus, tieto- ja viestintäteknologian opiskelukäyttötaidot, merkityksellisen tiedon rakentamisen taidot sekä käytännöllisen ongelmanratkaisun taidot.

Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, esim. itsearviointi, vertaisarviointi, jatkuva oppimisprosessin palaute ja niihin liittyvät osasuoritukset ja kannustava palaute. Opiskelija saa palautetta pitkin kurssia, ei vain kurssin päätyttyä.

Opiskelijoiden kanssa keskustellaan kurssien alussa arviointikriteereistä sekä hyväksytyn kurssisuorituksen kriteereistä, jotta opiskelijalla on mahdollisuus suunnitella omaa työtään ja tehdä omaan oppimiseensa liittyviä valintoja ja päätöksiä. Kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Kurssin suorittaminen hyväksytysti edellyttää että kaikki opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Johdatus filosofiseen ajatteluun (FI01)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista. Opetusjärjestelyillä rohkaistaan opiskelijoita käyttämään omia TVT-laitteitaan.

Yhteistyökumppaneina hyödynnetään esimerkiksi seuraavia lähialueen toimijoita: Vantaan taidemuseo Artsi, Nuorten filosofiatapahtuma ja Platonin Akatemia.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiirissä painottuvat: monilukutaito ja mediat sekä kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *muodostaa perustellun käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin*

- *oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille mielipiteille ja väitteille perusteluja sekä hahmottamaan esitettyjen perustelujen rakennetta ja arvioimaan niiden pätevyyttä*
- *tuntee ja oppii erilaisten harjoitusten kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä*
- *perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin*
- *tuntee perustavia tieto-opillisia erotteluja, osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.*

Keskeiset sisällöt

- *mitä filosofia on, filosofisten kysymysten ja filosofisen ajattelun luonne filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin ongelmiin sovellettuna*
- *johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet ja niiden harjoitteleminen suullisesti ja kirjallisesti*
- *keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen*
- *tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero*
- *tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: miten väitteitä muodostetaan, koetellaan ja perustellaan joissain lukion oppiaineissa*

2. Etiikka (FI02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista. Opetusjärjestelyillä rohkaistaan opiskelijoita käyttämään omia TVT-laitteitaan.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiirissä painottuvat:

- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin sekä ympäristöfilosofian perusteisiin*
- *hahmottaa normatiivisten väitteiden luonteen ja suhteen kuvaileviin väitteisiin sekä osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta*
- *osaa jäsentää oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla*
- *osaa perustella moraalin velvoittavuuden ja soveltaa moraaliin filosofisia käsite-erotteluja ja johdonmukaista argumentaatiota*
- *osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioitaan filosofisen etiikan välinein.*

Keskeiset sisällöt

- *moraali ja sitä pohtiva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyve-, seuraus-, sopimus-, oikeus- ja velvollisuusetiikan perusteet*

- *moraalin luonne normijärjestelmänä ja sen ero juridisiin ja tapanormeihin perustuviin järjestelmiin, moraalinen relativismi*
- *filosofisia teorioita elämän hyvyydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta*
- *etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat*
- *eläimiä ja ympäristöä koskevia eettisiä kysymyksiä*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yhteiskuntafilosofia (FI03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista. Opetusjärjestelyillä rohkaistaan opiskelijoita käyttämään omia TVT-laitteitaan.

Kurssin sisältö ja luonne mahdollistaa **kaikkien opetussuunnitelman** perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Aihekokonaisuudet ovat:

- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin sekä perusnäkemyksiin yksilön suhteesta yhteisöihin, yhteiskuntaan ja valtioon*
- *oppii käyttämään keskeisiä filosofisia käsitteitä yhteiskunnallisen ja poliittisen toiminnan jäsentämiseen sekä omien yhteiskunnallisten ratkaisujensa perustelemiseen*
- *oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vallankäyttöä ja työnjakoa yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa*
- *oppii arvioimaan käsitteellisesti yhteiskunnallisen järjestyksen rakentumista, perustelemista ja oikeutusta*
- *osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *yhteiskuntajärjestyksen ja yhteiskunnallisten instituutioiden olemassaolo ja oikeuttaminen: yksilö- ja yhteisökeskeiset teoriat yhteiskunnasta, yhteiskuntasopimusteoriat*
- *oikeudenmukaisuuden eri muodot, niiden perusteleminen ja soveltaminen*
- *vallan käsite ja muodot, vallan oikeuttaminen, demokratian muodot ja kilpailijat, anarkismi*
- *työnjako, talous ja hyvinvointi, talouden toimintaperiaatteiden ja omistamisen oikeuttaminen*
- *poliittiset ihanteet ja niiden toteuttaminen: vapaus, tasa-arvo ja solidaarisuus; konservatismi, liberalismi ja sosialismi; kansallisvaltiot ja globaali näkökulma*
- *yhteiskunnalliset jännitteet ja ristiriidat sekä niiden ratkaiseminen: oikeusvaltio ja sen vaihtoehdot, yhteiskuntajärjestyksen luhistuminen – sodat, sisällissodat, terrori sekä holokausti ja muut kansanvainot yhteiskuntafilosofisina ongelmina*
- *ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: sukupuolen rakentuminen, informaatioteknologia, kulttuurien kohtaaminen, kestävän tulevaisuuden rakentaminen*

4. Tieto, tiede ja todellisuus (FI04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista. Opetusjärjestelyillä rohkaistaan opiskelijoita käyttämään omia TVT-laitteitaan.

Kurssilla hyödynnetään paikallisia yhteistyökumppaneita, esimerkiksi tiedekeskus Heureka.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiirissä painottuvat:

- teknologia ja yhteiskunta
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa filosofisia, eri tieteisiin ja arkielämään perustuvia käsityksiä todellisuuden rakenteesta*
- *osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita todellisuudesta, totuudesta, tiedosta ja tieteestä*
- *osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta*
- *osaa jäsentää havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden ja mallien suhdetta todellisuuteen*
- *oppii hahmottamaan erityistieteiden tieteenfilosofisia kysymyksiä joissain lukion oppiaineissa.*

Keskeiset sisällöt

- *metafysiikan keskeiset kysymykset ja käsitteet, erilaisia käsityksiä metafysiikan luonteesta ja todellisuuden perusrakenteesta*
- *olemassaolon kysymyksiä: muutos ja pysyvyys, oliot ja ominaisuudet, mahdollinen ja välttämätön, reaalinen ja virtuaalinen*
- *todellisuuden ilmeneminen ja hahmottaminen*
- *totuuden luonne ja totuusteoriat*
- *tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen*
- *tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmät, tieteellinen päättely; ilmiön, tutkimusaineiston, mallin ja teorian käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde*
- *selittäminen ja tieto luonnon- ja ihmistieteissä sekä formaaleissa tieteissä: tietäminen ja ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta*

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Suuret filosofit: Eurooppalaista aatehistoriaa (FI5)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa länsimaisen filosofian keskeiset kysymykset, saa kokonaiskuvan länsimaisen filosofian klassikoiden ajatuksista, syventää näkemystään aatehistoriaan liittyvistä ongelmista ja niiden ratkaisuyrityksistä.

Keskeiset sisällöt: Länsimaisen filosofian painopisteet ja aatteiden merkitys arjelle.

Arviointi: Kurssin arvioinnin pohjana on opiskelijan keskustelutaidot kurssin aikana.

6. Abikurssi (FIabi)

Tavoitteet ja sisältö

Kohti yo-kirjoituksia. Filosofian kurssien keskeisten teemojen kertausta ja syventämistä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2.13. Psykologia

Ihmisen toimintaa tutkivana tieteenä psykologia antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida ja ymmärtää monipuolisesti ihmistä ja hänen toimintaansa vaikuttavia tekijöitä. Psykologisen tiedon ja käsitteiden avulla opiskelija voi omakohtaisesti tunnistaa, tiedostaa ja käsitellä psyykkisiä ilmiöitä. Psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian yhtäältä empiirinen ja toisaalta pohdiskeleva ote luo opiskelijalle mahdollisuuden kehittää omaa kriittistä ajatteluaan. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Opetuksessa luodaan edellytykset psykologisen tiedon ymmärtämiseen ja omakohtaiseen soveltamiseen. Opiskelijaa autetaan oivaltamaan psykologisen tiedon yhteys sosiaalisiin, kulttuurisiin ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä ymmärtämään psyykkisten, biologisten ja sosiaalisten tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta.

Psykologian opetus on luonteeltaan tutkimusperustaista. Tässä tarkoituksessa opetuksessa käsitellään psykologisen tiedon luonnetta ja tiedonmuodostuksen menetelmiä painottaen ajankohtaisen tutkimuksen ja tutkimusperinteen keskeisiä aihesisältöjä. Opetuksessa tämä tutkimusperustaisuus ja aihesisällöt kytketään ihmisen jokapäiväisen toiminnan ja arjen ymmärtämiseen eli tuodaan tutkimustieto lähelle opiskelijaa.

Opetuksen tavoitteet

Psykologian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen*
- *hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä, kysymyksenasetteluja ja tiedonhankintakeinoja sekä tuntee psykologian tutkimustuloksia ja pystyy niiden pohjalta arvioimaan tieteellisen tiedon ja tutkimusmenetelmien mahdollisuuksia ja rajoituksia*
- *ymmärtää psykologiaan ja psykologiseen tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa soveltaa tietojaan myös psykologisten tutkimusten arviointiin*
- *ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan arkielämään, elämäntilanteidensa ja mahdollisuuksiensa tunnistamiseen, oman psyykkisen kasvunsa ja hyvinvointinsa edistämiseen, opiskeluunsa sekä ajattelunsa, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen*
- *osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä*
- *osaa hyödyntää psykologista tietoa oppiainerajat ylittävien aiheiden ja ilmiöiden erittelyyn*
- *osaa soveltaa psykologista tietoa tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- kykenee erittelemään kriittisesti psykologista tietoa (ja erottamaan sen arkiuskomuksista)

- ymmärtää omaa oppimisprosessiaan sekä kehittää opiskelun itsesäätelytaitoja (esim. vastuun ottamista, motivaation säätelyä, opiskelutekniikoiden valintaa ja metakognitiivisia taitoja)
- oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään

Arviointi

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijoiden sekä tiedolliseen osaamiseen että kykyyn soveltaa psykologista tietoa arkipäivän tilanteisiin ja elämään. Arvioinnissa painotetaan tiedon muokkaamistaitoa ja kokonaisuuksien hallintaa yksittäisten tietojen toistamisen sijasta. Opiskelija osoittaa monipuolisilla tavoilla, että hän on ymmärtänyt keskeiset sisällöt ja pystyy arvioimaan ja soveltamaan oppimaansa tietoa.

Vantaan lukiokoulutus

Arvioinnin osa-alueisiin sisältyy myös seuraavia työskentelytaitoja: aikatauluttamisen taito, tiimityötaidot, itseohjautuvuus, tieto- ja viestintäteknologian opiskelukäyttötaidot, merkityksellisen tiedon rakentamisen taidot sekä käytännöllisen ongelmanratkaisun taidot.

Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, esim. itsearviointi, vertaisarviointi, jatkuva oppimisprosessin palaute ja niihin liittyvät osasuoritukset ja kannustava palaute. Opiskelija saa palautetta pitkin kurssia, ei vain kurssin päätyttyä.

Opiskelijoiden kanssa keskustellaan kurssien alussa arviointikriteereistä sekä hyväksytyn kurssisuorituksen kriteereistä, jotta opiskelijalla on mahdollisuus suunnitella omaa työtään ja tehdä omaan oppimiseensa liittyviä valintoja ja päätöksiä. Kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Kurssin suorittaminen hyväksytysti edellyttää että kaikki opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Psyykkinen toiminta ja oppiminen (PS01)

Vantaan lukiokoulutus

Valinnaisiin ilmiöihin perehtymisessä hyödynnetään paikallisia yhteistyökumppaneita kuten järjestöt, Vantaan kaupungin terveys- ja sosiaalipalveluiden, varhaiskasvatuksen ja koulutuspalveluiden tai vapaa-ajan toimijat. Kurssin valinnaisten teemojen tarkastelussa hyödynnetään myös aihekokonaisuuksia. Opiskelijat voivat esimerkiksi tarkastella, onko koetulla onnellisuudella merkitystä kansalaisen roolissa, kestävän elämäntapaan suuntautumisessa tai elämänpolkua koskevissa valinnoissa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää biologisten, psyykkisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden merkityksen ihmisen toiminnan selittämisessä ja ymmärtämisessä*
- *tuntee psykologian keskeisiä aihepiirejä, kuten tunteet, motivaatio ja kognitiiviset toiminnot, sekä osaa havainnoida ja pohtia ihmisen toimintaa ja omaa psyykkistä hyvinvointiaan näitä kuvaavien käsitteiden avulla*
- *perehtyy oppimisen prosesseihin liittyvään psykologiseen tietoon ja osaa pohtia omaa opiskeluaan sen pohjalta*
- *osaa esittää esimerkkejä psykologisen tutkimuksen aihepiireistä ja niihin liittyvistä tutkimuksista sekä analysoida ja arvioida tiedon tutkimusperusteita*

- *ymmärtää psykologisen tiedon perustuvan tutkimukseen ja tunnistaa tieteellisen ajattelun peruspiirteitä.*

Keskeiset sisällöt

Tietoinen ja tiedostamaton psyykkinen toiminta

- *ihmisen toimintaan vaikuttavat biologiset tekijät sekä perustieto hermoston toiminnasta*
- *perustietoa tunteista ja motivaatiosta*
- *kognitiivisten tulkintojen merkitys ihmisen toiminnassa*

Sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus ihmisen toimintaan

- *perustietoa sosiaalistumisesta ja normien omaksumisesta*
- *esimerkkejä yksilön toimintaan vaikuttavista tilannetekijöistä*

Perehtyminen johonkin valinnaiseen ilmiöön, kuten aggressiivisuus, jännittäminen, riippuvuudet, syömiskäyttäytyminen, sosiaalinen vuorovaikutus, onnellisuus tai rakkaus

Opiskelu ja oppiminen psykologian näkökulmista

- *oppimisen biologinen, kognitiivinen ja sosiokulttuurinen perusta*
- *tehokkaat opiskelumenetelmät*
- *motivaatio ja oppiminen*

Psykologisen tiedon muodostuminen

- *psykologian tutkimuskohteet*
- *arkitiedon ja tieteellisen tiedon ero*
- *esimerkkejä psykologian tutkimusmenetelmistä*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Kehittyvä ihminen (PS02)

Vantaan lukiokoulutus

Vierailut konkretisoivat opiskelijoille psykologista tietoa ja niiden yhteydessä harjoitellaan tutkimusmenetelmiä, kuten haastattelua, testejä ja havainnointia. Kurssilla voidaan vierailla jossain kehityspsykologian tietoja soveltavassa kasvatusinstituutiossa, kuten päiväkodissa, vanhainkodissa tai alakoulussa.

Kurssin teemoihin yhdistetään myös opetussuunnitelman perusteissa mainittuja aihekokonaisuuksia. Opiskelijat voivat perehtyä esimerkiksi teknologisoituneen elämän vaikutukseen kehityksen eri osa-alueilla, hermoston kypsymisessä, elämänpolun mahdollisuuksien rikastajana tai ihmissuhteiden muokkaajana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tietää, miten ihmisen kehitystä tutkitaan, ja osaa arvioida tiedon perusteita*
- *osaa eritellä ihmisen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden vuorovaikutusta*
- *perehtyy kehityksen osa-alueisiin ja osaa eritellä niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä osaa selittää kehityksen jatkuvuutta yksilön elämänkaaren aikana*
- *perehtyy erityisesti lapsuus- ja nuoruusiän psykologiaan ja niihin liittyvään teoria- ja tutkimustietoon*

- *tuntee hermoston toiminnan periaatteita sekä ymmärtää niiden yhteyden yksilön psyykkiseen kehitykseen*
- *osaa arvioida kehityspsykologista tietoa ja soveltaa sitä itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen.*

Keskeiset sisällöt

Kehityksen tutkiminen

Kehityksen osa-alueet ja niihin vaikuttavat tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa

- *fyysis-motorinen kehitys*
- *kognitiivinen kehitys*
- *emotionaalinen kehitys*
- *psykososiaalinen kehitys*
- *minuuden ja minäkäsityksen kehitys*

Nuoruusiän psyykkinen kehitys ja sen erityiset haasteet

- *ajattelun kehitys*
- *identiteetin kehitys: henkilökohtainen, sosiaalinen ja kulttuurinen identiteetti*
- *sukupuoli-identiteetti ja seksuaalisuuden kehittyminen*
- *toiminnanohjauksen kehitys ja sen hermostollinen tausta*

Kehityksen jatkuvuus elämänkaaren aikana

- *elämänkaaren käsite*
- *kehitykseen vaikuttavien tekijöiden vuorovaikutus*
- *jokin kehityksen jatkuvuutta selittävä teoria*

Kehitykseen vaikuttavat biologiset ja sosiokulttuuriset tekijät

- *hermoston kypsyminen*
- *aivojen muovautuminen elämänkulun aikana*
- *perimän ja ympäristön vuorovaikutus*
- *varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet*
- *sosialisaatio ja kulttuurierot kehityksessä*

3. Tietoa käsittelevä ihminen (PS03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin valinnaisten teemojen tarkastelussa hyödynnetään myös aihekokonaisuuksia. Opiskelijoiden kanssa voi tutkia esimerkiksi sitä, mitä opiskelijoiden tuleva työelämä vaatii korkeampien kognitiivisten toimintojen kehittämiseltä tai miten kognitiiviset prosessit ovat mukana eri kulttuurien kohtaamiseen liittyvissä ongelmissa (mm. kognitiiviset vinoumat, ennakkoluulot) ja niiden ratkaisemisessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen*
- *perehtyy kognitiivisiin perustoimintoihin eli havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen ja muistiin sekä yhteen korkeamman kognitiivisen toiminnan ilmiöön, kuten päätöksenteko, ongelmanratkaisu, asiantuntijuus tai kielelliset toiminnot*

- *perehtyy kognitiivisten toimintojen tutkimukseen ja pystyy arvioimaan sitä*
- *ymmärtää kognitiivisen toiminnan hermostollista perustaa ja yhteyksiä psyykkisiin toimintoihin.*

Keskeiset sisällöt

- *kognitiivisen toiminnan periaatteita, kuten sisäiset mallit ja havaintokehä*
- *kognitiivisten toimintojen neuropsykologinen perusta*
- *kognitiivisen psykologian ja aivotutkimuksen tutkimusmenetelmiä*
- *havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti kognitiivisina perustoimintoina sekä niiden biologinen perusta*
- *jonkin valinnaisen korkeampitasoisen kognitiivisen toiminnon tarkasteleminen, esimerkiksi kieli, ongelmanratkaisu, päätöksenteko tai asiantuntijuus*

4. Tunteet, psyykkinen hyvinvointi ja mielenterveys (PS04)

Vantaan lukiokoulutus

Kaikki aihekokonaisuudet ovat yhteydessä kurssin keskeisiin teemoihin, kuten yksilön hyvinvointiin, stressiin/kriiseihin ja mielenterveyteen. Aihekokonaisuuksiin voi perehtyä opiskelijoiden kanssa esimerkiksi tutkimalla sitä miten kansalaisuuden ja työelämän vaatimukset näkyvät yksilön hyvinvoinnissa tai miten elinympäristön ja teknologian muutokset vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin. Kurssilla tutustutaan myös eri mielenterveyspalveluihin Vantaalla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu tunteita ja mielenterveyttä koskevaan tutkimukseen ja ymmärtää, miten näitä aiheita voidaan tutkia, ja osaa arvioida tutkimuksia kriittisesti*
- *osaa kuvata, miten emootiot syntyvät biologisten ja kognitiivisten tekijöiden vuorovaikutuksessa, ja pohtia niiden kulttuurisidonnaisuutta*
- *osaa eritellä tunteiden merkitystä vuorovaikutukselle ja hyvinvoinnille*
- *tuntee psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ja psyykkisen tasapainon ylläpitämisen keinoja*
- *osaa tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointiaan psykologisen tiedon valossa ja saa perusteita tehdä omaa hyvinvointiaan tukevia ratkaisuja*
- *ymmärtää mielenterveyteen vaikuttavia psykologisia, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä*
- *tunnistaa yleisimmät mielenterveyden häiriöt ja ongelmat sekä ymmärtää mielenterveyden ja sen ongelmien määrittelyn haasteellisuuden*
- *syventyy vähintään yhden mielenterveyden häiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.*

Keskeiset sisällöt

- *tunteiden muodostuminen ja vähintään yhden tunteen biologinen perusta*
- *tunteet psykologisen tutkimuksen kohteena*
- *tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus*
- *tunteiden merkitys itseymmärryksen välineenä*
- *psyykkinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen*
- *uni ja nukkuminen hyvinvoinnin osatekijöinä*
- *stressi, kriisit ja niistä selviytymisen keinot*
- *keskeiset mielenterveyden ongelmat ja niiden hoito*
- *mielenterveyden ongelmien syntyä selittäviä tekijöitä*
- *sosiaalisen ympäristön merkitys yksilön hyvinvoinnille*

5. Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (PS05)

Vantaan lukiokoulutus

Kaikki aihekokonaisuudet voidaan liittää ilmiölähtöisesti kurssin teemoihin, kuten persoonallisuusteorioihin ja kulttuuriin. Opiskelijoiden kanssa voidaan tutkia esimerkiksi sitä miten kulttuuri vaikuttaa yksilöllisten erojen syntymiseen - onko yhteisökeskeisessä kulttuurissa kasvaneiden ihmisten välillä vähemmän tai erilaisia yksilöllisiä eroja kuin yksilökeskeisessä kulttuurissa kasvaneiden ihmisten välillä - tai miten psykodynaaminen teoriaperinne on muuttunut kulttuurisen kehityksen myötä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää persoonallisuus-käsitteen laaja-alaisuuden*
- *tunnistaa ja osaa selittää keskeisiä yksilöiden välisiä eroja, kuten temperamentti, persoonallisuuden piirteet, älykkyys, lahjakkuus ja tulkintatyylit*
- *tuntee yksilöllisten erojen biologista perustaa*
- *tutustuu persoonallisuutta ja sosiaalipsykologiaa koskevaan tutkimukseen*
- *syventää ymmärrystään psykologian tutkimusmenetelmistä yksilöllisten erojen ja persoonallisuuspsykologian tutkimuksen osalta*
- *osaa tarkastella yksilön toimintaa persoonallisuuden, tilannetekijöiden ja kulttuurin vuorovaikutuksen tuloksena*
- *osaa soveltaa persoonallisuuspsykologista ja sosiaalipsykologista tietoa erilaisuuden ymmärtämiseen.*

Keskeiset sisällöt

- *persoonallisuuden määrittely*
- *persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus*
- *vähintään kaksi persoonallisuusteoriaa, persoonallisuuden selittämisen mallia tai näkökulmaa, kuten sosiokognitiivinen, psykodynaaminen tai humanistinen psykologia, temperamenttiteoria tai piirreteoria*
- *yksilöllisten erojen tutkiminen*
- *tilannetekijöiden ja ryhmäilmiöiden vaikutus yksilön toimintaan yhteisöissä ja sosiaalisissa verkostoissa*
- *kulttuurin vaikutus persoonallisuuteen, vuorovaikutukseen ja yhteisölliseen toimintaan*

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Ihminen ja hänen yhteisönsä (PS6)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Syvennetään tietämystä yksilöstä erilaisissa ryhmissä.

Keskeiset sisällöt: Tutustutaan sosiaalipsykologiaan tieteenä ja mm. erilaisuuden kohtaamiseen ja ryhmässä vaikuttamiseen.

Arviointi:Numeroarviointi, arvioinnissa korostuu ryhmätoiminta.

7. Psykologia työelämässä (PS8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Tutustutaan millä aloilla psykologiaa sovelletaan työelämässä.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla vierailee eri alojen asiantuntijoita sekä tehdään vierailuja esim. psykiatriseen sairaalaan, uniklinikalle ja aivotutkimusyksikköön.

Arviointi: Suoritusmerkintä

8. Abikurssi (PSabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kerrataan psykologian kurssien keskeiset teemat ja valmistaudutaan yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt: Psykologinen tutkimus, ajankohtaiset psykologian ajankohtaiset ilmiöt, keskeiset teoriat ja tutkimukset.

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.14. Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos, jatkuvuus, syy- ja seuraussuhteet sekä historiallinen empatia.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla paikallista historiaa tarkastellaan osana Suomen historiaa ja paikalliseen kulttuuriperintöön tutustutaan kurssien puitteissa.

Vantaalla opetuksen tavoitteissa korostuu lisäksi yhteisvastuullisen, kestävän ja oikeudenmukaisen elämäntavan huomioiminen, ihmisoikeudet ja tasa-arvo sekä paikallisella että globaalilla tasolla.

Opetuksen tavoitteet

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta*

- *hallitsee Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset prosessit taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä*
- *ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon ja syventämään historiatietoisuuttaan*
- *pystyy muodostamaan ihmisoikeuksia, tasa-arvoa ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena*
- *osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja ihmisten toimintaa monipuolisesti kunkin ajan omista lähtökohdista*
- *pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa tarkoituksenmukaisia lähteitä käyttäen, arvioimaan sitä kriittisesti sekä ymmärtämään sen monitulkintaisuuden ja suhteellisuuden*
- *osaa käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä*
- *osaa soveltaa historian osaamistaan nykyisyyden ja tulevaisuuden kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja.*

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opetuksen tavoitteena on pyrkimys ymmärtää niin paikallisen kuin muidenkin kulttuuri-identiteettien muotoutumista ja niiden merkitystä osana kulttuuriperintöä. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää roolinsa vastuullisena yhteisön jäsenenä.

Historian opetuksessa harjoitetaan mediakriittisyyttä ja yhteistyö- sekä vuorovaikutustaitoja.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin perusteina ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan valmiuksia rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa, hallita aikasuhteita ja syy-yhteyksiä sekä arvioida historian ilmiöitä ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.Kurssin arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa opittua käytännössä, kuten taitoon käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja valmiuksiin arvioida kriittisesti historian tulkintoja ja käyttöä.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Itse- ja vertaisarviointia sekä ryhmäarviointia hyödynnetään yhtenä osana arviointia.Opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Oppimisprosessin aikana annettu kannustava palaute on tärkeää.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Ihminen ympäristön ja yhteiskuntien muutoksessa (HI01)

Kurssi tarkastelee yksilön, yhteiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta eurooppalaisessa ja globaalissa kulttuuriympäristössä. Opetuksen näkökulma on nykyisyyden selittämisessä sekä historiallisten ilmiöiden pitkän aikavälin tarkastelussa. Kurssilla tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan

maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Kurssilla harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Vantaan lukiokoulutus

- Vantaalla kiinnitetään erityistä huomiota mediakriittisyyden ja monilukutaidon kehittämiseen.
- Kurssin tavoitteena on kehittää tietoja ja taitoja, jotka mahdollistavat kestävän ja oikeudenmukaisen elämäntavan.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ihmisen, luonnon ja yhteiskunnan välisen riippuvuussuhteen ja haasteet osana kestävää tulevaisuutta*
- *ymmärtää eurooppalaisten kulttuuripiirien ja yhteiskuntien sekä globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit*
- *osaa analysoida väestökehityksen, talouden ja yhteiskuntarakenteiden välisiä riippuvuussuhteita ja haasteita*
- *osaa arvioida kriittisesti tekniikan, tieteen ja muuttuvan informaation merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana*
- *osaa tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista tietoa ja käyttää tiedon tuottamiseen monipuolista, kriittisesti arvioitua lähdeaineistoa.*

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- *historian tutkimus, tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö*

Pyyntikulttuureista korkeakulttuureihin ja kauppavaltioihin

- *maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty*

- *suurten jokilaaksojen kulttuurit*
- *Välimeren talousalue ja yhteiskunnat antiikin aikana*

Keskiajan talous ja yhteiskunta

- *feodaaliyhteiskunta*
- *keskiajan väestö, kauppa ja kaupunki*

Maailmantalouden syntyminen

- *löytöretkien edellytykset ja seuraukset yhteiskunnille*
- *kolonialismi ja globaalin talouden ensiaskeleet*

Teollistumisen edellytykset sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset seuraukset

- *modernin tieteen ja teknologian kehitys, tuottavuuden kasvu ja elintason nousu*
- *muutokset sukupuolten asemassa ja työjaossa*
- *muuttoliikkeet ja ympäristövaikutukset*

Modernin kulutusyhteiskunnan kehitys ja talouskasvun rajat

- *laajeneva hyvinvointi ja palveluyhteiskunnan synty*

- *väestöllinen muuntuminen ja sen yhteiskunnalliset edellytykset ja vaikutukset*
- *2000-luvun verkottuva maailma*

2. Kansainväliset suhteet (HI02)

Kurssi tarkastelee kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä ja valtasuhteiden muutoksia 1900-luvun alusta nykypäivään. Kurssilla analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisten taloudellisten ja ideologisten mallien näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat kilpailun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Kurssilla syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään kansainvälisiin suhteisiin liittyvien erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Vantaan lukiokoulutus

- Harjoitellaan media- ja monilukutaidon kriittistä soveltamista. Tavoitteena on perehtyä vastuulliseen median sisältöön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.
- Pohditaan ideologioiden osuutta ja merkitystä historiallisissa prosesseissa vaikuttavana tekijänä.
- Tavoitteena on, että opiskelija kehittää valmiuksiaan puolustaa oikeudenmukaista ja kestävää elämäntapaa sekä ihmisoikeuksia.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hallitsee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön ja keskeisimmät teoreettiset selitysmallit*
- *osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa eri aikoina*
- *osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen*
- *osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä ja vaikutuksia*
- *seuraa aktiivisesti mediaa, osaa tarkastella kriittisesti ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.*

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- *historian käyttö politiikan välineenä*

Kansallisvaltioiden huippukausi ja maailmansotien aika

- *imperialismin, nationalismin ja muiden aatteiden vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ja yhteiskuntiin*
- *ensimmäisen maailmansodan seuraukset*
- *demokraattiset ja totalitaariset valtiot kansainvälisessä politiikassa*
- *ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat*
- *toinen maailmansota seurauksineen*

Jakautunut maailma

- *kylmän sodan supervaltakilpailun ideologiset, taloudelliset ja sotilaalliset muodot*
- *dekolonisaation merkitys ja vaikutukset*
- *kylmän sodan päättyminen ja sen seuraukset*

Keskinäisriippuvuuksien maailma

- *Lähi-itä ja muut konfliktialueet sekä vastakkainasettelujen monet muodot*
- *maailman uudet valtakeskittymät ja niiden vuorovaikutussuhteet*

- *YK ja muut kansainväliset rauhanrakentajat*

3. Itsenäisen Suomen historia (HI03)

Kurssin tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan loppupuolelta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kurssilla perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön.

Vantaan lukiokoulutus

- Arvioidaan analyyttisesti ja kriittisesti suomalaiseen ja paikalliseen identiteettiin liitettyjä ihanteita ja mielikuvia.
- Kurssilla tutustutaan myös paikalliseen kulttuuriin ja identiteettiin.
- Tavoitteena on ymmärtää Euroopan kehityksen vaikutus paikalliseen historiaan ja Suomen historiaa**n.**

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan muotoutumisen kehityskulkuja sekä osaa pohtia tulevaisuuden mahdollisuuksia*
- *hallitsee suomalaisen yhteiskunnan keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset ja niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään*
- *osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan*
- *ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään*
- *pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan*
- *osaa eritellä suomalaisuuteen ja suomalaiseen kulttuuriin eri aikoina kuuluneita ihanteita ja niihin liitettyjä mielikuvia sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.*

Keskeiset sisällöt

Miten Suomesta tuli Suomi?

- *Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys sekä 1860-luvun murroskausi*
- *kulttuuriset, yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset 1800- ja 1900-lukujen taitteessa*

Suomen itsenäistymisprosessi ja itsenäisyyden alkuvuodet

- *itsenäistyminen kansainvälisessä kontekstissa*
- *sisällissodan syyt ja seuraukset sekä eheyttämisen aika*

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- *turvallisuuspoliittiset vaihtoehdot ennen toista maailmansotaa*
- *Suomi toisessa maailmansodassa*

- *Suomen sisäpolitiikka ja asema kansainvälisessä politiikassa kylmän sodan aikana ja sen jälkeen*

Kohti nykyistä Suomea

- *yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio*
- *kulttuuri, tiede ja osaaminen*
- *kulttuurisesti monimuotoistuva ja kansainvälistyvä Suomi*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Eurooppalaisen maailmankuvan kehitys (HI04)

Kurssi tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Kurssilla perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde, sukupuoli ja arkielämä.

Vantaan lukiokoulutus

- Harjoitellaan mediakriittisyyttä ja monilukutaidon kehittämistä.
- Tavoitteena on ymmärtää miten nykyinen kulttuuri on muodostunut.
- Pohditaan kulttuuriperinnön vaalimisen merkitystä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Euroopan keskeisen kulttuuriperinnön ja ymmärtää Euroopan kulttuuriin vaikuttaneita tekijöitä*
- *osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia*
- *osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan*
- *kykenee analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen*
- *osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.*

Keskeiset sisällöt

Antiikin kulttuuripiiri

- *kulttuurit ja elämäntavat*
- *tieteen ensiaskeleet ja demokratian synty*

Keskiajan kulttuuri

- *keskiaikainen maailmankuva*
- *uskonto, kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus*

Uuden ajan murros

- *renessanssi ja tiedon vallankumous*
- *reformaation merkitys*
- *itsevaltiuden ajan kulttuuri*

Valistuksen aikakausi

- *luonnontieteellisen maailmankuvan kehitys*
- *valistuksen aatepohja ja sen vaikutukset*
- *ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen*

Aatteiden ja teollistumisen aika

- *keskeiset aatesuuntaukset ja taidevirtaukset*
- *tiede uskonnon haastajana*
- *porvariston vuosisata ja yhteiskunnalliset muutokset*

Monimuotoinen nykyaika

- *massojen aika, populaarikulttuurin synty ja sen kaupallistuminen*
- *kulttuurin globalisoituminen*
- *sukupuoliroolien murros*
- *tieteen kehitys ja median kasvava merkitys*

5. Ruotsin itämaasta Suomeksi (HI05)

Kurssi tarkastelee Suomen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa autonomian ajalle asti. Kurssilla perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Kurssilla syvennytään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Vantaan lukiokoulutus

- Arvioidaan analyyttisesti ja kriittisesti suomalaiseen ja paikalliseen identiteettiin liitettyjä ihanteita ja mielikuvia.
- Kurssilla tutustumaan syvemmin paikalliseen kulttuuriin ja identiteettiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee suomalaista kulttuuriperintöä*
- *hahmottaa Suomen historialliset kehityslinjat ja niiden yhteydet Itämeren alueeseen*
- *kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta*
- *tuntee Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen*
- *osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin.*

Keskeiset sisällöt

Suomen alue ennen ristiretkiä

- *tutkimusmenetelmät ja käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä*
- *rautakautinen heimoyhteiskuntien Suomi*

Keskiaika

- *Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen*
- *kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen*
- *yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri*

Uusi aika

- *reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta*
- *Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen*
- *sääty- ja maatalousyhteiskunta*
- *kehittyvä talous*

Ruotsista Venäjän osaksi

- *Suomen aseman muutos ja yhteiskunnalliset uudistukset Ruotsin ajan lopulla*
- *Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty*
- *kansallinen herääminen, sivistys, tiede ja taide*

6. Maailman kulttuurit kohtaavat (HI06)

Kurssilla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien rakenteen muuttuessa. Kulttuuri ymmärretään kokonaisvaltaisena käsitteenä. Kurssilla tarkastellaan eurooppalaisten ja Euroopan ulkopuolisten kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Vantaan lukiokoulutus

- Pyritään ymmärtämään monikulttuurisuutta ja perehdytään sen vaikutukseen omassa ympäristössä.
- Tavoitteena on harjaantua toimimaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä ja ymmärtää kulttuuriperinnön merkitystä.
- Lisäksi arvioidaan ja analysoidaan arvoja sekä muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetit rakentuvat.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hallitsee kulttuurintutkimuksen peruskäsitteitä ja erilaisia tapoja jakaa maailma kulttuurialueisiin*
- *tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa*
- *ymmärtää tarkastelemansa kulttuuripiirin historiallisen kehityksen sekä sen arvojen ja elämäntapojen moninaisuuden ja osaa eritellä siihen vuorovaikutuksessa muiden kulttuurien kanssa syntyneitä kulttuurisia eroja ja yhtäläisyyksiä*
- *osaa analysoida esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä*
- *osaa arvioida monikulttuurisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy erittelemään sille annettuja merkityksiä*
- *osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä sekä eri kulttuureihin liitettyjä stereotypioita.*

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

Kurssilla tarkasteltavaksi kohteeksi valitaan yksi tai useampi seuraavista:

- *Amerikan alkuperäiskulttuurit*
- *Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit*
- *Aasian kulttuurit*
- *Afrikan kulttuurit*

- *arktiset kulttuurit*
- *Latinalaisen Amerikan kulttuurit*
- *Lähi-idän kulttuurit*

Paikalliset soveltavat kurssit

7. Antiikin kulttuurihistoria (HI7)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää Euroopan kulttuurin juurien olevan antiikin Kreikassa, tunnistaa antiikin Kreikan ja Rooman kulttuurivaikutukset nykyisessä yhdentyvässä Euroopassa

Sisällöt: Kreikan ja Rooman jumaltarustot, kreikkalaisten ajatusmaailma ja kulttuuri, kreikan kielen perussanastoa, roomalaisten nousu maailmanvallaksi, latinan kielen perussanastoa ja latinalaisia lausahduksia, antiikin merkitys myöhemmälle historialle tieteissä, taiteissa, viihteessä ja tavoissa

Arviointi: Suoritusmerkintä

8. Muinaisen Egyptin kulttuurihistoria (HI10)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija osaa hahmottaa Egyptin kulttuurin monipuolista kehitystä pitkällä ajanjaksolla, ymmärtää Egyptin merkityksen länsimaisen historian taustatekijänä, tunnistaa egyptin kielen perusmerkit ja tunnistaa egyptiläisen kirjallisuuden klassikoita.Keskeiset sisällöt: egyptin kieli ja historiallinen lähdeaineisto, Egyptin historian pääkaudet, Egyptin suhde muihin kulttuureihin, Egyptin tiede ja taide ja Egyptin varhaishistorian vaikutus länsimaihin.

Arviointi: Opiskelija tuottaa aineistoa Egyptin historiaan liittyen ja työstää aiheita ryhmässä.

9. Keskiajan kulttuurihistoria (HI11)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet:Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää keskiajan olevan perusta eurooppalaiselle nykykulttuurille, tunnistaa keskiajan keskeiset tapahtumat ja kulttuurivirtaukset

Keskeiset sisällöt: Varhaiskeskiaika ja Kaarle Suuri, Sydänkeskiajan kaupungit ja kaupankäynti, katolisen kirkon rooli yhteiskunnan muovaajana, myöhäiskeskiajan renessanssi ja humanismi

Arviointi: Suoritusmerkintä

10. Abikurssi (HIabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija kertaa ja syventää jo aikaisemmissa historian kursseissa omaksumiansa tietoja ja perehtyy Euroopan eri aikakausiin ja osaa tunnistaa niiden erikoispiirteet ja oppii ymmärtämään lähdetutkimuksen merkityksen.

Keskeiset sisällöt: antiikin aika, keskiaika, renessanssi, itsevaltiuden aika, valistus , teollistuminen, 1900-luku: demokratia, kansallissosialismi ja kommunismi ja 2000-luku: globalisaatio

Arviointi: Opiskelija tuottaa itsenäisesti kurssin sisältöjä ja opettaja arvioi hänen kykyään kurssien sisältöjen hahmottamiseen.

2.15. Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa talousosaamista, oikeudellista ymmärrystä ja kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on elävän kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedon hankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksessa tutustutaan ja kannustetaan vaikuttamisen keinoihin myös paikallistasolla.

Opetuksen tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää yhteiskunnan olemuksen ja muutoksen historiallisen kehityksen tuloksena*
- *tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön*
- *hallitsee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin*
- *pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja erilaisuutta ymmärtävän yhteiskuntakäsityksen*
- *tuntee vaikutusmahdollisuutensa demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena*
- *pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota*
- *osaa muodostaa perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä*
- *osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien kannalta.*

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää pääkaupunkiseudun poliittiset ja taloudelliset erityispiirteet, roolinsa yhteisön jäsenenä sekä pystyy näkemään kestävän kehityksen merkityksen nykyhetkessä ja tulevaisuudessa.

Arviointi

Oppimisen arvioinnin lähtökohtana ovat yhteiskuntaopin tiedonaloille ominaisten tietojen, taitojen ja toimintatapojen hallinta sekä oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttaminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat ja edistävät opiskelijan kykyä hallita keskeisiä käsitteitä ja suuria kokonaisuuksia sekä arvioida asioiden välisiä yhteyksiä, syy-seuraussuhteita ja niiden merkitystä.

Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen osaamisen näyttöön. Huomiota kiinnitetään opiskelijan tiedonhankintataitoihin, kykyyn ilmaista tietojaan ja argumentoida jäsentyneesti sekä taitoa arvioida ja tulkita kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä ja eri tavoin esitettyä sanallista, numeerista ja graafista informaatiota.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Itse- ja vertaisarviointia sekä ryhmäarviointia hyödynnetään yhtenä osana arviointia. Oppimisprosessin aikana annettu kannustava palaute on tärkeää.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Suomalainen yhteiskunta (YH01)

Kurssi perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Kurssi keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta ja vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Vantaan lukiokoulutus

- Tavoite on, että opiskelija kiinnostuu myös paikallistason yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja löytää keinoja siihen. Kurssilla tutustutaan hyvinvoinnin ja turvallisuuden yhteiskunnallisiin edistämiskeinoihin.
- Opiskelijoita kannustetaan sananvapauden hyödyntämiseen ja mediakriittisyyteen.
- Kurssilla tuotetaan ja tulkitaan erilaisia aineistoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan perusrakenteet paikallisella ja valtiollisella tasolla*
- *tuntee kansalaisen perusoikeudet, vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta*
- *pystyy tarkastelemaan yhteiskuntaa ja sen kehitystä analyyttisesti erilaisista näkökulmista*
- *tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa*
- *osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta.*

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan rakenne

- *Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne*
- *väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät*

Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus

- *kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet*
- *oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta*

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- *hyvinvointivaltion tehtävät ja voimavarat*
- *pohjoismaisen hyvinvointivaltion rahoitus, edut ja haasteet*
- *yhteiskunnallinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus*

Valta, vaikuttaminen ja päätöksenteko

- *yhteiskunnallisen vallankäytön muodot*
- *demokratia ja muut poliittiset järjestelmät*
- *Suomen kunnallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä*
- *kansalaisyhteiskunnan vaikuttamiskeinot: vaalit, puolueet, järjestötoiminta ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys*
- *muuttuva mediakenttä*

2. Taloustieto (YH02)

Taloustieteisiin pohjautuva kurssi johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Se käsittelee mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kansalaisten, yritysten ja valtioiden näkökulmista. Kurssilla perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

Vantaan lukiokoulutus

- Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää innovaatioiden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa.
- Kurssilla tutustutaan työelämään ja yrittäjyyteen monipuolisesti.
- Globaalitalouden yhteydessä otetaan esille globaali vastuu ja kulutusvalinnat, myös paikallistasolla.
- Kurssilla huomioidaan pääkaupunkiseudun talouteen liittyvät erityispiirteet.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tehdä taloudellisia päätöksiä, hallita omaa talouttaan ja tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen*
- *ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa*
- *tuntee kansantalouden perusteet, keskeiset käsitteet ja teoriat sekä ymmärtää talouselämän rakenteita ja toimintaperiaatteita*
- *osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja*
- *osaa tarkastella talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja ja analysoida niiden taustoja ja vaikutuksia.*

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja yksilön talous

- *talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon muodostaminen*
- *oman talouden hoito*
- *työnteko, yrittäjyys ja yritykset sekä niiden rooli kansantaloudessa*
- *kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien ja kansantalouden vuorovaikutus*

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- *vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus*
- *rahoituslaitokset, sijoittaminen ja riskien hallinta*
- *talouden suhdannevaihtelut*
- *työttömyys ja työvoimapula*

Talouspolitiikka

- *talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat*
- *verotuksen merkitys veronmaksajille sekä valtion ja kuntien taloudelle*
- *talouspolitiikan keinot*
- *politiikan ja markkinavoimien merkitys taloudellisessa päätöksenteossa*

Kansainvälinen talous ja Suomi

- *globaalitalous*
- *Suomen ulkomaankauppa ja sen merkitys*
- *talouden tulevaisuudennäkymät*

3. Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (YH03)

Kurssi perehdyttää Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen ja yksittäisen kansalaisen asemaan yhdentyvässä Euroopassa ja globalisoituvassa maailmassa. Kurssi aikana opitaan seuraamaan ajankohtaisia maailman tapahtumia. Se kannustaa osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun. Kurssin toteuttamisessa painotetaan tutkivaa oppimista, jossa hyödynnetään mediaa ja muita monipuolisia informaatiolähteitä.

Vantaan lukiokoulutus

- Kestävään tulevaisuuteen perehtyminen pitää sisällään myös ilmastonmuutokseen ja kestävään elämäntapaan tutustumisen, samoin poliittisten päätösten vaikutuksen niihin.
- Kurssiin liittyy myös monilukutaidon ja mediakriittisyyden kehittäminen sekä muuttuvan maailman epävarmuuden käsittäminen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa laaja-alaisesti Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia sitä koskevaa vertailevaa tietoa*
- *ymmärtää vaikuttamismahdollisuutensa ja osaa toimia globaalikansalaisena*
- *osaa eritellä Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja, mahdollisuuksia ja haasteita*
- *osaa arvioida maailman globalisoitumisen vaikutuksia oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta*
- *osaa eritellä kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuus-ympäristöön liittyviä uusia uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.*

Keskeiset sisällöt

Eurooppalaisuus ja eurooppalainen identiteetti

- *arvot, poliittiset kulttuurit ja kulttuurinen moninaisuus*
- *perusvapaudet ja kansalaisuus*
- *Suomi ja Pohjoismaat Euroopassa*

Euroopan yhdentymisen tavoitteet ja toiminta

- *EU:n päätöksenteko ja yhteinen talous- ja rahapolitiikka sekä niiden haasteet*
- *Suomi osana eurojärjestelmää*
- *EU:n ja lähialueiden haasteet ja mahdollisuudet*

Turvallisuus ja tulevaisuuden muuttuvat haasteet

- *Suomen turvallisuusympäristö ja turvallisuuspolitiikka sekä uudet turvallisuusuhat*
- *kansainvälisen yhteisymmärryksen edistäminen ja Suomi*
- *globalisaatio, ympäristö, väestö ja kestävä tulevaisuus*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

4. Kansalaisen lakitieto (YH04)

Kurssilla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen.

Vantaan lukiokoulutus

- Tavoitteena on, että opiskelija tuntee myös paikalliset oikeudenhoidon toimijatahot.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hallitsee perustiedot Suomen oikeusjärjestyksestä ja sen keskeisistä periaatteista*
- *tuntee Suomen tuomioistuinlaitoksen ja kansalaisen kannalta merkittävät kansainväliset tuomioistuimet*
- *osaa arvioida oikeutensa, etunsa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä pystyy hoitamaan itse tavanomaisimmat oikeusasiat*
- *osaa etsiä ja käyttää keskeisiä oikeudellisen tiedon lähteitä*
- *osaa toimia oikein ja lainmukaisesti sekä osaa soveltaa lakitiedossa hankittuja tietoja ja taitoja.*

Keskeiset sisällöt

Lakitiedon perusteet

- *peruskäsitteet ja oikeudellisen tiedon hankkiminen*

Kansalaisen yleisimmät oikeustoimet

- *perheoikeus*
- *työoikeus*
- *kuluttajansuoja*
- *velka, vakuudet ja maksukyvyttömyys*

- *asuminen*
- *muutoksenhaku viranomaisten päätöksiin*
- *tekijänoikeudet*
- *ympäristöoikeus*

Rikos- ja prosessioikeus

- *rikostutkinta ja syyteharkinta*
- *oikeudenkäynti ja sen vaihtoehdot*
- *rangaistukset*
- *kansainvälinen oikeus ja siihen vetoaminen*

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Taloustiedon jatkokurssi (YH7)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Syventää ja soveltaa taloustiedon tietämystä sekä taitoja

Keskeiset sisällöt: Talouskasvu, luonnonvarat ja vastuullinen yritystoiminta, suomalaisyritykset globaalissa talousjärjestelmässä, start-up -yrittäjyys

Arviointi: Suoritusmerkintä (annetut tehtävät)

6. Abikurssi (YHabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kurssin tavoitteena on, että opiskelija kertaa ja syventää jo aikaisemmin yhteiskuntaopin kursseilla omaksumiaan tietoja

Keskeiset sisällöt: Pakolliset YH-kurssit

Arviointi: Suoritusmerkintä (annetut tehtävät)

2.16. Uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnonopetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän yleissivistyksen muodostumista. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonnottomuuteen. Opetuksessa uskontoja tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja katsomuksista sekä auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Opiskelijoita ohjataan tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia analyyttisesti eri näkökulmista. Uskonnonopetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arvioimiseen sekä uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Uskonnonopetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon ja kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia.

Oppiaineessa hyödynnetään teologista ja uskontotieteellistä tutkimusta sekä kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta. Lisäksi opetuksessa käytetään eri uskontojen omia lähteitä ja median välittämää ajankohtaista materiaalia. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä, tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia sekä aktivoivia työtapoja.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija perehtyy maailmankatsomusten historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen lähialueellaan. Opiskelija harjoittelee kriittisen ajattelun taitoja ja oppii suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan omaa oppimisprosessiaan.

Opetuksen tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan*
- *tunnistaa uskontoihin ja kulttuureihin liittyvän pyhän ja sen vaikutukset ihmisen toimintaan*
- *perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen eri puolilla maailmaa*
- *perehtyy oman uskonnon erityispiirteisiin ja kulttuurivaikutuksiin*
- *ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta*
- *tuntee uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä*
- *ymmärtää uskon ja tieteellisen tiedon suhdetta sekä tuntee uskontojen tutkimuksen keskeisiä näkökulmia ja menetelmiä*
- *kykenee rakentamaan, jäsentämään ja arvioimaan omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään*
- *kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus ja toimia eri kulttuureista tulevien ja eri tavoin ajattelevien ihmisten kanssa*
- *kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta*
- *kehittää valmiuksia toimia vastuullisena ja aktiivisena kansalaisena*
- *hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja keskustelutaitoja sekä uskontoihin liittyvän tiedon itsenäistä hankintaa ja kriittistä arviointia.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija oppii tutkivan oppimisen taitoja, yhteistä tiedon rakentamista sekä oppii kantamaan vastuuta omasta oppimisprosessistaan. Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Uskonnon opiskelu on ulospäin suuntautuvaa. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Vantaalla toimivat uskonnolliset yhteisöt, aatteelliset ja yhteiskunnallista työtä tekevät järjestöt sekä museot.

Arviointi

Arviointi ohjaa ja kannustaa opiskelijoita oman oppimisprosessin pitkäjänteiseen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Uskonnon opetuksessa arviointi kohdistuu uskontoihin liittyvään tiedon hallintaan, soveltamiseen ja arvioimiseen sekä katsomuksellisten dialogitaitojen hallintaan. Arvioinnissa korostuvat katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot.

Vantaan lukiokoulutus

Arvioinnin osa-alueisiin sisältyy myös seuraavia työskentelytaitoja: aikatauluttamisen taito, tiimityötaidot, itseohjautuvuus, tieto- ja viestintäteknologian opiskelukäyttötaidot, merkityksellisen tiedon rakentamisen taidot sekä käytännöllisen ongelmanratkaisun taidot.

Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, esim. itsearviointi, vertaisarviointi, jatkuva oppimisprosessin palaute ja niihin liittyvät osasuoritukset ja kannustava palaute. Opiskelija saa palautetta pitkin kurssia, ei vain kurssin päätyttyä.

Opiskelijoiden kanssa keskustellaan kurssien alussa arviointikriteereistä sekä hyväksytyn kurssisuorituksen kriteereistä, jotta opiskelijalla on mahdollisuus suunnitella omaa työtään ja tehdä omaan oppimiseensa liittyviä valintoja ja päätöksiä. Kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Kurssin suorittaminen hyväksytysti edellyttää että opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

2.16.1. Evankelis-luterilainen uskonto

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UE1)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan pääkaupunkiseudun uskontotilanteeseen sekä paikallisiin juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin, sekä uskonnottomuuden ajankohtaisiin kysymyksiin ja uskontodialogiin. Kursseilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiireissä painottuvat:

- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta ja sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta*
- *tuntee juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan*
- *osaa keskustella juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä*
- *kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisissa ja monikulttuurisissa ympäristöissä ja työelämässä.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen*
- *nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus*
- *maailman ja Suomen uskontotilanne*
- *Lähi-idän monoteististen uskontojen kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan eri puolilla maailmaa sekä merkitys länsimaiselle kulttuuripiirille*
- *ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä*

2. Maailmanlaajuinen kristinusko (UE2)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan kristinuskon ja kristillisperäisten liikkeiden monimuotoisuuteen pääkaupunkiseudulla sekä ajankohtaiseen paikalliseen ekumeniaan ja katsomusdialogiin. Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä,

(yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiireissä painottuvat:

- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kristinuskon merkitystä, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta*
- *tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan ja pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä*
- *perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää keskustelua.*

Keskeiset sisällöt

- *kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa*
- *katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *karismaattinen kristillisyys ja kontekstuaalinen teologia*
- *kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet*
- *uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa*
- *ekumenia ja katsomusten dialogi*
- *ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UE3)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan pääkaupunkiseudulla toimiviin uusiin uskonnollisiin liikkeisiin sekä Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin. Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiireissä painottuvat:

- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet*
- *perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin*
- *kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.*

Keskeiset sisällöt

- *hindulainen maailmankuva ja elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan*
- *Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet*
- *buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan*
- *Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa*
- *Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UE4)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aikana tutustutaan uskonnollisuuden monimuotoisuuteen sekä sekularisaation ja uskonnottomuuden ilmenemiseen paikallisella tasolla. Kurssilla harjoitellaan soveltuvin osin tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja sähköisiin kokeisiin vastaamista.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiireissä painottuvat:

- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa*
- *perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa analysoida uskonnonvapauteen ja uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *osaa toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.*

Keskeiset sisällöt

- *Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio*
- *uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan*
- *uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa*
- *uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina*
- *uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa*

- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa*
- *osana kurssia voidaan toteuttaa vapaaehtoisprojekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan*

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UE5)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla voidaan vierailla esim. museoissa, näyttelyissä ja uskonnollisissa rakennuksissa.

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä. Kurssi voidaan toteuttaa seminaarimuotoisena tutkielmakurssina.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiireissä painottuvat:

- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta*
- *hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa ja uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen*
- *perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja*
- *tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja*
- *tuntee muinaissuomalaisen uskonnon ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet*
- *uskonnon, taiteen ja populaarikulttuurin eri muotojen vuorovaikutus*
- *uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana*
- *uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa*
- *Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla*
- *muinaissuomalainen uskonto ja kristinusko suomalaisessa kulttuuriperinnössä*

6. Uskonnot ja media (UE6)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja median tuottamista verkkovälineillä.

Aihekokonaisuuksista kurssin aihepiireissä painottuvat:

- aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys

- monilukutaito ja mediat
- teknologia ja yhteiskunta

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita*
- *osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *uskonnollinen media ja median hyödyntäminen uskonnoissa*
- *median vaikutus uskontoilmiöihin, kuten asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki*
- *uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi*

Paikalliset soveltavat kurssit

7. Abikurssi (UEabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kerrataan ja valmistaudutaan yo-kirjoituksiin.

Keskeiset sisällöt: Uskonnon kurssien keskeiset teemat ja ajankohtaiset ilmiöt.

Arviointi: Suoritusmerkintä.

8. Syväsukellus Aasian uskontojen maailmaan (UE8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Tutustutaan Kaukoidän uskontoihin ja kulttuureihin.

Keskeiset sisällöt: Hindulaisuus, buddhalaisuus, Kiinan uskonnot ja shintolaisuus.

Arviointi: Numeroarviointi.

2.16.2. Islam

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon jäljillä (UI1)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan uskonnon ja uskonnottomuuden käsitteisiin sekä nykyajan uskonnollisiin käsitteisiin, kuten sekularisaatio ja uususkonto. Perehdytään islamin, kristinuskon ja juutalaisuuden historiaan ja ajankohtaisiin kysymyksiin sekä uskontodialogiin. Opiskelijoita rohkaistaan aitoon vuorovaikutukseen muiden katsomusten kanssa, heitä rohkaistaan kertomaan omasta katsomuksestaan ja sitä kautta kehittämään myös taitojaan kuunnella ja ymmärtää toisia. Opiskelijoita tuetaan liikkumaan mediaympäristössä ja ymmärtämään mediassa käytävää

keskustelua uskonnoista. Kurssilla harjoitellaan suomenkielistä itseilmaisua, tiedonhankintaa ja lähdekritiikkiä.

Aihekokonaisuuksista kurssissa painottuvat:

- aktiivinen kansalaisuus
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää uskonnollisten ja ei-uskonnollisten katsomusten luonnetta sekä näiden ilmiöiden sisäistä monimuotoisuutta*
- *osaa jäsentää uskontoa ilmiönä*
- *tuntee islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon yhteisiä juuria, niiden keskeisiä piirteitä sekä vaikutusta yhteiskuntaan länsimaisessa kulttuurissa*
- *osaa keskustella rakentavasti islamiin, kristinuskoon ja juutalaisuuteen liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen*
- *nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus*
- *islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon synty, niiden yhteiset piirteet dialogin näkökulmasta sekä ajankohtaiset kohtaamiseen liittyvät kysymykset*
- *islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon opillisia rakenteita, sisäisestä monimuotoisuudesta sekä yhteiskunnallisesta merkityksestä*
- *islamin ja muslimien suhde juutalaisiin ja kristittyihin eri aikakausina*
- *islamin, juutalaisuuden ja kristinuskon pyhät kirjat ja tulkintojen moninaisuus sekä elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan länsimaissa*

2. Maailmanlaajuinen islam (UI2)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan islamin monimuotoisuuteen ja siihen johtaneisiin historiallisiin ja maantieteellisiin syihin. Opiskelijoita rohkaistaan moninaisuuden arvostamiseen ja samalla kannustetaan oman identiteetin tarkastelemiseen suomalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Opiskelijoita tuetaan liikkumaan mediaympäristössä ja ymmärtämään mediassa käytävää keskustelua uskonnoista. Kurssilla harjoitellaan suomenkielistä itseilmaisua uskonnosta, tiedonhankintaa ja lähdekritiikkiä.

Aihekokonaisuuksista kurssissa painottuvat:

- aktiivinen kansalaisuus
- hyvinvointi ja turvallisuus
- kestävä elämäntapa ja globaali vastuu

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää islamin merkityksen yksilön, yhteiskunnan ja kulttuurin näkökulmasta*
- *ymmärtää vähemmistö- ja enemmistöaseman vaikutuksia uskonnolliseen tulkintaan*
- *tuntee islamin opillisia käsitteitä*

- *perehtyy islamin eri suuntauksiin, niiden syntyyn ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviin kysymyksiin eri puolilla maailmaa*
- *osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista islamiin liittyvää keskustelua.*

Keskeiset sisällöt

- *islamin opillinen perusta sekä shiialaisuuden ja sunnalaisuuden synty, erityispiirteet ja vaikutukset yhteiskuntiin eri puolilla maailmaa*
- *islamin sisäinen monimuotoisuus*
- *islamin asema ja kulttuurivaikutukset eri maanosissa*
- *ajankohtaisia islamiin liittyviä kysymyksiä, poliittisen islamin vaikutus ja erilaisten islamilaisten liikkeiden pääpiirteet nykyaikana*
- *uskontodialogi rauhaa rakentamassa*
- *ihmisoikeusetiikka ja uskonnonvapaus eri yhteiskunnissa*
- *erilaiset yhteiskunnalliset ratkaisut ja suhtautuminen muslimivähemmistöön länsimaissa*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UI3)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa ja islamilaisissa maissa*
- *tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet*
- *perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin*
- *kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.*

Keskeiset sisällöt

- *hindulainen maailmankuva, elämäntapa sekä hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan*
- *Intian nykypäivän uskonnollinen tilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet*
- *buddhalainen elämäntapa sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntaukset ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin*
- *Kiinan vanhan kansanuskon, taolaisuuden ja kungfutselaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan*
- *Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutus yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa*
- *Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet ja levinneisyys*
- *Intian ja Kaukoidän uskontojen asema ja vaikutus länsimaissa*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UI4)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen moniarvoisessa nyky-yhteiskunnassa*
- *ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa ja kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena*
- *osaa analysoida islamilaisten yhdyskuntien vaikutusta suomalaisen yhteiskunnan ja muslimiyhteisön näkökulmasta*
- *tuntee uskonnon vaikutuksen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua*
- *kehittää valmiuksia toimia osana uskontojen ja katsomusten välistä dialogia.*

Keskeiset sisällöt

- *Suomen uskonnollinen kenttä, uskonnollisuus Suomessa ja sekularisaatio*
- *positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus*
- *uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa: suhde yhteiskuntaan ja lainsäädäntöön sekä yhdenvertaisuus ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys ja näkyvyys yhteiskunnassa, politiikassa, työelämässä ja taloudessa*
- *islamilaiset liikkeet Suomessa sekä islamilaiset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina*
- *islamin monimuotoisuus yksilön, perheen ja yhteisön näkökulmasta*
- *islamilainen tapakulttuuri ja sen muovautuminen Suomessa*
- *muiden uskonnollisten yhteisöjen tapakulttuuri ja uskonnottomuus, uskonnoton tapakulttuuri sekä uskontokritiikki*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa*

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UI5)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä ajankohtaista tutkimusta*
- *hahmottaa uskonnon ja taiteen suhdetta: uskonnollisen taiteen merkitys uskonnoille ja uskontojen merkitys taiteen kehityksessä*
- *perehtyy islamilaiseen taiteeseen ja sen uskonnollisiin lähtökohtiin sekä uskonnon vaikutukseen länsimaiseen taiteeseen*
- *tutustuu uskonnollisen symboliikan näkyvyyteen taiteessa ja uskonnollisten teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa*
- *tuntee islamilaisen tieteen historiaa*
- *tuntee uskonnon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä.*

Keskeiset sisällöt

- *islamilaisen taiteen ja arkkitehtuurin perusteita*
- *uskonnolliset teemat, symboliikka ja myytit eri taidemuodoissa sekä populaarikulttuurissa*
- *islamin merkitys eri tieteenalojen kukoistukselle historiassa ja niiden vaikutus Eurooppaan*
- *islamin vaikutus nykytaiteeseen*
- *uskonnolliset kertomukset ja opilliset tulkinnat länsimaisessa kulttuurissa sekä niiden näkyvyys populaarikulttuurissa*
- *uskonnollisten myyttien, symbolien ja teemojen näkyminen eri taidemuodoissa*

6. Uskonnot ja media (UI6)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu uskontoon liittyviin ajankohtaisiin teemoihin mediassa*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita*
- *osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *osaa vertailla länsimaisen ja islamilaisen median islam-kuvaa*
- *osaa analysoida sananvapauden eri merkityksiä uskonnollisissa yhteisöissä.*

Keskeiset sisällöt

- *islam länsimaisessa mediassa ja islamilaisessa mediassa*
- *media ja uskonnonvapaus*
- *uskonnollisten yhteisöjen tapa käyttää mediaa*
- *median tapa käsitellä erilaisia uskonnollispohjaisia ilmiöitä, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, konfliktit, rauhan rakentaminen sekä uskontokritiikki mediassa*
- *uskontotutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä uutisoinnin analysointiin*
- *uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi*
- *naisen asema ja siihen liittyvät kysymykset mediassa*

2.16.3. Katolinen uskonto

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä (UK1)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan pääkaupunkiseudun uskontotilanteeseen sekä paikallisiin juutalaisuuden, kristinuskon, islamin, sekä uskonnottomuuden ajankohtaisiin kysymyksiin ja uskontodialogiin. Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa katolisilta sivuilta, lähdekritiikkiä, sekä digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä. Kurssilla voidaan vierailla eri uskontojen pyhissä rakennuksissa.

Kurssin aihepiireissä painottuvat:

- hyvinvointi ja turvallisuus, kestävä elämäntapa ja globaali vastuu
- ryhmän eri opiskelijoiden kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys
- monilukutaito ja mediat, Vatikaanin verkkosivut, eri maiden omat katoliset sivut, juutalaisten omat sivut, uutisointi eri ympäristössä.
- tutustumme katolisen sosiaalioppiin ja tutustumme Paavin Franciskuksen kiertokirjeeseen ’Laudato si’

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta*
- *tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen*
- *ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä*
- *tietää kristinuskonnon synnyn ja kehityksen keskeiset vaiheet*
- *tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden vaikutuksia toisiinsa sekä niiden merkityksen historiaa ja yhteiskuntaa muokkaavana tekijänä Euroopan alueella*
- *tuntee katolisen kirkon Vatikaanin II kirkolliskokouksen jälkeen käymää dialogia juutalaisuuden ja islamin kanssa*
- *osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista uskontoja koskevista kysymyksistä.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen*

- *nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus*
- *Lähi-idän monoteististen uskontojen synty, yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet*
- *kristillisen kirkon opin kehitys yhtenäiskirkon aikana, kirkon jakautuminen ja reformaatio tämän päivän näkökulmasta tarkasteltuna*
- *pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutuksen näkyminen Euroopassa eri aikoina*
- *Vatikaanin II kirkolliskokouksen asennoituminen juutalaisuuteen, islamiin, muihin uskontoihin ja uskonnottomiin, ekumenia ja dialogi*

2. Maailmanlaajuinen katolisuus (UK2)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan eri katolisen kirkkojen monimuotoisuuteen sekä ajankohtaiseen paikalliseen ekumeniaan ja katsomusdialogiin. Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa katolisilta sivuilta, lähdekritiikkiä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä.

Kurssin aihepiireissä painottuvat:

- katolisuuden monipuolisuus ja kansainvälisyys
- katolisen kirkon traditio ja ihmiskuva
- tutustumme katolisen näkemykseen persoonallisuudesta, solidaarisuudesta, subsidiariteetti -periaatteesta ja yhteishyvästä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on että opiskelija

- *tuntee katolisen kirkon kehityksen ja historian päälinjat apostolisesta ajasta nykypäivään asti*
- *tuntee katolista maailmankirkkoa eri maanosissa ja osakirkkojen suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin*
- *tuntee reformaation ja katolisen reformin taustat ja seuraukset*
- *tuntee Raamatun, tradition ja opetusviran välisen suhteen*
- *tuntee dogmaattisten ja moraalisten totuuksien hierarkiaa*
- *tuntee kirkon hengellisen elämän vaiheita luostareista, sääntökunnista ja maallikkoliikkeistä*
- *tuntee kirkon opetusta ihmisestä ja hahmottaa erilaisia yhteiskunnassa esiintyviä moraalisia ja sosiaalisia virtauksia.*

Keskeiset sisällöt

- *ensimmäiset kristilliset yhteisöt ja Paavalin lähetystyö*
- *kirkon opetuksen muodostuminen ja ensimmäiset kirkolliskokoukset*
- *lännen yhtenäiskulttuurin ilmeneminen eri taiteiden aloilla*
- *kirkon jakautumisen idän ja lännen kirkoiksi*
- *reformaatio ja katolinen reformi, Tridentin kirkolliskokous*
- *renessanssin aika ja katolisen kirkon laajeneminen maailman kirkoksi*
- *Vatikaanin II kirkolliskokous ja sen jälkeinen aika*
- *nykypäivän katolisuus eri puolilla maailmaa, kirkon ja paikallisten kulttuurien vuorovaikutus*
- *Raamatun rakenne ja sisältö, Vanhaa ja Uusi testamentti*
- *Raamatun, tradition ja opetusviran vuorovaikutus kirkon opetuksessa, depositum fidei*
- *dogmien, katolisen ihmiskäsityksen ja moraaliopetuksen sidonnaisuus*
- *katolisen kirkon yhteiskunta- ja moraaliopetus*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UK3)

Tavoitteet

Kurssin tavoite on että opiskelija

- *perehtyy uskontoon ihmisyyden osa-alueena*
- *tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä suuria uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja niille tyypillisiä piirteitä*
- *tunnistaa uskonnon ja magian välisen eron*
- *kehittää valmiuksiaan toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*
- *hahmottaa yleiskuvan kristillispohjaisista ja muista uususkonnoista.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonnonmäärittely, uskonnottomuus*
- *hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan*
- *Intian nykypäivän uskontotilanne jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet*
- *buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin*
- *Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan*
- *Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa*
- *Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet*
- *magia ja usko Vanhassa testamentissa ja kirkon opetuksessa*
- *uususkontojen läsnäolo suomalaisessa yhteiskunnassa*
- *Vatikaanin II kirkolliskokouksen ohjeet dialogiin ja ekumeniaan*

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UK4)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin aikana tutustutaan uskonnollisuuden monimuotoisuuteen sekä sekularisaation ja uskonnottomuuden ilmenemiseen paikallisella tasolla. Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa katolisilta sivuilta, lähdekritiikkiä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä.

Kurssin aihepiireissä painottuvat:

- ympäristön suhtautuminen vähemmistöihin (katolilaiset Suomessa, luterilaiset maailmassa)
- uskonnonvapaus
- suomalaisen uskonnollisuuden monimuotoisuus, katolisen kirkon monimuotoisuus Suomessa
- mediakriittisyys

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on että opiskelija

- *tuntee kristillisten kirkkojen vaiheita Suomessa*
- *tuntee suomalaisen uskonnollisuuden monimuotoisuuden*

- *perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuden nykytilaan*
- *tuntee haasteet maailmankirkkoon kuuluvana vähemmistökirkon jäsenenä Suomessa*
- *tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena.*

Keskeiset sisällöt

- *kristinuskon tulo Suomeen, katolinen Suomi*
- *katolisuus ihmisten arjessa keskiajalla ja tänään*
- *puhdasoppisuuden aika Suomessa*
- *suomalaisen yhteiskunnan avautuminen erilaisille uskonnollisille liikkeille 1800-luvun alun jälkeen*
- *kirkkojen ja eri uskontojen näkyminen ja vaikuttaminen yhteiskunnassa*
- *positiivinen ja negatiivinen uskonnonvapaus*
- *ihmisoikeudet ja uskonto*

5. Uskonnot tieteessä, taiteessa ja populaarikulttuurissa (UK5)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla voidaan vierailla esim. museoissa, näyttelyissä ja uskonnollisissa rakennuksissa.

Kursseilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa katolisilta ja muiden uskontojen sivuilta, lähdekritiikkiä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä.

Kurssi voidaan toteuttaa seminaarimuotoisena tutkielmakurssina.

Kurssin aihepiireissä painottuvat:

- tiedon määritelmä
- uskontojen monilukutaito ja mediat
- katolinen taide ja musiikki
- taide eri uskonnoissa

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa uskonnon ja tieteen sekä uskonnon ja eri taiteen alojen suhdetta*
- *tunnistaa uskonnon ja tieteen välinen näennäisristiriita*
- *osaa havainnoida taidetta uskonnossa ja uskontoa taiteessa*
- *tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan taiteessa*
- *tutustuu uskonnollisten teemojen näkymiseen ja kuulumiseen eri taiteiden ja populaarikulttuurin alueilla*
- *tutustuu uskontoon liittyvien teemojen käsittelyyn populaarikulttuurissa.*

Keskeiset sisällöt

- *ihmisen pyrkimys totuuteen, kauneuteen, hyvyyteen ja täydellisyyteen*
- *uskonnon ja tieteen suhde*
- *huomioidaan uskonnollisia elementtejä taiteessa, musiikissa ja liturgiassa*
- *yleisimmät uskonnolliset symbolit maalaus-, kuvanveisto- ja rakennustaiteessa*
- *uskontojen lukutaidon osaamisen välttämättömyys populaarikulttuurin tulkinnassa*
- *populaarikulttuurissa esiintyvät uskonnollisiin teemoihin liittyvä pinnallisuus, tietämättömyys ja tahalliset väärinkäsitykset*

6. Uskonnot ja media (UK6)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla harjoitellaan tieto- ja viestintäteknisiä taitoja, esim. tiedonhankintaa, lähdekritiikkiä, (yhteis)kirjoittamista verkkovälineillä, digitaalisten materiaalien opiskelukäyttöä, tekstinkäsittelyä ja median tuottamista verkkovälineillä. Kurssi voidaan toteuttaa seminaarimuotoisena tutkielmakurssina.

Kurssin aihepiireissä painottuvat:

- löytää median takana olevat ihmiset
- monilukutaito ja mediat
- teknologia yhteiskunnan palvelijana
- roomalaiskatolinen mediamaailma

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon*
- *osaa analysoida uskonnollisten aiheiden käsittelyä mediassa sekä uskonnon ja median välisiä suhteita*
- *osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *perehtyy median välittämään kuvan katolisuudesta ja muista uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti*
- *osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonnollinen media ja uskontojen erilaiset ilmenemismuodot medioissa*
- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *mediajulkisuuden myönteiset ja kielteiset vaikutukset mielipiteiden muokkaajina*
- *uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi*

2.16.4. Ortodoksinen uskonto

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Uskonto ilmiönä – ortodoksisuus, juutalaisuus ja islam (UO1)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kehittyy uskonnollisten käsitteiden ja ajattelutapojen tunteminen. Tunnistetaan historiallisten tapahtumien syy- ja seuraussuhteita. Tärkeällä sijalla on Lähi-idän uskontojen pyhien kirjoitusten ja historiallisten lähteiden arviointi. Lisäksi keskitytään uskontojen vuorovaikutukseen ja yhteistyössä toimimiseen sekä argumentointitaitojen kehittämiseen. Uskontohistorian ja yleisen historian yhtymäkohtien tunnistaminen huomioidaan opiskelussa. Kulttuurisen ja uskonnollisen lukutaidon kehittymiseen kiinnitetään huomiota. Tutustutaan pääkaupunkiseudun ja Vantaan uskontotilanteeseen.

Aihekokonaisuuksiin kytkeytyminen:

Kurssi kytkeytyy sisältöjensä ja aihepiiriensä puolesta seuraaviin aihekokonaisuuksiin: *Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, Hyvinvointi ja turvallisuus, Monilukutaito ja mediat, Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä.*

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa jäsentää uskontoa ilmiönä ja tuntee uskontojen tutkimusta*

- *tutustuu juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin syntyyn ja niiden luonteeseen*
- *ymmärtää juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskinäiset suhteet historiassa ja nykypäivänä*
- *tuntee kolmen monoteistisen uskonnon keskeiset piirteet, niiden kulttuuriperintöä ja vaikutusta erityisesti idän kristillisyyteen ja yhteiskuntaan*
- *tietää kristinuskon synnyn ja kehittymisen keskeiset vaiheet*
- *ymmärtää kristillisen kirkon jakaantumiseen ja vapaiden suuntien syntyyn vaikuttaneet syyt sekä tunnistaa niiden tunnuspiirteitä*
- *osaa keskustella Lähi-idän ja Euroopan ajankohtaisista asioista uskontojen näkökulmasta*
- *tunnistaa eri katsomusten merkityksen yksilön tämän päivän arjessa ja työelämässä.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely ja tutkiminen*
- *nykyajan uskonnollisuus, sekularisaatio, uskonnottomuus ja uskonnonvapaus*
- *Lähi-idän monoteististen uskontojen yhteiset juuret, kulttuuritausta ja yhteiset piirteet*
- *pyhien kirjojen asema, merkitys ja tulkinta juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa*
- *Lähi-idän uskontojen vaikutus kulttuuriin ja arkeen Euroopassa*
- *apostoli Paavalin lähetystyö Jerusalemista Eurooppaan*
- *ensimmäiset kristilliset synodit*
- *kristillisen kirkon jakaantuminen*
- *katolinen kirkko ja protestantismin synty*
- *Luther ja Pohjoismaat*
- *vapaat kristilliset suunnat*
- *uskonnottomuus*

2. Ortodoksisuus maailmassa (UO2)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssi keskittyy ortodoksisen kristinuskon keskeisten käsitteiden tunnistamiseen. Perehdytään ortodoksisen uskonnon lähtökohtiin ja nykytilanteeseen – kuinka opilliset säädökset näkyvät omassa elinympäristössä niin globaalisti kuin paikallisesti. Ortodoksisten eettisten periaatteiden soveltaminen omaan elämään ortodoksisen kirkon liturgisen perinteen kautta. Vertaillaan ortodoksista eettistä ajattelua muihin eettisiin ajatusmalleihin ja selvitetään, kuinka erilaisuus näkyy opiskelijan lähipiirissä.

Aihekokonaisuuksiin kytkeytyminen:

Kurssi kytkeytyy sisältöjensä ja aihepiiriensä puolesta seuraaviin aihekokonaisuuksiin: *Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, Hyvinvointi ja turvallisuus, Monilukutaito ja mediat, Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä.*

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tietää ortodoksisen kirkon apostolisen perinteen*
- *tunnistaa kirkon opettajien merkityksen kirkon perinteessä*
- *tuntee ortodoksisuuden keskeiset opilliset painotukset ja eettisen ajattelun perustan*
- *osaa tarkastella ortodoksisen kirkon merkitystä yksilöllisestä ja yhteisöllisestä näkökulmasta*
- *perehtyy ortodoksisuuden ja sen käytänteiden erityispiirteisiin*
- *tuntee askeesin ja luostarilaitoksen syntyyn vaikuttaneet historialliset tekijät*
- *tuntee ortodoksisia paikalliskirkkoja ja idän kirkon eri suuntauksia*
- *ymmärtää ortodoksisen kirkon hallintorakenteen kehittymistä ja nykyistä toimintaa*
- *perehtyy Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteisiin*

- *tutustuu kirkkojen välisiin yhteyksiin.*

Keskeiset sisällöt

- *kristillisen kirkon laajeneminen*
- *patriarkaatit ja paikalliskirkot*
- *orientaaliset kirkot*
- *askeesin ja luostarilaitoksen synty ja niiden yhteiskunnallinen merkitys*
- *ortodoksinen oppi, etiikka ja antropologia synodien ja kirkon suurien opettajien kautta*
- *ihmisen elämänkaari ja ortodoksisuus*
- *ortodoksinen tapakulttuuri*
- *Itä-Euroopan ortodoksisuus ja uusortodoksinen maailma*
- *Suomen ortodoksinen kirkko ennen ja nyt*
- *ekumenia ja uskontojen välinen vuorovaikutus*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (UO3)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla kehitetään opiskelijan kykyä tunnistaa uskonnollisia symboleja eri yhteyksissä, kuten mediassa ja eri kulttuurien yhteydessä. Pohdinnan kautta pyritään erilaisuuden tunnistamiseen ja opitaan erilaisuuden kunnioittamista. Mediakriittisyyttä korostetaan ja eri historiallisten tapahtumien syy- ja seuraussuhteiden analysointia kehitetään. Käsitellään kulttuurillisen ja uskonnollisen erilaisuuden kunnioittamisen tärkeyttä niin paikallisesti kuin globaalisti.

Aihekokonaisuuksiin kytkeytyminen:

Kurssi kytkeytyy sisältönsä ja aihepiirinsä puolesta seuraaviin aihekokonaisuuksiin: *Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, Hyvinvointi ja turvallisuus, Monilukutaito ja mediat, Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä.*

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneitä uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan*
- *tuntee Intiassa ja Kiinassa syntyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa*
- *tietää luonnonuskontojen levinneisyyden ja keskeiset piirteet*
- *perehtyy uusien uskonnollisten liikkeiden taustaan ja keskeisiin piirteisiin*
- *kehittää valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä*
- *osaa tarkastella uskontojen piirteitä myös oman uskonnon näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

- *hindulaisuuden monimuotoisuus, maailmankuva ja elämäntapa sekä vaikutuksia Intian kulttuuriin, yhteiskuntaan ja politiikkaan*
- *Intian nykypäivän uskontotilanne*
- *jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet*
- *buddhalaisuuden opetukset, elämäntapa, suuntaukset ja vaikutuksia Aasian kulttuureihin ja yhteiskuntiin*
- *Kiinan vanha kansanusko, kungfutselaisuus ja taolaisuus ja näiden vaikutuksia kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan*
- *Kiinan nykypäivän uskontotilanne*
- *shintolaisuus Japanin etnisenä uskontona sekä uskontojen vaikutuksia yhteiskuntaan ja politiikkaan Japanissa*

- *Aasian uskontojen vaikutus länsimaissa*
- *luonnonuskontojen ja vodoun keskeiset piirteet*
- *uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä*

4. Uskonto suomalaisessa yhteiskunnassa (UO4)

Vantaan lukiokoulutus

Perehdytään Suomen ja oman asuinympäristön uskontohistorialliseen karttaan sekä uskonnollisiin ja historiallisiin käsitteisiin. Opiskelija oppii vertailemaan kriittisesti uskonnollisia ja uskonnottomia ajattelutapoja sekä argumentoimaan tulkintakysymyksiä ja näkemyseroja. Opiskelijan kulttuurinen ja uskonnollinen lukutaito kehittyy ja sitä kautta erilaisuuden kunnioitus lisääntyy. Digitaalisen materiaalin, erilaisten lähteiden ja median lukutaito kehittyy.

Aihekokonaisuuksiin kytkeytyminen:

Kurssi kytkeytyy sisältönsä ja aihepiirinsä puolesta seuraaviin aihekokonaisuuksiin: *Monilukutaito ja mediat, Hyvinvointi ja turvallisuus, Kestävä elämäntapa ja globaali vastuu, Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä.*

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *perehtyy suomalaiseen uskonnollisuuteen ja sen vaiheisiin ennen ja nyt*
- *tutustuu uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-yhteiskunnassa*
- *perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla*
- *tunnistaa kirkon toiminnan ihmisen arjen tukena osana tämän ajan yhteiskuntaa*
- *ymmärtää, että tietoa uskonnoista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla*
- *osaa analysoida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua ja siihen vaikuttavaa lainsäädäntöä*
- *kehittää valmiuksia toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä oman uskonnon lähtökohdista käsin*
- *kehittää valmiuksia osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin.*

Keskeiset sisällöt

- *suomalainen uskonnollisuus ennen ja nyt, uskonto ja uskonnolliset yhteisöt Suomessa, sekularisaatio*
- *uskonnollisten yhteisöjen muodot ja niiden suhde yhteiskuntaan*
- *uskonnot yhteiskunnan muokkaajina Suomessa eri aikoina*
- *uskontojen ja katsomusten välinen dialogi tämän päivän Suomessa*
- *uskonto ja lainsäädäntö, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset*
- *uskonnon merkitys, näkyvyys ja oikeudet julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa*
- *ortodoksiset järjestöt kolmannen sektorin toimijoina*
- *uskonnot yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa Suomessa*
- *uskonnottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri Suomessa*

5. Taide ortodoksisuudessa ja muissa uskonnoissa (UO5)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla tutustutaan ortodoksiseen kirkkotaiteeseen. Ikoniteologinen lukutaito on keskeisellä sijalla. Opiskelija pyrkii kehittämään kykyään analysoida kirkkotaidetta ja tunnistaa uskonnollisia

symboleja eri yhteyksissä – mukaan lukien media ja eri kulttuurit. Kiinnitetään huomiota siihen, kuinka eri uskontojen uskonnollinen taide näkyy lähiympäristössä ja globaalisti.

Aihekokonaisuuksiin kytkeytyminen

Kurssi kytkeytyy sisältönsä ja aihepiirinsä puolesta seuraaviin aihekokonaisuuksiin: *Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, Monilukutaito ja mediat, Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä.*

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu taidemuotoihin uskonnon ilmentäjänä*
- *tunnistaa ja tietää ortodoksisen taiteen erityispiirteet*
- *perehtyy sekä ortodoksisen että muiden uskontojen taiteen ilmaisumuotoihin opillisten asioiden välittäjinä*
- *tunnistaa eri uskontojen opin ilmenemismuotoja taiteessa*
- *ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron*
- *tunnistaa uskonnon vaikutuksen nyky- ja populaaritaiteeseen.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonnot, taide ja kulttuurin eri muodot*
- *sakraalin ja uskonnollisen taiteen ero*
- *ortodoksisen taiteen erityispiirteet: jumalanpalvelus, kirkkomusiikki, arkkitehtuuri, ikonitaide*
- *uskontojen oppi taiteen keinoin: kuvataide, musiikki, rakennustaide ja draama*

6. Ortodoksisuus ja uskonnot mediassa (UO6)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla keskitytään mediassa esiintyvän ortodoksisuuden tunnistamiseen ja analysointiin sekä oman mediasisällön tuottamiseen. Harjoitellaan mediavälineiden käyttötaitoja ja työmenetelmiä. Kehitetään argumentointitaitoja ja mediakriittisyyttä. Otetaan huomioon myös kaikki uskonnollisuus mediassa ja se, kuinka eri uskonnot ovat esillä niin paikallisesti kuin globaalisti eri mediakentissä.

Aihekokonaisuuksiin kytkeytyminen:

Kurssi kytkeytyy sisältönsä ja aihepiirinsä puolesta seuraaviin aihekokonaisuuksiin: *Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys, Monilukutaito ja mediat, Teknologia ja yhteiskunta, Aktiivinen kansalaisuus, yrittäjyys ja työelämä, Hyvinvointi ja turvallisuus.*

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu mediassa esiintyviin ajankohtaisiin teemoihin, jotka kytkeytyvät uskontoon*
- *osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita*
- *osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä*
- *perehtyy mediakuvaan ortodoksisuudesta ja eri uskonnoista kansallisesti ja kansainvälisesti*
- *osallistuu uskontoon liittyvän mediasisällön tuottamiseen tai laatii media-analyysin.*

Keskeiset sisällöt

- *uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa*

- *uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa*
- *uskontojen mediajulkisuus*
- *ortodoksisen kirkon mediamaailma*
- *median vaikutus uskontoilmiöihin, esimerkiksi asenteet ja uskontoihin liittyvät mielikuvat, uskonnot ja konfliktit, uskonnot ja rauhan rakentaminen, uskontokritiikki*
- *uskontoon liittyvän mediasisällön tuottaminen tai media-analyysi*

2.17. Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustieto on perustaltaan monitieteinen oppiaine. Sen tiedeperustaan kuuluu ihmis-, kulttuuri- ja yhteiskuntatieteitä sekä filosofia. Elämänkatsomustiedon opetuksessa ihmisiä tarkastellaan luonnollisina toimijoina, jotka luovat ja uusintavat merkityksiä keskinäisessä kanssakäymisessään. Inhimilliset katsomukset ja käytännöt nähdään yksilöiden, yhteisöjen ja traditioiden vuorovaikutuksen tuloksena syntyneinä. Elämänkatsomustiedon opetus rakentuu ihmiskäsitykselle, joka korostaa ihmisten mahdollisuutta elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja tavoitteellisina. Oppiaineessa painotetaan ihmisten kykyä tutkia maailmaansa ja laajentaa sitä koskevaa tietämystään sekä yhteisellä toiminnallaan tietoisesti ohjata elämäänsä. Näistä lähtökohdista oppiaine tukee opiskelijoiden elämänkatsomuksen ja identiteetin muotoutumista sekä heidän yhteisöllisten hyvän elämän ihanteidensa ja käytäntöjensä rakentumista. Opiskelussa hyödynnetään monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologian antamia mahdollisuuksia.

Elämänkatsomustieto kartuttaa pohdiskelevasti ja keskustellen opiskelijoiden kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyä ja tilannetajua, toisten ja yhdenvertaisuuden kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja.

Opetuksen tavoitteet

Elämänkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänkatsomuksensa rakentamiseen*
- *hallitsee keskustelu- ja vuorovaikutustaitoja ja osaa soveltaa niitä sellaisten kysymysten käsittelyyn, joissa pyritään yhteisen kestävän toimintalinjan löytämiseen erilaisista näkemyksistä huolimatta*
- *laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään*
- *kehittää arvostelu-, harkinta- ja toimintakykyään oppimalla reflektoimaan omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa*
- *kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija ymmärtää omaa oppimisprosessiaan sekä kehittää opiskelun itsesäätelytaitoja (esim. vastuun ottamista, motivaation säätelyä, opiskelutekniikoiden valintaa ja metakognitiivisia taitoja). Opiskelija oppii käyttämään tarkoituksenmukaisesti tieto- ja viestintätekniikkaa oppimisessaan ja viestinnässään.

Arviointi

Elämänkatsomustiedossa arvioidaan sekä opiskelijan kykyä tarkastella ja ilmaista katsomuksellisia aiheita monipuolisesti ja taitavasti että hänen laaja-alaista katsomuksellista ymmärrystään. Katsomukselliset kysymykset ovat usein henkilökohtaisia, mutta niiden pohdiskelun perustana ovat ajattelun tiedolliset hyveet: kriittisyys, johdonmukaisuus, ristiriidattomuus ja systemaattisuus. Katsomusten, arvostusten ja uskomusten arviointi- ja

ilmaisutavoissa arvostetaan eri näkökulmien ja vaihtoehtoisten katsomustapojen huomioimista pelkkien mielipiteiden esittämistä monipuolisemmin.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä arvioida oman elämänkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentumista sekä rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun ja kehittämiseen. Elämänkatsomustiedossa korostuvat erilaiset katsomukselliseen yleissivistykseen ja vuorovaikutukseen liittyvät taidot, ja kurssien arvioinnissa ne otetaan monipuolisesti huomioon.

Vantaan lukiokoulutus

Kurssien arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, esim. itsearviointi, vertaisarviointi, jatkuva oppimisprosessin palaute ja niihin liittyvät osasuoritukset ja kannustava palaute. Opiskelija saa palautetta pitkin kurssia, ei vain kurssin päätyttyä.

Opiskelijoiden kanssa keskustellaan kurssien alussa arviointikriteereistä sekä hyväksytyn kurssisuorituksen kriteereistä, jotta opiskelijalla on mahdollisuus suunnitella omaa työtään ja tehdä omaan oppimiseensa liittyviä valintoja ja päätöksiä. Kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Kurssin suorittaminen hyväksytysti edellyttää että kaikki opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Maailmankatsomus ja kriittinen ajattelu (ET01)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin sisältö ja oppiaineen monitieteinen luonne mahdollistavat kaikkien opetussuunnitelman perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Kriittinen ajattelu ja katsomukselliset sitoumukset ovat keskeisiä niin kansalaisuuden ja elämäntapojen rakentamisessa kuin kulttuurien ymmärtämisessä ja median seuraamisessa. Opiskelijoiden kanssa tutkitaan esimerkiksi yksilöiden tai yhteisöjen globaalia vastuunkantoa tai niitä koskevien julistusten välisiä ristiriitoja.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää ja osaa soveltaa maailmankatsomuksellisia käsitteitä ja hahmottaa niiden välisiä yhteyksiä sekä osaa eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia*
- *ymmärtää, miten yksilölliset ja yhteiskunnalliset tekijät vaikuttavat maailmankatsomuksen muotoutumiseen, ja osaa eritellä oman katsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten muotoutumista*
- *osaa tarkastella kriittisesti niin omia kuin muiden uskomuksia sekä erilaisten medioiden tarjoamaa informaatiota*
- *osaa hyödyntää eri oppiaineissa oppimaansa elämänkatsomuksensa muodostamisessa ja erottaa tieteellisen, ei-tieteellisen ja epätieteellisen maailmankuvan.*

Keskeiset sisällöt

- *maailmankatsomuksen, maailmankuvan ja elämänkatsomuksen käsitteet sekä niiden keskinäinen suhde ja asema omassa elämänkatsomuksessa*
- *erilaisia maailmankatsomuksia – esimerkiksi sekulaareja, uskonnollisia, poliittisia ja elämäntapaan liittyviä – sekä niiden piirteiden ja perusoletusten tutkimista eri tieteiden tarjoamin välinein*
- *tyypillisiin informaation käsittelyyn ja ympäröivän todellisuuden jäsentämiseen liittyvien kognitiivisten vääristymien tarkastelu sekä omassa että muiden ajattelussa*

- *koulun, median, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä uskonnollisten ja kulttuuristen yhteisöjen vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämänkatsomukseen*
- *median ja muiden informaation lähteiden toimintalogiikka sekä niihin kohdistuva kriittinen katsomuksellinen ajattelu sekä katsomuksellisen argumentaation erittely erilaisista näkökulmista*

2. Ihminen, identiteetti ja hyvä elämä (ET02)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin sisältö ja oppiaineen monitieteinen luonne mahdollistavat kaikkien opetussuunnitelman perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Aihekokonaisuuksia tarkastellaan oman aikansa ihanteina tai niitä hyödynnetään olemassaolon ja hyvän elämän kysymyksten käsittelyssä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä ja arvioida, miten erilaiset ihmiskäsitykset ja -ihanteet johtavat erilaisiin ja joskus keskenään ristiriitaisiin vastauksiin ihmiselämän keskeisistä kysymyksistä*
- *osaa pohtia oman identiteettinsä osatekijöitä sekä soveltaa erilaisia ihmiskuvallisia ja katsomuksellisia vaihtoehtoja keskeisiin omaa hyvää elämäänsä koskeviin kysymyksiin*
- *ymmärtää ihmisarvon perustavan eettisen merkityksen, tuntee keskeisimmät ihmisoikeusasiakirjat ja osaa soveltaa ihmisoikeusajattelua erilaisissa yhteyksissä, kuten uskonnon- ja sanavapautta koskevissa kysymyksissä*
- *tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä ja osaa eritellä ja arvioida niiden taustalla olevia maailmankatsomuksellisia perusteita*
- *kehittää taitojaan ilmaista identiteettiään ja elämänkatsomustaan sekä niihin liittyviä näkemyksiään ja tuntemuksiaan toisia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen, johdonmukaisesti ja luovasti.*

Keskeiset sisällöt

- *luonnon- ja ihmistieteellisiä, sekulaareja ja uskonnollisia, filosofisia ja populaarikulttuuriin kuuluvia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita*
- *ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolisuus ja seksuaalisuus; opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema*
- *identiteetti, elämänvalinnat ja elämänhallinnan keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys*
- *ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet, ihmisoikeusasiakirjoja: YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus*
- *erilaisia käsityksiä hyvästä elämästä sekä toisten ihmisten, eläinten ja ympäristön asemasta siinä*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Yksilö ja yhteisö (ET03)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin sisältö ja oppiaineen monitieteinen luonne mahdollistavat kaikkien opetussuunnitelman perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Yksilön ja yhteisön

jännite näkyy kaikissa eri aihekokonaisuuksissa; pelkästään länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteitä voi opiskelijoiden kanssa tutkia mistä tahansa aihekokonaisuudesta.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle yksilölliselle identiteetilleen ja saa välineitä myönteisen yhteisöllisyyden hyödyntämiseen oman identiteettinsä rakentamisessa*
- *ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä sekä yhteiskunnallisia rakenteita ja muutoksia voidaan tarkastella tieteellisesti ja että näillä on suuri merkitys yksilön elämänvalinnoille*
- *osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä sekä arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia ja vastuuta eri alueilla ja kasvattaa valmiuttaan rakentavaan yhteiskunnalliseen osallistumiseen*
- *ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnon vapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen lähtökohtia ja periaatteita*
- *osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen rakenteita sekä kasvattaa yhteiskunnallista kuvittelukykyään ja aktiivisuuttaan siten, että hahmottaa tulevaisuuden mahdollisuuksina ja vaihtoehtoisina tapahtumakulkuina, joihin pystyy myös omalla toiminnallaan vaikuttamaan.*

Keskeiset sisällöt

- *ihminen sosiaalisena olentona, yksilöiden vuorovaikutus ja yhteisöllisyys: yksityinen ja julkinen, tunnustussuhteet ja merkitykselliset toiset, roolit ja yhteisölliset normit*
- *yhteiskuntatutkimuksen perusteita, kuten sosiaaliset tosiasiat, yhteiskunnalliset rakenteet ja modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet sekä näiden vaikutus yksilön elämään*
- *taloudellisen ja poliittisen vallan suhde nyky-Suomessa sekä globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset yhteiskunnan eri tasoilla*
- *ihmisoikeudet, uskonnon- ja omantunnon vapaus, globaali oikeudenmukaisuus ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen moraalisina ja poliittisina vaatimuksina sekä näitä vaatimuksia vastustavat näkemykset ja toimet mukaan lukien ihmisoikeusloukkaukset sekä holokausti*
- *yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat sekä niiden kriittinen potentiaali: ihanteet ja kauhukuvat nykyisyyden suurennuslaseina ja toiminnan motivoijina*

4. Kulttuurit katsomuksen muovaajina (ET04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin sisältö ja oppiaineen monitieteinen luonne mahdollistavat kaikkien opetussuunnitelman perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Kulttuuri on keskeinen näkökulma eri aihekokonaisuuksiin: miten esimerkiksi elämäntavan teknologisoituminen muokkaa jaettua kulttuuria ja yksilöllistä identiteettiä?

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämänkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa*
- *osaa käyttää kulttuurintutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa sekä tunnistaa vihapuheen ja erottaa sen sanavapauden vastuullisesta käytöstä*

- *hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus sekä vähemmistökulttuurit*
- *ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin*
- *osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun.*

Keskeiset sisällöt

- *kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa*
- *kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma*
- *suomalaisen kulttuurin ja identiteetin historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit*
- *kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monokulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset*
- *etnosentrisyyden ja rasismin sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa*

5. Katsomusten maailma (ET05)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin sisältö ja oppiaineen monitieteinen luonne mahdollistavat kaikkien opetussuunnitelman perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Opiskelijoiden kanssa tutustutaan esimerkiksi siihen miten eri katsomukset muokkaavat kansalaisuutta tai elämäntapoja.

Kurssilla tutustutaan pääkaupunkiseudulla toimiviin uskonnollisiin ja uskonnottomiin liikkeisiin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää kykyään lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia ja verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämänkatsomukseensa*
- *ymmärtää, että maailmankatsomukset, uskonto ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, erittäin monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on merkittävä kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys*
- *tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen hahmottaen sen lähtökohtia ja tavoitteenasetteluja*
- *hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa*
- *perehtyy uskontokritiikin keskeisiin argumentteihin, tutustuu humanismin ja vapaa-ajattelun historiaan*
- *perehtyy Lähi-idän uskontoihin sekä joihinkin muihin uskontoihin ja maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin hahmottaen niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan erityisesti suomalaisesta näkökulmasta.*

Keskeiset sisällöt

- *katsomuksen ja uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tutkiminen, määritteleminen ja selittäminen, käsityksiä uskontojen alkuperästä*
- *uskonnollisten ilmiöiden tulkinnassa käytettyjä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja teismi*
- *uskontokritiikki, ateismi, agnostismi ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet*
- *kristinuskon, islamin ja juutalaisuuden sekä joidenkin muiden uskontojen ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys ja jakautuminen, pyhät kirjat, oppi, elämäntapa ja suhde yhteiskuntaan*
- *tämän päivän merkittävien maailmankatsomuksellisten järjestelmien, kuten sekulaarin humanismin ja suurten uskontojen, suhde yhteiskuntaan, tapakulttuuriin, moraaliin, politiikkaan ja tieteeseen; liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, sekularisaatio ja uskonnottomuus*

6. Teknologia, maailmankatsomukset ja ihmiskunnan tulevaisuus (ET06)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssin sisältö ja oppiaineen monitieteinen luonne mahdollistavat kaikkien opetussuunnitelman perusteissa mainittujen aihekokonaisuuksien käsittelemisen kurssin aikana. Tulevaisuuteen suuntautuminen on luonteva näkökulma; opiskelijoiden kanssa pohditaan esimerkiksi sitä millaista tulevaisuutta olemme rakentamassa ja mitä me itseltämme ja muilta voimme vaatia eri aihekokonaisuuksien näkökulmassa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tunnistaa nykyaikaisten maailmankatsomusten kannalta historiallisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti merkittäviä historiallisia käänteitä ihmiskunnan tavassa elää*
- *ymmärtää kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen kontingentin ja rakentuneen luonteen*
- *osaa arvioida evoluution, abstraktien eettisten järjestelmien, valistuksen ja tieteellis-teknologisen vallankumouksen merkitystä nykyaikaisille maailmankatsomuksille ja oman elämänkatsomuksensa rakentumiselle*
- *hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologiaan ja sen kehitykseen sekä ymmärtää teknologian ja teknisen muutoksen yhteydet ympäristössä, yhteiskunnassa ja kulttuurissa tapahtuviin muutoksiin*
- *osaa arvioida teknologian ja teknisen muutoksen roolia kestävän tulevaisuuden rakentamisen osana sekä pystyy osallistumaan ihmiskunnan ja maapallon tulevaisuutta koskevaan keskusteluun.*

Keskeiset sisällöt

- *ihmislajin evoluutio ja kulttuurievoluutio: kielen rooli inhimillisten kulttuurien ja innovatiivisuuden synnyssä*
- *suurten filosofioiden ja maailmankatsomuksellisten järjestelmien ja uskontojen eettisten ja aatteellisten perustojen kehittyminen abstrakteiksi ja yleisinhimillisiksi*
- *ihmiskunnan suuret maailmankuvalliset, -katsomukselliset ja teknologiset murrokset sekä niiden vaikutukset ihmisten käsitykseen maailmasta ja itsestään: ihminen ympäristönsä ja itsensä muokkaajana*
- *Prometheus-myytistä tekno-utopioihin ja #dystopioihin, ihmisen suhde valistuksen ideaaleihin ja teknologiseen kehitykseen*
- *tulevaisuuden tutkimus, tekoäly, humanismi, transhumanismi ja niiden kritiikit tieteen uusimpien tulosten valossa*

Paikalliset soveltavat kurssit

7. Abikurssi (ETabi)

Tavoitteet ja sisältö

Kohti yo-kirjoituksia. Elämänkatsomustiedon kurssien keskeisten teemojen kertausta ja syventämistä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2.18. Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteiseen tietoperustaan nojautuva oppiaine, jonka tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toiminta- ja työkykynä. Terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan terveysosaamisen eri osa-alueiden kautta. Näitä ovat terveyteen liittyvät tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu sekä eettinen vastuullisuus.

Lukion terveystiedon opetuksessa terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla sekä yksilön, perheen, yhteisön että yhteiskunnan ja globaalista näkökulmasta. Terveysosaamiseen sisältyy terveyteen ja sairauteen liittyvän sisältötiedon ja toiminnallisten taitojen ohella terveystiedon hankinta, kriittinen arviointi, tulkinta ja soveltaminen sekä ymmärrys ympäristön ja perimän vaikutuksista terveyteen. Osaamiseen kuuluu myös terveyteen liittyvien arvojen pohdinta ja näkemys eri terveyskulttuureista ja terveyden ja sairauksien historiasta kansainvälistyvässä maailmassa.

Terveystiedon opetuksessa tehdään yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa sekä tuetaan opiskelijoiden osallisuutta ja terveysosaamisen hyödyntämistä yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämisessä.

Vantaan lukiokoulutus

Terveyttä ja sairauksia sekä terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä ja hoitoa tarkastellaan tutkimus- ja kokemustiedon avulla paikallisesta näkökulmasta ja opetuksessa hyödynnetään vantaalaisia toimijoita yhteistyötä ja opiskelijoiden osallisuutta tukien.

Opetuksessa näkyy Vantaan kaupungin arvot; kestävä kehitys, innovatiivisuus, yhteisöllisyys.

Opetuksen tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa tarkastella ja perustella terveyteen ja sairauteen liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalista näkökulmista*
- *ymmärtää tieteellisen tiedon ja kokemustiedon merkityksen eron terveyden ja sairauden riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä*
- *osaa edistää omaa ja ympäristönsä terveyttä ja turvallisuutta, ymmärtää yleisimpien sairauksien ehkäisyn ja hoidon periaatteita sekä itsehoitoon ja mielenterveyden suojaamiseen liittyviä toimintatapoja*

- *perehtyy terveyttä koskevan tiedon hankintamenetelmiin, käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti ja osaa kriittisesti arvioida ja tulkita terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa, terveysviestintää ja sekä erilaisia terveyskulttuureihin liittyviä ilmiöitä*
- *pohtii terveyteen liittyviä eettisiä kysymyksiä ja osaa perustella niihin liittyvä näkemyksiään*
- *ymmärtää yhteiskunnan olosuhteiden ja terveys- ja muiden yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutuksia kansanterveyteen, väestöryhmien välisiin eroihin, terveydenhuollon rakenteisiin ja ihmisten terveyskäyttäytymiseen.*

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelija ymmärtää päätöksenteon ja toiminnan vaikutuksia kestävään kehitykseen ja tiedostaa oman toimintansa vaikutukset ympäristöön.

Opiskelija osaa tarkastella yhteiskunta- ja kunnallistason poliittisten päätösten vaikutuksia vantaalaisten terveyteen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu terveystiedon tavoitteiden saavuttamiseen terveysosaamisen eri osa-alueilla kurssikohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota terveyttä ja sairautta koskevan tiedon ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen sekä siihen, miten opiskelija osaa soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistää erilaisiin lähteisiin perustuvaa tietoa. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan toiminnallisten taitojen kehittyminen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa kehittämään terveyttä ja sairautta koskevaa eettisestä arvopohdintaa ja taitoja perustella terveysvalintoja sekä arvioida yhteisössä tehtyjä terveyttä ja sairautta koskevia ratkaisuja. Kurssin arvosana perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön terveysosaamisen eri osa-alueilla. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveyskäyttäytymiseen tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa keskustellaan kurssin tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Itse- ja vertaisarviointia sekä ryhmäarviointia hyödynnetään yhtenä osana arviointia.Opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja opintojen edistymisestä. Oppimisprosessin aikana annettu kannustava palaute on tärkeää.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Terveyden perusteet (TE01)

Pakollisella kurssilla syvennetään perusopetuksen aikana opittua terveysosaamista ja ymmärrystä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä. Lisäksi opitaan tunnistamaan ja arvioimaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, lähiyhteisöissä ja ympäristöissä sekä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Keskeistä on myös itsehoitovalmiuksien ja arjen terveysosaamisen kehittäminen, mielenterveyden suojaaminen sekä ajankohtaisten ja opiskelijoiden esille nostamien asioiden käsittely.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijaa kannustetaan arvioimaan työ- ja toimintakykyyn vaikuttavien tekijöiden toteutumista omassa oppilaitoksessaan ja pohtimaan niiden vaikutuksia hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Opiskelija pohtii mahdollisuuksien mukaan kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja sekä terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä kuntatasolla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää arjen terveysosaamistaan, ymmärtää fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja osaa arvioida niiden toteutumista ja merkitystä omassa elämäntavassaan ja ympäristössään*
- *osaa hankkia, käyttää ja arvioida terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä pohtia terveyskulttuuriin, mediaan ja teknologiseen kehitykseen liittyviä ilmiöitä eettisestä ja terveysnäkökulmasta*
- *tunnistaa ja ymmärtää terveyttä ja sairauksia sekä terveystottumuksia selittäviä teorioita, malleja ja ilmiöitä tutkimus- ja kokemustiedon näkökulmasta*
- *soveltaa itsehoitoon liittyviä toimintamalleja ja toimintatapoja*
- *tietää kansantautien ja yleisimpien tartuntatautien merkityksen yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta ja pohtii niiden ehkäisyyn liittyviä ratkaisuja sekä terveyserojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä yhteiskunnassa.*

Keskeiset sisällöt

- *fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toiminta-, opiskelu- ja työkyky: terveyttä edistävä liikunta ja ravinto, painonhallinta, uni ja lepo, seksuaaliterveys, opiskeluhyvinvointi*
- *omasta terveydestä huolehtiminen ja muut itsehoitovalmiudet sekä hätäensiapu*
- *riippuvuuden eri muodot, tupakka, alkoholi ja huumeet, peli- ja nettiriippuvuus*
- *kansantaudit ja keskeiset tartuntataudit*
- *terveyttä, terveystottumuksia ja -ongelmia selittäviä keskeisiä biologisia, psykologisia ja kulttuurisia ilmiöitä, teorioita ja malleja*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

2. Ihminen, ympäristö ja terveys (TE02)

Kurssilla tarkastellaan terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta voimavarana ja perehdytään sosiaaliseen kestävyyteen osana kestävän tulevaisuuden tavoitteita. Keskeistä on myös tarkastella perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn.

Vantaan lukiokoulutus

Työ- ja opiskeluhyvinvoinnin ja ergonomian tarkastelussa hyödynnetään lähiympäristöä tai oppilaitosta sekä paikallisia terveydenhuollon ammattilaisia ja kolmannen sektorin toimijoita.

Opiskelijoita kannustetaan tarkastelemaan omien valintojen merkitystä itselle ja yhteisölle nyt ja tulevaisuudessa.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *hahmottaa ja arvioi perimän ja ympäristöön liittyvien tekijöiden, kuten psykososiaalisen, rakennetun ja luonnonympäristön, yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen ja toimintakykyyn*
- *tunnistaa elämänkulkuun ja kehitykseen liittyviä tapahtumia ja osaa esitellä erilaisia toimintatapoja ja selviytymisen keinoja*
- *osaa soveltaa terveysosaamistaan terveyttä, sairautta ja turvallisuutta koskevissa kysymyksissä ja niihin liittyvien arvojen pohdinnassa*
- *osaa arvioida sosiaalisen tuen ja vuorovaikutuksen merkitystä terveydelle, esitellä mielenterveyteen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ja mekanismeja sekä esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja kriisien käsittelyyn*
- *osaa tulkita ja arvioida kriittisesti terveysviestintään liittyviä ilmiöitä*

- *osaa perustella ja arvioida elämäntapaan, kulttuuriin ja ympäristöön liittyvien valintojen merkitystä terveydelle ja hyvinvoinnille*
- *osaa analysoida turvallisuuteen ja väkivallan ehkäisyyn liittyviä tekijöitä ja ymmärtää henkilökohtaisten rajojen kunnioittamisen ja suojelemisen merkityksen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, yhteisöissä ja ympäristöissä.*

Keskeiset sisällöt

- *perimän, luonnonympäristöjen ja rakennetun ympäristön sekä psykososiaalisen ympäristön ja yhteisöjen terveysvaikutukset*
- *terveys ja elämänkulku, kuolema osana elämänkulkua*
- *ihmissuhteet ja sosiaalinen tuki*
- *seksuaalisuus ja seksuaalioikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys*
- *mielenterveyttä suojaavat ja kuormittavat tekijät*
- *erilaiset kriisit ja niiden kohtaaminen*
- *työhyvinvointi ja ergonomia*
- *turvallisuus ja väkivallan ehkäisy*
- *media- ja kulttuuriympäristön ja terveysviestinnän merkitys ja kriittinen tulkinta*

3. Terveyttä tutkimassa (TE03)

Kurssilla luodaan kokonaiskuvaa terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisista kehityslinjoista ja tulevaisuuden haasteista pääpiirteissään. Kurssilla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja soveltaa terveysosaamistaan aktiivisena kansalaisena. Kurssilla perehdytään terveyteen vaikuttavien tekijöiden kriittiseen arviointiin ja pohditaan tutkimuksen ja päätöksenteon mahdollisuuksia terveyden edistämisessä lähiyhteisöissä, yhteiskunnassa ja globaalisti.

Vantaan lukiokoulutus

Opiskelijoita kannustetaan tutkimaan lähiyhteisöä ja lähiympäristöä ja hyödyntämään saamaansa tutkimustietoa yhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseksi. Opiskelijoita kannustetaan käyttämään erilaisia tiedonhankintatapoja ja aineistoja sekä suhtautumaan mediaan kriittisesti.

Tarkastellaan esimerkiksi kuntapoliittisten päätösten vaikutuksia kuntalaisten terveyteen ja turvallisuuteen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, teknologian ja terveyspalvelujen muutoksia, kehitystä sekä yhteyksiä väestön terveyteen*
- *osaa arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä osaa kuvata terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä*
- *osaa hankkia ja arvioida terveyteen liittyvää tutkimus- ja arkitietoa ja suunnitella pienimuotoisia terveystutkimuksia tai toimintakyvyn mittauksia*
- *perehtyy tieteellisen tutkimuksen mahdollisuuksiin terveyden edistämisessä sekä sairauksien ehkäisyssä ja hoidossa*
- *osaa pohtia terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä kysymyksiä*
- *tunnistaa keskeisiä globaaleja terveyskysymyksiä ja niiden parissa toimivien järjestöjen roolia ja tehtäviä terveyden edistämisessä.*

Keskeiset sisällöt

- *yhteiskunnallisten olosuhteiden, terveys- ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteellisen tutkimuksen, terveyskäsitysten ja teknologian kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen*
- *terveys- ja sosiaalipalvelujen kehitys, muutos ja yhteydet väestön terveyteen sekä keskeiset terveys- ja sosiaalipalvelujen toimijat*
- *terveyserot ja niihin vaikuttavat tekijät Suomessa ja maailmalla, terveyserojen kaventaminen*
- *terveyden ja terveyskäyttäytymisen tutkiminen*
- *keskeiset terveyteen ja sairauteen liittyvät eettiset ja oikeudelliset kysymykset, potilaan oikeudet*
- *globaalit terveyskysymykset ja niihin vaikuttaminen*

Paikalliset soveltavat kurssit

4. PT-kurssi (TE5)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Personal Trainer- kurssilla (yhteistyössä liikunnan kanssa) pohditaan oman terveyden kulmakiviä ja opitaan tietoja ja taitoja niiden vahvistamiseksi. Terveempää elämäntapaa tavoitellaan käytännön harjoitteiden kautta. Samalla syvennetään opiskelijan teoriaosaamista ja näin parannetaan menestymistä YO-kokeessa.

Keskeiset sisällöt: Paljon käytännön harjoituksia. Esim. uni- ja ruokapäiväkirjat, kunnon eri osa-alueiden mittaaminen ja kehittäminen, lihashuoltoharjoitteet, stressinhallintamenetelmät ja niistä saatavat konkreettiset hyödyt tulevat tutuiksi. Lisäksi kurssilla tutustutaan ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan liikkumisen näkökulmasta.

Arviointi: Suoritusmerkintä

5. Ensiapu (TE6)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Yhteistyössä SPR:n kanssa toteutettava kurssi, jossa opiskelija perehtyy ensiavun perusteisiin ja harjoittelee niitä käytännössä.

Keskeiset sisällöt: Kurssilla opiskelija suorittaa SPR:n EA1:n ja saa siitä suoritusmerkinnän lisäksi erillisen todistuksen.

Arviointi: Suoritusmerkintä

6. Abikurssi (TEabi)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija kertaa ja syventää pakollisilla ja syventävillä kursseilla hankkimiaan tietoja ja taitoja sekä harjoittelee reaalikoevastausten laadintaa.

Keskeiset sisällöt: Terveystiedon valtakunnallisten kurssien aihealueet. Tarkemmat sisältöalueet päätetään vuosittain tilanteiden ja toivomusten mukaan. Kurssilla on mahdollista tutustua myös terveystiedon lähitieteisiin ja sovellusaloihin.

Arviointi: Numeroarviointi

2.19. Liikunta

Pakollisilla kursseilla syvennetään peruskoulussa opittuja liikuntataitoja ja -tietoja sekä annetaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti erilaisiin liikuntamuotoihin ja #lajeihin. Opetus tukee opiskelijoiden toimintakykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, kasvua osallisuuteen sekä kannustaa terveyttä edistävän liikunnan harrastamiseen ja liikkuvan elämäntavan omaksumiseen.

Kurssien tavoitteena on kokonaisvaltaista hyvinvointia ja terveyttä edistävän liikunnan harjoittaminen, vastuu omasta ja yhteisestä toiminnasta sekä myönteiset kokemukset omasta kehosta, koetusta liikunnallisesta pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. Opettaja tarkentaa syventävien kurssien sisällöt yhdessä opiskelijaryhmän kanssa.

Oppiaineen tehtävä

Liikunnanopetuksen tehtävänä on opettaa opiskelijalle sellaisia taitoja ja tietoja, joiden avulla hän pystyy ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään sekä hyvinvointiaan. Liikunnanopetuksella tuetaan opiskelijaa vastuulliseen omasta fyysisestä aktiivisuudesta ja toiminta- ja opiskelukyvystä huolehtimiseen sekä istuvan elämäntavan vähentämiseen. Opetuksessa korostetaan terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana liikunnallista elämäntapaa. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta, osallisuutta, kestävää elämäntapaa, yhdessä toimimisen taitoja, toisten huomioon ottamista ja yhteisöllisyyttä.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla kesä- ja talviliikuntaa sekä sisä- ja ulkoliikuntaa turvallisesti ottaen monipuolisesti huomioon opiskeluympäristöjen tarjoamat mahdollisuudet. Toimintakykyä koskevien sisältöjen osalta tehdään yhteistyötä terveystiedon kanssa. Opetuksessa ja ryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon henkinen ja fyysinen turvallisuus. Opiskelijat osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja ottavat vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta. Liikuntateknologian avulla voidaan tukea opetuksen tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen eriyttämisessä otetaan huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä lähtökohtia ja kehitystarpeita.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioiden liikunnanopetuksen sisältöjen ominaispiirre on yhdessä tekeminen, liikunnallisen elämäntavan tukeminen ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen.

Yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä edistetään esimerkiksi oppilaitosten kesken tehtävällä yhteistyöllä ja toteuttamalla oppilaitosten sisäistä opiskelua oppiaineiden rajoja ylittäen.

Liikuntaa toteutetaan ympäristöä kunnioittaen, teknologiaa hyödyntäen ja innovatiivisuuteen kannustaen.

Opetuksessa korostetaan itseohjautuvuutta ja oppimaan oppimista.

Opetuksen tavoitteet

Oppiaineen opetuksen tavoitteena on fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn edistäminen. Opiskelija oppii liikkumaan aktiivisesti ja turvallisesti sekä pitämään huolta fyysisestä aktiivisuudestaan ja toimintakyvystään.

Fyysisen toimintakyvyn osalta tavoitteena on oppia soveltamaan liikunnallisia perustaitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa. Opiskelija oppii arvioimaan ja sen pohjalta harjoittamaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus). Liikunnanopetuksen sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin kuuluvat parhaansa yrittäminen, aktiivinen työskenteleminen, pitkäjänteinen itsensä

kehittäminen sekä toisia kunnioittava vuorovaikutus. Opiskelija ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta, ottaa toiset huomioon sekä oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla.

Vantaan lukiokoulutus

Oppiaineen tavoitteena on ottaa huomioon Vantaan kaupungin arvot kestävä kehitys, innovatiivisuus ja yhteisöllisyys. Itse- ja vertaisarviointia hyödynnetään osana oppimista.

Arviointi

Liikunnan arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle palautetta opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta, oppiaineen opiskelun etenemisestä ja edistää opiskelijan oppimista. Liikunnan arviointi koostuu sekä fyysisen toimintakyvyn että sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn opetuksen tavoitteiden saavuttamisesta. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet.

Vantaa lukiokoulutus

Liikunnan arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä. Arviointia toteutetaan esimerkiksi tvt-työkaluja käyttäen itsearviointina, vertaisarvioinnilla ja arviointikeskusteluna. Toimintaan sisältyy jatkuva oppimisprosessin palaute ja kannustava palaute.

Liikunnan arviointiperusteet ja kurssin alkaessa yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi. Opiskelija saa jatkuvaa palautetta omasta oppimisestaan ja edistymisestään.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Energiaa liikunnasta (LI01)

Vantaan lukiokoulutus

Opetuksen keskeinen tavoite on oppimaan oppimisen tukeminen. Opiskelijoita kannustetaan tekemään liikuntaa pitkäjänteisesti, määrätietoisesti ja sinnikkäästi.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija harjaantuu liikuntataidoissaan ja kehollisessa ilmaisussaan sekä saa tietoja ja kokemuksia fyysisten ominaisuuksien harjoittamisesta monipuolisesti. Opiskelija saa kokemuksia yhdessä liikkumisesta reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys vahvistuu uuden oppimisen, liikunnan tuoman ilon ja virkistyksen myötä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnallisten perustaitojen soveltaminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen eri liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia monipuolisesti käyttäen.

2. Aktiivinen elämäntapa (LI02)

Vantaan lukiokoulutus

Keskeinen tavoite opetuksessa on itseohjautuvuuteen kannustaminen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tavoitteena on opettaa ja kannustaa opiskelijaa liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä.

Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat fyysisten ominaisuuksien arviointi, hengitys- ja verenkiertoelimistöä kuormittava liikunta, lihaskuntoharjoittelu ja kehonhuolto. Opiskelijat ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opiskelijat saavat ohjausta ja palautetta liikunnallisen elämäntavan ja fyysisesti aktiivisen arjen toteuttamiseen.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Terveyttä liikkuen (LI03)

Vantaan lukiokoulutus

Liikuntaa toteutetaan tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään erityisesti fyysiseen toimintakykyyn liittyviä taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on oman säännöllisen liikunnan edistäminen sekä fyysisten ominaisuuksien seuraaminen ja kehittäminen. Opettaja ohjaa liikuntaohjelman suunnittelua ja toteutusta. Liikuntasuunnitelmaa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan liikuntateknologiaa hyväksi käyttäen.

4. Yhdessä liikkuen (LI04)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään erityisesti sosiaalisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on edistää opiskelijoiden sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Työtavoissa painottuu opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta. Kurssin sisältönä voi olla jokin yhdessä toteutettava liikunta, kuten vanhojenpäivän tanssit tai muu projektiluonteinen kokonaisuus.

5. Hyvinvointia liikkuen (LI05)

Vantaan lukiokoulutus

Hyväksytyn kurssin kriteerit ovat riittävä läsnäolo ja osallistuminen, riittävä liikunnallinen näyttö liikunnan yleisten ja kursseilla yhdessä tehtyjen tavoitteiden (fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset) suunnassa. Lisäksi opiskelija voi arvioida itseään liikkujana.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla syvennetään erityisesti psyykkisen toimintakyvyn osa-alueen taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on tukea opiskelijan jaksamista ja lisätä opiskeluvireyttä rentouttavien ja elämyksellisten liikuntakokemusten kautta. Monipuoliset liikuntatehtävät mahdollistavat osallisuuden, liikunnallisen pätevyyden ja kehollisen ilmaisun kokemuksia.

Paikalliset soveltavat kurssit

6. Jalkapallovalmennus (yhteistyökurssi) (LI22)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Henkilökohtaisen taidon kehittäminen.

Keskeiset sisällöt: Ryhmissä lajitaitojen harjoittelua.

Arviointi: Suoritusmerkintä

7. Jääkiekkovalmennus (yhteistyökurssi) (LI23)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Henkilökohtaisen taidon kehittäminen.

Keskeiset sisällöt: Ryhmissä lajitaitojen harjoittelua.

Arviointi: Suoritusmerkintä

8. Salibandyvalmennus (yhteistyökurssi) (LI24)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Henkilökohtaisen taidon kehittäminen.

Keskeiset sisällöt: Ryhmissä lajitaitojen harjoittelua.

Arviointi: Suoritusmerkintä

9. Muodostelmaluisteluvalmennus (yhteistyökurssi) (LI25)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Henkilökohtaisen taidon kehittäminen.

Keskeiset sisällöt: Ryhmissä lajitaitojen harjoittelua.

Arviointi: Suoritusmerkintä

10. Yksilölajien valmennus (LI27)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Henkilökohtaisen taidon kehittäminen.

Keskeiset sisällöt: Ryhmissä lajitaitojen harjoittelua.

Arviointi: Suoritusmerkintä

11. Kuntosalistartti (LI36)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Opiskelija syventää perusosaamistaan ja oppii uusia kuntosaliharjoittelun harjoitusmenetelmiä. Kurssi tarjotaan 0,5 kurssin laajuisena. LI6-kurssin voi sisällyttää valtakunnallisiin syventäviin kursseihin LI3 tai LI5.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

12. Uinti ja hydrobic (LI39)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Opiskelija kehittää omaa uimataitoaan itsenäisesti. Kurssin tavoitteena on motivoida opiskelijaa itsenäiseen harjoitteluun. . Laajuus 0,5.

Arviointi

Kurssi arvioidaan päiväkirjan ja uimataidosta annetun näytön perusteella numerolla.

13. Kuntosaliharjoittelun jatkokurssi (LI40)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Opiskelija syventää osaamistaan LI36 Kuntosalistartista (0,5) tai aikaisemmasta kuntosaliharjoittelusta saamiensa kokemusten pohjalta itsenäisesti. Kurssin tavoitteena on kehittää opiskelijan kykyä analysoida ja muokata harjoitteluaan omien tavoitteiden mukaisesti.

Arviointi

Kurssi arvioidaan harjoitussuunnitelman, päiväkirjan ja näytön perusteella numerolla.

14. Harrasteliikunta (LI41)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Opiskelijan oman harrastuneisuuden tai oppilaitoksen liikunnan edistämisen (esim. liikuntatapahtuman järjestämisen, tanssiesityksen tai muun projektin) kautta hyväksiluettua liikuntaa. Kurssi voidaan suorittaa 0,5 tai 1 kurssin laajuisena.

Arviointi

Kurssin hyväksytty suorittaminen edellyttää opettajan kanssa sovittujen osa-alueiden aktiivista ja hyvätasoista suorittamista. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

15. Palloilukurssi 1 (LI42)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoja ja tietoja eri pallopeleissä ja tarjota mahdollisuus monipuoliseen pallopelien harrastamiseen koulupäivän puitteissa. Kurssin liikuntaohjelma suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Palloilukurssi 1 toteutetaan mahdollisuuksien mukaan kesälajien aikaan.

Arviointi

Kurssin hyväksytty suorittaminen edellyttää riittävää läsnäoloa ja aktiivista osallistumista opetukseen. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

16. Palloilukurssi 2 (LI43)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on syventää opiskelijan taitoja ja tietoja eri pallopeleissä ja tarjota mahdollisuus monipuoliseen pallopelien harrastamiseen koulupäivän puitteissa. Kurssin liikuntaohjelma suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Palloilukurssi 2 toteutetaan mahdollisuuksien mukaan talvilajien aikaan.

Arviointi

Kurssin hyväksytty suorittaminen edellyttää riittävää läsnäoloa ja aktiivista osallistumista opetukseen. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

17. Ohjaus ja valmennuskurssi (LI44)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan liikunnan ohjaamiseen ja valmentamiseen liittyviä taitoja ja tietoja. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija saa ideoita, kokemuksia ja itseluottamusta erilaisiin liikunnan ohjaamista vaativiin tehtäviin.

Arviointi

Kurssin suorittaminen edellyttää aktiivista läsnäoloa ja kurssitehtävien hyväksyttyä suorittamista. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

18. Liikunta, energiankulutus ja ravitsemus (LI45)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet

Kurssilla tutustutaan liikunnan vaikutuksiin elimistössä, energian tuottamisen tapoihin ja ravitsemukseen liittyviin kysymyksiin. Kurssin tavoitteena on syventää sekä liikunnassa että terveystiedossa saatua osaamista.

Sisällöt

Kurssi sisältää sekä teoriaa että toiminnallisia harjoituksia. Kurssin suorittaminen edellyttää kurssitehtävien hyväksyttyä suorittamista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2.20. Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Lukion musiikinopetus perustuu ajatukselle, että musiikki on olennainen osa kulttuuria ja inhimillistä toimintaa. Musiikinopetus tähtää siihen, että opiskelija tiedostaa musiikkisuhteensa ja syventää sitä. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä tukee itsetuntoa. Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan musiikin monenlaisia ilmenemismuotoja ja merkityksiä. Musiikin opiskelu tarjoaa elämyksiä, kokemuksia, taitoja ja tietoja sekä tilaisuuksia mielikuvituksen käyttöön. Ne kaikki lisäävät opiskelijan

musiikillista sivistystä sekä rohkaisevat häntä luovaan taiteelliseen ajatteluun ja elinikäiseen musiikin harrastamiseen.

Olennaista musiikin opetuksessa ja oppimisessa on ilmaiseminen, yhdessä tekeminen ja myönteiset kokemukset. Musiikillinen osaaminen sekä luovan ja kriittisen ajattelun taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhdessä musisoiminen on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa sosiaalisia ja kommunikaatiotaitoja. Laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja luova tuottaminen ovat sekä työtapoja että opetuksen keskeisiä sisältöjä, joita musiikin yhdistäminen muuhun taiteelliseen ilmaisuun rikastaa. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden erilaiset valmiudet ja kiinnostuksen kohteet siten, että musiikin kursseilla pyritään tarjoamaan jokaiselle opiskelijalle mielekkäitä musiikillisia tehtäviä.

Taideaineena musiikki luo koulun kulttuuritoimintaa ja vahvistaa yhteisöllisyyttä. Se on merkittävä osa lukion juhlia ja muita tapahtumia. Musiikinopiskelu syventää oman ja muiden kulttuurien tuntemusta. Se auttaa arvostamaan kulttuurien monimuotoisuutta ja ymmärtämään kulttuurien- ja taiteidenvälistä vuorovaikutusta. Opiskelija kehittää valmiuksiaan taiteelliseen työskentelyyn, aktiiviseen kulttuurivaikuttamiseen, teknologian hyödyntämiseen musiikillisessa ilmaisussa sekä median tarjonnan kriittiseen tarkasteluun.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioiden musiikinopetuksessa pyritään kehittämään luovaa ilmaisua ja tuottamista. Yhdessä tekemällä vahvistetaan vuorovaikutus- ja ajattelun taitoja, kommunikointia ja suvaitsevaisuutta. Musiikin kursseilla kannustetaan opiskelijoita itseohjautuvuuteen ja oma-aloitteiseen työskentelyyn.

Perinteisten musiikin opiskelutapojen ja -välineiden lisäksi voidaan hyödyntää tieto- ja viestintäteknologian suomia mahdollisuuksia; mobiililaitteita, verkkoteknologiaa ja sähköisiä oppimateriaaleja. Teknologian hyödyntäminen ja sähköiset oppimateriaalit edistävät kestävää elämäntapaa.

Opetuksen tavoitteet

Musiikinopetuksen tavoitteena on, että opiskelija

Musiikin merkitys ja hyvinvointi

- *tiedostaa oman suhteensa musiikkiin ja oppii käyttämään musiikkia hyvinvointinsa edistämiseen*
- *oppii arvostamaan erilaisia käsityksiä musiikista*

Musiikillinen osaaminen

- *oppii ilmaisemaan itseään musiikillisesti, laulaen ja soittaen ja säveltäen*
- *kehittää taitoaan kuunnella musiikkia ja tulkita kuulemaansa, myös musisoidessaan*
- *syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan*

Kulttuurinen osaaminen ja monilukutaito

- *tunnistaa oman kulttuuri-identiteettinsä sekä oppii ymmärtämään musiikkikulttuurien monimuotoisuutta sekä toimimaan kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa myös kansainvälisissä yhteyksissä*
- *oppii tiedostamaan äänen ja musiikin vaikutuksia arjen toimintaympäristöissä*
- *oppii tulkitsemaan äänen ja musiikin käyttöä mediassa*

Oppimaan oppiminen

- *osaa toimia vastuullisesti ja pitkäjänteisesti aktiivisessa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa*

- *osaa asettaa musiikinopiskelulleen tavoitteita sekä ohjata ja arvioida työskentelyään niiden suuntaisesti.*

Vantaan lukiokoulutus

Musiikinopetuksen tavoitteissa otetaan huomioon Vantaan kaupungin arvot innovatiivisuus, yhteisöllisyys ja kestävä kehitys.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syventymistä. Oppimisprosessin aikana opiskelijat saavat ja antavat monipuolista palautetta, mikä ohjaa opiskelijaa arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa, ei hänen musikaalisuuttaan.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa arviointiperusteet selvitetään ja sovitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa jokaisen kurssin alussa. Itse- ja vertaisarviointi sekä kannustava palaute ovat osa kokonaisarviointia.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Musiikki ja minä (MU01)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija löytää omat tapansa toimia musiikin alueella. Osallistumalla musiikilliseen toimintaan hän saa kokemuksia musisoinnista, syventää omaa osaamistaan ja pohtii asemaansa musiikin kuuntelijana, tulkitsijana, tekijänä ja kulttuuripalvelujen käyttäjänä. Omakohtaisen musiikkisuhteen kautta opiskelija ymmärtää musiikin merkityksiä elämässä ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Kurssilla tutustutaan opiskelijoiden omaan ja muuhun paikalliseen musiikkitoimintaan.

Opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja soittotaitoaan musiikillisen ajattelun ja ilmaisun välineenä. Kurssilla syvennetään musiikin ja musiikkikäsitteiden tuntemusta käytännön musisoinnin avulla. Opiskelija oppii tarkkailemaan ääniympäristöään ja perehtyy kuulonhuoltoon.

2. Moniääninen Suomi (MU02)

Vantaan lukiokoulutus

Tutustutaan paikalliseen musiikkitoimintaan Vantaan ja muun pääkaupunkiseudun kulttuuritoimijoiden tarjontaa hyödyntämällä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomalaista musiikkia ja vahvistaa omaa kulttuurista identiteettiään. Opiskelija tutkii erilaisia Suomessa esiintyviä musiikkikulttuureja ja niiden sisäisiä osakulttuureja sekä oppii ymmärtämään niiden taustatekijöitä, kehitystä ja olennaisia piirteitä. Kurssin toteuttamisessa otetaan myös huomioon, että suomalaiset musiikkikulttuurit ovat osa eurooppalaista ja globaalia musiikkimaailmaa.

Opiskelussa käytetään monipuolisia työtapoja, erityisesti musisointia ja kuuntelua. Musisoitaessa kiinnitetään huomiota oman taiteellisen ilmaisun sekä kuuntelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Musiikkiohjelmistoon valitaan eri musiikinlajeja populaari- ja taidemusiikista perinnemusiikkiin.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Ovet auki musiikille (MU03)

Vantaan lukiokoulutus

Tutustutaan Vantaan ja muun pääkaupunkiseudun monikulttuuriseen musiikkitarjontaan. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan itselleen uusia musiikinlajeja, musiikkityylejä ja -kulttuureja sekä ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta. Hän tarkastelee eri musiikkikulttuurien käytäntöjen samankaltaisuutta tai erilaisuutta ja oppii ymmärtämään, miten jokainen kulttuuri määrittelee itse oman käsityksensä musiikista. Kurssilla tutustutaan syvällisesti joihinkin musiikinlajeihin tai musiikkikulttuureihin. Opiskelija kehittää musisointitaitojaan sekä taitojaan hankkia ja käsitellä tietoa. Kurssin voi suorittaa myös projektina.

4. Musiikki viestii ja vaikuttaa (MU04)

Vantaan lukiokoulutus

Tutustutaan Vantaan ja muun pääkaupunkiseudun kulttuuri- ja mediatarjontaan. Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu musiikin käyttöön ja vaikutusmahdollisuuksiin eri taidemuodoissa, monimediaisissa tieto- ja viestintäympäristöissä sekä yhteiskunnassa. Opiskelija tutkii musiikin yhteyttä tekstiin, kuvaan ja liikkeeseen ja perehtyy tarkemmin musiikin käyttötapoihin esimerkiksi elokuvassa, näyttämöllä, joukkoviestimissä tai verkkoympäristöissä muutaman rajatun näytteen avulla. Sisältöjen tarkastelussa painottuu pyrkimys kokonaisuuksien ymmärtämiseen. Musiikin vaikuttavuutta tutkitaan analysoimalla olemassa olevaa materiaalia tai tuottamalla sitä itse. Kurssin voi suorittaa myös taiteidenvälisenä tai monialaisena projektina.

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Kitaransoiton alkeet (MU8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Akustisen kitaran soittotaidon kehittäminen, komppilappujen ymmärtäminen ja tabulatuurien lukutaito, netistä löytyvien ilmaisiin soittomateriaaleihin tutustuminen.

Keskeiset sisällöt: Avosoinnut, kitaratabulatuurit, keskeinen helppo kitaraohjelmisto, kitaran virittäminen, Riffstation tai muu vastaava sovellus.

Arviointi: Suoritusmerkintä

6. Yhtyemusisointi (MU9)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Yhteissoittotaitojen kehittäminen, esiintymisen harjoittelu.

Keskeiset sisällöt: Valitaan, sovitetaan ja harjoitellaan kokoonpanolle sopivia kappaleita. Mahdollisuus esiintyä.

Arviointi: Suoritusmerkintä

7. Musiikkia abeille (MU10)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Tuotetaan musiikkia abivuoden tarpeisiin.

Keskeiset sisällöt: Valitaan ja harjoitellaan musiikkia abivuoden juhliin: puurojuhla, yömessu ja penkkarit.

Arviointi: Suoritusmerkintä

8. Musiikin esiintymiset (MU11)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Opiskelija voi saada musiikista kurssisuorituksia harjoittelemalla varsinaisen kurssin ulkopuolella ohjelmistoa ja esiintymällä koulun juhlissa.

Keskeiset sisällöt: Esitettävän ohjelmiston harjoitteleminen ja sen esittäminen koulun juhlissa tai muissa tilaisuuksissa.

9. Juhlaorkesteri (MU12)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan lukion juhlien musiikkia esim. yhteislaulujen säestykset. Orkesteri harjoittelee erikseen sovitun aikataulun mukaan. Kurssisuorituksen laajuus voi vaihdella tilaisuuksien lukumäärän mukaan niin, että minimisuoritus on 0,5 kurssia. Soittamalla orkeserissa koko lukion ajan voi saada yhteensä 3 juhlaorkesterikurssia.

Arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Kuoro/bändi I (MU73)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Yhteislaulu- tai soittotaidon kehittäminen ja esitysten valmistaminen.

Keskeiset sisällöt: Äänenmuodostus, stemmalaulu, 2-4-äänisen a cappella tai säestyksellisen ohjelmiston harjoitteleminen.

Arviointi: Suoritusmerkintä

11. Kuoro/bändi II (MU74)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Yhteislaulu- tai soittotaidon kehittäminen ja esitysten valmistaminen.

Keskeiset sisällöt: Äänenmuodostus, stemmalaulu, 2-4-äänisen a cappella tai säestyksellisen ohjelmiston harjoitteleminen.

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.21. Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataideopetuksen lähtökohtana on kulttuurisesti monimuotoinen todellisuus, jota tutkitaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Opiskelijoiden kokemukset, mielikuvitus, luova ajattelu ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moniaistiselle taideoppimiselle. Opetuksen keskeisenä tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä omassa elämässään ja yhteiskunnassa. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistetaan oppimalla vastaanottamaan, ymmärtämään ja uudistamaan traditioita. Opiskelijat tarkastelevat taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opetus luo edellytyksiä kriittisen ajattelun kehittämiselle, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestävän elämäntavan edistämiselle.

Kuvataideopetuksessa havainnoidaan, tuotetaan, tulkitaan ja arvotetaan kuvia visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja hyödyntämällä. Opetuksessa syvennetään opiskelijan monilukutaitoa. Opiskelijat tutkivat kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä. Opetuksessa perehdytään erilaisiin taidekäsityksiin. Keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijoiden omat kuvakulttuurit, ympäristön kuvakulttuurit ja taiteen maailmat, joita tutkitaan rakentamalla yhteyksiä niiden välille. Sisältöjä valitaan opiskelijoille merkityksellisistä ja vieraista kuvakulttuureista. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa perehdytään ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin, toimintatapoihin ja osallistumisen muotoihin.

Opetuksessa luodaan edellytyksiä työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijoita kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat ja mediaympäristöt ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvallisen tuottamisen välineitä. Opiskelijoiden kulttuurista osaamista syvennetään yhdessä museoiden ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Kuvataideopetus tarjoaa mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiselle sekä luo valmiuksia opiskelijan lukion jälkeisille opinnoille.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalainen kuvataiteen sisältöjen ominaispiirre on lähiympäristön ja kulttuuripalveluiden hyödyntäminen osana opiskelijan elämysmaailmaa ja kulttuurin tuntemusta.

Olennainen osa oppiainetta on oman tekemisen kautta oppiminen vuorovaikutuksessa ryhmänjäsenten kanssa. Kuvataiteessa huomioidaan Vantaan arvojen mukaisesti kestävää kehitystä tukevat toimintatavat. Kuvataide antaa työvälineitä innovatiivisen ajattelun kehittymiseen.

Opetuksen tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- *ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa*
- *rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla*
- *syventää monilukutaitoaan ja kulttuurista osaamistaan kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa kehittämällä*
- *ilmaisee havaintojaan, mielikuviaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *syventää kuvallisen tuottamisen taitojaan materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen*
- *harjaantuu tavoitteelliseen, teemalliseen ja prosessinomaiseen työskentelyyn, itsearviointiin ja yhteistyöhön*
- *ymmärtää työskentelyyn sisältyvien aistinautintojen, tunteiden, kauneuden elämyksien ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle*
- *käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä*
- *soveltaa kuvallisen viestinnän keinoja osallistuessaan ja vaikuttaessaan kuvien avulla*
- *tulkitsee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria erilaisia kuvatulkinnan menetelmiä ja käsitteistöjä käyttäen*
- *tarkastelee taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa*
- *tutkii kuvailmaisussaan nykyisyyttä ja tulevaisuutta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen näkökulmista.*

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla hyödynnetään kuvataiteen kursseilla uutta teknologiaa luontevana osana kuvataiteen tuottamista ja sisältöä.

Arviointi

Kuvataiteen arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu visuaaliseen havaitsemiseen ja ajatteluun, kuvalliseen tuottamiseen, visuaalisen kulttuurin tulkintaan sekä esteettiseen, ekologiseen ja eettiseen arvottamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Vantaan lukiokoulutus

Vantaan lukioissa keskustellaan kurssien tavoitteista ja arvioinnin perusteista opiskelijoiden kanssa. Monipuolisessa arvioinnissa hyödynnetään osana oppimista itsearviointia, vertaisarviointia, arviointikeskusteluja sekä portfolioarviointia kirjallisesti, suullisesti tai sähköisesti. Arviointi on jatkuvaa ja vuorovaikutteista.

Arvioinnin tavoite on kehittää opiskelijan opiskelutaitoja, itsetuntemusta ja kannustaa prosessityöskentelyyn sekä itsenäisesti että ryhmässä.

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opetussuunnitelman mukaiset kurssin keskeiset tavoitteet on saavutettu.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Kuvat ja kulttuurit (KU01)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla hyödynnetään lähialueiden kulttuuripalveluja ja pääkaupunkiseudun läheisyyttä kulttuuripalvelujen tuottajana.

Opetuksessa hyödynnetään monipuolisia opetusmenetelmiä, yhteistoiminnallisuutta ja uutta teknologiaa.

Hyväksyttyyn kurssisuoritukseen opiskelija osallistuu kuvataiteen sisältöjen tutkimiseen, suunnittelu- ja toteutusprosesseihin sekä osallistuu arviointikäytäntöihin.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin sisältöjä, ilmiöitä, prosesseja ja toimintatapoja*
- *käyttää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoja kuvailmaisussaan ja tekee omakohtaisia ratkaisuja*
- *tarkastelee omia ja muiden kuvakulttuureja sekä taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä*
- *tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä*
- *tarkastelee erilaisia kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista kuvatulkinnan menetelmiä käyttäen*
- *ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa.*

Keskeiset sisällöt

- *omat kuvat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina*
- *vaikuttaminen omissa ja muiden kuvissa, taiteessa, mediassa ja muissa ympäristöissä*
- *erilaiset käsitykset taiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista*
- *kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot*
- *kuvalliset, sanalliset ja muut kuvatulkinnan keinot*
- *taiteen, median ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaiset ilmiöt*

2. Muotoillut ja rakennetut ympäristöt (KU02)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla kiinnitetään huomiota erityisesti lähiympäristöön ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin ympäristön, muotoilun, arkkitehtuurin ja kestävän kehityksen näkökulmista. Opiskelumenetelmissä suositaan monipuolisuutta mukaan lukien TVT-työskentely osana kurssisuoritusta. Kurssilla käytetään monipuolisia tiedonhankintataitoja osana opiskelua.

Kurssilla hyödynnetään esimerkiksi reflektointia ja vertaisarviointia. Arviointi toimii oppimisen tukena kurssin ajan ja arviointikeskusteluja hyödynnetään sen työkaluna.

Hyväksytyn kurssin suorittaminen vaatii suunnittelu- ja toteutusprosesseja sekä arviointiin osallistumista.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii ympäristön kuvakulttuurien yhteyksiä omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvailmaisun taitojaan syventäen*
- *tarkastelee rakennettuja ja luonnon ympäristöjä kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta*
- *käyttää arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen sisältöjä, prosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana*
- *osallistuu ja vaikuttaa erilaisiin ympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *tarkastelee luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä*
- *ymmärtää taiteen merkityksen erilaisissa ympäristöissä ja niiden suunnittelussa sekä ajankohtaisissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä.*

Keskeiset sisällöt

- *ympäristön kuvakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina*
- *luonto, rakennettu ympäristö, muotoilu, tuotteistaminen, palvelut, mediaympäristöt ja virtuaalimaailmat kuvallisen tuottamisen lähtökohtana*
- *ympäristön suunnittelun ja muotoilun käsitteistö ja kuvastot*
- *ympäristön kuvakulttuurien tulkinnan keinot*
- *luonnon, arkkitehtuurin ja muotoilun ajankohtaiset ilmiöt*

Valtakunnalliset syventävät kurssit

3. Osallisena mediassa (KU03)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalla opiskellaan eri medioiden kuvallisia suunnitteluprosesseja ja niiden tuottamia merkityksiä. Opiskelija tutustuu kuvallisen vaikuttamisen keinoihin ja kriittiseen ajatteluun.

Opetuksessa hyödynnetään opetusmenetelmiä monipuolisesti ja yhteistyötä tehdään esimerkiksi alueella toimivia media-alan toimijoiden kanssa. Kurssilla perehdytään digitaalisen kuvan tuottamiseen ja TVT-työskentelyyn.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii median yhteyksiä muihin ympäristöihin, omiin kuviin, taiteeseen ja kulttuuriperintöön kuvallisen viestinnän sekä tieto- ja viestintäteknologian osaamistaan syventäen*
- *tarkastelee mediakulttuureja kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta*
- *käyttää median sisältöjä, ilmiöitä, suunnitteluprosesseja ja toimintatapoja kuvallisen tuottamisen lähtökohtana*
- *osallistuu ja vaikuttaa mediaympäristöihin visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *tarkastelee mediakulttuurien henkilökohtaisia, yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja globaaleja merkityksiä*
- *ymmärtää visuaalisuuden merkityksen mediaviestinnässä, mediaympäristöissä ja mediaesityksissä sekä niiden suunnittelussa ja tuottamisessa.*

Keskeiset sisällöt

- *mediakulttuurit identiteettien rakentajina ja kulttuuriperinnön uudistajina*

- *median sisällöt, tuotteet, palvelut, ilmiöt ja ympäristöt kuvallisen tuottamisen lähtökohtana*
- *median käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot*
- *mediaesitysten tulkinnan keinot*
- *median ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset*

4. Taiteen monet maailmat (KU04)

Vantaan lukiokoulutus

Kurssilla hyödynnetään lähialueiden taidemuseotarjontaa ja kulttuuritapahtumia.

Monipuoliset opetusmenetelmät antavat opiskelijalle valmiudet ymmärtää taiteen ja kulttuurin kehitystä historiallisena jatkumona. Monilukutaito on osa kurssin sisältöä ja tutkiva ote toimii tiedonhankinnan välineenä. Opiskelija laajentaa omaa tietämystään vertaisoppimalla.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutkii taiteen sisältöjen, ilmiöiden ja toimintatapojen yhteyksiä omiin kuviin, ympäristöön ja kulttuuriperintöön ilmiökeskeistä lähestymistapaa hyödyntäen*
- *tarkastelee eri aikoina ja eri ympäristöissä tuotettua kuvataidetta kulttuurisen moninaisuuden ja kestävän kehityksen kannalta*
- *soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja itsenäisessä ja yhteistoiminnallisessa kuvallisessa työskentelyssä*
- *tarkastelee kuvataiteen merkityksiä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle soveltamalla kuvatulkinnan menetelmiä*
- *tutkii omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä ilmiöitä kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen*
- *ymmärtää taiteen merkityksen rakennetuissa ja luonnon ympäristöissä, omissa kuvissa sekä vaikuttamisessa ja osallistumisessa.*

Keskeiset sisällöt

- *taiteen maailmat identiteettien rakentajina, kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjinä ja kulttuuriperinnön uudistajina*
- *eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotettu kuvataide*
- *kuvataiteen käsitteistö, kuvatyypit ja kuvastot*
- *kuvalliset, sanalliset ja muut taiteen tulkinnan keinot*
- *taiteen ajankohtaiset ilmiöt ja kysymykset*

Paikalliset soveltavat kurssit

5. Piirustus 1-2 (KU7)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Oman ilmaisun syventäminen piirtämällä, taidegrafiikan menetelmiin tutustuminen

Keskeiset sisällöt: Piirrostekniikat, oman ilmaisun kehittyminen, taidegrafiikan painotekniikoihin tutustuminen, taidehistorian tuntemuksen syventäminen.

Arviointi: numeroarviointi

6. Maalaus 1-2 (KU8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Oman ilmaisun vahvistaminen erilaisin maalaus- ja sekatekniikoin.

Keskeiset sisällöt: maalausmateriaaleihin ja -tekniikoihin ja työtapoihin tutustuminen, taiteen genretuntemuksen vahvistaminen. Oman taiteen kytkeminen taiteen historialliseen jatkumoon.

Arviointi: Numeroarviointi.

7. Keramiikka, kuvanveisto ja rakentelu (KU9)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Kolmiulotteisen työskentelyn ja ilmaisun vahvistaminen erilaisista materiaaleista ja lähtökohdista käsin.

Keskeiset sisällöt: Erilaisten materiaalien tutkimista ja hyödyntämistä rakentelussa, veistotaiteessa, pienoismalleissa ja keramiikkatyöskentelyssä. Kolmiulotteisen taiteen keskeisiin käsitteisiin ja genreihin tutustumista.

Arviointi: Numeroarviointi.

8. Valokuva ja videotyöpaja (KU10)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Valokuvailmaisun syventäminen ja laajentaminen, kuvaamisen perusteiden hallinta, valokuvankäsittely digitaalisesti

Keskeiset sisällöt: Valokuvahistorian keskeiset käänteet, valokuvauksen perusteet, järjestelmäkameran käyttö, valokuvan parantelu digitaalisesti. Valokuva mediassa ja taiteessa.

Arviointi: Suoritusmerkintä.

9. Elokuva (KU11)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Liikkuvan kuvakerronnan perusteiden hallinta

Keskeiset sisällöt: elokuvahistorian käänteitä, käsikirjoittaminen, kuvaus, leikkaus, viimeistely. Lyhytelokuvien valmistaminen pienryhmissä. Elokuvan ja tv:n genreihin tutustumista.

Arviointi: Suoritusmerkintä

10. Kuvataideprojekti (KU12)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Kuvataiteen opiskelua henkilökohtaisesti asetettujen tavoitteiden mukaan

Keskeiset tavoitteet: Syventää ja tutustua valittuun taiteen lajiin opettajan ja opiskelijan kanssa yhdessä sovittujen tavoitteiden mukaan (esim. katutaide-projektit).

Arviointi: Suoritusmerkintä

11. Lavastuksen ja puvustuksen työpaja (KU13)

Martinlaakson lukio

Tavoite: teatteriproduktion visualisointi

Keskeiset tavoitteet: Puvustuksen ja lavastuksen suunnittelu ja valmistus kunkin vuoden teatteriproduktioon. Keskeisiin käsitteisiin tutustuminen.

Arviointi: Suoritusmerkintä

12. Tekstiilityöpaja (KU14)

Martinlaakson lukio

Tavoite: Tekstiilin mahdollisuuksiin tutustuminen osana käsityötä, tuotesuunnittelua ja kokeilevaa tekstiilipohjaista työskentelyä.

Keskeiset tavoitteet: Kestävän kehityksen huomioiminen osana tekstiiliteosten valmistusprosessia. Oman ilmaisun kehittäminen tekstiilimateriaalilähtöisesti käsityöläisenä, suunnittelijana, kokeilijana ja taiteilijana.

Arviointi: Suoritusmerkintä

2.22. Opinto-ohjaus

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalle karttuu riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa, kuten siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään sekä kohti täysivaltaista ja aktiivista yhteiskunnan jäsenyyttä.

Ohjaustoiminta muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävän jatkumon, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit ja muu ohjaus tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja -taidot, joiden varassa hänen on mahdollista suunnitella lukio-opintojaan ja jatko-opintojaan sekä pohtia urasuuntautumistaan. Henkilökohtainen, luokkamuotoinen, pienryhmä- ja vertaisohjaus tukevat opiskelijaa kiinnostusten kartoittamisessa, vahvuuksien tunnistamisessa, urasuunnittelussa sekä valinta- ja ongelmatilanteiden ratkaisemisessa. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella lukio-opintoihinsa, urasuunnitteluunsa, jatkokoulutusvalintoihinsa sekä elämäntilanteeseensa ja tulevaisuuteensa liittyvistä kysymyksistä. Pienryhmissä opiskelijalla on mahdollisuus käsitellä asioita, jotka ovat jaettavissa muiden opiskelijoiden kanssa ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Vantaan lukiokoulutus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa lukio-opinnoissa, urasuunnittelussa ja elämään liittyvissä siirtymä- ja muutostilanteissa. Opinto-ohjauksessa rohkaistaan nuorta käyttämään tieto- ja viestintätekniikkaa aktiivisesti opinto- ja urasuunnittelun välineenä. Opiskelijaa kannustetaan etsimään tietoa jatko-opiskelu- ja työmahdollisuuksista Suomessa ja ulkomailla. Vantaalaisissa lukioissa opinto-ohjausta toteutetaan koulun toimintakulttuuriin sopivilla toteutustavoilla.

Opetuksen tavoitteet

Ohjaus toteutetaan tavalla, joka vahvistaa opiskelijoiden aktiivista toimijuutta, osallisuutta ja vastuullisuutta. Tavoitteena on, että opiskelija löytäisi omat yksilölliset, myös elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia. Opiskelijaa tuetaan tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämisen kohteensa sekä etsimään tietoa siitä, miten ja mistä hän saa apua mahdollisiin opiskelun haasteisiin. Ohjauksella edistetään opiskeluvalmiuksien kehittymistä ja opintojen sujumista sekä tuetaan nuorta elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyvissä päätöksissä. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy urasuunnittelussaan ja päätöksenteossaan arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksiaan.

Opiskelijan tiedonhakutaitoja vahvistetaan ohjaamalla häntä monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä hyödyntäväksi, aktiiviseksi ja kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka osaa myös soveltaa etsimäänsä tietoa. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, ammattialoihin ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja sähköiset hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelun ja jatko-opintoihin hakeutumisen tukena.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija saa tietoa opiskelusta muissa oppilaitoksissa, lukion jälkeisistä jatko-opiskeluvaihtoehdoista, työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus tutustua monipuolisesti ammatteihin ja työelämään sekä kansanopistojen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen koulutustarjontaan. Opiskelijaa ohjataan siten, että hän osaa etsiä tietoa myös muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

Opiskelija saa ohjausta jatko-opintojensa suunnittelussa sekä opintoihin hakeutumisessa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan siten, että hänellä on valmiudet hakeutua jatko-opintoihin välittömästi lukio-opintojen jälkeen. Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatimisessa ja suunnitelmien päivittämisessä.

Vantaan lukiokoulutus

Opinto-ohjauksella tuetaan yksilön itsetuntemusta ja vahvuuksien tunnistamista. Vantaalaisten lukioiden opinto-ohjauksessa tehdään yhteistyötä korkea-asteen oppilaitosten ja muiden jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten kanssa. Vantaalaiset lukiot tekevät aktiivista yhteistyötä kehittäessään ja toteuttaessaan jatko-opintoihin ohjausta. Työelämän ja yrittäjyyden tuntemusta sekä työnhakutaitoja vahvistetaan asiantuntijavieraiden, yritysvierailujen, kesätyöportfoliokurssin ja alumnitoiminnan avulla. Tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä työelämän ja korkeakoulujen kanssa. Opinto-ohjaaja tukee opiskelijaa laatimaan ja päivittämään opinto- ja urasuunnitelmiaan aktiivisesti koko lukion ajan.

Arviointi

Vantaan lukiokoulutus

Opinto-ohjauksen pakolliset ja soveltavat kurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Opinto-ohjauksen kurssien tavoitteista ja arvioinnin perusteista keskustellaan opiskelijoiden kanssa kurssin alussa. Yhdessä sovitut kriteerit kirjataan opiskelijoiden nähtäväksi.

Hyväksytty suoritusmerkintä edellyttää kurssin alussa sovittujen kurssisuoritteiden tekemistä ja aktiivista osallistumista tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn. Opinto-ohjauksen tavoitteena on itsearvioinnin kehittyminen. Vertaisarviointia voidaan hyödyntää luokkamuotoisessa ja pienryhmätyöskentelyssä. Opiskelija saa jatkuvaa palautetta edistymisestään.

Valtakunnalliset pakolliset kurssit

1. Minä opiskelijana (OP01)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisten lukioiden toimintakulttuurit määrittelevät opinto-ohjauksen OP1-kurssin toteutustavat. Toteutustapoina voivat olla esimerkiksi luokkamuotoinen opetus, pien- tai vertaisryhmät, henkilökohtainen ohjaus, teemapäivät, infotilaisuudet, asiantuntijavieraat ja vierailukäynnit. OP1-kurssin toteuttamisessa voidaan hyödyntää lukion muiden toimijoiden asiantuntemusta sekä ulkopuolisia asiantuntijoita.

OP1-kurssi suoritetaan suomenkielisissä lukioissa ensimmäisen lukiovuoden aikana.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *tutustuu lukio-opintojen käytänteisiin, opintojen rakenteeseen sekä ylioppilastutkintoon*
- *harjaantuu lukiossa vaadittaviin opiskelutaitoihin sekä omien vahvuuksien ja kiinnostusten kohteiden kartoittamiseen liittyvissä keskeisissä tiedoissa ja taidoissa*
- *pohtii elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.*

Keskeiset sisällöt

- *opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen*
- *lukio-opintojen ja ylioppilastutkinnon suunnittelu; henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja ylioppilastutkintosuunnitelma*
- *jatko-opintojen pohtiminen ja ammatillinen suuntautuminen; jatko-opinto- ja urasuunnitelma*
- *itsetuntemus ja sen kehittäminen*
- *elämänhallintataidot*
- *oman oppimisen arviointi*
- *jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, sähköiset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät*
- *työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

2. Jatko-opinnot ja työelämä (OP02)

Vantaan lukiokoulutus

Vantaalaisten lukioiden toimintakulttuurit määrittelevät opinto-ohjauksen OP2-kurssin toteutustavat. Toteutustapoina voivat olla esimerkiksi luokkamuotoinen opetus, pien- tai vertaisryhmät, henkilökohtainen ohjaus, teemapäivät, infotilaisuudet, asiantuntijavieraat ja vierailukäynnit. OP2-kurssi suositellaan suoritettavaksi OP1-kurssin jälkeen.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- *kehittää edelleen itsetuntemustaan sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojaan*
- *perehtyy jatkokoulutuksen ja työelämän kannalta sellaisiin keskeisiin teemoihin, jotka auttavat ura- ja elämänsuunnittelutaidoissa sekä antavat valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiselle*
- *tutustuu toisen ja korkea-asteen erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin sekä muuhun koulutustarjontaan*
- *lisää työelämätaitojaan sekä syventää työelämätuntemustaan.*

Keskeiset sisällöt

- *jatko-opintomahdollisuudet Suomessa ja ulkomailla*
- *työelämätietous, muuttuva ja monimuotoinen työelämä*
- *yrittäjyys*
- *työelämä- ja työnhakutaidot*
- *työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen*
- *jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen*
- *henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen*
- *lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat*

Paikalliset soveltavat kurssit

3. Tutor-kurssi (OP3)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Perehdyttää uudet opiskelijat lukion käytänteisiin

Keskeiset sisällöt: Kurssi suoritetaan osallistumalla 5.jaksossa tutorkoulutukseen koulupäivän ulkopuolella ja jatkaen kurssia sovitusti seuraavan lukuvuoden aikana. Osallistujat valitaan hakemusten perusteella, hakemisesta informoidaan wilmalla. Kurssiin sisältyy tutorina toimiminen 1.vuoden opiskelijoille sekä lukion markkinointiin osallistuminen.

Arviointi: Suoritusmerkintä

4. Yhteistoiminta (OP5)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Osallistuminen opiskelijakunnan hallituksen toimintaan ja lukioyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen

Keskeiset sisällöt: Opiskelijakunnan hallitus kokoontuu joka tiistai keskustelemaan ja käyttämään opiskelijoiden ääntä lukion päätöksenteossa. Lisäksi OPKH:n jäsenet järjestävät erilaisia tapahtumia, edustavat lukiotamme erilaisissa tilaisuuksissa ja kouluttautuvat opiskelijavaikuttajiksi. Mukaan saa tulla milloin vain lukuvuoden aikana.

Arviointi: Suoritusmerkintä ja kunniakirja. Viiden jakson aktiivisesta työskentelystä saa yhden kurssin, abivuoden kolmesta jaksosta puolikkaan kurssin.

5. Kesätyökurssi (OP6)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet: Työelämään tutustuminen

Keskeiset sisällöt: Osallistumisen vaatimuksena on vähintään kahden viikon (10pv) työ, jonka pohjalta tehdään erillisten ohjeiden mukainen portfolio. Ilmoittautumisesta informoidaan erikseen wilmalla.Lisätietoja opinto-ohjaajilta.

Arviointi: Suoritusmerkintä

6. Nyyti elämäntaitokurssi (OP8)

Martinlaakson lukio

Nyytin elämäntaitokurssi

Tavoitteet

Kurssin tavoitteen on, että opiskelija

- löytää keinoja, joilla voi ylläpitää ja edistää omaa hyvinvointiaan, itsetuntemustaan ja itsestä välittämistä
- oppii tunnistamaan omia voimavarojaan ja tavoitteitaan
- saa uusia oivalluksia ja työvälineitä omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen ja opinnoissa jaksamiseen
- saa vertaistukea muilta opiskelijoilta hyvinvoinnin tukemiseen liittyvissä asioissa

Keskeiset sisällöt

- Omien tarpeiden, arvojen, tavoitteiden ja unelmien tunnistaminen
- Hyvän arjen perusta: ruokailu, uni, liikkuminen ja päivittäiset mukavat hetket
- Stressi, ajanhallinta ja rentoutuminen
- Ajatusten tunnistaminen ja niiden kanssa työskentely
- Tunteiden tunnistaminen ja käsittely
- Itsetuntemus ja itsetunto
- Sosiaaliset suhteet ja taidot

Arviointi

- Chat-keskusteluihin (6 x 1.5h) tai pienryhmätapaamisiin osallistuminen
- Taustamateriaaleihin perehtyminen
- Oppimispäiväkirjan kirjoittaminen

Kurssiin sisältyvät tehtävät hyväksytysti suorittamalla saa suoritusmerkinnän ½ lukiokurssista. Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

2.23. Teemaopinnot

Teemaopinnot ovat eri tiedonaloja yhdistäviä opintoja. Ne eheyttävät opetusta ja kehittävät opiskelijoiden taitoja hahmottaa ja ymmärtää yksittäistä oppiainetta laajempia kokonaisuuksia. Teemaopintojen keskeisenä tehtävänä on tarjota mahdollisuuksia usean eri oppiaineen tietojen ja taitojen yhdistämiseen ja soveltamiseen. Teemaopintojen tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Teemaopintojen tavoitteena on, että opiskelija

- *rohkaistuu etsimään eri tieteen- ja taiteenalojen keskeisten käsitteiden ja näkökulmien välisiä yhteyksiä ja muodostaa niiden pohjalta kokonaisuuksia*
- *hahmottaa ongelmia, ilmiöitä tai kysymyksiä sekä innostuu etsimään niihin ratkaisuja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa*
- *hyödyntää eri aloilta hankkimiaan tietoja ja taitoja*
- *hakee informaatiota eri lähteistä ja arvioi tietolähteiden luotettavuutta*
- *soveltaa osaamistaan ja kehittää tieto- ja viestintäteknologisia taitojaan käytännön toiminnassa*
- *työskentelee tavoitteellisesti ja toimii rakentavasti ryhmän jäsenenä.*

Arviointi

Teemaopintojen arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea tietoa, arvioida ja soveltaa sitä sekä tuottaa luotettavien lähteiden pohjalta jäsentyneitä kokonaisuuksia. Olennaisia arvioinnin kohteita ovat opiskelijan taidot arvioida kriittisesti tietolähteitä sekä ymmärtää eri tietojen ja taitojen välisiä yhteyksiä. Työskentelyn arviointi kohdistuu sen tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijoille annetaan ohjaavaa palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden käytöstä. Teemaopintojen arvioinnissa käytetään monipuolisia arviointimenetelmiä.

Valtakunnalliset syventävät kurssit

1. Monitieteinen ajattelu (TO01)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on tarjota tilaisuuksia ajattelun taitojen kehittämiseen laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittävästi. Opiskelijat oppivat hahmottamaan eri tieteen- ja taiteenalojen välisiä yhteyksiä sekä niiden keskeisten periaatteiden ja käsitteiden vuorovaikutusta yhtä tiedonalaa laajemmissa kokonaisuuksissa. Kurssin aikana opiskelijat kehittävät kriittistä ja luovaa ajatteluaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. He analysoivat ja arvioivat erilaisia käsitejärjestelmiä ja näkökulmia ja käyttävät niitä johtopäätösten ja ratkaisujen tekemiseen. Kurssin keskeiset sisällöt valitaan vähintään kahdesta eri oppiaineesta tai aihekokonaisuudesta.

2. Tutkiva työskentely teknologialla (TO02)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tieto- ja viestintäteknologian kurssin tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee, toteuttaa ja esittää yksin tai yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa johonkin ilmiöön tai aihepiiriin liittyvän dokumentoidun projektin, tutkielman, keksinnön tai muun tuotoksen. Samalla hän kehittää osaamistaan tieto- ja viestintäteknologiassa. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija saa tilaisuuksia oppiainerajat ylittävään työskentelyyn ja yhteistyöhön. Kurssin keskeisillä sisällöillä on yhteys kahden tai useamman eri oppiaineen tietoihin ja taitoihin sekä aihekokonaisuuksiin.

3. Osaaminen arjessa (TO03)

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Vapaaehtoistoiminnan, työelämän, liikennekasvatuksen tai kansainvälisen toiminnan kurssilla opiskelija saa tilaisuuksia tietojensa ja taitojensa soveltamiseen käytännön työtehtävissä ja tilanteissa. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden koulussa hankkiman osaamisen ja arkielämän välistä yhteyttä. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii ymmärtämään yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja kehittää työelämässä tarvittavaa osaamista koulun ulkopuolisissa toimintaympäristöissä. Hän saa mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia osaamisensa syventämiseen myös kansainvälisessä yhteistyössä. Opiskelijalle voidaan lukea hyväksi kokonaan tai osin kurssin tavoitteiden ja sisältöjen mukainen muualla hankittu osaaminen.

2.24. Lukiodiplomit

Lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviin soveltaviin kursseihin voivat kuulua eri aineissa ja aineryhmissä suoritettavat lukiodiplomit. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomi kuvaa monipuolisesti opiskelijan tavoitteellista työskentelyä, kehittyneitä taitoja ja syvällistä osaamista. Opiskelija tutkii ja ilmaisee kulttuurisesti moninaista todellisuutta eri oppiaineille ominaisin keinoin. Lukiodiplomi ilmentää opiskelijan ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitoja sekä omaehtoista harrastuneisuutta.

Lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden arvioida lukio-opintojen aikana karttunutta osaamistaan ja vahvuuksiaan jatko-opintojen näkökulmasta. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän päätöksellä mahdollista suorittaa lukiossa yhdessä tai useammassa aineessa ja aineryhmässä. Opetushallitus antaa ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta.

Opetuksen tavoitteet

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija

- *asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet*
- *työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa*
- *tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla*
- *soveltaa lukioaikana karttunutta osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta*
- *valitsee tarkoituksenmukaisia opiskeluympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja*
- *arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta.*

Arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena kurssin päätyttyä. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Lukiodiplomin arviointi on monipuolista ja luotettavaa, ja se vastaa opiskelijan aineessa tai aineryhmässä osoittamaa osaamisen tasoa. Lukiodiplomin suorittamiseen sisältyy opiskelijan itsearviointia.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Kuvataiteen lukiodiplomi (KULD2)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssilla suoritetaan itsenäisesti kuvataiteen diplomityö valtakunnallisten ohjeiden mukaan tai lopputyö vapaamuotoisemmin. Diplomi edellyttää, että vähintään neljä kuvataiteen kurssia on suoritettu.

Arviointi

Valtakunnallinen kuvataiteen lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten arviointiperusteiden mukaan. Arvioijia on kaksi, josta toinen on lukion ulkopuolinen henkilö. Opiskelija saa suorituksesta erillisen lukiodiplomitodistuksen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Kuvataiteen lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin laaja-alaista osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti erilaisia kuvia. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan lukiodiplomille asettamiin tavoitteisiin sekä hänen valitsemaansa tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Kuvataiteen lukiodiplomi muodostuu teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia ja kuvataiteen tuntemusta kuvaavasta portfoliosta.

2. Liikunnan lukiodiplomi (LILD4)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Diplomin suorittamisen edellytyksenä on, että opiskelija on suorittanut neljän opintoviikon (4 ov) edestä liikunnan kursseja. Liikunnan lukiodiplomin valtakunnalliset suoritusohjeet saa liikunnan opettajalta.

Arviointi

Valtakunnallinen liikunnan lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten arviointiperusteiden mukaan. Arvioijia on kaksi, josta toinen on lukion ulkopuolinen henkilö. Opiskelija saa suorituksesta erillisen lukiodiplomitodistuksen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Liikunnan lukiodiplomin tavoitteena on, että opiskelija pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyjään. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat liikunnan osioiden lisäksi liikunnallisen tutkielman sekä portfolion tekeminen. Liikunnan lukiodiplomi muodostuu liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

3. Median lukiodiplomi (MELD5)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Mediadiplomin suorittaminen edellyttää vähintään neljä suoritettua pohjakurssia. Kysy lista pohjakursseista AI- tai KU-opettajilta.

Kurssilla syvennytään tutkimaan valittua median osa-aluetta itsenäisesti työskennellen.

Arviointi

Kurssin voi suorittaa valtakunnallisten ohjeiden mukaan arvioitavana kurssina tai itsenäisenä kurssisuorituksena, päättötyönä. Valtakunnallisten ohjeiden mukaan suoritetusta kurssista saa erillisen lukiodiplomitodistuksen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Median lukiodiplomin tavoitteena on edistää opiskelijan monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä. Lisäksi edellytetään informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa, mediasuhteen pohdintaa ja median toimintaympäristön hahmottamista. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat opiskelijan valitsemaan tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan. Median lukiodiplomi on portfolion ja mediaesityksen muodostama kokonaisuus.

4. Musiikin lukiodiplomi (MULD6)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Diplomi on näytetyö koko lukioaikaisesta musiikin opiskelusta ja musiikin harrastuneisuudesta. Opiskelija valmistaa projektin (esim. lyhyt konsertti) tai kerää näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan. Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa yksin tai ryhmän jäsenenä. Opiskelija myös arvioi kehitystään muusikkona. Diplomin suorittamisen edellytyksenä on vähintään neljän musiikin lukiokurssin suorittaminen.

Arviointi

Valtakunnallinen musiikkidiplomi arvioidaan valtakunnallisin perustein ja opiskelija saa suorituksesta erillisen lukiodiplomitodistuksen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Opiskelija osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja #toiminnastaan. Musiikin lukiodiplomin voi toteuttaa joko yksin tai ryhmän jäsenenä. Kurssin keskeiset sisällöt perustuvat musiikin lukiodiplomin erilaisiin toteutustapoihin ja osa-alueisiin. Musiikin lukiodiplomi muodostuu neljästä osasta, jotka ovat opiskelijan musiikillinen omaelämäkerta, musiikkiprojekti tai musiikillinen näytesalkku, yhteenveto ja arvioitsijoiden lausunto.

5. Teatterin lukiodiplomi (TELD8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Opiskelija tai pienryhmä valmistaa itsenäisesti draamallisen tuotoksen, joka arvioidaan. Arvioinnin kohteena on sekä prosessi että tuotos. Diplomin tekeminen edellyttää, että DT1 ja DT2 on suoritettu ja että opiskelija on ollut mukana vähintään yhdessä produktiossa.

Arviointi

Valtakunnallinen teatterin lukiodiplomi arvioidaan valtakunnallisten arviointiperusteiden mukaan. Arvioijia on kaksi, josta toinen on lukion ulkopuolinen henkilö. Opiskelija saa suorituksesta erillisen lukiodiplomitodistuksen.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa. Teatterin lukiodiplomin tavoitteena on vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitoja sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitoja. Kurssin keskeisiä sisältöjä ovat opiskelijan itse määrittelemä työn aihe joltakin teatterin alalta, siihen liittyvä esitys ja työskentely- ja arviointiprosessi. Teatterin lukiodiplomi on esityksen ja portfolion muodostama kokonaisuus.

2.25. Taiteiden väliset kurssit

Taiteiden väliset kurssit ovat eri taiteenaloja yhdistäviä opintoja. Kurssien tehtävänä on laajentaa ja eheyttää musiikin, kuvataiteen ja opetussuunnitelmassa päätettävien mahdollisten muiden taideaineiden opetusta. Taiteiden väliset kurssit tarjoavat mahdollisuuksia laaja-alaisille ja teemallisille kokonaisuuksille perustuvalle taideoppimiselle. Opinnot vahvistavat kulttuurisen tiedon ymmärtämistä ja arvottamista omassa elämässä. Kursseilla tuotetaan ja tulkitaan kulttuuria eri taiteenaloille ominaisilla tutkimisen tavoilla. Opintojen tehtävänä on vahvistaa opiskelijoiden toimijuutta ja osallisuutta omassa elinympäristössä, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Taiteiden väliset opinnot luovat mahdollisuuksia lukion toimintakulttuurin kehittämiselle sekä yhteistyölle lukion ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Koulutuksen järjestäjä voi päätöksellään tarjota opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä taiteiden välisiä kursseja. Mikäli lukio järjestää mahdollisuuden suorittaa taiteiden välisiä kursseja, niiden tavoitteet ja sisällöt tarkennetaan ja konkretisoidaan opetussuunnitelmassa.

Opetuksen tavoitteet

Taiteiden välisten kurssien tavoitteena on, että opiskelija

- *syventää kulttuurista osaamistaan taiteenalojen välisiä yhteyksiä hyödyntämällä*
- *tutkii itselle merkityksellisiä ilmiöitä ja teemoja yksin ja yhteistyössä muiden kanssa*
- *hyödyntää ja soveltaa eri taiteen- ja tieteenaloilta hankkimaansa osaamista*
- *soveltaa eri taiteenaloille ominaisia tiedon tuottamisen tapoja ja niiden yhdistelmiä*
- *kehittää osaamistaan taiteenaloille ominaisia työtapoja, teknologioita, työskentelyprosesseja ja opiskeluympäristöjä käyttämällä*
- *työskentelee tavoitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmän jäsenenä*
- *kehittää taitoaan ilmaista itseään kokemuksellisuutta, moniaistisuutta ja toiminnallisuutta hyödyntämällä.*

Arviointi

Opiskelijoille annetaan kurssilla kannustavaa, monipuolista ja ohjaavaa palautetta. Taiteiden välisen kurssin arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia. Arviointi kohdistuu tavoitteellisuuteen, suunnitelmallisuuteen ja tiedon tuottamiseen sekä taitojen soveltamiseen. Kurssien arvioinnissa otetaan huomioon osaamisen kehittyminen, työtapojen ja opiskeluympäristöjen käyttö, työskentelyprosessien eteneminen sekä toteutetut teokset, produktiot ja esitykset. Opiskelijoille annetaan palautetta myös vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoista sekä työvälineiden, materiaalien ja teknologioiden käytöstä.

Valtakunnalliset soveltavat kurssit

1. Monitaiteellinen musiikkiprojekti (TA01)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssi tarjoaa opiskelijalle tilaisuuksia kehittää musiikillista ja muuta taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä ja yhteistyössä muiden kanssa. Tavoitteena on, että kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa ryhmässä tai itsenäisesti taiteelliseen ilmaisuun liittyvän kokonaisuuden. Kokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa opiskelija soveltaa ja yhdistää aiemmin hankkimaansa kulttuurista, musiikillista ja muuta taiteellista osaamista. Oppimisprosessin aikana opiskelija arvioi työskentelyään ja oppii toimimaan kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. Kokonaisuuden toteutuksessa voi käyttää myös kehittyvän teknologian tarjoamia taiteellisen ilmaisun keinoja.

Kurssilla tehdään pienoismusikaali tai muu musiikkia sisältävä projekti. Esityksen aihe valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opiskelija voi syventää osaamistaan laulamisessa, soittamisessa, näyttämötyöskentelyssä tai muussa taiteellisessa ilmaisussa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssi tarjoaa opiskelijalle tilaisuuksia kehittää musiikillista ja muuta taiteellista luovaa ajatteluaan ja ilmaisutaitojaan taiteidenvälisessä työskentelyssä ja yhteistyössä muiden kanssa. Tavoitteena on, että kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa ryhmässä tai itsenäisesti taiteelliseen ilmaisuun liittyvän kokonaisuuden. Kokonaisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa opiskelija soveltaa ja yhdistää aiemmin hankkimaansa kulttuurista, musiikillista ja muuta taiteellista osaamista. Oppimisprosessin aikana opiskelija arvioi työskentelyään ja oppii toimimaan

kokonaisuuden kannalta mielekkäällä tavalla. Kokonaisuuden toteutuksessa voi käyttää myös kehittyvän teknologian tarjoamia taiteellisen ilmaisun keinoja.

2. Nykytaiteen keinoin (TA02)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin nykytaiteelle ominaisin keinoin. Opiskelijat tutkivat kulttuurisia ilmiöitä eri taiteenalojen ilmaisun keinoja käyttämällä ja soveltamalla. Kurssilla hyödynnetään visuaalisuuden rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja. Opiskelijat syventyvät erilaisiin käsityksiin taiteen tehtävästä. Kurssilla tarkastellaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Taidetta käytetään osallistumisen ja vaikuttamisen muotona. Tutkittavat ilmiöt sekä käytettävät välineet, teknologiat ja ilmaisun keinot valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kurssilla toteutetaan monitaiteellisia teoksia, produktioita ja esityksiä erilaisiin ympäristöihin.

Kurssilla tutustutaan nykytaiteen ajankohtaisiin ilmiöihin ja käsitteisiin. Opiskelijat suunnittelevat yksin tai yhdessä nykytaideprojektin tai -teoksen. Kurssilla korostuvat eri taiteen aloja sivuavat ideat ja tekeminen, kurssi sopii kaikille!

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija syventää omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin nykytaiteelle ominaisin keinoin. Opiskelijat tutkivat kulttuurisia ilmiöitä eri taiteenalojen ilmaisun keinoja käyttämällä ja soveltamalla. Kurssilla hyödynnetään visuaalisuuden rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja. Opiskelijat syventyvät erilaisiin käsityksiin taiteen tehtävästä. Kurssilla tarkastellaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Taidetta käytetään osallistumisen ja vaikuttamisen muotona. Tutkittavat ilmiöt sekä käytettävät välineet, teknologiat ja ilmaisun keinot valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Kurssilla toteutetaan monitaiteellisia teoksia, produktioita ja esityksiä erilaisiin ympäristöihin.

3. Taidetta kaikilla aisteilla (TA03)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan ja arvioimaan eri taiteenalojen ajankohtaisia toimintatapoja ja ilmiöitä. Kurssilla tarkastellaan taiteiden ja kulttuurien suhdetta sekä taiteen merkityksiä omassa elämässä, yhteiskunnassa ja maailmassa. Opiskelijoille merkityksellisiä teemoja ja aihepiirejä tutkitaan eri taiteenalojen keinoin ja niitä yhdistellen. Kurssi toteutetaan vähintään kahden taiteenalan välisenä kokonaisuutena. Kurssin keskeisiä sisältöjä voidaan valita myös aihekokonaisuuksista.

Kiinnostaako musiikki, taide, tanssi vai ehkä sittenkin teatteri? Kurssilla tehdään retki ryhmän opiskelijoiden kanssa yhdessä valittuun kohteeseen. Kohde voi olla esim. Tallinna, Tukholma, Turku tai Tampere. Kahden päivän aikana tutustumme taide-, teatteri- tai musiikkilaitoksiin, teemme vierailuja ja bongaamme kaupungin tärkeimmät kohteet kaupunkisuunnistuksessa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan ja arvioimaan eri taiteenalojen ajankohtaisia toimintatapoja ja ilmiöitä. Kurssilla tarkastellaan taiteiden ja kulttuurien suhdetta sekä taiteen merkityksiä omassa elämässä, yhteiskunnassa ja maailmassa. Opiskelijoille merkityksellisiä teemoja ja aihepiirejä tutkitaan eri taiteenalojen keinoin ja niitä yhdistellen. Kurssi toteutetaan vähintään kahden taiteenalan välisenä kokonaisuutena. Kurssin keskeisiä sisältöjä voidaan valita myös aihekokonaisuuksista.

2.26. Tietotekniikka

Paikalliset soveltavat kurssit

1. Tietotekniikan käyttötaito 1 (TVT1)

Martinlaakson lukio

Kurssilla harjoitellaan lukio-opiskelussa tarvittavien tvt-työkalujen käyttöä. Sisältöön kuuluu toimisto-ohjelmat kuten Word, Excel, PowerPoint sekä erilaisia internetin työkaluja. Kurssia suositellaan lukion aloittaville. Arviointi: suoritusmerkintä.

2. Tietotekniikan käyttötaito 2 (TVT2)

Martinlaakson lukio

Syvennetään atk-osaamista mm. taulukkolaskennassa, tietokannoissa, esitysgrafiikassa sekä julkaisuohjelman alkeissa.

Arviointi: Suoritusmerkintä.

3. Digitaalinen kuvankäsittely (TVT3)

Martinlaakson lukio

Muodostetaan yleiskuva digitaalisesta kuvankäsittelystä ja tutustutaan kuvankäsittelyssä käytettyihin työkaluihin. Kurssilla harjoitellaan mm. tasojen ja maskien hyödyntämistä kuvan muokkaamisessa. Kurssi sisältää myös valokuvausta.

Arviointi: Suoritusmerkintä tai haluttaessa arvosana.

4. Tietokoneiden toiminnan ja tietoliikenteen perusteet (TVT4)

Martinlaakson lukio

Kurssilla tutustutaan tietokoneiden toiminnan perusteisiin ja palveluihin. Kurssilla käsitellään tietotekniikan ja tietoliikenteen perusongelmia ja niiden ratkaisuperiaatteita.

Arviointi: Suoritusmerkintä tai haluttaessa arvosana.

5. Johdatus ohjelmointiin (TVT5)

Martinlaakson lukio

Kurssilla opitaan ohjelmoinnin perusteet.

Arviointi: Suoritusmerkintä tai haluttaessa arvosana.

6. Verkkosivut (TVT6)

Martinlaakson lukio

Tutustutaan kotisivujen tekemiseen, HTML-sivunkuvauskieleen sekä CSS-tyyleihin.

Arviointi: Suoritusmerkintä tai haluttaessa arvosana.

2.27. Luma-kurssit

Paikalliset soveltavat kurssit

1. Luma orientaatiokurssi (LUMA01)

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin laajuus on 0,5 kurssia. Tavoitteena on tutustua toisiin luma-linjalaisiin ja saada syvällisempi käsitys siitä, mitä luma-aineet ovat. Kurssin aikana tehdään luma-vierailuja. Luma-orientaatiokurssi on suunnattu ensisijaisesti 1. vuosikurssin opiskelijoille.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä. Hyväksytty suoritus edellyttää aktiivista osallistumista kurssille.

2. Fysiikan ja kemian työkurssi (LUMA50)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet

Fysiikan ja kemian työkurssin tavoitteena on, että opiskelija

oppii luonnontieteellisiä työtapoja

oppii suunnittelemaan mittauksia ja työskentelyä

ymmärtää saatujen tulosten merkityksen

Keskeiset sisällöt

kokeellisten tulosten käsitteleminen ja tulkitseminen

mittalaitteiden käyttäminen

mekaniikka

lämpöoppi

kemiallinen reaktio

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

3. Lääketieteellinen biokemia (LUMA52)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

oppii ymmärtämään solu- ja elimistötason toimintojen kemiallista perustaa lääketieteen

näkökulmasta

osaa integroida biologiassa ja kemiassa aikaisemmin oppimiaan tiet oja

syventää osaamistaan ihmisen fysiologiasta

saa tietoa lääketieteen ja terveydenhuollon alan opintovaihtoehdoista

Keskeiset sisällöt

solun kemiallinen rakenne

biomolekyylit ja niiden toiminta soluissa

solun energia-aineenvaihdunta

erilaisten tautien ja hoitojen kemiallinen perusta

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

4. LUMA-kurssi (LUMA54)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

LUMA-kurssi on tsenäisesti suoritettava kurssi, joka on tarkoitettu luonnontiede- ja matemaattisia aineita (ns. LUMA-aineita) harrastaville. Kurssin voi suorittaa tutustumalla alan kirjallisuuteen ja osallistumalla alan tapahtumiin, luentoihin ja näyttelyihin. Opin-

topisteitä voi kerätä raportoimalla edellä mainituista asioista.

Arviointi

Työn laajuus ja opintopisteiden määrä arvioidaan tilanteen mukaan kyseisen aineen opettajan kanssa.

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

5. Menestystä ja mahdollisuuksia lukiossa sekä työelämässä (LUMA55)

Tavoitteet

Tavoitteena on lisätä ongelmanratkaisutaitoja ja tutustuttaa opiskelijat erilaisiin luonnontieteellisiin työelämän mahdollisuuksiin.

Sisällöt

Opiskelijat valmennetaan matematiikan, fysiikan ja kemian valtakunnallisiin kilpailuihin. Tutustutaan työelämätehtäviin ja jatko-opintomahdollisuuksiin luma-aineiden osalta.

Harjoitellaan aikaisempia valtakunnallisia kilpailutehtäviä, ja yleisiä vaikean tehtävän ratkaisustrategioita. Osallistutaan luma-tapahtumiin ja työelämävierailuihin.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S). Suoritusmerkinnän saa aktiivisella osallistumisella kurssille.

6. Itämeren ekologia ja vesikemia (LUMA56)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Tvärminnen biologisella asemalla. Kurssilla perehdytään Itämeren ominaispiirteisiin ja lajistoon. Samalla tutustutaan ekologisen tutkimuksen perusteisiin, harjoitellaan erilaisia maastotyöskentelymenetelmiä ja tehdään monipuolisia vesianalyysejä laboratoriossa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7. Metsät, suot ja jääkausi (LUMA57)

Martinlaakson lukio

Tavoite ja keskeiset sisällöt

Kurssiviikonloppu pidetään Lammin biologisella asemalla. Metsä- ja suotyypit sekä jääkauden vaikutukset Suomen pinnanmuotoihin ja lajistoon tulevat tutuiksi. Kurssilla harjoitellaan erilaisia biologian ja maantieteen maastotyöskentelymenetelmiä, kerättyjen näytteiden analysointia ja luonnonmaantieteellisten karttojen tulkitsemista.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

8. Lintujen rengastus (LUMA58)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Opiskelija tutustuu lintujen rengastukseen, rengastusaineiston käyttöön tutkimuksessa ja tilastomatikkaan. Kurssi toteutetaan maastossa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2.28. Draama ja teatteri

Martinlaakson lukio

Draaman ja teatterin oppiaineen tavoitteena on

rohkaista heittäytymään, esiintymään ja käyttämään piileviä voimavaroja

kehittää vuorovaikutustaitoja ja kykyä yhteistyöhön

laajentaa mielikuvitusta ja opettaa luovaa ajattelua sekä ideointia

harjoittaa ja kehittää monipuolista ilmaisukykyä

tarjota mahdollisuus esiintyä ja tutustua esityksen valmistamiseen

opettaa aktiiviseen kulttuurin vastaanottamiseen

Paikalliset soveltavat kurssit

1. Peruskurssi - heittäydy, uskalla ja elä (DT1)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin aikana kehitetään ilmaisun perusvalmiuksia, kuten keskittymistä, kontaktia, ryhmässä t oi-

mimista, roolityöskentelyä, puheilmaisua ja fyysistä ilmaisua. Lisäksi kurssilla tutustutaan teatterin eri

lajeihin, pedagogiseen draamaan ja sosiodraamaan. Kurssi sisältää teatterikäynnin.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2. Improvisaatio ja näyttelijäntyön perusteet (DT2)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssilla vahvistetaan esiintymistaitoja, tehdään improvisaatioharjoituksia sekä harjoitellaan näyttelijäntyötä. Kurssin aikana valmistetaan muulle ryhmälle esitettävä monologi tai dialogi, käydään teatterissa ja tutustutaan devising-tekniikkaan esityksen pohjana. Kurssille osallistuminen edellyttää, että DT1 on suoritettu.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

3. Rooli- ja kohtausharjoittelu (DT3)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin aikana perehdytään näyttelijätyön taitoihin, roolin rakentamiseen sekä kohtauksen luomiseen ja erittelyyn. Kurssiin liittyy teatterivierailu. Kurssiin osallistuminen edellyttää, että DT1 on suoritettu. Suoritusmerkintä. Kurssin aikana perehdytään näyttelijätyön taitoihin, roolin rakentamiseen sekä kohtauksen luomiseen ja erittelyyn. Kurssiin liittyy teatterivierailu. Kurssiin osallistuminen edellyttää, että DT1 on suoritettu.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

4. Produktiokurssi I (näyttelijät) (DT4)

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin aikana valmistetaan ja esitetään näytelmä. Esitys valmistetaan devising-tekniikalla eli ne syntyvät ryhmälähtöisesti ja improvisaatiota hyödyntäen. Produktio on laajuudeltaan 3 kurssia. Tunnit pidetään 1.-3. jaksossa 8. palkissa pääsääntöisesti maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 14:45-17:00. Tämän lisäksi pidetään muutamia pidempiä harjoituksia yhteisesti sovittuina aikoina. Kurssille osallistuminen edellyttää, että DT1 ja DT2 ja/tai DT3 on suoritettu.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

5. Produktiokurssi II (näyttelijät) (DT5)

Martinlaakson lukio

Kurssin aikana valmistetaan ja esitetään näytelmä. Esitys valmistetaan devising-tekniikalla eli se syntyy ryhmälähtöisesti ja improvisaatiota hyödyntäen. Produktio on laajuudeltaan 3 kurssia. Tunnit pidetään 1.-3. jaksossa 8. palkissa, maanantaisin ja torstaisin klo 14.45–17.00. Kurssille osallistuminen edellyttää, että DT1 ja DT2 on suoritettu.

6. Produktiokurssi III (näyttelijät) (DT6)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin aikana syvennetään osaamista näyttelijäntyön tekniikoista ja tutustutaan ohjaajantyön perusteisiin. Kurssi on tarkoitettu teatteridiplomin tekemistä suunnitteleville opiskelijoille. Se pidetään yhdistetysti DT2-kurssin kanssa siten, että DT6-kurssilaiset tekevät osan harjoitteista eriytetysti ensi kertaa kurssilla olevien kanssa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

7. Pienoisnäytelmä (DT7)

Tavoitteet ja sisällöt

Kurssilla valmistetaan pienimuotoisia esityksiä, kuten pienoisnäytelmiä. Myös opiskelijalähtöiset, eli opiskelijoiden omista ideoista ja aloitteista alkunsa saaneet produktiot ovat mahdollisia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

8. Näyttelijäntyö ja ohjaajantyön perusteet (DT8)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Kurssin aikana syvennetään osaamista näyttelijäntyön tekniikoista ja tutustutaan ohjaajantyön perusteisiin. Kurssi on tarkoitettu teatteridiplomin tekemistä suunnitteleville opiskelijoille. Se voidaan pitää yhdistetysti DT2-kurssin kanssa siten, että DT6-kurssilaiset tekevät osan harjoitteista eriytetysti ensi kertaa kurssilla olevien kanssa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

9. Draaman ja teatterin soveltavat kurssit (DT9)

Tavoitteet ja sisältö

Teatteriesitystä ei synny ilman staffia! Voit suorittaa kurssin toimimalla erilaisissa tehtävissä kuten lipunmyyjänä, näyttämöavustajana, rekvisiittavastaavana, apulaisohjaajana tai vaikkapa juontajana. Tervetuloa teatteritunnelmaan! Kursseja saa tehdyn työmäärän mukaan. Minimisuoritus on 0,5 kurssia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

10. Valo- ja äänitekniikka (DT10)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Valo- ja äänitekniikkakurssi on avoin kaikille. Ainut ehto kurssille osallistumiseen on se, että siihen pitää sitoutua vähintään kahdeksi vuodeksi. Teknikot hoitavat valoja ja ääniä koulun juhlissa ja tilaisuuksissa sekä näytelmäproduktiossa. Ensimmäisen vuoden aikana opiskelijat oppivat kokeneempien kurssilaisten johdolla käyttämään tehtävässä tarvittavia laitteita, suunnittelemaan valoja ja ääniä esitykseen ja toimimaan valo- tai ääniteknikkona produktiokurssin esityksissä. Toisena vuonna opiskelijoilla on päävastuu produktiokurssin esitysten valoista ja äänistä. Lisäksi heidän vastuulaan on uusien teknikkojen kouluttaminen ja ohjaaminen. Valo- ja äänitekniikkakurssi harjoittelee yhdessä produktiokurssin kanssa marraskuun alusta asti 8-palkissa, maanantaisin ja torstaisin klo 14.45–17.00. Valo- ja äänitekniikasta on mahdollista suorittaa opintojen päätteeksi myös teatteritaiteen lukiodiplomi.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

2.29. Usean oppiaineen yhteistyökurssit

Paikalliset soveltavat kurssit

1. Robotiikka tulevaisuudessa (TO34)

Tavoitteet

Kurssilla tarkastellaan robotiikkaa kehittyvänä ilmiönä ja pohditaan, kuinka robotiikan ratkaisut edistävät tulevaisuudessa arkeamme.

Sisällöt

Kurssilla opiskellaan ohjelmointia ja erilaisten elektronisten laitteiden rakentamista sekä tarkastellaan kuinka erilaiset robotiikan ratkaisut voivat tehdä arjestamme sujuvampaa.

Kurssilla opiskelija suorittaa projektityön valitsemastaan painopisteestä, joko yksin tai pienessä ryhmässä. Kurssilla opiskelija voi valita painopisteekseen jonkin alla olevista.

1) Robotiikka yhteiskunnassa

2) Internet of Things

3) Mekaniikkaan syventyminen (esim. VEX-robotit)

4) Arduino ja muut rajapinnat (esim. taideinstallaatiot)

Projektit esitellään kurssin lopuksi järjestettävässä demo-päivässä.

Kurssi sisältää itsenäistä työskentelyä. Tehtävät toteutetaan pääsääntöisesti oppitunneilla.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, joka edellyttää läsnäoloa kaikilla oppitunneilla sekä kurssiin liittyvien tehtävien aktiivista suorittamista.

2. Elämäntaitoa ja taidetta (TO15)

Tavoitteet

Kurssilla käsitellään elämäntaitoja yhdistäen psykologiaa sekä taiteen keinoja minän tarkastelussa.

Sisällöt

Kurssin keskeisinä teemoina ovat minätuntemus, vuorovaikutus ja elämänhallinta. Opiskelumenetelminä ovat mm. valokuvat ja draama identiteettien rakentajina ja ilmaisuvälineinä, kuvataiteen sekatekniikat oman itsensä näkyväksi tekemisessä, voimauttavan valokuvan keinot elämänkokemusten käsittelyssä ja terapeuttiset menetelmät rentoutuksessa. Kurssi toteutetaan koulun ulkopuolella.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

3. Edustaminen ja markkinointi (KKS14)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssilla harjoitellaan monipuolisten edustustehtävien hoitamista ja markkinointia käytännön

edustustehtävissä lukiossa ja lukion ulkopuolella. Kurssi koostuu muutamista lähiopetustunneista ja

edustus- sekä markkinointitehtävistä. Kurssi toimii tiiviissä yhteistyössä OPKH:n kanssa ja tutor-toiminnan kanssa. Kurssi on suunnattu sellaisille 1. vuosikurssin opiskelijoille, joilla on kykyä monipuoliseen yhteistyöhön, esiintymiseen, markkinointiin sekä aikataulujen ja sopimusten

noudattamiseen.

Arviointi

Kurssin suorittaneet saavat kurssista kurssisuorituksen (S/H) lisäksi myös

työtodistuksen.

4. Fysiikan historia (TO24)

Tavoitteet

Kurssilla opiskelijat muodostavat kollektiivisesti kokonaiskuvan fysiikan historiasta ja sen kehityskuluista erinäisten fysikaalisten käsitteiden, mallien ja keksintöjen taustalla. Tavoitteena on hahmottaa fysiikan historia ja laajemmin tieteen historia osana yleistä historiaa.

Sisällöt

Kurssilla käytetään oppimiseen Helsingin yliopiston MOOC-oppimisympäristöä, jossa opiskelijat laativat valitsemistaan aiheista historiallista kehityskulkua kuvaavia kokonaisuuksia. Esitietovaatimuksina ovat kurssien FY01-FY04 sisällöt.

Arviointi

Hyväksytysti suoritettu kurssi arvioidaan S-merkinnällä (suoritettu).

5. Taide ja elämätaidot (TO15)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

· syventää itsetuntemustaan ja ymmärrystä omista voimavaroistaan

· käyttää valokuvaa ja draaman keinoja itseilmaisun välineenä

· perehtyy voimauttavan valokuvan periaatteisiin

· kehittää vuorovaikutustaitojaan

· vahvistaa elämänhallintaansa

· ymmärtää taiteen mahdollisuuksia persoonallisen kasvun ja elämänhallinnan tukena

Keskeiset sisällöt

· itsetuntemus: itsensä hyväksyminen, itsetunnon tukeminen, vahvuuksien ja voimavarojen kartoitus, valokuvat identiteettien rakentajina ja ilmaisuvälineenä, kuvataiteen sekatekniikat oman itsensä näkyväksi tekemisessä

· vuorovaikutustaidot: itsensä selkeä ilmaisu, toisten kuunteleminen, vakuuttavuus, sanallinen ja sanaton viestintä, ryhmässä toimiminen

· elämänhallinta: tunnetaidot, psyykkinen itsesäätely, ahdistuksen sietäminen, stressinhallinta, kriiseistä selviytyminen, voimauttavan valokuvan keinot elämänkokemusten käsittelyssä, taideterapeuttiset menetelmät rentoutuksessa

Kaikkia psykologisia teemoja käsitellään taiteen välineillä: kuvataiteen, draaman keinot keskeisimpiä

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6. Tutki ja kokeile (TO11)

Kurssilla syvennytään tieteelliseen ja kriittiseen ajatteluun sekä tutkimustyön tekemiseen. Kurssilla opiskellaan yliopiston ja ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä vaadittavien tutkimusmetodien alkeita. Kurssin aikana laaditaan tutkimussuunnitelma ja tutkimus myös käytännössä. Kurssilla opiskellaan itsenäisesti ja yhteistoiminnassa muiden kanssa. Kurssi liittyy useaan oppiaineeseen.

Opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Kurssin tavoitteena on tutustua tieteellisen tutkimuksen tekemiseen, harjoitella tiedonhankintaa ja itsenäistä tutkimuksen tekoa. Kurssilla laaditaan tutkimussuunnitelma, toteutetaan jokin tieteellinen tutkimus, analysoidaan ja tulkitaan tutkimustuloksia. Tutkimustulosten analysoimisessa ja raportoinnissa on tarkoitus hyödyntää tieto- ja viestintätekniikkaa. Tutkimusraportin käsittelyssä voidaan toteuttaa seminaarityöskentelyn mallia. Tutkimustietoa sovelletaan myös arkitilanteisiin.

Arviointi

Kurssin arviointi perustuu opiskelijan taitoihin hakea ja arvioida kriittisesti tietolähteitä, työn tavoitteellisuuteen ja suunnitelmallisuuteen. Opiskelijalle annetaan ohjaavaa palautetta myös yhteistyötaidoista ja työvälineiden käytöstä. Arvioinnin kohteena on myös itse tutkimussuunnitelma ja toteutettu tutkimus. Arvioinnissa hyödynnetään myös vertais- ja itsearviointia. Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

7. Geofysiikka (TO12)

Tavoitteet ja sisällöt

Geofysiikan teemakurssilla tarkastellaan maapallon rakennetta ja toimintaa. Maan kivi-, vesi-, ilma- ja plasmakehää selvitetään fysiikan ja maantieteen sekä geologian, meterologian ja tähtitieteen näkökulmista erilaisten mittalaitteiden avulla. Kurssin aihevalinnoissa huomioidaan opiskelijoiden mielenkiinnon kohteet ja kurssisuunnitelma tehdään yhdessä kurssin alussa. Kurssi tukee luonnontieteellisen maailmankuvan kehittymistä, vahvistaa tiimityötaitoja ja laajojen kokonaisuuksien hahmottamista ja hallintaa. Suositellaan kaikille vuosikursseille.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

8. Media mielen manipuloijana (TO13)

Tavoitteet

Tavoitteena on kasvattaa opiskelijoiden mediakriittisyyttä ja opettaa ajankohtaisten asioiden seuraamista. Kesto: Koko elämä (ja osa lukiota)

Sisällöt

Ajankohtaiset uutisaiheet ja ilmiöt eri medioissa. Asiantuntijoina opettajat sekä opiskelijat. Vaihteleva kokoonpano toteuttaja-opettajia. Suunnattu abeille, joilla jo pohjatiedot eri aihepiireistä ja oppiaineista.

Arviointi

Arvioidaan suoritusmerkinnällä. Seurataan, miten kehitytään median antaman tiedon arvioijana ja hyödyntäjänä.

9. Pohjoismainen kulttuuriperintö tutuksi (TO14)

Kurssilla syvennymme pohjoismaiseen kulttuuriin, historiaan ja yhteiskuntaan. Opiskelijat valitsevat pohjoismaihin liittyvän aiheen ja ideoivat yhteistyössä muiden kanssa kurssityönsä itse. Kurssityö tehdään pari- tai ryhmätyönä. Suoritusmerkintä.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on pohjoismaiseen kulttuuriperintöön tutustuminen.

Sisällöt:

Opiskelijoiden mielenkiinnon mukaan yhdessä tai yksilöllisesti valitaan kurssin alussa joitain esimerkiksi seuraavista pohjoismaisista teemoista

- Pohjoismainen mytologia, saagat, viikingit
- Kristillistyminen
- Kalmarin unioni; Margareeta
- Thingvellir, säätykokoukset, parlamentit, demokratian ja kansalaisyhteiskunnan kehittyminen
- Kirjallisuus, sanomalehdistö, taide, lukutaito, kansallinen projekti
- Pohjoismaiden tiedeyhteisö

- Naisen asema yhteiskunnassa, pohjoismainen naiskansalaisuus
- Moderni populaarikulttuuri
- Poliittinen yhteistyö: Pohjoismaiden neuvosto, Ministerineuvosto
- Pohjoismainen hyvinvointivaltio

Opiskelijat voivat myös tehdä projektityön esimerkiksi blogin, vlogin tai ruotsinkielisen mininäytelmän.

Opiskelijat osallistuvat aktiivisesti kurssin sisällön suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

10. Kultsi - koe ja kokeile! (TO21)

Tavoitteet

Tavoitteena on laajentaa opiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia kulttuurin eri aloilta. Kurssilla kerätään kokemuksia kulttuurin ilmiöistä ja opitaan jakamaan omia ajatuksia niistä. Ilmiöt valitaan opiskelijoiden omien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Kurssilla myös opiskellaan tapoja tehdä itse sisältöjä esim. musiikkia, kuvaa, videota ja tekstiä. Kurssi toimii sekä itsenäisenä opintojaksona että osana Kultsi-diplomia.

Sisältö

Kurssi perustuu vierailuihin ajankohtaisissa kohteissa ja tilaisuuksissa. Niiden pohjalta tuotetaan kulttuurisisältöjä, jotka tallennetaan Kultsi-tilille. Kurssin teemat vaihtuvat vuosittain ja teemat voidaan valita yhteistyössä opiskelijoiden ja kulttuurituottajien kanssa.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

11. Robotiikan peruskurssi (TO22)

Martinlaakson lukio

Keskeinen sisältö

Kurssin tavoitteena on tutustua ja oppia ymmärtämään, miten meitä ympäröivät erilaiset elektroniset laitteet toimivat. Kurssilla opiskellaan ohjelmointia ja elektroniikkakomponenttien käyttöä rakentamalla virtapiirejä Arduino-alustalla. Kurssityöt suunnitellaan ja rakennetaan yksin tai pienissä ryhmissä. Lisäksi kurssilla suunnitellaan ja toteutetaan yksin tai parin kanssa dokumentoitu projektityö, joka esitellään muulle ryhmälle kurssin lopussa.

Opetusjärjestelyt ja työtavat

Kurssin työt suoritetaan pääsääntöisesti oppitunneilla. Harjoitukset pyritään tekemään opiskelijan omalla koneella, tarvittaessa tunnilla voi käyttää koulun konetta. Kurssilla tehdään sekä yksilö- että ryhmätöitä. Kurssilla pyritään tekemään vierailu johonkin robotiikka-alan yritykseen, jatkokoulutuspaikkaan tai robotiikka-alan tapahtumaan. Kurssia ei voi suorittaa itsenäisesti.

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä, joka edellyttää läsnäoloa kaikilla oppitunneilla sekä kurssiin liittyvien tehtävien aktiivista suorittamista.

12. Lehtityö - toimitus ja taitto (TO23)

Tavoitteet

Kurssilla tuotetaan mediasisältöjä digi- ja printtilehteen.

Keskeiset sisällöt:

Opiskelija tutustuu toimittajan, kuvatoimittajan ja taittajan työhön. Opiskelija tutustuu digi- ja printtilehden toimitustyön vaiheisiin ja toimii sisällöntuottajana Martsarilainen-lehteen teksti- ja kuvatoimituksessa.

Arviointi: Suoritusmerkintä

13. Jaksa paremmin (TO31)

Kurssi tarjoaa mahdollisuuden syventyä omaan hyvinvointiin vaikuttaviin asioihin. Kurssilla käytetään monipuolisia toiminnallisia menetelmiä ja kootaan henkilökohtainen hyvinvoinnin työkalupakki. Opiskelijoiden toiveet huomioidaan kurssin toteutuksessa.

Tavoitteet

Opiskelija osaa arjessaan ja myöhemmin työelämässä suojella mielenterveyttään, hallita stressiä ja ennaltaehkäistä suorituskeskeisen elämän mukanaan tuomaa uupumusta tai mielenterveyden häiriöitä. Opiskelija saa keinoja ja työkaluja arkeensa, joita hän pystyy hyödyntämään elämässään.

Sisällöt

Toiminnallinen kurssi tuo teeman lähelle opiskelijan elämää ja antaa käytännön ratkaisuja, joilla arjesta selviää. Kurssilla käsitellään mielenterveyttä tukevien elintapojen merkitystä. Opinnoissa kehitetään itsetuntemusta, parannetaan opiskelutaitoja ja laaditaan omakohtaisia tuotoksia. Omia tukiverkostoja ja tarpeita mietitään konkreettisesti ja tutustutaan käytännössä uusiin mielen hyvinvointia tukeviin harjoitteisiin ja harrastuksiin. Tutustumme mielenterveystyöhön myös vierailijoiden ja vierailujen kautta. Vierailun voi tehdä esimerkiksi mielenterveysjärjestöön.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

14. Kielet ja kulttuuri yhteiskunnassa (TO32)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on perehdyttää opiskelija eurooppalaiseen kulttuuriperintöön omatoimisen perehtymisen kautta. Opiskelija voi valita kurssin tavoitteen ja sisällön oman kiinnostuksensa mukaan kielisalkkuperiaatteella.

Sisältö

Kurssin aikana tehdään omavalintaisesti opinto- ja yritysvierailuja, hankitaan kulttuurielämyksiä, harjoitellaan harvinaisempien eurooppalaisten kielten alkeita, tutustutaan vaihto-opiskelijoiden arkeen ja tehdään yksin tai pareittain suomen- tai vieraskielinen raportti, portfolio, blogi tai muu kirjallinen kuvaus kurssin toteuttamistavoista. Suomenkielisen raportin tulee olla laajempi kuin vieraskielisen. Suositeltavaa on, että kurssi suoritetaan kahden peräkkäisen jakson aikana.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

15. Suuret ajattelijat (TO33)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on tutustua filosofian, uskonnon ja et:n suuriin ajattelijoihin, opiskelijalähtöisesti ja heidän kiinnostuksestaan käsin. Opiskelijat tutustuvat monenlaisiin ajattelutraditioihin inspiroivan keskustelun kautta. Kurssin aikahaitari ulottuu hamasta historiasta nykypäivään. Opiskelijoita ohjataan rakentavaan, kuuntelevaan dialogiin, joka on kurssin metodina.

Sisällöt

Opiskelija tutustuu tarkemmin yhteen ajattelijaan ja toimii vetäjänä häntä koskevassa keskustelussa. Hän tutustuu myös toisten opiskelijoiden valitsemiin ajattelijoihin ja osallistuu heitä koskevaan keskusteluun. Sisältö muokkaantuu sen mukaan, mitä ajattelijoita opiskelijat valitsevat. Sisällöt yritetään linkittää nykyajatteluun.

Arviointi

Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

16. Robotiikka tulevaisuudessa (TO34)

Keskeinen sisältö

Kurssilla tarkastellaan robotiikkaa kehittyvänä ilmiönä ja pohditaan, kuinka robotiikan ratkaisut edistävät tulevaisuudessa arkeamme. Kurssilla opiskellaan ohjelmointia ja erilaisten elektronisten laitteiden rakentamista sekä tarkastellaan kuinka erilaiset robotiikan ratkaisut voivat tehdä arjestamme sujuvampaa. Kurssilla opiskelija suorittaa projektityön valitsemastaan painopisteestä, joko yksin tai pienessä ryhmässä. Kurssilla opiskelija voi valita painopisteekseen jonkin alla olevista.

1) Robotiikka yhteiskunnassa

2) Internet of Things

3) Mekaniikkaan syventyminen (esim. VEX-robotit)

4) Arduino ja muut rajapinnat (esim. taideinstallaatiot)

Opetusjärjestelyt ja työtavat

Projektit esitellään kurssin lopuksi järjestettävässä demo-päivässä. Kurssi sisältää itsenäistä työskentelyä. Tehtävät toteutetaan pääsääntöisesti oppitunneilla.

Arviointi

Kurssi arvostellaan suoritusmerkinnällä, joka edellyttää läsnäoloa kaikilla oppitunneilla sekä kurssiin liittyvien tehtävien aktiivista suorittamista.

17. Työntekijän polku (TO34)

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää työelämän muutoksen ja millaisia tietoja sekä taitoja tulevaisuudessa tarvitaan. Kurssi on yhteiskuntaopin ja opinto-ohjauksen yhteistyökurssi.

Sisällöt

Kurssilla käydään läpi yhteiskunnan ja työmarkkinoiden kehitystä elinkeinorakenteiden muutoksen kautta (maatalous-, teollisuus-, palvelu- ja tietoyhteiskunta) sekä pohditaan työn luonteen muuttumista ja tulevaisuutta.

Opiskelija pohtii millaisia työelämätaitoja on tarvittu ennen ja nyt sekä mitä taitoja ei voi korvata.

Kurssiin kuuluu vierailuja, vierailijoita ja mahdollisuuksien mukaan yhden päivän vapaaehtoistyöhön tutustuminen.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä (S).

18. Uskalla elää - lukiolaisen ihmissuhdetaitojen kurssi I (KKS01)

Martinlaakson lukio

Kasva itsesi tuntemisessa, vahvista itsetuntoasi, valmistaudu toimivaan parisuhteeseen, arvioi elämäsi vahvoja vaikuttajia, tule sellaiseksi kuin sinun pitikin tulla. Uskalla elää! - tietotaitoa elämyksellisten työtapojen avulla. Kurssin pääosa leirikokemuksena.

Tavoitteet

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

oppii tuntemaan itseään, ajatteluaan, tunteitaan ja toimintaansa

saa vahvistusta minäkuvalleen

tiedostaa elämänkaareen liittyvät vaiheet omassa, vanhempiensa ja muiden

läheistensä elämässä

ymmärtää, että parisuhteeseenkin tulisi valmentautua

miettii parisuhteessa elämisen ilo ja ja suruja

pohtii yksinäisyyden ja erilaisuuden vaikutuksia, iloja ja suruja ja miten eri elä-

mänvaiheet voivat antaa elämälle rikkautta

harjoittelee vuorovaikutustaitoja, mm. minä – viestintää

oppii erilaisia elämänhallintaan liittyviä ongelmanratkaisutaitoja

turvallinen osallistujaryhmä tukee yksilöä hänen etsiessään vastauksia kysy-

myksiinsä tai ongelmiinsa

Keskeiset sisällöt

ihmisen elämänkaaren eri vaiheet psykologian näkökulmasta

ihmisen elämänkaari sosiaalisesta ja uskonnollisesta näkökulmasta

minäkuvan kehittyminen

moraalin kehittyminen

eläminen yksin, parisuhteessa, perheessä

vuorovaikutus- ja ongelmanratkaisutaidot

kurssilaisten omia aiheita

Aihekokonaisuuksista painottuvat

aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjyys: itsensä ilmaisemisen taidot

hyvinvointi ja turvallisuus: oman itsensä tunteminen ja kuunteleminen, vuorovaikutus- ja

sosiaaliset ongelmanratkaisutaidot

kestävä kehitys: eettiset ratkaisut eri elämän vaiheissa

viestintä- ja mediaosaaminen: kommunikaatiotaidot

Työtavat

1/3 kurssista voidaan suorittaa luokkatyöskentelynä, 2/3 kurssista toteutetaan esim. viikonloppuleirinä, jolloin syvennytään aiheisiin keskusteluin, ryhmätöin, sosio- ja psykodraaman sekä demonstraatioiden avulla. Keskeistä on yhteinen pohdinta, elämyksellisyys, rentoutuminen sekä aiheiden käsittely kurssilaisten omista kiinnostuksen kohteista käsin.

19. Minä ja tulevaisuuteni - ihmissuhdetaidot II (KKS02)

Tavoitteet ja sisällöt

Ihmissuhdetaitokurssin jatkokurssilla syvennetään minätuntemusta ja pohditaan omaa tulevaisuutta. Kurssin keskeisinä teemoina ovat minuus, omat vahvuudet ja ja arvot, tärkeät ihmissuhteet (käsitellään mm. parisuhdetta ja yksinäisyyttä) sekä oma tulevaisuus (pohditaan mm. tulevaisuuden tavoitteita ja pelkoja). Kurssin opiskelumenetelminä ovat toiminnalliset ja elämykselliset harjoitukset. Kurssi toteutetaan osittain koulun ulkopuolella.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

20. Kansainvälisyysopinnot (KKS03)

Tavoitteet ja sisällöt

Lähde mukaan kulttuurivaihtoon! Kurssilla tutustutaan arkeen toisessa eurooppalaisessa maassa majoittamalla ulkomaalainen opiskelija omassa kodissa ja vierailemalla Saksassa/Ranskassa. Pidämme lisäksi tapaamisia projektin osallistujien kesken ja keskustelemme kokemuksista. Molemmat kansainvälisyyskurssit toimivat pääasiassa englannin kielellä.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

21. Tansanian kummikouluprojekti (KKS04)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet

Opiskelija

oppii ymmärtämään, miten erilaisissa olosuhteissa ihmiset maapallolla elävät

tutustuu Tansanian maasto-olosuhteisiin, väestörakenteeseen, kullttuuriin ja uskont oihin

tutustuu koulumme kummikoulun Kilingi Primary Schoolin olosuhteisiin ja toimintaan

ottaa vastuuta kummikoulusta edistäen tietoisuuden leviämistä koulussamme sekä

pyrkii vaikuttamaan kummikoulumme elämään

Sisällöt

afrikkalainen elämä ja elämäntapa

Tansanian valtio, väestö, uskonnot, kulttuuri, luonto, historia

Afrikan eri maiden nykytilanne

toiminta omassa koulussa valistuksen lisäämiseksi ja kummikoulun auttamiseksi

Työtavat

opiskelu tapahtuu projektina.

kirjallinen työskentely eri lähteistä

yhteistyö koulun kansainvälisyysjuhlien toteuttamiseksi

kummikouluprojektin jatkaminen kirjein, avustuksin, mahdollisesti vierailuin

Arviointi

kurssista annetaan suoritusmerkintä

22. Vihreä lippu (KKS12)

Tavoitteet:

Kurssin tarkoituksena on edistää kestävän kehityksen toteutumista kouluympäristössä.

Sisällöt:

Sisältöinä ovat opiskelijoiden vuosittain valitseman teeman mukaiset toiminnat, jotka täyttävät FEE Suomen (Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry) Vihreä lippu -toiminnan kriteerit.

Arviointi:

Suoritusmerkinnän saa kurssista, kun on osallistunut aktiivisesti Vihreä Lippu -toimintaan lukion aikana. Kurssin laajuus on 0,5 kurssia.

23. Taide ja ympäristö (KKS61)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisältö

Taide ja ympäristö -kurssi on opettajan kanssa erikseen sovittava työpajaluonteinen projekti. Kurssin tavoitteet asetetaan yhdessä opettajan ja opiskelijan välillä. Opintokokonaisuus voi sisällöltään koostua usean eri oppiaineen sisällöistä, mutta siihen liittyy taiteellinen lähestymistapa.

Arviointi

Suoritusmerkintä.

24. Myynti, markkinointi ja vuorovaikutus (TAT21)

Tavoitteet ja sisällöt

Kaupallisen osaamisen ja ajattelun perusteet: Oletko ajatellut perustaa omaa yritystä tai suunnata kaupalliselle alalle? Kurssilla harjoitellaan oman liikeidean brändäystä, markkinointia ja hinnoittelua. Kurssi toteutetaan yhteistyössä Taloudellisen tiedotustoimiston kanssa pääsääntöisesti digitaalisesti. Kurssi on maksullinen (25 euroa/opiskelija). Opettajan tapaamiset järjestetään viikoittain. Kurssi suositellaan suoritettavaksi ennen BUS1-kurssia.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

25. Johdatus ohjelmointiin (KKY21)

Tavoitteet

Kurssilla opitaan ohjelmoinnin perusteet.

Sisällöt

Kurssi suoritetaan osana Helsingin yliopiston MOOC-kurssia, ja opetuskielenä on Java. Kurssi hyväksiluetaan lukion luma-opintoihin.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai haluttaessa arvosanalla.

26. Vuorovaikutus-ja neuvottelutaidot (TAT22)

Tavoitteet ja sisällöt

Kurssilla opitaan neuvottelemaan ja viemään omaa liikeideaa ja/tai näkemystä läpi. Kurssi soveltuu hyvin myös draamataiteen opiskelijoille. Kurssi toteutetaan yhteistyössä Taloudellisen tiedotustoimiston kanssa pääsääntöisesti digitaalisesti. Kurssi on maksullinen (25 euroa/ opiskelija). Opettajan tapaamiset järjestetään viikoittain. Kurssin voi suorittaa joko ennen tai jälkeen BUS1-kurssin.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

27. Bisnestoiminnan perusteet (BUS1)

Keskeiset sisällöt

• Kaupallinen ala ja liiketaloudellinen ajattelu

• Yritystoiminta ja yrittäjyys. Yritysmuodot ja yrityksen perustaminen.

• Liikeideasta liikkeelle

• Lähtökohta-analyysi toimintaympäristön tarkastelussa

• Henkilökohtainen yrittäjyysanalyysi

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

28. Bisnesmarkkinointi (BUS2)

29. Nuori yrittäjyys (KKS81)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet ja sisällöt

Kiinnostaako yrittäminen? Kurssilla tunnistetaan omat vahvuudet ja ryhdytään hyödyntämään opiskelijan tietoja, taitoja ja ideoita. Ohjelma lisää nuorten yrittäjyysasennetta, taloudenhallintaa ja työelämätaitoja. Nuori yrittäjyys laajentaa perinteisiä oppimistapoja tarjoamalla tekemällä oppimiseen perustuvaa opinto-ohjelmaa, jossa nuorten ideat ja luovuus ovat etusijalla.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

30. Korkeakouluopintoihin tutustuminen (KKS82)

Martinlaakson lukio

Tavoitteet

Korkeakouluopintojen keskeisenä tehtävänä on kehittää opiskelijan jatko-opintovalmiuksia, parantaa opiskelijan edellytyksiä tehdä jatko-opintoja koskevia valintoja sekä edistää siirtymistä lukiokoulutuksesta korkeakouluopintoihin.

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija

- saa tietoa korkeakouluopinnoista ja niissä tarvittavista valmiuksista
- tutustuu korkeakouluopintojen käytänteisiin
- kehittää jatko-opinnoissa tarvittavia tietoja ja taitoja
- laajentaa osaamistaan valitsemastaan tieteenalasta
- kehittää itsetuntemuksen, päätöksenteon ja elämäsuunnittelun taitoja
- harjoittelee sitoutumista itsenäiseen, suunnitelmalliseen opiskeluun
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan

Keskeiset sisällöt

Opiskelija tutustuu korkeakouluopintoihin suorittamalla yliopisto-opintoihin tai ammattikorkeakouluopintoihin kuuluvia kursseja lukioaikana. Kurssin sisällöt määrittyvät suoritettavien korkeakouluopintojen mukaisesti.

Arviointi

Kurssi on suoritettu hyväksytysti, kun opiskelija tuo oppilaitokseen todistuksen suorittamistaan korkeakouluopinnoista. Korkeakouluopinnoista myönnettävien lukiokurssien määrä arvioidaan tapauskohtaisesti suoritettujen opintojen laajuuden perusteella. Kurssi arvioidaan S-merkinnällä.

31. Johdatus tekoälyyn (KKY22)

Tavoitteet

Kurssilla tutustutaan tekoälyn perusteisiin: millainen vaikutus sillä on tulevaan työelämään ja vapaa-aikaan ja mitä tekoäly oikeastaan on.

Sisällöt

Kurssi suoritetaan osana Helsingin yliopiston MOOC-kurssia. Kurssi hyväksiluetaan lukion luma-opintoihin.

Arviointi

Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai haluttaessa arvosanalla.

32. Kestävän kehityksen kurssi (KKY23)

Tavoitteet

Kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa tiimin kanssa muutaman oppitunnin mittaisen ratkaisukeskeisen kokonaisuuden valitsemastaan kestävän kehityksen teemasta.

Sisällöt

Kestävän kehityksen kurssi toteutetaan yhteistyössä Helsingin yliopiston ja WWF:n kanssa.

Kurssi alkaa ja loppuu Helsingin yliopiston ja WWF:n järjestämällä yhteistapaamisella, jossa eri lukioiden opiskelijat ja opettajat pääsevät vaihtamaan kokemuksia keskenään. Yhteistapaamiset järjestetään kouluajan jälkeen iltapäivällä Helsingin yliopiston ja WWF:n tiloissa.

Arviointi

Hyväksytysti suoritettu kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. (S).

Opetussuunnitelman muutokset Martinlaakson lukio

Ruotsi B3-kielenä, valtakunnalliset syventävät kurssit

Martinlaakson lukiossa ei ole aikaisemmin tarjottu lukiossa alkavaa ruotsin kieltä. Lukiossa on kuitenkin opiskelijoita, jotka eivät ole peruskoulussa lukeneet ruotsia ja kuitenkin haluaisivat sitä opiskella lukiossa.

RUB31Tutustutaan toisiimme ja ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön

Tavoite ja sisältö
Kurssilla hahmotetaan ruotsin kielen suhdetta opiskelijoiden aiemmin opiskelemiin tai osaamiin kieliin. Harjoitellaan vuorovaikutusta arkeen liittyvissä tilanteissa ja niissä tarvittavia viestintästrategioita sekä opetellaan tärkeimpiä kohteliaisuuteen liittyviä ilmaisuja. Tutustutaan ruotsinkieliseen kulttuuriympäristöön Suomessa ja Pohjoismaissa.

Arviointi
Kurssi arvioidaan arvosanoilla 10 – 4.

RUB32 Matkalla Pohjoismaissa

Tavoite ja sisältö
Kurssilla harjoitellaan vapaamuotoisia ja tuttavallisia matkailuun sekä asioimiseen liittyviä vuorovaikutustaitoja ja kartoitetaan pohjoismaista kulttuuri- ja yleistietoutta. Opetellaan lisää kompensaatiokeinojen ja muiden viestintästrategioiden käyttöä.

Arviointi
Kurssi arvioidaan arvosanoilla 10 – 4.

Ranska ja venäjä B2-kielenä tarjolle myös (aikaisemmin on ollut tarjolla vain saksa).

Liikunta

LI27 Yksilölajien valmennus (ent. yleisurheilu) - kurssin nimi muuttuu
Poistetaan seuraavat kurssit vanhentuneina
LI10 / LI11 / LI12 / LI15 / LI17

Kuvataide

KU10 kurssin nimi muuttuu. Uusi nimi olisi “Valokuva ja videotyöpaja” (entinen nimi Valokuva).

Teemaopinnot

TO15 Elämäntaitoa ja taidetta – kurssin nimi muuttuu

TO24 Fysiikan historia

Tavoite ja sisältö
Kurssilla opiskelijat muodostavat kollektiivisesti kokonaiskuvan fysiikan historiasta ja sen kehityskuluista erinäisten fysikaalisten käsitteiden, mallien ja keksintöjen taustalla. Tavoitteena on hahmottaa fysiikan historia ja laajemmin tieteen historia osana yleistä historiaa. Kurssilla käytetään oppimiseen Helsingin yliopiston MOOC-oppimisympäristöä, jossa opiskelijat laativat valitsemistaan aiheista historiallista kehityskulkua kuvaavia kokonaisuuksia. Esitietovaatimuksina ovat kurssien FY01-FY04 sisällöt.

Arviointi
Hyväksytysti suoritettu kurssi arvioidaan S-merkinnällä (suoritettu).

TO34 Robotiikka tulevaisuudessa

Tavoite ja sisältö
Kurssilla tarkastellaan robotiikkaa kehittyvänä ilmiönä ja pohditaan, kuinka robotiikan ratkaisut edistävät tulevaisuudessa arkeamme.
Kurssilla opiskellaan ohjelmointia ja erilaisten elektronisten laitteiden rakentamista sekä tarkastellaan kuinka erilaiset robotiikan ratkaisut voivat tehdä arjestamme sujuvampaa.
Kurssilla opiskelija suorittaa projektityön valitsemastaan painopisteestä, joko yksin tai pienessä ryhmässä. Kurssilla opiskelija voi valita painopisteekseen jonkin alla olevista.
1) Robotiikka yhteiskunnassa
2) Internet of Things
3) Mekaniikkaan syventyminen (esim. VEX-robotit)
4) Arduino ja muut rajapinnat (esim. taideinstallaatiot)
Projektit esitellään kurssin lopuksi järjestettävässä demo-päivässä.
Kurssi sisältää itsenäistä työskentelyä.
Tehtävät toteutetaan pääsääntöisesti oppitunneilla.

Arviointi
Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä, joka edellyttää läsnäoloa kaikilla oppitunneilla sekä kurssiin liittyvien tehtävien aktiivista suorittamista.

Yhteistyökurssit

KKY21 Johdatus ohjelmointiin

Tavoite ja sisältö
Kurssilla opitaan ohjelmoinnin perusteet. Kurssi suoritetaan osana Helsingin yliopiston MOOC-kurssia, ja opetuskielenä on Java.

Arviointi
Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä tai haluttaessa arvosanalla. Kurssi hyväksiluetaan lukion luma-opintoihin.

KKY22 Johdatus tekoälyyn

Tavoite ja sisältö

Kurssilla tutustutaan tekoälyn perusteisiin: millainen vaikutus sillä on tulevaan työelämään ja vapaa-aikaan ja mitä tekoäly oikeastaan edes on. Kurssi suoritetaan osana Helsingin yliopiston MOOC-kurssia.

Arviointi
Arviointitapana on suoritusmerkintä tai haluttaessa arvosana. Kurssi hyväksiluetaan lukion luma-opintoihin.

KKY23 Kestävän kehityksen kurssi

Tavoite ja sisältö
Kestävän kehityksen kurssi toteutetaan yhteistyössä Helsingin yliopiston ja WWF:n kanssa. Kurssin aikana opiskelija suunnittelee ja toteuttaa tiimin kanssa muutaman oppitunnin mittaisen ratkaisukeskeisen kokonaisuuden valitsemastaan kestävän kehityksen teemasta.

Kurssi alkaa ja loppuu Helsingin yliopiston ja WWF:n järjestämällä yhteistapaamisella, jossa eri lukioiden opiskelijat ja opettajat pääsevät vaihtamaan kokemuksia keskenään. Yhteistapaamiset järjestetään kouluajan jälkeen iltapäivällä Helsingin yliopiston ja WWF:n tiloissa.

Arviointi
Hyväksytysti suoritettu kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä. (S).

12 § **Vantaan perusopetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen/AR**

VD/4828/12.00.01.02/2019

Hallintosäännön 10 luvun 7 § 8 kohdan mukaan opetuslautakunnan tehtäväalueella on päättää perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelmien hyväksyminen.

Perusopetuslain (1998/628, 5 §) mukaan kunta voi järjestää perusopetuksen lisäopetusta. Lisäopetukseen voidaan ottaa oppilas, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna. Lisäopetusta annetaan vähintään 1100 tuntia vuodessa (Perusopetusasetus 1998/852, 3 §). Opetushallitus on antanut määräyksen lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi 22.12.2014 (105/011/2014), jonka mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia ja hyväksyä opetusta varten lisäopetuksen opetussuunnitelma, joka noudattaa valtakunnallisia opetussuunnitelman perusteita.

Lisäopetuksen valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa ei ole määritelty tuntijakoa eikä oppimäärää. Opetuksen lähtökohtana ovat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sekä eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt. Lisäopetuksen opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus korottaa kaikkien perusopetuksen yhteisten oppiaineiden arvosanoja. Opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuus korottaa myös perusopetuksen valinnaisten oppiaineiden arvosanoja. Opiskelijoiden ei ole välttämätöntä opiskella kaikkia perusopetuksen yhteisiä oppiaineita, vaan he voivat tarvittaessa keskittyä omien opiskelutarpeiden ja jatko-opintojen kannalta keskeisiin oppiaineisiin sekä muihin opintoihin. Opetussuunnitelmaan voi kuulua myös monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja niihin liittyviä projektitehtäviä, opintokäyntejä, lukio- ja ammatillisia opintoja sekä niihin valmistavia opintoja sekä työelämässä suoritettavia ohjattuja opintoja ja työelämään tutustumista. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota tarkennetaan opintojen aikana.

Lukuvuonna 2018–2019 alusta perusopetuksen lisäopetus siirrettiin Vantaan ammattiopisto Variasta Vantaan lukioiden yhteydessä järjestettäväksi. Tämän muutoksen yhteydessä nähtiin tarpeelliseksi päivittää perusopetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma vastaamaan nykytilannetta. Lumon ja Vaskivuoren lisäopetusta koordinoiva henkilöstö on päivittänyt lukuvuoden 2018–2019 aikana lisäopetuksen opetussuunnitelman. Opetussuunnitelma sisältää opetuksen järjestämisen lähtökohdat, lisäopetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt, kuvaukset toimintakulttuurista, toteuttamisesta, opiskelijan opintojen ja hyvinvoinnin tukemisesta, oppimisen arvioinnista, palautteesta sekä todistuksista.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 12

Nuoriso- ja aikuiskoulutusjohtaja va:n esitys:
Päätetään
a) hyväksyä liitteen mukainen perusopetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma
b) että opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2019 lukien

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liite: Vantaan perusopetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma 2019

Täytäntöönpano: Nuoriso- ja aikuiskoulutuksen tulosalue

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Ari Ranki, 050 314 5378 etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Perusopetuksen lisäopetuksen opetussuunnitelma

Vantaan kaupunki 2019

Sisällys

LUKU 1 LISÄOPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT 3
1.1 Lisäopetuksen järjestäminen ja tehtävä 3
1.2 Opetuksen arvoperusta 4
1.3 Oppimiskäsitys 4
LUKU 2 LISÄOPETUKSEN TAVOITTEET JA KESKEINEN SISÄLTÖ 5
2.2 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen 6
2.3. Lisäopetuksen keskeinen sisältö 7
2.4. Oppiaineet lisäopetuksessa 8
LUKU 3 LISÄOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI 39
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen 39
3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat 39
LUKU 4 LISÄOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN 40
4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu 40
4.2 Opiskelijoiden osallisuus 41
4.3 Yhteistyö 41
4.4. Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten keinojen käyttö 42
LUKU 5 OPISKELIJAN OPINTOJEN JA HYVINVOINNIN TUKEMINEN 43
5.1. Opinto-ohjaus 43
5.2 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki 44
5.3 Opiskeluhuolto 46
5.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä 47
LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI JA PALAUTE SEKÄ TODISTUKSET LISÄOPETUKSESSA 48
6.1 Oppimista tukeva arviointikulttuuri 48
6.2 Osaamisen ja opintosuoritusten arviointi 49
6.3 Lisäopetuksessa käytettävät todistukset 50
LUKU 7 LISÄOPETUKSEN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI 51

LUKU 1 LISÄOPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Lisäopetuksen järjestäminen ja tehtävä

Perusopetuksen oppimäärän suorittaneille nuorille voidaan järjestää perusopetuslain mukaista lisäopetusta. Lisäopetus voidaan toteuttaa myös opetuksen järjestäjien yhteistyönä.

Lisäopetukseen voidaan ottaa opiskelijaksi nuori, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen samana tai edellisenä vuonna[1]. Tässä opetussuunnitelmassa perusopetuslain tarkoittamasta oppilaasta käytetään käsitettä opiskelija.

Haku lisäopetukseen tapahtuu Opetushallituksen määräämänä hakuaikana Opintopolku-hakujärjestelmässä. Lisäopetuksen opiskelijaksi ottamisen perusteista päättää Vantaan opetuslautakunta.

Lähtökohdat lisäopetuksen paikallisen opetussuunnitelman laatimiselle muodostavat 2014 joulukuussa annetut valtakunnalliset lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä Vantaan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa olevat linjaukset. Lisäopetuksen lukuvuosi- ja jaksosuunnitelmat, ryhmäkohtaiset toimintasuunnitelmat sekä opiskelijoiden henkilökohtaiset suunnitelmat perustuvat lisäopetuksen opetussuunnitelmaan.

Lisäopetus kestää yhden lukuvuoden ja sen laajuus on vähintään 1100 tuntia[2]. Tämä merkitsee sitä, että lisäopetuksen opiskelijalla on oikeus saada lukuvuoden aikana opetusta ja ohjausta vähintään 1100 tuntia. Lisäopetusta toteutetaan Vantaalla yksilöllisen suunnitelman mukaan luokkamuotoisena ryhmäopetuksena. Lisäopetukseen voi sisältyä myös työelämässä, järjestöissä ja muissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa ohjattua opiskelua. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin perusopetuslaissa säädetään. (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.1 Opetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet).

Lisäopetus jatkaa perusopetuksen opetus- ja kasvatustehtävää. Lisäopetuksessa tuetaan opiskelijoiden kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Se tukee sekä opetuksen että opiskelijoiden opintojen onnistumista. (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3.1 Perusopetuksen tehtävä).

Perusasteen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheessa on useita koulutusvaihtoehtoja. Lisäopetuksen erityisenä tehtävänä on tarjota opiskelijoille mahdollisuus parantaa edellytyksiään jatko-opintoihin ja tukea opiskelijoiden kiinnittymistä ajatukseen opintojen jatkamisesta. Tämä edellyttää opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien huomioonottamista opetuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Opiskelijoiden kannalta mahdollisimman hyödyllisten opintopolkujen sekä tukitoimien suunnittelu ja monipuolisten oppimisympäristöjen tarjoaminen yhteistyössä perusopetuksen ja muiden oppilaitosten sekä työelämän kanssa edistää lisäopetuksen tehtävässä onnistumista. Ohjauksella ja opiskeluhuollolla on lisäopetuksessa keskeinen asema.

Lisäopetus palvelee koulutusratkaisuna erityisesti niitä perusopetuksen päättäneitä nuoria, joilla on tarvetta vahvistaa opinnoissa tarvittavia tietoja, taitoja ja opiskelumotivaatiota tai jotka tarvitsevat lisäaikaa tulevaisuutensa suunnitteluun. Lisäopetuksen tehtävänä on myös tukea

[1] Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.
[2] Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom. ja perusopetusasetus 3 § 2 mom.

opiskelijoiden elämänhallintaa ja siten vahvistaa edellytyksiä itsestä huolehtimiseen, muutosten kohtaamiseen ja valintojen tekemiseen.

Lisäopetuksessa voi korottaa perusopetuksen päättötodistuksen arvosanoja, suorittaa ennalta lukio-opintoja, ammatillisen koulutuksen opintoja ja muita opintoja sekä tutustua työelämään ja eri koulutusvaihtoehtoihin.

1.2 Opetuksen arvoperusta

Lisäopetuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaa sama arvoperusta kuin perusopetusta (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 2.2 Perusopetuksen arvoperusta). Arvoperusta muodostuu neljästä perusperiaatteesta, jotka ovat:

- Opiskelijan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen
- Ihmisyys, sivistys, tasa-arvo ja demokratia
- Kulttuurinen moninaisuus rikkautena
- Kestävän elämäntavan välttämättömyys

Lisäopetuksessa näkyvät Vantaan arvot avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Vuorovaikutus on välittävää ja arvostavaa. Jokainen opiskelija kohdataan yksilönä. Aidon osallistumisen kautta opiskelijat kasvavat ottamaan enenevässä määrin vastuuta opinnoistaan, päätöksistään ja elämästään sekä harjaantuvat demokraattiseen toimintaan. Lisäopetusvuosi antaa aikaa tunnetaitojen ja sosiaalisten taitojen vahvistamiseen sekä terveellisten elämäntapojen omaksumiseen. Se edistää yhteiskuntaan kiinnittymistä ja ohjaa elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä vastuullisuuteen. Lisäopetus tukee opiskelijoita arvojen ymmärtämisessä ja oman arvoperustan muodostamisessa.

1.3 Oppimiskäsitys

Lisäopetuksen järjestämistä ja toteuttamista ohjaa sama oppimiskäsitys kuin perusopetusta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan opiskelija on aktiivinen toimija. Hän oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Uusien tietojen ja taitojen oppimisen rinnalla opiskelija oppii reflektoimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa toisten opiskelijoiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Se on yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista. Siksi oppimisprosessissa on olennaista opiskelijoiden tahto ja kehittyvä taito toimia ja oppia yhdessä. Opiskelijoita ohjataan myös ottamaan huomioon toimintansa seuraukset ja vaikutukset muihin ihmisiin ja ympäristöön. Yhdessä oppiminen edistää opiskelijoiden luovan ja kriittisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä kykyä ymmärtää erilaisia näkökulmia. Se myös tukee opiskelijoiden kiinnostuksen kohteiden laajentumista.

Oppiminen on monimuotoista ja sidoksissa opittavaan asiaan, aikaan ja paikkaan. Oppimaan oppimisen taitojen kehittyminen on perusta tavoitteelliselle ja elinikäiselle oppimiselle. Siksi opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia ja käyttämään tätä tietoa oppimisensa edistämiseen. Oppimisprosessistaan tietoinen ja vastuullinen opiskelija oppii toimimaan yhä itseohjautuvammin. Oppimisprosessin aikana hän oppii työskentely- ja ajattelutaitoja sekä ennakoimaan ja

suunnittelemaan oppimisen eri vaiheita. Jotta opiskelija voisi oppia uusia käsitteitä ja syventää ymmärrystä opittavista asioista, häntä ohjataan liittämään opittavat asiat ja uudet käsitteet aikaisemmin oppimaansa. Tietojen ja taitojen oppiminen on kumuloituvaa ja se vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua. Opiskelijan kiinnostuksen kohteet, arvostukset, työskentelytavat ja tunteet sekä kokemukset ja käsitykset itsestä oppijana ohjaavat oppimisprosessia ja motivaatiota. Opiskelijan minäkuva sekä pystyvyyden tunne ja itsetunto vaikuttavat siihen, millaisia tavoitteita opiskelija asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava rohkaiseva ohjaus vahvistaa opiskelijan luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa. Monipuolisen myönteisen ja realistisen palautteen antaminen ja saaminen ovat keskeinen osa sekä oppimista tukevaa että kiinnostuksen kohteita laajentavaa vuorovaikutusta.

Lisäopetuksessa opiskelumotivaation ja oppimaan oppimisen taitojen merkitys korostuu. Opiskelijoita ohjataan tiedostamaan omat tapansa oppia sekä luomaan edellytyksiä oppimisen ilon löytämiseen kokemusten, elämysten ja oman oivaltamisen kautta. Kannustavan palautteen ja ohjauksen myötä opiskelijoiden itsetunto ja realistinen minäkuva lujittuvat sekä luottamus omiin kykyihin, mahdollisuuksiin ja tulevaisuuteen vahvistuu.

Lisäopetuksessa opiskelijoita ohjataan omaksumaan elinikäistä oppimista edistäviä toimintatapoja. Opetuksessa kiinnitetään huomiota työskentely- ja ajattelutaitojen sekä oppimisstrategioiden harjaannuttamiseen. Opiskelijoiden kanssa pohditaan, mikä on opiskelun merkitys omalle tulevaisuudelle ja ohjataan heitä arvioimaan omaa toimintaansa. Opiskelijoita innostetaan miettimään tulevaisuuden tavoitteitaan ja vahvistetaan heidän suuntautumistaan jatko-opintoihin.

LUKU 2 LISÄOPETUKSEN TAVOITTEET JA KESKEINEN SISÄLTÖ

2.1 Lisäopetuksen tavoitteet

Opetuksen ja kasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään perusopetuslaissa sekä tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Nämä tavoitteet ohjaavat myös lisäopetusta. Asetuksessa ei ole määritelty lisäopetukselle omaa tuntijakoa.[3]

Lisäopetuksessa noudatetaan valtioneuvoston asetuksessa määriteltyjä yleisiä tavoitteita ja lisäopetukselle säädettyä erityistä tavoitetta. Valtioneuvoston asetuksessa mainitut oppiainerajat ylittävän osaamisen tavoitteet ovat erityisen tärkeitä lisäopetuksessa.

Tavoitteet vaikuttavat opetussuunnitelman perusteiden kaikkiin osa-alueisiin.

Kun seuraavassa tarkastellaan valtioneuvoston asetuksen sisältöä, käytetään asetuksen mukaista ilmaisua oppilas. Muutoin lisäopetuksessa käytetään ilmaisua opiskelija.

Kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

Valtioneuvoston asetuksen 2§:ssä korostetaan koulun kasvatus- ja opetustehtävää. Keskeisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetuksen ja kasvatuksen tulee myös tukea kasvua tasapainoisiksi ja terveen itsetunnon omaaviksi ihmisiksi. Asetuksen mukaan opetus edistää kulttuurien sekä aatteellisten, maailmankatsomuksellisten ja uskonnollisten, kuten kristillisten, perinteiden sekä länsimaisen humanismin perinteen tuntemista ja ymmärtämistä. Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja

[3] Perusopetuslaki 2 § ja valtioneuvoston asetus (422/2012)

suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Sivistykseen nähdään kuuluvaksi myös yhteistyö ja vastuullisuus, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, kasvu hyviin tapoihin sekä kestävän kehityksen edistäminen.

Tarpeelliset tiedot ja taidot

Asetuksen 3§:n mukaan opetuksen keskeisenä tavoitteena on luoda perusta oppilaan laajan yleissivistyksen muodostumiselle sekä maailmankuvan avartumiselle. Tähän tarvitaan sekä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja että tiedonalat läpileikkaavaa ja yhdistävää osaamista. Taitojen merkitys korostuu. Opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Pykälässä säädetään myös muulla kuin äidinkielellä annettavan opetuksen sekä erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvan opetuksen järjestämisestä ja tavoitteista.

Sivistyksen, tasa-arvoisuuden ja elinikäisen oppimisen edistäminen

Asetuksen 4§ sisältää tavoitteita ja periaatteita, joiden mukaisesti opetus ja kasvatus sekä oppilashuolto tulee järjestää. Kaiken toiminnan tulee vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen. Asetuksessa korostuu vuorovaikutteisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen sekä koulun ulkopuolella tapahtuva oppiminen opetustyön resurssina. Samoin korostuu kasvua ja oppimista edistävän toimintakulttuurin sekä toimivan oppilashuollon merkitys.

Lisäopetuksen erityinen tavoite

Asetuksen 5§:ssä säädetään, että lisäopetuksen erityisenä tavoitteena on kehittää nuoren valmiuksia uranvalintaan, parantaa edellytyksiä jatko-opintoihin sekä edistää elämänhallintataitoja.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi lisäopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden itsetuntemusta ja itsetuntoa, yhdessä työskentelyn ja vuorovaikutuksen taitojen sekä oppimaan oppimisen taitojen kanssa.

2.2 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen

Valtioneuvoston asetuksessa säädetyt tavoitteet ohjaavat tarkastelemaan opetusta kokonaisuutena, joka rakentaa tässä ajassa tarvittavaa yleissivistystä. Tiedonalakohtaisen osaamisen lisäksi tavoitellaan oppiainerajat ylittävää osaamista. Tähän pohjautuen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään tavoitteet ja sisällöt yhteisille oppiaineille sekä tavoitteet oppiaineita yhdistäville laaja-alaisille osaamisalueille ja monialaisille oppimiskokonaisuuksille (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 3.3 Tavoitteena laaja-alainen osaaminen sekä luku 4.4 Opetuksen eheyttäminen ja monialaiset oppimiskokonaisuudet).

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonrajat ylittävää osaamista. Pelkkä tiedon omaksuminen ei riitä.

Perusopetukselle määritellyt laaja-alaisen osaamisen seitsemän aluetta ovat

- L1 ajattelu ja oppimaan oppiminen
- L2 kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- L3 itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- L4 monilukutaito
- L5 tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
- L6 työelämätaidot ja yrittäjyys
- L7 osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen.

Osaamisalueilla on useita liittymäkohtia toisiinsa. Niiden yhteisenä tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan rakentavan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista. Opiskelijoita rohkaistaan tunnistamaan oma erityislaatunsa, omat vahvuutensa ja kehittymismahdollisuutensa sekä arvostamaan itseään.

Lisäopetuksessa laaja-alaisen osaamisen kehittäminen on erityisen tärkeätä. Laaja-alaiseen osaamiseen sisältyvät tiedot ja taidot vahvistavat edellytyksiä jatko-opintoihin ja työelämään. Samalla ne antavat välineitä oman elämän hallintaan sekä rakentavaan vuorovaikutukseen. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa omaksuttavia tietosisältöjä enemmän se, miten työskennellään ja miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Opiskelijoille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia. Lisäopetuksessa huolehditaan opiskelijoiden mahdollisuudesta vahvistaa osaamistaan kaikilla seitsemällä laaja-alaisella osaamisalueella. Laaja-alaisen osaamisen kehittymistä seurataan ainekohtaisen opiskelija-arvioinnin yhteydessä HOPSin mukaisesti. Opiskelijoita tuetaan yksilöllisten tarpeet huomioiden. Opettajat arvioivat lukuvuosittain laaja-alaisen osaamisen toteutumista opetuksessa.

HUOM! Luvun 2.4. oppiainekohtaisissa taulukoissa viitataan yllä olevien osaamisalueiden numerointiin (L1-L7).

2.3. Lisäopetuksen keskeinen sisältö

Lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista tuntijakoa, joka määrittelisi, mitä oppiaineita lisäopetuksessa tulee opettaa ja miten opetustunnit jaetaan näiden oppiaineiden kesken. Lisäopetukseen ei myöskään erikseen määritellä valtakunnallista oppimäärää eli opetettavien oppiaineiden tai muun opetuksen tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä. Opetuksen lähtökohtana ovat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellyt ja paikallisessa perusopetuksen opetussuunnitelmassa tarkennetut laaja-alaisen osaamisen tavoitteet sekä eri oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt. Kunkin opiskelijan osalta toteutuva sisältö täsmennetään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa.

Lisäopetuksen sisältö tukee lisäopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Opetuksen suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten sisällöt ja niiden toteuttamistavat lisäävät opiskelijoiden valmiuksia uranvalintaan, parantavat edellytyksiä jatko-opintoihin ja edistävät elämänhallintataitoja.

Opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus korottaa kaikkien perusopetuksen yhteisten oppiaineiden arvosanoja. Perusopetuksen yhteisten oppiaineiden opetuksessa noudatetaan näille oppiaineille perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä oppimääriä, jotka Vantaalla toteutetaan luvun 2.4 taulukoiden mukaisesti. Opiskelijoille voidaan tarjota mahdollisuus korottaa myös perusopetuksen valinnaisten oppiaineiden arvosanoja.

Opiskelijoiden ei ole välttämätöntä opiskella kaikkia perusopetuksen yhteisiä oppiaineita, vaan he voivat tarvittaessa keskittyä omien opiskelutarpeiden ja jatko-opintojen kannalta keskeisiin oppiaineisiin sekä muihin opintoihin. Lisäopetuksen suunnittelussa huolehditaan siitä, että kullakin opiskelijalla on mahdollisuus opiskella jatko-opintojensa kannalta tarpeellisia oppiaineita.

Lisäopetuksessa opiskelijan opintoihin sisältyy aina opinto-ohjausta. Opintoihin voi sisältyä

- **perusopetuksen oppimäärään kuuluvia kaikille yhteisiä oppiaineita**
  ks. taulukot luvussa 2.4.
- **perusopetuksen tehtävän mukaisia, oppilaalle valinnaisia oppiaineita**
  Opiskelijalle järjestetään mahdollisuus korottaa perusopetuksen valinnaisten oppiaineiden arvosanoja HOPS:n mukaan, mikäli tämä on tarpeen opiskelijan jatko-opintoihin sijoittumisen kannalta.
- **monialaisia oppimiskokonaisuuksia ja niihin liittyviä projektitehtäviä**
  Lukuvuosittain tehdään erilaisia teemapäiviä, joissa eri aineiden oppimäärät yhdistyvät. Opetusta voidaan toteuttaa myös siten, että opiskelijan henkilökohtaiset oppimistehtävät ovat monialaisia. Lisäksi opetusryhmäkohtaisesti voidaan opiskella teemalähtöisesti eri oppiaineiden oppimääriä hyödyntäen esimerkiksi tutkimalla oppien. Taito- ja taideaineet voidaan integroida vaikkapa matematiikan tai minkä tahansa oppiaineen sisältöihin. Kielen oppiminen voi tapahtua muiden oppiaineiden tehtäviä tehden.
- **opintokäyntejä**
  Tyypillisiä opintokäyntikohteita ovat alueen museot, teatterit, taidelaitokset, lähiseudun yritykset sekä Vantaan kaupungin muut toimijat esimerkiksi Vantaan luontokoulu, Vantaan Käräjäoikeus, nuorten kulttuurikeskus Vernissa jne.
- **lukio- ja ammatillisia opintoja sekä niihin valmistavia opintoja**
  Lukioon valmistavina opintoina voidaan tarjota esimerkiksi filosofian, psykologian ja lyhyiden kielten valinnaisia kursseja. Ammatillisesta koulutuksesta voidaan suorittaa esimerkiksi hygieniaosaamiskoulutus, ensiapukoulutus ja työturvallisuuskoulutus. Lisäksi voidaan HOPS:in mukaan räätälöidä opiskelijalle muitakin ammatillisia opintoja.
- **työelämässä suoritettavia ohjattuja opintoja ja työelämään tutustumista**
  Opiskelijat ohjataan pääsääntöisesti ainakin yhdelle työelämäjaksolle lukuvuoden aikana. HOPS:n mukaan työelämäjaksot voivat olla laajojakin. Opiskelijalla on mahdollisuus työelämäjakson aikana ja siihen liittyen suorittaa perusopetuksen oppimäärän mukaisia sisältöjä erilaisin tehtävin siten, että oppiaineen päättöarvosanaa voidaan korottaa. Työelämäjaksolla opiskelijan ohjaajana toimii opinto-ohjaaja.

2.4. Oppiaineet lisäopetuksessa

Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Äidinkielen opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijoiden kielellisiä ja kulttuurisia taitoja monimuotoisissa viestintäympäristöissä. Opetuksen tehtävänä on rohkaista opiskelijoita oma-aloitteisiksi ja osallistuviksi kansalaisiksi, jotka osaavat perustella näkemyksiään ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäröivään yhteiskuntaan. Opiskelijoita ohjataan puhutun ja kirjoitetun kielen normien hallintaan ja taitoon käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä. Opiskelijoita rohkaistaan rakentavaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Äidinkieli ja kirjallisuus kurssit 1-5	• oppia luetun ymmärtämisen strategioiden hallintaa • sujuvoittaa tekstin tuottamisprosesseja	• kuuntelemisen ja puhumisen taidot ideointi-, väittely-, neuvottelu- ja ongelmanratkaisutilanteissa • kuvaa, ääntä ja kirjoitusta yhdistävät tekstit	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5

	• tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä myös viestintäteknologiaa hyödyntäen • eheyttää opetusta prosessi- ja projektityöskentelyn avulla • rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä • auttaa opiskelijaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana	• tekstien tarkoitukset, kriittisen lukijan kysymykset • luettuun eläytyminen • jaetut lukukokemukset • tekstin tuottaminen vaiheittain, prosessikirjoittaminen • kirjoitetun yleiskielen piirteet: kappalerakenteet, pää- ja sivulauseet, lauseenvastikkeet, lauseenjäsenet • sanaluokat	• L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Opiskelija osaa toimia tavoitteen mukaisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa, osoittaa ymmärtävänsä muiden puheenvuoroja ja osaa tarkkailla oman viestintänsä vaikutuksia muihin. Opiskelija osaa ilmaista mielipiteensä ja perustella sen uskottavasti. Oppilas ottaa toisten näkemykset huomioon ja tekee yhteistyötä heidän kanssaan vuorovaikutustilanteissa.

Opiskelija osaa ilmaista itseään ja käyttää tavoitteen ja tilanteen mukaisesti kokonaisilmaisun keinoja. Opiskelija osaa esittää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron tai puhe-esityksen ja ottaa esittäessään huomioon yleisönsä ja käyttää joitakin havainnollistamisen keinoja. Opiskelija osaa arvioida omia vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen pohjalta ja nimetä kehittämiskohteita.

Opiskelija osaa käyttää tekstinymmärtämisen strategioita itsenäisesti. Oppilas osaa arvioida omaa lukutaitoaan ja nimetä kehittämiskohteita.

Opiskelija osaa käyttää ja tulkita ohjatusti erityyppisiä, monimuotoisia ja myös itselleen uudenlaisia tekstejä.

Opiskelija osaa tarkastella tekstejä kriittisesti, tunnistaa tekstilajeja ja osaa kuvailla joitakin, pohtivien, kantaa ottavien ja ohjaavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.

Opiskelija osaa nimetä tiedonhaun keskeiset vaiheet ja tietää, mistä ja miten tietoa voidaan hakea. Opiskelija osaa arvioida tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta.

Opiskelija osaa tulkita fiktiivisiä tekstejä, käyttää keskeisimpiä käsitteitä puhuessaan teksteistä ja osaa liittää tekstit johonkin kontekstiin. Opiskelija löytää itsenäisesti itselleen ja tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa. Opiskelija lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.

Tekstien tuottaminen
Opiskelija tuottaa ohjatusti myös itselleen uudenlaisia tekstejä, kokeilee erilaisia tapoja ja keinoja tuottaa tekstiä ja ilmaista näkemyksiään. Opiskelija osaa kuvailla itseään tekstien tuottajana.

Opiskelija osaa ohjatusti tuottaa kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja erityisesti pohtivia ja kantaa ottavia tekstejä ja käyttää niille tyypillisiä ilmaisutapoja.

Opiskelija osaa nimetä tekstien tuottamisen prosessin vaiheita ja osaa työskennellä niiden mukaisesti sekä yksin että ryhmässä. Opiskelija antaa ja vastaanottaa palautetta teksteistä ja osaa arvioida omia tekstintuottamisen taitojaan ja nimetä niiden kehittämiskohteita.

Opiskelija tuntee kirjoitettujen tekstien perusrakenteita ja kirjoitetun yleiskielen piirteitä ja osaa hyödyntää tietoa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan. Opiskelija kirjoittaa sujuvasti käsin ja tieto- ja viestintäteknologiaa
hyödyntäen.

Opiskelija osaa käyttää omissa teksteissään muualta hankittua tietoa. Opiskelija osaa tehdä muistiinpanoja, tiivistää hankkimaansa tietoa ja käyttää lähteitä omassa tekstissään. Opiskelija noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
Opiskelija osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

Opiskelija tuntee ja ymmärtää kulttuurin monimuotoisuutta sekä osaa kuvata omia kulttuurikokemuksiaan. Opiskelija tuntee kirjallisuuden vaiheita ja suomalaisen kulttuurin juuria. Opiskelija tuntee kirjallisuuden päälajit ja on lukenut sovitut kirjat.

Opiskelija osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelija osaa kuvailla äidinkielten merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.

Suomen kieli ja kirjallisuus

Suomen kieli ja kirjallisuus -opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee opiskelijoiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetus tukee opiskelijan kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Suomen kieli ja kirjallisuus kurssit 1-5	• kehittää puhetilanteiden ymmärtämistaitoja • harjoitella esiintymistä • laajentaa opiskelijan sana- ja käsitevarastoa • laajentaa yleiskielen normien ja tarvittavan sanaston ja kieliopillisten rakenteiden hallintaa • rakentaa opiskelijan myönteistä käsitystä itsestään viestijänä, lukijana, tekstien tuottajana sekä kielenoppijana	• keskustelutaidot erilaisten aiheiden ja tekstien parissa • puheen ja kokonaisilmaisun keinot esim. puhe-esitysten pitäminen • eri tekstityypit • itseilmaisun erilaiset tavat • kirjallisuus, elokuvat, teatteri ja mediakulttuuri • kielen käytön integrointi kaikkeen oppimiseen	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

		• eri tiedonalojen tekstien lukeminen, kirjoittaminen • kieli erilaisissa vuorovaikutustilanteissa: kuunteleminen ja puhuminen	

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteissa rakentavasti.
Opiskelija ymmärtää muodollisia puhetilanteita, opetuspuhetta ja mediaa.
Opiskelija osaa valmistella itsenäisesti esityksen ja osaa esiintyä ja ilmaista itseään tilanteen mukaisesti.

Tekstien tulkitseminen
Opiskelija osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Opiskelija osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.
Opiskelija ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoitusperiä.

Opiskelija osaa tehdä tekstistä päätelmiä ja kriittisiä kysymyksiä.

Tekstien tuottaminen
Opiskelija hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.

Opiskelija tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä, tuntee pääosin kirjoitetun kielen perussäännöt ja soveltaa niitä kirjoittaessaan.

Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
Opiskelija osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtii niiden merkityksiä ja osaa kuvailla eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.

Opiskelija tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.
Opiskelija osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja perustella yhteiskunnan monikielisyyden merkitystä.

Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena
Opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
Opiskelija tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä.
Opiskelija osaa etsiä tietoa monipuolisesti eri lähteistä sekä pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Muu opiskelijan äidinkieli

Opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa huomioidaan opiskelijan kielellinen ja kulttuurinen tausta. Opiskelijan oman äidinkielen taitojen kehittymistä tuetaan integroituna muuhun opetukseen.

Toinen kotimainen kieli ruotsi

Toisen kotimaisen kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Opiskelijoita ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään toista kotimaista kieltä monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Ruotsi kurssit 1-3	• vahvistaa opiskelijan itseluottamusta ja motivaatiota ruotsin kielen opiskeluun • lisätä opiskelijan ymmärrystä ruotsin kielen asemasta kansalliskielenä • kannustaa puheen tuottamiseen • harjoittaa ääntämisen perussääntöjä • tukea opiskelijan luetun kielen ymmärtämistä • kehittää kirjoittamista ruotsin kielellä • kehittää monilukutaitoa	• arkikielen taidot • erilaiset vuorovaikutustilanteet • tekstit ja puhe erilaisissa yhteyksissä: internet, kirjallisuus, tiedotusvälineet, oppikirjat • ruotsi eri viestintäkanavissa: videot, musiikki, elokuvat • erilaiset opiskelustrategiat • kieliopin rakenteet: prepositiot, verbit, substantiivit, pronominit, kysymyslauseet, sanajärjestys	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

Opiskelija osaa kertoa, mitä kieliä Pohjoismaissa puhutaan ja kuvailla Pohjoismaita yhdistäviä arvoja.

Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä ruotsin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee ruotsin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

Kielenopiskelutaidot
Opiskelija osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää ruotsin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.

Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta
asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita. Oppilas pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

Vieras kieli englanti

Opiskelijoita rohkaistaan käyttämään englantia monipuolisessa vuorovaikutuksessa ja tiedonhankinnassa. Opetuksen tavoitteena on tukea ja kehittää opiskelijan kielellistä päättelykykyä ja samalla edistää hänen kielenopiskelutaitojaan. Englannin opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja luodaan siltoja opiskelijoiden vapaa-ajan kielen käyttöön. Opiskelijoita ohjataan hakemaan tietoa englannin kielellä.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Englanti kurssit 1-3	• rohkaista opiskelijaa osallistumaan keskusteluihin • tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia kuulla ja lukea monenlaisia yleiskielisiä ja yleistajuisia tekstejä • ohjata opiskelijaa tuottamaan puhuttua sekä kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin • ohjata kiinnittämään huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja hyvään ääntämiseen	• arkipäivän puhetilanteet • sanastot ja rakenteet • erilaiset vuorovaikutustilanteet • tekstit ja puhe erilaisissa yhteyksissä: internet, kirjallisuus, tiedotusvälineet, oppikirjat • peruskielioppi: verbit, substantiivit, adjektiivit, pronominit, prepositiot, kysymykset, sanajärjestys • populaarikulttuuri	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
Opiskelija osaa kuvata pääpiirteittäin, missä englantia puhutaan ja mainita englannin levinneisyyden syitä sekä pohtia englannin kielen asemaan, variantteihin ja arvostukseen liittyviä ilmiöitä. Oppilas osaa pohtia kielen ja kulttuurin suhdetta englannin osalta. Oppilas havaitsee, että arvot vaihtelevat riippuen yksilöllisestä kokemuksesta ja kulttuurisesta näkökulmasta.

Opiskelija osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista toimia ja oppia englanninkielisissä toimintaympäristöissä.

Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä englannin kielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee englannin kielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

Kielenopiskelutaidot
Opiskelija osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

Opiskelija huomaa, mihin hän voi käyttää englannin taitoaan myös koulun ulkopuolella ja osaa pohtia, miten hän voi käyttää taitoaan koulun päätyttyä.

Kehittyvä kielitaito taitotaso B 1.1, taito toimia vuorovaikutuksessa
Opiskelija pystyy viestimään, osallistumaan keskusteluihin ja ilmaisemaan mielipiteitään melko vaivattomasti jokapäiväisissä viestintätilanteissa.

Opiskelija pystyy jossain määrin olemaan aloitteellinen viestinnän eri vaiheissa ja osaa varmistaa, onko viestintäkumppani ymmärtänyt viestin sekä kiertää tai korvata tuntemattoman sanan tai muotoilla viestinsä uudelleen. Opiskelija pystyy neuvottelemaan tuntemattomien ilmauksien merkityksistä.

Opiskelija osoittaa tuntevansa tärkeimmät kohteliaisuussäännöt. Opiskelija pystyy ottamaan vuorovaikutuksessaan huomioon joitakin tärkeimpiä kulttuurisiin käytänteisiin liittyviä näkökohtia.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
Opiskelija ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia selkeästä ja lähes normaalitempoisesta yleiskielisestä puheesta tai yleistajuisesta kirjoitetusta tekstistä ja ymmärtää yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta tai kirjoitettua tekstiä. Oppilas löytää pääajatukset, avainsanat ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
Opiskelija osaa kertoa ydinkohdat ja myös hiukan yksityiskohtia erilaisista jokapäiväiseen elämään liittyvistä itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitteellisista aiheista käyttäen melko laajaa sanastoa ja rakennevalikoimaa sekä joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Oppilas osaa soveltaa useita ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Muu vieras kieli

Kieli on mukana kaikessa toiminnassa ja jokainen opettaja voidaan ajatella olevan kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä, ja kielten opetus on osa kielikasvatusta sekä johdatusta kielitietoisuuteen.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
kurssit 1-2	• tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tulkita erilaisia tekstejä	• arkipäivän puhetilanteet • sanastot ja rakenteet • erilaiset vuorovaikutustilanteet	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5

	• ohjata opiskelijaa hankkimaan tietoa vieraalla kielellä • tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta • laajentaa kielen käytön aihepiirejä • ohjata kiinnittämään huomiota rakenteiden monipuolisuuteen ja hyvään ääntämiseen	• tekstit ja puhe erilaisissa yhteyksissä: internet, kirjallisuus, tiedotusvälineet, oppikirjat • peruskielioppi: verbit, substantiivit, adjektiivit, pronominit, prepositiot, kysymykset, sanajärjestys populaarikulttuuri	• L6

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen

A-oppimäärän mukaan

Opiskelija osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä.
Opiskelija osaa tehdä havaintoja mahdollisuuksista oppia kohdekielisissä toimintaympäristöissä.
Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee kohdekielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.

B-oppimäärän mukaan

Opiskelija osaa tehdä havaintojensa perusteella johtopäätöksiä kohdekielen säännönmukaisuuksista ja soveltaa johtopäätöksiään sekä verrata sitä, miten sama asia ilmaistaan jossakin muussa kielessä. Opiskelija tuntee kohdekielen keskeisiä kielitiedon käsitteitä.
Opiskelija osaa pohtia opiskeltavan kielen asemaan liittyviä ilmiöitä, kuten kielen levinneisyyttä ja arvostusta.

Kielenopiskelutaidot

A -ja B-oppimäärän mukaan

Opiskelija osaa asettaa omia kielenopiskelutavoitteitaan ja arvioida opiskelutapojaan. Opiskelija osaa toimia vuorovaikutustilanteessa toisia kannustaen.

B-oppimäärän mukaan

Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa

A-oppimäärän mukaan

Opiskelija selviää jo kohtalaisesti monenlaisista jokapäiväisistä viestintätilanteista. Opiskelija pystyy enenevässä määrin olemaan aloitteellinen viestintätilanteessa.

Opiskelija osallistuu enenevässä määrin viestintään käyttäen tarvittaessa vakiosanontoja pyytäessään tarkennusta avainsanoista. Opiskelija joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä silloin tällöin ja käyttää esim. lähikäsitettä tai yleisempää käsitettä, kun ei tiedä täsmällistä (koira/eläin tai talo/mökki).

Opiskelija osaa käyttää kieltä yksinkertaisella tavalla kaikkein keskeisimpiin tarkoituksiin, kuten tiedonvaihtoon sekä mielipiteiden ja asenteiden asianmukaiseen ilmaisemiseen. Opiskelija s pystyy keskustelemaan kohteliaasti käyttäen tavanomaisia ilmauksia ja perustason viestintärutiineja.

B-oppimäärän mukaan

Opiskelija selviytyy monista rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen joskus viestintäkumppaniin.

Opiskelija osallistuu viestintään, mutta tarvitsee vielä usein apukeinoja. Opiskelija osaa reagoida suppein sanallisin ilmauksin, pienin elein (esim. nyökkäämällä), äännähdyksin, tai muunlaisella minimipalautteella. Joutuu pyytämään selvennystä tai toistoa hyvin usein.
Opiskelija osaa käyttää yleisimpiä kohteliaaseen kielenkäyttöön kuuluvia ilmauksia monissa rutiininomaisissa sosiaalisissa tilanteissa.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
A-oppimäärän mukaan
Opiskelija pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia, tunnistaa usein ympärillään käytävän keskustelun aiheen, ymmärtää pääasiat tuttua sanastoa sisältävästä yleiskielisestä tekstistä tai hitaasta puheesta. Opiskelija osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä asiayhteydestä.

B-oppimäärän mukaan
Opiskelija ymmärtää yksinkertaista, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta asiayhteyden tukemana. Opiskelija pystyy löytämään tarvitsemansa yksinkertaisen tiedon lyhyestä tekstistä.

Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
A-oppimäärän mukaan
Opiskelija osaa rajallisen määrän lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeistä sanastoa ja perustason lauserakenteita ja pystyy kertomaan arkisista ja itselleen tärkeistä asioista käyttäen suppeaa ilmaisuvarastoa ja kirjoittamaan yksinkertaisia viestejä. Oppilas ääntää harjoitellut ilmaisut ymmärrettävästi.

B-oppimäärän mukaan
Opiskelija pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Opiskelija osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Opiskelija osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

Matematiikka

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää opiskelijoiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelma. Matematiikan opetuksen tehtävänä on kartoittaa opiskelijoiden matemaattisen osaamisen taso, tukea heitä tarpeiden mukaan, auttaa nostamaan matemaattisen ajattelun tasoa sekä perehdyttää heitä matemaattisten ongelmien ratkaisuun. Matematiikan opiskelun tarkoitus on auttaa ylittämään matematiikkaan mahdollisesti liittyvät vaikeudet ja parantaa valmiuksia toisen asteen matematiikan kurssien suorittamiseen.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Matematiikka kurssit 1-4	• kerrata aiemmilla luokilla opittua ja mahdollisesti paikata sieltä jääneitä aukkoja. • vahvistaa opiskelijan matemaattista ajattelua ja tukea hänen mahdollista epävarmuuttaan matematiikan suhteen.	• matematiikan peruskäsitteet • peruslaskutoimitukset: summa, erotus, osamäärä ja tulo; sulkujen poistaminen ja etumerkit, lausekkeen sieventäminen • lukujonot • mittayksiköt • potenssit	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

	• rakentaa kokonaiskuva matematiikasta tieteenä ja näyttää sen sovellutuksia käytännössä. • vahvistaa opiskelijan perustaitoja ja kykyä suoriutua tulevista opinnoista. • tarjota opiskelijalle tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti • ohjata opiskelijaa soveltamaan sisältöä arkeen ja käytäntöön	• yhtälöt ja epäyhtälöt • geometrian peruskäsitteet ja -laskutoimitukset • trigonometrian perusteet • talousmatematiikan perusteet: prosenttilaskut ja tilastot • todennäköisyyslaskenta • matemaattisen analyysin perusteet	

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Merkitys, arvot ja asenteet
Opiskelija ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuu rakentavasti ryhmän toimintaan.

Työskentelyn taidot
Opiskelija havaitsee ja selittää oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä.

Opiskelija osaa ilmaista matemaattista ajatteluaan sekä suullisesti että kirjallisesti.

Opiskelija osaa jäsentää ongelmia ja ratkaista niitä hyödyntäen matematiikkaa.

Opiskelija osaa arvioida matemaattista ratkaisuaan ja tarkastelee kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.

Opiskelija osaa soveltaa matematiikkaa eri ympäristöissä.

Opiskelija osaa itse hankkia, käsitellä ja esittää tilastotietoa.

Opiskelija saa soveltaa tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan opiskelussa.

Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet
Opiskelija käyttää aktiivisesti päättely- ja päässälaskutaitoa eri tilanteissa.

Opiskelija osaa sujuvasti peruslaskutoimitukset rationaaliluvuilla.

Opiskelija tunnistaa reaaliluvut ja osaa kuvailla niiden ominaisuuksia.

Opiskelija osaa kertoa prosentin käsitteen käytöstä. Opiskelija osaa laskea prosenttiosuuden, prosenttiluvun osoittaman määrän kokonaisuudesta sekä muutos- ja vertailuprosentin. Opiskelija osaa käyttää tietojaan eri tilanteissa.

Opiskelija osaa ratkaista ensimmäisen asteen yhtälön symbolisesti. Opiskelija osaa ratkaista vaillinaisen toisen asteen yhtälönesimerkiksi päättelemällä tai symbolisesti.

Opiskelija ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen sekä osaa piirtää ensimmäisen ja toisen asteen funktion kuvaajan. Opiskelija osaa tulkita kuvaajia monipuolisesti.

Opiskelija osaa nimetä ja kuvailla suoriin, kulmiin ja monikulmioihin liittyviä ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.

Opiskelija osaa käyttää Pythagoraan lausetta ja trigonometrisia funktioita. Opiskelija ymmärtää kehäkulman ja keskuskulman käsitteet.

Opiskelija osaa laskea tasokuvioiden pinta-aloja ja kappaleiden tilavuuksia. Opiskelija osaa pinta-ala- ja tilavuusyksiköiden muunnoksia.

Opiskelija hallitsee keskeiset tilastolliset tunnusluvut ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Opiskelija osaa määrittää sekä klassisia että tilastollisia todennäköisyyksiä.

Opiskelija osaa soveltaa algoritmisen ajattelun periaatteita ja osaa ohjelmoida yksinkertaisia ohjelmia

Biologia

Biologian opetuksen tehtävänä on auttaa opiskelijoita ymmärtämään elämää ja sen kehittymistä, kartuttaa luonnontuntemusta sekä ohjata ymmärtämään ekosysteemien toimintaa, ihmisen elintoimintoja sekä perinnöllisyyden ja evoluution perusteita. Biologian opetus auttaa opiskelijoita ymmärtämään, miten biologian tietoja ja taitoja voidaan soveltaa ja hyödyntää omassa elämässä, eettisissä pohdinnoissa ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Biologian opetus kehittää opiskelijoiden ympäristötietoisuutta ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Biologia kurssit 1-2	• kehittää opiskelijan ymmärrystä ekosysteemien perusrakenteesta • harjoittaa erilaisten lajien tunnistamista • ohjata opiskelijaa ymmärtämään eliöiden rakenteita sekä eliökunnan rakennetta • ohjata opiskelijaa ymmärtämään perinnöllisyyden ja evoluution perustoimintoja • ohjata arvioimaan luonnonympäristössä tapahtuvia muutoksia sekä ihmisen vaikutusta niihin • lisätä opiskelijan ymmärrystä ihmisen kehon toiminnasta	• biologian erityispiirteet • ekosysteemin perusrakenne – solusta eliöksi • selvitetään elämän perusilmiöitä ja eliöiden luokittelua • perinnöllisyys • evoluutio • kaupunkiekologia • ihmisen biologia • luonnon monimuotoisuus • ihmisen kehon toiminta • genetiikka ja perinnöllisyys	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Biologinen tieto ja ymmärrys

Opiskelija osaa kuvata metsäekosysteemin perusrakennetta ja toimintaa sekä tunnistaa erilaisia ekosysteemejä ja niiden ravintoverkkojen lajeja. Opiskelija osaa kuvata monimuotoisuuden merkitystä ekosysteemien toiminnalle sekä pohtia metsien kestävän käytön merkitystä eliöille ja ihmiselle.

Opiskelija osaa kuvata eliökunnan luokittelun periaatteita, osaa nimetä eliöiden rakenteita sekä osaa kuvata eliöiden elintoimintoja. Opiskelija osaa vertailla eri eliöryhmien sukulaisuutta rakenteellisten ja toiminnallisten sopeutumien pohjalta sekä tunnistaa, luokittelee ja vertailee eliöryhmiä.

Opiskelija osaa tehdä havaintoja lajien esiintymisestä ja osaa kuvata lajien sopeutumista eri elinympäristöihin. Opiskelija tunnistaa lähiympäristön tyypillisiä eliölajeja ja ymmärtää niiden merkityksen luonnon monimuotoisuudelle.

Opiskelija ymmärtää ja osaa kuvata perimän ja ympäristön vaikutusta eliöiden yksilönkehityksessä. Opiskelija osaa kuvata miten elämä ja luonnon monimuotoisuus ovat kehittyneet maapallolla evoluution tuloksena.

Opiskelija osaa kuvata ihmiselimistön perusrakenteita ja elintoimintoja sekä osaa selostaa ihmisen kasvun ja kehittymisen pääperiaatteita.

Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja pieniä tutkimuksia omassa lähiympäristössä tapahtuvista luonnollisista ja ihmisen toiminnan aiheuttamista luonnonympäristön muutoksista.

Opiskelija ymmärtää maapallon luonnonvarojen rajallisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkityksen sekä tuntee kestävän elämäntavan perusteet ja jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.

Opiskelija osaa esittää mielekkäitä kysymyksiä luonnosta ja luonnonilmiöistä, osaa käyttää biologialle ominaisia peruskäsitteitä sekä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä. Opiskelija osaa esittää perusteltuja luonnontieteellisiä käsityksiä ja päätelmiä.

Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti ja tavoitteellisesti laboratoriossa ja maastossa. Opiskelija osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti biologian tutkimusvälineistöä ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

Opiskelija osaa koostaa ohjeiden mukaisesti perinteisen tai digitaalisen kasvikokoelman tai muun digitaalisen eliökokoelman. Opiskelija toteuttaa ohjatusti kasvatuskokeen.

Opiskelija osaa havainnoida ja tallentaa keräämiään tietoja laboratoriossa ja maastossa. Opiskelija osaa esittää hypoteeseja ja tehdä ohjatusti pienimuotoisen biologisen tutkimuksen ja osaa raportoida sen tuloksia.

Opiskelija osaa kuvata, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa sekä osaa perustella näkemyksiä biologisen tietämyksen pohjalta. Opiskelija osallistuu lähiluonnon vaalimisprojektiin, sen toteuttamiseen ja tulosten raportointiin.

Biologian asenne- ja arvotavoitteet
Opiskelija osaa perustella esimerkkien avulla miten luonnossa toimitaan kestävällä ja luonnon monimuotoisuutta säilyttävällä tavalla.

Opiskelija osaa hyödyntää biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa ja esittää perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.

Opiskelija osaa kuvata, miten toimitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Maantieto

Maantiedon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden maailmankuvan rakentumista. Opiskelijoita ohjataan seuraamaan ja ymmärtämään koko maailmassa ja omassa lähiympäristössä tapahtuvia muutoksia. Maantiedon opetuksessa otetaan huomioon luonnontieteiden, ihmistieteiden ja yhteiskuntatieteiden näkökulmat. Näin rakennetaan eheää kokonaiskuvaa monimuotoisesta maailmasta ja sen toiminnasta. Opetuksessa käsitellään luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutusta ja sen yhteyttä ympäristön tilaan.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Maantieto kurssit 1-2	• ohjata opiskelijaa jäsentämään kokonaiskuvaa maapallosta ja sen rakenteesta • ohjata opiskelijaa ymmärtämään maantieteellisiä ilmiöitä Suomessa muualla maailmassa • harjoittaa opiskelijaa havainnoimaan ympäristöä ja siinä tapahtuvia muutoksia • tukea opiskelijaa ymmärtämään vastuullisen toiminnan ja kestävän elämäntavan merkitys	• elämän perusedellytykset maapallolla; planetaariset ilmiöt ja maapallon perusrakenne • geologiset ilmiöt (mm. mannerliikunnot, jääkaudet ym.) • maapallon karttakuva ja erilaiset alueet • luonnonvarojen ekologinen käyttö – kestävän kehityksen periaate • kasvillisuusvyöhykkeet • ilmasto – ilmastovyöhykkeet ja sääilmiöt • kulttuurinen moninaisuus ja oma identiteetti maailmassa	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Opiskelija hahmottaa maapallon karttakuvan peruspiirteet sekä tietää keskeisten kohteiden sijainnin ja nimistön.

Opiskelija osaa selittää esimerkkien avulla Maan planetaarisuuden, vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelun sekä hahmottaa maapallon kehät ja vyöhykkeisyyden. Opiskelija osaa tunnistaa ja kuvailla luonnonmaisemia Suomessa ja maapallolla sekä osaa tuoda esille joitakin niiden syntyyn vaikuttaneita tekijöitä.

Opiskelija osaa kuvata ihmisten elämän ja kulttuurien piirteiden sekä kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa ja muualla maailmassa.

Opiskelija osaa kuvata, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Suomessa ja eri puolilla maapalloa. Opiskelija osaa kertoa, miksi luonnonvarojen kestävä käyttö on tärkeää.

Opiskelija osaa selittää että maantiedossa tutkitaan alueita ja alueiden välisiä eroja sekä hahmottaa kartoilta eri aluetasot: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Opiskelija osaa esittää maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtia vastauksia niihin.

Opiskelija osaa mitata sekä jana- että suhdelukumittakaavan avulla etäisyyksiä kartalla, suunnata kartan todellisuuden mukaisesti ja liikkua maastossa kartan avulla.

Opiskelija osaa käyttää kuvia, karttoja, karttapalveluja sekä muuta geomediaa maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Opiskelija osaa laatia yksinkertaisia karttoja, diagrammeja sekä muita maantieteellisiä malleja.

Opiskelija osaa toteuttaa pienimuotoisen maantieteellisen tutkimuksen. Opiskelija osaa havainnollistaa tutkimustuloksia geomedian avulla sekä esittää tutkimustulokset suullisesti.

Opiskelija osaa havainnoida lähiympäristön muutoksia, osaa antaa esimerkkejä Suomessa ja muualla maailmassa tapahtuvista ympäristön muutoksista ja osaa nimetä keskeisiä muutoksia aiheuttavia tekijöitä. Opiskelija osaa tuoda esille maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja osaa selittää tapahtumien taustoja.

Opiskelija osaa toimia ryhmän jäsenenä ja arvioida omaa toimintaansa ryhmässä. Opiskelija osaa esittää mielipiteitä maantieteellisistä asioista sekä kuunnella ja suhtautua rakentavasti erilaisiin näkemyksiin.

Opiskelija toimii projektissa, jossa yhdessä muiden kanssa vaikutetaan lähiympäristön viihtyisyyden parantamiseen tai ympäristön monimuotoisuuden säilyttämiseen. Opiskelija ymmärtää ja osaa kuvata globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan.

Opiskelija osaa kertoa, miten toimitaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Opiskelija osaa ottaa kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin ja osaa antaa esimerkkejä miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.

Opiskelija osaa luonnehtia omaan alueelliseen identiteettiinsä vaikuttavia tekijöitä sekä osaa kuvata lähiympäristön ja sen monimuotoisuuden merkitystä.

Opiskelijaosaa kuvata kulttuurien ja ihmisten moninaisuuden merkitystä sekä osaa tarkastella yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Fysiikka

Fysiikan opetuksen tehtävänä on antaa yleiskuva fysiikan tieteellisestä luonteesta ja merkityksestä luonnonilmiöiden tutkimisessa. Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Opetus auttaa ymmärtämään fysiikan ja teknologian merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Fysiikan opetuksen tehtävänä on tukea fysiikkaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä,

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Fysiikka kurssit 1-2	• tutustuttaa opiskelija fysiikan ja luonnonilmiöiden tutkimisen perusteisiin • perehdyttää opiskelija fysiikan pääalueisiin ja käytännön merkitykseen • selventää opiskelijalle fysiikan suhdetta matematiikkaan ja muihin luonnontieteisiin • antaa opiskelijalle valmiudet fysiikkaan kuuluvien laskujen suorittamiseen • täydentää yläasteella opittua ja johdatellaan pidemmälle, jotta oppilas selviytyy toisen asteen fysiikan opinnoista	• fysikaalisten ilmiöiden tutkimisen ja mittaamisen perusteet • ääni ja valo luonnonilmiöinä sekä optiikan perusteet. • energian eri muodot • liikkeen ja voiman yhteys • liikkeeseen, massaan, paineeseen ja vuorovaikutukseen liittyvät laskutoimitukset. • sähköön liittyvät luonnonilmiöt ja sähkölaitteet • fysiikka maailmankaikkeuden rakenteessa	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Merkitys, arvot ja asenteet
Opiskelija osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Opiskelija osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.

Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Opiskelija osaa kuvata fysiikan osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten fysiikan osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Opiskelija osaa kuvata erilaisia valintoja energiavarojen kestävän käytön kannalta.

Tutkimisen taidot
Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Oppilas osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen
tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Opiskelija osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ja mittauksia ohjeiden tai suunnitelman mukaan.
Oppilas osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa erilaisia tutkimuksia.

Opiskelija osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Opiskelija osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

Opiskelija osaa kuvata joitakin teknologisia sovelluksia ja niiden toimintaperiaatteita. Opiskelija osaa työskennellä yhteistyössä teknologisen ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja mittaustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Opiskelija osaa kuvata ja selittää ilmiöitä fysiikan keskeisten käsitteiden avulla. Opiskelija osaa yhdistää ilmiöön siihen liittyvät ominaisuudet ja ominaisuuksia kuvaavat suureet.

Opiskelija osaa käyttää yksinkertaisia malleja ja tehdä ennusteita sekä harjoittelee yksinkertaisten mallien muodostamista mittaustuloksista. Opiskelija osaa kuvata mallia ja nimetä mallin rajoituksia tai puutteita.

Opiskelija osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Opiskelija osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä fysiikalle ominaisella tavalla.

Opiskelija osaa kuvata fysiikkaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Opiskelija osaa käyttää vuorovaikutuksen ja liikkeen sekä sähkön keskeisiä käsitteitä, olioita, ilmiöitä, ominaisuuksia, suureita, malleja ja lakeja tutuissa tilanteissa.

Opiskelija osaa käyttää fysiikan tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa fysiikkaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Kemia

Kemian opetuksen tehtävänä on antaa kattava kuvaus kemian teoreettisesta tiedosta ja perehdyttää oppilas kemian käytännön sovellutuksiin, jotta hän ymmärtäisi kemian merkityksen arki- ja talouselämässä. Kemian opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden luonnontieteellisen ajattelun sekä maailmankuvan kehittymistä. Kemian opetus auttaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetus ohjaa opiskelijoita ottamaan vastuuta ympäristöstään. Kemian opetuksen tehtävänä on tukea kemiaan liittyvien käsitteiden rakentumista sekä ilmiöiden ymmärtämistä.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Kemia kurssit 1-2	• antaa opiskelijalle yleiskuva kemiasta tieteenä • perehdyttää opiskelija arkipäivän sovellusten ja luonnonilmiöiden tarkasteluun • johdattaa opiskelija kemian eri pääalueisiin ja niiden käytännön sovellutuksiin • antaa opiskelijalle yleiskuva alkuaineista ja niiden luokittelusta sekä kemiallisen reaktion merkityksestä aineiden muodostumiselle • antaa opiskelijalle valmiudet syventää hankittuja tietoja jatko-opinnoissa • selvitetään laboratoriotyön perusteet, vaikka käytännön kokeiluja ei tehtäisi	• kemian eri osa-alueiden erot ja merkitys • liuoksen ja seoksen sekä molekyylin ja yhdisteen käsitteet • kemiallisen reaktion merkitys ja aineiden muodostuminen • alkuaineiden ja yhdisteiden ero sekä alkuaineiden luokitusjärjestelmän perusteet • luonnonilmiöiden, kuten ilman ja veden kemiallinen luonne • kestävä kehitys • orgaanisen kemian sekä metallien kemian perusasiat • kemian sovellukset teollisuudessa ja arkielämässä	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Merkitys, arvot ja asenteet
Opiskelija osaa asettaa omia tavoitteita pienten kokonaisuuksien osalta ja työskennellä niiden saavuttamiseksi. Opiskelija osaa kuvata omaa osaamistaan opettajan antaman palautteen, vertaispalautteen ja itsearvioinnin perusteella.

Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian tietoja ja taitoja tarvitaan erilaisissa tilanteissa. Opiskelija osaa kuvata kemian osaamisen merkitystä eri ammateissa ja jatko-opinnoissa.

Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla, miten kemian osaamista tarvitaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Opiskelija osaa kuvata erilaisia valintoja luonnonvarojen kestävän käytön ja tuotteen elinkaaren kannalta.

Tutkimisen taidot
Opiskelija osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavasta ilmiöstä. Opiskelija osaa tarkentaa kysymyksiä tutkimuksen tai muun toiminnan kohteeksi esimerkiksi rajaamalla muuttujia.

Opiskelija hallitsee perustyötaidot, osaa työskennellä turvallisesti sekä tehdä havaintoja ohjeiden tai suunnitelman mukaan.

Opiskelija osaa toteuttaa yhteistyössä muiden kanssa suljettuja ja avoimia tutkimuksia.

Opiskelija osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia. Opiskelija osaa arvioida tulosten oikeellisuutta ja luotettavuutta sekä osaa kuvata tutkimusprosessin toimivuutta.

Opiskelija osaa kuvata joitakin esimerkkejä kemian soveltamisesta teknologiassa. Opiskelija osaa työskennellä yhteistyössä yksinkertaisen kemiaa soveltavan ratkaisun ideoinnissa, suunnittelussa, kehittämisessä ja soveltamisessa.

Opiskelija osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tai sovelluksia tiedon ja tutkimustulosten hankkimiseen, käsittelemiseen ja esittämiseen. Opiskelija osaa tehdä havaintoja ja päätelmiä simulaatiosta.

Opiskelija osaa käyttää kemian keskeisiä käsitteitä oikeassa asiayhteydessä ja yhdistää niitä toisiinsa. Opiskelija osaa kuvata ja selittää ilmiöitä kemian keskeisten käsitteiden avulla.

Opiskelija osaa kuvata aineen rakennetta ja kemiallisia ilmiöitä malleilla tai kuvauksilla.

Opiskelija osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä.

Opiskelija osaa ilmaista ja perustella erilaisia näkemyksiä kemialle ominaisella tavalla.

Opiskelija osaa kuvata kemiaan liittyvien esimerkkien avulla luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä. Opiskelija osaa kuvata esimerkkien avulla tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa.

Opiskelija osaa käyttää aineen ominaisuuksien, rakenteiden ja aineiden muutoksien keskeisiä käsitteitä, ilmiöitä ja malleja tutuissa tilanteissa.

Opiskelija osaa käyttää kemian tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kemiaa sovelletaan eri ympäristöissä.

Terveystieto

Opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden terveysosaamisen kehittäminen tieteelliseen tietoon pohjautuen. Terveystiedon opetuksen tehtävänä on opiskelijoiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Lähtökohtana on elämän kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä. Opetus tukee opiskelijoiden turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä. Terveysosaamisen avulla opiskelijat hahmottavat terveyden laaja-alaisuutta ja saavat valmiuksia tehdä tarkoituksenmukaisia ja perusteltuja terveyteen liittyviä valintoja ja päätöksiä.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Terveystieto kurssit 1-2	• ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyden käsite laaja-alaisesti sekä ymmärtämään terveellisten elintapojen merkitys • tukea opiskelijaa kehittymään terveyteen liittyvän tiedon hankkijana sekä käyttäjänä • ohjata opiskelijaa ymmärtämään kriittisen tarkastelun merkitys yhteisöllisissä ja kulttuurisissa terveyteen liittyvissä asioissa	• terveellinen ruokavalio, säännöllinen liikunta, riittävä lepo sekä oikeanlaiset työtavat • päihteet ja nautintoaineet • median käyttö • seksuaaliterveys (mm. ehkäisy, sukupuolitaudit) • sosiaalinen, psyykkinen ja fyysinen hyvinvointi; toimivat ihmissuhteet, mielenterveys • turvallinen liikkuminen liikenteessä • tieteellinen tieto terveyteen liittyvien asioiden taustalla; lähde- sekä mediakriittisyys • hätäensiapu	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
Opiskelija osaa kuvata terveyden osa-alueet ja näiden välistä vuorovaikutusta esimerkkien avulla sekä kuvata esimerkein mitä terveyden edistämisellä tarkoitetaan. Oppilas pystyy esittelemään elämänkulun eri vaiheita, erityisesti nuoruuden kehitystä ja kuvaamaan esimerkkien avulla terveyden, kasvun ja kehityksen merkitystä elämän voimavarana.

Opiskelija osaa nimetä useita tunteita sekä osaa antaa esimerkkejä tunteiden ja käyttäytymisen välisestä vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisen säätelystä. Opiskelija pystyy tuottamaan ratkaisuja ristiriitatilanteiden selvittämiseen sekä esitellä keinoja stressin ja kriisien käsittelyyn.

Opiskelija osaa eritellä terveystottumusten omaksumiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista. Opiskelija osaa kuvata elämäntapoihin liittyviä eettisiä kysymyksiä ja esimerkkejä käyttäen arvioida elämäntapoihin liittyvien valintojen seurauksia. Opiskelija osaa arvioida terveyteen liittyvän tiedon luotettavuutta usean tiedon luotettavuutta kuvaavan tekijän pohjalta.

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
Opiskelija osaa kuvata elinympäristön aiheuttamia keskeisiä suoria ja epäsuoria vaikutuksia terveyteen sekä esitellä yhteisöjen, kulttuurin, median ja tieto- ja viestintäteknologian yhteyksiä terveyteen.

Opiskelija osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia. Opiskelija osaa kuvata miten hakeutua oman koulun ja kunnan terveyspalveluihin ja antaa useampia esimerkkejä siitä, miten niitä voi hyödyntää tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa.

Opiskelija osaa pohtia esimerkein sitä, miten perhe, lähiyhteisöt, muut sosiaaliset yhteisöt vaikuttavat käsityksiin terveydestä. Opiskelija osaa esimerkein eritellä omaa oppimistaan tukevia tekijöitä.

Opiskelija osaa arvioida terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä sekä perustella terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä käsityksiä. Opiskelija osaa eritellä elämäntapojen seurauksia toisille ja ympäristön terveydelle sekä esitellä esimerkein keinoja ja tapoja miten terveyteen voidaan vaikuttaa lähiyhteisöissä.

Uskonto

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa opiskelijoille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija uskontoon ilmiönä sekä sen monimuotoisuuteen ja ohjata oman maailmankatsomuksen muodostamiseen. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämän niistä käytävää keskustelua. Opiskelijoita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetus kannustaa opiskelijoita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisten pyhää.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Uskonto kurssit 1-2	• ohjata opiskelijaa ymmärtämään uskontoa ilmiönä • perehdyttää opiskelija erilaisiin uskontoihin eripuolilta maailmaa • ohjata opiskelijaa ymmärtämään erilaisia uskonnollisia tapoja (riittejä) ja symboleita • auttaa opiskelijaa ymmärtämään uskonnon asemaa ja merkitystä maailmanpolitiikassa, taiteessa ja kulttuurissa	• uskonnon määrittely • erilaisiin uskontoihin perehtyminen • eri uskontojen perusteisiin perehtyminen • eri uskontojen erilaisten tapojen samankaltaisuuksien tarkastelu • oma ja toisten pyhä • erilaiset Jumala-käsitykset • kristillinen etiikka • oman uskonnon asema • uskonnollisen monimuotoisuuden merkitys	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Opiskelija tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.

Opiskelija osaa kuvailla opiskelemansa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Opiskelija tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.

Opiskelija osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Opiskelija osaa kuvailla uskonnoissa ja katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.

Opiskelija osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Opiskelija tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.

Opiskelija tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Opiskelija osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Opiskelija tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.

Opiskelijaosaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.

Opiskelija pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänkysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

Opiskelija pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen

Elämänkatsomustieto

Elämänkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden valmiuksia kasvaa itsenäisiksi, suvaitsevaisiksi, vastuullisiksi ja arvostelukykyisiksi kansalaisiksi sekä tukea heidän oman maailmankatsomuksensa muodostamista ja selkeyttämistä.

Elämänkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää opiskelijoiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämänkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluun ja toimintaansa. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Elämänkatsomustiedossa kriittinen ajattelu, avoin ja pohdiskeleva asenne tukevat osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Elämänkatsomistieto kurssit 1-2	• ohjata opiskelijaa tunnistamaan, ymmärtämään sekä käyttämään katsomuksellisia käsitteitä • ohjata opiskelijaa tuntemaan erilaisia katsomuksia sekä arvioimaan niitä • ohjata opiskelijaa ymmärtämään erilaisten katsomuksien taustalla olevia perusteita • kannustaa opiskelijaa ajattelemaan kriittisesti ja itsenäisesti • auttaa opiskelijaa hahmottamaan oman maailmankatsomuksensa ja toimintansa merkitys maailmassa	• maailmankuvan ja -katsomuksen käsitteet • humanismi ja YK:n ihmisoikeuksien julistus • eri kulttuureihin perehtyminen • erilaisiin katsomuksiin ja uskontoihin perehtyminen • eettisiin suuntauksiin tutustuminen (etiikka) • oman maailman- ja elämänkatsomuksen selkeyttäminen • uskonnoton ajattelu • tieteellinen maailmankatsomus	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

		• kriittisen ajattelun periaatteet	

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Opiskelija osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.

Opiskelija osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Opiskelija osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.

Opiskelija osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Opiskelija osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti.

Opiskelija osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.

Opiskelija osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
Opiskelija osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta.

Opiskelija osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä.

Opiskelija osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävän elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Opiskelija tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.

Opiskelija osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Historia

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaan vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla opiskelijoita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Opiskelijoita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiintyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea opiskelijoiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuaan aktiivisiksi ja erilaisuutta ymmärtäviksi yhteiskunnan jäseniksi.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Historia kurssit 1-2	• perehdyttää opiskelija Suomen historian keskeisiin vaiheisiin sekä antaa yleiskuva maailmanhistorian kehityksestä esihistoriasta nykyaikaan • auttaa opiskelijaa hahmottamaan Suomen historian eri pääjaksot, eli ajan ennen valtiollisia instituutioita, Ruotsin ja	• Suomen väestön muutto ja koostumuksen muuttuminen • Ruotsin vallan ajan kehitys ja sen vaikutus Suomen kulttuuriin ja yhteiskuntaan.	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6

	Venäjän vallan ajat sekä itsenäisyyden ajan • ohjata opiskelijaa hahmottamaan yleisen historian eri aikakaudet ja osaa sijoittaa ne kronologiaan • lisätä opiskelijan tuntemusta Suomen ja maailmanhistorian merkkihenkilöistä	• keskeisimmät sodat ja rajansiirrot sekä Suomen siirtyminen Venäjän vallan alle • itsenäistyminen, kansalaissota, talvi- ja jatkosota • sodanjälkeinen aika • yleisen historian pääjaksot: vanha aika, keskiaika ja uusi aika • Euroopan historian kehitys antiikista nykyaikaan • pääpiirteet muun maailman kehityksestä ja Euroopan vaikutuksesta maailmanhistoriaan • nykyisen maailmanpolitiikan juuret	• L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Tiedon hankkiminen menneisyydestä
Opiskelija osaa etsiä tietoa erilaisista historian tiedonlähteistä ja havaitsee niiden luotettavuudessa eroja. Oppilas osaa lukea ja tulkita erilaisia lähteitä.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen
Opiskelija osaa sijoittaa opiskelemansa asiat ajallisiin yhteyksiinsä ja niiden avulla aikajärjestykseen. Opiskelija pystyy asettautumaan menneen ajan ihmisen asemaan ja kuvailemaan tämän toiminnan motiiveja.

Opiskelija osaa erotella historiallisia tapahtumia tai ilmiöitä selittävät tekijät vähemmän tärkeistä. Opiskelija osaa selittää, miksi joillain elämänalueilla toimittiin ennen samoin tai toisin kuin nykyään.

Historiallisen tiedon käyttäminen
Opiskelija osaa muodostaa historian tapahtumista ja ilmiöistä omia perusteltuja tulkintoja.

Opiskelija osaa kuvailla ihmisen toiminnan tarkoitusperiä.

Opiskelija osaa arvioida historian tapahtumista tai ilmiöistä tehtyjen tulkintojen luotettavuutta.

Opiskelija osaa vastata menneisyyttä koskeviin kysymyksiin käyttämällä eri lähteistä saamaansa informaatiota.

Opiskelija osaa kuvailla, miten menneisyyden tulkinnoilla perustellaan tulevaisuuden valintoja.

Yhteiskuntaoppi

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijoiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi kansalaisiksi. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen perusta sekä rohkaista opiskelijoita kehittymään oma-aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi. Opiskelijoita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Yhteiskuntaoppi kurssit 1-2	• antaa opiskelijalle kuva yhteiskunnan ja sen instituutioiden toiminnasta • selvittää opiskelijalle yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä yksilön vaikuttamismahdollisuudet • perehdyttää opiskelija yhteiskunnan tukimuotoihin ja yksilön oikeusturvaan • antaa opiskelijalle yleiskuva yhteiskuntapoliittisista kysymyksistä ja ongelmista • antaa opiskelijalle yleiskuva maailmantalouden toiminnasta ja kansainvälisestä yhteistyöstä • selvittää opiskelijalle kansantalouden perustoiminnot sekä yritystoiminnan perusteet	• perusoikeudet ja kansalaisuuteen liittyvät kysymykset • oikeusturva ja oikeusjärjestelmän pääperiaatteet sekä oikeuslaitoksen rakenne • kansalaisen velvollisuudet ja oikeudet lähestyttäessä täysi-ikäisyyttä • työelämän pelisäännöt ja työsopimukseen liittyvät asiat • verotus, sosiaaliturva ja eläkejärjestelmä • Kansantalouden toiminta ja yrityksen perustaminen • maailmantalous ja kansainväliset järjestöt kuten YK ja EU. Suomen toiminta kansainvälisessä yhteisössä • kuluttajan asema ja kuluttajansuoja. Henkilökohtainen rahankäyttö • maanpuolustus ja sotilasliitot • huoltajuus – ja perhekysymykset	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys
Opiskelija osaa kuvailla ja selittää ihmisoikeusperiaatteita, oikeusvaltion keskeisiä periaatteita sekä suomalaisen oikeusjärjestelmän rakennetta ja toimintaa.

Opiskelija osaa kuvailla yhteiskunnan, talouden ja median toimintaa sekä tarkastella niihin liittyvää julkista keskustelua.

Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen
Opiskelija osaa kuvailla työelämän ja yrittäjyyden yhteiskunnallista merkitystä ja arvioida niiden tarjoamia mahdollisuuksia myös oman tulevaisuutensa kannalta.

Opiskelija pystyy tarkastelemaan ja keskustelemaan erilaisista yhteisöistä ja vähemmistöistä rakentavasti ja jäsentyneesti.

Opiskelija osaa antaa esimerkkejä poliittisesta päätöksenteosta, vallankäytöstä, yhteiskunnan rakenteista ja toiminnasta sekä paikallisella, kansallisella ja Euroopan unionin tasolla että globaalisti sekä toimia omaa lähiyhteisöä kehittäen demokraattistenpelisääntöjen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Opiskelija osaa perustella säästämisen, sijoittamisen ja kuluttamisen merkityksen sekä omassa elämässään että kansantaloudessa.

Opiskelija osaa ilmaista perustellun mielipiteensä tarkoituksenmukaisin keinoin, käyttää erilaisia vaikuttamistaitoja ja toimia rakentavasti osallistuvana kansalaisena lähiyhteisössä.

Integrointi

Eri oppiaineita opiskellaan integroidusti erilaisina teemakokonaisuuksina. Erityisesti taito -ja taideaineiden opetus kytketään muiden aineiden opiskeluun rakentamalla tehtäviä, jotka liittyvät käsitteillä oleviin aiheisiin.

Musiikki

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallistumiseen. Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa opiskelijoita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Opiskelijoiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhtautumista musiikkiin ja rakentaa arvostavaan ja uteliasta suhtautumista eri kulttuurien musiikkiin.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Musiikki kurssit 1	• kannustaa opiskelijaa rakentavaan toimintaan musisoivan ryhmän ja musiikillisten yhteisöjen jäsenenä • ohjata opiskelijaa ylläpitämään äänenkäyttö- ja laulutaitoaan • kannustaa opiskelijaa kehittämään laulu- ja soittotaitoaan • tarjota opiskelijalle mahdollisuus musiikillisten elämyksien kokemiseen	• musiikillisten ilmaisutaitojen kehittäminen • omien musiikillisten ideoiden tuottaminen • musiikin vaikutus tunteisiin ja hyvinvointiin • musiikillisen osaamisen kehittäminen harjoittelun avulla • musiikin kuuntelu • musiikin historia • musiikin lajit • instrumentit • esiintyminen	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Osallisuus
Opiskelija toimii musiikillisen ryhmän jäsenenä, huolehtii osuudestaan ja kannustaa toisia.

Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen
Opiskelija käyttää ääntään musiikillisen ilmaisun välineenä ja osallistuu yhteislauluun sovittaen osuutensa osaksi kokonaisuutta.

Opiskelija soittaa keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimia ja osallistuu yhteissoittoon melko sujuvasti.

Opiskelija osoittaa hahmottavansa musiikin perussykkeen liikkuessaan ja sovittaa liikeilmaisuaan kuulemaansa musiikkiin.

Opiskelija kuuntelee ääniympäristöä ja musiikkia ja osaa kertoa havainnoistaan.

Opiskelija osaa käyttää musiikillisia tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisia ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä.
Opiskelija osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa.

Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito
Opiskelija osaa jäsentää musiikin käyttötapoja ja ilmenemismuotoja ja kertoa havainnoistaan.

Opiskelija käyttää musiikin peruskäsitteitä ja merkintätapoja sekä termejä musiikillisessa toiminnassa.

Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa
Opiskelijan kanssa keskustellaan musiikin vaikutuksista hyvinvointiin ja tunteisiin, mutta tavoitetta ei oteta huomioon päättöarvosanan muodostamisessa.

Opiskelija käyttää laitteita ja soittimia musisointitilanteissa ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät tekijät.

Oppimaan oppiminen musiikissa
Opiskelija asettaa ohjattuna musisointiin, musiikkiliikuntaan tai säveltämiseen ja muuhun luovaan tuottamiseen liittyviä tavoitteita sekä arvioi edistymistään suhteessa niihin.

Kuvataide

Opetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden kuvallisen tuottamisen taitoja sekä kannustetaan häntä toimimaan erilaisissa visuaalisissa ympäristöissä. Heitä tutustutetaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Heitä ohjataan myös käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata opiskelijoita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Opiskelijoiden identiteetin rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisällisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Opiskelijoiden omat kokemukset, mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opiskelijoille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Kuvataide kurssit 1-2	• harjoittaa opiskelijaa eri tekniikoiden käytössä • tarjota opiskelijalla kokemuksia kuvataiteen tuottamisessa. • antaa opiskelijalle mahdollisuus nauttia kuvataiteesta • rohkaista opiskelijaa ilmaisemaan näkemyksiään kuvataiteen keinoin • kannustaa opiskelijaa soveltamaan kuvallisen viestinnän ja vaikuttamisen keinoja omissa tuotoksissaan	• yksilöllinen kuvailmaisu • opiskelijan identiteetin rakentuminen, osallisuus ja hyvinvointi • taidemuseo- ja näyttelyvierailut • taideteoksen tulkinta ja analyysi • kuvanveisto • maalaus • piirtäminen	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

		• sarjakuva • elokuva • kollaasi • installaatio • animaatio • rakentelu • valokuva • erilaiset materiaalit • taidehistoria	

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu
Opiskelija osaa käyttää erilaisia havaintovälineitä ympäristön ja sen kuvien tarkastelussa.

Opiskelija osaa sanallistaa havaintojaan ja ajatteluaan taiteesta, ympäristöstä ja muusta visuaalisesta kulttuurista.

Opiskelija osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti erilaisia välineitä ja tiedon tuottamisen tapoja käyttäen.

Kuvallinen tuottaminen
Opiskelija osaa käyttää tavoitteellisesti erilaisia kuvallisen tuottamisen materiaaleja, tekniikoita ja keinoja kuvailmaisussaan.

Opiskelija osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa itsenäisesti tai ryhmässä työskennellessään.

Opiskelija pyrkii vaikuttamaan ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kuvallisin keinoin.

Visuaalisen kulttuurin tulkinta
Opiskelija osaa käyttää joitakin kuvallisia, sanallisia ja muita kuvatulkinnan menetelmiä.

Opiskelija osallistuu tulkinnoillaan keskusteluun taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksestä.

Opiskelija osaa soveltaa joitakin kulttuurisesti erilaisia kuvailmaisun tapoja.

Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen
Opiskelija osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.

Opiskelija tarkastelee kuvailmaisussaan kulttuurista moninaisuutta ja kestävää kehitystä sekä tunnistaa kuvilla vaikuttamisen mahdollisuuksia

Käsityö

Käsityön oppiaineen tehtävänä on ohjata opiskelijoita kokonaiseen käsityöprosessin hallintaan. Käsityön opetuksen tehtävänä on opettaa opiskelijoita ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsityössä kehitetään opiskelijoiden avaruudellista hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnitteluosaamista. Opetuksessa painotetaan opiskelijoiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Opetukseen sisältyvät myös opiskelijoiden

oma elämänpiiri ja yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Käsityö kurssit 1	• ohjata opiskelijaa tutustumaan ja käyttämään erilaisia työvälineitä ja materiaaleja • ohjata opiskelijaa suunnittelemaan omaa työskentelyään • ohjata opiskelijaa ideoimaan, tutkimaan ja kokeilemaan • ohjata opiskelijaa havainnoimaan ja reagoimaan erilaisiin työtilanteisiin liittyviä riskitekijöitä	• erilaiset tekniikat • erilaiset materiaalit • työturvallisuus: vaarojen ja riskien arvioiminen • suunnittelu- ja vaihetyöskentely • suunnitelmien pohjalta erilaisten kädentaitotuotteiden valmistaminen • kädentaidot ja käsityötaide eri kulttuureissa • työvälineet • kodin työkalut • oma vaate- ja tekstiilihuolto • kodin kunnossapito	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Opiskelija suunnittelee työskentelyään, osaa tehdä valintoja ja etsiä työhönsä omia ratkaisuja.

Opiskelijaosaa asettaa työskentelylleen tavoitteita sekä työskentelee käsityöprosessin mukaisesti ja arvioi realistisesti oppimistaan käsityöprosessin aikana.

Opiskelija osaa valita tarkoituksenmukaisia materiaaleja sekä tekniikoita ja työstömenetelmiä ja osaa käyttää niitä valmistaessaan suunnittelemiaan tuotteita/teoksia.

Opiskelija käyttää käsityön keskeisiä käsitteitä ja osaa esittää ideansa selkeästi sekä toteuttaa ne suunnitelmaan perusten ottaen huomioon esteettisyyden ja toimivuuden.

Opiskelija osaa arvioida työskentelyn vaaroja ja riskejä sekä toimia turvallisesti käsityöprosessissa.

Opiskelija osaa käyttää itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa suunnittelussa ja valmistamisessa sekä oman tai yhteisen käsityöprosessin dokumentoinnissa tieto- ja viestintäteknologiaa.

Opiskelija osaa esimerkkien avulla kuvailla käsityön merkitystä arjessa, yhteiskunnassa ja työelämässä.

Opiskelija osaa perustella käsityön merkityksen kestävälle elämäntavalle ja tehdä sen mukaisia valintoja työskentelyssään.

Liikunta

Liikunnan kurssien tehtävänä on antaa opiskelijoille mahdollisuus monipuoliseen liikuntaan teoreettisen opiskelun vastapainoksi ja täydennykseksi. Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa opiskelijoiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä sekä myönteistä suhtautumista omaan kehoon. Tärkeitä ovat liikuntaan liittyvät positiiviset kokemukset ja liikunnallisen elämäntavan tukeminen. Opetuksessa korostuvat kehollisuus, fyysinen aktiivisuus ja yhdessä tekeminen. Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä. Opiskelijoita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin. Liikunnassa opiskelija saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Liikunta kurssit 1-3	• antaa opiskelijalle vaihtelua teoreettiseen opiskeluun • lisätä opiskelija virkeyttä ja parantaa ruumiillista kuntoa • kerrata eri lajien sääntöjä, tekniikkaa ja perinteitä • kannustaa opiskelijaa kokeilemaan uusia lajeja • parantaa yhteishenkeä ja yhteistyökykyjä • antaa opiskelijalle mahdollisuus liikunnan iloon ja opetetaan reilun pelin sääntöjä	• joukkuelajit: jalkapallo, lentopallo, pesäpallo, koripallo, salibandy • keilaus • ryhmäyttävät harjoitteet • rentoutuminen ja mindfullness • kuntosaliharjoittelu • lihashuolto ja kehonhuolto • ulkoilu ja luonnossa liikkuminen • tanssi • yleisurheilu • kuntotestit • luistelu • kiipeily • liikunta hyvinvoinnin perustana	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Fyysinen toimintakyky
Opiskelija osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntamuotoja.
Opiskelija tekee useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja erilaisissa liikuntatilanteissa.

Opiskelija osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa tasapaino- ja liikkumistaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Opiskelija osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja useimmissa opetetuissa liikuntamuodoissa.

Opiskelija osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Opiskelija osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.

Opiskelija toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla.

Sosiaalinen toimintakyky
Opiskelija osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

Opiskelija noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.

Psyykkinen toimintakyky
Opiskelija osaa pääsääntöisesti työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.

Kotitalous

Kotitalous kurssi tehtävänä on opettaa ruuanlaiton perusasiat ja esitellä ruuanlaitossa käytettäviä raaka-aineita ja valmistusmenetelmiä.

Kotitalouden opetuksen tehtävänä on kehittää kodin arjen hallinnan sekä kestävän ja hyvinvointia edistävän elämäntavan edellyttämiä tietoja, taitoja, asenteita ja toimintavalmiuksia. Opetuksessa edistetään kädentaitoja ja luovuutta sekä kykyä tehdä valintoja ja toimia kodin arjessa kestävästi. Opetuksessa luodaan perustaa opiskelijoiden kotitaloudelliselle osaamiselle. Opetus antaa valmiuksia vuorovaikutukseen ja yhdessä tekemiseen. Opetus kasvattaa toiminnallisuuteen ja yritteliäisyyteen sekä vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Kotitalous kurssit 1-2	• tutustuttaa opiskelija ruoanlaiton perusraaka-aineisiin • tutustuttaa opiskelija tärkeimpiin ja helpoimpiin valmistusmenetelmiin • antaa opiskelijalle perustiedot raaka-aineiden ravintosisällöstä ja terveellisyydestä • perehdyttää opiskelija ruokakulttuurin moninaisuuteen • tarjota opiskelijalle kokemuksia ruoanvalmistamisesta ohjatusti ryhmässä .	• ruuanlaiton tekniset perusasiat • Ruoan valmistaminen yhdessä • ateriakokonaisuuden suunnittelu ja toteuttaminen: alkuruoka, pääruoka, lisukkeet ja jälkiruoka • erilaisten ruokien maistaminen • ateriointi yhdessä • keittiön puhdistaminen ruoanlaiton jälkeen • suomalaiset ruokaperinteet ja eri kulttuurien keittiö • hygieniaosaaminen: lihan, kalan ja kanan sekä kasvisten käsittely • terveellisen ravinnon perusteet • omien ruokailutottumusten vaikutus hyvinvointiin	• L1 • L2 • Le • L4 • L5 • L6 • L7

Päättöarvioinnin hyvä (arvosanan 8) osaaminen

Käytännön toimintataidot
Opiskelija asettaa tavoitteita toiminnalleen ja työskentelee niiden saavuttamiseksi. Opiskelija arvioi itse

tavoitteiden saavuttamista ja omaa työskentelyään. Opiskelija tunnistaa omaa osaamistaan itsearvioinnin, opettajan antaman palautteen ja vertaispalautteen perusteella.

Opiskelija osaa käyttää tavallisimpia työmenetelmiä ruoan valmistuksessa ja leivonnassa sekä asumiseen liittyvien perustehtävien toteuttamisessa ja ottaa huomioon esteettiset näkökulmat.

Opiskelija valitsee ja käyttää taloudellisesti materiaaleja ja teknologiaa kotitalouden toiminnassaan sekä pohtii valintoja terveyden ja kestävyyden kannalta.

Opiskelija osaa toimia annettujen ohjeiden mukaisesti vaiheittain ja järjestystä ylläpitäen sekä suunnitella ajankäyttöään sen mukaisesti.

Opiskelija työskentelee ohjeiden mukaan hygieenisen ja turvallisen työskentelyn periaatteita noudattaen sekä ajan, kustannusten tai energiankäytön kannalta tarkoituksenmukaisesti. Opiskelija pyrkii kiinnittämään huomiota ergonomiaan.

Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
Opiskelija pyrkii kuuntelemaan eri näkökulmia ja ilmaisemaan rakentavasti omia näkemyksiään yhteisissä suunnittelu- ja työtilanteissa.

Opiskelija osaa kuvailla kodin arkirutiineita. Opiskelija osaa antaa esimerkkejä erilaisista perherakenteista ja kotitalouksienperinteistä sekä pohtia niiden vaikutusta arjen rutiineihin.

Opiskelija osaa työskennellä yksin ja pyrkii toimimaan ryhmässä rakentavasti ja työtehtävistä neuvotellen. Opiskelija osaa selittää, mitä tarkoittaa tasapuolinen työnjako sekä pääsee sopimukseen ajankäytöstä ja työtehtävien jakamisesta osallistumalla päätöksentekoon.

Tiedonhallintataidot
Opiskelija osaa etsiä kotitalouden sisältöalueisiin liittyviä tietoja eri tietolähteistä ja pohtia erilaisen tiedon luotettavuutta sekä osaa tulkita pakkausmerkintöjä. Opiskelija tuntee ruoka- ja ravintoaineryhmät ja niiden ominaisuuksia.

Opiskelija osaa tulkita ja käyttää kotitalouden toimintaohjeita ja osaa nimetä tyypillisiä kotitalouden merkkejä ja symboleja sekä tulkita niitä arjen ilmiöiden yhteydessä.

Opiskelija pystyy käyttämään kotitalouden käsitteitä, tietojaan ja taitojaan monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai tilanteessa, jossa kotitalouden osaamista sovelletaan eri ympäristöissä Opiskelija osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtia niiden merkitystä ja mahdollisuuksia arkielämässä.

Opiskelija osaa huolehtia kodin jätteiden peruslajittelusta ja osaa selittää mittaamisen ja laskemisen sekä ympäristöä säästävän kodin arjen toiminnan yhteydet osana kustannus- ja ympäristötietoista toimintaa.

Opinto-ohjaus

Opinto-ohjaus tukee opiskelijoita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Opiskelijoita kannustetaan pohtimaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä käsityksiä ja tekemään itseään koskevat valintansa.

Opinto-ohjauksella edistetään opiskelijoiden opiskelun onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Opinto-ohjauksen tehtävänä on edistää opiskelijoiden kasvua ja kehitystä siten, että opiskelijat pystyvät kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Opinto-ohjaus tukee opiskelijoita tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämään, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja.

Aine	Opetuksen tavoitteet	Keskeinen sisältö	Laaja-alaisen osaamisen alueet
Opinto-ohjaus kurssit 1-4	• kannustaa opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan • kehittää opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja • ohjata opiskelijaa asettamaan sekä pitkän että lyhyen aikavälin tavoitteita, tekemään niitä koskevia suunnitelmia sekä arvioimaan niiden toteutumista • antaa opiskelijalle tietoa omaien valintojen perustaksi • tuke opiskelijan kykyä tehdä tarkoituksenmukaisia valintoja • tarjota opiskelijalle kokemuksia erilaisista koulutusvaihtoehdoista ja ammattialoista • tukea opiskelijan taitoja hakeutua koulutukseen ja työelämään	• suomalainen koulutusjärjestelmä • opiskelutaidot ja oppimaan oppiminen • oppimispäiväkirja • oppimistyylit • erilaiset opiskelutekniikat • omat vahvuudet oppijana • urasuunnittelu • opiskelumotivaatioon vaikuttavat seikat • yleisiä elämässä tarvittavia taitoja • omiin valintoihin vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen: arvot ja asenteet. omat taidot, sosiaaliset verkostot • koulutuskokeilut • opiskeluharjoittelut • työelämään tutustuminen • yritysvierailut • oppilaitosvierailut • itsetuntemus oppijana • HOPSin laatiminen ja päivittäminen • yhteisvalinta	• L1 • L2 • L3 • L4 • L5 • L6 • L7

Arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijoiden itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Opiskelijat pohtivat yhdessä opettajan kanssa ja oppivat arvioimaan valmiuksiaan, osaamistaan ja taitojaan, toimintakykyään, toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuentarpeensa määrää ja laatua sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Oppilaita ohjataan tunnistamaan arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin. He harjaantuvat arvioimaan tiedonhankinta-, tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa. Opiskelijoita kannustetaan kiinnittämään huomiota myös taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Oppilaita ohjataan tiedostamaan erilaisten itsearviointimenetelmien ja -välineiden taustat sekä tunnistamaan niiden käyttömahdollisuuksia omassa urasuunnittelussaan. Opettajan tuella opiskelijat oppivat löytämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavat tahot koulussa ja yhteiskunnassa sekä kehittävät taitoaan hakea tarvitsemiaan palveluita.

LUKU 3 LISÄOPETUKSEN TOIMINTAKULTTUURI

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen

Lisäopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat samat periaatteet kuin perusopetuksessa. Periaatteet ovat

- oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä
- hyvinvointi ja turvallinen arki
- vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely
- kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus
- osallistuminen ja demokraattinen toiminta
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- vastuu ympäristöstä ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuminen (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet).

Lisäopetuksessa toimitaan oppivan yhteisön periaatteiden mukaisesti, jolloin dialogi, yhteisöllisyys, yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä. Toiminta on johdonmukaisesti tavoitteisiin pyrkivää ja johtaminen kohdistuu oppimisen edellytyksistä huolehtimiseen Vuorovaikutusta ja monipuolista työskentelyä käytetään suunnitelmallisesti oppimisen edistämiseen. Kulttuurinen moninaisuus ja erilaiset kielelliset lähtökohdat otetaan huomioon ja edistetään yhteisön kielitietoisuutta. Lisäopetuksessa luodaan edellytyksiä demokraattisen toiminnan harjoittelulle ja mallinnetaan ympäristövastuullista ja kestävään tulevaisuuteen suuntautuvaa toimintaa.

Lisäopetuksen toimintakulttuurissa erityisen tärkeää on opiskelijoiden myönteistä ja realistista minäkuvaa vahvistava vuorovaikutus ja yhteistyö, ongelmien rakentava käsittely sekä huomion suuntaaminen myönteisiin ratkaisuihin. Toiminnan ja ilmapiirin kehittämisellä huolehditaan, että jokainen opiskelija voi kokea kuuluvansa yhteisöön, olevansa siinä tervetullut ja arvostettu ja voivansa toimia sen aktiivisena jäsenenä.

Ryhmissä toimittaessa harjaannutaan toisten huomioon ottamiseen sekä omien vahvuuksien hyödyntämiseen ja vertaistuen antamiseen. Toiminnan selkeys, rauhallisuus, suunnitelmallisuus ja säännönmukaisuus tukevat elämänhallintataitoja. Opiskelijoiden tarpeet huomioidaan joustavasti ja toiminta on monipuolista. Toiminnassa on käytänteitä ja rakenteita yhteisöllisyyden kehittämiseen ja opiskelijoiden aktiivisen roolin vahvistamiseen. Käytännön osallistuminen ja vaikuttamisen kokemukset luovat edellytyksiä yhteiseen vastuunottoon kasvamiselle ja osallisuudelle.

3.2 Oppimisympäristöt ja työtavat

Oppimisympäristöjen ja työtapojen kehittämistä ohjaavat samat tavoitteet kuin perusopetuksessakin (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 4.3 Oppimisympäristöt ja työtavat). Lisäopetuksessa huolehditaan erityisesti siitä, että oppimisympäristöt ja työtavat ovat opiskelijoiden näkökulmasta kiinnostavia ja kannustavia, ja että ne monipuolisuudellaan vahvistavat opiskelumotivaatiota. Opiskelijoiden mahdolliset tuen tarpeet otetaan huomioon oppimisympäristöjen suunnittelussa ja työtapojen valinnassa.

Lisäopetuksen oppimisympäristöjen yhtenä osana ovat ne työelämäympäristöt, joissa opiskelijat tutustuvat työelämään. Eri oppimisympäristöjä hyödynnetään kunkin opiskelijan opiskelusuunnitelmassa kuvatulla tavalla. Opiskelijoiden turvallisuudesta sekä opintojen seuraamisesta ja ohjaamisesta samoin kuin palautteen antamisesta ja tuesta huolehditaan kaikissa opiskeluun liittyvissä ympäristöissä.

Työtapoja valittaessa lähtökohtina ovat opiskelijoiden edellytykset ja tarpeet, lisäopetukselle asetetut tavoitteet sekä opiskelijoiden opiskelusuunnitelmissa määritellyt henkilökohtaiset tavoitteet. Työtapojen valinnalla ja työskentelyn käytännönläheisyydellä voidaan luoda edellytyksiä myönteisiin oppimiskokemuksiin ja vahvistaa opiskelumotivaatiota. Huomiota kiinnitetään opiskelijoiden tietoihin ja taitoihin mahdollisesti jääneisiin puutteisiin aiemmilta opiskeluvuosilta ja etsitään yhdessä tapoja tieto- ja taitopohjan vahvistamiseen.

Oppimaan oppimisen mahdollistamiseksi opiskelijoita ohjataan asettamaan työlleen tavoitteita sekä suunnittelemaan ja arvioimaan opiskeluaan. He ovat mukana myös työtapojen suunnittelussa. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään tukemaan erityisesti opiskelijoiden vuorovaikutus- ja työskentelytaitoja sekä tiedonhankinnan, muokkaamisen ja tuottamisen taitoja. Opiskelijoita kannustetaan omaan ilmaisuun ja luovaan tuottamiseen.

LUKU 4 LISÄOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Opiskelijan opintojen suunnittelu

Lisäopetuksen tavoitteet edellyttävät opiskelijoiden yksilöllistä ohjaamista. Koska lisäopetusta varten ei ole valtakunnallista oppimäärää, jokaiselle lisäopetuksen opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jota kutsutaan opiskelusuunnitelmaksi. Suunnitelman laatimisesta vastaa ryhmänohjaaja opiskelijan kanssa yhdessä. Tarvittaessa laadinnassa ovat mukana opinto-ohjaaja, erityisopettaja, sekä huoltaja. Suunnitelma ohjaa kunkin opiskelijan opintojen rakentumista ja etenemistä ja vahvistaa myös opiskelijan omaa suunnitelmallisuutta opiskelussa.

Suunnitteluun paneudutaan heti lisäopetusvuoden alussa. Opiskelusuunnitelman toteutumista seurataan koko lisäopetuksen ajan. Opiskelusuunnitelmaa voidaan muuttaa lukuvuoden aikana, ja se tarkistetaan aina tarvittaessa. Tarkistamisajankohdista voidaan sopia myös ennalta. Tärkeätä on huolehtia, että opiskelun välittömien tavoitteiden rinnalla opiskelusuunnitelman toimivuutta tarkastellaan myös opiskelijan tulevaisuuden suunnitelmien näkökulmasta. Sekä opiskelusuunnitelman laatimisessa että sen toteutumisen seurannassa tehdään tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä.

Opiskelusuunnitelman laatimisen lähtökohtina ovat opiskelijan vahvuudet, tarpeet ja tavoitteet sekä osaamisen taso lisäopetuksen alussa. Opiskelijan elämäntilanne sekä aiemmat oppimiskokemukset otetaan huomioon. Lähtötilanteen selvittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Opiskelusuunnitelman tarkoituksena on ohjata opiskelijan tiedollista ja taidollista sekä elämänhallintaan liittyvää kehittymistä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Opiskelusuunnitelmaan kirjataan

- opiskelijan opinto-ohjelma eli ne opinnot, joita opiskelijan on tarkoitus suorittaa lisäopetuksen aikana omassa koulussa, muissa oppilaitoksissa, työelämässä, järjestöissä tai muissa oppimisympäristöissä
- eri oppiaineiden ja muiden opintojen tuntimäärät
- tiedolliset ja taidolliset tavoitteet sekä osaamisen vahvuudet ja kehittämistarpeet
- suunnitelma jatko-opinnoista
- ohjaukselliset tavoitteet
- opiskelijan mahdollisesti tarvitsemat yleisen tuen tukitoimet
- opiskelusuunnitelman laadinnasta, toteutumisesta ja seurannasta ensisijaisesti vastaava opettaja.

Opiskelusuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös opiskelutaitojen kehittämiseen sekä tarvittaessa opiskelijan hyvinvointiin ja elämänhallintaan liittyviä tavoitteita.

Opiskelusuunnitelman sijaan tehostettua tukea tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan oppimissuunnitelma. Jos opiskelijalla on erityisen tuen tarve, hänelle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS.

4.2 Opiskelijoiden osallisuus

Lisäopetuksessa vahvistetaan opiskelijoiden osallisuutta. Ryhmässä ja oppilaitosyhteisössä opiskelijat saavat kokemuksia yhteistyöstä, osallistumisesta, vaikuttamisesta ja demokraattisesta toiminnasta arjen opiskelutilanteissa sekä yhteistä koulutyötä ja työympäristöä suunniteltaessa. Keskeistä on opiskelijoiden aktiivinen ja vastuullinen rooli oman opiskelusuunnitelman laadinnassa ja opiskelussa. Opiskelijoille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssääntöjen valmisteluun[4].

Lisäopetuksen opiskelijat kuuluvat sen koulun oppilaskuntaan, jossa he opiskelevat[5]. Vantaalla lisäopetuksen opiskelijat kuuluvat lukion opiskelijakuntaan. Kuka tahansa voi asettua ehdolle opiskelijakuntahallitukseen, jonka opiskelijat valitsevat keskuudestaan vuosittain. Opiskelijakuntatoiminta sekä kunnan ja koulun muut osallistumista tukevat rakenteet ja toimintatavat tarjoavat opiskelijoille tilaisuuksia harjoitella demokratiataitoja käytännössä.

Opiskelijoilla on mahdollisuus valita erilaisista suoritustavoista ja he osallistuvat edellytystensä mukaisesti opetuksen sisältöjen, rakenteiden ja menetelmien suunnitteluun sekä arviointiin.

4.3 Yhteistyö

Perusopetuslain mukaan opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa[6]. Tätä yhteistyötä tarvitaan myös lisäopetuksessa. Arvosanojen korottaminen, opiskelumotivaation ja -taitojen vahvistaminen sekä opintojen jatkamiseen liittyvien suunnitelmien tekeminen ovat haasteita, joissa opiskelija tarvitsee perheensä tukea. Opiskelun arvostaminen ja tukeminen on tärkeää myös opiskelijan hyvinvoinnin kannalta. Huoltajilta saatu tieto ja tuki auttavat lisäopetuksen opettajia opetuksen suunnittelussa ja kasvatustyössä.

Lisäopetuksen opettajat pitävät yhteyttä huoltajiin tai muuhun kotiväkeen jatkuvasti opiskelijahallintojärjestelmän kautta, soittamalla ja järjestämällä tarvittaessa tapaamisia. Lisäksi huoltajille järjestetään vanhempainiltoja ja/tai vanhempainvartteja. Tiedon kulkemisen varmistamisella koululta kotiin ja päinvastoin on suuri merkitys opiskelijan arjen sujumiselle ja opintojen etenemiselle.

Opiskelijoiden opiskelusuunnitelmien laatiminen ja opetuksen joustava toteuttaminen tehdään lisäopetuksessa opettavien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhteistyössä niiden peruskoulujen kanssa, joista opiskelijat tulevat. Lisäopetuksen opetustarjonta, opintoihin sisältyvät työelämäjaksot, opiskelujaksot muissa oppilaitoksissa sekä erilaiset opintokäynnit ja työpajat toteutetaan yhteistyössä lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja muiden oppilaitosten sekä työelämän ja

[4] Perusopetuslaki 47 a § 1 mom. (1267/2013)
[5] Perusopetuslaki 47 a § 2 mom. (1267/2013)
[6] Perusopetuslaki 3 § 2 mom.

muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Opinto-ohjauksen, oppimisen ja koulunkäynnin tuen sekä opiskeluhuollon edellyttämää yhteistyötä käsitellään luvussa 5.

Vantaan perusopetuksen lisäopetuksessa tehdään yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa mm. sisällyttämällä opiskeluun koulutuskokeiluja, oppilaitosvierailuja tai eri pituisia tutustumisjaksoja. Jaksojen tavoitteena on, että opiskelija saa kokemuksia mahdollisesta tulevasta opiskelupaikasta ja selkeyttää omia jatkokoulutustoiveitaan. Tutustumispaikat pyritään järjestämään opiskelijan omien toiveiden mukaisesti.

Työelämän kanssa tehtävä yhteistyö toteutuu lisäopetuksessa työelämään tutustumisjaksojen, yritysvierailujen ja vierailuluentojen muodossa. Lisäopetuksen opintoihin sisältyy ainakin yksi työelämään tutustumisjakso, jonka pituus on noin 2-4 viikkoa. Työelämään tutustumista voidaan järjestää yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti opintoihin sisältyen myös pidempi jakso yhdessä tai useammassa työpaikassa. Opettaja seuraa ja arvioi työelämään tutustumisjaksoa yhdessä opiskelijan ja työnantajan sekä tarvittaessa opetusta tukevan henkilöstön kanssa. Työnantaja antaa työelämään tutustumisjaksosta opiskelijalle kirjallisen palautteen, joka käsitellään jatko- opintoja suunniteltaessa ohjauskeskustelun aikana.

Kulttuuritoimen kanssa tehdään yhteistyötä vuosittain sovittavien erilaisten opiskelijaprojektien muodossa. Lisäopetusryhmien opettajat toimivat vastuuhenkilöinä projektien suunnittelussa ja toteuttamisessa.

4.4. Kasvatuskeskustelu ja kurinpidollisten keinojen käyttö

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, jossa työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on varmistettu. Työrauhaan voidaan vaikuttaa monilla koulun keinoilla, joista keskeisiä ovat opettajan antama ohjaus ja palaute, yhteistyö sekä yhteinen vastuunotto ja huolenpito. Pedagogisia ratkaisuja kehittämällä sekä luottamuksen ja välittämisen ilmapiiriä vahvistamalla luodaan edellytykset hyvän työrauhan rakentumiselle. Opetuksen järjestäjällä on oikeus käyttää työrauhan turvaamiseksi ja epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumiseksi myös kasvatuskeskustelua ja erilaisia kurinpidollisia keinoja. Kasvatuskeskustelussa ja kurinpitoasioissa noudatettavasta menettelystä säädetään perusopetuslaissa[7].

Kasvatuskeskustelu on ensisijainen tapa puuttua opiskelijan epäasialliseen käyttäytymiseen. Keskustelun tarkoituksena on yhdessä opiskelijan kanssa yksilöidä toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti, kuulla opiskelijaa, selvittää laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä pohtia keinot tilanteen korjaamiseksi. Menettelyn tavoitteena on löytää myönteisiä keinoja koulussa käyttäytymisen ja opiskelijan hyvinvoinnin parantamiseksi. Opetuksen järjestäjä päättää, millaisissa tapauksissa kasvatuskeskustelua käytetään.

Kurinpidollisia keinoja ovat perusopetuslain mukaan jälki-istunto, kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen. Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun tilaisuudesta. Lisäksi työrauhan turvaamiseksi opiskelijan oikeus osallistua opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen opiskelijan tai muun henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti opiskelijan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi[8].

[7] Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 § (477/2003) ja 36 a § (1267/2013)
[8] Perusopetuslaki 36 § (477/2003) ja 36 a - 36 i § (1267/2013)

Perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjän laatimaan ja ohjeistamaan opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelman kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten keinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista[9]. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä oppilaiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös koulun järjestyssääntöjen toteutumista.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että jokaisella sen alaisella koululla on käytössään kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten menettelyjen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelma voidaan laatia osana opetussuunnitelmaa tai erillisenä. Se voidaan laatia kokonaisuudessaan koulujen yhteisenä tai siten, että suunnitelman rakenne ja keskeiset toimintatapalinjaukset ovat yhteisiä ja suunnitelma täsmennetään koulukohtaisesti.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain laissa mainittuja keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla suhteessa tekoon. Kurinpidollisia keinoja ei saa käyttää opiskelijoita häpäisevällä tai loukkaavalla tavalla. Opetuksen järjestäjä päättää suunnitelman laatimisesta ja valmisteluun osallistuvista tahoista. Opiskelijoille tulee lain mukaan järjestää mahdollisuus osallistua suunnitelman valmisteluun[10]. Yhteistyö huoltajien ja muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon edustajien kanssa tukee suunnitelman toteutumista. Henkilöstöä ja oppilaskuntaa tulee kuulla ennen suunnitelman hyväksymistä tai päivittämistä.

Vantaan perusopetuksen lisäopetuksessa noudatetaan soveltuvin osin Vantaan perusopetuksen Kasvatuskeskustelujen ja kurinpidollisten menettelyjen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa. (LIITE 1)

LUKU 5 OPISKELIJAN OPINTOJEN JA HYVINVOINNIN TUKEMINEN

5.1. Opinto-ohjaus

Opiskelijoiden kokonaisvaltainen ohjaus on kaikkien lisäopetuksen opiskelijoiden kanssa työskentelevien yhteinen tehtävä. Lisäopetuksen opinto-ohjaus toteutetaan perusopetuksen oppilaanohjauksen periaatteiden mukaisesti (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 15 Opetus vuosiluokilla 7-9). Lisäopetuksessa opinto-ohjauksen merkitys on erityisen suuri. Tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että he voivat onnistua opinnoissaan, motivoituvat jatkamaan opiskelua ja löytävät paikkansa seuraavan koulutusvaiheen opinnoissa. Keskeiset ohjaukselliset tavoitteet kirjataan jokaiselle opiskelijalle laadittavaan opiskelusuunnitelmaan.

Opinto-ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaus. Jokainen opiskelija tarvitsee jatkuvaa myönteistä ja rakentavaa palautetta sekä onnistumisen kokemuksia. Näissä opinto-ohjauksella on keskeinen rooli. Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelussa ja etenkin jatko-opiskelussa tarvittavien taitojen kehittymistä. Myös ammatillisen suuntautumisen vahvistaminen on tärkeää. Opinto-ohjauksella huolehditaan, että opiskelijan työelämätuntemus lisääntyy ja että opiskelija pääsee tutustumaan erilaisiin aloihin. Työelämätuntemuksen lisääntyessä opiskelija voi paremmin pohtia omia henkilökohtaisia opiskelu- ja uravaihtoehtojaan.

[9] Perusopetuslaki 29 § (1267/2013)
[10] Perusopetuslaki 47 a § (1267/2013)

Opiskelijan tulevaisuuden suunnittelua tuetaan eri koulutusvaihtoehtojen selvittämisellä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua myös käytännössä erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin kuten lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen sekä näihin valmistaviin koulutuksiin, oppisopimuskoulutukseen ja työpajoihin. Lisäopetuksen aikana on mahdollista osallistua opiskelujaksoille ja tutustumiskäynneille muissa oppilaitoksissa. Tarvittaessa opiskelija voidaan ohjata lisäopetusta sopivampaan opiskeluvaihtoehtoon.

Henkilökohtainen ohjaus on erityisen tärkeää jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelijaa autetaan suunnittelemaan lisäopetuksen jälkeisiä opintoja ja tuetaan käytännön hakumenettelyissä.

Ohjauksen toteuttaminen
Vantaan perusopetuksen lisäopetuksen opinto-ohjauksesta vastaa lukion opinto-ohjaaja ja opetusryhmän opettaja eli ryhmänohjaaja. Opinto-ohjaaja toteuttaa ohjausta ryhmittäin, pienryhmissä ja henkilökohtaisissa tapaamisissa. Opettaja seuraa ryhmänsä opiskelun etenemistä ja puuttuu välittömästi havaittuihin ongelmiin. Tarvittaessa opiskelija ohjataan opiskeluhuoltohenkilöstön tai yhteistyöverkostojen kautta muun ammatillisen avun ja tuen piiriin. Opetusta tukeva henkilöstö toimii opettajan ja opinto-ohjaajan tukena yksilöllisen ohjauksen toteuttamisessa. Jatko-opintoihin ohjaamisessa opinto-ohjaajalla on keskeinen rooli.

5.2 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Lisäopetuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuki toteutetaan perusopetuksen kolmiportaisen tuen periaatteiden mukaisesti (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki). Opiskelijalla on oikeus riittävään tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä[11]. Tämä merkitsee oikeutta perusopetuslain mukaisiin tukimuotoihin kuten tukiopetukseen, osa-aikaiseen erityisopetukseen, tulkitsemis- ja avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin sekä erityisopetukseen. Käytettävät tukimuodot määritellään opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Perusopetuksessa annettu tehostettu tuki on päättynyt ja erityisen tuen päätös on rauennut perusopetuksen päättyessä.

Yleinen tuki lisäopetuksessa

Lisäopetus on lähtökohtaisesti yksilöllistä ja joustavaa sekä kunkin opiskelijan omaan opiskelusuunnitelmaan perustuvaa. Lisäopetuksessa opiskelija voi paikata perusopetuksessa osaamiseen mahdollisesti jääneitä aukkoja sekä korottaa perusopetuksesta saatuja arvosanoja. Jokaisen opiskelijan tuen tarve arvioidaan erikseen. Tuen ensimmäinen vaihe on yleinen tuki. Opiskelijan tarvitseman tuen järjestäminen ja tukimuodot kirjataan opiskelijalle laadittavaan opiskelusuunnitelmaan.

Yleisen tuen muotoja lisäopetuksessa voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopetus, opettajien keskinäinen sekä muun henkilöstön välinen yhteistyö, ohjaus, opetusryhmän joustavat opiskelujärjestelyt ja pedagogiset ratkaisut. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen opiskelijan tarpeet. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Opiskelija osallistuu joka vaiheessa oman opiskelunsa suunnitteluun ja päätöksentekoon. Huoltajan kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä.

[11] Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tehostettu tuki lisäopetuksessa

Opiskelijalla on oikeus tehostettuun tukeen sitä tarvitessaan. Tehostettua tukea perusopetuksessa saaneen opiskelijan tarve tuen jatkamiseen lisäopetuksessa arvioidaan lisäopetuksen alkaessa. Myös opiskelija, jolle ei ole annettu tehostettua tukea perusopetuksen aikana, voi saada tehostettua tukea lisäopetuksessa.

Tehostetun tuen tarpeen selvittämiseksi opiskelijan tilanteesta tehdään pedagoginen arvio. Opiskelijalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, annetaan pedagogiseen arvioon perustuen tehostettua tukea. Pedagogisen arvion tekee opiskelijan ryhmän opettaja tai useampi lisäopetuksen opettaja yhdessä. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Mikäli pedagogisen arvion perusteella todetaan tehostetun tuen tarve, käsitellään tuen aloittaminen ja järjestäminen moniammatillisessa yhteistyössä opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa ja opiskelijalle laaditaan oppimissuunnitelma. Tällöin hänelle ei laadita erikseen opiskelusuunnitelmaa, vaan kaikki tarvittavat tiedot kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma laaditaan, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Tehostettu tuki järjestetään laadultaan ja määrältään opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lisäopetuksessa tehostettu tuki annetaan muun opetuksen yhteydessä joustavin opetusjärjestelyin. Esimerkiksi osaaikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu tehostetun tuen aikana. Myös opiskeluhuollon osuutta opiskelijan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Lisäopetuksessa tehostettu tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Tehostetun tuen aikana annettava tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon.

Erityinen tuki lisäopetuksessa

Opiskelijalla on mahdollisuus saada erityistä tukea lisäopetuksessa sitä tarvitessaan. Erityistä tukea perusopetuksessa saaneen opiskelijan tarve tuen jatkamiseen lisäopetuksessa arvioidaan lisäopetuksen alkaessa. Myös opiskelija, jolle ei ole annettu erityistä tukea perusopetuksen aikana, voi saada erityistä tukea lisäopetuksessa.

Erityisen tuen tarpeen selvittämiseksi opiskelijan tilanteesta tehdään pedagoginen selvitys. Mikäli pedagogisen selvityksen perusteella todetaan erityisen tuen tarve, opetuksen järjestäjä tekee kirjallisen päätöksen erityisestä tuesta ja opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Tällöin opiskelijalle ei laadita erikseen opiskelusuunnitelmaa, vaan kaikki tarvittavat tiedot kirjataan HOJKSiin.

Opiskelijan tuen tarvetta arvioitaessa ja tukea suunniteltaessa hyödynnetään perusopetuksen aikana laadittuja, opiskelijaa koskevia pedagogisia asiakirjoja. Tiedonsiirtoa koskevat lisäopetuksessa samat säännökset kuin perusopetuksessakin[12].

Lisäopetuksessa opiskelijalla on mahdollisuus korottaa perusopetuksessa annettuja arvosanoja myös niissä oppiaineissa, joissa hänellä on ollut yksilöllistetty oppimäärä perusopetuksen aikana.

[12] Perusopetuslaki 40 § ja 41 § (642/2010)

Mikäli opiskelijan on tarpeen opiskella myös lisäopetuksessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, erityisen tuen päätöksessä määrätään ne oppiaineet, jotka opiskelija opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaisesti. Lisäopetus voidaan järjestää myös toiminta-alueittain.

Ennen pedagogisen selvityksen laatimista tehdään yhteistyötä opiskelijan ja huoltajan kanssa sekä tuen tarpeiden selvittämiseksi, suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi.

- opiskelijan opetuksesta vastaava opettaja laatii kirjallisen selvityksen opiskelijan oppimisen etenemisestä
- opettaja hankkii opiskeluhuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen opiskelijan saamasta tehostetusta tai erityisestä tuesta ja opiskelijan kokonaistilanteesta

Näiden kahden selvityksen perusteella opettaja tekee kirjallisen arvion opiskelijan erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). HOJKSin laatii ryhmänohjaaja tarvittaessa erityisopettajan tuella. Suunnitelmasta ilmenee opiskelijan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Kaikki erityistä tukea saavan opiskelijan tuki kirjataan HOJKSiin. Se on kirjallinen suunnitelma opiskelijan oppimisen ja koulunkäynnin tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä opetusjärjestelyistä, pedagogisista menetelmistä ja opiskelijan tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon ja erityisen tuen päätöksen sisältöön.

5.3 Opiskeluhuolto

(määräys annettu 16.6.2014 17/011/2014)

Lisäopetuksen opiskeluhuollon järjestämistä ja toteuttamista koskevat samat periaatteet kuin perusopetuksen oppilashuollossa. Myös opiskelijoilla on samat oikeudet kuin perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjällä tulee olla oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämä oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma, jonka laatimisesta on määrätty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa[13]. Vantaalla lisäopetuksen opiskelijat noudattavat Vantaan lukioiden opiskeluhuoltosuunnitelmaa, koska lisäopetus järjestetään pääasiassa lukion tiloissa ja opiskeluhuollon toimijat ovat samat kuin lukiokoulutuksessa. Opiskeluhuoltosuunnitelmassa on huomioitu samat sisällöt ja palvelut kuin perusopetuksessakin.

Lisäopetuksessa opiskelijalla on oikeus opetukseen osallistumisen edellyttämään maksuttomaan opiskeluhuoltoon. Yhteisön ja yksittäisten opiskelijoiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen ulottuu kaikkeen lisäopetuksen koulutyöhön. Opiskeluhuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden yhteinen tehtävä.

Opiskeluhuoltoa toteutetaan sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena. Yhteisöllinen opiskeluhuolto on osa lisäopetuksen toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa opiskeluhuoltoa. Yhteisöllinen

[13] Perusopetuslaki 40 § ja 41 § (642/2010)

opiskeluhuolto on ennaltaehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, turvallisuuden ja huolenpidon ilmapiiriä lisäopetuksessa.

Opiskeluhuoltotyötä ohjaa opiskelijan edun ensisijaisuus. Yksilökohtaista opiskeluhuoltoa toteutetaan opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella. Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat opiskelijan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määräajassa. Opiskelijan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon lisäopetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä turvataan opiskelijan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamuksellisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus.

Monialainen yhteistyö on lisäopetuksen opiskeluhuollossa tärkeää. Opiskeluhuolto järjestetään opetus- sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Sitä toteutetaan yhteistyössä opiskelijan, huoltajan ja tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhuollon yhteistyö lisäopetuksessa on tärkeää erityisesti opiskelijan ohjauksessa, siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen yksilöllisessä suunnittelussa.

5.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Lisäopetuksessa opiskelijoiden kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon. Taustaltaan saamelaisten, romanien, viittomakielisten, maahanmuuttajien ja muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksen järjestämisessä noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden linjauksia (katso Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, luku 9 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä).

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden vaihteleva suomen kielen taito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Suomen kielen taitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Opetustarjonta suunnitellaan ottaen huomioon opiskelijoiden oppimistarpeet sekä kielenoppimisen vaihe. Tavoitteena on vahvistaa osaamisen laajenemista arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Opiskelijoiden tulee saada myös valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä omien ajatusten, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään myös muita opiskelijoiden osaamia kieliä.

Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehitystä tuetaan monipuolisesti. Tavoitteena on tukea monikielisyyttä sekä opettaa opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

Vantaalla lisäopetuksessa tarjotaan suomi toisena kielenä (S2) –opetusta perusopetuksessa saaneille opiskelijoille lisätukea kielellisten valmiuksien parantamiseksi. Opetus on kielitietoista.

LUKU 6 OPPIMISEN ARVIOINTI JA PALAUTE SEKÄ TODISTUKSET LISÄ-OPETUKSESSA

6.1 Oppimista tukeva arviointikulttuuri

Lisäopetuksessa vallitsee oppimista tukeva, opiskelijoita eteenpäin kannustava ja vuorovaikutukseen perustuva arviointikulttuuri. Arviointikulttuuri on osa lisäopetuksen toimintakulttuuria ja sen lähtökohtina ovat perusopetuksen arvoperusta ja käsitys oppimisesta.

Oppimista tukevan arviointikulttuurin keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijan ohjaaminen ymmärtämään omaa oppimisprosessiaan ja kehittämään itsearviointitaitojaan sekä edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen koulutyön suunnittelussa.

Arvioinnin oikeudenmukaisuuden ja eettisyyden takaamiseksi opiskelijoiden edistymistä ja osaamista seurataan huolellisesti ja tarkastellaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Palaute annetaan opiskelijaa kunnioittavasti. Lisäopetuksessa keskeistä on jokaisen opiskelijan oppimisen ohjaaminen sekä motivointi ja kannustaminen. Opiskelijoiden on tärkeää saada onnistumisen kokemuksia opiskelussaan.

Opettaja nivoo arvioinnin osaksi opetusta ja ohjausta. Opettajan antama palaute on luonteeltaan laadullista ja kuvailevaa, oppimisen solmukohtia analysoivaa ja ratkovaa vuorovaikutusta. Opiskelijoita ohjataan palautteen avulla tiedostamaan ja myös itse ohjaamaan omaa oppimistaan sekä käyttämään onnistumista parantavia oppimisstrategioita. Opettajan tehtävänä on kehittää opiskelijoiden edellytyksiä itsearviointiin ja opettaa itsearviointitaitoja. Opiskelijoiden itsearviointitaitoihin sisältyvät erityisesti heidän valmiutensa asettaa opiskelulleen tavoitteita, tarkastella ja ohjata omaa työskentelyään, tunnistaa edistymistään sekä suunnitella tulevaisuuttaan. Opiskelijat osallistuvat aktiivisesti oman opiskelunsa ja onnistumisensa arviointiin erilaisin itsearviointimenetelmin. He antavat palautetta toisilleen vertaisarvioinnin avulla ja opettajalle säännöllisesti mm. palautekyselyn muodossa.

Lisäopetuksessa on tärkeätä, että opiskelijat voivat osoittaa osaamistaan monipuolisesti heille soveltuvin tavoin. Opettaja kokoaa soveltuvin osin tietoa opiskelijoiden edistymisestä oppimisen eri osa-alueilla monenlaisin menetelmin ja erilaisissa oppimistilanteissa. Näitä ovat esimerkiksi projektityöt, portfoliotyöskentely, erilaiset suulliset ja kirjalliset ryhmä-, yksilö- ja parikokeet, toiminnalliset tilanteet, tehtävät, alustukset ja esitelmät, kuvalliset, auditiiviset tai toiminnalliset tuotokset sekä haastattelut.

Erilaisissa näyttö- ja koetilanteissa varmistetaan tehtäväksi annon ymmärtäminen, riittävä aika, tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisen mahdollisuudet, opiskelijoiden mahdollisesti tarvitsemien apuvälineiden saatavuus sekä tarvittavat avustajapalvelut. Opiskelijan oppimisvaikeudet ja puutteellinen opetuskielen hallinta otetaan huomioon näyttö- ja koetilanteita suunniteltaessa ja toteutettaessa.

6.2 Osaamisen ja opintosuoritusten arviointi

Lisäopetuksessa osaamisen ja opintosuoritusten arviointi sekä palautteen antaminen opiskelijoille perustuvat asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijoiden osaamista tai suoriutumista ei verrata toisiinsa, eikä arviointi kohdistu henkilökohtaisiin ominaisuuksiin tai temperamenttiin.

Perusopetuksen oppimäärään kuuluvissa yhteisissä oppiaineissa todistuksin annettavan arvioinnin tulee perustua näiden oppiaineiden oppimäärien valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä päättöarvioinnin kriteereihin, jotka Opetushallitus on määritellyt perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Yhteisten oppiaineiden arvioinnissa ja todistusmerkinnöissä noudatetaan muutoinkin, mitä asiasta on päättöarviointia koskien päätetty perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa.

Opiskelijoiden kanssa arvioinnin perusteet käydään läpi ennen kunkin opintosuorituksen alkua. Huoltajille päättöarvioinnin hyvän osaamisen kriteerit ovat nähtävissä opetussuunnitelmassa. Vanhempainillassa esitellään arvioinnin perusteet yleisellä tasolla.

Mikäli opiskelijalle on perusopetuksen aikana tehty erityisen tuen päätös, jossa jonkin oppiaineen oppimäärä on yksilöllistetty, ja mikäli yksilöllistämistä on erityisen tuen päätöksessä jatkettu lisäopetuksen alkaessa, arvioidaan opiskelijan osaamista ja suoriutumista tässä oppiaineessa suhteessa HOJKSissa määriteltyihin yksilöllistettyihin tavoitteisiin. Tällöin saatu arvosana tai arvio varustetaan tähdellä (*).

Valinnaisten oppiaineiden arvioinnissa ja todistusmerkinnöissä noudatetaan, mitä näiden aineiden arvioinnista on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa päättöarviointia koskien päätetty.

Muissa opinnoissa arviointi perustuu paikallisessa lisäopetuksen opetussuunnitelmassa tai opiskelijan opiskelusuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Näissä opinnoissa todistusarviointi annetaan numeroarvosanana, mikäli opiskelija sitä tarvitsee. Tarvittaessa arviointia voidaan täydentää sanallisella arvioinnilla. Ennen arvosanan määräämistä opettaja käy opiskelijan kanssa arviointikeskustelun.

Lisäopetuksen opiskelijan suoriutuminen opinnoistaan on hyväksytty, jos hän saa opiskelemistaan perusopetuksen yhteisistä oppiaineista, valinnaisten aineiden opinnoista ja muista opinnoista vähintään todistusarvosanan viisi (5) tai sanallisen arvion ”hyväksytty”.

Mahdollisesti tulossa olevasta hylätystä todistusarvosanasta tai -arvioista tulee kertoa opiskelijalle ja hänen huoltajalleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samassa yhteydessä voidaan selvittää tuen tarve ja suunnitella mahdollinen tuki. Opiskelijan opinto-ohjelmaa voidaan tarvittaessa myös tarkistaa ja muuttaa yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa. Opiskelijalle, jonka lukuvuoden suoriutuminen suhteessa tavoitteisiin on jossakin oppiaineessa tai muissa vastaavissa opinnoissa hylätty (numeroarvosana neljä tai sanallinen arvio ”hylätty”), tulee varata mahdollisuus erillisessä kokeessa osoittaa saavuttaneensa hyväksyttävät tiedot ja taidot. Jos hylätty suoritus koskee muunlaisia opintoja, esimerkiksi työelämään tutustumista, voidaan erillinen koe toteuttaa myös antamalla opiskelijalle tarkoitukseen soveltuvia tehtäviä, joiden hyväksytty suorittaminen korvaa hylätyt opinnot. Mahdollisuus erilliseen kokeeseen ja korvaaviin tehtäviin voidaan antaa joko lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

Opiskelijan opinto-ohjelmaa voidaan tarvittaessa myös tarkistaa ja muuttaa yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa. Samassa yhteydessä voidaan selvittää tuen tarve ja suunnitella mahdollinen tuki. Opiskelijalla varataan mahdollisuus suorittaa opintoja vaihtoehtoisilla tavoilla, kuten erilliselle kokeella ja korvaavilla tehtävillä, joko lukuvuoden aikana tai lukuvuoden koulutyön päätyttyä.

6.3 Lisäopetuksessa käytettävät todistukset

Lisäopetuksessa käytettävät todistukset ovat

- Välitodistuksena voidaan antaa jaksoraportti jokaisen jakson päättyessä. 3.jakson lopussa annetaan välitodistus.
- Todistus lisäopetuksen suorittamisesta: annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut kaikki opinnot hyväksytysti (vähintään numeroarvosana 5 tai sanallinen arvio ”hyväksytty”)
- Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista: annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut vain osan opinnoista hyväksytysti tai keskeyttänyt opintonsa

Lisäopetuksessa käytettäviin todistuksiin merkitään

- todistuksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- opetuksen järjestäjän ja koulun nimi
- rehtorin allekirjoitus
- lukuvuosi ja todistuksen antamispäivämäärä
- maininta, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

Arviota opiskelijan käyttäytymisestä ei merkitä todistuksiin.

Mikäli osa opiskelijan opinnoista on tapahtunut muussa oppilaitoksessa, työpaikalla tai työpaikkaan rinnastettavassa muussa paikassa, tehdään merkintä todistuksiin.

Uskonnon ja elämänkatsomustiedon arvio tai arvosana merkitään lisäopetuksessa käytettäviin todistuksiin muodossa ”uskonto/elämänkatsomustieto” erittelemättä sitä, kumpaa oppiainetta oppilas on opiskellut. Oppilaan opiskelemaa uskonnon oppimäärää ei merkitä todistuksiin. Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistuksiin, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistuksiin.

Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskelluissa oppiaineissa voidaan todistuksissa käyttää numeroarvioinnin sijasta sanallista arviota. Toiminta-alueittain opiskeltaessa käytetään sanallista arviointia. Sanallisesta arviosta on käytävä ilmi, onko oppilaan suoritus hyväksytty vai hylätty. Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä (*) merkityt oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Opiskelijalle annetaan tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus.

Opiskelija saa pyynnöstä todistuksen liitteen, jossa arvioidaan hänen työskentelyään ja käyttäytymistään lisäopetuksessa. Todistuksen liitteenä voi olla myös:

- seloste lukiossa tai muissa oppilaitoksissa suoritetuista opinnoista
- arvio työpaikalla tapahtuneesta oppimisesta sekä kuvaus opiskelijan työtehtävistä
- seloste opiskelijan harrastuksista.

Liitteestä ei tule merkintää todistukseen.

Todistus koko lisäopetuksen suorittamisesta

Mikäli opiskelija suorittaa hyväksytysti kaikki opinto-ohjelmaansa kuuluvat opinnot, annetaan hänelle Todistus lisäopetuksen suorittamisesta.

Todistukseen sisällytetään kohta Lisäopetuksen aikana suoritetut opinnot. Jos opiskelijan lisäopetuksessa saama uusi arvosana perusopetuksen yhteisissä tai valinnaisissa oppiaineissa on korkeampi kuin perusopetuksen päättöarvosana, se merkitään tähän. Todistukseen merkitään myös ne perusopetuksen yhteiset ja valinnaiset oppiaineet, jotka opiskelija on suorittanut hyväksytysti lisäopetuksen aikana, mutta joissa hän ei ole korottanut perusopetuksen päättötodistuksessa saamaansa arvosanaa.

Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista

Mikäli opiskelija suorittaa vain osan opinto-ohjelmaansa kuuluneista opinnoista hyväksytysti tai keskeyttää opintonsa, annetaan hänelle Todistus lisäopetuksessa suoritetuista opinnoista.

Opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot merkitään kohtaan Lisäopetuksen aikana suoritetut opinnot. Tähän merkitään myös ne perusopetuksen yhteiset ja valinnaiset oppiaineet, jotka opiskelija on suorittanut hyväksytysti lisäopetuksen aikana, mutta joissa hän ei ole korottanut perusopetuksen päättötodistuksessa saamaansa arvosanaa.

Jos opiskelija on korottanut jonkin perusopetuksen yhteisen tai valinnaisen oppiaineen arvosanaa, se merkitään todistuksessa kohtaan Perusopetuksen päättöarvosanojen korottaminen.

LUKU 7 LISÄOPETUKSEN KEHITTÄMINEN JA ARVIOINTI

Vantaan lukiot, joissa järjestetään perusopetuksen lisäopetusta, kehittävät toimintaa yhdessä mm. kokoontumalla säännöllisesti lukuvuoden aikana. Yhteistyön tavoite on tarjota laadukasta lisäopetusta Vantaalla yhdessä määriteltyjen tavoitteiden ja toimintatapojen kautta. Yhteistyöryhmään kuuluvat lisäopetuksen opettajat, opinto-ohjaajat sekä rehtori tai rehtorin valtuuttama lisäopetuksen linjajohtaja.

Lisäopetuksen opiskelijoilta ja heidän huoltajiltaan pyydetään jatkuvaa ja säännöllistä palautetta lukuvuoden kulusta ja yhteistyöstä. Palautteen antamisesta keskustellaan vanhempainilloissa. Palautetta ja esimerkiksi huolen ilmaisemista toivotaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, silloin kun huoli on vielä pieni.

Lisäopetuksen opiskelijat osallistuvat lukioiden opiskelijoiden rinnalla oppilaitoksen opiskelijakyselyihin, jonka avulla saadaan tietoa opetuksen ja ohjauksen toimivuudesta. Lisäopetuksen suorittaneiden opiskelijoiden sijoittumista jatko-opiskeluun seurataan vuosittain sekä heti yhteishaun tulosten julkaisemisen jälkeen että myöhemmin syksyllä.

Lukuvuoden lopussa arvioidaan saatujen palautteiden, kyselyjen sekä kokemusten pohjalta lukuvuoden onnistumisia ja kehittämiskohteita. Arviointia hyödynnetään seuraavan lukuvuoden suunnittelussa.

13 § **Päätös oikaisuvaatimukseen erityisluokanopettajan vakinaisen viran täyttämistä koskevasta päätöksestä/ IK**

VD/774/01.01.01.01/2019

Peruskoulun erityisluokanopettajan virka (vakanssinumero 801505) on ollut haettavana 21.1.–18.2.2019 (www.vantaa.fi, www.mol.fi ja oikotie.fi) vakinaisena täytettäväksi 1.8.2019 alkaen. Erityisluokanopettaja toimii Vantaan kaupungin toiminta-alueella perusopetuksen tulosalueella hoitaen erityisluokanopettajalle määriteltyjä tehtäviä. Viranhoitopaikka virkasuhteen alkaessa on Lehtikuusen koulu.

Viran kelpoisuusehdot määräytyvät opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 986/1998 mukaisesti. Erityisluokanopettajan tulee omata hyvät vuorovaikutustaidot ja kykyä tehdä tiimityötä sekä yhteistyötä koulun oppilashuollon työntekijöiden ja ulkopuolisten verkostojen kanssa.

Määräaikaan mennessä virkaa haki yhteensä 13 henkilöä, joista 2 täytti kelpoisuusehdot. Haastatteluun kutsuttiin 2 kelpoisuusehdot täyttänyttä hakijaa. Haastattelun suorittivat koulun rehtori ja virka-apulaisrehtori.

Hakemusten, työkokemuksen, koulutuksen ja haastattelujen muodostaman kokonaisarvioinnin perusteella virkaa hakeneista virkaan valittu täyttää parhaiten ne pätevyydet ja ominaisuudet, joita tehtävän menestyksellinen hoitaminen edellyttää.

Perusopetuksen itäisen alueen aluepäällikkö teki viran täyttämistä koskevan päätöksen 28.3.2019 § 39. Päätöksestä on tehty 9.4.2019 päivätty oikaisuvaatimus.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 13

Perusopetuksen johtajan esitys:
Päätetään hylätä oikaisuvaatimus erityisluokanopettajan vakinaisen viran täyttämistä koskevasta perusopetuksen itäisen alueen aluepäällikön päätöksestä 28.3.2019 § 39 seuraavin perustein:

Viranhaltijan valinta perustuu kokonaisharkintaan siitä, kenellä kelpoisuusvaatimukset täyttävistä hakijoista arvioidaan olevan parhaat edellytykset viran menestykselliseksi hoitamiseksi. Koulutuksen ja työkokemuksen lisäksi otetaan huomioon mm. hakijan viranhoitamisen kannalta merkitykselliset henkilökohtaiset ominaisuudet. Virkaan valitaan ansioitunein hakija kokonaisarvion perusteella.

Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Erityiset kelpoisuusvaatimukset opettajien osalta on määritelty asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998).

Hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) mukaan taidolla tarkoitetaan lähinnä koulutuksen tai työkokemuksen avulla hankittuja tietoja ja taitoja. Kyvyllä viitataan yleisesti tuloksellisen työskentelyn edellyttämiin henkilön ominaisuuksiin, kuten luontaiseen lahjakkuuteen, järjestelykykyyn, aloitteellisuuteen ja muihin vastaaviin tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisiin kykyihin. Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita ja nuhteetonta käytöstä.

Virantäyttöä ohjaavien säännösten ohella virantäyttöön kuuluu myös harkintavaltaa. Nimitysperusteiden soveltamisen yhteydessä harkintavalta ilmenee mm. viranomaisen oikeutena määritellä viran työtehtävät, painottaa nimitysperusteita tehtävien mukaisesti sekä päättää siitä, mikä merkitys viranhakijoiden erilaisille ansioille on annettava. Nimitysperusteita sovelletaan hakijoiden keskinäisessä vertailussa siten, että niiden nojalla muodostetaan kokonaisarvio hakijoiden ansioista. Koulutuksen ja työkokemuksen ohella otetaan huomioon myös hakijan viran hoitamisen kannalta merkitykselliset henkilökohtaiset ominaisuudet.

Hakuilmoituksessa edellytettiin virkaan valittavalta vahvoja ryhmänhallinnan ja eriyttämisen taitoja. Valittavalta opettajalta edellytettiin lisäksi hyviä vuorovaikutustaitoja ja kykyä tehdä tiimityötä sekä yhteistyötä koulun oppilashuollon työntekijöiden ja ulkopuolisten verkostojen kanssa. Ilmoituksessa todettiin lisäksi, että tehtävään haetaan ratkaisukeskeistä, kansainvälisyyteen ja kielitietoisuuteen perehtynyttä ja kehittämismyönteistä opettajaa. Tämän lisäksi valittavalta odotettiin kykyä opettaa ymmärrettävästi ja antaa tehtävät selkeästi sekä taitoa puuttua, jos joku häiritsee tunnilla tai käyttäytyy huonosti. Lisäksi valittavalta toivottiin monipuolista osaamista eri-ikäisten oppilaiden kanssa työskentelystä sekä huumorintajua, oikeudenmukaisuutta ja avuliaisuutta.

Ansiovertailussa otettiin huomioon hakijoiden koulutus ja työkokemus sekä muut tehtävän hoitamisen kannalta merkitykselliset, objektiivisesti arvioitavissa olevat tiedot ja taidot, jotka voidaan katsoa lisäansioiksi ja jotka parhaiten edistävät työtehtävien hoitamista.

Virkaan valitulla on kasvatustieteiden maisterin tutkinto sekä 11 kuukauden kokemus tuntiopettajan (erityisluokanopettajan viransijainen) tehtävästä, vuoden kokemus erityisluokanopettajan tehtävästä, vuoden kokemus tuntiopettajan (nivelopettaja) tehtävästä, viiden kuukauden kokemus erityisopettajan tehtävästä sekä kuuden kuukauden kokemus erityisopettajan tehtävästä. Sekä virkaan valitulla että oikaisuvaatimuksen tekijällä oli viran hoitamisen kannalta riittävän pitkä ja monipuolinen työkokemus. Lisäksi he molemmat täyttivät erityisluokanopettajalta edellytettävät kelpoisuusvaatimukset. Virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät määrittelevät kuitenkin lähtökohtaisesti sen, minkälaisia taitoja ja ominaisuuksia virkaan valittavalta edellytetään. Hakijoiden osalta vertailtiin myös heidän työyhteisötaitojaan ja perehtyneisyyttään kielitietoisuuteen. Lisäksi vertailtiin ryhmänhallintataitoja ja verkkopedagogisia taitoja.

Haastattelun perusteella virkaan valitun ratkaisukeskeisyys, tiimityöskentely- ja vuorovaikutustaidot, oppilashuollon tuntemus ja yhteistyökyky olivat paremmat kuin oikaisuvaatimuksen tekijällä. Lisäksi virkaan valittu toi haastattelussa selkeästi paremmin esiin kielitietoista perehtyneisyyttä. Hänellä oli lisäksi paremmat verkkopedagogiset taidot. Virkaan valitulla on myös erilaisista koulutuksista saatua ryhmänhallintaosaamista (varhaisnuoriso- ja nuorisotyön ryhmänjohtajakoulutus, opiskelijatuutoroinnin opintojakso/pienryhmäohjaajan koulutus sekä AVEKKI-koulutus), joten hänen ryhmänhallintataitonsa arvioitiin paremmiksi kuin oikaisuvaatimuksen tekijällä.

Oikaisuvaatimuksen tekijä ei oikaisuvaatimuksessaan ole tuonut esiin sellaisia seikkoja, joiden perusteella hänen voitaisiin katsoa olleen ansioituneempi hakija kyseiseen virkaan, kuin siihen valittu. Oikaisuvaatimuksen tekijä on haastateltu ja hänen sopivuutensa avoinna olevaan virkaan on selvitetty. Hakemusten, työkokemuksen, koulutuksen ja haastattelujen muodostaman kokonaisarvioinnin perusteella virkaa hakeneista virkaa valittu täytti parhaiten ne pätevyydet ja ominaisuudet, joita viran menestyksellinen hoitaminen edellyttää. Syrjintää ei ole tapahtunut eikä työnantaja ole menetellyt tehtävän täyttämisessä naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain vastaisesti, vaan virkaan on valittu kokonaisharkinnan perusteella ansioitunein hakija.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Asiakirjat: Hakuilmoitus, viran täyttämistä koskeva päätös ja oikaisuvaatimus liitteineen on tallennettu opetuslautakunnan extranetin salaisiin kansioihin.

Täytäntöönpano: Kunnallisvalitus Helsingin hallinto-oikeudelle

Muutoksenhakuohje: Hallintoyksikkö
- ote oikaisuvaatimuksen tekijälle

Lisätiedot:
Tiia Vuoristo, 043 825 3003, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

14 § Edustajien nimeäminen suomenkielisen perusopetuksen kieliohjelman kehittämisen työryhmään / IK

VD/4867/12.00.01.02/2019

Vuoden 2020 alusta lähtien A1-kielen opetukseen on kohdennettava vähintään 2 vuosiviikkotuntia vuosiluokille 1–2 kaikkialla Suomessa. Ensimmäisen vieraan kielen opetus alkaa kaikille pakollisena siis jo ensimmäiseltä luokalta. Vantaa on toteuttanut varhennettua kielen opetusta jo 1.8.2016 lähtien (Opetuslautakunta 9.6.2015 § 12).

Hallitus on varannut muutokseen tarvittavat määrärahat julkisen talouden suunnitelmaan niin, että muutoksen kustannukset korvataan kunnille valtionosuuksien kautta. Määrärahalisäys on 7,5 miljoonaa euroa vuonna 2020 ja 12 miljoonaa vuodesta 2021 alkaen. Varhennetun kielenopetuksen kustannukset on laskettu osaksi peruspalveluiden valtionosuusprosenttia.

Valtionosuuden kasvaessa voidaan perusopetuksen kieliohjelmaa tarkastella ja kehittää valtionosuuden kasvua vastaavalla summalla. Kieliohjelman kehittämistä varten on syytä perustaa työryhmä, johon valitaan edustajat opetuslautakunnasta, sivistysvirastosta ja päiväkodista sekä kouluista.

Työryhmän tehtävänä on laatia opetuslautakunnalle esitys perusopetuksen kieliohjelman kehittämistoimenpiteistä 1.8.2020 alkaen. Esityksessä tulee huomioida kielen opetuksen jatkumo varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Esitys tulee tuoda opetuslautakunnan käsittelyyn vuoden 2019 loppuun mennessä.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 14

Perusopetuksen johtajan esitys:
Päätetään
a) päätetään nimetä seuraavat opetuslautakunnan jäsenet työryhmään:
b) päätetään nimetä seuraavat virkamiesjäsenet työryhmään: perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo, opetuspäällikkö Pepita Kaskentaus, aluepäällikkö Kirsi Kolu, opetustoimen asiantuntija Lotte Koivulainen, varhaiskasvatuksen asiantuntija Tiina-Liisa Åkerfelt, varhaiskasvatuksen asiantuntija Lotta Skogberg, Y.E.S. -päiväkodin johtaja Kirsimarja Monto-Puusti, Kartanonkosken koulun rehtori Tuija Tammi, Ilolan koulun rehtori Sari Laasila sekä strategia-asiantuntija Laura Malinen
c) päätetään nimetä työryhmän puheenjohtajaksi opetuspäällikkö Pepita Kaskentaus
d) päätetään, että työryhmä voi kutsua kokouksiinsa asiantuntijoita tarpeen mukaan.

Käsittely:
Lautakunta nimesi seuraavat jäsenet työryhmään: Jan Edelmann, Päivi Laakso, Naima El Issaoui, Tuomas Harviainen, Kai-Ari Lundell, Jani Kiviaho, Nina Pispala ja Hanna Luukkonen.

Päätös
Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote asianosaisille

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Lotte Koivulainen, 040 576 9241, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

15 § **Muutos Vantaan suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelmaan 1.8.2019 alkaen, esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö / IK**

VD/4869/12.00.01.02/2019

Opetussuunnitelma on suunnitelma siitä, miten opetus koulussa järjestetään. Opetuslautakunta hyväksyi Vantaan suomenkielisen perusopetuksen kaupunkitasoisen opetussuunnitelman sekä koulukohtaiset opetussuunnitelmat 13.6.2016 § 14.

Vantaan esiopetussuunnitelman päivityksen yhteydessä, on ollut tarpeen tarkastella myös perusopetuksen opetussuunnitelman lukua 1.5, jossa kerrotaan esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheisiin liittyvästä yhteistyöstä. Opetussuunnitelmaan on tarkennettu varhaiskasvatuksen kanssa yhteistyössä laadittuja esiopetuksen ja koulun siirtymävaiheen prosesseja sekä yhteistyömallia.

Päivitetty teksti on merkitty omaksi kokonaisuudeksi. Vanha teksti on myös jätetty liitteeseen, jotta lukeminen olisi helpompaa.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 15

Perusopetuksen johtajan esitys:
Päätetään
a) hyväksyä liitteen mukaiset suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelman muutokset lukuun 1.5
b) että kohdassa a hyväksytty opetussuunnitelman muutos otetaan käyttöön kaikissa kouluissa 1.8.2019 alkaen.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liite: Muutosesitys perusopetuksen opetussuunnitelman lukuun 1.5, esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö

Täytäntöönpano: Suomenkielisen perusopetuksen tulosalue
- ote kouluille

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Lotte Koivulainen, 040 576 9241, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Liite: Muutosesitys perusopetuksen opetussuunnitelman lukuun 1.5

Esitys uudeksi opetussuunnitelmatekstiksi:

1.5 Siirtymävaiheisiin liittyvä yhteistyö

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle on määritelty rakenteet ja tavoitteet. Yhteistyötä tehdään kaupunki- ja aluetasoisesti sekä koulujen ja päiväkotien välillä. Yhteistyö tapahtuu sekä toiminnallisena että tiedonsiirtoon liittyvänä.

Jokaiselle koululle on nimetty yhteistyöpäiväkodit, jotka muodostavat esi- ja alkuopetuksen ryppään. Ryppäiden kokoonpano tarkistetaan vuosittain. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle sovitaan kaupunkitasoinen pedagoginen kärki, joka määrittää teeman yhteistyölle.

Edellä esitettyä kutsutaan esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön malliksi, johon kaikki esiopetusta järjestävät päiväkodit ja alkuopetusta järjestävät koulut ovat sitoutuneet. Mallin tavoitteena on edistää lasten ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyden kehittymistä sekä mahdollistaa lasten tutustuminen koulun oppimisympäristöön ja toimintakulttuuriin. Toiminnallinen yhteistyö perustuu esi- ja alkuopettajien yhteiseen suunnitteluun.

Eskarista ekalle – yhteistyöprosessi määrittelee kaupunkitasoiset toimintatavat esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa. Keskeisenä dokumenttina käytetään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa (LEOPS), jota hyödynnetään huoltajien luvalla tietoa siirrettäessä. Kevään LEOPS-keskustelussa arvioidaan esiopetusvuotta ja samalla pohditaan kouluun siirtymistä yhdessä huoltajien ja lapsen sekä tarvittaessa monialaisen henkilöstön ja tulevan koulun edustajan kanssa. Erityistä tukea tarvitsevien koulutulokkaiden osalta kouluun toimitetaan tarvittavat asiakirjat ja rehtori vastaa tiedonsiirtokeskustelusta ja huoltajan kuulemisesta keväällä.

Nykyinen opetussuunnitelmateksti:

Esiopetuksesta kouluun siirryttäessä on Vantaalla käytössä EsKo-tiedonsiirtomalli (Esiopetuksesta kouluun-tiedonsiirtomalli), jonka mukaan esiopetuksen opettaja havainnoi lapsen taitoja, vahvuuksia ja tuen tarpeita esiopetusvuoden aikana, kerää tiedot EsKo-lomakkeelle, käy huoltajan kanssa arviointikeskustelun ja siirtää tiedot kouluun. Erityisen tuen järjestelyihin liittyvät huoltajien kuulemiset tehdään koulussa esiopetusvuoden kevään aikana. Vantaalla EsKo-prosessiin kuuluu lisäksi syksyisin pidettävä tiedonsiirron arviointitilaisuus, jossa arvioidaan kevään prosessia.

Vantaalla on käytössä esi- ja alkuopetuksen yhteisen toiminnan suunnitelma, johon ovat sitoutuneet kaikki esiopetusta järjestävät päiväkodit ja koulut, joissa on alkuopetuksen luokat. Suunnitelman mukaisesti jokaiselle päiväkodille on nimetty yhteistyökoulu. Syksyllä koulun koolle kutsumassa tapaamisessa suunnitellaan yhteistä toimintavuotta. Toiminnallinen yhteistyö tarkoittaa sitä, että koulu-päiväkoti työpari järjestää lukuvuoden aikana vähintään kaksi yhteistä tapahtumaa ja / tai toimintakokonaisuutta, jossa esiopetukseen osallistuvat lapset ja koulun oppilaat toimivat yhdessä. Lisäksi luokanopettajat tutustuvat päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan ja esiopetuksen opettajat koulun opetussuunnitelmaan. Lukuvuoden lopussa päiväkodit ja koulut arvioivat toiminnallisen yhteistyön toteutumista.

16 § **Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi paikallisella ja pedagogisella tasolla / SA-V**

VD/4238/12.00.01.00/2019

Varhaiskasvatuksen järjestäjillä ja tuottajilla on varhaiskasvatuslain (540/2018 § 24) mukaan velvoite arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittäminen tuli osaksi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvin) tehtävää vuonna 2015. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi Karville tehtäväksi kehittää varhaiskasvatukseen laadunarviointijärjestelmän, koska Suomessa ei ole ollut yhtenäistä laadunarvioinnin ja seurannan järjestelmää ja lisäksi varhaiskasvatuksen arviointiin suuntautuvia koulutussisältöjä on ollut tarjolla varsin rajallisesti. Syksyllä 2018 Karvi julkaisi valtakunnalliset Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Parhaillaan Karvi kehittää digitaalista laadunarviointijärjestelmää kuntien itsearvioinnin tueksi.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin kansallisen kehittämisen myötä Vantaan varhaiskasvatuksessa on käynnistetty kaupunkitasoisen laadun arviointimallin valmistelu. Ensimmäisessä vaiheessa on työstetty arviointikehikkoa, joka kokoaa yhteen ja tekee näkyväksi vantaalaisen varhaiskasvatuksen arvioinnin viitekehyksen. Viitekehykseen on koottu vantaalaista varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arviointia sekä huomioitu Karvin arvioinnin perusteet ja suositukset. Laadun arviointi sisältää arvioinnin periaatteet sekä keskeiset työkalut, joiden avulla kertyvää arviointitietoa hyödynnetään. Uutena avauksena arviointimallin valmistelun toisessa vaiheessa lähdetään valmistelemaan arviointiraporttityökalua, jonka tarkoitus on jatkossa koota yhteen varhaiskasvatuksen strategisten työkalujen kautta kentällä tunnistettuja ilmiöitä sekä varhaiskasvatuksen hallinnossa koostettua arviointi- ja seurantatietoa. Arviointiraportin on tarkoitus vahvistaa ja systematisoida tiedolla johtamista sekä lisätä arviointitiedon läpivirtausta organisaatiossa. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa laadun arvioinnin viitekehystä käytetään soveltuvin osin.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 16

Varhaiskasvatuksen johtajan esitys:
Päätetään hyväksyä liitteiden mukaisesti Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arvioinnin viitekehys sekä laadun arvioinnin periaatteet paikallisella ja pedagogisella tasolla.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: - Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arvioinnin periaatteet paikallisella ja pedagogisella tasolla
- Esittelyaineisto: Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi paikallisella ja - pedagogisella tasolla

Täytäntöönpano: Varhaiskasvatuksen tulosalue
- ote ko. kunnalliset ja yksityiset varhaiskasvatuksen toimintayksiköt

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:

Katjamaria Halme, 043 825 8522, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arvioinnin periaatteet paikallisella ja pedagogisella tasolla

Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arvioinnin periaatteet paikallisella tasolla

- Vantaan varhaiskasvatuksen arvot, Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma ja Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma muodostavat perustan, jolle arviointi pohjaa. Paikallisten suunnitelmien kautta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteet tulevat näkyviksi, jolloin arviointia on mahdollista tehdä niitä vasten.
- Paikallista arviointia kehitetään suhteessa valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointiin.
- Arviointi perustuu toimijoiden väliseen luottamukseen. Avointa keskustelua ja dialogia korostetaan kontrolliin perustuvien menetelmien sijasta.
- Arviointi on systemaattista, tavoitteellista, jatkuvaa, suunnitelmallista, johdettua sekä kehittämiseen tähtäävää.
- Arviointitiedon läpivirtaus varmistetaan eri tasoilla. Laadun arviointijärjestelmän avulla varmistetaan, että lapsiryhmistä kerätty arviointitieto saavuttaa koko organisaation aina poliittisiin päätöksentekijöihin saakka.

Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arvioinnin periaatteet pedagogisella tasolla

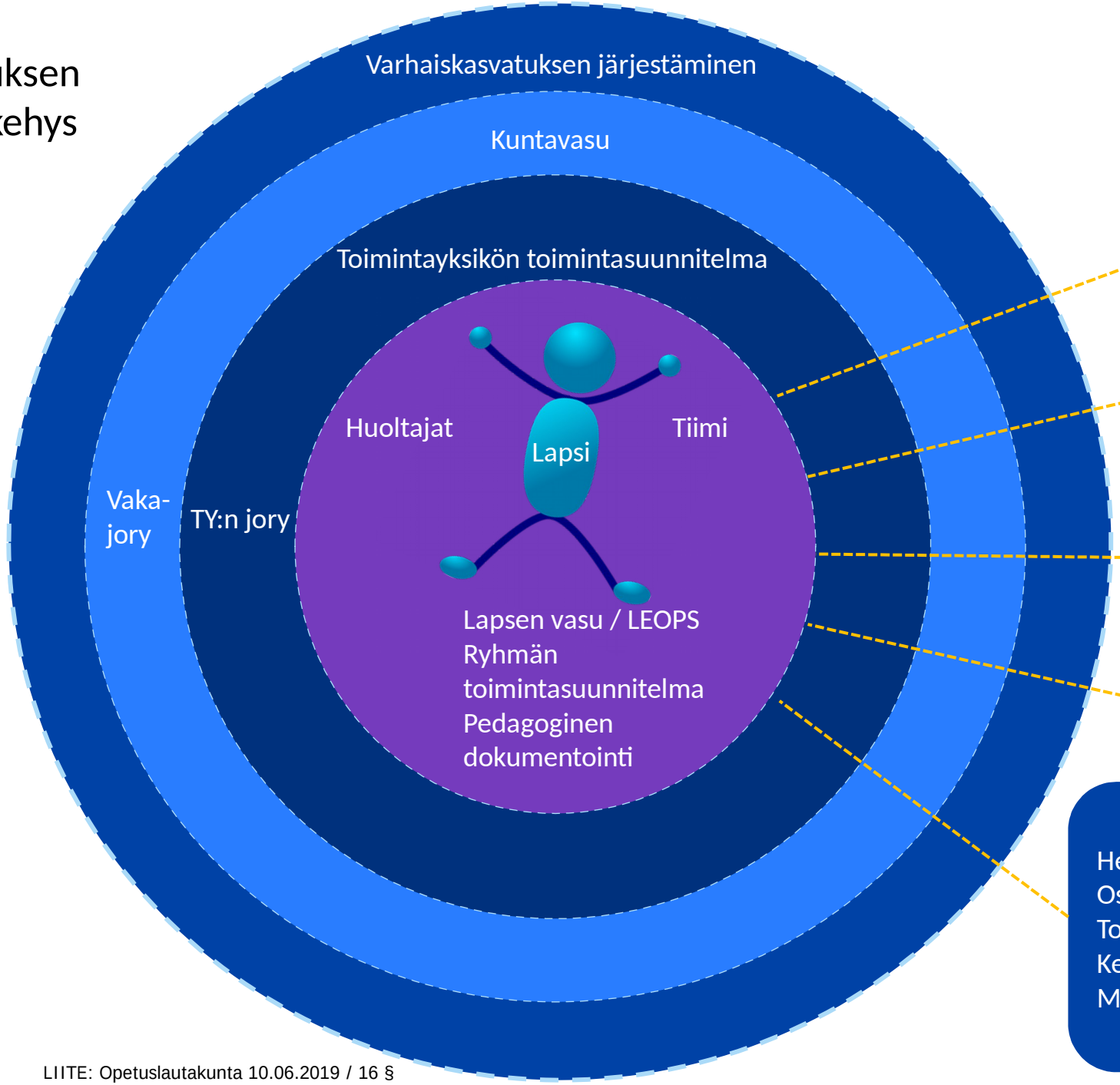
- Arviointia toteutetaan pääasiassa tavoitteellisena itsearviointina. Tämä edellyttää henkilöstöltä reflektiivistä työotetta ja kykyä perustella toimintaa pedagogisesti.
- Arviointi kohdistuu pedagogiseen toimintaan, oppimisympäristöihin ja toimintakulttuurin, ei lapsiin tai lasten ominaisuuksiin.
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatua lapsiryhmässä tehdään näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta, jolloin henkilöstön lisäksi lapsille ja huoltajille mahdollistuu osallisuus arviointiprosessissa. Pedagogisella dokumentoinnilla tarkoitetaan tallennettujen dokumenttien, kuten valokuvien, muistiinpanojen ja lasten omien teosten, hyödyntämistä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä.

- Arvioinnissa korostuu vertaisoppiminen, vertaisarviointi sekä hyvien käytäntöjen avoin jakaminen ja hyödyntäminen.
- Monipuolisesti toteutetun arvioinnin avulla varmistetaan, että huomio kiinnittyy riittävässä määrin lapsen kokemukseen tilanteesta, riippumatta siitä millaisilla kriteereillä toimintaa arvioidaan.

Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi paikallisella ja pedagogisella tasolla

Opetuslautakunta 10.6.2019

Vantaan varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin viitekehys KUVA 1/2

Kaupunkistrategia
Tuloskortti
Johtajakortti
Toimintayksikön toimintasuunnitelma

Karvin asettamat laatukriteerit

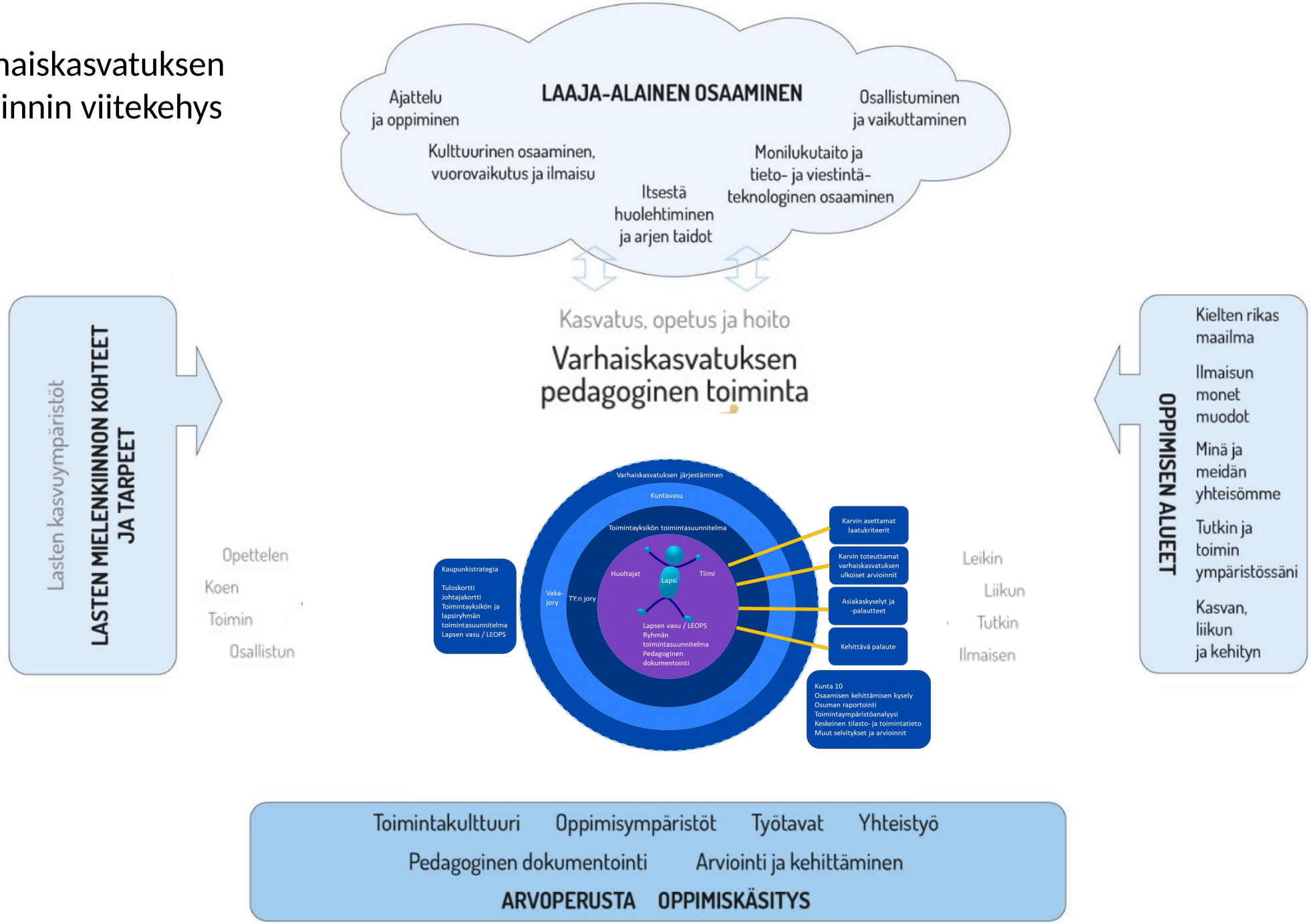
Karvin toteuttamat varhaiskasvatuksen ulkoiset arvioinnit

Kehittävä palaute

Asiakaskyselyt ja -palautteet

Henkilöstökysely
Osaamisen arviointi
Toimintaympäristöanalyysi
Keskeinen tilasto- ja toimintatieto
Muut selvitykset ja arvioinnit

Vantaan varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin viitekehys KUVA 2/2

Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi paikallisella tasolla

Periaatteet

- Vantaan varhaiskasvatuksen arvot, Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma ja Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma muodostavat perustan, jolle arviointi pohjaa. Paikallisten suunnitelmien kautta varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteet tulevat näkyviksi, jolloin arviointia on mahdollista tehdä niitä vasten.
- Paikallista arviointia kehitetään suhteessa valtakunnalliseen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointiin.
- Arviointi perustuu toimijoiden väliseen luottamukseen. Avointa keskustelua ja dialogia korostetaan kontrolliin perustuvien menetelmien sijasta.
- Arviointi on systemaattista, tavoitteellista, jatkuvaa, suunnitelmallista, johdettua sekä kehittämiseen tähtäävää.
- Arviointitiedon läpivirtaus varmistetaan eri tasoilla. Laadun arviointijärjestelmän avulla varmistetaan, että lapsiryhmistä kerätty arviointitieto saavuttaa koko organisaation aina poliittisiin päätöksentekijöihin saakka.

Arvioinnin keskeiset työkalut

- Arviointi tapahtuu prosessinomaisesti arviointitiedon keräämisen, analysoinnin, johtopäätösten tekemisen, kehittämistoimien määrittelyn ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden jatkuvana kehänä. Arvioinnissa keskeisimpiä välineitä ovat varhaiskasvatuksen
    - Tuloskortti
    - Johtajakortti
    - Toimintayksikön toimintasuunnitelma
    - Lapsiryhmän toimintasuunnitelma
    - Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma / esiopetuksen oppimissuunnitelma

Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laadun arviointi pedagogisella tasolla

Periaatteet

- Arviointia toteutetaan pääasiassa tavoitteellisena itsearviointina. Tämä edellyttää henkilöstöltä reflektiivistä työotetta ja kykyä perustella toimintaa pedagogisesti.
- Arviointi kohdistuu pedagogiseen toimintaan, oppimisympäristöihin ja toimintakulttuurin, ei lapsiin tai lasten ominaisuuksiin.
- Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatua lapsiryhmässä tehdään näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta, jolloin henkilöstön lisäksi lapsille ja huoltajille mahdollistuu osallisuus arviointiprosessissa. Pedagogisella dokumentoinnilla tarkoitetaan tallennettujen dokumenttien, kuten valokuvien, muistiinpanojen ja lasten omien teosten, hyödyntämistä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä.
- Arvioinnissa korostuu vertaisoppiminen, vertaisarviointi sekä hyvien käytäntöjen avoin jakaminen ja hyödyntäminen.
- Monipuolisesti toteutetun arvioinnin avulla varmistetaan, että huomio kiinnittyy riittävässä määrin lapsen kokemukseen tilanteesta, riippumatta siitä millaisilla kriteereillä toimintaa arvioidaan.

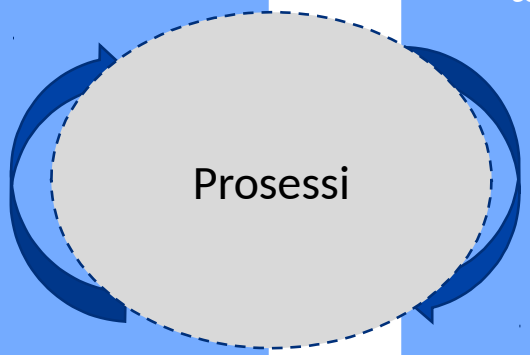
Arvioinnin keskeiset työkalut

- Lapsiryhmässä keskeisimpiä arvioinnin työkaluja ovat
  - pedagoginen dokumentointi
  - lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU), lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) ja henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)
  - lapsiryhmän toimintasuunnitelma
- Lasten vasut ja pedagogisen dokumentoinnin kautta tuotettu muu tieto lapsiryhmästä ovat jatkuvassa prosessissa ryhmän toimintasuunnitelman kanssa. Työkalujen prosessiluonne muodostaa edellytykset jatkuvalle arvioinnille ja kehittämiselle.
- Lapsiryhmien toimintasuunnitelmat ovat prosessimaisessa yhteydessä toimintayksikön toimintasuunnitelman kanssa.

Arviointitiedon systematisointi arviointiraportin kautta - uusi avaus vuonna 2020

- Aluetasoinen tiedon koostaminen tulosyksiköiden laajennetuissa johtoryhmissä
  - Yksikkötasoinen tieto päiväkodin johtajan ja yksikön toimintasuunnitelman kautta (yhteys lapsiryhmien toimintasuunnitelmiin, pedagogiseen dokumentointiin ryhmätasolla ja lasten vasuihin sekä johtajakorttiin)

- Toimintaympäristöanalyysi
- Kehittävä palaute
- Keskeinen tilasto- ja toimintatieto
- Kunta 10
- Asiakaskyselyt ja -palautteet
- Osaamisen kehittämisen kysely, Osuman raportointi
- Karvin toteuttamat varhaiskasvatuksen ulkoiset arvioinnit
- Muut selvitykset ja arvioinnit

Tuloskortti ja sen tavoitteet

Kiitos!

17 § **Vantaan suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen / SA-V**

VD/4690/12.00.01.02/2019

Vantaan suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelma ja siihen sisältyvä Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 6-vuotiaille (jäljempänä Vantaan esiopetussuunnitelma) uudistettiin vuonna 2016 vastaamaan valtakunnallisia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita (OPH, 2014). Suunnitelmaa työstettiin laajasti lapsia ja huoltajia osallistaen sekä vahvassa yhteistyössä varhaiskasvatuksen poikkihallinnollisten kumppanuuksien kanssa.

1.8.2019 käyttöön otettavaksi esitettävää Vantaan esiopetussuunnitelmaa on päivitetty Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmapäivityksen ja kaupungin arvojen uudistumisen yhteydessä. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman (2019) päivitykset on kirjattu soveltuvin osin käsillä olevaan esiopetuksen suunnitelmaan. Samalla opetussuunnitelmaan on tarkennettu perusopetuksen kanssa yhteistyössä laadittuja esiopetuksen ja koulun siirtymävaiheen prosesseja sekä yhteistyömallia. Esiopetuksen hyvinvointityön monialainen valmistelutiimi on täsmentänyt opetussuunnitelman hyvinvointityön (oppilashuollon) osuuksia. Suunnitelman kirjauksissa on mm. huomioitu esiopetuksen osalta Vantaan sivistystoimen uusi opiskeluhuollon yksikkö. Esiopetukseen osallistumisen tukemista ja poissaolojen ehkäisyä koskevien kirjausten osalta on hyödynnetty Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) sekä Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön verkostotapaamisen antia. Opetussuunnitelman päivityksessä on huomioitu Vantaalla laajentuva kielirikasteinen esiopetus, jonka kirjauksiin sisältöjä on saatu verkostotapaamisessa esiopetuksen opettajilta ja päiväkodin johtajilta. Vantaan esiopetussuunnitelmaan on päivitetty lisäksi muuttuneita käsitteitä sekä muotoiltu muita päivitystä vaativia kohtia, kuten varhaiskasvatuksen kehityksen ja oppimisen tuen kaupunkikohtaisten linjausten (2018) myötä tapahtuneita muutoksia.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 17

Varhaiskasvatuksen johtajan esitys:
Päätetään
a) kumota 1.8.2019 alkaen opetuslautakunnan päätös 15.2.2016 § 14 Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta ja Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelmasta 6-vuotiaille
b) hyväksyä liitteen mukainen Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma
c) ottaa Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma käyttöön 1.8.2019
d) oikeuttaa varhaiskasvatuksen johtaja tekemään Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaan teknisiä muutoksia

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: - Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
- Muutokset sisältävä työversio Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta 2019
- Esittelyaineisto: Keskeiset muutokset Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmassa 1.8.2019 alkaen

Täytäntöönpano: Varhaiskasvatuksen tulosalue
- ote ko. kunnalliset varhaiskasvatuksen toimintayksiköt ja yksityiset esiopetuksen järjestämispaikat

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Tiina-Liisa Åkerfelt, 040 586 4893, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma 2019

Sisältäen Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelman 6-vuotiaille

Opetuslautakunta 10.6.2019

Sisällys

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma....4
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet....4
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen....4
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet....8
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet....8
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisenpolkua....11
2.3 Arvoperusta....14
2.4 Oppimiskäsitys....15
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa....16
Ajattelu ja oppiminen....17
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu....18
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot....18
Monilukutaito....19
Tieto-ja viestintä teknologinen osaaminen....20
Osallistuminen ja vaikuttaminen....21
2.6 Paikallisesti päätettävät asiat....22
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri....22
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet....22
Kaikille yhteinen esiopetus....23
Oppimisen ja oivalluksen ilo....24
Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana....25
Hyvinvointi ja turvallinen arki....25
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa....27
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa....28
Yhteistyö esiopetuksessa....29
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö....30
Yhteistyö siirtymävaiheissa....32
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat....34
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet....35
4.1 Monipuoliset työtavat....35
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena....39
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet....41
Ilmaisun monet muodot....43
Kielen rikas maailma....45

Minä ja meidän yhteisömme....47
Tutkin ja toimin ympäristössäni....49
Kasvan ja kehityn....52
4.4Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä....54
Laajamittainen kaksikielinen esiopetus....57
Suppeampi kaksikielinen esiopetus....57
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat....58
5.Lapsen kasvun ja oppimisen tuki....59
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet....59
Kolmiportainen tuki Vantaan esiopetuksessa....60
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana....63
5.3 Yleinen tuki....64
5.4 Tehostettu tuki....65
Pedagoginen arvio....66
Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana....67
5.5 Erityinen tuki....68
Pedagoginen selvitys....69
Erityisen tuen päätös....71
Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma....72
Pidennetty oppivelvollisuus....73
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot....75
Osa-aikainen erityisopetus....75
Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet....76
5.7 Paikallisesti päätettävät asiat....77
6. Oppilashuolto....78
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö....80
6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto....83
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto....85
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat....88
6.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta....89
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus....93
7.1 Paikallisesti päätettävät asiat....93

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys[1], jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus[2].

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista[3]. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä[4]. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

2 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

3 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

4 Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[5]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[6]
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten[7]. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista[8]. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä[9]. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[10]. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä[11]. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen

5 Lastensuojelulaki (417/2007)12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

6 Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

7 Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

8 Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

9 Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

10 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

11 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat[12] laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen[13]. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman perustana on Opetushallituksen laatimat valtakunnalliset Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Vantaalla esiopetuksen opetussuunnitelma koostuu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista, paikallisesti laaditusta Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta 2019 sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelmasta 6-vuotiaille. Vantaan esiopetuksen omat linjaukset ja painotukset on esitetty tässä asiakirjassa sinisellä pohjalla. Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteista 2015 on tummemmalla oranssilla olevalla pohjalla ne asiat, jotka koskevat 6-vuotiaiden valmistavaa opetusta. Vantaan 6-vuotiaiden valmistavan opetuksen linjaukset ja painotukset ovat vaaleamman oranssilla pohjalla. Opetuslautakunta hyväksyy em. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmakokonaisuuden. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa tarkennetaan vuosittain varhaiskasvatuksen toimintayksikköjen ja esiopetusryhmien toimintasuunnitelmissa.

Tämä Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu suomenkielellä annettavaa esiopetusta varten. Lisäksi tämä suunnitelma koskee Vantaan englanninkielisiä, kielirikasteisia (suomi- englanti) ja ruotsin kielen kielikylpyä toteuttavia esiopetusryhmiä.

Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 6-vuotiaille
Vantaalla perusopetukseen valmistava opetus 6-vuotiaille järjestetään esiopetuksen yhteydessä. Kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa noudatetaan em. opetussuunnitelmakokonaisuuden lisäksi Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita (2015).

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen
Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa (2016) tehtiin yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Kaikki eri tavoin kerätyt ajatukset, mielipiteet ja palautteet otettiin huomioon paikallisia osioita työstettäessä. Työskentely varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa toteutettiin järjestämällä opetussuunnitelmahautomoita, joissa työstettiin yhdessä uutta opetussuunnitelmaa. Varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset pääsivät osallistumaan opetussuunnitelman tekoon päiväkodissa tehtyjen tehtävien kautta.

12 Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

13 Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

Lasten huoltajille oli opetussuunnitelman työstämisen aikana avoinna Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle -blogi, kuvattiin opetussuunnitelmatyön etenemistä ja kerättiin huoltajien kommentteja ja mielipiteitä esiopetuksesta. Lasten ja huoltajien kommentteja ja ajatuksia on luettavissa esiopetussuunnitelman puhekuplissa.

Paikallista opetussuunnitelmaa työstettiin varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneiden kanssa. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmät kokoontuivat säännöllisesti opetussuunnitelmallisen jatkumon merkeissä. Tiettyihin opetussuunnitelman kohtiin on kuvattu yhteisiä linjauksia ja toimintatapoja. Myös kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalveluiden kanssa sovittiin yhteisesti toteutettavista oppimiskokonaisuuksista. Oppilashuollon osalta yhteistyötä tehtiin sosiaali- ja terveystoimen toimijoiden kanssa.

Keväällä 2019 Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa päivitettiin Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmapäivityksen ja kaupungin arvojen uudistumisen yhteydessä. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman (2019) päivitykset kirjattiin soveltuvin osin käsillä olevaan esiopetuksen suunnitelmaan. Samalla opetussuunnitelmaan tarkennettiin perusopetuksen kanssa yhteistyössä laadittuja esiopetuksen ja koulun siirtymävaiheen prosesseja sekä yhteistyömallia. Esiopetuksen hyvinvointityön monialainen valmistelutiimi on täsmentänyt opetussuunnitelman hyvinvointityön (oppilashuollon) osuuksia. Suunnitelman kirjauksissa on mm. huomioitu esiopetuksen osalta Vantaan sivistystoimen uusi opiskeluhuollon yksikkö. Esiopetukseen osallistumisen tukemista ja poissaolojen ehkäisyä koskevien kirjausten osalta hyödynnettiin Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) sekä Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön verkostotapaamisen antia. Opetussuunnitelman päivityksessä huomioitiin Vantaalla laajentuva kielirikasteinen esiopetus, jonka kirjauksiin sisältöjä saatiin verkostotapaamisessa esiopetuksen opettajilta ja päiväkodin johtajilta. Vantaan esiopetussuunnitelmaan päivitettiin lisäksi muuttuneita käsitteitä sekä muotoiltiin muita päivitystä vaativia kohtia, kuten varhaiskasvatuksen kehityksen ja oppimisen tuen kaupunkikohtaisten linjausten (2018) myötä tapahtuneita muutoksia.

Opetussuunnitelman toteutuminen ja arviointi
Vantaan esiopetusta arvioidaan ja kehitetään osana varhaiskasvatusta valmistelussa olevan arviointimallin mukaisesti. Arviointimalli kokoaa vantaalaista varhaiskasvatuksen arviointia yhteen ja tekee näkyväksi arvioinnin eri tasoja. Arviointimallin sisällöt ja työkalut muuttuvat ajassa erilaisten ilmiöiden ja arviointitarpeiden sekä valtakunnallisen ohjauksen vaikutuksesta.

Esiopetusta toteutetaan lapsiryhmissä valtakunnallisen ja kaupunkitasoisen opetussuunnitelman pohjalta. Toimintayksikön ja esiopetusryhmän toimintasuunnitelmissa tarkennetaan opetussuunnitelmien toteuttamista lukuvuosittain. Perusopetusasetuksen[14] edellyttämä esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma sisältyy toimintayksikön vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaa työstetään prosessinomaisesti arviointitiedon keräämisen, suunnittelun, kokeilun, sekä kehittämisen jatkuvana kehänä. Toimintasuunnitelma luo suuntaviivoja pedagogisen toiminnan, toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämiselle lukuvuoden aikana. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelman päivittyvistä tavoitteista keskustellaan päiväkodin johtajan kanssa ja/tai toimintayksikön johtoryhmässä vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Tämän lisäksi esiopetusryhmän henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan sekä yksilönä että tiiminä itsearviointina ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Esiopetusta järjestävät päiväkodit vastaavat siitä, että huoltajat ovat tietoisia käytössä olevasta esiopetuksen opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta. Vantaan esiopetuksen

14 Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

opetussuunnitelma on huoltajien ja muiden sidosryhmien luettavissa Vantaan internetsivuilla. Esiopetukseen osallistuvat lapset arvioivat opetussuunnitelman toteutumista lapsikohtaisen suunnitelma -keskustelun (LEOPS/HOJKS) yhteydessä.

Vantaan esiopetussuunnitelmaa päivitetään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tulevien muutosten pohjalta. Lisäksi esiopetuksen opetussuunnitelmaa päivitetään paikallisten olosuhteiden muuttuessa.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inkluusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan[15]. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta[16]. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin[17] sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella[18]. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä

15 Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

16 Perusopetuslaki (628/1998) 4§

17 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

18 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[19], tasa-arvolaki[20], Euroopan ihmisoikeuksien sopimus[21] ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus[22].

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta[23]. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja[24]. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa[25].

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden[26], ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia[27]. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja[28].

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta[29]. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

19 Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

20 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

21 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

22 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

23 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

24 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

25 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

26 Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.

27 Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

28 Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b (1290/1999)

29 Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia[30]. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu[30].

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön[31]. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain[32] mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta[33]. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetuksen järjestäminen Vantaalla

Vantaalla suomenkielisen esiopetuksen järjestämisvastuu on varhaiskasvatuksen tulosalueella ja ruotsinkielisen esiopetuksen järjestämisvastuu on ruotsinkielisten palveluiden tulosalueella. Opetuslautakunta päättää esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämisperiaatteista, oppilaaksiottoalueista, oppilaaksioton perusteista, kuljetuksen perusteista sekä vuosittain esiopetuksen järjestämispaikoista sekä työ- ja loma-ajoista.

30 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom. [30] Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

31 Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

32 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

33 Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (Perusopetuslaki 628/1998). Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 §). Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvalmiuksien ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tieto oppilaan valmiuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyy seuraavaan kouluun. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan mahdollisuus tutustua ajoissa tulevaan kouluun.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

6-vuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen sekä opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt Vantaalla

Vantaalla 6-vuotiaiden perusopetukseen valmistava opetus järjestetään suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosalueella kunnallisissa päiväkodeissa. Opetuksessa noudatetaan Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmakokonaisuutta sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita (2016). Valmistavan opetuksen järjestämisessä noudatetaan Vantaan suomenkielisen esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämistä koskevia periaatteita. Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti esiopetuksen ryhmissä.

Valmistavaa opetusta tarjotaan Vantaalla niille lapsille, joiden suomen kielen taito jää alle kehittyvän alkeiskielitaidon tason. Näitä lapsia voivat olla esim. Suomessa asuvat lapset, jotka eivät aiemmin ole olleet suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa, kansainvälisen adoption kautta tulleet lapset sekä suomalaiset paluumuuttajaperheiden lapset. Juuri maahan muuttaneet lapset otetaan suoraan valmistavaan opetukseen. Yhden toimintakauden tai yli puoli vuotta suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa olleiden lasten suomen kielitaidon tason kartoittaa kieli- ja kulttuurikoordinaattori. Valmistavaan opetukseen osallistumisesta sovitaan yhdessä huoltajien kanssa. Valmistavaa opetusta järjestävän päiväkodin johtaja vastaa siitä, että huoltajien kanssa järjestetään tapaaminen valmistavaa opetusta koskien, Tapaamiseen kutsutaan huoltajien lisäksi kieli- ja kulttuurikoordinaattori, tuleva esiopetusryhmän opettaja ja tarvittaessa tulkki. Tapaamisessa annetaan huoltajalle tietoa valmistavan opetuksen tavoitteista ja järjestämisestä sekä täytetään hakemus valmistavaan opetukseen. Päiväkodin johtaja valmistelee tapaamisessa täytetyn hakemuksen perusteella valmistavaan opetukseen ottamispäätöksen, jonka hän toimittaa varhaiskasvatuspäällikölle. Päätöksen lapsen ottamisesta valmistavaan opetukseen tekee tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisenpolkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen[34] mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)[35].

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin.

34 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

35 Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan[36]. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Vantaalla

Esiopetukseen osallistuminen

Esiopetukseen osallistuminen on lapsen oikeus ja etu. Säännöllinen osallistuminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä ja päiväkodin johtajalta esiopetuksen velvoittavuuden sekä esiopetuksen tavoitteiden ja sisältöjen avaamista huoltajille vanhempaintilaisuuksissa ja päivittäisissä kohtaamisissa. Säännöllisen osallistumisen lisäksi esiopetukseen saapuminen ajallaan on olennaista. Esiopetuksen henkilöstö seuraa myöhästymisiä ja poissaoloja sekä puuttuu niihin voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Mikäli lapsen säännöllinen osallistuminen vaarantuu, ratkaisuja myöhästymisten ja poissaolojen ehkäisyyn pohditaan yhdessä huoltajien, lapsen ja esiopetuksen henkilöstön sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Esiopetuksen aikana tapahtuvista lomista sovitaan huoltajien ja esiopetuksen välillä voimassaolevan ohjeistuksen mukaisesti. Poissaoloihin ja myöhästymisiin puuttumista on kuvattu tarkemmin *Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjassa*.

Lapsikohtaiset suunnitelmat

Vantaalla jokaiselle esiopetukseen osallistuvalle lapselle laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) tai erityisen tuen päätöksen saaneille lapsille henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). HOJKS on kuvattu tarkemmin luvussa 5.5.

LEOPS sisältää lapsen puheenvuoron ja itsearvioinnin~~,~~ sekä huoltajien puheenvuoron. Lapsen suunnitelmaan kirjataan rajattu määrä konkreettisia tavoitteita, miten pedagogista toimintaa ryhmässä kehitetään lapsen yksilölliset vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet huomioiden. Lapsen suunnitelman ei ole tarkoitus sisältää kokonaisvaltaisesti tietoa lapsesta, vaan siinä keskitytään joihinkin keskeisimpiin lapsen elämässä ajankohtaisiin asioihin. LEOPS sisältää tarpeen mukaan monikielisyyden suunnitelman, tai tehostetun tuen suunnitelman, LEOPS toimii myös valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmana. Mikäli lapsi on esiopetuksen lisäksi muussa varhaiskasvatuksessa, voidaan varhaiskasvatusta koskevat tavoitteet ja muut huomioitavat asiat kirjata oppimissuunnitelmaan.

Esiopetuksen opettaja työstää kasvattajatiimin kanssa koonnin lapsikohtaisten suunnitelmien tavoitteista sekä lasten vahvuuksista ja kiinnostuksenkohteista. Lukuvuoden mittaan päivittyvä koonti toimii yhdessä muun pedagogisen dokumentoinnin kautta esiopetusryhmästä kerätyn tiedon kanssa toimintasuunnitelman perustana.

36 Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

Koska perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaiden kielitaito ja muut valmiudet vaihtelevat, perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa tai oppimäärää, vaan jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Oppilaan omaan opintoohjelmaan kirjataan:

- **oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet**
- **oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin**
- **opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö**
- **oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetukseen**
- **ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet.**

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Oppilaan opiskelua perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämänsuunnittelun kannalta tarpeelliset tiedot ja taidot kehittyvät.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015.)

Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma Vantaalla 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Oppilaan omaa opinto-ohjelmaa kutsutaan Vantaalla Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaksi. Tämä on sama lomake kuin Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Valmistavan opetuksen tavoitteita asetettaessa on huomioitava lapsen suomen kielen taitotaso ja oppimisvalmiudet. Opetukseen käytettävien keinojen ja menetelmien valinnassa huomioidaan kullekin lapselle ominainen tapa oppia.

Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma sisältää monikielisyyden suunnitelman, jolla tuetaan sekä oman äidinkielen että suomen kielen taidon kehittymistä. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä seurataan. Ohjeet kielitaidon havainnoimiseen löytyvät *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjasta*. Lapsi voi arvioida omia taitojaan soveltuvin osin kuvitetun itsearviointilentokoneen avulla. Oppimissuunnitelman täyttämisen yhteydessä lapselle annetaan mahdollisuus kertoa oppimistavoitteistaan.

Vantaalla 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa oppilaanohjaus toteutuu päivittäin lasta kannustamalla ja rohkaisemalla. Opetuksessa huolehditaan, että lapsi tulee tietoiseksi omista vahvuuksistaan ja oppimisen taidoistaan. Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää lapsen suomen kielen taitoa, tasapainosta kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi lapsen oppimisen taidot vahvistuvat ja hän saa valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta[37].

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasaarvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate[38]. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Vantaan esiopetuksen arvoperusta

Esiopetuksessa sitoudutaan Vantaan varhaiskasvatuksen arvoihin ja visioon. *Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestävään tulevaisuuteen* on varhaiskasvatuksen visio, joka kuvaa varhaiskasvatuksen tehtävää. Visio innostaa ja antaa merkityksen yhdessä tehtävälle työlle.

Vantaan kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa arvot ja niihin liittyvät teot konkretisoituvat/näkyvät toiminnassa seuraavasti.

Avoimuus

Toimimme osallistuen ja osallistaen. Varmistamme asioiden valmistelussa eri osapuolten osallisuuden, joka näkyy arvostavana dialogina ja avoimuutena suhteessa yhteistyökumppaneihin sekä erilaisiin näkökulmiin. Avoimuus näkyy myös siinä että, toimintamme ja päätöksentekomme on läpinäkyvää ja perusteltua. Viestimme ennakoivasti jo asioiden ja päätösten valmisteluvaiheessa. Perustelemme päätökset ja tuomme perustelut esille sekä teemme työmme näkyväksi hyödyntäen useita viestintäkanavia. Jaamme tietoa ja osaamista oikea-aikaisesti, avoimesti ja niin että ne ovat kaikkien käytettävissä.

37 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

38 Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

Yhteisöllisyys
Sitoudumme yhteisiin tavoitteisiin. Kannustava ja positiivinen toimintakulttuurimme rakentuu yhteisestä perustehtävästä ja yhteisistä tavoitteista. Vuorovaikutuksella rakennamme varhaiskasvatuksen laadun. Edistämme lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jokainen lapsi, perhe ja kasvattaja on tärkeä osa yhteisöä. Leikillä on itseisarvo ja se edistää vertaissuhteiden rakentumista. Ketään ei jätetä yksin. Toimimme yhdessä ja arvostamme toisiamme ja toistemme osaamista. Harjoittelemme yhdessä tunne- ja kaveritaitoja ja jokaisen osaaminen on yhteistä pääomaa ja annamme sen kaikkien käyttöön.

Rohkeus
Olemme rohkeita ja kokeilemme uusia toimintatapoja ennakkoluulottomasti. Rohkaisemme ja kannustamme kokeilukulttuuriin sekä arjen pieniin innovaatioihin. Valitsemme rohkeasti parhaan ratkaisun. Käymme avointa ja ammatillista keskustelua sekä puutumme ja tunnistamme lapsen ja perheen tuen tarpeet. Rohkaisemme lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oppimaan. Rakennamme yhdessä lasten kanssa hauskoja, jännittäviä ja kiinnostavia oppimisympäristöjä.

Vastuullisuus
Vastaamme omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen vaikutuksista. Kehittämme ammatillista osaamistamme. Sitoudumme yhteiseen strategiaan, päätöksiin ja linjauksiin. Edistämme kestävää elämäntapaa. Vastuullisuus näkyy kestävänä elämätapana, harkittuina hankintoina ja lapsen luontosuhteen vahvistamisena. Toteutamme resurssiviisaudentiekartan toimenpiteitä ja toimimme esimerkkeinä. Tutustutaan lähiympäristöön, pidetään luonnosta ja lähiympäristöstä huolta, kierrätetään, tehdään ekologisia valintoja sekä pohditaan syyseuraussuhteita.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Oppimiskäsitys Vantaan esiopetuksessa

Oppiminen on toisaalta yhteisöllistä ja toisaalta yksilöllistä. Ryhmässä oppiminen on tärkeää. Lapset oppivat aikuisilta ja toisilta lapsilta. Lapset voivat myös opettaa aikuisia monissa tilanteissa. Oppimista tapahtuu erityisesti vuorovaikutussuhteessa toisten kanssa. Positiivisen ryhmähengen luominen on ensiarvoisen tärkeää ja erilaisia ryhmäytymisen menetelmiä tulee käyttää pitkin vuotta, mutta erityisesti esiopetusvuoden alussa. Yhteisöllisen oppimisen lisäksi tulee huomioida jokaisen lapsen yksilöllisyys, oppimisen tavat ja tavoitteet.

Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikissa esiopetuksen tilanteissa. Myös arkitoiminnan tilanteet hyödynnetään oppimistilanteina.

Oppiminen mahdollistuu vasta kun lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Kun lapsella on turvallinen olo, pystyy hän omien lähtökohtiensa pohjalta menemään mukavuusalueensa ulkopuolelle, jossa oppiminen tapahtuu. Hyvä ryhmähenki takaa turvallisen oppimisympäristön, jossa on hyvä harjoitella ja tehdä myös virheitä.

Vantaalaisessa esiopetuksessa painottuu leikin merkitys oppimisessa. Leikki on esiopetusikäiselle lapselle ominaisin tapa toimia ja oppiminen on tehokkainta sen kautta. Leikkiä esiopetuksen työtapana kuvataan enemmän luvussa 4.1.

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa.
Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena[39]. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

39 Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Ajattelu ja oppiminen Vantaan esi- ja alkuopetuksessa

Vantaalla laaja-alaisen osaamisen alueista Ajattelu ja oppiminen huomioidaan erityisesti esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä ja siirtymävaiheessa. Osa-alueen tavoitteena on tietoisuuden lisääntyminen omasta oppimisprosessista, oppimisen ilon vaaliminen, luottamuksen kehittyminen omaan osaamiseen sekä itsearvioinnin harjoittelu. Tietoisuutta omasta oppimisprosessista kehitetään monipuolisten toiminnallisten työtapojen kautta. Työtavoissa korostuu vertaistyöskentely ja yhteistoiminnallinen oppiminen, leikki sekä oppimisprosessista kertominen. Lasta kannustetaan auttamaan ja tukemaan myös muita oppimisessa. Opettajat rohkaisevat lapsia luottamaan itseensä tarjoamalla myönteisiä oppimiskokemuksia. Itsearvioinnin opettelu aloitetaan esiopetuksessa. Itsearvioinnin avulla halutaan tukea motivaation syntymistä ja se perustuu lapsen ja opettajan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen.

Vantaalla toteutetaan esi- ja alkuopetuksen toiminnallista yhteistyömallia. Toiminnallisen yhteistyön voi toteuttaa yhteistoiminnallisena projektina. Projekti voi olla esim. kirjaprojekti, luontopolku, taidenäyttely, musikaali tms. Lasten oma ideointi projektissa korostuu. Projektissa painotetaan ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja vuorovaikutuksen, ongelmanratkaisutehtävien ja vertaisoppimisen keinoin. Projektissa lapsi saa käyttää luontaista uteliaisuuttaan ja kokeilunhalua sekä kokea oivaltamisen iloa vertaisryhmän kanssa. Projektiin voidaan palata tai sitä voidaan jatkaa seuraavina vuosina koulussa.

Toiminnallinen yhteistyö perustuu esi- ja alkuopettajien yhteiseen suunnitteluun. Suunnittelussa tulee huomioida ohjaamisen pedagoginen tavoitteellisuus. Projektin toteutuksessa huomioidaan oppijoiden ikätason mukaiset itsearvioinnin taidot. Ohjaamisen menetelmien tavoitteena tulee olla lapsen ajattelun kehittyminen ja toimijuuden vahvistaminen. Projektiluontoisuus, johon sisältyy tavoite lopputuloksesta, prosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi vahvistavat oppimista.

Esiopetuksessa ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä seurataan ja arvioidaan LEOPS-/HOJKS -keskustelussa syksyllä ja keväällä.

Esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön yhteistyötapaamisessa arvioidaan yhteistoiminnallisen projektin sujumista: miten ajattelu ja oppimaan oppiminen toteutui yhteisessä projektissa sekä miten lasten osallisuus oli huomioitu.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.
Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Huoltajan vastaus kysymykseen ”Mihin haluaisitte kiinnittää huomiota arjen taitojen harjoittelussa esiopetuksessa?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogissa.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaito Vantaan esiopetuksessa

Esiopetuksessa korostetaan tarinoiden kerrontaa, satujen lukemista ja niiden tulkintaa sekä harjoitellaan peruslukutaidon alkeita ja tutustutaan kirjoitettuun tekstiin sekä numeroihin. Tehdään huomioita siitä, että

symbolijärjestelmiä on monenlaisia; isoja ja pieniä kirjaimia, numeroita, kuvia ja eri tavoin kirjoitettuja tekstejä.

Vertaisryhmän kanssa yhdessä tutkitaan ympäristöjä ja etsitään niistä erilaisia viestejä. Pohditaan, millaisia viestejä ympäristöstä voi löytyä ja miten ihmiset voivat viestiä toisilleen. Tutustutaan muun muassa leikin, taiteen ja TVT-laitteiden avulla viestien tuottamiseen, tulkitsemiseen, arvioimiseen ja muokkaamiseen.

Vantaalaisessa esiopetuksessa monilukutaitoa harjoitellaan tiiviissä vuorovaikutuksessa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Pääpaino esiopetuksessa on erilaisten sosiaalisten tilanteiden tulkinnassa ja vertaisten kanssa toimeen tulemisessa. Esiopetusvuoden aikana harjoitellaan tulkitsemaan ja lukemaan ihmisten kasvoja, toimintatapoja ja ratkaisukeinoja erilaisissa tilanteissa. Keskustellaan ja pohditaan sitä, kuinka tärkeää on osata lukea erilaisia tilanteita ja viestejä oikein pystyäkseen tulemaan toimeen toisten ihmisten kanssa.

Esiopetusikäisten lasten vastauksia kysymykseen ”Mitä on monilukutaito?”

Tieto-ja viestintä teknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Vantaan esi- ja alkuopetuksessa

Esiopetuksen aikana jokainen lapsi tutustuu TVT-laitteiden käyttöön. Esiopetuksessa TVT-laitteiden käytössä painotetaan lasten aktiivista toimintaa, leikkiä ja pelillisyyttä osana mediakasvatusta. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat TVT-taitojen kehittymistä. Pedagogiikassa korostuu yhdessä tekeminen ja uusien asioiden kokeilu. Tieto- ja viestintäteknologian käytöllä opetuksessa tuetaan lapsen ja oppilaan aktiivista roolia sekä syvennetään oppimista. Esiopetuksen lapset ja kasvattajat tutustuvat uuden teknologian käyttöön yhdessä. Eri taitotasoilla olevat tukevat toisiaan oppimisessa.

Vantaalla laaja-alaisen osaamisen alueista Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen huomioidaan erityisesti esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä ja siirtymävaiheessa. Vantaalla esi- ja alkuopetuksessa tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen lähtökohtana on, että jokaiselle vantaalaiselle lapselle tarjotaan yhdenmukainen mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön esi- ja alkuopetuksen aikana. Tieto- ja viestintäteknologian opetuksen tavoitteena on tarjota valmiuksia toimia aktiivisesti tulevaisuuden yhteiskunnassa. Esi- ja alkuopetuksessa digitaalisia laitteita hyödynnetään osana pedagogiikkaa.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestävälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa[40]. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

Osallistuminen ja vaikuttaminen Vantaan esiopetuksessa-

Esiopetusvuoden aikana ryhmässä harjoitellaan kertomaan omia mielipiteitä, osallistumaan päätöksentekoon lähiympäristössä sekä sallimaan myös toisten ihmisten osallistuminen ja mielipiteiden ilmaisu. Lähtökohtana on, että lapset tulevat kuulluiksi päivittäin ja heitä kannustetaan ilmaisemaan omia näkemyksiään.

Lapset osallistuvat ja vaikuttavat jatkuvasti esiopetuksen toimintaan ja oppimisympäristöihin. Esiopetusta suunnitellaan yhdessä lapsiryhmän kanssa kehkeytyvänä prosessina. Pedagogisen dokumentoinnin kautta kerätty monipuolinen aineisto ja havainnointitieto vievät toimintaa ja esiopetusyhteisön oppimista eteenpäin. Lapset osallistuvat pedagogisen dokumentoinnin eri vaiheisiin.

40 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

Vantaan Vaikuttaja-päivä
Vantaalla lasten osallistumista ja vaikuttamista tuetaan koko kaupungin tasolla Vaikuttaja-päivän kautta. Vaikuttaja-päivän tavoitteena on saada lapsia ja nuoria osallistumaan omaa elämänpiiriään koskevaan päätöksentekoon ja keskusteluun sekä innostamaan heitä vaikuttamaan omiin asioihinsa. Vaikuttaja-päivän tehtäväksiannon kautta esiopetuksessa käsitellään vuosittain vaihtuvaa kaupunkitasoista teemaa ja tehdään päättäjille ja virkamiehille näkyväksi lasten aloitteita ja näkökulmia asiasta.

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.
Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteis-työ muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt Vantaalla

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisöltä yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Henkilöstö rakentaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä päivittäisessä toiminnassaan. Henkilöstö tiedostaa ilmapiirin vaikutuksen ja on sitoutunut toisia arvostavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen. Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisestä ja sen arvioinnista vastaa yksikkötasolla päiväkodin johtaja ja tiimitasolla esiopetuksen opettaja.

Lapsiryhmissä pedagoginen dokumentointi ohjaa jatkuvaan toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen. Esiopetustiimissä kehitetään toimintakulttuuria esiopetusryhmän toimintasuunnitelman avulla. Lukuvuoden aikana tiimissä kehittyvää suunnitelmaa pysähdytään arvioimaan vähintään kaksi kertaa vuodessa päiväkodin johtajan kanssa ja/tai toimintayksikön johtoryhmässä. Vantaan kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla arvioidaan ja kehitetään toimintakulttuuria kasvua ja oppimista tukevaksi. Valikkoa kuvataan tarkemmin luvussa 5. Tämän lisäksi henkilöstön työskentelyyn liittyvää toimintakulttuuria voidaan kuvata tiimisopimuksessa.

Vantaan esiopetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin omaksuminen ja kehittäminen ovat osa henkilöstön monipuolista osaamisen kehittämistä. Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään monipuolisia työtapoja. Näitä ovat muun muassa pedagogiset keskustelut, vertaistapaamiset, perehdyttäminen, mentorointi, työnkierto, varjostus, kirjapiirit, verkkokoulutukset ja työparityöskentely.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Kaikille yhteinen esiopetus Vantaalla

Vantaalla lapsia ei pääsääntöisesti siirretä toiseen toimintayksikköön esiopetusvuodeksi. Lapselle pyritään tarjoamaan esiopetuspaikka mahdollisimman läheltä kotia ja järjestämään lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki sinne. Vantaalla esiopetukseen osallistuvat lapset toimivat esiopetuksen toiminta-ajan omana ryhmänään.

Kuusivuotiaiden valmistavan opetuksen toteutuminen osana muuta esiopetusta tukee kaikille yhteisen esiopetuksen toimintakulttuuria. Koska lapset tulevat erilaisista kulttuureista ja näkemys opetuksesta ja oppimisesta voi olla hyvinkin erilainen, on tärkeää luoda ja kehittää yhteistä toimintakulttuuria.

Huolimatta siitä, että sukupuolten asema vaihtelee eri kulttuureissa, esiopetuksessa lähtökohtana on tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiä voidaan käsitellä luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla tietoinen omista sukupuoleen ja kulttuuriin liittyvistä ennakkokäsityksistään ja pohtia niiden vaikutusta lasten kohtaamiseen. Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen kasvattaja viestittää lapsille, että kaikki lapset hyväksytään sellaisina kuin he ovat. Omien, normeihin perustuvien ajattelutapojen tiedostaminen ja aikuisen vallankäytön tunnistaminen eri tilanteissa ovat askelia kohti sensitiivisempää lapsen kohtaamista. Lapsella tulee olla sukupuolestaan ja kulttuuristaan riippumatta mahdollisuus leikkiä erilaisia leikkejä ja hänellä on myös oikeus yksilöllisiin mielenkiinnon kohteisiin. Kasvattajatiimillä on vastuu suvaitsevan ilmapiirin luomisessa.

Esiopetuksessa huomioidaan jokaisen perheen ja lapsen perhekulttuuri. Kasvattaja kohtaa lapsen hänen tarpeidensa, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti, siten että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. Esiopetuksessa huomioidaan huoltajien ja lasten osallisuus yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvissä asioissa. Esiopetuksessa yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan *Vantaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman* mukaisesti.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä

omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Hyvinvointi ja turvallinen arki Vantaan esiopetuksessa

Esiopetus- ja varhaiskasvatusyhteisön arkiset toimet ratkaisevat sen, miten hyvinvointityö toimintayksikössä toteutuu. Kokemus turvallisuudesta, positiivisesta tunneilmastosta ja ryhmään kuulumisesta syntyy yhteisön vuorovaikutuksen tuloksena. Oppimisympäristöjen terveellisyyttä ja turvallisuutta pohditaan toimintayksikön henkilöstön sekä lasten kanssa. Esimerkiksi arkitoimintatilanteet, kuten ruokailu ja ulkoilu ovat luontevia tilanteita terveellisyydestä ja turvallisuudesta keskustelemiselle.

Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 § mukaan esiopetukseen tulee laatia suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Kaikissa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä laaditaan *Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma*, joka koskee myös esiopetusta. Suunnitelmaa varten on laadittu yhteinen kaupunkitasoinen pohja. Suunnitelmassa määritellään kiusaamisen käsite sekä kuvataan toimintayksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan toimenpiteet lasten suojaamiseksi väkivallalta ja häirinnältä. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtaisemmin ryhmässä kokeiltavia konkreettisia keinoja ja tapoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen.

Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta tukevalla tavalla. Lapset kokevat tulevansa kuulluksi sekä arvostetuiksi yksilöllisistä ominaisuuksistaan tai kieli, kulttuuri- ja katsomustaustastaan riippumatta. Välittävän ilmapiirin rakentaminen alkaa lapsen saapuessa esiopetuspaikkaan, jolloin lapsi otetaan lämpimästi tervehtien vastaan mahdollisuuksien mukaan lapsen omalla äidinkielellä tervehtien. Kasvattajat tiedostavat eri lasten kanssa käytettävät yksilölliset vuorovaikutustavat. Kommunikaation tueksi käytetään tarvittaessa puhetta korvaavia menetelmiä, jotta jokainen lapsi tulee aidosti kohdatuksi ja kuulluksi päivän aikana.

Kasvattajat huolehtivat siitä, että jokainen lapsi kokee olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Kasvattajat ovat kiinnostuneita lapsista ja tuovat heidän vahvuuksiaan esille päivittäin. Lasten kanssa iloitaan, ihmetellään ja hassutellaan. Kasvattajat tukevat ryhmäytymistä sekä varmistavat kaikkien lasten osallisuuden. Keskiössä ovat vertaissuhteet sekä lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset. Ryhmän vuorovaikutussuhteiden kartoittamisessa ja tukemisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi lapsiryhmän toiminnan havainnointia ja sosiogrammia. Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Kasvattajatiimi tekee yhteistyötä huoltajien kanssa ryhmän yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi. Yksikön yhteisöllisyys vahvistuu ryhmärajat ylittävällä yhteisellä toiminnalla ja avunannolla.

Ryhmässä harjoitellaan aktiivisesti tunne- ja kaveritaitoja sekä hyviä käytöstapoja. Leikin systemaattinen havainnointi ja lasten leikkiin liittymisen tukeminen auttavat ehkäisemään kiusaamista. Vaihtelevien leikki- ja pienryhmien avulla luodaan mahdollisuuksia monipuolisten vertaissuhteiden luomiselle. Kasvattajat varmistavat, että jokainen lapsi pääsee mukaan leikkiin. Kasvattajat tukevat ja ohjaavat lapsia tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelussa sekä toisten lasten kohtaamisessa. Ryhmässä tunnistetaan ja sanoitetaan tunnetiloja sekä lohdutetaan toinen toista.

Kehotunnekasvatus ja turvataidot

Lasten kanssa keskustellaan ihmiskehon eri osista, omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. Lapsille annetaan oikeaa tietoa sopivassa määrin. Lasten kanssa jutellaan tykkäämisistä, omista oikeuksista, sopivuus- ja turvasäännöistä. Seksuaalisuudesta puhutaan myönteiseen sävyyn ja lasten kysymyksiin vastataan lapsen näkökulma ja ikä huomioiden.

Lasten kanssa tutustutaan ns. uimapukusääntöön. Ne kehon paikat, jotka jäävät uimapuvun alle ovat yksityisiä ja arvokkaita, ja niistä lapsi saa määrätä itse, eikä niitä tarvitse näyttää muille. Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla oleviin paikkoihin, katsoa niitä tai puhua niistä ikävään sävyyn ilman lapsen lupaa. Lapsi oppii, että kehon osat ovat yhtä arvokkaita, ja että on tärkeä arvostaa ja hoitaa omaa kehoaan. Lisäksi lasten kanssa keskustellaan hyvästä ja turvallisesta kosketuksesta ja opetetaan tarvittaessa puolustamaan itseään, jos jokin asia tuntuu pelottavalta tai pahalta. Kaikille lapsille opetetaan turvataitoja vahvistamalla lasten omia taitoja puolustaa itseään positiivisella tavalla ja pitää huolta rajoistaan ja oikeuksistaan. Toisen ihmisen kehoa ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidolliset keinot

Perusopetuslain (1998/628) 35a § mukaisia kasvatuskeskusteluja ei käytetä lain tarkoittamassa muodossa esiopetuksessa. Perusopetuslain mukaisen kasvatuskeskustelun sijaan lapsen kanssa keskustellaan tilanteesta saman päivän aikana. Keskustelun tavoitteena on saada lapsi ymmärtämään tekojensa

seurauksia. Yhdessä pohtien pyritään löytämään teoille syitä ja oikeanlaisia ratkaisumalleja. Huoltajille kerrotaan tarvittaessa em. tilanteesta saman päivän aikana.

Perusopetuslain (1998/628) 36 § mukaisia kurinpidollisia keinoja käytetään esiopetuksessa lapsen ikään ja kehitystasoon soveltuvalla tavalla. Jälki-istuntoa, kirjallista varoitusta, opetuksen epäämistä jäljellä olevaksi päiväksi tai määräaikaista erottamista ei esiopetuksessa käytetä kurinpitokeinona. Esiopetustilannetta voimakkaasti häiritsevä tai aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi voidaan poistaa tilasta. Lasta ei jätetä yksin, vaan ryhmän työntekijä on hänen kanssaan. Lapsen kanssa keskustellaan tilanteesta. Huoltajille kerrotaan em. tilanteista samana päivänä ja tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun. Lapsen kiinnipidosta, poistamisesta, tarkastamisesta ja esineen haltuunotosta esiopetusaikana on erilliset ohjeet henkilökunnalle.

Esiopetuksen hyvinvointityötä kuvataan lisäksi *Hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa* -luvussa (luku 6).

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä[41]. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan

41 Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Esiopetuksen oppimisympäristöt Vantaalla

Vantaalla kiinnitetään erityistä huomiota psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön kehittymiseen ja kehittämiseen koko esiopetusvuoden aikana. Esiopetusvuoden alkaessa annetaan aikaa tutustumiselle, ryhmäytymiselle ja turvallisuuden tunteen kehittymiselle. Eri kielet ja kulttuurit näkyvät oppimisympäristöissä. Esiopetuksen yhteisöllinen hyvinvointityö tukee psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristöjen rakentumista.

Joustavat ja muunneltavat oppimisympäristöt tarjoavat lapsille haasteita sekä antavat tilaisuuksia lasten omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja kokeiluun. Oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa ja pedagogiseen dokumentointiin tukeutuen. Lapset saavat vaikuttaa siihen, mitä leikkivälineitä, materiaaleja ja leikkejä esiopetusryhmässä on tarjolla. Välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla ja lapsia opastetaan ja kannustetaan huolehtimaan niistä asianmukaisesti. Lasten töiden esillepanossa otetaan huomioon lasten näkemykset ja ne asetetaan sopivalle korkeudelle. Esteettinen ja viihtyisä oppimisympäristö antaa elämyksiä, innostaa ja vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja henkiseen hyvinvointiin.

Kuvien käytöllä ja kuvittamisella tuetaan lasten ymmärrystä päivän kulusta ja toiminnasta. Päiväkodin tiloja pyritään hyödyntämään maksimaalisesti esimerkiksi rytmittämällä lapsiryhmien ulkoiluaikoja. Esiopetuksessa on käytössä joustavasti vakaa päivärytmi. Käännetyn päiväjärjestyksen käyttö esiopetusryhmässä tuo lisää toimintatilaa ja -aikaa aamupäivän työskentelyyn.

Esiopetuksessa hyödynnetään myös päiväkodin ulkopuolisia tiloja ja ympäristöjä. Esiopetusta toteutetaan päiväkotitilojen lisäksi ulkona, metsissä, puistoissa sekä muissa rakennetuissa ympäristöissä. Kirjasto-kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tarjoamia mahdollisuuksia käytetään säännöllisesti. Esiopetusvuoden aikana kirjasto tehdään tutuksi oppimisympäristöksi jokaiselle lapselle. Vantaan kulttuurikohteita tehdään tutuksi lapsille esiopetusvuoden aikana. Ulkoilureitit, urheilukentät ja muut lähiliikuntapaikat toimivat oppimisympäristöinä.

Vantaalla on panostettu TVT-laitteisiin osana oppimisympäristöä. TVT-laitteita käytetään kaikissa esiopetusryhmissä pedagogisesti ja suunnitelmallisesti osana oppimista ja toimintaa. TVT-laitteiden käytössä painottuu yhteisöllinen tekeminen, dokumentointi, tiedonhaku sekä lasten ilmaisun, leikin ja luovuuden tukeminen. Oppimista pelillistetään pedagogisesti perustellulla tavalla, esimerkiksi hyödyntämällä pelillisyyttä tukevia sovelluksia ja laadukkaita oppimispelejä.

Esiopetuksen oppimisympäristöjä arvioidaan, suunnitellaan ja kehitetään esiopetusryhmän toimintasuunnitelman sekä kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla. Tiimisopimuksessa voidaan kuvata-ja arvioida ryhmän psyykkistä oppimisympäristöä.

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla[42].

Yhteistyö esiopetuksen aikana Vantaalla

Esiopetus osana varhaiskasvatusta

Vantaalla suomenkielinen esiopetus järjestetään kokonaisuudessaan varhaiskasvatuksen tulosalueella. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ei tuo suurta kulttuurista muutosta varhaiskasvatuksen piirissä olleen lapsen elämään. Esiopetus toteutuu usein tutussa päiväkodissa, tuttujen aikuisten johdolla.

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö

Vantaalla on sovitut esi- ja alkuopetuksen yhteistyön rakenteet ja tavoitteet. Yhteistyötä tehdään kaupunki- ja aluetasoisesti sekä koulujen ja päiväkotien välillä. Jokaiselle koululle on nimetty yhteistyöpäiväkodit, jotka muodostavat esi- ja alkuopetuksen ryppään. Ryppäiden kokoonpano tarkistetaan vuosittain. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle sovitaan kaupunkitasoisesti yhteisen työn pedagogiset kärjet, jotka määrittävät vuosittain yhteistyön teeman.

42 Perusopetuslaki 47a (1267/2013)

Vantaalla on käytössä esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön malli, johon kaikki esiopetusta järjestävät päiväkodit ja alkuopetusta järjestävät koulut ovat sitoutuneet. Mallin tavoitteena on edistää lasten ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyden kehittymistä sekä mahdollistaa lasten tutustuminen koulun oppimisympäristöihin ja toimintakulttuuriin. Toiminnallinen yhteistyö perustuu esi- ja alkuopettajien yhteiseen suunnitteluun. Koulu kutsuu syksyllä esiopetusryppään suunnittelemaan lukuvuoden yhteistä toimintaa kaupunkitasoisen teeman puitteissa. Koulun ja esiopetuksen työpari järjestää lukuvuoden aikana vähintään kaksi yhteistä tapahtumaa ja / tai toimintakokonaisuutta, jossa esiopetukseen osallistuvat lapset ja koulun oppilaat toimivat yhdessä. Lisäksi luokanopettajat tutustuvat Vantaan esiopetussuunnitelmaan ja esiopetuksen opettajat koulun opetussuunnitelmaan. Lukuvuoden lopussa päiväkodit ja koulut arvioivat toiminnallisen yhteistyön toteutumista.

Yhteistyö sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä muiden toimijoiden kanssa
Erilaisten palveluketjujen saumattomuus on tärkeää lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Jotta lapsi ja perhe voivat joustavasti saada tarvitsemansa palvelut, ja jotta yhteistyö vahvistuisi, on esiopetuksen henkilöstön tunnettava eri yhteistyötahojen työnjako ja osattava ohjata lapsi ja perhe oikealle taholle.

Perheneuvola tarjoaa moniammatillista asiantuntija-apua lasten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa.

Perheneuvola tarjoaa moniammatillista asiantuntija-apua lasten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa.

Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on selkeä toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden, kuten perhesosiaalityön kanssa. Lisäksi varhaiskasvatus ja esiopetus tekevät yhteistyötä kuntouttavien tahojen, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tutkivien tahojen kanssa.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään aina salassapito- ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti. Avoin yhteistyö lapsen asioiden käsittelyyn osallistuvien tahojen välillä on ensiarvoisen tärkeää mahdollisimman tehokkaan asioiden hoidon kannalta. Tiedonsiirtoon ja yhteistyöhön liittyvät lupa-asiat keskustellaan huoltajien kanssa hyvän yhteistyön hengessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Huoltajan vastaus kysymykseen ”Mihin asioihin haluaisitte vaikuttaa lapsenne esiopetuksessa?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogissa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Vantaan esiopetuksessa

Huoltajille tulee antaa tietoa esiopetuksen sisällöstä ja järjestämisestä, kasvun ja oppimisen tukimuodoista sekä esiopetuksen hyvinvointityön (oppilashuollon) palveluista. Tietoa näistä yleisistä, kaikkia esiopetuksen lapsia koskevista asioista saa Vantaan kaupungin internetsivuilta sekä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstöltä.

Huoltajien odotukset ja tarpeet yhteistyölle vaihtelevat. Onnistuneen yhteistyön perusta on selkeä ja toimiva viestintäkulttuuri, joka rakentuu molemminpuoliselle arvostukselle, luottamukselle, avoimuudelle ja toisen osapuolen kuulemiselle. Viestintäkulttuurilla tarkoitetaan tässä niitä yhteistyön muotoja ja kanavia, joiden kautta tietoa jaetaan ja vastaanotetaan. Huoltajien kanssa sovitaan, mitä viestintäkanavia käytetään. Viestintään liittyvät toiveet kysytään perheiltä itseltään. Varhaiskasvatuksen toimintayksikön ja esiopetusryhmän asioista tiedotetaan huoltajille henkilökohtaisesti keskustelemalla. Lisäksi käytössä voi olla mm. sähköpostiviestintä tai ryhmän oma blogi.-

Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään ensisijaisesti henkilökohtaisesti keskustelemalla. Esiopetusvuoden aikana huoltajille tulee antaa riittävästi ja säännöllisesti tietoa lapsen esiopetuksesta ja sen toteutumisesta. Jokaiselle lapselle laaditaan joko Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) tai erityisessä tuessa lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Huoltajat ovat mukana suunnittelemassa lapsen mahdollisesti tarvitsemaa tukea ja heidän kanssaan arvioidaan säännöllisesti tuen toteutumista. Kasvun ja oppimisen tuen aikana tehtävää yhteistyötä on kuvattu tarkemmin luvussa 5.

Keväällä huoltajien kanssa arvioidaan lapsen esiopetusvuotta ja käydään keskustelu kouluun siirrettävistä lapsen oppimista ja kehitystä koskevista tiedoista.

Opetuksen järjestäjä luo edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. Yhteistyön lähtökohtana on osapuolten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta. Perheille annetaan tietoa perusopetukseen siirtymisestä sekä jatko-opintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Yhteistyö huoltajien kanssa 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Valmistavan opetuksen ja huoltajien välisessä yhteistyössä huomioidaan perheen kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaasta. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista, valmistavan opetuksen sisällöistä ja toteuttamisesta sekä lapselle laadittavasta Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmasta. Huoltajat osallistuvat Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelman laatimiseen ja arviointiin. Huoltajia kannustetaan osallistumaan esiopetuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Perheiden osallistuminen mahdollistetaan esimerkiksi tulkkipalveluja käyttäen.

Huoltajien tapaamisessa täytetään tai tarkistetaan yhdessä keskustellen Alkukeskustelu -lomake. Keskustelun ja kirjausten avulla saadaan tietoa lapsen aiemmasta koulu/päiväkotitaustasta, oman äidinkielen osaamisesta, kielitaidosta ja muista vahvuuksista.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä[43]. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Huoltajien vastauksia kysymyksiin ”Mihin mielestänne tulisi kiinnittää huomiota kouluun siirryttäessä? Miten vanhemmat voisivat mielestänne olla mukana kouluun siirtymisen eri vaiheissa?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogissa.

Yhteistyö siirtymävaiheissa Vantaan esiopetuksessa

43 Perusopetuslaki 40-41 § (642/2010)

Lapsen siirtyminen esiopetukseen

Ennen esiopetuksen alkua pidetään kaikissa Vantaan esiopetuksen järjestämispaikoissa tutustumistilaisuus lapsille ja huoltajille tietyllä viikolla toukokuussa. Tutustumistilaisuudessa huoltajat saavat tietoa esiopetusryhmän käytännöistä, esiopetuksen sisällöistä ja toimintatavoista. Jos esiopetus toteutuu samassa päiväkodissa kuin aiempi varhaiskasvatus, voivat ryhmät käydä säännöllisesti vierailemassa ja leikkimässä tulevassa esiopetusryhmässä. Esiopetusvuoden alkaessa yhteistyö huoltajien kanssa on tiivistä ja päivittäistä. Ensimmäinen vanhempaintilaisuus järjestetään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua.

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetusvuosi on lapsen elämässä itsessään merkityksellinen ja arvokas ajanjakso. Vuoden aikana vahvistetaan lapsen luottamusta omiin taitoihin, tuetaan positiivisen minäkuvan kehittymistä ja vahvistetaan kokemusta esiopetusryhmään kuulumisesta. Esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön kautta lapset saavat kokemuksia koulusta oppimisympäristönä ja rakentavat yhteisössä ymmärrystä tulevasta kouluun siirtymisestä. Tiedonsiirrossa lapsen vahvuuksien huomioiminen sekä avoin yhteistyö huoltajien kanssa luovat perustan siirtymälle. Tavoitteena on tarkoituksenmukaisen tiedon siirtäminen kouluun huoltajien osallisuutta tukien ja tarvittaessa monialaista konsultaatiota hyödyntäen.

Vantaalla on käytössä *Eskarista ekalle – yhteistyöprosessi*, joka määrittelee kaupunkitasoiset toimintatavat esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa. Keskeisenä dokumenttina käytetään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa (LEOPS), jota hyödynnetään huoltajien luvalla tietoa siirrettäessä. Kevään LEOPS-keskustelussa keskitytään arvioimaan esiopetusvuotta ja samalla pohditaan kouluun siirtymistä yhdessä huoltajien ja lapsen sekä tarvittaessa monialaisen henkilöstön kanssa. Tarkemmat ohjeet prosessista löytyvät Varhaiskasvatuksen intranetistä.

Eskarista ekalle -yhteistyöprosessia kuvataan tuen tarpeen osalta tarkemmin luvussa 5.

Siirtymävaihe 6-vuotiaiden valmistavasta opetuksesta kouluun Vantaalla

Valmistavan opetuksen jälkeen lapsi siirtyy perusopetuksen oppilaaksi. Tiedonsiirto valmistavasta opetuksesta kouluun tapahtuu Eskarista ekalle -yhteistyöprosessin ohjeistuksen mukaisesti. Mikäli lapsi on aloittanut valmistavassa opetuksessa kesken esiopetuksen lukuvuotta, siirtyminen perusopetukseen suunnitellaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattorin sekä perusopetuksen aluekoordinaattorin kanssa.

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt

- yhteistyön tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön eri osa-alueiden arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset voidaan kirjata joko yksikkökohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/ tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä.

Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Lasten toiveita tulevalle esiopetusvuodelle.

Monipuoliset työtavat Vantaan esiopetuksessa

Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa. Vantaalaisessa esiopetuksessa painottuvat leikki ja leikilliset menetelmät työtapana. Leikille tulee luoda tilaa ja mahdollisuuksia suunnittelemalla esiopetusryhmän toimintaa ja struktuuria leikkiä tukevaksi. Erilaisin juonellisen ja tarinallisen oppimisen menetelmin voidaan toteuttaa lapsille mielekkäitä oppimiskokonaisuuksia. Myös opetuksen eheyttäminen tapahtuu luonnostaan näiden leikillisten työtapojen kautta. Lasten leikkiä tulee havainnoida aktiivisesti ja suunnitella toimintaa havaintojen pohjalta.

Liikunnan ja aktiivisen elämäntavan merkitys on lapsen kokonaiskehityksen kannalta suuri. Työtapoja valitessa tulee ottaa huomioon se, että työskentely ei ole liian paikallaan pysyvää ja liikkumattomuuteen kannustavaa. Lapsi oppii liikkuen, leikkien, toimien ja tutkien. Jokaiseen esiopetuspäivään tulee kuulua oppimista liikunnan ja liikkeen kautta.

Esiopetuksen opettajalla tulee olla laaja-alaista osaamista ja opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Esiopetuksen henkilökunnan omia kiinnostuksen kohteita ja osaamisalueita hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Esiopetuksessa suositaan pienryhmätoimintaa, mutta pienryhmät eivät ole pysyviä. Esiopetuksen aikana harjoitellaan työskentelyä monenlaisissa ja monen kokoisissa ryhmissä. Myös suuremmassa ryhmässä sekä itsenäisesti työskennellen.

Vantaalla käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa pedagogisesti oppimisen ja leikin tukena. Jokaisessa esiopetusryhmässä on käytössä tablet-laitteita, joiden pedagogiseen käyttöön henkilökuntaa on koulutettu. Tablet-laitteiden lisäksi esiopetusryhmissä on käytössä mm. digikameroita, videokameroita, datatykkejä ja tietokoneita. Vantaan esiopetuksessa noudatetaan *Vantaan varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian pedagogisen käytön strategiaa*.

Esiopetus ei perustu tehtäväkirjojen käyttöön, vaan toiminnan on oltava monipuolista. Esiopetuskirjasarjojen opettajan oppaat ovat hyvä tuki työhön, mutta esiopetuksen toiminta ja työtavat tulee rakentaa muun kuin tehtäväkirjojen täytön ympärille.

Työtapojen valinnassa ja arvioinnissa otetaan lapsilta ja huoltajilta saadut palautteet huomioon. Lasten ajatuksia ja aloitteita kerätään esiopetusryhmissä aktiivisesti ja erilaisin menetelmin. Esiopetuksen henkilökunta arvioi käyttämiään työtapoja säännöllisesti hyödyntäen mm. pedagogista dokumentointia, esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaa ja siihen liittyviä arviointikeskusteluja sekä henkilöstön tulos- ja kehityskeskusteluja.

Pedagoginen dokumentointi esiopetuksen työtapana

Pedagogisen dokumentoinnin avulla vahvistetaan lasten osallisuutta oman toimintansa suunnittelussa sekä tehdään näkyväksi lasten ajatuksia, kiinnostuksen kohteita ja oppimista. Esiopetuksen henkilöstön vastuulla on käyttää pedagogista dokumentointia työtapana niin, että lasten osallisuus mahdollistuu.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on auttaa henkilökuntaa yhdessä lasten kanssa arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään esiopetusryhmän toimintaa, oppimisympäristöjä sekä toimintakulttuuria lapsia yksilöinä ja ryhmänä tukevaan suuntaan. Pedagogisessa dokumentoinnissa havaintoja ja aineistoja kerätään monipuolisin keinoin yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Kerättyihin dokumentteihin palataan ja niiden pohjalta tehdään näkyväksi hetkiä lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen arjesta sekä rakennetaan ryhmän yhteistä sosiaalista todellisuutta.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa hyödynnetään kokemuksellisia ja toiminnallisia oppimisympäristöjä ja monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat oppilaalle mielekkäitä ja monipuolisia tilanteita käyttää kieltä eri kommunikaatioympäristöissä. Erilaiset tilanteet kehittävät oppilaan kykyä toimia sekä itsenäisenä yksilönä että yhteisön jäsenenä ja antavat valmiuksia elinikäiseen oppimiseen. Erilaiset oppimisympäristöt tutustuttavat oppilasta myös suomalaiseen kulttuuriin ja edistävät hänen kotoutumistaan lähiympäristöön sekä laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana on tarpeen oppia vähitellen myös itsenäistä työskentelyä, tiimityöskentelyä, tieto- ja viestintäteknisiä taitoja ja tiedonhakutaitoja. Oppiminen on sidoksissa oppilaan aiempiin tietoihin ja oppimisstrategioihin ja on siten jokaisella yksilöllistä. Koska eri oppiaineet ja niiden tavat käyttää kieltä ovat keskeisiä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, opetus edellyttää kielitietoisia työtapoja kaikissa oppiaineissa. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimisessa.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat eroavat toisistaan kielitaidoltaan, oppimis- ja opiskeluvalmiuksiltaan, kiinnostuksen kohteiltaan ja motivaatioltaan sekä oppimistarpeiltaan. Valmistava opetus pyritään järjestämään niin, että nämä oppilaiden väliset erot otetaan huomioon. Esimerkiksi eri-ikäiset ja kielitaidoltaan eritasoiset oppilaat voidaan jakaa omiksi ryhmikseen. Lisäksi oppilaiden erilaiset oppimistarpeet voidaan ottaa huomioon eriyttämällä opetusta. Valmistavaa opetusta kehitetään tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa kielitaito ja muut valmiudet kehittyvät jatkuvasti. Oppilaat saavat myös mahdollisuuksia oppia toisiltaan, tukea toisiaan ja toimia kielenkäytön mallina toisilleen. Tärkeässä asemassa on opettajan antama vuorovaikutuksellinen tuki, jonka avulla oppija suoriutuu myös sellaisista tehtävistä, jotka voisivat itsenäisesti olla mahdottomia suorittaa.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Oppimisympäristö ja monipuoliset työtavat 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Valmistavaan opetukseen osallistuvien lasten oppimisympäristöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon opetuksen ja oppimisen eheyttäminen ja eriyttäminen. Valmistavassa opetuksessa eheyttävä työskentely tapahtuu erilaisten teemojen, projektien, leikin ja päivittäisten toimintojen avulla monipuolisia työtapoja ja menetelmiä käyttäen. Kuvien käyttö oppimisympäristössä ja päivittäin eri tilanteissa auttaa lasta arjen sujumisessa sekä suomen kielen ymmärtämisessä ja oppimisessa. Opetuksen eriyttämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen vahvuudet, kehitystaso ja kiinnostuksen kohteet sekä erilaiset tavat oppia. Opetusta eriyttämällä lapsille tarjotaan onnistumisen kokemuksia ja riittäviä haasteita.

Pienryhmätoimintaa käytetään oppimisen eriyttämiseen. Lapsen kotoutumisen vaiheesta riippuen, hän saattaa tarvita eriytettyä ohjausta esim. arkitaitojen oppimisessa.

Vantaalla valmistava opetus koostuu päivittäin neljästä esiopetustunnista ja yhdestä suomen kielen opettamiseen keskittyvästä tunnista, joka sijoittuu ennen tai jälkeen esiopetusajan. Esiopetuksen opettaja vastaa valmistavan opetuksen toteutumisesta, sisällön suunnittelusta ja arvioinnista. Suomen kielen opetusta voi esiopetuksen opettajan lisäksi kuka tahansa päiväkodin kasvattaja. Suomen kielen opetuksen sisältö suunnitellaan valmistavaa opetusta saavan lapsen lähtökohdista, mutta opetushetkillä voi olla mukana myös muita samansisältöisestä opetuksesta hyötyviä lapsia.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta[44]. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä[45]. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla[46]. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan[47].

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin[48]. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

44 Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

45 Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

46 Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

47 Peruospetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

48 Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus[49]. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Vantaan esiopetuksessa

Arvioinnin tarkoitus on peilata toimintaa suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi edellyttää, että toiminnasta kerätään järjestelmällisesti tietoa ja sitä analysoidaan ja tulkitaan. Arvioinnilla pyritään vastaamaan siihen, onko saatu aikaan se mitä tavoiteltiin ja onko tarvittavia muutoksia toimintaan tehty.

Esiopetuksessa kehitetään jatkuvasti toimintaa, toimintatapoja ja oppimisympäristöjä lasten tarpeita vastaaviksi. Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä toiminnan jatkuvalle kehittämiselle. Pedagogisen dokumentoinnin pohjalta tapahtuva arviointi ja suunnittelu varmistavat lapsilähtöisen toiminnan. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on auttaa henkilöstöä yhdessä lasten kanssa arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään ryhmän toimintaa, oppimisympäristöjä ja toimintakulttuuria. Pedagogisessa dokumentoinnissa havaintoja ja aineistoja kerätään monipuolisin keinoin yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Keskeinen työväline pedagogiseen dokumentointiin on Vantaalla käytössä oleva Esiopetusikäisen lapsen havainnointi – lomake, jonka avulla havainnoidaan koko ryhmän lasten taitoja ja toimintaa eri osa-alueilla. Havainnointilomakkeen avulla saadaan tietoa paitsi yksittäisestä lapsesta, myös koko ryhmän toiminnasta. Havainnointitiedon perusteella esiopetuksen henkilökunta arvioi ja suunnittelee ryhmän toimintaa sekä pystyy tunnistamaan tietyillä osa-alueilla oppimisessaan ja kehityksessään tukea tarvitsevat lapset.

LEOPS-/HOJKS -keskustelut ovat tärkeä osa esiopetuksen henkilöstön, lapsen ja huoltajien yhteistä arviointia. Lapsen oppimissuunnitelma sisältää lapsen puheenvuoron ja itsearvioinnin, sekä huoltajien puheenvuoron. Huoltajien tekemää arviointia ja palautetta tulee käyttää pedagogisesti osana lapsen esiopetuksen suunnittelua ja arviointia.

Toiminnan suunnittelussa hyödynnetään kootusti lapsikohtaisten suunnitelmien tavoitteita ja teemoja sekä ryhmästä pedagogisen dokumentoinnin keinoin kerättävää monipuolista arviointitietoa. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan kirjattuja kehittämisen tekoja lähdetään toteuttamaan yhdessä lasten kanssa arvioiden, suunnitellen ja kokeillen.

Vanhempaintilaisuuksia käytetään yhteisen suunnittelun ja arvioinnin foorumeina. Lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa hyödynnetään myös asiakastyytyväisyyskyselyn tuloksia.

49 Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

Esiopetuksen lapset täyttävät syksyllä LEOPS:n yhteydessä itsearviointilentokoneen, jossa he arvioivat omaa osaamistaan värikoodein. Aikuinen ohjaa tilannetta keskustelemalla, mutta ei puutu lapsen arviointiin. Itsearviointi toistetaan keväällä ja verrataan lapsen kanssa osaamisen kehittymistä.

Henkilöstö ja lapset havainnoivat, arvioivat, suunnittelevat, kokeilevat ja kehittävät toimintaa yhdessä Lapsille tehdään näkyväksi oppimisen prosessi ja yhteisöllinen oppiminen.

Vantaalla arviointia koskeva tiedonsiirto esiopetuksesta perusopetukseen toteutuu Eskarista ekalle -yhteistyöprosessin kautta, jota on kuvattu luvussa 3.3.

Esiopetukseen osallistunut lapsi saa Vantaan kaupungin laatiman Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisen osallistumistodistuksen.

Opetussuunnitelmassa määrätään valmistavaan opetukseen osallistuvien arvioinnista sekä heille annettavasta todistuksesta. Arvioinnin tulee olla ohjaavaa, kannustavaa ja monipuolista. Oppilaan edellytyksiä itsearviointiin kehitetään. Arvioinnin avulla valmistavan opetuksen oppilaalle annetaan kuva myös perusopetuksen vaatimuksista.

Arvioinnin suorittavat yhteistyössä kaikki oppilasta opettavat opettajat. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen havainnointiin ja näyttöön. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeerista arviointia.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan todistus perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistumisesta. Todistukseen merkitään perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus, opiskellut oppiaineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Arviointi ja osallistumistodistus 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa noudatetaan samoja arvioinnin periaatteita kuin esiopetuksessa. Erityisesti kiinnitetään huomiota suomen kielen oppimiseen.

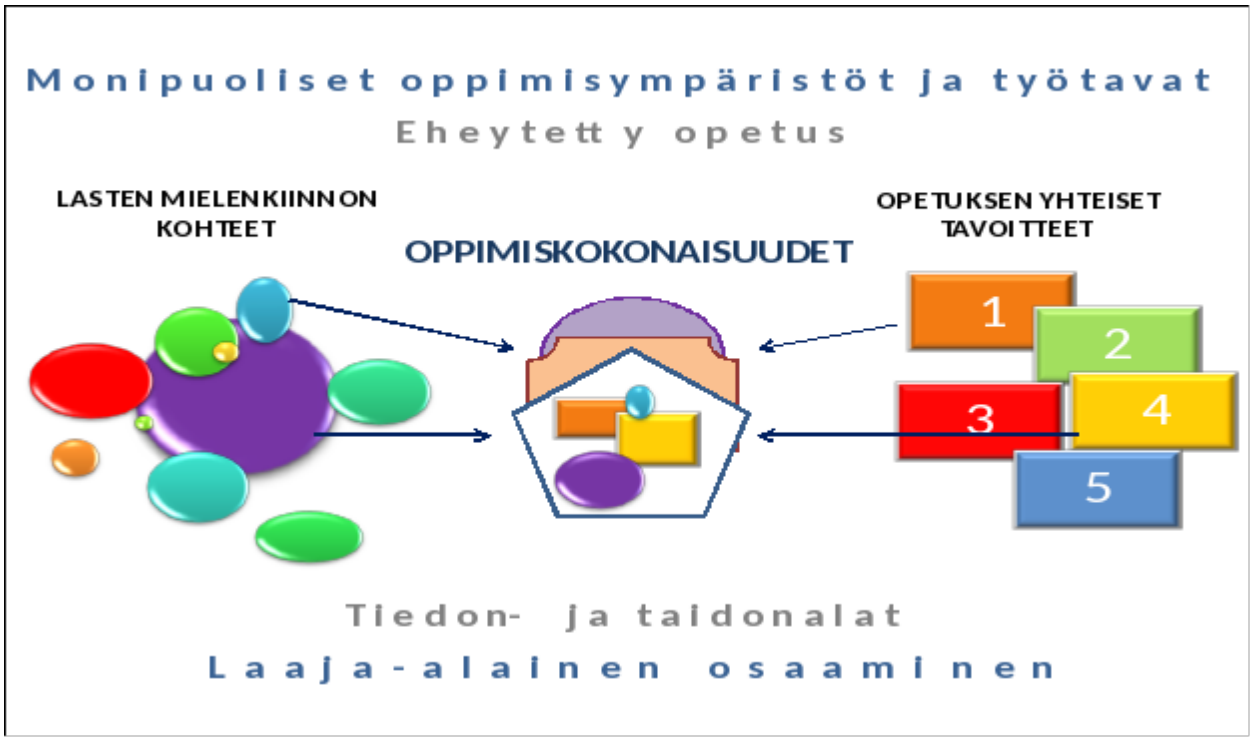
Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa käytetään samaa osallistumistodistusta kuin esiopetuksessa. Perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus, opetuksen sisältö sekä lapsen edistyminen valmistavan opetuksen aikana kuvataan Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmassa.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

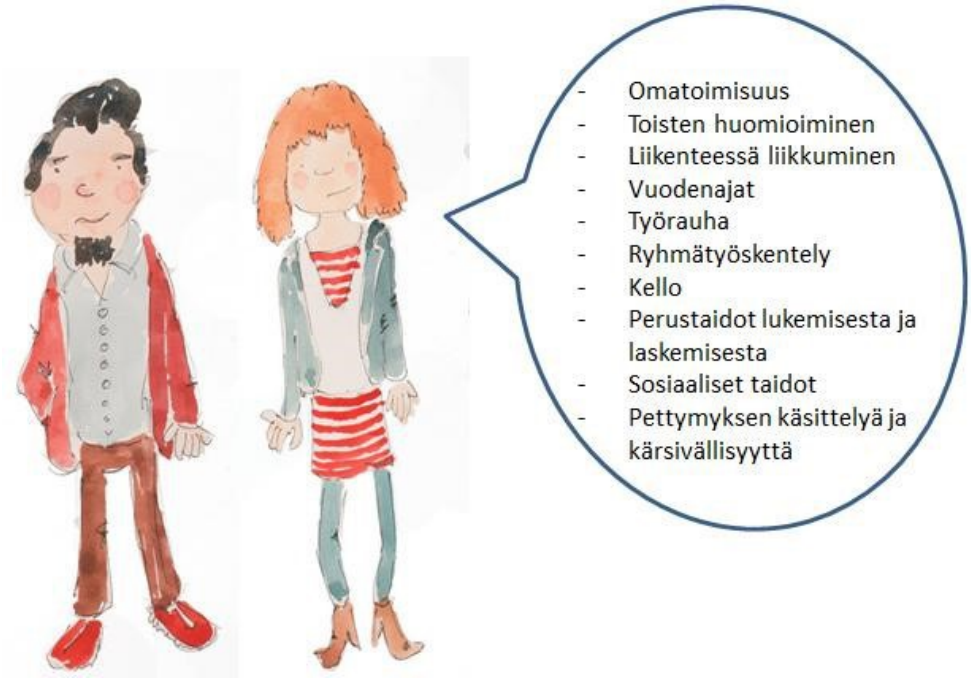
Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Lapsen toiveita tulevalle esiopetusvuodelle.

Huoltajien toiveita esiopetusvuonna opeteltavista asioista.

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja

vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.
Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Yhteistyö Vantaan kulttuuripalveluiden kanssa

Esiopetuksen kulttuurikasvatuksen tavoitteena on, että lapsi tutustuu esiopetuksessa vantaalaiseen kulttuuritarjontaan ja saa monipuolisia kulttuurikokemuksia. Esi- ja alkuopetuksen kulttuurikasvatuksessa painottuvat leikilliset ja toiminnalliset työtavat sekä esittävät taiteet.

Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut tukee esiopetusta kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustumisessa. Vantaan kulttuuripalvelut tarjoaa monia käyntikohteita esiopetuksen ryhmille kulttuuriin ja taiteen eri muotoihin tutustumiseen, kokemiseen ja itse tekemiseen. Jokainen esiopetusryhmä vierailee vuoden aikana vähintään yhdessä Vantaan kulttuuripalveluiden järjestämässä tapahtumassa tai kohteessa. Esiopetusryhmille suunnatut Vantaan kulttuuripalveluiden tapahtumat ja kohteet löytyvät puolivuosittain ilmestyvästä esitteestä, joka toimitetaan päiväkoteihin.

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnistetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Yhteistyö Vantaan kaupunginkirjaston kanssa

Esiopetusvuoden aikana tutustutaan kirjaston käyttöön ja kirjastoon oppimisympäristönä. Vantaan kirjastot tarjoavat esiopetusryhmille erilaisia palveluita, joista saa tietoa olemalla yhteydessä kirjastoon. Esiopetusryhmille järjestetään muun muassa tilaussatutunteja ja kootaan lainattavia aineistopaketteja ryhmän toivomista teemoista. Kirjasto tukee esiopetusta mediataitojen ja monilukutaidon opetuksessa. Kirjastoautot tuovat palvelunsa myös suoraan monien päiväkotien pihoille. Kirjaston Satudiplomin suorittaminen on suositeltavaa esiopetusvuoden aikana.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opinnoissa, joiden osalta tavoitteena on kehittyvä alkeiskielitaito. Opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteita. Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen jo mahdollisesti hallitsemansa suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset suomen tai ruotsin kielen opetuksen tavoitteet ja sisällöt.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen/ ruotsin kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimisille. Oppilaille järjestetään opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus noudattaa opetussuunnitelman perusteiden liitteessä kuvattuja oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja oppilaan oppimisen arviointia. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Kielen rikas maailma 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomen kielen oppimisessa. Suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät kirjataan Lapsen valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS). Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla kunkin lapsen tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Lapsen suomen kielen taitoa kehitetään kielen eri osa-alueilla, joita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus.

Suomi toisena kielenä opetus ja suomen kielen oppiminen nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin. Suomen kielen oppiminen on prosessi, joka tapahtuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja suunnitelmallisessa toiminnassa. S2-opetukseen liittyvä ohjeistus löytyy *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjasta*.-

Ryhmässä tutustutaan esiopetusvuoden aikana lapsiryhmässä esiintyviin kieliin ja opetellaan joitakin yleisimpiä fraaseja ja sanoja. Kirjojen ja kerrottujen tarinoiden kautta tutustutaan eri maiden kansansatuihin ja niiden erilaisiin versioihin. Vantaan kaupunginkirjastoista on saatavilla lastenkirjallisuutta monilla eri kielillä. Kirjaston kanssa tehtävän yhteistyön avulla voidaan tukea lapsen oman äidinkielen kehittymistä.

Oman äidinkielen tukemiseen liittyvä ohjeistus löytyy *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjasta*.

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia

asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.
Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta.** Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Minä ja meidän yhteisömme Vantaan esiopetuksessa

Vantaalaisessa esiopetuksessa näkyy kulttuurinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus. Lasten esittämiä kysymyksiä, jotka liittyvät erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin ja kulttuureihin, käsitellään luontevasti esiopetuksen eri tilanteissa. Lapsi saa tukea katsomuksellisen ja kulttuurisen identiteettinsä kehittymiseen elämänkysymysten pohtimisen ja ihmettelyn sekä erilaisiin juhlaperinteisiin tutustumisen kautta. Näin vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja opetetaan lapsia arvostamaan kaikkien perheiden perinteitä ja tapoja. Katsomuskasvatuksessa voidaan tehdä yhteistyötä lähialueen eri uskonnollisten ja katsomuksellisten yhteisöjen kanssa.

Ryhmässä tutustutaan esiopetusvuoden aikana lapsiryhmässä esiintyviin kieliin ja kulttuureihin. Ryhmässä läsnä olevista kielistä opetellaan joitakin yleisimpiä fraaseja ja sanoja. Perheiden asiantuntemusta omasta kulttuuritaustastaan hyödynnetään esiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kirjojen ja kerrottujen tarinoiden kautta tutustutaan eri maiden kansansatuihin ja niiden erilaisiin versioihin. Kirjastoista on saatavilla erilaisista kulttuureista kertovia kirjoja ja muita aineistoja. Lastenkirjoja löytyy myös useilla eri kielillä.

Tietoa ja toimintamalleja kieli- ja kulttuuritietoiseen esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen on koottu henkilökunnalle laadittuun *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaan*.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.

Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.

Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osaalueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.

Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestävälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Matemaattisten valmiuksien arviointi ja tukeminen Vantaan esiopetuksessa

Matematiikka koostuu isosta joukosta erilaisia tietoja ja taitoja, jotka kehittyvät vaiheittain lapsen oman tutkiskelun ja oppimisen sekä opetuksen ja siihen liittyvän harjoittelun kautta. Vantaalaisessa esiopetuksessa korostetaan arkipäivän matematiikkaa. Esiopetuksen toiminnat, kuten pelit, arkitoimintatilanteet ja sääntöleikit, sisältävät paljon tilanteita, joissa harjoitellaan ja käytetään matemaattisia taitoja. Erityisesti esiopetusvuoden syksyllä yksittäisten lasten kohdalla on tärkeä pohtia paitsi senhetkisiä taitoja myös sitä, pystyykö lapsi oppimaan, kun taitoa harjoitellaan. Matemaattisten taitojen säännöllinen havainnointi ja kehittäminen ovat myöhemmän oppimisen kannalta tärkeää.

Ympäristökasvatus Vantaan esiopetuksessa

Vantaalaisessa esiopetuksessa luonto on helposti saavutettavissa oleva oppimisympäristö. Lähes kaikilla esiopetusryhmillä on lähimetsä kävelymatkan päässä. Tavoitteena on lapsen luontosuhteen vahvistaminen. Luonnossa lapset saavat kokemuksia ja elämyksiä yhdessä toisten kanssa, mutta metsässä on mahdollisuus myös rauhoittumiseen.

Kestävään elämäntapaan kasvattaminen perustuu Vantaan kaupungin arvoihin, joista yksi on vastuullisuus. Vantaan pitkän aikavälin ympäristötavoitteita määrittää resurssiviisauden tiekartta. Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja vastuullisesti ja harkitusti hyvinvointia ja kestävää kehitystä edistävällä tavalla. Tiekartan toimenpiteet tarkentuvat varhaiskasvatuksen toteutussuunnitelmalla, jonka keskiössä on lasten luontosuhteen vahvistaminen: tutustutaan lähiympäristöön, pidetään luonnosta ja lähiympäristöstä huolta, kierrätetään, tehdään ekologisia valintoja sekä pohditaan syyseuraussuhteita. Lasten kanssa lajitellaan jätteitä ja kiinnitetään huomiota energian kulutukseen. Toimintayksiköt voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko-kilpailuihin, joissa esiopetusryhmät voivat olla aktiivisina toimijoina.

Vantaalaiset esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä Vantaan luontokoulun kanssa. Vantaan luontokoulun toiminta tukee päiväkotien ympäristökasvatustyötä. Luontokoulun esiopetukselle suunnattuja toimintamuotoja ovat kummiluokkatoiminta, yksittäiset luonto-opetuspäivät ja kasvattajien kurssit. Luontokoulussa pääosa opetuksesta tapahtuu ulkona. Opetuksessa käytettävät menetelmät ovat toiminnallisia ja käytännönläheisiä. Opetuksen sisällöt ovat monialaisia.

Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laajaalaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyy. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Liikunta Vantaan esiopetuksessa

Liikkuminen on lapselle ominainen tapa toimia. Lapset ilmaisevat itseään liikkuen ja kehittävät motorisia taitojaan leikin lomassa. Liikunnan tulee olla lapselle positiivinen elämys. Sen tarjoamat tunnekokemukset ovat oleellisessa osassa elämänikäisen liikunnan ilon löytämisessä. Liikunta on tehokas keino vahvistaa lapsen itsetuntoa, mutta myös heikentää sitä, jos liikunnan iloa ei osata hyödyntää oikein. Esiopetuksen liikunnassa tulee tietoisesti pyrkiä pois kilpailusta ja suoritusten vertailusta.

Yhteistyö perheiden kanssa on tärkeää, sillä liikunnallinen elämäntapa ei voi syntyä vain esiopetuksen aikana. Esimerkiksi liikunnalliset vanhempaintilaisuudet tai esiopetuksen erilaiset koko perheen tapahtumat lähimetsässä tai liikunnallisten tehtäväratojen merkeissä tukevat koko perheen liikkumista. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) -keskusteluissa keskustellaan lapsen päivittäisestä liikunnan määrästä. Alle kouluikäisen lapsen tulisi liikkua kolme tuntia päivässä (*Iloa*, *leikkiä ja yhdessä tekemistä – Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset*, OKM). Osa tästä toteutuu kotona ja osa esiopetuspäivän aikana. Esiopetuksessa tulee pohtia, kuinka liikkuminen mahdollistetaan arkitilanteissa päivän aikana. Erityisesti vähemmän liikkuvien lasten aktivointiin kiinnitetään huomiota.

Esiopetuksen lapset osallistuvat uimaopetukseen esiopetusvuoden aikana. Matkat tehdään päiväkodin sijainnista riippuen kävellen, joukkoliikennevälineillä tai tilausbussilla. Esiopetuksen henkilökunta vastaa lapsista koko uimahalliretken ajan, myös pukuhuoneessa toimimisesta. Opetuksesta vastaa koulutettu uimaopettaja.

Yhteistyö liikuntapalvelujen kanssa

Vantaan liikuntapalvelut tukee esiopetusta aktiivisen ja monipuolisen esiopetuksen tarjoamisessa. Liikuntapalvelut ylläpitää liikuntavälinevuokraamoa, josta esiopetuksen ryhmät voivat lainata liikuntavälineitä. Uimahallit, urheiluhallit, lähiliikuntapaikat ja ulkoilureitit toimivat oppimisympäristöinä. Varhaiskasvatus, liikuntapalvelut ja urheiluseurat suunnittelevat yhteistyössä liikuntatapahtumia ja osaamisen kehittämistä. Lisäksi valtakunnallinen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelma tukee toimintayksiköitä liikuntamyönteisen toimintakulttuurin kehittämisessä.

Huoltajan vastaus kysymykseen ”Mitä liikuntalajeja tulisi mielestänne esiopetuksen liikuntaan sisältyä?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogista.

4.4Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus

voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä[50]. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuri taustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kieli- ja kulttuuritietoisuus Vantaan esiopetuksessa

Vantaalla kieli- ja kulttuuritietoisen esiopetuksen tavoitteena on tukea lasten kielellisten ja kulttuuristen identiteettien kasvua sekä ohjata lapset kunnioittamaan eri kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia. Näin vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia yhteiskunnan jäsenenä.

Vantaalla esiopetusryhmän kasvattajat vastaavat suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Alle kouluikäisen lapsen suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tehtävänä on kehittää lapsen suomen kielen taitoa kielen eri osa-alueilla, joita ovat vuorovaikutustaidot, kielen

50 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Säännölliset, tavoitteelliset, pedagogisesti suunnitellut suomen kielen oppimistuokiot ovat tärkeä toimintatapa S2-opetuksessa. Lapsi oppi ymmärtämään ja käyttämään eri tiedon- ja taidonaloille ominaista kieltä ja sanastoa.

Vastuu lasten oman äidinkielen säilymisestä ja kehittämisestä on perheellä. Esiopetuksen henkilöstö kannustaa ja tukee perhettä vaalimaan omaa kieltään ja kulttuuriaan. Esiopetuksen henkilöstö keskustelee perheiden kanssa oman äidinkielen merkityksestä ja ohjaa, miten omaa äidinkieltä voidaan tukea ja kehittää uudessa kieliympäristössä.

Vantaalla työskentelee kieli- ja kulttuurikoordinaattoreita, joiden tehtävänä on konsultoida ja ohjata varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökuntaa kaksi- ja monikielisten lasten asioissa sekä vahvistaa jo olemassa olevaa osaamista. Kaksi- ja monikielisten lasten suomen kielen oppimiseen liittyvissä asioissa esiopetuksen opettaja on ensisijaisesti yhteydessä kieli- ja kulttuurikoordinaattoriin.

Tietoa ja toimintamalleja kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatukseen on koottu henkilökunnalle suunnattuun *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaan*.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieliidentiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Kaksikielinen esiopetus Vantaalla

Vantaan kaupunki järjestää laajamittaista englannin kielistä esiopetusta ja ruotsin kielikylpyesiopetusta. Vantaalla tarjotaan myös kielirikasteista esiopetusta pääsääntöisesti englannin kielellä. Opetuslautakunnan päätöksellä kieli voi olla myös muu, kuin englanti. Kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikoista päätetään vuosittain esiopetuspaikkojen hyväksymisen ja vahvistamisen yhteydessä. Perusperiaatteena Vantaalla esiopetuksen järjestämisessä muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä on mahdollinen jatkumo samankieliseen perusopetukseen.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisessa esiopetuksessa hyödynnetään Vantaan monipuolista ja rikasta kieliympäristöä. Kielirikasteisissa ryhmissä tutustutaan englantiin kansainvälisenä yleiskielenä ja lisäksi esiopetusyhteisön kotikieliin. Toiminnassa korostuvat tutkiva oppiminen ja lasten aloitteisiin tarttuminen. Lapset ja henkilöstö yhdessä ovat kielten tutkijoita ja oppijoita. Yhteiseen tarkasteluun tuodaan lasten elinympäristöissä ilmeneviä erilaisia kieliä ja kulttuureja. Toiminta tapahtuu laulujen, leikkien ja keskeisten sanojen ihmettelyn kautta. Arkitoimintatilanteissa harjoitellaan tervehdyksiä, kiittämistä sekä muita keskeisiä fraaseja. Kielten ja kulttuurien ympärille voidaan rakentaa erilaisia projekteja. Lisäksi huoltajien osaamista hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi monikulttuuristen tapahtumien järjestämisessä. Tavoitteena on luoda luontevia mahdollisuuksia lasten kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiselle sekä kiinnostuksen heräämiselle erilaisia kieliä ja niiden oppimista kohtaan.

Kielirikasteisen esiopetuksen toteutuksessa huomioidaan lasten oman äidinkielen keskeinen merkitys kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymiselle. Kielirikasteisen esiopetuksen laajuutta suunniteltaessa huomioidaan ryhmässä olevien lasten tarpeet ja kielelliset taustat. Sanavarannon laajentamista ja käsitteiden oppimista tuetaan kielirikasteisessa esiopetuksessa sekä opetuskielellä (suomi) että tutustumisen kohteena olevalla kielellä (englanti). Tällöin suomen kielen käsitteiden oppiminen toisenakin kielenä (S2) toteutuu tarkoituksenmukaisesti. Kielirikasteista esiopetusta suunniteltaessa ja arvioitaessa hyödynnetään *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaa*.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkökohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5.Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä[51]. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.
Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä.
Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen

51 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Kasvun ja oppimisen tuki Vantaan esiopetuksessa

Kolmiportainen tuki Vantaan esiopetuksessa

Vantaalla kolmiportainen tuki alkaa varhaiskasvatuksessa muodostaen jatkumon esiopetukseen ja perusopetukseen. Vantaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä *Kehityksen ja oppimisen tuen linjaukset*, jossa on kuvattu tarkemmin kehityksen ja oppimisen tuen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvät rakenteet, prosessit ja vastuut sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen osalta.
Käsitettä *kehityksen ja oppimisen tuki* voidaan siten käyttää *kasvun ja oppimisen tuki* -käsitteen rinnalla myös esiopetuksessa.

Tuen tarpeen arviointi esiopetukseen siirryttäessä
Vantaalla toimintatapojen, opetusjärjestelyiden ja oppimisympäristöjen arviointiin käytetään Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa ja esiopetusikäisen lapsen havainnointia. Ne auttavat esiopetuksen kasvattajatiimiä kehittämään työkäytäntöjään vastaamaan lasten yksilöllisiin tarpeisiin ryhmässä. Kehityksen ja oppimisen tuen valikko toimii pedagogisena työvälineenä lasten tarvitseman tuen ja opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa. Se haastaa kasvattajatiimit arvioimaan omaa toimintaansa, tunnistamaan muutoksen tarpeita ja etsimään kehittämisen tapoja. Kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla kasvattajatiimi käy keskustelua tuen tarjoamisesta lapsille mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi. Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa hyödynnetään etenkin esiopetuksen toimintasuunnitelman laadinnassa, arvioinnissa ja ryhmän pedagogiikan kehittämisessä.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään lapsesta tehtyjä havaintoja, lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja muiden arviointien tuloksia sekä aiemmin laadittua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lisäksi henkilöstön tukena lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ovat varhaiskasvatuksen erityisopettajat, esiopetuksen hyvinvointityön psykologit ja kuraattorit sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat tarpeen mukaan. Mikäli lapsen arvioidaan tarvitsevan tehostettua tai erityistä tukea esiopetuksessa, voidaan tästä tuen tarpeesta laatia pedagoginen arvio tai selvitys joko aikaisintaan esiopetusta edeltävänä keväänä tai esiopetusvuoden aikana. Pedagoginen arvio tai selvitys käsitellään

moniammatillisesti oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Myös tuen vaiheen muutoksesta keskustellaan aina oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Tuen järjestämisen lähtökohtia
Esiopetus perustuu opetuksen eheyttämiseen. Lapsen tarvitsema kasvun ja oppimisen tuki sisällytetään opetuksen yhteisiin tavoitteisiin ja oppimiskokonaisuuksiin. Eheyttämisen tavoitteena on luoda jokaiselle lapselle hänen edellytyksiään vastaava mahdollisuus oppimiseen. Leikkiä, toiminnallisuutta sekä tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään kasvun ja oppimisen tuen järjestämisessä.

Lasta tuetaan erilaisin pedagogisin tukitoimin riippuen tuen tarpeen laadusta ja laajuudesta. Pedagogisia menetelmiä käytetään joustavasti ja lasten tarpeiden mukaan kaikissa tuen vaiheissa. Pedagogisia tukitoimia ovat esimerkiksi pienryhmätoiminta, toiminnan eriyttäminen, päivä- ja viikkostruktuuri, erilaisten oppimistyylien huomioiminen opetuksessa sekä puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiokeinojen hyödyntäminen.

Joustavissa pienryhmissä työskentely sekä kuvitettu päivä- ja viikkostruktuuri hyödyttävät kaikkia lapsia. Erityistä huomiota kiinnitetään esteettömään viestintään. Viestinnän sujuvuutta ja ymmärrettävyyttä voidaan tukea puhetta tukevin ja korvaavin kommunikaatiokeinoin: ilmein, elein, kuvin, viittomin tai piirtämällä. Esteettömän viestinnän tavoitteena on mahdollistaa lasten yhdenvertainen osallistuminen ja lasten erilaiset tarpeet sekä nähdyksi ja kuulluksi tuleminen. Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti kaikkia aisteja tuomalla erilaisia oppimistyylejä opetukseen. Asioihin tutustutaan näkemisen, kuulemisen, liikkumisen ja kosketuksen kautta.

Esiopetuksen eriyttämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä erilaiset tavat oppia. Opetusta eriyttämällä lapsille voidaan tarjota onnistumisen kokemuksia ja sopivia haasteita. Opetusta eriytetään tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien osalta kunkin lapsen kehitystason, tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaisesti.

Lapsen tarvitsema tuki pyritään järjestämään inklusiivisesti, hänen lähipäiväkodissaan. Lapsen tukemiseen osallistuu koko kasvattajatiimi, esiopetuksen opettajan tai erityisopettajan pedagogisella ohjauksella. Päiväkodin johtajan tehtävänä on varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen. Konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat ohjaavat ja konsultoivat esiopetuksen henkilöstöä. Pedagogisten tukitoimien lisäksi Vantaan esiopetuksessa on käytössä rakenteellisia tukitoimia. Näitä ovat muun muassa varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajan, kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitajan, taidepedagogin tai avustajan sijoittaminen ryhmään. Tämän lisäksi on käytössä integroidun, pienennetyn ja erityisryhmän palveluita sekä tulkitsemispalveluita.

Lapsen sijoittuminen esiopetusryhmään
Vantaalla lapsia ei pääsääntöisesti siirretä toiseen toimintayksikköön esiopetusvuodeksi. Jos lapsi on ollut integroidussa ryhmässä tai erityisryhmässä ennen esiopetusta, arvioidaan tapauskohtaisesti lapsen siirtyminen esiopetusryhmään. Integroidussa ryhmässä olevat esiopetusikäiset lapset osallistuvat mahdollisuuksiensa mukaan esiopetusryhmän toimintaan. Lapsi saa kokemuksen vertaisryhmässä toimimisesta omien edellytystensä mukaisesti. Toimintatapa edellyttää ryhmien opettajien välistä toiminnallista yhteistyötä.

Perusopetuksessa tarvittavan tuen tarpeen arviointi

Sujuvan koulunaloituksen edellytyksenä on lapsen tarvitseman tuen suunnittelu ennen koulun aloittamista. Osa lapsista tarvitsee koulun alkaessa tilapäistä tai jatkuvampaa tukea. Lasten tarvitseman tuen järjestäminen esiopetuksesta kouluun siirtymävaiheessa edellyttää tiivistä yhteistyötä esiopetuksen, perusopetuksen sekä oppilashuollon ammattihenkilöiden välillä. Vantaalla on käytössä Eskarista ekalle – yhteistyöprosessi, joka määrittelee kaupunkitasoiset toimintatavat esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa myös tukea tarvitsevien lasten osalta. Eskarista ekalle -yhteistyöprosessi korostaa tuen tarpeen osalta sekä moniammatillisen konsultaation hyödyntämistä tuen tarpeen arvioinnissa että esiopetuksen henkilöstön roolia tiedon kokoamisessa sekä lapsen tuen tarpeen että oppimista tukevien järjestelyjen osalta. Huoltajien osallisuus tulee toteutua tuen tarpeen arvioinnin, yhteistyön ja tiedonsiirron eri vaiheissa. Tarkemmat ohjeet prosessista löytyvät Varhaiskasvatuksen intranetista.

Tietojen siirto esiopetuksesta perusopetukseen

Pedagogista arviota ja selvitystä hyödynnetään esiopetusvuoden aikana moniammatillista konsultaatiota varten tehtävässä tiedonsiirrossa, kun arvioidaan perusopetuksen ja oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa lapsen tehostetun tuen, erityisen tuen tai perusopetuksen aloituksen myöhentämisen tarvetta. Tieto lapsen erityisen tuen tarpeesta siirretään perusopetukseen pedagogisella selvityksellä, ja sitä mahdollisesti täydentävillä lausunnoilla.

Keskeiset dokumentit tiedonsiirrossa perusopetukseen ovat lisäksi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) tai lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Kevään arviointikeskustelussa voidaan yhdessä huoltajien ja tarvittaessa perusopetuksen tai oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa koota keskeisimmät tiedot, jotka tukevat lapsen siirtymistä kouluun. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden osalta toteutetaan lisäksi tiedonsiirtokeskustelu keväällä lapsen tulevassa koulussa.

Tilanteissa, joissa huoltajat eivät anna suostumusta tiedon siirtoon lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun, tulee kuitenkin opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtää eteenpäin (Perusopetuslaki 40§). Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot koskevat ennen kaikkea lapsen tuen tarvetta ja tuen järjestämisen kannalta tarvittavia toimenpiteitä, ja niillä tulee olla merkitystä siirtymishetkellä. Esiopetuksen opettaja vastaa tietojen siirtämisestä. Esiopetuksen opettaja kertoo huoltajille, mitä tietoa siirtää ja millä perusteilla. Jos huoltajat edelleen vastustavat tietojen siirtoa, päiväkodin johtaja on yhteydessä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikköön ja sivistystoimen lakimieheen. Esiopetuksen opettaja siirtää tiedot perusopetukseen konsultoituaan lakimiestä.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa huolehditaan kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä seikoista, kuten kodin ja koulun yhteistyöstä, riittävästä oppilashuollollisesta tuesta sekä oppilaanohjauksesta. Näiden määrittelyssä voidaan soveltuvin osin hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015.)

Kasvun ja oppimisen tuki 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Lapsella on oikeus pedagogisiin ja rakenteellisiin tukitoimiin 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa. Mikäli ennen esiopetusvuotta on tiedossa, että lapsi tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea, on syytä aina yksilöllisesti arvioida yhdessä huoltajien kanssa, hyötyykö lapsi esiopetusvuoden aikana valmistavasta opetuksesta. Valmistavassa opetuksessa järjestettävät pedagogiset tukitoimet suunnitellaan osana lapsen valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaa. Päätös rakenteellisesta tukitoimesta voidaan tehdä joko

ennen valmistavan opetuksen alkamista tai sen aikana. Rakenteellisten tukitoimien päätöksenteossa toimitaan *Kehityksen ja oppimisen tuen linjausten* mukaisesti.

Eskarista ekalle -yhteistyöprosessi koskee myös valmistavassa opetuksessa olevia lapsia. Tuen tarpeen arvioinnin ja tiedonsiirron osalta tehdään yhteistyötä tämän yhteistyöprosessin mukaisesti.

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea[52]. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana Vantaan esiopetuksessa

Kasvun ja oppimisen tuen aikana yhteistyö korostuu. Vastuu yhteistyöstä on esiopetuksen opettajalla. Huoltajilla ja esiopetuksen henkilöstöllä on lasten kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa omat, toisiaan täydentävät tehtävänsä.

Kodin ohella esiopetus on lapsen kasvulle ja oppimiselle tärkeä kasvuympäristö. Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että lapsi saa kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö perustuu avoimeen ja tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen.

Tuen antamisen käytännöistä esiopetuksessa tai valmistavassa opetuksessa keskustellaan huoltajien kanssa jo ennen esiopetukseen siirtymistä, jos lapsella on havaittu tuen tarve. Pedagogisen arvion tai selvityksen avulla tieto tuen tarpeesta ja käytössä olleista pedagogisista ja rakenteellisista toimenpiteistä tuen tarpeeseen vastaamiseksi siirretään esiopetukseen. Huoltajat saavat tutustuttavaksi tuen tarvetta ja tarvittavia tukitoimia kuvaavan pedagogisen arvion tai selvityksen.

52 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Lapsen tuen tarpeeseen vastaamisesta esiopetuksen tai valmistavan opetuksen aikana keskustellaan huoltajien kanssa lapsikohtaisten keskustelujen (LEOPS/HOJKS) yhteydessä. Jos perusopetuksen henkilöstöä tai oppilashuollon ammattihenkilöihin kuuluvia asiantuntijoita konsultoidaan lapsen tuen tarpeeseen vastaamisesta perusopetuksessa, huoltajilla tarjotaan mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Kaikki esiopetuksesta tehtävä tiedonsiirto lapsen tuen tarpeeseen liittyen (LEOPS/HOJKS ja erityisen tuen tarpeen osalta pedagoginen selvitys) annetaan huoltajien tutustuttavaksi ennen niiden toimittamista eteenpäin.

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osaaikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki Vantaan esiopetuksessa

Huoltajien tai esiopetuksen kasvattajatiimin havaitsemiin lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin reagoidaan heti. Tuen tarpeet voivat vaihdella tilapäisestä jatkuvaan ja vähäisestä vahvempaan. Tukimuotoja määriteltäessä tulee huomioida kunkin lapsen oppimistyylit sekä perheiden erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat.

Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa ja esiopetusikäisen lapsen havainnointia käytetään yleisen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Yleisen tuen antamisesta ja toteutuksesta sovitaan yhdessä huoltajien ja mahdollisuuksien mukaan lapsen kanssa. Lapsen tuen tarpeet sekä yleisen tuen aikana käytettävät tukimuodot kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan.

Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi esiopetuksen kasvattajatiimiä yleisen tuen vaiheessa pedagogisten menetelmien tai välineiden käyttöönotossa, jos ryhmässä ei työskentele varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai varhaiskasvatuksen resurssierityisopettaja. Lisäksi pedagogisten ratkaisujen suunnittelussa sekä hyvinvointityön työntekijät että lasta mahdollisesti jo tuntevat asiantuntijat, kuten terapeutit, ovat tärkeitä yhteistyötahoja.

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti[53]. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Tehostettu tuki Vantaan esiopetuksessa

Mikäli yleinen tuki ei riitä, käynnistetään toimenpiteet tehostetun tuen järjestämiseksi lapselle. Tehostetun tuen tavoitteena on mahdollistaa säännöllisen tuen tarpeessa olevan lapsen täysipainoinen osallistuminen esiopetukseen. Tehostetun tuen aikana käytettävät pedagogiset tukitoimet kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS) ja lisäksi tehostetun tuen osalta arvioidaan aina rakenteellisten tukitoimien tarve. Tehostetun tuen aikana käytettäviä tukimuotoja Vantaan esiopetuksessa on kuvattu tarkemmin luvussa 5.1.

Lapsen tehostetun tuen tarve arvioidaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Esiopetuksen opettajan vastuulla on käynnistää prosessi tehostetun tuen järjestämiseksi. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi tehostetun tuen aloittamista. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu aina pedagogiseen arvioon, jonka laatii esiopetuksen opettaja yhteistyössä konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Pedagogista arviota tehtäessä yhteistyö oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa on tärkeää, sillä tehostetun aloittaminen perustuu tälle yhteistyölle.

Tehostetun tuen aloittaminen ja lapsen mahdollisesti tarvitsemat rakenteelliset tukitoimet esiopetuksessa tai valmistavassa opetuksessa käsitellään Alueellisessa kasvun ja oppimisen tuen (AKOT)-työryhmässä, jossa asian esittelijänä toimii toimintayksikön konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päätöksen tekijänä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö.

Tehostetun tuen pedagogiset tukitoimet otetaan käyttöön heti, kun tuen tarve ilmenee. Rakenteelliset tukitoimet otetaan käyttöön, kun tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö on ne myöntänyt. Mikäli

53 Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

esiopetusvuoden aikana todetaan, että tehostetun tuen tarvetta ei enää ole, tulee muutos viedä tiedoksi AKOT-työryhmään. Esiopetuksen opettaja vastaa siitä, että tieto siirtyy konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, joka vie asian edelleen tiedoksi AKOT-työryhmälle. Tällöin lapsi siirtyy yleiseen tukeen.

Tarkemmat ohjeet tehostettuun tukeen liittyvästä prosessista ja vastuista Varhaiskasvatuksen intranetissa.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa[54]. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Pedagoginen arvio Vantaan esiopetuksessa

Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että pedagoginen arvio laaditaan lapsesta, jolla on tehostetun tuen tarve. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai valmistavaan opetukseen siirtyvien lasten kohdalla, joilla on tehostuen tuen tarve, pedagogisen arvion laatii ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja keväällä ennen esiopetusvuoden alkua yhteistyössä konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tuen tarpeen ilmetessä esiopetuksen tai valmistavan opetuksen aikana pedagogisen arvion laatii esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja yhteistyössä konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Varhaiskasvatuksen opettaja tai esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja konsultoi esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstöä (kuraattori ja/tai psykologi ja/tai terveydenhoitaja) laatiessaan pedagogista arviota, ja kirjaa konsultaation pedagogiseen arvioon.

54 Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle aiemmin laadittua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaa huoltajan luvalla. Lisäksi pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään esiopetusvuoden alussa lapsesta tehtyä Esiopetusikäisen lapsen havainnointia.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan[55]. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa[56]. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki

55 Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

56 Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana Vantaan esiopetuksessa

Kaikille Vantaalla esiopetukseen osallistuville laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), joka sisältää tarvittaessa tehostetun tuen suunnitelman. Pedagogista arviota, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja muita asiantuntijalausuntoja hyödynnetään huoltajan luvalla tehostettua tukea varten laadittavaan oppimissuunnitelmaan.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma ja sen sisältävän tehostetun tuen suunnitelman laatii esiopetuksesta vastaava opettaja tai erityisopettaja yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu suunnitelman laadintaan mahdollisuuksien mukaan. Tarvittaessa suunnitelman laadinnassa käytetään konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan tai varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajan asiantuntijuutta. Laadintaan voi osallistua myös muita asiantuntijoita. Yhdessä lapsen huoltajien kanssa sovitaan niistä pedagogisista ratkaisuista, joilla lasta pyritään tukemaan.

Lapsen esiopetuksen tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti. Tehostettua tukea saavien lasten suunnitelma arvioidaan tarpeen mukaan esiopetusvuoden aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa.

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta[57]. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Erityinen tuki Vantaan esiopetuksessa

Erityisen tuen päätökset koskeva pääsääntöisesti pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneita lapsia. Vantaalla rakenteelliset tukitoimet ovat saatavilla tarvittaessa jo tehostetun tuen aikana.

Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon huoltajien, esiopetuksen opettajan tai erityisopettajan sekä lasta tutkivien ja kuntouttavien tahojen näkemys lapsen tuen tarpeesta mm. palveluiden ja apuvälineiden osalta. Erityisen tuen tehtävänä on tarjota yksilöllisesti suunniteltua ja toteutettua kasvun ja oppimisen tukea.

Erityistä tukea saavat lapset sijoittuvat pääsääntöisesti integroituihin ryhmiin tai erityisryhmään. Erityisopetuksen toteuttamisesta vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Erityistä tukea saavien lasten osallistuminen esiopetusryhmään tulee toteuttaa kunkin lapsen edellytysten mukaan ja osallistumisen määrä ja tavat voivat vaihdella. Esiopetusryhmän toimintaan osallistumista tulee arvioida vuoden aikana, ja lisätä tai vähentää osallistumisaikaa / -kertoja lapsen tarpeiden mukaisesti.

Tarkemmat ohjeet erityiseen tukeen liittävästä prosessista ja vastuista Varhaiskasvatuksen intranetista.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys[58]. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

57 Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

58 Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003) [59] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi[59].

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Pedagoginen selvitys Vantaan esiopetuksessa

Vantaan esiopetuksessa pedagoginen selvitys laaditaan kaikista niistä lapsista, joille esitetään erityistä tukea. Varhaiskasvatuksen opettaja/esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa pedagogisen selvityksen laatimisesta erityistä tukea varten sekä ennen esiopetuksen alkamista että esiopetuksen aikana. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja auttaa tarvittaessa pedagogisen selvityksen laatimisessa. Lisäksi pedagogista selvitystä varten konsultoidaan oppilashuollon ammattihenkilöstöön kuuluvia työntekijöitä.

Esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja toimittaa pedagogisen selvityksen ja mahdollisen lausunnon konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle huoltajan kuulemista varten. Huoltajan kuulemisen jälkeen konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimittaa huoltajan kuulemislomakkeen ja pedagogisen selvityksen varhaiskasvatuspäällikölle erityisen tuen päätöksen tekoa varten. Erityisen tuen päätös tuodaan tiedoksi Alueelliseen kehityksen ja oppimisen tuen (AKOT) -työryhmään. Lisäksi mahdolliset muutokset rakenteellisen tuen tarpeessa, joista erityisen tuen päätöksessä on päätetty, käsitellään AKOT-työryhmässä.

Pedagoginen selvitys kouluun siirtymisvaiheessa

Jos lapsen arvioidaan tarvitsevan erityistä tukea perusopetuksen alkaessa, laaditaan pedagoginen selvitys perusopetukseen sovitun aikataulun mukaisesti esiopetusvuoden aikana. Pedagogista selvitystä tehtäessä hyödynnetään oppilashuollon ammattihenkilöiden asiantuntemusta. Pedagogiseen selvitykseen voidaan myös liittää asiantuntijalausunto, joka antaa lisätietoa lapsen tuen tarpeesta. Tarkemmat tiedot pedagogisen selvityksen tekemiseen liittyvistä yhteistyökäytännöistä ja prosessin etenemisestä Eskarista ekalle -yhteistyöprosessissa, joka löytyy Varhaiskasvatuksen intranetista.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös[59]. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa[60]. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti[61]. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen[62]. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla[63]. Päätös on aina perusteltava[64]. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten[65]. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

59 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642 /2010)

60 Perusopetuslaki 17 § 3 mom (642/2010)

61 Hallintolaki (434/2003)

62 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

63 Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

64 Hallintolaki 45§ 1mom. (434/2003)

65 Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

Erityisen tuen päätös Vantaan esiopetuksessa

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä kuullaan huoltajaa ja mahdollisuuksien mukaan lasta. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa huoltajien kuulemisesta yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa esiopetusta koskien. Huoltajan kuulemislomake ja sen liitteenä oleva asiantuntijalausunto ja pedagoginen selvitys toimitetaan varhaiskasvatuspäällikölle, joka tekee kirjallisen päätöksen erityisestä tuesta.

Erityisestä tuesta, huoltajan kuulemisesta ja pidennetystä oppivelvollisuudesta on erillinen ohje Varhaiskasvatuksen intranetissa.-

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen[66]. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

66 Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi[67]. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Vantaan esiopetuksessa

Kaikille erityisen tuen päätöksen saaneille lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, muita asiantuntijalausuntoja sekä lapselle laadittua pedagogista selvitystä hyödynnetään huoltajan luvalla HOJKS:n laadinnassa. Päiväkodin johtajan vastaa siitä, että erityisen tuen päätöksen saaneille lapsille on laadittu HOJKS.

Lapsen esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa HOJKS:n laatimisesta, toteutuksesta ja arvioinnista yhteistyössä lapsen kasvatukseen ja opetukseen osallistuvien asiantuntijatahojen kanssa. HOJKS laaditaan aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajat ovat myös mukana HOJKS:n toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa. Lapsi osallistuu suunnitelman laadintaan mahdollisuuksien mukaan.

HOJKS:n toteutumista seurataan säännöllisesti. Erityistä tukea saavien lasten suunnitelma tulee arvioida vähintään kaksi kertaa esiopetusvuoden aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa. Arvioinnin pohjalta suunnitelmaa tarkistetaan lapsen tarpeiden mukaisesti.

67 Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin[68]. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta[69]. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen[70]. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta[71]. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin[73] eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetty oppivelvollisuus Vantaan esiopetuksessa

68 Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

69 Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

70 Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

71 Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014) [73] Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

Kun lapselle on asiantuntijalausunnossa suositeltu pidennettyä oppivelvollisuutta, järjestetään huoltajan kuuleminen koskien sekä pidennettyä oppivelvollisuutta että erityistä tukea. Vantaalla pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksenteossa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen aluepäällikkö.

Pidennetty oppivelvollisuus toteutetaan Vantaalla varhaiskasvatuksen järjestämässä esiopetuksessa yhdestä kahteen vuotta riippuen pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisen ajankohdasta ja lapsen yksilöllisistä tarpeista.

Pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta sekä huoltajien kuulemisesta on erillinen ohje Varhaiskasvatuksen intranetissa.

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa[72]. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Osa-aikainen erityisopetus Vantaan esiopetuksessa

Osa-aikainen erityisopetus on joustava tuen järjestämisen muoto, joka on mahdollista järjestää kaikilla tuen tasoille. Esiopetuksessa ja valmistavassa opetuksessa tehtävä jatkuva havainnointi auttaa esiopetuksen opettajaa tai erityisopettajaa tunnistamaan tarpeet, joihin osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan vastata. Myös yhteistyö hyvinvointityön kuraattorien ja psykologien sekä mahdollisten muiden lasta jo tuntevien asiantuntijoiden kanssa auttaa tunnistamaan ja suunnittelemaan osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämistä. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan mahdollisimman pian tarpeen ilmettyä, ja suunnitellaan osana lapsen esiopetuksen järjestämistä. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestäminen sekä tavoitteiden että toimintatapojen osalta suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistapa kirjataan lapsen esiopetuksen tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS) tai

72 Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS). Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista sovittaessa on tärkeää myös sopia, milloin osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen tarvetta ja järjestämistapaa arvioidaan ja tarpeen mukaan tarkennetaan.

Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisessä hyödynnetään aina varhaiskasvatuksen erityisopettajan osaamista. Jos ryhmässä ei työskentele varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajaa, niin konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi ja ohjaa esiopetuksen opettajaa osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisessä.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[73]. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

73 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet Vantaan esiopetuksessa

Avustajapalvelun järjestämisen osalta toimitaan *Kehityksen ja oppimisen tuen linjausten* mukaisesti eli avustaja rakenteellisena tukitoimena käsitellään alueellisessa kehityksen ja oppimisen tuen työryhmässä (AKOT).

Tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee omien erityistarpeidensa vuoksi tulkitsemispalvelua, oppimis- ja ohjauskeskuksen palveluja tai apuvälinettä oppimisensa tueksi, tarve arvioidaan yksilöllisesti ja moniammatillisesti. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päiväkodin johtaja ovat mukana suunnittelemassa opetukseen osallistumisen edellyttämien palveluiden järjestämistä ja erityisten apuvälineiden käyttöä. Tarkemmat ohjeet näiden palveluiden ja erityisten apuvälineiden järjestämisestä ja päätöksenteosta ovat Varhaiskasvatuksen intranetissa.

5.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestämisen käytännöt mahdollisimman konkreettisesti opetuksen järjestäjän määrittämällä tavalla. Opetussuunnitelmassa voidaan käyttää perusteiden tekstiä soveltuvin osin.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan:

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

- tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset
- ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit
- toiminta nivelvaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet
- kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi, arviointi tuen aikana sekä seuranta
- yhteistyö, vastuut ja työnjako esiopetuksesta vastaavan hallinnon sisällä sekä muiden hallintokuntien kanssa
- yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa

- huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet kasvun ja oppimisen tuen kysymyksissä
- kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä

Erityinen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet
  - huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely
  - erityisen tuen päätöksen tekeminen
  - erityisen tuen päätöksen tarkistaminen
  - toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena
  - HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
  - yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
  - menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
  - menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
    - pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla
      - lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa
    - opetuksen käytännön järjestäminen
    - yhteistyö muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
    - yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät[74] hallinnolliset käytänteet ja päätöksenteko opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä[75].

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus[76].

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää[77]. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon[78]. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Esiopetuksen toteuttamiseen kuuluvasta kasvun ja oppimisen tuesta määrätään perusteiden luvussa 5[79].

Hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

74 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

75 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

76 YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

77 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

78 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 1 - 2 mom.

79 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 6 §

Vantaalla esiopetuksen oppilashuoltoa kutsutaan esiopetuksen hyvinvointityöksi. Esiopetuksen hyvinvointityöhön sisältyvät ennaltaehkäisevä yhteisöllinen ja yksilökohtainen hyvinvointityö. Esiopetuksessa lasten hyvinvointia tuetaan yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Lisäksi esiopetuksen hyvinvointityö kuuluu esiopetuksen psykologien ja kuraattorien sekä lasten neuvoloiden henkilöstön tehtäviin. Hyvinvointityössä mukana voivat olla myös muut yhteistyötahot.

Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käytänteet on koottu varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattuun *Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjaan*.

Perusopetukseen valmistava opetus ohjaa tunnistamaan eri kulttuureja yhdistäviä hyvän elämän arvoja ja periaatteita. Opiskelu vahvistaa opiskelijan taitoja toimia kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä kartuttaa oppilaan kulttuurienvälistä toimintakykyä. Opetus kannustaa vuorovaikutukseen eri kulttuuriryhmien välille ja kantaväestön kanssa. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa edistetään hyviä etnisiä suhteita. Syrjintää, rasismia, väkivaltaa tai kiusaamista ei sallita missään muodossa eikä keneltäkään.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa huolehditaan kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä seikoista, kuten kodin ja koulun yhteistyöstä, riittävästä oppilashuollollisesta tuesta sekä oppilaanohjauksesta.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Hyvinvointityö Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Valmistavan opetuksen hyvinvointityötä toteutetaan osana esiopetuksen hyvinvointityötä. Valmistavan opetuksen hyvinvointityön tavoitteena on tukea lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen edellytyksiä sekä luoda kieltä ja kulttuuria tukeva terveellinen kasvu- ja oppimisympäristö.

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus[80]. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset[81]. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla[82]. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina[83]. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin

80 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 1 mom.

81 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

82 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 ja 2 mom.

yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla[85]. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa[84].

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja[85]. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia[86].

Monialainen hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

Vantaalla esiopetuksen hyvinvointityössä tehdään moniammatillista ja poikkihallinnollista yhteistyötä. Vantaalaisen hyvinvointityön tavoitteena on ennaltaehkäisy, varhainen tukeminen ja asioihin puuttuminen tilanteen vaatimalla tavalla ja intensiteetillä.

Hyvinvointityötä toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Hyvinvointityötä ohjaavat luottamuksellisuus sekä lapsen ja huoltajan kunnioittaminen. Hyvinvointityöstä ja siihen liittyvistä toimintatavoista tulee antaa riittävästi tietoa huoltajille sekä esiopetusvuoden alkaessa että esiopetusvuoden aikana.

Monialainen yhteistyö on perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilashuollossa tärkeää. Oppilashuolto järjestetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kuten perheen kotoutumissuunnitelmasta vastaavan tahon kanssa. Oppilashuollon toimintatavoista ja palveluista tiedotetaan suunnitelmallisesti. Huoltajille annetaan tietoa myös suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Monialainen hyvinvointityö 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa toimitaan monialaisen hyvinvointityön osalta samoin kuin

83 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 3 mom. ja terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 § [85] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

84 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 15 § ja 17 §

85 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 11 § 1 - 2mom.

86 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 25 §

esiopetuksessa. Valmistavassa opetuksessa olevien lasten hyvinvointityössä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että huoltajille annetaan riittävästi tietoa esiopetuksen hyvinvointityöstä sekä suomalaisen varhaiskasvatus-, koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmien toimintatavoista ja käytännöistä. Vieraskielisten huoltajien kanssa toimittaessa tulee huolehtia siitä, että he ymmärtävät lapsen ja huoltajien oikeudet esiopetuksen hyvinvointipalveluihin. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluita.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano[87]. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu[88]. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

Hyvinvointiryhmät Vantaan esiopetuksessa

Esiopetuksen hyvinvointiryhmien kokonaisuus muodostuu Vantaan esiopetuksessa ohjausryhmästä, hyvinvointityön valmistelutiimistä, yhteisöllisistä hyvinvointiryhmistä (YHR) sekä tapauskohtaisesti koolle kutsuttavista monialaisista asiantuntijaryhmistä.

Esiopetuksen hyvinvointityön ohjausryhmä ja valmistelutiimi

87 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 14 § 1 - 4mom.

88 Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

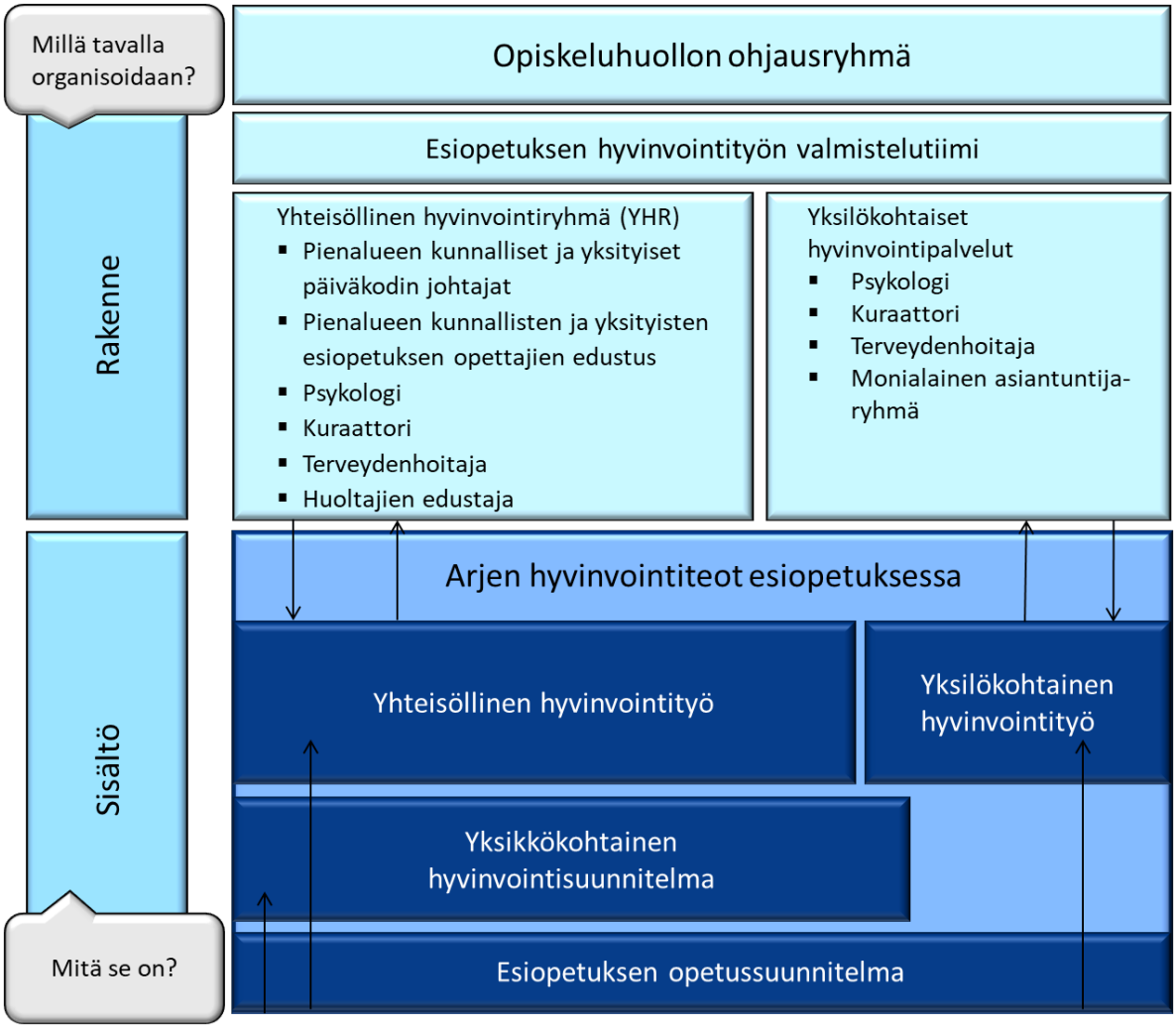
Vantaalla esiopetuksen hyvinvointityön ohjausryhmänä toimii esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen yhteinen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ohjausryhmä vastaa myös esiopetuksen hyvinvointityön ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmän alaisuudessa työskentelee hyvinvointityötä koordinoiva esiopetuksen hyvinvointityön valmistelutiimi. Tiimi suunnittelee ja arvioi esiopetuksen hyvinvointityötä sekä valmistelee tarvittavia muutoksia kaupunkitasoisesti.

Esiopetuksen yhteisölliset hyvinvointiryhmät (YHR)

Yhteisölliset hyvinvointiryhmät muodostetaan pienaluetasoisesti pienalueen johtajatiimien jakojen mukaisesti. Pienalueen johtajatiimistä yksi päiväkodin johtaja toimii hyvinvointiryhmän puheenjohtajana vähintään kahden lukuvuoden ajan. Hyvinvointiryhmään kuuluu kunnallisten ja yksityisten esiopetusta järjestävien päiväkotien johtajat, esiopetuksen opettajien edustajat, psykologi, kuraattori sekä terveydenhoitajien ja huoltajien edustaja. Ryhmän tehtävänä on suunnitella, kehittää, toteuttaa ja arvioida pienalueen esiopetuksen hyvinvointityötä. Ryhmä keskittyy yhteisöllisen hyvinvointityön asioiden, ilmiöiden ja osaamisen jakamiseen. Ryhmä voi tarvittaessa kutsua muita asiantuntijoita tai edustajia ryhmän kokouksiin. Ryhmässä ei käsitellä yksittäisten lasten asioita.

Monialainen asiantuntijaryhmä

Lapsikohtaisia asioita käsittelevä monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaiseen harkintaan perustuen yksittäisen lapsen ja / tai perheen tuen tarpeen selvittämiseksi, ~~ja~~ hyvinvointipalvelujen järjestämiseksi sekä näitä täydentäviin muihin mahdollisiin palveluihin ohjaamiseksi. Ryhmän kokoaa huoltajan luvalla se esiopetushenkilöstön tai esiopetuksen hyvinvointityön edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Yksittäisen lapsen asian käsittelystä laaditaan yksilökohtainen hyvinvointikertomus, jota päivitetään tarvittaessa vuoden aikana.

Kuvio 2. Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön rakenteet ja sisältö

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä[89]. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle,

89 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 mom.

huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin[90], joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykkinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille[91].

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa[94].

Yhteisöllinen hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

Yhteisöllisellä hyvinvointityöllä edistetään positiivista vuorovaikutusta esiopetusryhmässä ja -yhteisössä. Tällöin keskiössä ovat ryhmän lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset, leikillisyys ja aktiivinen toimijuus. Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla esiopetusyhteisön jäsenillä on hyvä ja turvallinen olo, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Yhteisöllisellä hyvinvointityöllä tuetaan ryhmäytymistä ja ryhmädynamiikkaa sekä varmistetaan kaikkien lasten liittyminen ryhmään. Kulttuurien välinen vuorovaikutus nähdään arvokkaana ja monet kulttuurit tulevat tutuiksi esiopetusyhteisössä. Erityisesti ryhmän lasten kielet ja kulttuurit huomioidaan ja tehdään näkyviksi esiopetusyhteisössä.

Terveydestä ja terveellisyydestä keskustellaan esiopetusyhteisössä luontevasti erilaisissa arkitoimintatilanteissa. Terveellisiä elämäntapoja voidaan myös tehdä näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta. Esimerkiksi lasten liikkumisen dokumentoinnin kautta lasten kanssa voidaan konkreettisesti tutkia liikkumista ja keskustella sen merkityksestä terveydelle. Dokumentoinnin pohjalta päästään kehittämään yksilö- ja ryhmätasoilla lasten liikkumistottumuksia yhdessä lasten ja perheiden kanssa.

Yhteisöllisellä hyvinvointityöllä edistetään lasten osallisuutta. Esiopetusyhteisössä rakennetaan toimintakulttuuria, jossa jokainen ryhmän jäsen tulee kuulluksi ja kohdatuksi. Esiopetuksen ryhmässä tuetaan lasten aktiivista toimijuutta, jolloin lapsia rohkaistaan ilmaisemaan näkemyksiään sekä rakentamaan yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa esiopetusryhmän toimintakulttuuria. Samalla harjoitellaan vastuunottoa omista teoista ja valinnoista.

90 Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

91 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013) [94] Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

Yhteisöllistä hyvinvointityötä kehitetään ja toteutetaan yhdessä esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien sekä moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa. Huoltajat otetaan mukaan yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun ja arviointiin. Vanhempaintilaisuuksien ja – toimikuntien lisäksi huoltajilla on mahdollisuus osallistua mm. palvelujen muotoiluun sekä erilaisiin tapahtumiin ja niiden järjestämiseen. Huoltajien edustajat ovat mukana myös yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä. Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön psykologit ja kuraattorit osallistuvat aktiivisesti yhteisölliseen hyvinvointityöhön sekä alue- että toimintayksikkötasolla. Psykologit ja kuraattorit käyvät seuraamassa esiopetusryhmien toimintaa tarpeen mukaan ja kehittävät yhteistyössä muun henkilöstön kanssa uusia yhteisöllisiä toimintamalleja. Lisäksi he osallistuvat tarvittaessa esiopetuksen vanhempaintilaisuuksiin ja järjestävät vanhempain- ja lastenryhmiä.

Yhteisöllinen oppilashuolto on osa perusopetukseen valmistavan opetuksen yhteisöllistä toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa oppilashuoltoa. Yhteisöllinen oppilashuolto on ennalta ehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, huolenpidon ja turvallisuuden ilmapiiriä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. Kouluyhteisössä arvostetaan jokaisen yksilöllisyyttä eikä syrjintää, väkivaltaa, kiusaamista tai rasismia hyväksytä. Oppilaita ohjataan arvostamaan sekä omaa että ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Hyvinvointityö Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Yhteisölliset hyvinvointiryhmät mahdollistavat ajankohtaisten ilmiöiden käsittelyn hyvinvointityön näkökulmasta. Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä voi kutsua kokouksiinsa ulkopuolisia asiantuntijoita esimerkiksi silloin, kun käsiteltävänä on kielellisiin, kulttuurisiin tai katsomuksellisiin teemoihin liittyviä kysymyksiä.

Huoltajilla on oikeus osallistua yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun ja arviointiin. Kaksi- ja monikielisille perheille tulee tarjota tasavertaiset mahdollisuudet osallistua yhteisölliseen hyvinvointityöhön. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa[92].

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen

92 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 1 mom.

tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen[93]. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti[94]. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä[95]. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta[96].

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat[97]:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu[98].

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja

93 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

94 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

95 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 1 ja 2 mom.

96 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

97 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 - 4 mom.

98 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 5 mom.

ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä[99].

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen[100].

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi[104]. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot[101]. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta[102]. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä[103].

Yksilökohtainen hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

Yksilökohtaisen hyvinvointityön tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Ongelmia ennaltaehkäistään yhdessä huoltajien kanssa avoimeen yhteistyöhön, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuen.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus neuvolan terveydenhoitajan, esiopetuksen psykologin ja kuraattorin palveluihin. Nämä yksilökohtaiset hyvinvointipalvelut ovat perheille vapaaehtoisia. Huoltajalle ja / tai lapselle järjestetään mahdollisuus keskusteluun viimeistään seitsemäntenä esiopetuksen työpäivänä sen

99 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom

100 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) [104] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 2 mom.

101 Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

102 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 3 mom.

103 Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

jälkeen, kun huoltaja on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun järjestetään samana tai seuraavana esiopetuksen työpäivänä. Lisäksi yksittäisen lapsen hyvinvointiin liittyvän tuen tarjoamiseksi voidaan tarvittaessa huoltajien suostumuksella koota monialainen asiantuntijaryhmä. Esiopetusikäisen lapsen osallistuminen häntä koskevaan hyvinvointityöhön sovitaan tapauskohtaisesti. Lapsen toivomukset ja mielipiteet huomioidaan häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa.

Esiopetusikäisten terveydenhoitopalvelut toteutetaan sosiaali- ja terveystoimessa äitiys- ja lasten neuvoloissa. Terveydenhoitajat työskentelevät omaterveydenhoitaja -periaatteella eli sama terveydenhoitaja hoitaa sekä raskauden ajan että lapsen kehityksen seurannan kouluikään asti. Esiopetusikäisille tehdään neuvolassa 6-vuotistarkastus, jonka yhteydessä laaditaan yhteenveto lapsen neuvola-ajasta. Tarkastuksen taustalla on laaja 4-vuotistarkastus, jossa käytössä on perheen, neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön perustuva Hyve-malli. Neuvolassa esiopetusikäisten käytössä on tarvittaessa käytössä myös neuvolalääkärin ja perheohjaajien palvelut. Terveydenhoidollista palveluohjantaa perheille annetaan esiopetuksen työpäivinä keskitetyn neuvolan puhelinpalvelun kautta. Kiireellisissä tilanteissa palvelu toteutetaan terveysasemien päiväpoliklinikan vastaanottona.

Hyvinvointityön psykologi- ja kuraattoripalvelut järjestetään opiskeluhuollon yksikön kautta esiopetukselle kohdennettuina palveluina. Aikaisemmat asiakkuudet esimerkiksi perheneuvolassa tai psykologipalveluissa, jatkuvat esiopetusiässä pääsääntöisesti niissä palveluissa, joissa asiakkuus on syntynyt.

Esiopetuksen hyvinvointityö on osa oppimisen tuen kokonaisuutta ja se liittyy läheisesti kasvun ja oppimisen kolmiportaiseen tukeen. Kolmiportaisen tuen muotoja pohditaan usein rinnakkain hyvinvointityönä järjestettävien tukitoimenpiteiden kanssa.

Oppilashuoltotyötä ohjaa oppilaan edun ensisijaisuus. Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella. Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat oppilaan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määräajassa. Oppilaan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon valmistavan opetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä turvataan oppilaan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamuksellisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus. Osallisuuden varmistamiseksi huolehditaan tarvittavista tulkitsemispalveluista. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Yksilökohtainen hyvinvointityö 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Vaikka lapsella ei olisi voimassa olevaa oleskelulupaa, hänellä on oikeus valmistavan opetuksen aikana määräaikojen puitteissa annettaviin yksilökohtaisiin hyvinvointipalveluihin (psykologi- ja kuraattoripalvelut, lasten neuvolapalvelut) ja niissä tarvittaviin tulkkipalveluihin. Kieli- ja kulttuurikoordinaattori voi osallistua lapsen yksilökohtaiseen hyvinvointityöhön huoltajan luvalla.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[104]. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus[105]
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta[106]
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma[107].

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Vantaan esiopetuksen hyvinvointityötä ohjaavat suunnitelmat

Vantaalla osana hyvinvointiohjelmaa laaditaan kaupunkitasoinen *lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma*. Suunnitelman tarkoitus on tukea toimintaa, jossa lapsi tai nuori on keskiössä. Lapsen, nuoren ja perheen tarvitsema apu muodostuu usein eri toimijoiden ja ammattilaisten palveluista. Keskeistä on huomioida myös arkiympäristön ja siinä olevien toimijoiden merkitys hyvinvoinnin tukemisessa.

Vantaan esiopetussuunnitelma sekä sitä alueellisesti tarkentava pienaluekohtainen hyvinvointisuunnitelma kohdistuvat hyvinvointityöhön esiopetuksessa. Yhteisölliset hyvinvointiryhmät laativat syksyllä *pienaluekohtaisen* hyvinvointisuunnitelman lukuvuoden työskentelylle. Suunnitelma tarkistetaan vuodenvaihteen jälkeen ja sen toteutumista arvioidaan ennen lukuvuoden päättymistä.

Toimintayksikkö- ja lapsiryhmätasolla esiopetuksen hyvinvointityötä suunnitellaan ja arvioidaan mm. toimintasuunnitelmien, turvallisuussuunnitelman sekä *Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen -suunnitelman* kautta.

6.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Opetussuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Siinä määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset.

104 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

105 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

106 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

107 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

Oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaaviin linjauksiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää suunnitelmien perusrakenne ja osa suunnitelmiin sisältyvistä asioista, jolloin turvataan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus kaikissa yksiköissä. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään yksikkökohtaisesti.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma [108]. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman esiopetusyksikön yhteinen. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa[109].

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1 *Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut* [110]

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitkä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa huomioidaan oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä esiopetuksessa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös lapsilta ja huoltajilta sekä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä saatava tieto.

- Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio esiopetuksen käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö
- oppilashuollon palvelujen kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

---

108 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

109 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

110 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. 1-kohta

2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat [111]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat
- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a. Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä[112]

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa. Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta
- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma[113]. Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa

111 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. 2-kohta

112 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013)

113 Pelastuslaki (379/2011) 15 § ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1 ja 2 §

- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen [114]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa
- esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito.

4 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa [115]

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon toimintatavat lasten ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiksi. Suunnitelmassa kuvataan

- lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille.

5 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen [116]

Opetuksen järjestäjä seuraa esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista[117].

114 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

115 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

116 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

117 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 4 mom.

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi[118]. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho esiopetuksessa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetuksen oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta[119].

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen[120]. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa[121].

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus Vantaalla

Vantaalla esiopetuksen järjestämislupa voidaan myöntää toimijalle, jolla on jatkumo perusopetukseen Vantaalla. Vantaalla järjestetään erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta yksityisten palveluntuottajien toimesta. Yksityiset palveluntuottajat sitoutuvat noudattamaan Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Näiden asiakirjojen lisäksi he noudattavat omia opetussuunnitelmiaan, joissa on kuvattu pedagogiikkaan liittyvät erityispiirteet tarkemmin.

118 Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

119 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 26 § 1 mom.

120 Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

121 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

7.1 Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.

Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat miten erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma 2019

Sisältäen Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelman 6-vuotiaille

Opetuslautakunta 10.6.2019

Työversio, johon Vantaan esiopetussuunnitelman muutokset on tehty vihreällä värillä. Siirretyt kohdat on merkitty turkoosilla korostuksella ja poistettu teksti on yliviivattu.

Sisällys

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma....4
1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet....4
1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen....4
2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet....8
2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet....8
2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisenpolkua....12
2.3 Arvoperusta....15
2.4 Oppimiskäsitys....17
2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa....18
Ajattelu ja oppiminen....19
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu....20
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot....20
Monilukutaito....21
Tieto-ja viestintä teknologinen osaaminen....22
Osallistuminen ja vaikuttaminen....23
2.6 Paikallisesti päätettävät asiat....24
3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri....24
3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet....24
Kaikille yhteinen esiopetus....26
Oppimisen ja oivalluksen ilo....26
Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana....27
Hyvinvointi ja turvallinen arki....27
3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa....30
3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa....32
Yhteistyö esiopetuksessa....32
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö....34
Yhteistyö siirtymävaiheissa....36
3.4 Paikallisesti päätettävät asiat....39
4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet....39
4.1 Monipuoliset työtavat....40
4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena....43
4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet....47
Ilmaisun monet muodot....49
Kielen rikas maailma....50

Minä ja meidän yhteisömme....54
Tutkin ja toimin ympäristössäni....56
Kasvan ja kehityn....58
4.4Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä....61
Laajamittainen kaksikielinen esiopetus....63
Suppeampi kaksikielinen esiopetus....64
4.5 Paikallisesti päätettävät asiat....65
5.Lapsen kasvun ja oppimisen tuki....66
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet....66
Kolmiportainen tuki Vantaan esiopetuksessa....67
5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana....71
5.3 Yleinen tuki....72
5.4 Tehostettu tuki....73
Pedagoginen arvio....75
Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana....76
5.5 Erityinen tuki....78
Pedagoginen selvitys....80
Erityisen tuen päätös....81
Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma....82
Pidennetty oppivelvollisuus....84
5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot....86
Osa-aikainen erityisopetus....86
Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet....87
5.7 Paikallisesti päätettävät asiat....89
6. Oppilashuolto....91
6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö....92
6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto....98
6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto....100
6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat....104
6.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta....106
7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus....110
7.1 Paikallisesti päätettävät asiat....111

1. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

1.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on perusopetuslain mukainen Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys[1], jonka mukaan paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Opetussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaavat erityisesti perusopetuslaki ja asetus sekä esiopetuksen tavoitteita määrittävä valtioneuvoston asetus[2].

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. Uudistuksen valmistelun lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten tuomat haasteet tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Perusteita on valmisteltu laajassa yhteistyössä hyödyntäen uusimpien tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä, huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön yhteistyöstä sekä oppilashuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista[3]. Esiopetus on opetuksen ja kasvatuksen kokonaisuus, jossa eri osa-alueiden tavoitteet liittyvät yhteen ja muodostavat toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältää esiopetuksen tavoitteita koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sisältävät viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selventää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan. Esiopetusta ohjaavista säädöksistä poiketen tässä perusteasiakirjassa käytetään oppilaasta esiopetukseen paremmin soveltuvana sanaa lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä opiskelija- ja oppilashuoltolain mukaisesta opiskeluhuollosta termiä esiopetuksen oppilashuolto.

1.2 Paikallinen opetussuunnitelma ja sen kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä[4]. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

1 Perusopetuslaki (628/1998) 14 § 2 mom. ja Valtioneuvoston asetus (422/2012) 13§

2 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

3 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

4 Perusopetuslaki (628/1998) 15 § 1 mom.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma[5]
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma[6]
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten[7]. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista[8]. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä[9]. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[10]. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä[11]. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen

5 Lastensuojelulaki (417/2007)12 §; Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 §

6 Yhdenvertaisuuslaki (21/2004) 4 §

7 Perusopetuslaki 15 § 1 mom. (628/1998)

8 Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

9 Perusopetuslaki 47a (1267/2013); YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

10 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

11 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat[12] laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen[13]. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman perustana on Opetushallituksen ~~julkaisema~~ laatimat valtakunnalliset Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Vantaalla esiopetuksen opetussuunnitelma koostuu ~~Opetushallituksen laatimista valtakunnallisista~~ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista, paikallisesti laaditusta Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmasta ~~2016~~ 2019 sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelmasta 6-vuotiaille. Vantaan esiopetuksen omat linjaukset ja painotukset on esitetty tässä asiakirjassa sinisellä pohjalla. Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteista 2015 on tummemmalla oranssilla olevalla pohjalla ne asiat, jotka koskevat 6-vuotiaiden valmistavaa opetusta. Vantaan 6-vuotiaiden valmistavan opetuksen linjaukset ja painotukset ovat vaaleamman oranssilla pohjalla. Opetuslautakunta hyväksyy em. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmakokonaisuuden. ~~Varhaiskasvatuksen toimintayksiköt laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa, jotka sisältävät yksikön esiopetuksen opetussuunnitelman.~~ Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa tarkennetaan vuosittain varhaiskasvatuksen toimintayksikköjen ja esiopetusryhmien toimintasuunnitelmissa.

Tämä Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma on laadittu suomenkielellä annettavaa esiopetusta varten. Lisäksi tämä suunnitelma koskee Vantaan englanninkielisiä, kielirikasteisia (suomi-englanti) ja ruotsin kielen kielikylpyä toteuttavia esiopetusryhmiä.

Vantaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 6-vuotiaille

Vantaalla perusopetukseen valmistava opetus 6-vuotiaille järjestetään esiopetuksen yhteydessä. Kuusivuotiaiden valmistavassa opetuksessa noudatetaan em. opetussuunnitelmakokonaisuuden lisäksi Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita (2015).

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen

12 Perusopetuslaki 16 a ja 17a (642/2010)

13 Perusopetuslaki 21 § 1 ja 2 mom. (1296/2013)

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa (2016) ~~on tehty~~ tehtiin yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Kaikki eri tavoin kerätyt ajatukset, mielipiteet ja palautteet ~~on otettu~~ otettiin huomioon paikallisia osioita työstettäessä. Työskentely varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa ~~on toteutettu~~ toteutettiin järjestämällä opetussuunnitelmahautomoita, joissa ~~on~~ työstettiin yhdessä ~~työstetty~~ uutta opetussuunnitelmaa. Varhaiskasvatukseen osallistuvat lapset ~~ovat päässeet~~ pääsivät osallistumaan opetussuunnitelman tekoon päiväkodissa tehtyjen tehtävien kautta. Lasten huoltajille ~~on ollut~~ oli opetussuunnitelman työstämisen aikana avoinna Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle -blogi, ~~jossa on kuvattu~~ kuvattiin opetussuunnitelmatyön etenemistä ja ~~kerätty~~ kerättiin huoltajien kommentteja ja mielipiteitä esiopetuksesta. Lasten ja huoltajien kommentteja ja ajatuksia on luettavissa ~~myös~~ esiopetussuunnitelman puhekuplissa.

Paikallista opetussuunnitelmaa ~~on työstetty~~ työstettiin ~~myös~~ varhaiskasvatuksen yhteistyökumppaneiden kanssa. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmatyöryhmät ~~ovat kokoontuneet~~ kokoontuivat säännöllisesti opetussuunnitelmallisen jatkumon merkeissä. Tiettyihin opetussuunnitelman kohtiin on kuvattu yhteisiä linjauksia ja toimintatapoja. Myös kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalveluiden kanssa ~~on sovittu~~ sovittiin yhteisesti toteutettavista oppimiskokonaisuuksista. Oppilashuollon osalta yhteistyötä ~~on tehty~~ tehtiin sosiaali- ja terveystoimen toimijoiden kanssa.

Keväällä 2019 Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa päivitettiin Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmapäivityksen ja kaupungin arvojen uudistumisen yhteydessä. Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman (2019) päivitykset kirjattiin soveltuvin osin käsillä olevaan esiopetuksen suunnitelmaan. Samalla opetussuunnitelmaan tarkennettiin perusopetuksen kanssa yhteistyössä laadittuja esiopetuksen ja koulun siirtymävaiheen prosesseja sekä yhteistyömallia. Esiopetuksen hyvinvointityön monialainen valmistelutiimi on täsmentänyt opetussuunnitelman hyvinvointityön (oppilashuollon) osuuksia. Suunnitelman kirjauksissa on mm. huomioitu esiopetuksen osalta Vantaan sivistystoimen uusi opiskeluhuollon yksikkö. Esiopetukseen osallistumisen tukemista ja poissaolojen ehkäisyä koskevien kirjausten osalta hyödynnettiin Lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelmaa (LAPE) sekä Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön verkostotapaamisen antia. Opetussuunnitelman päivityksessä huomioitiin Vantaalla laajentuva kielirikasteinen esiopetus, jonka kirjauksiin sisältöjä saatiin verkostotapaamisessa esiopetuksen opettajilta ja päiväkodin johtajilta. Vantaan esiopetussuunnitelmaan päivitettiin lisäksi muuttuneita käsitteitä sekä muotoiltiin muita päivitystä vaativia kohtia, kuten varhaiskasvatuksen kehityksen ja oppimisen tuen kaupunkikohtaisten linjausten (2018) myötä tapahtuneita muutoksia.

Opetussuunnitelman toteutuminen ja arviointi

~~Vantaalla esiopetuksen arviointi on osa muun varhaiskasvatuksen arviointijärjestelmää. Kaupunkitasoisesti esiopetuksen opetussuunnitelman toteutumista arvioidaan esiopetuksen henkilöstölle ja päiväkodin johtajille suunnatuilla kyselyillä. Vuosittain vaihtuvat arvioinnin kohteet valitaan Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Arviointitietoa kerätään myös esiopetuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden avulla. Tulosten pohjalta kehitetään esiopetuksen sisältöjä, menetelmiä ja toimintaa.~~

Vantaan esiopetusta arvioidaan ja kehitetään osana varhaiskasvatusta valmistelussa olevan arviointimallin mukaisesti. Arviointimalli kokoaa vantaalaista varhaiskasvatuksen arviointia yhteen ja tekee näkyväksi arvioinnin eri tasoja. Arviointimallin sisällöt ja työkalut muuttuvat ajassa erilaisten ilmiöiden ja arviointitarpeiden sekä valtakunnallisen ohjauksen vaikutuksesta.

Esiopetusta toteutetaan lapsiryhmissä valtakunnallisen ja ~~kuntatason~~ kaupunkitasoisen ~~opetussuunnitelmien~~ opetussuunnitelman pohjalta. Toimintayksikön ja esiopetusryhmän toimintasuunnitelmissa tarkennetaan opetussuunnitelmien toteuttamista lukuvuosittain. Perusopetusasetuksen[14] edellyttämä esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma sisältyy toimintayksikön vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan. ~~Esiopetuksen henkilöstö tekee esiopetusvuoden alussa toimintasuunnitelman, jonka toteutumista he arvioivat kaksi kertaa vuodessa. Samassa yhteydessä esiopetuksen henkilöstö arvioi opetussuunnitelman toteutumista omassa esiopetusryhmässä ja kirjaa arvioinnin esiopetuksen toimintasuunnitelmaan. Varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyy esiopetuksen toimintasuunnitelmat.~~ Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaa työstetään prosessinomaisesti arviointitiedon keräämisen, suunnittelun, kokeilun, sekä kehittämisen jatkuvana kehänä. Toimintasuunnitelma luo suuntaviivoja pedagogisen toiminnan, toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämiselle lukuvuoden aikana. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelman päivittyvistä tavoitteista keskustellaan päiväkodin johtajan kanssa ja/tai toimintayksikön johtoryhmässä vähintään kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Tämän lisäksi esiopetusryhmän henkilöstö arvioi säännöllisesti omaa osaamistaan ja kehittymistarpeitaan sekä yksilönä että tiiminä itsearviointina ja yhdessä päiväkodin johtajan kanssa.

Esiopetusta järjestävät päiväkodit vastaavat siitä, että huoltajat ovat tietoisia käytössä olevasta esiopetuksen opetussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta ~~ja niiden sisällöstä~~. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma on huoltajien ja muiden sidosryhmien luettavissa Vantaan internetsivuilla, ~~Lasten Vantaa -sivustolla sekä blogissa, jonka kautta huoltajat ja sidosryhmät voivat myös antaa palautetta opetussuunnitelmasta ja sen toteutumisesta. Blogi tai muu sähköinen alusta on käytössä pysyvästi. Palaute arvioidaan kaksi kertaa toimintavuodessa ja se huomioidaan esiopetuksen~~ ~~toimintasuunnitelmissa ja toteuttamisessa.~~ Esiopetukseen osallistuvat lapset arvioivat opetussuunnitelman toteutumista ~~Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS)~~ lapsikohtaisen suunnitelma -keskustelun (LEOPS/HOJKS) yhteydessä.

Vantaan esiopetussuunnitelmaa päivitetään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tulevien muutosten pohjalta. Lisäksi esiopetuksen opetussuunnitelmaa päivitetään paikallisten olosuhteiden muuttuessa.

2. Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Esiopetus on tärkeä ajanjakso lapsen elämässä. Esiopetus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että lapsilla on mahdollisuus innostua, kokeilla ja oppia uutta. Leikkiessään ja toimiessaan erilaisissa oppimisympäristöissä lapset laajentavat osaamistaan eri tiedon- ja taidonaloilla. Esiopetuksessa lapsilla on tilaisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen ja sosiaalisten taitojensa vahvistamiseen. Tavoitteena on, että lapset oppivat arvostamaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja omaa ainutlaatuisuuttaan.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Toimintaa suunnitellaan lapsilähtöisesti ja sen tehtävä on vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvaa ja käsitystä itsestään oppijana. Esiopetusta kehitetään inkluusion periaatteiden mukaisesti. Esiopetuksella on suuri merkitys lasten kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden varhaisessa havaitsemisessa, tuen antamisessa ja samalla vaikeuksien ehkäisemisessä.

14 Perusopetusasetus 9 § (852/1998)

2.1 Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan[15]. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta[16]. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin[17] sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella[18]. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki[19], tasa-arvolaki[20], Euroopan ihmisoikeuksien sopimus[21] ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus[22].

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta[23]. Tästä määrätään tarkemmin luvussa 4.4.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja[24]. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa[25].

15 Perusopetuslaki 26 a § 4 mom. (1040/2014)

16 Perusopetuslaki (628/1998) 4§

17 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013)

18 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

19 Yhdenvertaisuuslaki (21/2004)

20 Laki miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

21 Euroopan ihmisoikeuksien sopimus, Valtiosopimukset (63/1999)

22 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

23 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

24 Perusopetuslaki (628/1998) 2 §

25 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2-4 §

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden[26], ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia[27]. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan luvussa 5.5. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja[28].

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta[29]. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia[30]. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu[30].

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön[31]. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin luvuissa 3 ja 6. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain[32] mukaisia kasvatuskeskusteluja ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta[33]. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

---

26 Perusopetuslaki (628/1998) 9 § 2 mom.

27 Perusopetusasetus (852/1998) 3 § 2 mom.

28 Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b (1290/1999)

29 Perusopetuslaki 3 § 3 mom. (628/1998)

30 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003) ja Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom. [30] Perusopetuslaki (628/1998) 31 § 2 mom.

31 Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

32 Perusopetuslaki 35 a § (1267/2013) sekä 36 ja 36 a § (477/2003 ja 1267/2013)

33 Perusopetuslaki 4 § 1 mom. ja 7 § 5 mom. (628/1998)

Esiopetuksen järjestäminen Vantaalla

Vantaalla suomenkielisen esiopetuksen järjestämisvastuu on varhaiskasvatuksen tulosalueella ja ruotsinkielisen esiopetuksen järjestämisvastuu on ruotsinkielisten palveluiden tulosalueella. Opetuslautakunta päättää esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämisperiaatteista, oppilaaksiottoalueista, oppilaaksioton perusteista, kuljetuksen perusteista sekä vuosittain esiopetuksen järjestämispaikoista sekä työ- ja loma-ajoista.

~~Vantaalla esiopetusta järjestetään kunnallisissa päiväkodeissa ja koulujen tiloissa sekä yksityisissä päiväkodeissa, jotka kunta on hyväksynyt esiopetuksen järjestämispaikoiksi. Esiopetuksen järjestämispaikaksi hyväksytyn yksityisen päiväkodin tulee täyttää perusopetuslain ja -asetuksen vaatimukset sekä kunnan esiopetukselle asettamat vaatimukset. Vantaalla esiopetuksen järjestämislupa voidaan myöntää päiväkodille, johon muodostuu vähintään 13 lapsen esiopetusryhmä. Ryhmä voi olla tätä pienempi, jos kyseessä on integroitu, pienennetty tai erityisryhmä. Myös vaihtoehtopedagogiikkaan perustuvassa esiopetuksen järjestämispaikassa ryhmä voi olla tätä pienempi. Varhaiskasvatuspäällikkö voi lisäksi perustellusta syystä myöntää järjestämisluvan päiväkodille, johon muodostuu vähintään seitsemän lapsen ryhmä. Ilta- ja ympärivuorokautisissa päiväkodeissa esiopetusta tarjotaan joustavasti lapsen muu varhaiskasvatustarve huomioiden.~~

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta (Perusopetuslaki 628/1998). Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen tavoitteena on lisäksi tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Opetuksen tavoitteet on tarkemmin määriteltävä valmistavan opetuksen oppilaan omassa opinto-ohjelmassa (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012) 5 §). Tavoitteiden määrittelyn lähtökohtana ovat oppilaan suomen tai ruotsin kielen taito sekä oppilaan aikaisempi koulunkäyntihistoria.

Valmistavan opetuksen aikana oppilaita integroidaan esi- tai perusopetukseen, oppilaan ikätasoa vastaaviin suomen- tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin oman opinto-ohjelman mukaan oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla. Integroinnin tavoitteena on edistää kotoutumista, opiskeluvalmiuksien ja suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymistä sekä laaja-alaisen osaamisen ja eri oppiaineiden sisältöjen omaksumista.

Perusopetukseen siirtymistä suunniteltaessa tulee huolehtia siitä, että tieto oppilaan valmiuksista ja edistymisestä valmistavassa opetuksessa siirtyy seuraavaan kouluun. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen annetaan mahdollisuus tutustua ajoissa tulevaan kouluun.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

6-vuotiaiden perusopetukseen valmistavan opetuksen järjestäminen sekä opetuksen tavoitteet ja keskeiset sisällöt Vantaalla

Vantaalla 6-vuotiaiden perusopetukseen valmistava opetus järjestetään suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosalueella kunnallisissa päiväkodeissa. Opetuksessa noudatetaan Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmakokonaisuutta sekä Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita (2016). Valmistavan opetuksen järjestämisessä noudatetaan Vantaan suomenkielisen esiopetuksen ja 6-vuotiaiden lasten valmistavan opetuksen järjestämistä koskevia periaatteita. Valmistavaan opetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistava opetus järjestetään inklusiivisesti esiopetuksen ryhmissä.

Valmistavaa opetusta tarjotaan Vantaalla niille lapsille, joiden suomen kielen taito jää ~~alkeiskielitaidon tasolle~~ alle kehittyvän alkeiskielitaidon tason. Näitä lapsia voivat olla esim. Suomessa asuvat lapset, jotka eivät aiemmin ole olleet suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa, kansainvälisen adoption kautta tulleet lapset sekä suomalaiset paluumuuttajaperheiden lapset. Juuri maahan muuttaneet lapset otetaan suoraan valmistavaan opetukseen. ~~Yli vuoden~~ Yhden toimintakauden tai yli puoli vuotta suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa olleiden lasten suomen kielitaidon tason kartoittaa kieli- ja kulttuurikoordinaattori. Valmistavaan opetukseen osallistumisesta sovitaan yhdessä huoltajien kanssa. Valmistavaa opetusta järjestävän päiväkodin johtaja ~~järjestää huoltajien kuulemistilaisuuden~~ vastaa siitä, että huoltajien kanssa järjestetään tapaaminen valmistavaa opetusta koskien, ~~johon~~ Tapaamiseen kutsutaan huoltajien lisäksi kieli- ja kulttuurikoordinaattori, tuleva esiopetusryhmän opettaja ja tarvittaessa tulkki. Tapaamisessa annetaan huoltajalle tietoa valmistavan opetuksen tavoitteista ja järjestämisestä sekä täytetään hakemus valmistavaan opetukseen. Päiväkodin johtaja valmistelee tapaamisessa täytetyn hakemuksen perusteella valmistavaan opetukseen ottamispäätöksen, jonka hän toimittaa varhaiskasvatuspäällikölle. Päätöksen lapsen ottamisesta valmistavaan opetukseen tekee tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö.

2.2 Esiopetuksen tehtävä osana oppimisenpolkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä luvussa 3.3 kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen[34] mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita

34 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 5§

toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)[35].

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan[36]. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua Vantaalla

Esiopetukseen osallistuminen

Esiopetukseen osallistuminen on lapsen oikeus ja etu. Säännöllinen osallistuminen edellyttää esiopetuksen henkilöstöltä ja päiväkodin johtajalta esiopetuksen velvoittavuuden sekä esiopetuksen tavoitteiden ja sisältöjen avaamista huoltajille vanhempaintilaisuuksissa ja päivittäisissä kohtaamisissa. Säännöllisen osallistumisen lisäksi esiopetukseen saapuminen ajallaan on olennaista. Esiopetuksen henkilöstö seuraa myöhästymisiä ja poissaoloja sekä puuttuu niihin voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti. Mikäli lapsen säännöllinen osallistuminen vaarantuu, ratkaisuja myöhästymisten ja poissaolojen ehkäisyyn pohditaan yhdessä huoltajien, lapsen ja esiopetuksen henkilöstön sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Esiopetuksen aikana tapahtuvista lomista sovitaan huoltajien ja esiopetuksen välillä voimassaolevan

35 Perusopetuslaki 16 a§ 1 mom. (628/1998)

36 Perusopetuslaki 35 § (1040/2014)

ohjeistuksen mukaisesti. Poissaoloihin ja myöhästymisiin puuttumista on kuvattu tarkemmin *Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjassa*.

Lapsikohtaiset suunnitelmat

Vantaalla jokaiselle esiopetukseen osallistuvalle lapselle laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) tai erityisen tuen päätöksen saaneille lapsille henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). HOJKS on kuvattu tarkemmin luvussa 5.5.

LEOPS sisältää lapsen puheenvuoron ja itsearvioinnin~~,~~ sekä huoltajien puheenvuoron. ~~sekä kuvauksen lapsen vahvuuksista ja lapsesta toimijana erilaisissa esiopetuksen tilanteissa. Lapselle ei aseteta varsinaisia oppimistavoitteita, vaan pohditaan yhdessä asioita, joita lapsi harjoittelee ja opettelee esiopetusvuoden aikana.~~ Lapsen suunnitelmaan kirjataan rajattu määrä konkreettisia tavoitteita, miten pedagogista toimintaa ryhmässä kehitetään lapsen yksilölliset vahvuudet, kiinnostuksen kohteet ja tuen tarpeet huomioiden. Lapsen suunnitelman ei ole tarkoitus sisältää kokonaisvaltaisesti tietoa lapsesta, vaan siinä keskitytään joihinkin keskeisimpiin lapsen elämässä ajankohtaisiin asioihin. LEOPS sisältää tarpeen mukaan ~~kaksikielisyyden~~ monikielisyyden suunnitelman, tai tehostetun tuen suunnitelman ~~tai henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman (HOJKS).~~ LEOPS ~~-lomake~~ toimii myös valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmana. Mikäli lapsi on esiopetuksen lisäksi muussa varhaiskasvatuksessa, voidaan varhaiskasvatusta koskevat tavoitteet ja muut huomioitavat asiat kirjata oppimissuunnitelmaan.

Esiopetuksen opettaja työstää kasvattajatiimin kanssa koonnin lapsikohtaisten suunnitelmien tavoitteista sekä lasten vahvuuksista ja kiinnostuksenkohteista. Lukuvuoden mittaan päivittyvä koonti toimii yhdessä muun pedagogisen dokumentoinnin kautta esiopetusryhmästä kerätyn tiedon kanssa toimintasuunnitelman perustana.

~~Esiopetuksen opettaja, päiväkodin johtaja ja huoltajat vastaavat yhdessä lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen. Vantaalla on oma toimintaohje esiopetukseen osallistumisesta.~~

Koska perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaiden kielitaito ja muut valmiudet vaihtelevat, perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa tai oppimäärää, vaan jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Oppilaan omaan opintoohjelmaan kirjataan:

- **oppilaan lähtötaso, kuten koulunkäyntihistoria, kielitaito ja oppilaan vahvuudet**
- **oppilaan henkilökohtaiset oppimistavoitteet, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin**
- **opiskeltavat oppiaineet, niiden tuntimäärät sekä opetuksen sisältö**
- **oppilaan opinnot valmistavan opetuksen opetusryhmässä ja integrointi perusopetukseen**
- **ohjauksen järjestäminen ja mahdollisesti tarvittavat tukitoimet.**

Oppilaanohjauksen tarkoituksena on kehittää oppilaan oppimisvalmiuksia ja tukea hänen sosiaalista kasvuaan sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia. Oppilaan opiskelua perusopetukseen valmistavassa opetuksessa tuetaan oppilaanohjauksella siten, että opiskelutaidot ja elämänsuunnittelun kannalta tarpeelliset tiedot ja taidot kehittyvät.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015.)

Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma Vantaalla 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Oppilaan omaa opinto-ohjelmaa kutsutaan Vantaalla Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaksi. Tämä on sama lomake kuin Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Valmistavan opetuksen tavoitteita asetettaessa on huomioitava lapsen suomen kielen taitotaso ja oppimisvalmiudet. Opetukseen käytettävien keinojen ja menetelmien valinnassa huomioidaan kullekin lapselle ominainen tapa oppia.

Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma sisältää ~~kaksikielisyyden~~ monikielisyyden suunnitelman, jolla tuetaan sekä oman äidinkielen että suomen kielen taidon kehittymistä. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä seurataan ~~suomen kielen taidon kehittymisen seurantalomakkeen avulla.~~ Ohjeet kielitaidon havainnoimiseen löytyvät *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjasta*. Lapsi voi arvioida omia taitojaan soveltuvin osin kuvitetun ~~eskarii~~tsearviointilentokoneen avulla. Oppimissuunnitelman täyttämisen yhteydessä lapselle annetaan mahdollisuus kertoa oppimistavoitteistaan.

Vantaalla 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa oppilaanohjaus toteutuu päivittäin lasta kannustamalla ja rohkaisemalla. Opetuksessa huolehditaan, että lapsi tulee tietoiseksi omista vahvuuksistaan ja oppimisen taidoistaan. ~~Valmistavassa opetuksessa on mahdollisuudet harjoitella samanikäisten kanssa yhdessä toimimista sekä vahvistaa oppimisessa tarvittavia taitoja.~~ Valmistavan opetuksen tavoitteena on edistää lapsen suomen kielen taitoa, tasapainosta kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lisäksi lapsen oppimisen taidot vahvistuvat ja hän saa valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten.

2.3 Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunnetaitojaan ja kauneudentajuaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkemyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta[37].

37 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 2 §

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasaarvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate[38]. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Vantaan esiopetuksen arvoperusta

~~Vantaan esiopetus perustuu kaupungin arvoihin, joita ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys. Arvot on kuvattu Vantaan varhaiskasvatussuunnitelmassa 2012 ja niitä noudatetaan myös esiopetuksessa.~~

~~Innovatiivisuus näkyy esiopetuksessa henkilöstön myönteisenä asenteena kehittämiseen ja haluna kehittää osaamistaan. Erilaisuutta, erilaisia ajatuksia ja ratkaisuja hyväksytään. Esiopetuksen ilmapiiri on salliva ja kannustava lasten ja aikuisten ajatusten esilletuomiseen. Esiopetuksessa uskalletaan ja halutaan löytää uutta, kokeilla ja erehtyä.~~

~~Kestävän kehityksen ulottuvuudet Vantaan esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa ovat kulttuurinen, sosiaalinen, ekologinen ja taloudellinen. Kestävän kehityksen kulttuurinen ulottuvuus esiopetuksessa näkyy vantaalaiseen kulttuuritarjontaan tutustumisessa ja monipuolisten kulttuurikokemusten tarjoamisessa. Lapsille pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet ja hyvä ryhmähenki esiopetuksessa merkitsevät sosiaalisesti kestävää kehitystä. Ekologinen ja taloudellinen ulottuvuus näkyvät esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa monipuolisena ympäristö- ja kuluttajakasvatuksena.~~

~~Yhteisöllisyys näkyy esiopetusryhmän toiminnassa, jossa tähdätään siihen, että kaikilla on hyvä olla ryhmässä. Erityisesti syksyllä esiopetuksessa keskitytään ryhmäytymiseen ja ryhmähenkeä tukeviin toimintamalleihin. Esiopetusryhmän henkilöstö huolehtii siitä, että kukaan ei jää yksin ja kaikille on kaveri. Kiusaamisen suhteen Vantaan esiopetuksessa on nollatoleranssi. Kaikkiin kiusaamistilanteisiin puututaan ja koetetaan positiivisen ohjauksen kautta löytää rakentavia ratkaisuja. Esiopetusryhmän ilmapiiri on turvallinen, aikuiset ovat läsnä lapsille ja heidän osallisuuttaan tuetaan toiminnan suunnittelussa. Esiopetuksessa ryhmän erilaisia yksilöitä, niin lapsia kuin aikuisiakin, arvostetaan ja kunnioitetaan.~~

~~Vantaan esiopetuksessa pyritään tasa-arvoisuuteen ja tasalaatuisuuteen. Jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen, pedagogiseen ja tasa-arvoiseen oppimispolkuun. Esiopetuksen laatua pidetään yllä järjestämällä henkilökunnalle koulutusta säännöllisesti ja organisoimalla erilaisia rakenteita esiopetuksen henkilöstön keskinäistä ammatillista vuoropuhelua varten.~~

Esiopetuksessa sitoudutaan Vantaan varhaiskasvatuksen arvoihin ja visioon. *Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestävään tulevaisuuteen* on varhaiskasvatuksen visio, joka kuvaa varhaiskasvatuksen tehtävää. Visio innostaa ja antaa merkityksen yhdessä tehtävälle työlle.

38 Yhdenvertaisuuslaki 6 § 1 mom. (21/2004)

Vantaan kaupungin arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa arvot ja niihin liittyvät teot konkretisoituvat/näkyvät toiminnassa seuraavasti.

Avoimuus

Toimimme osallistuen ja osallistaen. Varmistamme asioiden valmistelussa eri osapuolten osallisuuden, joka näkyy arvostavana dialogina ja avoimuutena suhteessa yhteistyökumppaneihin sekä erilaisiin näkökulmiin. Avoimuus näkyy myös siinä että, toimintamme ja päätöksentekomme on läpinäkyvää ja perusteltua. Viestimme ennakoivasti jo asioiden ja päätösten valmisteluvaiheessa. Perustelemme päätökset ja tuomme perustelut esille sekä teemme työmme näkyväksi hyödyntäen useita viestintäkanavia. Jaamme tietoa ja osaamista oikea-aikaisesti, avoimesti ja niin että ne ovat kaikkien käytettävissä.

Yhteisöllisyys

Sitoudumme yhteisiin tavoitteisiin. Kannustava ja positiivinen toimintakulttuurimme rakentuu yhteisestä perustehtävästä ja yhteisistä tavoitteista. Vuorovaikutuksella rakennamme varhaiskasvatuksen laadun. Edistämme lasten yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jokainen lapsi, perhe ja kasvattaja on tärkeä osa yhteisöä. Leikillä on itseisarvo ja se edistää vertaissuhteiden rakentumista. Ketään ei jätetä yksin. Toimimme yhdessä ja arvostamme toisiamme ja toistemme osaamista. Harjoittelemme yhdessä tunne- ja kaveritaitoja ja jokaisen osaaminen on yhteistä pääomaa ja annamme sen kaikkien käyttöön.

Rohkeus

Olemme rohkeita ja kokeilemme uusia toimintatapoja ennakkoluulottomasti. Rohkaisemme ja kannustamme kokeilukulttuuriin sekä arjen pieniin innovaatioihin. Valitsemme rohkeasti parhaan ratkaisun. Käymme avointa ja ammatillista keskustelua sekä puutumme ja tunnistamme lapsen ja perheen tuen tarpeet. Rohkaisemme lasta kokeilemaan, tutkimaan ja oppimaan. Rakennamme yhdessä lasten kanssa hauskoja, jännittäviä ja kiinnostavia oppimisympäristöjä.

Vastuullisuus

Vastaamme omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen vaikutuksista. Kehittämme ammatillista osaamistamme. Sitoudumme yhteiseen strategiaan, päätöksiin ja linjauksiin. Edistämme kestävää elämäntapaa. Vastuullisuus näkyy kestävänä elämätapana, harkittuina hankintoina ja lapsen luontosuhteen vahvistamisena. Toteutamme resurssiviisaudentiekartan toimenpiteitä ja toimimme esimerkkeinä. Tutustutaan lähiympäristöön, pidetään luonnosta ja lähiympäristöstä huolta, kierrätetään, tehdään ekologisia valintoja sekä pohditaan syyseuraussuhteita.

2.4 Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus

omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

Oppimiskäsitys Vantaan esiopetuksessa

Oppiminen on toisaalta yhteisöllistä ja toisaalta yksilöllistä. Ryhmässä oppiminen on tärkeää. Lapset oppivat aikuisilta ja toisilta lapsilta. Lapset voivat myös opettaa aikuisia monissa tilanteissa. Oppimista tapahtuu erityisesti vuorovaikutussuhteessa toisten kanssa. Positiivisen ryhmähengen luominen on ensiarvoisen tärkeää ja erilaisia ryhmäytymisen menetelmiä tulee käyttää pitkin vuotta, mutta erityisesti esiopetusvuoden alussa. Yhteisöllisen oppimisen lisäksi tulee huomioida jokaisen lapsen yksilöllisyys, oppimisen tavat ja tavoitteet.

Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikissa esiopetuksen tilanteissa. Myös arkitoiminnan tilanteet hyödynnetään oppimistilanteina.

Oppiminen mahdollistuu vasta kun lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Kun lapsella on turvallinen olo, pystyy hän omien lähtökohtiensa pohjalta menemään mukavuusalueensa ulkopuolelle, jossa oppiminen tapahtuu. Hyvä ryhmähenki takaa turvallisen oppimisympäristön, jossa on hyvä harjoitella ja tehdä myös virheitä.

Vantaalaisessa esiopetuksessa painottuu leikin merkitys oppimisessa. Leikki on esiopetusikäiselle lapselle ominaisin tapa toimia ja oppiminen on tehokkainta sen kautta. Leikkiä esiopetuksen työtapana kuvataan enemmän luvussa 4.1.

~~Vantaalla toteutetaan painopistetyöskentelyä, jonka tavoitteena on henkilöstön osaamisen vahvistaminen. Painopistetyöskentelyssä koko Vantaan varhaiskasvatus keskittyy tietyn teeman kehittämiseen ja vahvistamiseen useamman toimintakauden ajan. Teemoina ovat olleet mm. liikunta, kieli, luonto ja ympäristö sekä leikki. Tämä kehittämistyö näkyy esiopetuksen ryhmissä esimerkiksi leikin arvostamisena ja sen käyttämisenä oppimisen välineenä.~~

2.5 Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu

vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena[39]. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestävän elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteenä ovat kestävän elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Ajattelu ja oppiminen Vantaan esi- ja alkuopetuksessa

Vantaalla laaja-alaisen osaamisen alueista Ajattelu ja oppiminen huomioidaan erityisesti esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä ja siirtymävaiheessa. Osa-alueen tavoitteena on tietoisuuden lisääntyminen omasta oppimisprosessista, oppimisen ilon vaaliminen, luottamuksen kehittyminen omaan osaamiseen sekä itsearvioinnin harjoittelu. Tietoisuutta omasta oppimisprosessista kehitetään monipuolisten toiminnallisten työtapojen kautta. Työtavoissa korostuu vertaistyöskentely ja yhteistoiminnallinen oppiminen, leikki sekä

39 Valtioneuvoston asetus (422/2012) ja OKM muistio 28.6.2012

oppimisprosessista kertominen. Lasta kannustetaan auttamaan ja tukemaan myös muita oppimisessa. Opettajat rohkaisevat lapsia luottamaan itseensä tarjoamalla myönteisiä oppimiskokemuksia. Itsearvioinnin opettelu aloitetaan esiopetuksessa. Itsearvioinnin avulla halutaan tukea motivaation syntymistä ja se perustuu lapsen ja opettajan väliseen avoimeen vuorovaikutukseen.

Vantaalla toteutetaan esi- ja alkuopetuksen toiminnallista yhteistyömallia. Toiminnallisen yhteistyön voi toteuttaa yhteistoiminnallisena projektina. Projekti voi olla esim. kirjaprojekti, luontopolku, taidenäyttely, musikaali tms. Lasten oma ideointi projektissa korostuu. Projektissa painotetaan ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja vuorovaikutuksen, ongelmanratkaisutehtävien ja vertaisoppimisen keinoin. Projektissa lapsi saa käyttää luontaista uteliaisuuttaan ja kokeilunhalua sekä kokea oivaltamisen iloa vertaisryhmän kanssa. Projektiin voidaan palata tai sitä voidaan jatkaa seuraavina vuosina koulussa.

Toiminnallinen yhteistyö perustuu esi- ja alkuopettajien yhteiseen suunnitteluun. Suunnittelussa tulee huomioida ohjaamisen pedagoginen tavoitteellisuus. Projektin toteutuksessa huomioidaan oppijoiden ikätason mukaiset itsearvioinnin taidot. Ohjaamisen menetelmien tavoitteena tulee olla lapsen ajattelun kehittyminen ja toimijuuden vahvistaminen. Projektiluontoisuus, johon sisältyy tavoite lopputuloksesta, prosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi vahvistavat oppimista.

Esiopetuksessa ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä seurataan ja arvioidaan LEOPS-/HOJKS -keskustelussa syksyllä ja ~~EsKo- tiedonsiirron yhteydessä~~ keväällä.

Esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön yhteistyötapaamisessa arvioidaan yhteistoiminnallisen projektin sujumista: miten ajattelu ja oppimaan oppiminen toteutui yhteisessä projektissa sekä miten lasten osallisuus oli huomioitu.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.
Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Huoltajan vastaus kysymykseen ”Mihin haluaisitte kiinnittää huomiota arjen taitojen harjoittelussa esiopetuksessa?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogissa.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitys, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Monilukutaito Vantaan esiopetuksessa

Esiopetuksessa korostetaan tarinoiden kerrontaa, satujen lukemista ja niiden tulkintaa sekä harjoitellaan peruslukutaidon alkeita ja tutustutaan kirjoitettuun tekstiin sekä numeroihin. Tehdään huomioita siitä, että symbolijärjestelmiä on monenlaisia; isoja ja pieniä kirjaimia, numeroita, kuvia ja eri tavoin kirjoitettuja tekstejä.

Vertaisryhmän kanssa yhdessä tutkitaan ympäristöjä ja etsitään niistä erilaisia viestejä. Pohditaan, millaisia viestejä ympäristöstä voi löytyä ja miten ihmiset voivat viestiä toisilleen. Tutustutaan muun muassa leikin, taiteen ja TVT-laitteiden avulla viestien tuottamiseen, tulkitsemiseen, arvioimiseen ja muokkaamiseen.

Vantaalaisessa esiopetuksessa monilukutaitoa harjoitellaan tiiviissä vuorovaikutuksessa toisten lasten ja kasvattajien kanssa. Pääpaino esiopetuksessa on erilaisten sosiaalisten tilanteiden tulkinnassa ja vertaisten kanssa toimeen tulemisessa. Esiopetusvuoden aikana harjoitellaan tulkitsemaan ja lukemaan ihmisten kasvoja, toimintatapoja ja ratkaisukeinoja erilaisissa tilanteissa. Keskustellaan ja pohditaan sitä, kuinka tärkeää on osata lukea erilaisia tilanteita ja viestejä oikein pystyäkseen tulemaan toimeen toisten ihmisten kanssa.

Esiopetusikäisten lasten vastauksia kysymykseen ”Mitä on monilukutaito?”

Tieto-ja viestintä teknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen Vantaan esi- ja alkuopetuksessa

Esiopetuksen aikana jokainen lapsi tutustuu TVT-laitteiden käyttöön. Esiopetuksessa TVT-laitteiden käytössä painotetaan lasten aktiivista toimintaa, leikkiä ja pelillisyyttä osana mediakasvatusta. ~~Oppimisympäristö tukee~~ Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat TVT-taitojen kehittymistä. Pedagogiikassa korostuu yhdessä tekeminen ja uusien asioiden kokeilu. Tieto- ja viestintäteknologian käytöllä opetuksessa tuetaan lapsen ja oppilaan aktiivista roolia sekä syvennetään oppimista. Esiopetuksen lapset ja kasvattajat tutustuvat uuden teknologian käyttöön yhdessä. Eri taitotasoilla olevat tukevat toisiaan oppimisessa.

Vantaalla laaja-alaisen osaamisen alueista Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen huomioidaan erityisesti esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä ja siirtymävaiheessa. Vantaalla esi- ja alkuopetuksessa tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen lähtökohtana on, että jokaiselle vantaalaiselle lapselle tarjotaan yhdenmukainen mahdollisuus tieto- ja viestintäteknologian käyttöön esi- ja alkuopetuksen aikana. Tieto- ja viestintäteknologian opetuksen tavoitteena on tarjota valmiuksia toimia aktiivisesti tulevaisuuden yhteiskunnassa. Esi- ja alkuopetuksessa digitaalisia laitteita hyödynnetään osana pedagogiikkaa.

~~Esiopetuksessa noudatetaan varhaiskasvatuksen Tieto- ja viestintätekniikan pedagogisen käytön strategiaa.~~

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestävälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa[40]. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja

40 YK:n yleissopimus lastenoikeuksista 1989

vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

~~Vantaan Vaikuttaja-päivä~~ Osallistuminen ja vaikuttaminen Vantaan esiopetuksessa~~-~~

Esiopetusvuoden aikana ~~lapset opettelevat~~ ryhmässä harjoitellaan kertomaan omia mielipiteitää~~n~~, osallistumaan päätöksentekoon lähiympäristössää~~n~~ sekä sallimaan myös toisten ihmisten osallistumis~~n~~en ja mielipiteiden ilmaisu~~n~~. Lähtökohtana on, että lapset tulevat kuulluiksi päivittäin ja heitä kannustetaan ilmaisemaan omia näkemyksiään.

Lapset osallistuvat ja vaikuttavat jatkuvasti esiopetuksen toimintaan ja oppimisympäristöihin. Esiopetusta suunnitellaan yhdessä lapsiryhmän kanssa kehkeytyvänä prosessina. Pedagogisen dokumentoinnin kautta kerätty monipuolinen aineisto ja havainnointitieto vievät toimintaa ja esiopetusyhteisön oppimista eteenpäin. Lapset osallistuvat pedagogisen dokumentoinnin eri vaiheisiin.

Vantaan Vaikuttaja-päivä

Vantaalla lasten osallistumista ja vaikuttamista tuetaan koko kaupungin tasolla Vaikuttaja-päivän kautta. Vaikuttaja-päivän tavoitteena on saada lapsia ja nuoria osallistumaan omaa elämänpiiriään koskevaan päätöksentekoon ja keskusteluun sekä innostamaan heitä vaikuttamaan omiin asioihinsa. Vaikuttaja-päivän tehtäväksiannon kautta esiopetuksessa käsitellään vuosittain vaihtuvaa kaupunkitasoista teemaa ja tehdään päättäjille ja virkamiehille näkyväksi lasten aloitteita ja näkökulmia asiasta. ~~Vaikuttajapäivänä lapset ja nuoret saavat tehdä aloitteita ja keskustella päättäjien kanssa vuosittaisesta teemasta. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lapset osallistuvat Vaikuttaja-päivään Mini Vaikuttaja-toiminnan kautta. Mini Vaikuttajat saavat erilaisten tehtäväksiantojen kautta käsitellä vuosittaiseen teemaan liittyviä asioita ja näin äänensä kuuluviin.~~

2.6 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeää keskustella, mitä tässä luvussa määrätyt esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet merkitsevät ja miten esiopetukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta voidaan huolehtia.
Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen järjestäminen ja sitä ohjaavat velvoitteet paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua paikallisesta näkökulmasta
- esiopetuksen arvoperusta ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- oppimiskäsitys ja sitä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat
- laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään.

Arvoperusta ja oppimiskäsitys sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään esiopetuksen toimintakulttuuria, opetuksen toteuttamista, kasvun ja oppimisen tukea ja oppilashuoltoa käsittelevissä osissa opetussuunnitelmaa.

3. Kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia, joka kehittyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat esiopetusta koskevat säädökset sekä opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa suunnitelmissa määritellyt arvot, oppimiskäsitys sekä esiopetusta koskevat tavoitteet. Sitä muovaavat myös johtamisrakenteet ja käytännöt, henkilöstön ammattitaito sekä käytettävissä olevat tilat, välineet ja materiaalit. Toimintakulttuuri näkyy esiopetusyhteisön vuorovaikutuksessa, ilmapiirissä sekä pedagogisissa käytännöissä ja vaikuttaa aina lasten kohtaamaan esiopetuksen laatuun. Hyvä toimintakulttuuri edistää oppimista ja hyvinvointia esiopetusyhteisössä.

3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnistetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteis-työ muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt Vantaalla (laatikko siirretty Hyvinvointi ja turvallinen arki otsikoinnin alta)

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisöltä yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Henkilöstö rakentaa positiivista ja kannustavaa ilmapiiriä päivittäisessä toiminnassaan. Henkilöstö tiedostaa ilmapiirin vaikutuksen ja on sitoutunut toisia arvostavaan ja myönteiseen vuorovaikutukseen. Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisestä ja sen arvioinnista vastaa yksikkötasolla päiväkodin johtaja ja tiimitasolla esiopetuksen opettaja.

Lapsiryhmissä pedagoginen dokumentointi ohjaa jatkuvaan toimintakulttuurin arviointiin ja kehittämiseen. Esiopetustiimissä kehitetään toimintakulttuuria esiopetusryhmän toimintasuunnitelman avulla. Lukuvuoden aikana tiimissä kehittyvää suunnitelmaa pysähdytään arvioimaan vähintään kaksi kertaa vuodessa päiväkodin johtajan kanssa ja/tai toimintayksikön johtoryhmässä. ~~Vuosittain syksyllä laadittavassa ja keväällä arvioitavassa tiimisopimuksessa kuvataan ja arvioidaan esiopetusryhmän toimintakulttuuria.~~

~~Toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvät tavoitteet kirjataan ja niitä arvioidaan kaksi kertaa vuodessa.~~ Vantaan ~~yleisen tuen~~ kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla arvioidaan ja kehitetään toimintakulttuuria kasvua ja oppimista tukevaksi. ~~Yleisen tuen~~ valikkoa kuvataan tarkemmin luvussa 5. Tämän lisäksi henkilöstön työskentelyyn liittyvää toimintakulttuuria voidaan kuvata tiimisopimuksessa.

~~Koko kaupungin tasolla esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään henkilökuntaa kouluttamalla ja huolehtimalla koko esiopetuksen henkilökunnan perehdyttämisestä opetussuunnitelmaan.~~

Vantaan esiopetussuunnitelman mukaisen toimintakulttuurin omaksuminen ja kehittäminen ovat osa henkilöstön monipuolista osaamisen kehittämistä. Osaamisen kehittämisessä hyödynnetään monipuolisia työtapoja. Näitä ovat muun muassa pedagogiset keskustelut, vertaistapaamiset, perehdyttäminen, mentorointi, työnkierto, varjostus, kirjapiirit, verkkokoulutukset ja työparityöskentely.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Kaikille yhteinen esiopetus Vantaalla

Vantaalla lapsia ei pääsääntöisesti siirretä toiseen toimintayksikköön esiopetusvuodeksi. Lapselle pyritään tarjoamaan esiopetuspaikka mahdollisimman läheltä kotia ja ~~tuomaan~~ järjestämään lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki sinne. Vantaalla esiopetukseen osallistuvat lapset toimivat esiopetuksen toiminta-ajan omana ryhmänään.

Kuusivuotiaiden valmistavan opetuksen toteutuminen osana muuta esiopetusta tukee kaikille yhteisen esiopetuksen toimintakulttuuria. Koska lapset tulevat erilaisista kulttuureista ja näkemys opetuksesta ja oppimisesta voi olla hyvinkin erilainen, on tärkeää luoda ja kehittää yhteistä toimintakulttuuria.

Huolimatta siitä, että sukupuolten asema vaihtelee eri kulttuureissa, esiopetuksessa lähtökohtana on tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymyksiä voidaan käsitellä luontevasti päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla tietoinen omista sukupuoleen ja kulttuuriin liittyvistä ennakkokäsityksistään ja pohtia niiden vaikutusta lasten kohtaamiseen.

Sukupuoli- ja kulttuurisensitiivinen kasvattaja viestittää lapsille, että kaikki lapset hyväksytään sellaisina kuin he ovat. Omien, normeihin perustuvien ajattelutapojen tiedostaminen ja aikuisen vallankäytön tunnistaminen eri tilanteissa ovat askelia kohti sensitiivisempää lapsen kohtaamista. Lapsella tulee olla sukupuolestaan ja kulttuuristaan riippumatta mahdollisuus leikkiä erilaisia leikkejä ja hänellä on myös oikeus yksilöllisiin mielenkiinnon kohteisiin. Kasvattajatiimillä on vastuu suvaitsevan ilmapiirin luomisessa.

Esiopetuksessa huomioidaan jokaisen perheen ja lapsen perhekulttuuri. Kasvattaja kohtaa lapsen hänen tarpeidensa, persoonallisuuden ja perhekulttuurinsa mukaisesti, siten että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. Esiopetuksessa huomioidaan huoltajien ja lasten osallisuus yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvissä asioissa. Esiopetuksessa yhdenvertaisuuden toteutumista arvioidaan *Vantaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman* ~~2016~~ mukaisesti.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätelemään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan luvussa 6 kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Hyvinvointi ja turvallinen arki Vantaan esiopetuksessa

~~Vantaalla kaikissa varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä on käytössä hyvinvointityön toimintamalli. Hyvinvointityössä korostuu ennaltaehkäisevä näkökulma. Kasvattajien tehtävänä on pyrkiä ennakoimaan lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvät riskit ja ongelmat, jotka nousevat lapsiryhmästä. Varhaiskasvatuksessa hyvinvointityö muodostuu kasvatuskumppanuudesta, turvallisesta kasvulle ja oppimiselle suotuisasta kasvuympäristöstä, lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisesta sekä hyvinvointityötä tukevasta yhteistyöstä. Hyvinvointityö on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä. Kaikkien kasvattajien arkiset toimet ratkaisevat sen, miten hyvinvointityö toimintayksikössä toteutuu~~ (osa lauseesta siirretty)~~. Varhaiskasvatuksen hyvinvointityöstä vastaa päiväkodin johtaja. Esiopetusyhteisön hyvinvointia ja turvallista arkea tukee lisäksi esiopetuksen oppilashuolto, jota Vantaalla kutsutaan esiopetuksen hyvinvointityöksi (kuvattu tarkemmin luvussa 6).~~

Esiopetus- ja varhaiskasvatusyhteisön arkiset toimet ratkaisevat sen, miten hyvinvointityö toimintayksikössä toteutuu (osa lauseesta siirretty). Kokemus turvallisuudesta, positiivisesta tunneilmastosta ja ryhmään kuulumisesta syntyy yhteisön vuorovaikutuksen tuloksena. Oppimisympäristöjen terveellisyyttä ja turvallisuutta pohditaan ~~varhaiskasvatuksen~~ toimintayksikön henkilöstön sekä lasten kanssa. Esimerkiksi arkitoimintatilanteet, kuten ruokailu ja ulkoilu ovat luontevia tilanteita terveellisyydestä ja turvallisuudesta keskustelemiselle. (lauseet siirretty yhteisöllinen hyvinvointityö -kappaleesta)

~~Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 § mukaan tulee esiopetukseen laatia suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.~~ (lause siirretty) ~~Vantaalla ko. suunnitelma koskee esiopetuksen lisäksi myös muuta varhaiskasvatusta. Suunnitelma laaditaan toimintayksikkökohtaisesti. Suunnitelmassa on määritelty kiusaaminen ja luotu yksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn. Vuosittain laadittavaan esiopetuksen toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtaisempi lasten suojaamisesta väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä esiopetusryhmässä.~~

Kiusaamisen ennaltaehkäisy

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 § mukaan ~~tulee~~ esiopetukseen tulee laatia suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Kaikissa Vantaan varhaiskasvatuksen toimintayksiköissä laaditaan *Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma*, joka koskee myös esiopetusta. Suunnitelmaa varten on laadittu yhteinen kaupunkitasoinen pohja. Suunnitelmassa määritellään kiusaamisen käsite sekä kuvataan toimintayksikkökohtaiset toimintamallit kiusaamisen ehkäisyyn, siihen puuttumiseen ja tilanteiden jatkokäsittelyyn. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan toimenpiteet lasten suojaamiseksi väkivallalta ja häirinnältä. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtaisemmin ryhmässä kokeiltavia konkreettisia keinoja ja tapoja kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen.

Henkilöstö toimii sensitiivisesti ja havaitsee lasten aloitteet sekä vastaa niihin lasten osallisuutta tukevalla tavalla. Lapset kokevat tulevansa kuulluksi sekä arvostetuiksi yksilöllisistä ominaisuuksistaan tai kieli, kulttuuri- ja katsomustaustastaan riippumatta. Välittävän ilmapiirin rakentaminen alkaa lapsen saapuessa esiopetuspaikkaan, jolloin lapsi otetaan lämpimästi tervehtien vastaan mahdollisuuksien mukaan lapsen omalla äidinkielellä tervehtien. Kasvattajat tiedostavat eri lasten kanssa käytettävät yksilölliset vuorovaikutustavat. Kommunikaation tueksi käytetään tarvittaessa puhetta korvaavia menetelmiä, jotta jokainen lapsi tulee aidosti kohdatuksi ja kuulluksi päivän aikana.

Kasvattajat huolehtivat siitä, että jokainen lapsi kokee olevansa ryhmän jäsen ja tuntee kuuluvansa ryhmään. Kasvattajat ovat kiinnostuneita lapsista ja tuovat heidän vahvuuksiaan esille päivittäin. Lasten kanssa iloitaan, ihmetellään ja hassutellaan. Kasvattajat tukevat ryhmäytymistä sekä varmistavat kaikkien lasten osallisuuden. Keskiössä ovat vertaissuhteet sekä lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset. Ryhmän vuorovaikutussuhteiden kartoittamisessa ja tukemisessa voidaan käyttää apuna esimerkiksi lapsiryhmän toiminnan havainnointia ja sosiogrammia. Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Kasvattajatiimi tekee yhteistyötä huoltajien kanssa ryhmän yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi. Yksikön yhteisöllisyys vahvistuu ryhmärajat ylittävällä yhteisellä toiminnalla ja avunannolla.

Ryhmässä harjoitellaan aktiivisesti tunne- ja kaveritaitoja sekä hyviä käytöstapoja. Leikin systemaattinen havainnointi ja lasten leikkiin liittymisen tukeminen auttavat ehkäisemään kiusaamista. Vaihtelevien leikki- ja pienryhmien avulla luodaan mahdollisuuksia monipuolisten vertaissuhteiden luomiselle. Kasvattajat varmistavat, että jokainen lapsi pääsee mukaan leikkiin. Kasvattajat tukevat ja ohjaavat lapsia tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelussa sekä toisten lasten kohtaamisessa. Ryhmässä tunnistetaan ja sanoitetaan tunnetiloja sekä lohdutetaan toinen toista.

Kehotunnekasvatus ja turvataidot

Lasten kanssa keskustellaan ihmiskehon eri osista, omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta. Lapsille annetaan oikeaa tietoa sopivassa määrin. Lasten kanssa jutellaan tykkäämisistä, omista oikeuksista, sopivuus- ja turvasäännöistä. Seksuaalisuudesta puhutaan myönteiseen sävyyn ja lasten kysymyksiin vastataan lapsen näkökulma ja ikä huomioiden.

Lasten kanssa tutustutaan ns. uimapukusääntöön. Ne kehon paikat, jotka jäävät uimapuvun alle ovat yksityisiä ja arvokkaita, ja niistä lapsi saa määrätä itse, eikä niitä tarvitse näyttää muille. Kukaan ei saa koskea uimapuvun alla oleviin paikkoihin, katsoa niitä tai puhua niistä ikävään sävyyn ilman lapsen lupaa. Lapsi oppii, että kehon osat ovat yhtä arvokkaita, ja että on tärkeä arvostaa ja hoitaa omaa kehoaan. Lisäksi lasten kanssa keskustellaan hyvästä ja turvallisesta kosketuksesta ja opetetaan tarvittaessa puolustamaan itseään, jos jokin asia tuntuu pelottavalta tai pahalta. Kaikille lapsille opetetaan turvataitoja vahvistamalla lasten omia taitoja puolustaa itseään positiivisella tavalla ja pitää huolta rajoistaan ja oikeuksistaan. Toisen ihmisen kehoa ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa.

Kasvatuskeskustelut ja kurinpidolliset keinot

Perusopetuslain (1998/628) 35a § mukaisia kasvatuskeskusteluja ei käytetä lain tarkoittamassa muodossa esiopetuksessa. Perusopetuslain mukaisen kasvatuskeskustelun sijaan lapsen kanssa keskustellaan tilanteesta saman päivän aikana. Keskustelun tavoitteena on saada lapsi ymmärtämään tekojensa

seurauksia. Yhdessä pohtien pyritään löytämään teoille syitä ja oikeanlaisia ratkaisumalleja. Huoltajille kerrotaan tarvittaessa em. tilanteesta saman päivän aikana.

Perusopetuslain (1998/628) 36 § mukaisia kurinpidollisia keinoja käytetään esiopetuksessa lapsen ikään ja kehitystasoon soveltuvalla tavalla. Jälki-istuntoa, kirjallista varoitusta, opetuksen epäämistä jäljellä olevaksi päiväksi tai määräaikaista erottamista ei esiopetuksessa käytetä kurinpitokeinona. Esiopetustilannetta voimakkaasti häiritsevä tai aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi voidaan poistaa tilasta. Lasta ei jätetä yksin, vaan ryhmän työntekijä on hänen kanssaan. Lapsen kanssa keskustellaan tilanteesta. Huoltajille kerrotaan em. tilanteista samana päivänä ja tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun. Lapsen kiinnipidosta, poistamisesta, tarkastamisesta ja esineen haltuunotosta esiopetusaikana on erilliset ohjeet henkilökunnalle.

Esiopetuksen hyvinvointityötä kuvataan lisäksi *Hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa* -luvussa (luku 6).

~~**Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt Vantaalla**~~ **(laatikko siirretty luvun 3.1 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet alle)**

~~Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisön yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisestä ja sen arvioinnista vastaa yksikkötasolla päiväkodin johtaja ja tiimitasolla esiopetuksen opettaja.~~

~~Vuosittain syksyllä laadittavassa ja keväällä arvioitavassa tiimisopimuksessa kuvataan ja arvioidaan esiopetusryhmän toimintakulttuuria. Toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvät tavoitteet kirjataan ja niitä arvioidaan kaksi kertaa vuodessa. Vantaan yleisen tuen valikon avulla arvioidaan ja kehitetään toimintakulttuuria kasvua ja oppimista tukevaksi. Yleisen tuen valikkoa kuvataan tarkemmin luvussa 5.~~

~~Koko kaupungin tasolla esiopetuksen toimintakulttuuria kehitetään henkilökuntaa kouluttamalla ja huolehtimalla koko esiopetuksen henkilökunnan perehdyttämisestä opetussuunnitelmaan.~~

3.2 Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä[41]. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota

41 Valtioneuvoston asetus 4 § (422/2012)

ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Esiopetuksen oppimisympäristöt Vantaalla

Vantaalla kiinnitetään erityistä huomiota psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön kehittymiseen ja kehittämiseen koko esiopetusvuoden aikana. Esiopetusvuoden alkaessa ~~oppimisympäristössä kiinnitetään erityistä huomiota ryhmäytymiseen, kiireettömyyteen ja turvallisuuden tunteen kehittymiseen~~ annetaan aikaa tutustumiselle, ryhmäytymiselle ja turvallisuuden tunteen kehittymiselle. Eri kielet ja kulttuurit näkyvät ~~sekä psyykkisessä että fyysisessä~~ oppimisympäristöissä. Esiopetuksen yhteisöllinen hyvinvointityö tukee psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristöjen rakentumista. ~~Yhteisöllisessä hyvinvointityössä voidaan käyttää erilaisia materiaaleja ja menetelmiä.~~

~~Esiopetuksen oppimisympäristöistä pyritään tekemään oppimiseen houkuttelevia niin, että lapsi innostuu ottamaan asioista selvää ja pystyy oivaltamaan itse. Esiopetusta järjestävät päiväkodit vastaavat tilojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä ja muunneltavuudesta ja käyttävät olemassa olevia tiloja ja materiaaleja luovasti.~~ Joustavat ja muunneltavat oppimisympäristöt tarjoavat lapsille haasteita sekä antavat tilaisuuksia lasten omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja kokeiluun. Oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa ja pedagogiseen dokumentointiin tukeutuen. Lapset saavat vaikuttaa siihen, mitä leikkivälineitä, materiaaleja ja leikkejä esiopetusryhmässä on tarjolla. Välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla ja lapsia opastetaan ja kannustetaan huolehtimaan niistä asianmukaisesti. Lasten töiden esillepanossa otetaan huomioon lasten näkemykset ja ne asetetaan sopivalle korkeudelle. Esteettinen ja viihtyisä oppimisympäristö antaa elämyksiä, innostaa ja vaikuttaa myönteisesti oppimiseen ja henkiseen hyvinvointiin.

Kuvien käytöllä ja kuvittamisella tuetaan lasten ymmärrystä päivän kulusta ja toiminnasta. Päiväkodin tiloja pyritään hyödyntämään maksimaalisesti esimerkiksi rytmittämällä lapsiryhmien ulkoiluaikoja. Esiopetuksessa on käytössä joustavasti vakaa päivärytmi. Käännetyn päiväjärjestyksen käyttö esiopetusryhmässä tuo lisää toimintatilaa ja -aikaa aamupäivän työskentelyyn.

~~Lasten osallisuus huomioidaan oppimisympäristöjen suunnittelussa. Lapset saavat vaikuttaa siihen, mitä leikkivälineitä, materiaaleja ja leikkejä esiopetusryhmässä on tarjolla. Lasten töiden esillepanossa otetaan huomioon lasten näkemykset ja ne asetetaan sopivalle korkeudelle.~~ (lauseet siirretty)

~~Vantaalla esiopetuksen oppimisympäristöjä käytetään monipuolisesti ja~~ Esiopetuksessa hyödynnetään myös päiväkodin ulkopuolisia tiloja ja ympäristöjä. Esiopetusta toteutetaan päiväkotitilojen lisäksi ulkona, metsissä, puistoissa sekä muissa rakennetuissa ympäristöissä. Kirjasto- kulttuuri- ja liikuntapalveluiden tarjoamia mahdollisuuksia käytetään säännöllisesti. Esiopetusvuoden aikana kirjasto tehdään tutuksi oppimisympäristöksi jokaiselle lapselle. Vantaan kulttuurikohteita tehdään tutuksi lapsille esiopetusvuoden aikana. Ulkoilureitit, urheilukentät ja muut lähiliikuntapaikat toimivat oppimisympäristöinä.

Vantaalla on panostettu TVT-laitteisiin osana oppimisympäristöä. TVT-laitteita käytetään kaikissa esiopetusryhmissä pedagogisesti ja suunnitelmallisesti osana oppimista ja toimintaa. TVT-laitteiden käytössä painottuu yhteisöllinen tekeminen, dokumentointi, tiedonhaku sekä lasten ilmaisun, leikin ja luovuuden tukeminen. Oppimista pelillistetään pedagogisesti perustellulla tavalla, esimerkiksi hyödyntämällä pelillisyyttä tukevia sovelluksia ja laadukkaita oppimispelejä.

~~Esiopetuksen oppimisympäristöjä kehitetään ja arvioidaan henkilökunnan viikoittaisissa tiimipalavereissa.~~ Esiopetuksen oppimisympäristöjä arvioidaan, suunnitellaan ja kehitetään esiopetusryhmän toimintasuunnitelman sekä kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla. Tiimisopimuksessa voidaan kuvata~~an~~ ja arvioida~~an~~ ryhmän psyykkistä oppimisympäristöä. ~~Esiopetuksessa laaditaan vuosittain lapsiryhmän keskeiset tavoitteet, jossa otetaan huomioon myös oppimisympäristöjen kehittäminen ja arviointi~~. ~~Oppimisympäristöjen laadukkuutta voidaan myös arvioida Vantaan yleisen tuen valikon avulla.~~

3.3 Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen

oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetusyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätoimintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla[42].

Yhteistyö esiopetuksen aikana Vantaalla

Esiopetus osana varhaiskasvatusta

Vantaalla suomenkielinen esiopetus järjestetään kokonaisuudessaan varhaiskasvatuksen tulosalueella. Esiopetus on osa varhaiskasvatusta ja siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ei tuo suurta kulttuurista muutosta varhaiskasvatuksen piirissä olleen lapsen elämään. Esiopetus toteutuu usein tutussa päiväkodissa, tuttujen aikuisten johdolla.

Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö

~~Vantaalla on käytössä esi- ja alkuopetuksen yhteisen toiminnan suunnitelma, johon ovat sitoutuneet kaikki esiopetusta järjestävät päiväkodit ja koulut, joissa on alkuopetuksen luokat. Suunnitelman mukaisesti jokaiselle päiväkodille on nimetty yhteistyökoulu. Syksyllä koulun koolle kutsumassa tapaamisessa suunnitellaan yhteistä toimintavuotta. Toiminnallinen yhteistyö tarkoittaa sitä, että koulu-päiväkoti työpari järjestää lukuvuoden aikana vähintään kaksi yhteistä tapahtumaa ja / tai toimintakokonaisuutta, jossa esiopetukseen osallistuvat lapset ja koulun oppilaat toimivat yhdessä. Lisäksi luokanopettajat tutustuvat päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan ja esiopetuksen opettajat koulun opetussuunnitelmaan. Lukuvuoden lopussa päiväkodit ja koulut arvioivat toiminnallisen yhteistyön toteutumista.~~

Vantaalla on sovitut esi- ja alkuopetuksen yhteistyön rakenteet ja tavoitteet. Yhteistyötä tehdään kaupunki- ja aluetasoisesti sekä koulujen ja päiväkotien välillä. Jokaiselle koululle on nimetty yhteistyöpäiväkodit, jotka muodostavat esi- ja alkuopetuksen ryppään. Ryppäiden kokoonpano tarkistetaan vuosittain. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyölle sovitaan kaupunkitasoisesti yhteisen työn pedagogiset kärjet, jotka määrittävät vuosittain yhteistyön teeman.

Vantaalla on käytössä esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön malli, johon kaikki esiopetusta järjestävät päiväkodit ja alkuopetusta järjestävät koulut ovat sitoutuneet. Mallin tavoitteena on edistää lasten ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyden kehittymistä sekä mahdollistaa lasten tutustuminen koulun oppimisympäristöihin ja toimintakulttuuriin. Toiminnallinen yhteistyö perustuu esi- ja alkuopettajien yhteiseen suunnitteluun. Koulu kutsuu syksyllä esiopetusryppään suunnittelemaan lukuvuoden yhteistä toimintaa kaupunkitasoisen teeman puitteissa. Koulun ja esiopetuksen työpari järjestää lukuvuoden aikana vähintään kaksi yhteistä tapahtumaa ja / tai toimintakokonaisuutta, jossa esiopetukseen osallistuvat lapset ja

42 Perusopetuslaki 47a (1267/2013)

koulun oppilaat toimivat yhdessä. Lisäksi luokanopettajat tutustuvat ~~päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan~~ Vantaan esiopetussuunnitelmaan ja esiopetuksen opettajat koulun opetussuunnitelmaan. Lukuvuoden lopussa päiväkodit ja koulut arvioivat toiminnallisen yhteistyön toteutumista. (lauseet siirretty)

Yhteistyö sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä muiden toimijoiden kanssa

Erilaisten palveluketjujen saumattomuus on tärkeää lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Jotta lapsi ja perhe voivat joustavasti saada tarvitsemansa palvelut, ja jotta yhteistyö vahvistuisi, on esiopetuksen henkilöstön tunnettava eri yhteistyötahojen työnjako ja osattava ohjata lapsi ja perhe oikealle taholle.

Perheneuvola tarjoaa ~~yhteistyötahoille~~ moniammatillista asiantuntija-apua lasten ~~ja nuorten~~ psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä ~~perheessä esiintyvien ristiriitatilanteiden selvittämiseksi~~ perheen tuen tarpeen selvittämiseksi esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa.

Perheneuvola tarjoaa moniammatillista asiantuntija-apua lasten psyykkiseen kehitykseen ja perheiden hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Lasten huoltajat voivat hakeutua perheneuvolaan lapsen kasvua ja kehitystä koskevien kysymysten vuoksi sekä perheen tuen tarpeen selvittämiseksi esimerkiksi haastavassa elämäntilanteessa.

Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on selkeä toimintamalli ja rakenteet yhteistyön toteuttamiseksi lastensuojelun ja sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden, kuten perhesosiaalityön kanssa. Lisäksi varhaiskasvatus ja esiopetus tekevät yhteistyötä kuntouttavien tahojen, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tutkivien tahojen kanssa.

Yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ulkopuolisten tahojen kanssa tehdään aina salassapito- ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti. Avoin yhteistyö lapsen asioiden käsittelyyn osallistuvien tahojen välillä on ensiarvoisen tärkeää mahdollisimman tehokkaan asioiden hoidon kannalta. Tiedonsiirtoon ja yhteistyöhön liittyvät lupa-asiat keskustellaan huoltajien kanssa hyvän ~~kasvatuskumppanuuden~~ yhteistyön hengessä.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle

huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Huoltajan vastaus kysymykseen ”Mihin asioihin haluaisitte vaikuttaa lapsenne esiopetuksessa?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogissa.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Vantaan esiopetuksessa

Huoltajille tulee antaa ~~etukäteen~~ tietoa esiopetuksen sisällöstä ja järjestämisestä, kasvun ja oppimisen tukimuodoista sekä esiopetuksen hyvinvointityön (oppilashuollon) palveluista. Tietoa näistä yleisistä, kaikkia esiopetuksen lapsia koskevista asioista saa Vantaan kaupungin internetsivuilta sekä esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstöltä.

Huoltajien odotukset ja tarpeet yhteistyölle vaihtelevat. Onnistuneen yhteistyön perusta on selkeä ja toimiva viestintäkulttuuri, joka rakentuu molemminpuoliselle arvostukselle, luottamukselle, avoimuudelle ja toisen osapuolen kuulemiselle. Viestintäkulttuurilla tarkoitetaan tässä niitä yhteistyön muotoja ja kanavia, joiden kautta tietoa jaetaan ja vastaanotetaan. Huoltajien kanssa sovitaan, mitä viestintäkanavia käytetään. Viestintään liittyvät toiveet kysytään perheiltä itseltään. Varhaiskasvatuksen toimintayksikön ja esiopetusryhmän asioista tiedotetaan huoltajille henkilökohtaisesti keskustelemalla. Lisäksi käytössä voi olla

mm. sähköpostiviestintä tai ryhmän oma blogi. ~~Sähköisessä viestinnässä ei koskaan käsitellä yksittäisten lasten henkilökohtaisia tai arkaluontoisia tietoja.~~

Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään ensisijaisesti henkilökohtaisesti keskustelemalla. Esiopetusvuoden aikana huoltajille tulee antaa riittävästi ja säännöllisesti tietoa lapsen esiopetuksesta ja sen toteutumisesta. Jokaiselle lapselle laaditaan joko Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) tai erityisessä tuessa lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Huoltajat ovat mukana suunnittelemassa lapsen mahdollisesti tarvitsemaa tukea ja heidän kanssaan arvioidaan säännöllisesti tuen toteutumista. Kasvun ja oppimisen tuen aikana tehtävää yhteistyötä on kuvattu tarkemmin luvussa 5.

~~Esiopetusvuoden~~ keväällä huoltajien kanssa arvioidaan lapsen esiopetusvuotta ja käydään keskustelu kouluun siirrettävistä lapsen oppimista ja kehitystä koskevista tiedoista. ~~Huoltajat hyväksyvät tiedonsiirron allekirjoittamalla tiedonsiirtolomakkeen.~~

~~Esiopetuksesta kouluun (EsKo) -tiedonsiirtoa kuvataan seuraavassa kappaleessa.~~

Opetuksen järjestäjä luo edellytykset kodin ja koulun yhteistyölle. Yhteistyön lähtökohtana on osapuolten yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kunnioitus ja kohtelu. Tavoitteena on vuoropuhelun aikaansaaminen oppilaan kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa suomalaisesta koulusta ja koulutusjärjestelmästä, opetussuunnitelmasta, oppilaan arvioinnista, opetusmenetelmistä ja perusopetukseen valmistavassa opetuksessa käytettävästä oppilaan omasta opinto-ohjelmasta. Perheille annetaan tietoa perusopetukseen siirtymisestä sekä jatko-opintomahdollisuuksista perusopetuksen jälkeen. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Yhteistyö huoltajien kanssa 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Valmistavan opetuksen ja huoltajien välisessä yhteistyössä huomioidaan perheen kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaasta. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista, valmistavan opetuksen sisällöistä ja toteuttamisesta sekä lapselle laadittavasta Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmasta. Huoltajat osallistuvat Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelman laatimiseen ja arviointiin. Huoltajia kannustetaan osallistumaan esiopetuksen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Perheiden osallistuminen mahdollistetaan esimerkiksi tulkkipalveluja käyttäen.

Huoltajien ~~kanssa käydyssä kuulemistilaisuudessa~~ tapaamisessa täytetään tai tarkistetaan yhdessä keskustellen Alkukeskustelu -lomake. Keskustelun ja kirjausten avulla saadaan tietoa lapsen aiemmasta koulu/päiväkotitaustasta, oman äidinkielen osaamisesta, kielitaidosta ja muista vahvuuksista.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämänvaiheita. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä

heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä[43]. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Huoltajien vastauksia kysymyksiin ”Mihin mielestänne tulisi kiinnittää huomiota kouluun siirryttäessä? Miten vanhemmat voisivat mielestänne olla mukana kouluun siirtymisen eri vaiheissa?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogissa.

Yhteistyö siirtymävaiheissa Vantaan esiopetuksessa

~~**Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö siirtymävaiheissa**~~ **Lapsen siirtyminen esiopetukseen**

43 Perusopetuslaki 40-41 § (642/2010)

Ennen esiopetuksen alkua pidetään kaikissa Vantaan esiopetuksen järjestämispaikoissa tutustumistilaisuus lapsille ja huoltajille tietyllä viikolla toukokuussa. Tutustumistilaisuudessa huoltajat saavat tietoa esiopetusryhmän käytännöistä, esiopetuksen sisällöistä ja toimintatavoista. Jos esiopetus toteutuu samassa päiväkodissa kuin aiempi varhaiskasvatus, voivat ryhmät käydä säännöllisesti vierailemassa ja leikkimässä tulevassa esiopetusryhmässä. Esiopetusvuoden alkaessa yhteistyö huoltajien kanssa on tiivistä ja päivittäistä. Ensimmäinen vanhempaintilaisuus järjestetään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua.

~~**EsKo-tiedonsiirto**~~

~~Esiopetuksesta kouluun siirryttäessä Vantaalla on käytössä EsKo (Esiopetuksesta kouluun) -tiedonsiirtomalli kaikissa esiopetusta järjestävissä päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetusvuoden aikana esiopetuksen opettajat havainnoivat kaikkia lapsia yhtenäisen havainnointimenetelmän avulla. Esiopetuksen opettaja kokoaa havainnot lapsen taidoista, vahvuuksista ja tuen tarpeista havainnointilomakkeelta EsKo -tiedonsiirtolomakkeelle. Esiopetuksen opettaja käy tiedonsiirtolomakkeen läpi huoltajien kanssa esiopetusvuoden arviointikeskustelussa ennen EsKo -tiedonsiirtopalaveria. Samassa yhteydessä esiopetuksen opettaja keskustelee huoltajien kanssa mahdollisesta Tehostetun EsKo – tiedonsiirron tarpeesta ja pyytää huoltajan allekirjoituksen tiedonsiirtolomakkeeseen.~~

~~Esiopetusryhmien opettajat ja koulun henkilöstö toteuttavat tiedonsiirron koulutulokkaista lähikoulumäärittelyjen jälkeen. Päiväkodin johtaja vastaa yksikkönsä esiopetukseen osallistuvien lasten osalta siitä, että tiedonsiirto toteutuu Vantaalla koulunsa aloittavien lasten osalta. EsKo tiedonsiirtolomake luovutetaan rehtorille tai muulle koulun henkilökuntaan kuuluvalle, joka huolehtii siitä, että lomakkeet päätyvät rehtorille.~~

~~Jos lapsen siirtyminen kouluun vaatii tavallista enemmän yhteistä keskustelua esiopetuksen ja koulun henkilöstön ja huoltajien kesken, tehdään Tehostettu EsKo-tiedonsiirto. Tehostetussa EsKo-tiedonsiirrossa järjestetään neuvottelu esiopetusvuoden keväällä tai ensimmäisen luokan syksyllä. Neuvotteluun osallistuvat huoltajat, koulun edustaja sekä esiopetuksen opettaja. Tilaisuudessa keskustellaan asioista, jotka tukevat lapsen oppimista ja jotka olisi hyvä ottaa huomioon koulun alettua. Tehostetussa tiedonsiirrossa on oleellista siirtää tietoa niistä toimintatavoista ja oppimisympäristön muutoksista, joita lapsen tukemiseksi on käytetty ja joista lapsen on katsottu erityisesti hyötyvän. Tiedonsiirtoon kiinnitetään erityisesti huomiota niiden lasten osalta, joiden tuen muoto muuttuu tehostetusta erityiseen tukeen koulunkäynnin alkaessa.~~

~~Tilanteissa, joissa huoltajat eivät anna suostumusta tiedon siirtoon lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun, tulee kuitenkin opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtää eteenpäin (Perusopetuslaki 40§). Esiopetuksen opettaja vastaa tietojen siirtämisestä. Hän arvioi, mikä on opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa. Esiopetuksen opettaja kertoo huoltajille, mitä tietoa siirtää ja millä perusteilla. Jos huoltajat edelleen vastustavat tietojen siirtoa, päiväkodin johtaja on yhteydessä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikköön ja sivistystoimen lakimieheen. Esiopetuksen opettaja siirtää tiedot perusopetukseen saatuaan luvan lakimieheltä.~~

~~Syksyllä järjestetään koulujen toimesta tiedonsiirron arviointitilaisuus, jossa esiopetuksen ja koulun henkilöstö arvioivat kevään prosessia ja voivat vielä täydentää koulutulokkaista saatua opetuksen järjestämisen kannalta oleellista tietoa. Rehtori vastaa arviointitilaisuuden koollekutsumisesta. Yhteisen arvioinnin yhtenä tarkoituksena on, että koulun ja esiopetuksen henkilöstö saavat palautetta työssään ja voivat täten kehittyä ammatillisesti lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa. Yksittäisten oppilaiden neuvotteluihin (esim. HOJKS,~~

~~oppimissuunnitelma), kutsutaan esiopetuksen opettaja, joka antaa lisätietoa lapsesta esiopetusvuoden kokemusten perusteella.~~

Lapsen siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Esiopetusvuosi on lapsen elämässä itsessään merkityksellinen ja arvokas ajanjakso. Vuoden aikana vahvistetaan lapsen luottamusta omiin taitoihin, tuetaan positiivisen minäkuvan kehittymistä ja vahvistetaan kokemusta esiopetusryhmään kuulumisesta. Esi- ja alkuopetuksen toiminnallisen yhteistyön kautta lapset saavat kokemuksia koulusta oppimisympäristönä ja rakentavat yhteisössä ymmärrystä tulevasta kouluun siirtymisestä. Tiedonsiirrossa lapsen vahvuuksien huomioiminen sekä avoin yhteistyö huoltajien kanssa luovat perustan siirtymälle. Tavoitteena on tarkoituksenmukaisen tiedon siirtäminen kouluun huoltajien osallisuutta tukien ja tarvittaessa monialaista konsultaatiota hyödyntäen.

Vantaalla on käytössä *Eskarista ekalle – yhteistyöprosessi*, joka määrittelee kaupunkitasoiset toimintatavat esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa. Keskeisenä dokumenttina käytetään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa (LEOPS), jota hyödynnetään huoltajien luvalla tietoa siirrettäessä. Kevään LEOPS-keskustelussa keskitytään arvioimaan esiopetusvuotta ja samalla pohditaan kouluun siirtymistä yhdessä huoltajien ja lapsen sekä tarvittaessa monialaisen henkilöstön kanssa. Tarkemmat ohjeet prosessista löytyvät Varhaiskasvatuksen intranetistä.

Eskarista ekalle -yhteistyöprosessia kuvataan tuen tarpeen osalta tarkemmin luvussa 5.

Siirtymävaihe 6-vuotiaiden valmistavasta opetuksesta kouluun Vantaalla

Valmistavan opetuksen jälkeen lapsi siirtyy perusopetuksen oppilaaksi. ~~Lähikoulu määritellään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa~~. Tiedonsiirto valmistavasta opetuksesta kouluun tapahtuu Eskarista ekalle -yhteistyöprosessin ohjeistuksen mukaisesti ~~EsKo-tiedonsiirron yhteydessä~~. Mikäli lapsi on aloittanut valmistavassa opetuksessa kesken esiopetuksen lukuvuotta, siirtyminen perusopetukseen suunnitellaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattorin sekä perusopetuksen aluekoordinaattorin ~~kesken~~ kanssa. ~~Valmistavan opetuksen aikana tehty ja päivitetty Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma liitteineen siirtyy huoltajien luvalla kouluun EsKo-tiedonsiirron yhteydessä.~~

3.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan

- esiopetuksen toimintakulttuurin kehittämisen tavoitteet ja arvioinnin käytännöt
- esiopetuksessa käytettävät oppimisympäristöt sekä niiden arviointiin liittyvät käytännöt
- yhteistyön tavoitteet ja käytännöt esiopetuksen toteuttamisessa, huoltajien kanssa sekä siirtymävaiheissa
- yhteistyön eri osa-alueiden arvioinnin käytännöt.

Opetuksen järjestäjä huolehtii, että kukin esiopetuksen toimintayksikkö voi täsmentää toimintakulttuuriinsa ja oppimisympäristöjen kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä yhteistyöhön liittyviä käytäntöjä. Täsmennykset

voidaan kirjata joko yksikkökohtaiseen opetussuunnitelmaan ja/ tai lukuvuosisuunnitelmaan opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti.

4. Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet

Esiopetuksen toteuttamisessa otetaan huomioon aiemmissa luvuissa kuvatut esiopetuksen yleiset tavoitteet sekä toimintakulttuurille asetetut tavoitteet.

4.1 Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelemään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Lasten toiveita tulevalle esiopetusvuodelle.

Monipuoliset työtavat Vantaan esiopetuksessa

Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa. Vantaalaisessa esiopetuksessa painottuvat leikki ja leikilliset menetelmät työtapana. Leikille tulee luoda tilaa ja mahdollisuuksia suunnittelemalla esiopetusryhmän toimintaa ja struktuuria leikkiä tukevaksi. Erilaisin juonellisen ja tarinallisen oppimisen menetelmin voidaan toteuttaa lapsille mielekkäitä oppimiskokonaisuuksia. Myös opetuksen eheyttäminen tapahtuu luonnostaan näiden leikillisten työtapojen kautta. Lasten leikkiä tulee havainnoida aktiivisesti ja suunnitella toimintaa havaintojen pohjalta.

Liikunnan ja aktiivisen elämäntavan merkitys on lapsen kokonaiskehityksen kannalta suuri. Työtapoja valitessa tulee ottaa huomioon se, että työskentely ei ole liian paikallaan pysyvää ja liikkumattomuuteen kannustavaa. Lapsi oppii liikkuen, leikkien, toimien ja tutkien. Jokaiseen esiopetuspäivään tulee kuulua oppimista liikunnan ja liikkeen kautta.

Esiopetuksen opettajalla tulee olla laaja-alaista osaamista ja opetettavan tiedon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Esiopetuksen henkilökunnan omia kiinnostuksen kohteita ja osaamisalueita hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Esiopetuksessa suositaan pienryhmätoimintaa, mutta pienryhmät eivät ole pysyviä. Esiopetuksen aikana harjoitellaan työskentelyä monenlaisissa ja monen kokoisissa ryhmissä. Myös suuremmassa ryhmässä sekä itsenäisesti työskennellään~~ä~~en.

Vantaalla käytetään tieto- ja viestintäteknologiaa pedagogisesti oppimisen ja leikin tukena. Jokaisessa esiopetusryhmässä on käytössä tablet-laitteita, joiden pedagogiseen käyttöön henkilökuntaa on koulutettu. ~~Vantaan varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian käytön strategiassa on kuvattu pedagogisen käytön periaatteet.~~ Tablet-laitteiden lisäksi esiopetusryhmissä on käytössä mm. digikameroita, videokameroita,

datatykkejä ja tietokoneita. Vantaan esiopetuksessa noudatetaan *Vantaan varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian pedagogisen käytön strategiaa*.

Esiopetus ei perustu tehtäväkirjojen käyttöön, vaan toiminnan on oltava monipuolista. Esiopetuskirjasarjojen opettajan oppaat ovat hyvä tuki työhön, mutta esiopetuksen toiminta ja työtavat tulee rakentaa muun kuin tehtäväkirjojen täytön ympärille.

Työtapojen valinnassa ja arvioinnissa otetaan lapsilta ja huoltajilta saadut palautteet huomioon. Lasten ~~palautteita~~ ajatuksia ja aloitteita kerätään esiopetusryhmissä aktiivisesti ja erilaisin menetelmin. Esiopetuksen henkilökunta arvioi käyttämiään työtapoja ~~viikoittain tiimipalavereissa, esiopetuksen toimintasuunnitelma-arvion yhteydessä kaksi kertaa vuodessa sekä tulos- ja kehityskeskusteluissa kerran vuodessa.~~ säännöllisesti hyödyntäen mm. pedagogista dokumentointia, esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaa ja siihen liittyviä arviointikeskusteluja sekä henkilöstön tulos- ja kehityskeskusteluja.

Pedagoginen dokumentointi esiopetuksen työtapana

Pedagogisen dokumentoinnin avulla vahvistetaan lasten osallisuutta oman toimintansa suunnittelussa sekä tehdään näkyväksi lasten ajatuksia, kiinnostuksen kohteita ja oppimista. Esiopetuksen henkilöstön vastuulla on käyttää pedagogista dokumentointia työtapana niin, että lasten osallisuus mahdollistuu.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on auttaa henkilökuntaa yhdessä lasten kanssa arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään esiopetusryhmän toimintaa, oppimisympäristöjä sekä toimintakulttuuria lapsia yksilöinä ja ryhmänä tukevaan suuntaan. Pedagogisessa dokumentoinnissa havaintoja ja aineistoja kerätään monipuolisin keinoin yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Kerättyihin dokumentteihin palataan ja niiden pohjalta tehdään näkyväksi hetkiä lapsiryhmän ja yksittäisen lapsen arjesta sekä rakennetaan ryhmän yhteistä sosiaalista todellisuutta.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa hyödynnetään kokemuksellisia ja toiminnallisia oppimisympäristöjä ja monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja. Monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat oppilaalle mielekkäitä ja monipuolisia tilanteita käyttää kieltä eri kommunikaatioympäristöissä. Erilaiset tilanteet kehittävät oppilaan kykyä toimia sekä itsenäisenä yksilönä että yhteisön jäsenenä ja antavat valmiuksia elinikäiseen oppimiseen. Erilaiset oppimisympäristöt tutustuttavat oppilasta myös suomalaiseen kulttuuriin ja edistävät hänen kotoutumistaan lähiympäristöön sekä laajemmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana on tarpeen oppia vähitellen myös itsenäistä työskentelyä, tiimityöskentelyä, tieto- ja viestintäteknisiä taitoja ja tiedonhakutaitoja. Oppiminen on sidoksissa oppilaan aiempiin tietoihin ja oppimisstrategioihin ja on siten jokaisella yksilöllistä. Koska eri oppiaineet ja niiden tavat käyttää kieltä ovat keskeisiä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, opetus edellyttää kielitietoisia työtapoja kaikissa oppiaineissa. Erilaisten tekstien lukemisen, ymmärtämisen, tulkitsemisen ja tuottamisen taidot ovat keskeisiä. Kielitietoiset työtavat edellyttävät opettajien yhteistyötä ja yhteistä ymmärrystä kielen merkityksestä oppimisessa.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaat eroavat toisistaan kielitaidoltaan, oppimis- ja opiskeluvalmiuksiltaan, kiinnostuksen kohteiltaan ja motivaatioltaan sekä oppimistarpeiltaan. Valmistava opetus pyritään järjestämään niin, että nämä oppilaiden väliset erot otetaan huomioon. Esimerkiksi eri-ikäiset ja kielitaidoltaan eritasoiset oppilaat voidaan jakaa omiksi ryhmikseen. Lisäksi oppilaiden erilaiset oppimistarpeet voidaan ottaa huomioon eriyttämällä opetusta. Valmistavaa opetusta kehitetään tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti yhtenäisenä kokonaisuutena, jossa kielitaito ja muut valmiudet kehittyvät jatkuvasti. Oppilaat saavat myös mahdollisuuksia oppia toisiltaan, tukea toisiaan ja toimia kielenkäytön mallina toisilleen. Tärkeässä asemassa on opettajan antama vuorovaikutuksellinen tuki, jonka avulla oppija suoriutuu myös sellaisista tehtävistä, jotka voisivat itsenäisesti olla mahdottomia suorittaa.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Oppimisympäristö ja monipuoliset työtavat 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Valmistavaan opetukseen osallistuvien lasten oppimisympäristöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon opetuksen ja oppimisen eheyttäminen ja eriyttäminen. Valmistavassa opetuksessa eheyttävä työskentely tapahtuu erilaisten teemojen, projektien, leikin ja päivittäisten toimintojen avulla monipuolisia työtapoja ja menetelmiä käyttäen. Kuvien käyttö oppimisympäristössä ja päivittäin eri tilanteissa auttaa lasta arjen sujumisessa sekä suomen kielen ymmärtämisessä ja oppimisessa. Opetuksen eriyttämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen vahvuudet, kehitystaso ja kiinnostuksen kohteet sekä erilaiset tavat oppia. Opetusta eriyttämällä lapsille tarjotaan onnistumisen kokemuksia ja riittäviä haasteita.

Pienryhmätoimintaa käytetään oppimisen eriyttämiseen. Lapsen kotoutumisen vaiheesta riippuen, hän saattaa tarvita eriytettyä ohjausta esim. arkitaitojen oppimisessa.

Vantaalla valmistava opetus koostuu päivittäin neljästä esiopetustunnista ja yhdestä suomen kielen opettamiseen keskittyvästä tunnista, joka sijoittuu ennen tai jälkeen esiopetusajan. Esiopetuksen opettaja vastaa valmistavan opetuksen toteutumisesta, sisällön suunnittelusta ja arvioinnista. Suomen kielen opetusta voi ~~antaa esiopettajan~~ esiopetuksen opettajan lisäksi kuka tahansa päiväkodin kasvattaja. Suomen kielen opetuksen sisältö suunnitellaan valmistavaa opetusta saavan lapsen lähtökohdista, mutta opetushetkillä voi olla mukana myös muita samansisältöisestä opetuksesta hyötyviä lapsia.

4.2 Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta[44]. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä[45]. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla[46]. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahvuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan[47].

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin[48]. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

---

44 Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998); Perusopetusasetus 14 § 2 mom. (852/1998)

45 Valtioneuvoston asetus 5 § (422/2012)

46 Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

47 Peruospetusasetus 10 § 1 mom. (852/1998)

48 Perusopetuslaki 22 § 1 mom. (628/1998)

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus[49]. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena Vantaan esiopetuksessa

Arvioinnin tarkoitus on peilata toimintaa suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin. Arviointi edellyttää, että toiminnasta kerätään järjestelmällisesti tietoa ja sitä analysoidaan ja tulkitaan. Arvioinnilla pyritään vastaamaan siihen, onko saatu aikaan se mitä tavoiteltiin ja onko tarvittavia muutoksia toimintaan tehty.

Esiopetuksessa kehitetään jatkuvasti toimintaa, toimintatapoja ja oppimisympäristöjä lasten tarpeita vastaaviksi. Pedagoginen dokumentointi on keskeinen työmenetelmä toiminnan jatkuvalle kehittämiselle. Pedagogisen dokumentoinnin pohjalta tapahtuva arviointi ja suunnittelu varmistavat lapsilähtöisen toiminnan. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on auttaa henkilöstöä yhdessä lasten kanssa arvioimaan, suunnittelemaan ja kehittämään ryhmän toimintaa, oppimisympäristöjä ja toimintakulttuuria. Pedagogisessa dokumentoinnissa havaintoja ja aineistoja kerätään monipuolisin keinoin yhdessä lasten, kasvattajien ja huoltajien kanssa. Keskeinen työväline pedagogiseen dokumentointiin on Vantaalla käytössä oleva ~~olevaan EsKo-tiedonsiirtoprosessiin kuuluu~~ Esiopetusikäisen lapsen havainnointi –lomake, jonka avulla havainnoidaan koko ryhmän lasten taitoja ja toimintaa eri osa-alueilla. Havainnointilomakkeen avulla saadaan tietoa paitsi yksittäisestä lapsesta, myös koko ryhmän toiminnasta. Havainnointitiedon perusteella esiopetuksen henkilökunta arvioi ja suunnittelee ryhmän toimintaa sekä pystyy tunnistamaan tietyillä osa-alueilla oppimisessaan ja kehityksessään tukea tarvitsevat lapset.

~~Arvioinnin tarkoituksena on auttaa henkilökuntaa suunnittelemaan ja kehittämään esiopetusryhmän toimintaa kunkin lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukevaan suuntaan. Arviointi on yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän havainnointia, dokumentointia ja arviointipäätelmien muodostamista sekä kootun seurantatiedon hyödyntämistä, jonka pohjalta opettaja suuntaa opetusta, muokkaa oppimisympäristöjä sekä suunnittelee lasten mahdollisesti saamaa tukea. Lapsen ja lapsiryhmän arvioinnin lisäksi kasvattajien oman toimintansa itsearviointi on osa arviointiprosessia. Oleellista on se, mitä tehdään arvioinnin jälkeen. Tarvittaessa arvioinnin tulosten perusteella tehdään opetukseen muutoksia, jotka tukevat lasten oppimista~~.

~~Vantaalla käytössä olevaan EsKo-tiedonsiirtoprosessiin kuuluu Esiopetusikäisen lapsen havainnointi – lomake, jonka avulla havainnoidaan koko ryhmän lasten taitoja ja toimintaa eri osa-alueilla. Havainnointilomakkeen avulla saadaan tietoa paitsi yksittäisestä lapsesta, myös koko ryhmän toiminnasta. Havainnointitiedon perusteella esiopetuksen henkilökunta arvioi ja suunnittelee ryhmän toimintaa sekä pystyy tunnistamaan tietyillä osa-alueilla oppimisessaan ja kehityksessään tukea tarvitsevat lapset.~~

49 Perusopetuslaki 22 § 2 mom. (628/1998)

LEOPS-/HOJKS ~~ja EsKo~~ keskustelut ovat tärkeä osa esiopetuksen henkilöstön, lapsen ja huoltajien yhteistä arviointia. Lapsen oppimissuunnitelma sisältää lapsen puheenvuoron ja itsearvioinnin~~,~~ sekä huoltajien puheenvuoron. ~~Huoltajan havainnot lapsen oppimisesta ovat tärkeitä ja ne tulee kirjata LEOPS-lomakkeeseen~~. Huoltajien tekemää arviointia ja palautetta tulee käyttää pedagogisesti osana lapsen esiopetuksen suunnittelua ja arviointia.

Toiminnan suunnittelussa hyödynnetään kootusti lapsikohtaisten suunnitelmien tavoitteita ja teemoja sekä ryhmästä pedagogisen dokumentoinnin keinoin kerättävää monipuolista arviointitietoa. Esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan kirjattuja kehittämisen tekoja lähdetään toteuttamaan yhdessä lasten kanssa arvioiden, suunnitellen ja kokeillen.

Vanhempaintilaisuuksia käytetään yhteisen suunnittelun ja arvioinnin foorumeina. Lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa hyödynnetään myös asiakastyytyväisyyskyselyn tuloksia.

~~Päivittäisissä kohtaamisissa voidaan yhdessä lapsen kanssa kertoa huoltajalle esiopetuspäivän tapahtumista ja näin tehdä arviointia joka päivä. Tämä tukee lapsen käsitystä omasta oppimisestaan ja kehityksestään, tekee oppimisen lapselle näkyväksi sekä opettaa itsearviointia.~~

Esiopetuksen lapset täyttävät syksyllä LEOPS:n yhteydessä itsearviointilentokoneen, jossa he arvioivat omaa osaamistaan värikoodein. Aikuinen ohjaa tilannetta keskustelemalla, mutta ei puutu lapsen arviointiin. Itsearviointi toistetaan keväällä ja verrataan lapsen kanssa osaamisen kehittymistä.

Henkilöstö ja lapset havainnoivat, arvioivat, suunnittelevat, kokeilevat ja kehittävät toimintaa yhdessä ~~Lasten kanssa arvioidaan koko oppimisprosessia, ei vain lopputulosta. Lisäksi arvioidaan koko ryhmän toimintaa~~. Lapsille tehdään näkyväksi oppimisen prosessi~~,~~ ja yhteisöllinen oppiminen. ~~ja lasten vaikutusmahdollisuudet oman oppimisensa ohjaamiseen. Arvioinnissa pyritään realistisuuteen positiivisessa ilmapiirissä.~~

Vantaalla arviointia koskeva tiedonsiirto esiopetuksesta perusopetukseen toteutuu ~~EsKotiedonsiirtoprosessin~~ Eskarista ekalle -yhteistyöprosessin kautta, jota on kuvattu luvussa 3.3. ~~Lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa arviointia koskeva tieto siirretään pääsääntöisesti huoltajien luvalla. Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömän tiedon saa siirtää ilman huoltajien lupaa (Perusopetuslaki 40 §).~~

Esiopetukseen osallistunut lapsi saa Vantaan kaupungin laatiman Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisen osallistumistodistuksen.

Opetussuunnitelmassa määrätään valmistavaan opetukseen osallistuvien arvioinnista sekä heille annettavasta todistuksesta. Arvioinnin tulee olla ohjaavaa, kannustavaa ja monipuolista. Oppilaan edellytyksiä itsearviointiin kehitetään. Arvioinnin avulla valmistavan opetuksen oppilaalle annetaan kuva myös perusopetuksen vaatimuksista.

Arvioinnin suorittavat yhteistyössä kaikki oppilasta opettavat opettajat. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen havainnointiin ja näyttöön. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeerista arviointia.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan todistus perusopetukseen valmistavaan opetukseen osallistumisesta. Todistukseen merkitään perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus, opiskellut oppiaineet, niiden laajuus ja opetuksen sisältö. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Arviointi ja osallistumistodistus 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa noudatetaan samoja arvioinnin periaatteita kuin esiopetuksessa. Erityisesti kiinnitetään huomiota suomen kielen oppimiseen, ~~jota seurataan Suomen kielen taidon seurantalomakkeen avulla.~~

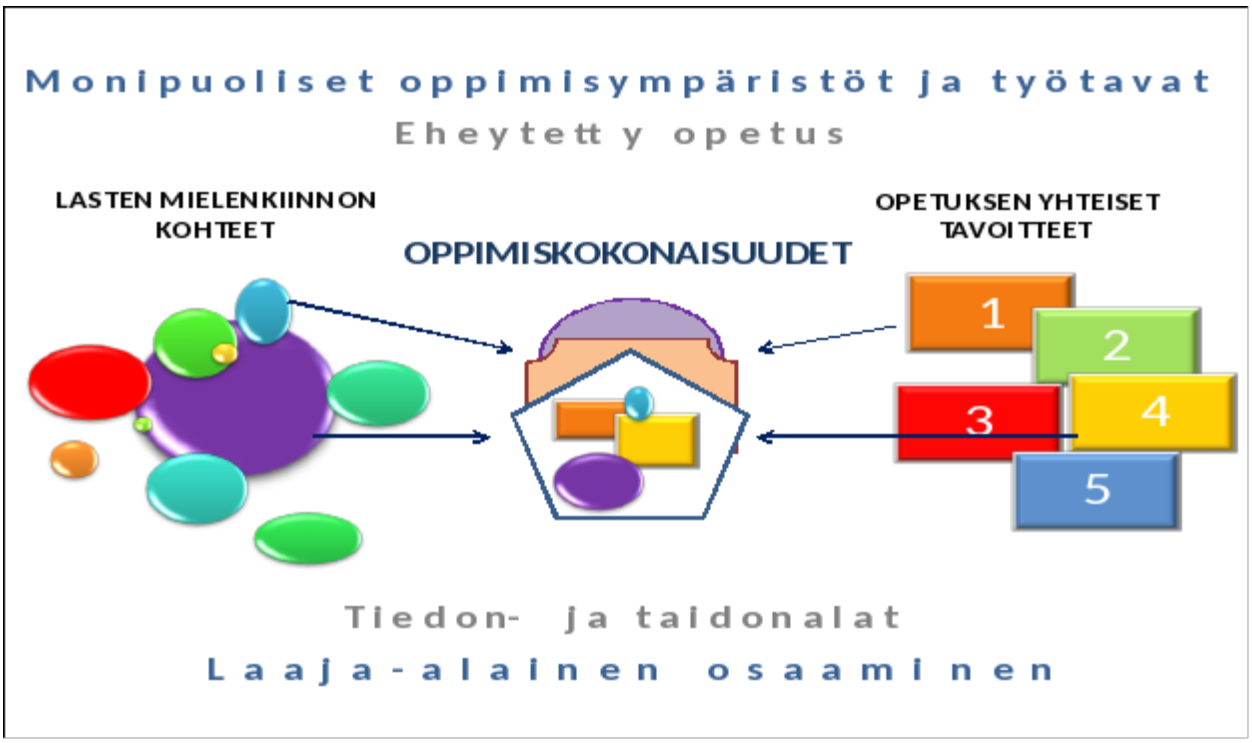
Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa käytetään samaa osallistumistodistusta kuin esiopetuksessa. Perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus, opetuksen sisältö sekä lapsen edistyminen valmistavan opetuksen aikana kuvataan Valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmassa ~~ja EsKo-tiedonsiirtolomakkeessa~~.

4.3 Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet (kuvio 1). Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

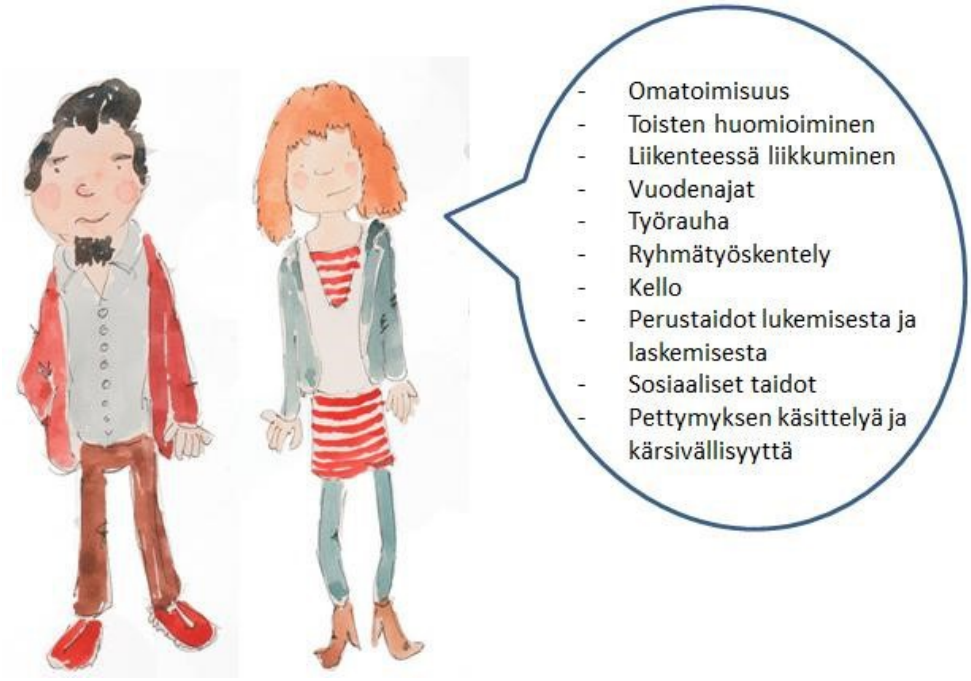
Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Kuvio 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

Lapsen toiveita tulevalle esiopetusvuodelle.

Huoltajien toiveita esiopetusvuonna opeteltavista asioista.

Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten

kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.

Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.

Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

Yhteistyö Vantaan kulttuuripalveluiden kanssa

Esiopetuksen kulttuurikasvatuksen tavoitteena on, että lapsi tutustuu esiopetuksessa vantaalaiseen kulttuuritarjontaan ja saa monipuolisia kulttuurikokemuksia. Esi- ja alkuopetuksen kulttuurikasvatuksessa painottuvat leikilliset ja toiminnalliset työtavat sekä esittävät taiteet.

Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut tukee esiopetusta kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustumisessa. Vantaan kulttuuripalvelut tarjoaa monia käyntikohteita esiopetuksen ryhmille kulttuuriin ja taiteen eri muotoihin tutustumiseen, kokemiseen ja itse tekemiseen. Jokainen esiopetusryhmä vierailee vuoden aikana vähintään yhdessä Vantaan kulttuuripalveluiden järjestämässä tapahtumassa tai kohteessa. Esiopetusryhmille suunnatut Vantaan kulttuuripalveluiden tapahtumat ja kohteet löytyvät puolivuosittain ilmestyvästä esitteestä, joka toimitetaan päiväkoteihin.

Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestinnän välineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnistetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.

Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.

Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

Yhteistyö Vantaan kaupunginkirjaston kanssa

Esiopetusvuoden aikana tutustutaan kirjaston käyttöön ja kirjastoon oppimisympäristönä. Vantaan kirjastot tarjoavat esiopetusryhmille erilaisia palveluita, joista saa tietoa olemalla yhteydessä kirjastoon. Esiopetusryhmille järjestetään muun muassa tilaussatutunteja ja kootaan lainattavia aineistopaketteja ryhmän toivomista teemoista. Kirjasto tukee esiopetusta mediataitojen ja monilukutaidon opetuksessa. Kirjastoautot tuovat palvelunsa myös suoraan monien päiväkotien pihoille. Kirjaston Satudiplomin suorittaminen on suositeltavaa esiopetusvuoden aikana.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opinnoissa, joiden osalta tavoitteena on kehittyvä alkeiskielitaito. Opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetussuunnitelman perusteita. Suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnot ovat pohjana kaikille muille opinnoille. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa suomi tai ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus opintojen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet siirtyä perusopetukseen. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan koulu- ja opiskelutausta ja hänen jo mahdollisesti hallitsemansa suomen tai ruotsin kielen taito. Oppilaan omassa opinto-ohjelmassa määritellään taito- ja ikätason mukaiset suomen tai ruotsin kielen opetuksen tavoitteet ja sisällöt.

Oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää äidinkielen hallintaa, kulttuuritaustan tuntemusta ja kulttuuri-identiteetin kehittymistä. Oman äidinkielen hyvä hallinta luo edellytyksiä myös suomen/ ruotsin kielen oppimiselle ja tällä kielellä tapahtuvalle muulle oppimisille. Oppilaille järjestetään opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetus noudattaa opetussuunnitelman perusteiden liitteessä kuvattuja oppilaan oman äidinkielen opetuksen tavoitteita, sisältöjä ja oppilaan oppimisen arviointia. Oppilaan oman äidinkielen hallintaa ja sen säilymistä tuetaan myös eri tavoin yhteistyössä perheen kanssa.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Kielen rikas maailma 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Kuusivuotiaiden perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomen kielen oppimisessa. Suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät kirjataan Lapsen valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS). ~~Esiopetuksen opettaja käyttää Suomen kielen taidon kehittymisen seurantalomaketta havainnoinnin, suunnittelun ja arvioinnin välineenä. Lapsen suomen kielen taidon kehittymistä seurataan erityisesti kuullun ymmärtämisen ja puhumisen osalta.~~ Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla kunkin lapsen tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Lapsen suomen kielen taitoa kehitetään kielen eri osa-alueilla, joita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielelinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus.

Suomi toisena kielenä opetus ja suomen kielen oppiminen nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin. Suomen kielen oppiminen on prosessi, joka tapahtuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja suunnitelmallisessa toiminnassa. S2-opetukseen liittyvä ohjeistus löytyy *Vantaan Kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjasta* ~~(2015~~).-

~~Lapsen oma äidinkieli~~

~~Vastuu lasten oman äidinkielen säilymisestä ja kehittämisestä on perheellä. Esiopetuksen henkilöstö kannustaa ja tukee perhettä vaalimaan omaa kieltään ja kulttuuriaan. Esiopetuksen henkilöstö keskustelee perheiden kanssa oman äidinkielen merkityksestä ja ohjaa, miten omaa äidinkieltä voidaan tukea ja kehittää uudessa kieliympäristössä.~~ (siirretty lukuun Kieli- ja kulttuuritietoisuus Vantaan esiopetuksessa)

Ryhmässä tutustutaan esiopetusvuoden aikana lapsiryhmässä esiintyviin kieliin ja opetellaan joitakin yleisimpiä fraaseja ja sanoja. Kirjojen ja kerrottujen tarinoiden kautta tutustutaan eri maiden kansansatuihin ja niiden erilaisiin versioihin. Vantaan kaupunginkirjastoista on saatavilla lastenkirjallisuutta monilla eri kielillä. Kirjaston kanssa tehtävän yhteistyön avulla voidaan tukea lapsen oman äidinkielen kehittymistä.

Oman äidinkielen tukemiseen liittyvä ohjeistus löytyy *Vantaan Kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen*

käsikirjasta (~~2015~~)

Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunnetaitojen kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.

Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta.** Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

Minä ja meidän yhteisömme Vantaan esiopetuksessa

Vantaalaisessa esiopetuksessa näkyy kulttuurinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus. Lasten esittämiä kysymyksiä, jotka liittyvät erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin ja kulttuureihin, käsitellään luontevasti esiopetuksen eri tilanteissa. Lapsi saa tukea katsomuksellisen ja kulttuurisen identiteettinsä kehittymiseen elämänkysymysten pohtimisen ja ihmettelyn sekä erilaisiin juhlaperinteisiin tutustumisen kautta. Näin vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja opetetaan lapsia arvostamaan kaikkien perheiden perinteitä ja tapoja. Katsomuskasvatuksessa voidaan tehdä yhteistyötä lähialueen eri uskonnollisten ja katsomuksellisten yhteisöjen kanssa.

Ryhmässä tutustutaan esiopetusvuoden aikana lapsiryhmässä esiintyviin kieliin ja kulttuureihin. Ryhmässä läsnä olevista kielistä opetellaan joitakin yleisimpiä fraaseja ja sanoja. Perheiden asiantuntemusta omasta kulttuuritaustastaan hyödynnetään esiopetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kirjojen ja kerrottujen tarinoiden kautta tutustutaan eri maiden kansansatuihin ja niiden erilaisiin versioihin. Kirjastoista on saatavilla erilaisista kulttuureista kertovia kirjoja ja muita aineistoja. Lastenkirjoja löytyy myös useilla eri kielillä.

Tietoa ja toimintamalleja kieli- ja kulttuuritietoiseen esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen on koottu henkilökunnalle laadittuun *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaan*.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja päättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja. Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet
Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osaalueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen. Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa

mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.

Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestävälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

Matemaattisten valmiuksien arviointi ja tukeminen Vantaan esiopetuksessa

Matematiikka koostuu isosta joukosta erilaisia tietoja ja taitoja, jotka kehittyvät vaiheittain lapsen oman tutkiskelun ja oppimisen sekä opetuksen ja siihen liittyvän harjoittelun kautta. Vantaalaisessa esiopetuksessa korostetaan arkipäivän matematiikkaa. Esiopetuksen toiminnat, kuten pelit, arkitoimintatilanteet ja sääntöleikit, sisältävät paljon tilanteita, joissa harjoitellaan ja käytetään matemaattisia taitoja. Erityisesti esiopetusvuoden syksyllä yksittäisten lasten kohdalla on tärkeä pohtia paitsi senhetkisiä taitoja myös sitä, pystyykö lapsi oppimaan, kun taitoa harjoitellaan. Matemaattisten taitojen säännöllinen havainnointi ja kehittäminen ovat myöhemmän oppimisen kannalta tärkeää.

Ympäristökasvatus Vantaan esiopetuksessa

Vantaalaisessa esiopetuksessa luonto on helposti saavutettavissa oleva oppimisympäristö. Lähes kaikilla esiopetusryhmillä on lähimetsä kävelymatkan päässä. Tavoitteena on lapsen luontosuhteen vahvistaminen.

Luonnossa lapset saavat kokemuksia ja elämyksiä yhdessä toisten kanssa, mutta metsässä on mahdollisuus myös rauhoittumiseen.

~~Vantaan sivistystoimella on ympäristöohjelma, jota toteutetaan soveltaen päiväkodeissa ja esiopetusryhmissä. Lasten kanssa keskustellaan arjen valinnoista ja kohtuullisesta kuluttamisesta. Nämä asiat tukevat kestävän kehityksen toteuttamista ryhmässä. Lasten kanssa lajitellaan jätteitä, kiinnitetään huomiota energian ja veden kulutukseen. Päiväkodit voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko -kilpailuihin, joissa kuusivuotiaat voivat olla aktiivisina toimijoina.~~

Kestävään elämäntapaan kasvattaminen perustuu Vantaan kaupungin arvoihin, joista yksi on vastuullisuus. Vantaan pitkän aikavälin ympäristötavoitteita määrittää resurssiviisauden tiekartta. Resurssiviisaus tarkoittaa kykyä käyttää luonnonvaroja vastuullisesti ja harkitusti hyvinvointia ja kestävää kehitystä edistävällä tavalla. Tiekartan toimenpiteet tarkentuvat varhaiskasvatuksen toteutussuunnitelmalla, jonka keskiössä on lasten luontosuhteen vahvistaminen: tutustutaan lähiympäristöön, pidetään luonnosta ja lähiympäristöstä huolta, kierrätetään, tehdään ekologisia valintoja sekä pohditaan syyseuraussuhteita. Lasten kanssa lajitellaan jätteitä ja kiinnitetään huomiota energian kulutukseen. Toimintayksiköt voivat osallistua Vantaan kaupungin järjestämiin EkoTeko-kilpailuihin, joissa esiopetusryhmät voivat olla aktiivisina toimijoina.

Vantaalaiset esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä Vantaan luontokoulun kanssa. Vantaan luontokoulun toiminta tukee päiväkotien ympäristökasvatustyötä. Luontokoulun esiopetukselle suunnattuja toimintamuotoja ovat kummiluokkatoiminta, yksittäiset luonto-opetuspäivät ja kasvattajien kurssit. Luontokoulussa pääosa opetuksesta tapahtuu ulkona. Opetuksessa käytettävät menetelmät ovat toiminnallisia ja käytännönläheisiä. Opetuksen sisällöt ovat monialaisia.

Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laajaalaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden sekä turvallisuuden** näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet
Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.
Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyy. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.

Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.

Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

Liikunta Vantaan esiopetuksessa

Liikkuminen on lapselle ominainen tapa toimia. Lapset ilmaisevat itseään liikkuen ja kehittävät motorisia taitojaan leikin lomassa. Liikunnan tulee olla lapselle positiivinen elämys. Sen tarjoamat tunnekokemukset ovat oleellisessa osassa elämänikäisen liikunnan ilon löytämisessä. Liikunta on tehokas keino vahvistaa lapsen itsetuntoa, mutta myös heikentää sitä, jos liikunnan iloa ei osata hyödyntää oikein. Esiopetuksen liikunnassa tulee tietoisesti pyrkiä pois kilpailusta ja suoritusten vertailusta.

Yhteistyö perheiden kanssa on tärkeää, sillä liikunnallinen elämäntapa ei voi syntyä vain esiopetuksen aikana. Esimerkiksi liikunnalliset vanhempaintilaisuudet tai esiopetuksen erilaiset koko perheen tapahtumat lähimetsässä tai liikunnallisten tehtäväratojen merkeissä tukevat koko perheen liikkumista. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) -keskusteluissa keskustellaan lapsen päivittäisestä liikunnan määrästä. ~~Esiopetusikäisen lapsen tulisi liikkua aktiivisesti vähintään kaksi tuntia päivässä.~~ Alle kouluikäisen lapsen tulisi liikkua kolme tuntia päivässä (*Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä – Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset*, OKM). Osa tästä toteutuu kotona ja osa esiopetuspäivän aikana. Esiopetuksessa tulee pohtia, kuinka liikkuminen mahdollistetaan arkitilanteissa päivän aikana. Erityisesti vähemmän liikkuvien lasten aktivointiin kiinnitetään huomiota.

Esiopetuksen lapset osallistuvat uimaopetukseen esiopetusvuoden aikana. Matkat tehdään päiväkodin sijainnista riippuen kävellen, joukkoliikennevälineillä tai tilausbussilla. Esiopetuksen henkilökunta vastaa lapsista koko uimahalliretken ajan, myös pukuhuoneessa toimimisesta. Opetuksesta vastaa koulutettu uimaopettaja. (kappale siirretty)

Yhteistyö liikuntapalvelujen kanssa

Vantaan liikuntapalvelut tukee esiopetusta aktiivisen ja monipuolisen esiopetuksen tarjoamisessa. Liikuntapalvelut ylläpitää liikuntavälinevuokraamoa, josta esiopetuksen ryhmät voivat lainata liikuntavälineitä. Uimahallit, urheiluhallit, lähiliikuntapaikat ja ulkoilureitit toimivat oppimisympäristöinä. Varhaiskasvatus, liikuntapalvelut ja urheiluseurat suunnittelevat yhteistyössä liikuntatapahtumia ja osaamisen kehittämistä. Lisäksi valtakunnallinen Ilo kasvaa liikkuen – ohjelma tukee toimintayksiköitä liikuntamyönteisen toimintakulttuurin kehittämisessä.

~~Esiopetuksen lapset osallistuvat uimaopetukseen esiopetusvuoden aikana. Matkat tehdään päiväkodin sijainnista riippuen kävellen, joukkoliikennevälineillä tai tilausbussilla. Esiopetuksen henkilökunta vastaa lapsista koko uimahalliretken ajan, myös pukuhuoneessa toimimisesta. Opetuksesta vastaa koulutettu uimaopettaja.~~ (kappale siirretty)

Huoltajan vastaus kysymykseen ”Mitä liikuntalajeja tulisi mielestänne esiopetuksen liikuntaan sisältyä?” Uusi esiopetussuunnitelma Vantaalle –blogista.

4.4Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä[50]. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuri taustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

50 Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kieli- ja kulttuuritietoisuus Vantaan esiopetuksessa

Vantaalla kieli- ja kulttuuritietoisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ~~jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuriidentiteetin~~ lasten kielellisten ja kulttuuristen identiteettien kasvua sekä ohjata lapset kunnioittamaan eri kieliä, kulttuureja, uskontoja ja katsomuksia. Näin vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia yhteiskunnan jäsenenä.

Vantaalla esiopetusryhmän kasvattajat vastaavat suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. ~~S2 -opetus ja oppiminen nivoutuvat kaikkiin varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja valmistavan opetuksen sisältöihin ja toimintaan.~~ Alle kouluikäisen lapsen suomi toisena kielenä (S2) -opetuksen tehtävänä on kehittää lapsen suomen kielen taitoa kielen eri osa-alueilla, joita ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielellinen muisti ja sanavaranto sekä kielitietoisuus. Säännölliset, tavoitteelliset, pedagogisesti suunnitellut suomen kielen oppimistuokiot ovat tärkeä toimintatapa S2-opetuksessa. Lapsi oppi ymmärtämään ja käyttämään eri tiedon- ja taidonaloille ominaista kieltä ja sanastoa. ~~Henkilökuntaa koulutetaan vuosittain S2 -opetuksen toteuttamiseen.~~

Vastuu lasten oman äidinkielen säilymisestä ja kehittämisestä on perheellä. Esiopetuksen henkilöstö kannustaa ja tukee perhettä vaalimaan omaa kieltään ja kulttuuriaan. Esiopetuksen henkilöstö keskustelee perheiden kanssa oman äidinkielen merkityksestä ja ohjaa, miten omaa äidinkieltä voidaan tukea ja kehittää uudessa kieliympäristössä. (siirretty luvusta Kielen rikas maailma 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla)

Vantaalla työskentelee kieli- ja kulttuurikoordinaattoreita, joiden tehtävänä on konsultoida ja ohjata varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilökuntaa kaksi- ja monikielisten lasten asioissa sekä vahvistaa jo olemassa olevaa osaamista. Kaksi- ja monikielisten lasten suomen kielen oppimiseen liittyvissä asioissa esiopetuksen opettaja on ensisijaisesti yhteydessä kieli- ja kulttuurikoordinaattoriin.

Tietoa ja toimintamalleja kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatukseen on koottu henkilökunnalle suunnattuun *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaan* (~~2015~~).

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieliidentiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Kaksikielinen esiopetus Vantaalla

Vantaan kaupunki järjestää ~~englanninkielistä esiopetusta, ruotsin kielikylpyesiopetusta sekä englannin kielirikasteista esiopetusta. Oppilaaksioton periaatteista näihin esiopetuksen järjestämispaikkoihin päättää opetuslautakunta~~. laajamittaista englannin kielistä esiopetusta ja ruotsin kielikylpyesiopetusta. Vantaalla tarjotaan myös kielirikasteista esiopetusta pääsääntöisesti englannin kielellä. Opetuslautakunnan päätöksellä kieli voi olla myös muu, kuin englanti. Kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikoista päätetään vuosittain esiopetuspaikkojen hyväksymisen ja vahvistamisen yhteydessä. Perusperiaatteena Vantaalla esiopetuksen järjestämisessä muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä on mahdollinen jatkumo samankieliseen perusopetukseen.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylvyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Kielirikasteinen esiopetus
Kielirikasteisessa esiopetuksessa hyödynnetään Vantaan monipuolista ja rikasta kieliympäristöä. Kielirikasteisissa ryhmissä tutustutaan englantiin kansainvälisenä yleiskielenä ja lisäksi esiopetusyhteisön kotikieliin. Toiminnassa korostuvat tutkiva oppiminen ja lasten aloitteisiin tarttuminen. Lapset ja henkilöstö

yhdessä ovat kielten tutkijoita ja oppijoita. Yhteiseen tarkasteluun tuodaan lasten elinympäristöissä ilmeneviä erilaisia kieliä ja kulttuureja. Toiminta tapahtuu laulujen, leikkien ja keskeisten sanojen ihmettelyn kautta. Arkitoimintatilanteissa harjoitellaan tervehdyksiä, kiittämistä sekä muita keskeisiä fraaseja. Kielten ja kulttuurien ympärille voidaan rakentaa erilaisia projekteja. Lisäksi huoltajien osaamista hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi monikulttuuristen tapahtumien järjestämisessä. Tavoitteena on luoda luontevia mahdollisuuksia lasten kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittymiselle sekä kiinnostuksen heräämiselle erilaisia kieliä ja niiden oppimista kohtaan.

Kielirikasteisen esiopetuksen toteutuksessa huomioidaan lasten oman äidinkielen keskeinen merkitys kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymiselle. Kielirikasteisen esiopetuksen laajuutta suunniteltaessa huomioidaan ryhmässä olevien lasten tarpeet ja kielelliset taustat. Sanavarannon laajentamista ja käsitteiden oppimista tuetaan kielirikasteisessa esiopetuksessa sekä opetuskielellä (suomi) että tutustumisen kohteena olevalla kielellä (englanti). Tällöin suomen kielen käsitteiden oppiminen toisenakin kielenä (S2) toteutuu tarkoituksenmukaisesti. Kielirikasteista esiopetusta suunniteltaessa ja arvioitaessa hyödynnetään *Vantaan kieli- ja kulttuuritietoisen varhaiskasvatuksen käsikirjaa*.

4.5 Paikallisesti päätettävät asiat

Monipuoliset työtavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan,

- millaisia työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavia periaatteita paikallisesti käytetään
- miten henkilöstön itsearviointia sekä huoltajilta ja lapsilta saatua palautetta käytetään työtapojen kehittämisessä.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennetaan perusteissa kuvattuja esiopetuksen arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä. Lisäksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan,

- miten arviointia koskevan tiedon siirron käytännöt toteutetaan lapsen siirtyessä perusopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa
- miten henkilöstön itsearviointiin perustuvia tietoja sekä lapsilta ja huoltajilta saatua palautetta käytetään esiopetuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä
- millaista osallistumistodistusta käytetään.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Paikalliseen opetussuunnitelmaan liitetään esiopetuksen yhteiset tavoitteet, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Lisäksi opetussuunnitelmassa kuvataan, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa voidaan tarkentaa yhteisten tavoitteiden kuvauksia.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Paikallisessa opetussuunnitelmassa otetaan huomioon, että lasten kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat. Opetussuunnitelmassa kuvataan eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetusta sekä kaksikielistä opetusta niiltä osin kuin paikallinen esiopetuksen järjestäminen edellyttää.

Opetuksen järjestäjä antaa ohjeet, miten mahdollisiin yksikkökohtaisiin esiopetuksen opetussuunnitelmiin kirjataan tarvittavat täsmennykset, jotta kansallisesti ja paikallisesti asetetut tavoitteet voivat toteutua.

5.Lapsen kasvun ja oppimisen tuki

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta esiopetukseen paremmin sopivaa nimitystä kasvun ja oppimisen tuki. Kasvun ja oppimisen tuki ja lukuun 6 sisältyvä oppilashuolto muodostavat kokonaisuuden. Tässä luvussa määrätään perusopetuslain mukaisesta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta.

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä[51]. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.
Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä.
Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistyminen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

51 Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Kasvun ja oppimisen tuki Vantaan esiopetuksessa

Kolmiportainen tuki Vantaan esiopetuksessa

~~Vantaalla kasvun ja oppimisen kolmiportainen tuki alkaa jo varhaiskasvatuksessa muodostaen jatkumon esiopetukseen ja perusopetukseen. Vantaan varhaiskasvatuksessa on laadittu Kasvun ja oppimisen tuen linjaukset (2012), jossa on kuvattu kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät rakenteet, prosessit ja vastuut.~~

Vantaalla kolmiportainen tuki alkaa varhaiskasvatuksessa muodostaen jatkumon esiopetukseen ja perusopetukseen. Vantaan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä *Kehityksen ja oppimisen tuen linjaukset*, jossa on kuvattu tarkemmin kehityksen ja oppimisen tuen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvät rakenteet, prosessit ja vastuut sekä varhaiskasvatuksen että esiopetuksen osalta.

Käsitettä *kehityksen ja oppimisen tuki* voidaan siten käyttää *kasvun ja oppimisen tuki* -käsitteen rinnalla myös esiopetuksessa.

Tuen tarpeen arviointi esiopetukseen siirryttäessä

Vantaalla toimintatapojen, opetusjärjestelyiden ja oppimisympäristöjen arviointiin käytetään ~~Yleisen tuen~~ Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa ja ~~EsKo-ryhmähavainnointia~~ esiopetusikäisen lapsen havainnointia. Ne auttavat esiopetuksen kasvattajatiimiä kehittämään työkäytäntöjään vastaamaan ~~tukea tarvitsevien~~ lasten yksilöllisiin tarpeisiin ryhmässä. ~~Yleisen tuen~~ Kehityksen ja oppimisen tuen valikko toimii pedagogisena työvälineenä ~~lapsen~~ lasten tarvitseman tuen ja opetuksen suunnittelussa ja arvioinnissa. Se haastaa kasvattajatiimit arvioimaan omaa toimintaansa, tunnistamaan muutoksen tarpeita ja etsimään kehittämisen tapoja. ~~Yleisen tuen~~ Kehityksen ja oppimisen tuen valikon avulla kasvattajatiimi käy keskustelua tuen tarjoamisesta lapsille mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi. Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa hyödynnetään etenkin esiopetuksen toimintasuunnitelman laadinnassa, arvioinnissa ja ryhmän pedagogiikan kehittämisessä.

Lapsen tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään lapsesta tehtyjä havaintoja, lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja muiden arviointien tuloksia sekä aiemmin laadittua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lisäksi henkilöstön tukena lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ovat

varhaiskasvatuksen erityisopettajat, esiopetuksen hyvinvointityön psykologit ja kuraattorit sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat tarpeen mukaan. Mikäli lapsen arvioidaan tarvitsevan tehostettua tai erityistä tukea esiopetuksessa, voidaan tästä tuen tarpeesta laatia pedagoginen arvio tai selvitys joko aikaisintaan esiopetusta edeltävänä keväänä tai esiopetusvuoden aikana. Pedagoginen arvio tai selvitys käsitellään moniammatillisesti oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Myös tuen vaiheen muutoksesta keskustellaan aina oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa.

Tuen järjestämisen lähtökohtia

Esiopetus perustuu opetuksen eheyttämiseen. Lapsen tarvitsema kasvun ja oppimisen tuki sisällytetään opetuksen yhteisiin tavoitteisiin ja oppimiskokonaisuuksiin. Eheyttämisen tavoitteena on luoda jokaiselle lapselle hänen edellytyksiään vastaava mahdollisuus oppimiseen. Leikkiä, toiminnallisuutta sekä tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään kasvun ja oppimisen tuen järjestämisessä.

Lasta tuetaan erilaisin pedagogisin tukitoimin riippuen tuen tarpeen laadusta ja laajuudesta. Pedagogisia menetelmiä käytetään joustavasti ja lasten tarpeiden mukaan kaikissa tuen vaiheissa. Pedagogisia tukitoimia ovat esimerkiksi pienryhmätoiminta, toiminnan eriyttäminen, päivä- ja viikkostruktuuri, erilaisten oppimistyylien huomioiminen opetuksessa sekä puhetta tukevien ja korvaavien ~~viestintäkeinojen~~ kommunikaatiokeinojen hyödyntäminen.

Joustavissa pienryhmissä työskentely sekä kuvitettu päivä- ja viikkostruktuuri hyödyttävät kaikkia lapsia. Erityistä huomiota kiinnitetään esteettömään viestintään. Viestinnän sujuvuutta ja ymmärrettävyyttä voidaan tukea puhetta tukevin ja korvaavin ~~viestintäkeinoin~~ kommunikaatiokeinoin: ilmein, elein, kuvin, viittomin tai piirtämällä. Esteettömän viestinnän tavoitteena on mahdollistaa lasten yhdenvertainen osallistuminen ja lasten erilaiset tarpeet sekä nähdyksi ja kuulluksi tuleminen. Esiopetuksessa hyödynnetään monipuolisesti kaikkia aisteja tuomalla erilaisia oppimistyylejä opetukseen. Asioihin tutustutaan näkemisen, kuulemisen, liikkumisen ja kosketuksen kautta.

Esiopetuksen eriyttämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet sekä erilaiset tavat oppia. Opetusta eriyttämällä lapsille voidaan tarjota onnistumisen kokemuksia ja sopivia haasteita. Opetusta eriytetään tavoitteiden, sisältöjen ja menetelmien osalta kunkin lapsen kehitystason, tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden mukaisesti.

Lapsen tarvitsema tuki pyritään järjestämään inklusiivisesti, hänen lähipäiväkodissaan. Lapsen tukemiseen osallistuu koko kasvattajatiimi, ~~esiopetuksen opettajan~~ esiopetuksen opettajan tai erityisopettajan pedagogisella ohjauksella. Päiväkodin johtajan tehtävänä on varmistaa, että lapsi saa tarvitsemansa tuen. Konsultoivat ~~erityislastentarhanopettajat~~ varhaiskasvatuksen erityisopettajat ohjaavat ja konsultoivat esiopetuksen henkilöstöä. Pedagogisten tukitoimien lisäksi Vantaan esiopetuksessa on käytössä rakenteellisia tukitoimia. Näitä ovat muun muassa ~~resurssierityislastentarhanopettajan, lastenhoitajan (kasvun ja oppimisen tuki)~~ varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajan, kehityksen ja oppimisen tuen lastenhoitajan, taidepedagogin tai avustajan sijoittaminen ryhmään. Tämän lisäksi on käytössä integroidun, pienennetyn ja erityisryhmän palveluita sekä tulkitsemispalveluita.

Lapsen sijoittuminen esiopetusryhmään

Vantaalla lapsia ei pääsääntöisesti siirretä toiseen toimintayksikköön esiopetusvuodeksi. Jos lapsi on ollut integroidussa ryhmässä tai erityisryhmässä ennen esiopetusta, arvioidaan tapauskohtaisesti lapsen siirtyminen esiopetusryhmään. Integroidussa ryhmässä olevat esiopetusikäiset lapset osallistuvat mahdollisuuksiensa mukaan esiopetusryhmän toimintaan. Lapsi saa kokemuksen vertaisryhmässä

toimimisesta omien edellytystensä mukaisesti. Toimintatapa edellyttää ryhmien opettajien välistä toiminnallista yhteistyötä.

Perusopetuksessa tarvittavan tuen tarpeen arviointi

Sujuvan koulunaloituksen edellytyksenä on lapsen tarvitseman tuen suunnittelu ennen koulun aloittamista. Osa lapsista tarvitsee koulun alkaessa tilapäistä tai jatkuvampaa tukea. Lasten tarvitseman tuen järjestäminen esiopetuksesta kouluun siirtymävaiheessa edellyttää tiivistä yhteistyötä esiopetuksen, perusopetuksen sekä oppilashuollon ammattihenkilöiden välillä. ~~(tehostettu Esko-tiedonsiirto)~~. Vantaalla on käytössä Eskarista ekalle – yhteistyöprosessi, joka määrittelee kaupunkitasoiset toimintatavat esi- ja alkuopetuksen siirtymävaiheessa myös tukea tarvitsevien lasten osalta. Eskarista ekalle – yhteistyöprosessi korostaa tuen tarpeen osalta sekä moniammatillisen konsultaation hyödyntämistä tuen tarpeen arvioinnissa että esiopetuksen henkilöstön roolia tiedon kokoamisessa sekä lapsen tuen tarpeen että oppimista tukevien järjestelyjen osalta. Huoltajien osallisuus tulee toteutua tuen tarpeen arvioinnin, yhteistyön ja tiedonsiirron eri vaiheissa. Tarkemmat ohjeet prosessista löytyvät Varhaiskasvatuksen intranetista.

Tietojen siirto esiopetuksesta perusopetukseen

Pedagogista arviota ja selvitystä hyödynnetään esiopetusvuoden aikana moniammatillista konsultaatiota varten tehtävässä tiedonsiirrossa, kun arvioidaan perusopetuksen ja oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa lapsen tehostetun tuen, erityisen tuen tai perusopetuksen aloituksen myöhentämisen tarvetta. Tieto lapsen erityisen tuen tarpeesta siirretään perusopetukseen pedagogisella selvityksellä, ja sitä mahdollisesti täydentävillä lausunnoilla.

Keskeiset dokumentit tiedonsiirrossa perusopetukseen ovat lisäksi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS) tai lapsen henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Kevään arviointikeskustelussa voidaan yhdessä huoltajien ja tarvittaessa perusopetuksen tai oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa koota keskeisimmät tiedot, jotka tukevat lapsen siirtymistä kouluun. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden osalta toteutetaan lisäksi tiedonsiirtokeskustelu keväällä lapsen tulevassa koulussa.

~~Tehostetun EsKo-tiedonsiirron avulla varmistetaan lapselle riittävä tuki koulun aloitukseen. EsKo-tiedonsiirtolomakkeessa tulee olla kirjattuna ne toimintatavat ja oppimisympäristön muutokset, joita lapsen tukemisessa on käytetty ja joista lapsen on katsottu erityisesti hyötyvän. Tiedonsiirto esiopetuksesta kouluun toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.~~

Tilanteissa, joissa huoltajat eivät anna suostumusta tiedon siirtoon lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun, tulee kuitenkin opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtää eteenpäin (Perusopetuslaki 40§). Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot koskevat ennen kaikkea lapsen tuen tarvetta ja tuen järjestämisen kannalta tarvittavia toimenpiteitä, ja niillä tulee olla merkitystä siirtymishetkellä. Esiopetuksen opettaja vastaa tietojen siirtämisestä. ~~Hän arvioi, mikä on opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa.~~ Esiopetuksen opettaja kertoo huoltajille, mitä tietoa siirtää ja millä perusteilla. Jos huoltajat edelleen vastustavat tietojen siirtoa, päiväkodin johtaja on yhteydessä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikköön ja sivistystoimen lakimieheen. Esiopetuksen opettaja siirtää tiedot perusopetukseen ~~saatuaan luvan lakimieheltä~~ konsultoituaan lakimiestä.

~~**Kouluvalmiuden arvioiminen**~~

~~Lapset, joiden arvioidaan tarvitsevan koulussa erityistä tukea, ohjataan huoltajien suostumuksella Sujuvasti kouluun -prosessiin. Prosessissa koordinoidaan lasten kouluvalmiusarvioihin ohjautumista sekä koulun~~

~~käyntiin liittyvän tuen suunnittelua. Sujuvasti kouluun -prosessissa arvioidaan myös niiden lasten tilanne, joille harkitaan koulun käynnin aloituksen siirtämistä vuotta myöhemmäksi.~~

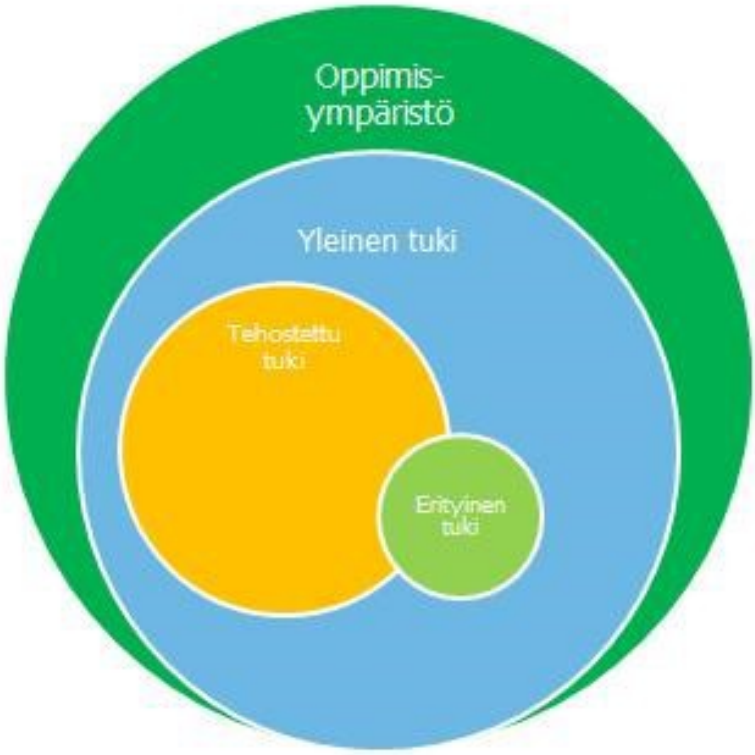
~~Lisätietoa Tehostettu EsKo-tiedonsiirrosta ja Sujuvasti kouluun -prosessista löytyy henkilökunnalle suunnatusta Esiopetuksesta kouluun -oppaasta.~~

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa huolehditaan kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä seikoista, kuten kodin ja koulun yhteistyöstä, riittävästä oppilashuollollisesta tuesta sekä oppilaanohjauksesta. Näiden määrittelyssä voidaan soveltuvin osin hyödyntää perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Jos perusopetukseen valmistavan opetuksen aikana selviää oppilaan tarve oppimisen ja koulunkäynnin tukeen, tuki annetaan oppilaalle parhaiten soveltuvalla tavalla. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015.)

~~**Kasvun ja oppimisen tuen tarpeen ilmeneminen 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla**~~
Kasvun ja oppimisen tuki 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

~~Mikäli valmistavan opetuksen aloittamisen jälkeen ilmenee, että lapsi tarvitsee kasvun ja oppimisen tukea, esiopetuksen opettaja on yhteydessä kieli- ja kulttuurikoordinaattoriin ja tarvittaessa konsultoivaan erityislastentarhanopettajaan. Kieli- ja kulttuurikoordinaattori ja konsultoiva erityislastentarhanopettaja ovat ryhmän tukena, kun pohditaan mahdollista tuen tarvetta valmistavan opetuksen aikana. Lähtökohtaisesti valmistavan opetuksen päätöstä ei pureta ilmenneen tuen tarpeen vuoksi, vaan lapselle pyritään järjestämään tarvittavat tukitoimet. Jos lapsi tarvitsee pedagogisten tukitoimien lisäksi rakenteellisia tukitoimia, toimitaan Vantaan kasvun ja oppimisen tuen linjausten mukaisesti.~~
Lapsella on oikeus pedagogisiin ja rakenteellisiin tukitoimiin 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa. Mikäli ennen esiopetusvuotta on tiedossa, että lapsi tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea, on syytä aina yksilöllisesti arvioida yhdessä huoltajien kanssa, hyötyykö lapsi esiopetusvuoden aikana valmistavasta opetuksesta. Valmistavassa opetuksessa järjestettävät pedagogiset tukitoimet suunnitellaan osana lapsen valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaa. Päätös rakenteellisesta tukitoimesta voidaan tehdä joko ennen valmistavan opetuksen alkamista tai sen aikana. Rakenteellisten tukitoimien päätöksenteossa toimitaan *Kehityksen ja oppimisen tuen linjausten* mukaisesti.

~~Tukitoimia saaneen valmistavassa opetuksessa olleen lapsen siirtyessä kouluun, tiedonsiirto tapahtuu tehostettuna EsKo-tiedonsiirtona. Tarvittaessa valmistavan opetuksen osallistuvan lapsen asiat käsitellään Sujuvasti kouluun -prosessissa.~~ Eskarista ekalle -yhteistyöprosessi koskee myös valmistavassa opetuksessa olevia lapsia. Tuen tarpeen arvioinnin ja tiedonsiirron osalta tehdään yhteistyötä tämän yhteistyöprosessin mukaisesti.

Kuvio poistuu: ~~*Kuvio 2. Kaikille yhteinen laadukas esiopetus*~~

5.2 Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea[52]. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso luku 6 Oppilashuolto).

Yhteistyö huoltajien kanssa tuen aikana Vantaan esiopetuksessa

52 Valtioneuvoston asetus (422/2012)

Kasvun ja oppimisen tuen aikana yhteistyö korostuu. Vastuu yhteistyöstä on esiopetuksen opettajalla. Huoltajilla ja esiopetuksen henkilöstöllä on lasten kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa omat, toisiaan täydentävät tehtävänsä.

Kodin ohella esiopetus on lapsen kasvulle ja oppimiselle tärkeä kasvuympäristö. Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että lapsi saa kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Yhteistyö perustuu avoimeen ja tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen.

Tuen antamisen käytännöistä esiopetuksessa tai valmistavassa opetuksessa keskustellaan huoltajien kanssa jo ennen esiopetukseen siirtymistä, jos lapsella on havaittu tuen tarve. Pedagogisen arvion tai selvityksen avulla tieto tuen tarpeesta ja käytössä olleista pedagogisista ja rakenteellisista toimenpiteistä tuen tarpeeseen vastaamiseksi siirretään esiopetukseen. Huoltajat saavat tutustuttavaksi tuen tarvetta ja tarvittavia tukitoimia kuvaavan pedagogisen arvion tai selvityksen.

Lapsen tuen tarpeeseen vastaamisesta esiopetuksen tai valmistavan opetuksen aikana keskustellaan huoltajien kanssa lapsikohtaisten keskustelujen (LEOPS/HOJKS) yhteydessä. Jos perusopetuksen henkilöstöä tai oppilashuollon ammattihenkilöihin kuuluvia asiantuntijoita konsultoidaan lapsen tuen tarpeeseen vastaamisesta perusopetuksessa, huoltajilla tarjotaan mahdollisuus osallistua keskusteluun.

Kaikki esiopetuksesta tehtävä tiedonsiirto lapsen tuen tarpeeseen liittyen (LEOPS/HOJKS ja erityisen tuen tarpeen osalta pedagoginen selvitys) annetaan huoltajien tutustuttavaksi ennen niiden toimittamista eteenpäin.

~~Huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välinen yhteistyö on onnistuneen oppimispolun perusta. Toimiva yhteistyö huoltajien ja esiopetuksen henkilöstön välillä lisää lapsen hyvinvointia ja oppimista. Vuorovaikutus huoltajien kanssa lisää kasvattajatiimin tuntemusta lapsesta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajille yhteistyö antaa tietoa lapsen oppimisesta ja kasvusta sekä tukemisen mahdollisuuksista.~~

~~Huoltajien odotukset ja tarpeet yhteistyölle vaihtelevat. Onnistuneen yhteistyön perusta on selkeä ja toimiva viestintäkulttuuri, joka rakentuu molemminpuoliselle arvostukselle, luottamukselle, avoimuudelle ja toisen osapuolen kuulemiselle. Viestintäkulttuurilla tarkoitetaan tässä niitä yhteistyön muotoja ja kanavia, joiden kautta tietoa jaetaan ja vastaanotetaan. Huoltajien kanssa sovitaan, mitä viestintäkanavia käytetään. Viestintään liittyvät toiveet kysytään perheiltä itseltään.~~

5.3 Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osaaikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Yleinen tuki Vantaan esiopetuksessa

Huoltajien tai esiopetuksen kasvattajatiimin havaitsemiin lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin reagoidaan heti. Tuen tarpeet voivat vaihdella tilapäisestä jatkuvaan ja vähäisestä vahvempaan. Tukimuotoja määriteltäessä tulee huomioida kunkin lapsen oppimistyylit sekä perheiden erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat.

~~Yleisen tuen~~ Kehityksen ja oppimisen tuen valikkoa ja ~~EsKo~~ esiopetusikäisen lapsen havainnointia käytetään yleisen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Yleisen tuen antamisesta ja toteutuksesta sovitaan yhdessä huoltajien ja mahdollisuuksien mukaan lapsen kanssa. Lapsen tuen tarpeet sekä yleisen tuen aikana käytettävät tukimuodot kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan.

Konsultoiva ~~erityislastentarhanopettaja~~ varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi esiopetuksen kasvattajatiimiä yleisen tuen vaiheessa pedagogisten menetelmien tai välineiden käyttöönotossa, jos ryhmässä ei työskentele varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai varhaiskasvatuksen resurssierityisopettaja. ~~Hän tukee kasvattajatiimiä löytämään ja toteuttamaan kullekin lapselle sopivia pedagogisia menetelmiä ja välineitä.~~ Lisäksi pedagogisten ratkaisujen suunnittelussa sekä hyvinvointityön työntekijät että lasta mahdollisesti jo tuntevat asiantuntijat, kuten terapeutit, ovat tärkeitä yhteistyötahoja.

5.4 Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti[53]. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

53 Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Tehostettu tuki Vantaan esiopetuksessa

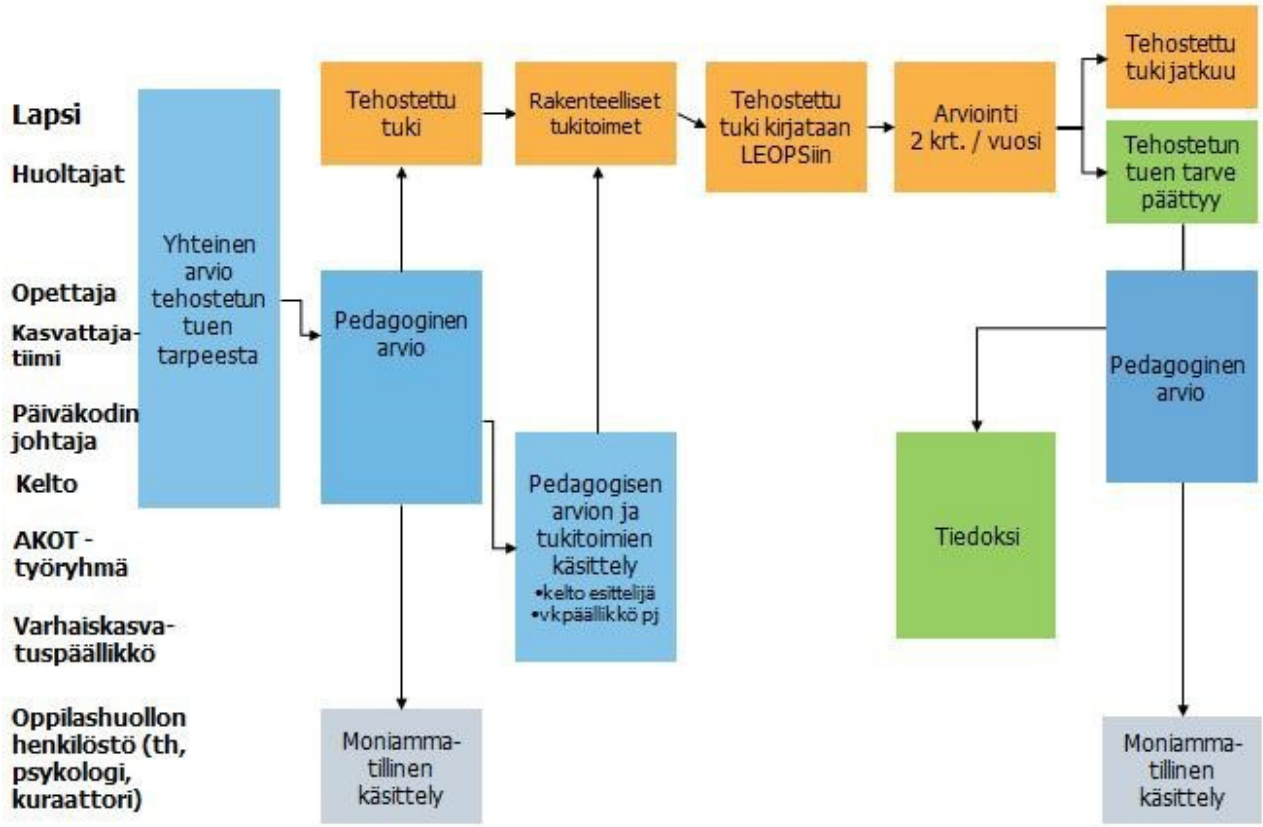
Mikäli yleinen tuki ei riitä, käynnistetään toimenpiteet tehostetun tuen järjestämiseksi lapselle. Tehostetun tuen tavoitteena on mahdollistaa säännöllisen tuen tarpeessa olevan lapsen täysipainoinen osallistuminen esiopetukseen. Tehostetun tuen aikana käytettävät pedagogiset tukitoimet kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS) ja lisäksi tehostetun tuen osalta arvioidaan aina rakenteellisten tukitoimien tarve. Tehostetun tuen aikana käytettäviä tukimuotoja Vantaan esiopetuksessa on kuvattu tarkemmin luvussa 5.1.

Lapsen tehostetun tuen tarve arvioidaan yhteistyössä huoltajan kanssa. Esiopetuksen opettajan vastuulla on käynnistää prosessi tehostetun tuen järjestämiseksi. Konsultoiva ~~erityislastentarhanopettaja~~ varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja konsultoi tehostetun tuen aloittamista. Tehostetun tuen aloittaminen perustuu aina pedagogiseen arvioon, jonka laatii esiopetuksen opettaja yhteistyössä konsultoivan ~~erityislastentarhanopettajan~~ varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Pedagogista arviota tehtäessä yhteistyö oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa on tärkeää, sillä tehostetun aloittaminen perustuu tälle yhteistyölle.

~~Päiväkodin johtaja toimittaa pedagogisen arvion ja tukitoimiesityksen konsultoivalle erityislastentarhanopettajalle.~~ Tehostetun tuen aloittaminen~~, järjestäminen~~ ja lapsen mahdollisesti tarvitsemat rakenteelliset tukitoimet esiopetuksessa tai valmistavassa opetuksessa käsitellään Alueellisessa kasvun ja oppimisen tuen (AKOT)-työryhmässä, jossa asian esittelijänä toimii toimintayksikön konsultoiva ~~erityislastentarhanopettaja~~ varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päätöksen tekijänä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö.

Tehostetun tuen pedagogiset tukitoimet otetaan käyttöön heti, kun tuen tarve ilmenee. Rakenteelliset tukitoimet otetaan käyttöön, kun tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö on ne myöntänyt. Mikäli esiopetusvuoden aikana todetaan, että tehostetun tuen tarvetta ei enää ole, tulee muutos viedä tiedoksi AKOT-työryhmään. Esiopetuksen opettaja vastaa siitä, että tieto siirtyy konsultoivalle ~~erityislastentarhanopettajalle~~ varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, joka vie asian edelleen tiedoksi AKOT-työryhmälle. Tällöin lapsi siirtyy ~~takaisin~~ yleiseen tukeen.

Tarkemmat ohjeet tehostettuun tukeen liittyvästä prosessista ja vastuista Varhaiskasvatuksen intranetissa.

Kuvio poistuu: ~~*Kuvio 3. Tehostettu tuki - prosessikuvaus*~~

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon

ammattihenkilöiden kanssa[54]. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Pedagoginen arvio Vantaan esiopetuksessa

~~Pedagogisen arvion laatimiseen on Vantaalla käytössä Pedagoginen arvio -lomake.~~
Päiväkodin johtaja vastaa siitä, että pedagoginen arvio laaditaan lapsesta, jolla on tehostetun tuen tarve. Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai valmistavaan opetukseen siirtyvien lasten kohdalla, joilla on tehostuen tuen tarve, pedagogisen arvion laatii ryhmän ~~lastentarhanopettaja~~ varhaiskasvatuksen opettaja tai erityisopettaja keväällä ennen esiopetusvuoden alkua yhteistyössä konsultoivan ~~erityislastentarhanopettajan~~ varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tuen tarpeen ilmetessä esiopetuksen tai valmistavan opetuksen aikana pedagogisen arvion laatii ~~esiopetuksen opettaja~~ esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja yhteistyössä konsultoivan ~~erityislastentarhanopettajan~~ varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. ~~Lastentarhanopettaja~~ Varhaiskasvatuksen opettaja tai esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja konsultoi esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstöä (kuraattori ja/tai psykologi ja/tai terveydenhoitaja) laatiessaan pedagogista arviota, ja kirjaa konsultaation pedagogiseen arvioon.

Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle aiemmin laadittua lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaa huoltajan luvalla. Lisäksi pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään esiopetusvuoden alussa lapsesta tehtyä ~~EsKo~~ Esiopetusikäisen lapsen havainnointia.
~~Yleisen tuen valikon käytöstä saatua tietoa voidaan hyödyntää pedagogisen arvion laadinnassa.~~

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan[55]. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa[56]. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

54 Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

55 Laki perusopetuslain muuttamisesta 1288/2013, 16 a §

56 Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana Vantaan esiopetuksessa

Kaikille Vantaalla esiopetukseen osallistuville laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), joka sisältää tarvittaessa tehostetun tuen suunnitelman. Pedagogista arviota, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ja muita asiantuntijalausuntoja hyödynnetään huoltajan luvalla tehostettua tukea varten laadittavaan oppimissuunnitelmaan.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelma ja sen sisältävän tehostetun tuen suunnitelman laatii esiopetuksesta vastaava opettaja tai erityisopettaja yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsi osallistuu suunnitelman laadintaan mahdollisuuksien mukaan. Tarvittaessa suunnitelman laadinnassa käytetään konsultoivan ~~erityislastentarhanopettajan~~ varhaiskasvatuksen erityisopettajan tai ~~erityislastentarhanopettajan~~ varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajan asiantuntijuutta. Laadintaan voi osallistua myös muita asiantuntijoita. Yhdessä lapsen huoltajien kanssa sovitaan niistä pedagogisista ratkaisuista, joilla lasta pyritään tukemaan.

Lapsen esiopetuksen tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti. Tehostettua tukea saavien lasten suunnitelma ~~tulee arvioida vähintään kaksi kertaa~~ arvioidaan tarpeen mukaan esiopetusvuoden aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa.

~~Lapsen esiopetuksen tai oppimissuunnitelma ja siihen liittyvä tehostetun tuen suunnitelma siirtyy huoltajien luvalla kouluun esiopetusvuoden päättyessä. Tilanteissa, joissa huoltajat eivät anna suostumusta tiedon siirtoon lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun, tulee kuitenkin opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtää eteenpäin (Perusopetuslaki 40§). Esiopetuksen opettaja vastaa tietojen siirtämisestä. Hän arvioi, mikä on opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa. Esiopetuksen opettaja kertoo huoltajille, mitä tietoa siirtää ja millä perusteilla. Jos huoltajat edelleen vastustavat tietojen siirtoa, päiväkodin johtaja on yhteydessä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikköön ja sivistystoimen lakimieheen. Esiopetuksen opettaja siirtää tiedot perusopetukseen, saatuaan luvan lakimieheltä.~~

5.5 Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta[57]. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Erityinen tuki Vantaan esiopetuksessa

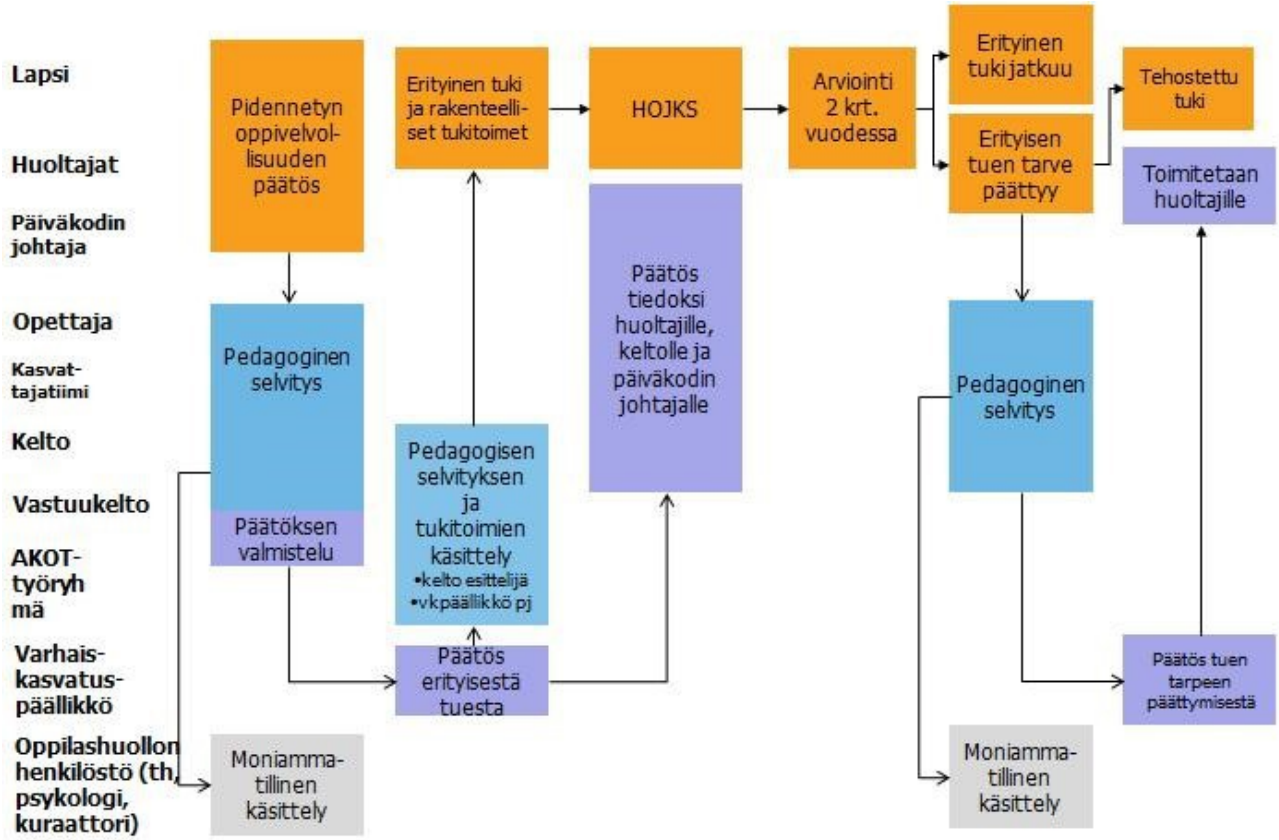
57 Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Erityisen tuen päätökset koskeva pääsääntöisesti pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen saaneita lapsia. Vantaalla rakenteelliset tukitoimet ovat saatavilla tarvittaessa jo tehostetun tuen aikana.

Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon huoltajien, esiopetuksen opettajan tai erityisopettajan sekä lasta tutkivien ja kuntouttavien tahojen näkemys ~~lapsesta ja hänen tuen tarpeistaan~~ lapsen tuen tarpeesta mm. palveluiden ja apuvälineiden osalta. Erityisen tuen tehtävänä on tarjota yksilöllisesti suunniteltua ja toteutettua kasvun ja oppimisen tukea.

Erityistä tukea saavat lapset sijoittuvat pääsääntöisesti integroituihin ryhmiin tai erityisryhmään. Erityisopetuksen toteuttamisesta vastaa ~~erityislastentarhanopettaja~~ varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Erityistä tukea saavien lasten osallistuminen esiopetusryhmään tulee toteuttaa kunkin lapsen edellytysten mukaan ja osallistumisen määrä ja tavat voivat vaihdella. Esiopetusryhmän toimintaan osallistumista tulee arvioida vuoden aikana, ja lisätä tai vähentää osallistumisaikaa / -kertoja lapsen tarpeiden mukaisesti.

Tarkemmat ohjeet erityiseen tukeen liittävästä prosessista ja vastuista Varhaiskasvatuksen intranetista.

Kuvio poistuu: ~~*Kuvio 4. Erityinen tuki prosessikuvaus*~~

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys[58]. Opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi[59].

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Pedagoginen selvitys Vantaan esiopetuksessa

Vantaan esiopetuksessa pedagoginen selvitys laaditaan kaikista niistä lapsista, joille esitetään erityistä tukea. ~~Pedagogisen selvityksen laatimiseen on Vantaalla käytössä Pedagoginen selvitys -lomake.~~

58 Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010) ja hallintolaki 34, 35 ja 36 § (434/2003) [59] Perusopetuslaki 17§ 3 mom. (642/2010)

~~Konsultoiva erityislastentarhanopettaja vastaa pedagogisen selvityksen laatimisesta. Pedagogiseen selvitykseen tarvitaan lapsen esiopetuksen opettajan selvitys lapsen oppimisen etenemisestä. Konsultoiva erityislastentarhanopettaja konsultoi esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstöä (kuraattori ja/tai psykologi ja/tai terveydenhoitaja) laatiessaan pedagogista selvitystä ja kirjaa konsultaation pedagogiseen selvitykseen.~~
Varhaiskasvatuksen opettaja/esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja vastaa pedagogisen selvityksen laatimisesta erityistä tukea varten sekä ennen esiopetuksen alkamista että esiopetuksen aikana. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja auttaa tarvittaessa pedagogisen selvityksen laatimisessa. Lisäksi pedagogista selvitystä varten konsultoidaan oppilashuollon ammattihenkilöstöön kuuluvia työntekijöitä.

~~Konsultoiva erityislastentarhanopettaja (vastuukelto) toimittaa pedagogisen selvityksen varhaiskasvatuspäällikölle erityisen tuen päätöstä varten. Rakenteellisen tuen tarpeen muuttuessa pedagoginen selvitys ja päiväkodinjohtajan laatima tukitoimiesitys käsitellään Alueellisessa kasvun ja oppimisen tuen (AKOT) -työryhmässä.~~
Esiopetuksen opettaja tai erityisopettaja toimittaa pedagogisen selvityksen ja mahdollisen lausunnon konsultoivalle varhaiskasvatuksen erityisopettajalle huoltajan kuulemista varten. Huoltajan kuulemisen jälkeen konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja toimittaa huoltajan kuulemislomakkeen ja pedagogisen selvityksen varhaiskasvatuspäällikölle erityisen tuen päätöksen tekoa varten. Erityisen tuen päätös tuodaan tiedoksi Alueelliseen kehityksen ja oppimisen tuen (AKOT) -työryhmään. Lisäksi mahdolliset muutokset rakenteellisen tuen tarpeessa, joista erityisen tuen päätöksessä on päätetty, käsitellään AKOT-työryhmässä.

Pedagoginen selvitys kouluun siirtymisvaiheessa
~~Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevista lapsista laadittu pedagoginen selvitys päivitetään esiopetusvuoden keväällä ja toimitetaan perusopetuksen aluekoordinaattorille.~~
Jos lapsen arvioidaan tarvitsevan erityistä tukea perusopetuksen alkaessa, laaditaan pedagoginen selvitys perusopetukseen sovitun aikataulun mukaisesti esiopetusvuoden aikana. Pedagogista selvitystä tehtäessä hyödynnetään oppilashuollon ammattihenkilöiden asiantuntemusta. Pedagogiseen selvitykseen voidaan myös liittää asiantuntijalausunto, joka antaa lisätietoa lapsen tuen tarpeesta. Tarkemmat tiedot pedagogisen selvityksen tekemiseen liittyvistä yhteistyökäytännöistä ja prosessin etenemisestä Eskarista ekalle -yhteistyöprosessissa, joka löytyy Varhaiskasvatuksen intranetista.

~~**Tehostetusta tuesta erityiseen tukeen kouluun siirtymisvaiheessa**~~
~~Lapsille, jotka ovat saaneet esiopetuksen aikana tehostettua tukea ja siirtyvät perusopetuksessa erityiseen tukeen, laaditaan pedagoginen selvitys perusopetuksessa. Perusopetus hyödyntää selvityksen laatimisessa Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa ja EsKo-tiedonsiirtoa.~~

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös[59]. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa[60]. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti[61]. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen

59 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642 /2010)

60 Perusopetuslaki 17 § 3 mom (642/2010)

poikkeava järjestäminen[62]. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla[63]. Päätös on aina perusteltava[64]. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten[65]. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Erityisen tuen päätös Vantaan esiopetuksessa

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä kuullaan huoltajaa ja mahdollisuuksien mukaan lasta. ~~Päiväkodin johtaja~~ Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa huoltajien kuulemisesta yhteistyössä päiväkodin johtajan kanssa esiopetusta koskien. Huoltajan kuulemislomake ja sen liitteenä oleva asiantuntijalausunto ja pedagoginen selvitys toimitetaan varhaiskasvatuspäällikölle, joka tekee kirjallisen päätöksen erityisestä tuesta.

~~Erityisestä tuesta tehdään kirjallinen päätös. Tämän päätöksen tekee tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö. Lapsen tarvitsemat rakenteelliset tukitoimet määritellään Alueellisessa kasvun ja oppimisen tuen (AKOT) -työryhmässä.~~

Erityisestä tuesta, huoltajan kuulemisesta ja pidennetystä oppivelvollisuudesta on erillinen ohje ~~esiopetuksen henkilöstölle~~ Varhaiskasvatuksen intranetissa.-

61 Hallintolaki (434/2003)

62 Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

63 Perusopetuslaki 42 § 2 mom. (642/2010)

64 Hallintolaki 45§ 1mom. (434/2003)

65 Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen[66]. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta

66 Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi[67]. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) Vantaan esiopetuksessa

Kaikille ~~Vantaalla esiopetukseen osallistuville laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS), joka sisältää tarvittaessa~~ erityisen tuen päätöksen saaneille lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). ~~Pedagogista arviota,~~ Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, ~~ja~~ muita asiantuntijalausuntoja sekä lapselle laadittua pedagogista selvitystä hyödynnetään huoltajan luvalla HOJKS:n laadinnassa. Päiväkodin johtajan vastaa siitä, että erityisen tuen päätöksen saaneille lapsille on laadittu HOJKS ~~osana LEOPS:a.~~

Lapsen esiopetuksen opettaja ~~(lto/elto)~~ tai erityisopettaja vastaa HOJKS:n laatimisesta, toteutuksesta ja arvioinnista yhteistyössä lapsen kasvatukseen ja opetukseen osallistuvien asiantuntijatahojen kanssa. HOJKS laaditaan aina yhteistyössä huoltajien kanssa. Huoltajat ovat myös mukana HOJKS:n toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa. Lapsi osallistuu suunnitelman laadintaan mahdollisuuksien mukaan.

HOJKS:n toteutumista seurataan säännöllisesti. Erityistä tukea saavien lasten suunnitelma tulee arvioida vähintään kaksi kertaa esiopetusvuoden aikana. Arviointi tehdään yhteistyössä huoltajien kanssa. Arvioinnin pohjalta suunnitelmaa tarkistetaan lapsen tarpeiden mukaisesti.

~~HOJKS siirtyy huoltajien luvalla kouluun esiopetusvuoden päättyessä. Tilanteissa, joissa huoltajat eivät anna suostumusta tiedon siirtoon lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun, tulee kuitenkin opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtää eteenpäin (Perusopetuslaki 40§). Esiopetuksen opettaja vastaa tietojen siirtämisestä. Hän arvioi, mikä on opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa. Esiopetuksen opettaja kertoo huoltajille, mitä tietoa siirtää ja millä perusteilla. Jos huoltajat edelleen vastustavat tietojen siirtoa, päiväkodin johtaja on yhteydessä tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikköön ja sivistystoimen lakimieheen. Esiopetuksen opettaja siirtää tiedot perusopetukseen, saatuaan luvan lakimieheltä.~~

Pidennetty oppivelvollisuus

67 Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin[68]. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta[69]. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen[70]. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta[71]. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin[73] eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetty oppivelvollisuus Vantaan esiopetuksessa

Kun lapselle on asiantuntijalausunnossa suositeltu pidennettyä oppivelvollisuutta, järjestetään huoltajan kuuleminen koskien sekä pidennettyä oppivelvollisuutta että erityistä tukea. ~~Vantaalla päätös pidennetystä~~

68 Perusopetuslaki 25 § 2 mom. (628/1998)

69 Perusopetuslaki 9 § 2 mom. (628/1998)

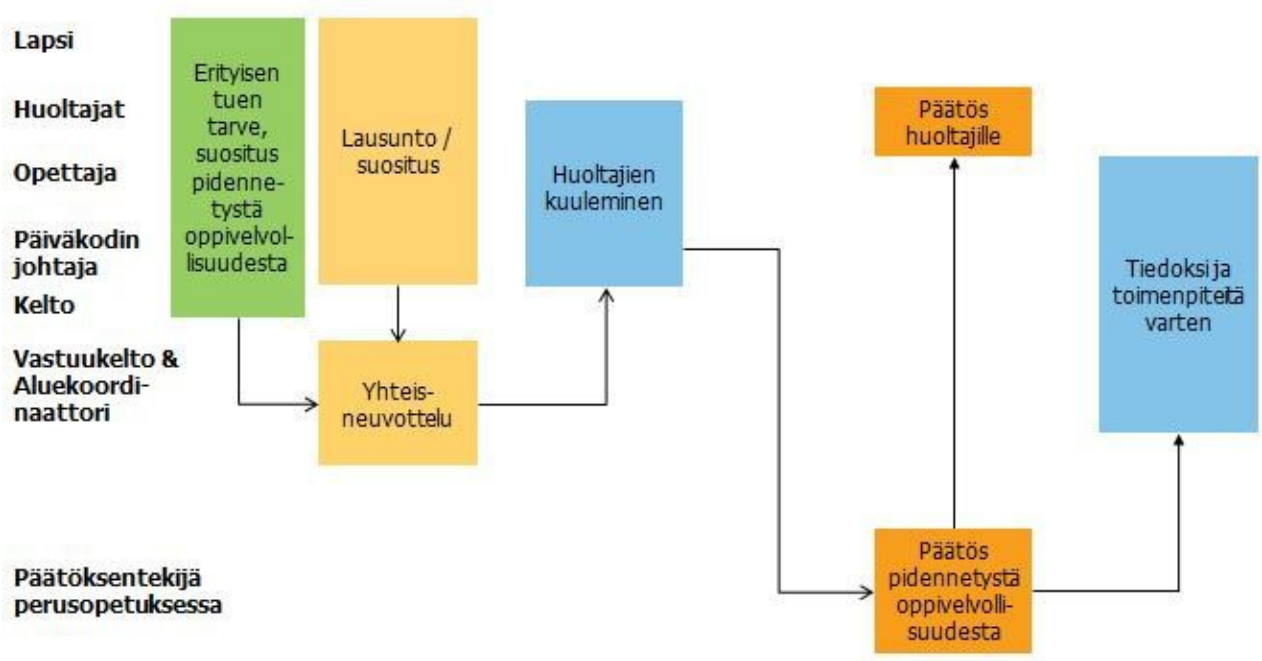
70 Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

71 Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 2-3 mom. (1040/2014) [73] Perusopetuslaki (628/1998) 27 §

~~oppivelvollisuudesta valmistellaan perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen yhteistyönä.~~ ~~Perusopetuksen aluekoordinaattori ja konsultoiva erityislastentarhanopettaja (vastuukelto) valmistelevat pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen.~~ Vantaalla pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksenteossa tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä. Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen aluepäällikkö.

Pidennetty oppivelvollisuus toteutetaan Vantaalla varhaiskasvatuksen järjestämässä esiopetuksessa yhdestä kahteen vuotta riippuen pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisen ajankohdasta ja lapsen yksilöllisistä tarpeista.

Pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta sekä huoltajien kuulemisesta on erillinen ohje ~~esiopetuksen henkilöstölle~~ Varhaiskasvatuksen intranetissa.

Kuvio poistuu: ~~*Kuvio 5. Pidennetty oppivelvollisuus – päätöksentekoprosessi (ks. lisäksi erityinen tuki prosessikuvaus)*~~

5.6 Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa[72]. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on

72 Perusopetuslaki 16 § 2 mom. (642/2010)

vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Osa-aikainen erityisopetus Vantaan esiopetuksessa

~~Osa-aikaista erityisopetusta annetaan tarvittaessa jo yleisen tuen vaiheessa. Osa-aikainen erityisopetus voidaan toteuttaa konsultoivan erityislastentarhanopettajan esiopetuksen opettajalle antamalla ohjauksella ja konsultaatiolla. Konsultoiva erityislastentarhanopettaja ja esiopetuksen opettaja pohtivat yhdessä lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita, oppimisvalmiuksia, tuen tarpeita ja käytettäviä opetusmenetelmiä sekä -materiaaleja. Esiopetuksen opettaja toteuttaa osa-aikaista erityisopetusta konsultoivan erityislastentarhanopettajan seurannassa. Integroidussa ryhmässä ja erityisryhmässä osaaikaisesta erityisopetuksesta vastaa erityislastentarhanopettaja. Resurssierityislastentarhanopettaja vastaa hänelle nimettyjen lasten osa-aikaisesta erityisopetuksesta sekä mahdollisuuksien mukaan toimintayksikön muiden lasten osa-aikaisesta erityisopetuksesta joko henkilökohtaisesti tai esiopetuksen opettajaa konsultoiden. Osa-aikaisen erityisopetuksen antaminen kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.~~

Osa-aikainen erityisopetus on joustava tuen järjestämisen muoto, joka on mahdollista järjestää kaikilla tuen tasoille. Esiopetuksessa ja valmistavassa opetuksessa tehtävä jatkuva havainnointi auttaa esiopetuksen opettajaa tai erityisopettajaa tunnistamaan tarpeet, joihin osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan vastata. Myös yhteistyö hyvinvointityön kuraattorien ja psykologien sekä mahdollisten muiden lasta jo tuntevien asiantuntijoiden kanssa auttaa tunnistamaan ja suunnittelemaan osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämistä. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan mahdollisimman pian tarpeen ilmettyä, ja suunnitellaan osana lapsen esiopetuksen järjestämistä. Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestäminen sekä tavoitteiden että toimintatapojen osalta suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistapa kirjataan lapsen esiopetuksen tai valmistavan opetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS) tai henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS). Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteista ja toimintatavoista sovittaessa on tärkeää myös sopia, milloin osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisen tarvetta ja järjestämistapaa arvioidaan ja tarpeen mukaan tarkennetaan.

Osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisessä hyödynnetään aina varhaiskasvatuksen erityisopettajan osaamista. Jos ryhmässä ei työskentele varhaiskasvatuksen erityisopettajaa tai varhaiskasvatuksen resurssierityisopettajaa, niin konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja konsultoi ja ohjaa esiopetuksen opettajaa osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämisessä.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla[73]. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Erityisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

73 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet Vantaan esiopetuksessa

~~Tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee omien erityistarpeidensa vuoksi apuvälinettä oppimisensa tueksi, päiväkodin johtaja laatii yhteistyössä konsultoivan erityislastentarhanopettajan kanssa vapaamuotoisen hakemuksen varhaiskasvatuspäällikölle. Hakemukseen liitetään asiantuntijalausunto apuvälineen tarpeesta. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti ja niiden käyttö ja hyödyllisyys arvioidaan lapsen pedagogisissa asiakirjoissa. Tarvittavat apuvälineet hankitaan joko päiväkodin toimesta tai erillisellä hakemuksella keskitetysti varhaiskasvatuspalveluista. Päätöksen apuvälineen hankinnasta tekee varhaiskasvatuksen johtaja.~~

Avustajapalvelun järjestämisen osalta toimitaan *Kehityksen ja oppimisen tuen linjausten* mukaisesti eli avustaja rakenteellisena tukitoimena käsitellään alueellisessa kehityksen ja oppimisen tuen työryhmässä (AKOT).

Tilanteissa, joissa lapsi tarvitsee omien erityistarpeidensa vuoksi tulkitsemispalvelua, oppimis- ja ohjauskeskuksen palveluja tai apuvälinettä oppimisensa tueksi, tarve arvioidaan yksilöllisesti ja moniammatillisesti. Konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja päiväkodin johtaja ovat mukana suunnittelemassa opetukseen osallistumisen edellyttämien palveluiden järjestämistä ja erityisten apuvälineiden käyttöä. Tarkemmat ohjeet näiden palveluiden ja erityisten apuvälineiden järjestämisestä ja päätöksenteosta ovat Varhaiskasvatuksen intranetissa.

~~Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista jota esiopetusyksikön henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin voidaan tilata erimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palveluita. Palveluja ovat esimerkiksi ohjauskäynnit ja konsultaatiot esiopetusryhmään. Syyslukukauden osalta palvelun maksaa varhaiskasvatuksen tulosalue ja kevätlukukauden osalta perusopetuksen tulosalue. Tulosyksikön varhaiskasvatuspäällikkö tekee päätöksen maksusitoumuksen pohjalta.~~

5.7 Paikallisesti päätettävät asiat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestämisen käytännöt mahdollisimman konkreettisesti opetuksen järjestäjän määrittämällä tavalla. Opetussuunnitelmassa voidaan käyttää perusteiden tekstiä soveltuvin osin.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan:

Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

- tuen käytännön järjestämiseen liittyvät keskeiset paikalliset linjaukset
- ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallit
- toiminta nivelvaiheissa ja tiedonsiirtoon liittyvät käytänteet
- kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden suunnitelmallinen seulonta tuen järjestämiseksi, arviointi tuen aikana sekä seuranta

- yhteistyö, vastuut ja työnjako esiopetuksesta vastaavan hallinnon sisällä sekä muiden hallintokuntien kanssa
- yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa, järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa
- huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön keskeiset toimintaperiaatteet kasvun ja oppimisen tuen kysymyksissä
- kasvun ja oppimisen tukeen liittyvät toimivaltuudet eri hallintopäätöksissä

Yleinen tuki

- yleisen tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Tehostettu tuki

- tehostetun tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen arvion laadintaan liittyvät käytänteet
- toimintatavat lapsen tehostetun tuen aloittamisessa, toteuttamisessa ja päättämisessä
- oppimissuunnitelman laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
- menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen arvion ja oppimissuunnitelman laadinnassa, tehostetun tuen järjestämisessä

Erityinen tuki

- erityisen tuen käytännön järjestäminen
- pedagogisen selvityksen laadintaan liittyvät käytänteet
  - huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely
  - erityisen tuen päätöksen tekeminen
  - erityisen tuen päätöksen tarkistaminen
  - toimintatavat, kun erityinen tuki päätetään lopettaa ja tuki jatkuu tehostettuna tukena
  - HOJKSin laadintaan, arviointiin ja tarkistamiseen liittyvät käytänteet
  - yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
  - menettelytavat mahdollisten asiantuntijalausuntojen käytössä
  - menettelytavat ja yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa pedagogisen selvityksen ja HOJKSin laadinnassa, erityisen tuen järjestämisessä sekä tuen vaikutusten seurannassa ja arvioinnissa
    - pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten kohdalla
      - lapsen ohjautuminen pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, monialainen yhteistyö prosessissa
    - opetuksen käytännön järjestäminen
    - yhteistyö muun varhaiskasvatuksen kanssa sekä muu yhteistyö, eri toimijoiden vastuut ja työnjako
    - yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa

Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

- tuen käytännön järjestäminen
- yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken
- huoltajalle ja lapselle tiedottamiseen ja huoltajan ja lapsen kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvät toimintatavat

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään tulkitsemis- ja avustajapalveluihin sekä muihin opetuspalveluihin ja erityisiin apuvälineisiin liittyvät[74] hallinnolliset käytänteet ja päätöksenteko opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

6. Oppilashuolto

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen opiskeluhuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetusyksikkö tai esiopetus. Koulutuksen järjestäjään viitataan käsitteellä opetuksen järjestäjä[75].

Lasten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muutosten myötä oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetuksen perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy kiinteästi esiopetuksen tehtävään edistää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytyksiä. Oppilashuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus[76].

Lapsella on oikeus saada maksutta oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää[77]. Esiopetuksen oppilashuolto koskee myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia lapsia. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetusyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon[78]. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Esiopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, opetustoimeen kuuluvan oppilashuollon tavoitteista sekä paikallisen opetussuunnitelman ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Esiopetuksen toteuttamiseen kuuluvasta kasvun ja oppimisen tuesta määrätään perusteiden luvussa 5[79].

74 Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

75 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 1 § 3 mom.

76 YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989

77 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 4 mom.

78 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 1 - 2 mom.

79 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 6 §

Hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

~~Vantaalla esiopetuksen oppilashuoltoa kutsutaan esiopetuksen hyvinvointityöksi. Esiopetuksen hyvinvointityö on osa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa hyvinvointityötä. Esiopetuksen hyvinvointityöhön kuuluu ennaltaehkäisevä yhteisöllinen ja yksilökohtainen hyvinvointityö. Esiopetuksen hyvinvointityötä toteuttavat Vantaalla esiopetuksen henkilökunnan, lisäksi neuvolan henkilöstö, esiopetuksen psykologit ja kuraattorit yhdessä huoltajien ja lasten kanssa.~~

Vantaalla esiopetuksen oppilashuoltoa kutsutaan esiopetuksen hyvinvointityöksi. Esiopetuksen hyvinvointityöhön sisältyvät ennaltaehkäisevä yhteisöllinen ja yksilökohtainen hyvinvointityö. Esiopetuksessa lasten hyvinvointia tuetaan yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Lisäksi esiopetuksen hyvinvointityö kuuluu esiopetuksen psykologien ja kuraattorien sekä lasten neuvoloiden henkilöstön tehtäviin. Hyvinvointityössä mukana voivat olla myös muut yhteistyötahot.

Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käytänteet on koottu varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnattuun *Vantaan Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjaan*.

Perusopetukseen valmistava opetus ohjaa tunnistamaan eri kulttuureja yhdistäviä hyvän elämän arvoja ja periaatteita. Opiskelu vahvistaa opiskelijan taitoja toimia kulttuurisesti monimuotoisessa yhteiskunnassa sekä kartuttaa oppilaan kulttuurienvälistä toimintakykyä. Opetus kannustaa vuorovaikutukseen eri kulttuuriryhmien välille ja kantaväestön kanssa. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa edistetään hyviä etnisiä suhteita. Syrjintää, rasismia, väkivaltaa tai kiusaamista ei sallita missään muodossa eikä keneltäkään.

Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa huolehditaan kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvoinnista ja siihen liittyvistä seikoista, kuten kodin ja koulun yhteistyöstä, riittävästä oppilashuollollisesta tuesta sekä oppilaanohjauksesta.
(Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Hyvinvointityö Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Valmistavan opetuksen hyvinvointityötä toteutetaan osana esiopetuksen hyvinvointityötä. Valmistavan opetuksen hyvinvointityön tavoitteena on tukea lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen edellytyksiä sekä luoda kieltä ja kulttuuria tukeva terveellinen kasvu- ja oppimisympäristö.

~~Vaikka lapsella ei olisi voimassa olevaa oleskelulupaa, hänellä on oikeus valmistavan opetuksen aikana yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen hyvinvointityöhön sekä määräaikojen puitteissa annettaviin hyvinvointipalveluihin (neuvolan palvelut, psykologi- ja kuraattoripalvelut, lasten neuvolapalvelut) ja niissä tarvittaviin tulkkipalveluihin.~~ (Kappale siirretty Yksilökohtainen hyvinvointityö 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla -kappaleeseen)

6.1 Monialainen oppilashuollon yhteistyö

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus[80]. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä

80 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 9 § 1 mom.

lapsen ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon lapsen ikä ja edellytykset[81]. Esiopetusyhteisön tai lasten hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä huoltajan kanssa.

Esiopetuksessa oppilashuolto on esiopetusyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu esiopetusyhteisön hyvinvoinnista on esiopetuksen henkilökunnalla[82]. Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä terveydenhoitopalvelut, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina[83]. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin lapseen, lapsen kehitysympäristöihin kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan siten, että ne ovat helposti saatavilla[85]. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa[84].

Lapsen huoltajalle annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja[85]. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisäävät oppilashuollon tuntemusta ja edesauttavat palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään esiopetusyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia[86].

Monialainen hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa (Osa laatikosta siirretty oppilashuoltoryhmät luvusta)

Vantaalla esiopetuksen hyvinvointityössä tehdään moniammatillista ja poikkihallinnollista yhteistyötä. Vantaalaisen hyvinvointityön tavoitteena on ennaltaehkäisy, varhainen tukeminen ja asioihin puuttuminen tilanteen vaatimalla tavalla ja intensiteetillä.

Hyvinvointityötä toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Hyvinvointityötä ohjaavat luottamuksellisuus sekä lapsen ja huoltajan kunnioittaminen. Hyvinvointityöstä ja siihen liittyvistä toimintatavoista tulee antaa riittävästi tietoa huoltajille sekä esiopetusvuoden alkaessa että esiopetusvuoden aikana.

81 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

82 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 ja 2 mom.

83 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 3 § 3 mom. ja terveydenhuoltolaki (1326/2010) 15 § [85] Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

84 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 15 § ja 17 §

85 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 11 § 1 - 2mom.

86 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 25 §

(Laatikko siirretty oppilashuoltoryhmät kappaleesta) **Monialainen yhteistyö on perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilashuollossa tärkeää. Oppilashuolto järjestetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kuten perheen kotoutumissuunnitelmasta vastaavan tahon kanssa. Oppilashuollon toimintatavoista ja palveluista tiedotetaan suunnitelmallisesti. Huoltajille annetaan tietoa myös suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)**

~~Monialainen asiantuntijaryhmä 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla~~ Monialainen hyvinvointityö 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla (Laatikko siirretty oppilashuoltoryhmät kappaleesta)

~~Monialainen asiantuntijaryhmä perustetaan huoltajan suostumuksella, kun lapsen asiaa on tarvetta käsitellä yhteistyössä hyvinvointityön työntekijöiden, esiopetuksen henkilöstön sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Näitä voivat olla valmistavassa opetuksessa muun muassa kieli- ja kulttuurikoordinaattori, Vantaan maahanmuuttajapalvelut, muut sosiaali- ja terveyspalvelut sekä muut huoltajien esittämät tahot. Monialaisen asiantuntijaryhmän ulkopuolisten tahojen osallistuminen tapahtuu aina huoltajan kirjallisella luvalla.~~

6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa toimitaan monialaisen hyvinvointityön osalta samoin kuin esiopetuksessa. Valmistavassa opetuksessa olevien lasten hyvinvointityössä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että huoltajille annetaan riittävästi tietoa esiopetuksen hyvinvointityöstä sekä suomalaisen varhaiskasvatus-, koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmien toimintatavoista ja käytännöistä. Vieraskielisten huoltajien kanssa toimittaessa tulee huolehtia siitä, että he ymmärtävät lapsen ja huoltajien oikeudet esiopetuksen hyvinvointipalveluihin. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluita.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano[87]. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kuin käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon, kuten esi- ja perusopetuksen, yhteinen.

Yksikkökohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi koulukohtainen

87 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 14 § 1 - 4mom.

oppilashuoltoryhmä toimia myös esiopetuksen oppilashuoltoryhmänä. Ryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu[88]. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai lapsen läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää huoltajan suostumusta.

Hyvinvointiryhmät Vantaan esiopetuksessa

Esiopetuksen hyvinvointiryhmien kokonaisuus muodostuu Vantaan esiopetuksessa ohjausryhmästä, hyvinvointityön valmistelutiimistä, yhteisöllisistä hyvinvointiryhmistä (YHR) sekä tapauskohtaisesti koolle kutsuttavista monialaisista asiantuntijaryhmistä.

Esiopetuksen hyvinvointityön ohjausryhmä ja valmistelutiimi

~~Vantaalla Alle kouluikäisten hyvinvointiryhmä toimii esiopetuksen hyvinvointityön ohjausryhmänä. Ryhmässä ovat edustettuna varhaiskasvatus, perusopetus ja sosiaali- ja terveystoimi.~~ Vantaalla esiopetuksen hyvinvointityön ohjausryhmänä toimii esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen yhteinen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Ohjausryhmä vastaa myös esiopetuksen hyvinvointityön ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmän alaisuudessa työskentelee hyvinvointityötä koordinoiva esiopetuksen hyvinvointityön valmistelutiimi. Tiimi suunnittelee ja arvioi esiopetuksen hyvinvointityötä sekä valmistelee tarvittavia muutoksia kaupunkitasoisesti.

Esiopetuksen yhteisölliset hyvinvointiryhmät (YHR)

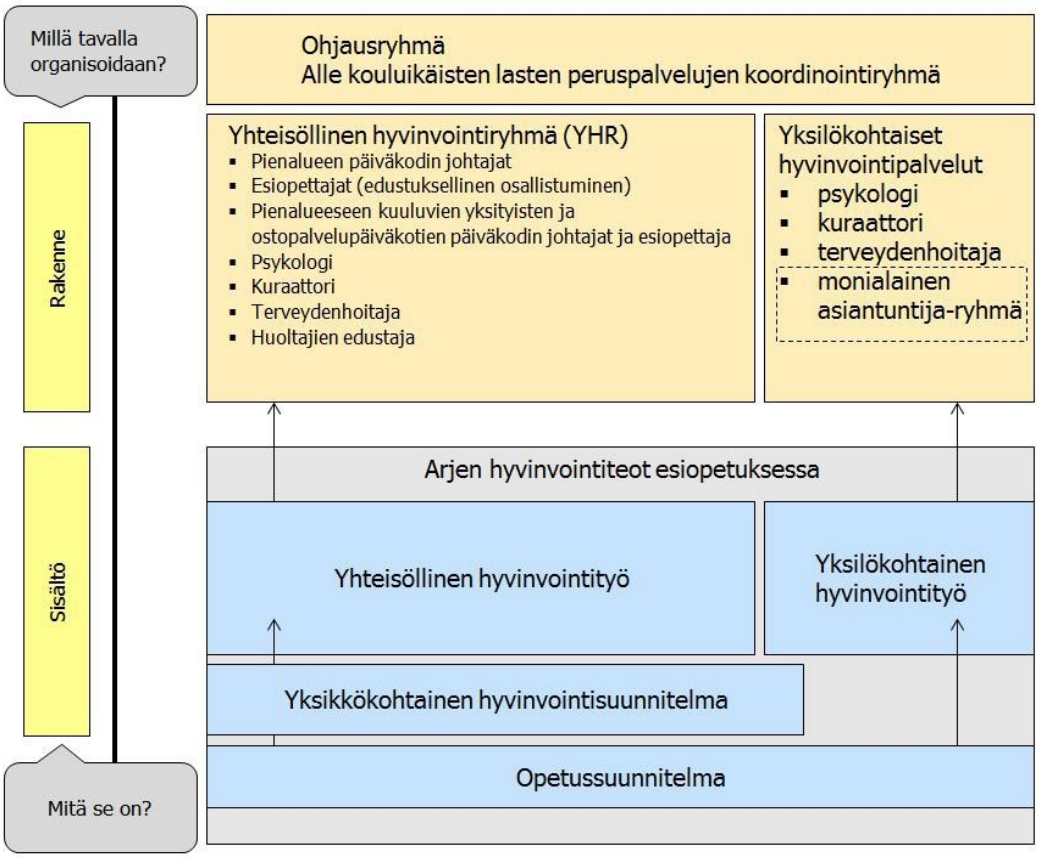
Yhteisölliset hyvinvointiryhmät muodostetaan pienaluetasoisesti pienalueen johtajatiimien jakojen mukaisesti. ~~Yhteisöllisen hyvinvointiryhmän puheenjohtajana toimii päiväkodin johtaja~~ Pienalueen johtajatiimistä yksi päiväkodin johtaja toimii hyvinvointiryhmän puheenjohtajana vähintään kahden lukuvuoden ~~kerrallaan~~ ajan. Hyvinvointiryhmään kuuluu kunnallisten ja yksityisten esiopetusta järjestävien päiväkotien johtajat, esiopetuksen opettajien edustajat, psykologi, kuraattori sekä terveydenhoitajien ja huoltajien edustaja. Ryhmän tehtävänä on suunnitella, kehittää, toteuttaa ja arvioida pienalueen esiopetuksen hyvinvointityötä. Ryhmä keskittyy yhteisöllisen hyvinvointityön asioiden, ilmiöiden ja osaamisen jakamiseen. Ryhmä voi tarvittaessa kutsua muita asiantuntijoita tai edustajia ryhmän kokouksiin. Ryhmässä ei käsitellä yksittäisten lasten asioita.

Monialainen asiantuntijaryhmä

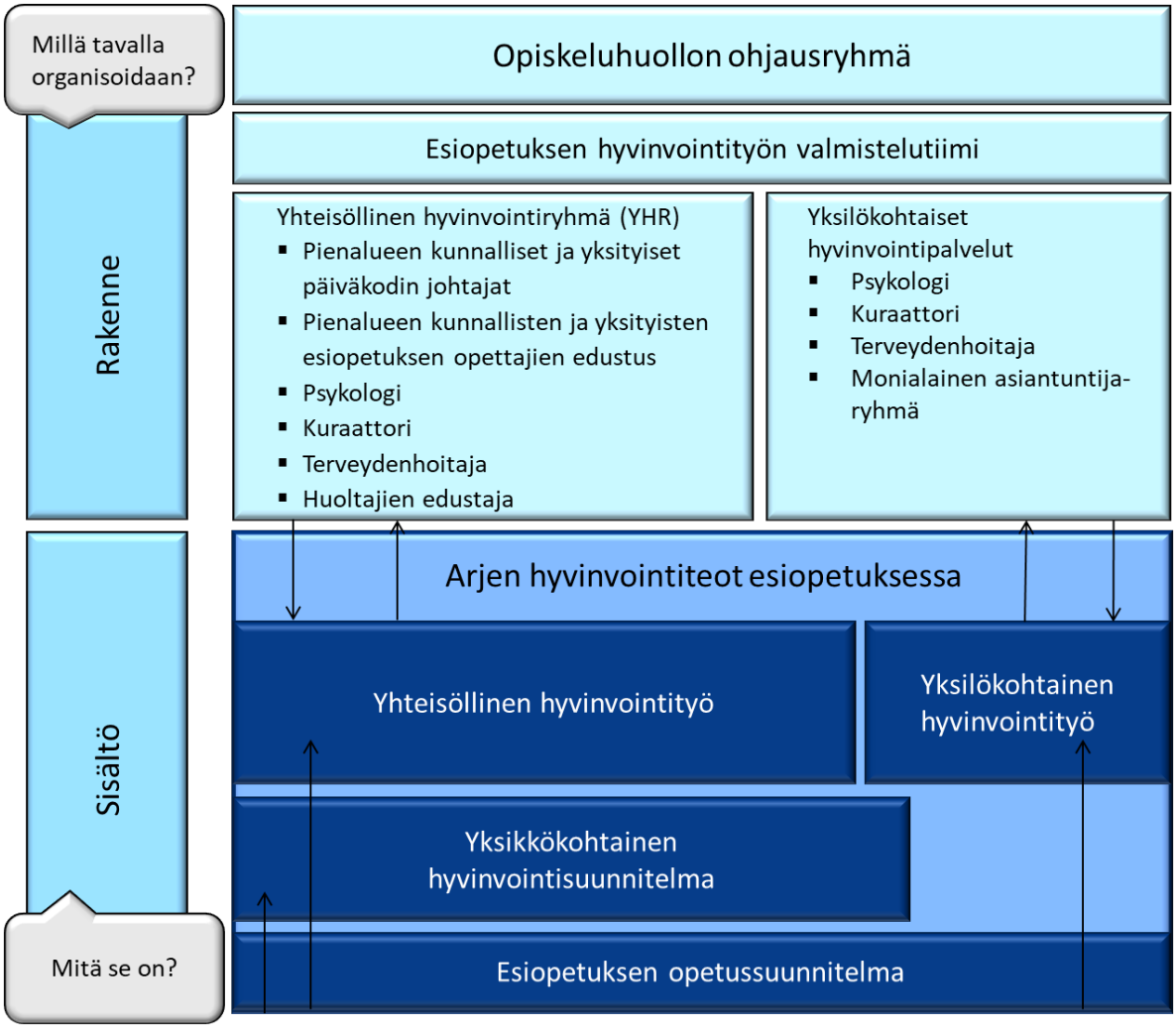
Lapsikohtaisia asioita käsittelevä monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaiseen harkintaan perustuen yksittäisen lapsen ja / tai perheen tuen tarpeen selvittämiseksi, ~~ja~~ hyvinvointipalvelujen järjestämiseksi sekä näitä täydentäviin muihin mahdollisiin palveluihin ohjaamiseksi. Ryhmän kokoaa

88 Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

huoltajan luvalla se esiopetushenkilöstön tai esiopetuksen hyvinvointityön edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Yksittäisen lapsen asian käsittelystä laaditaan yksilökohtainen hyvinvointikertomus, jota päivitetään tarvittaessa vuoden aikana.

Kuvio poistuu: ~~*Kuvio 6. Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön rakenteet ja sisältö*~~

Uusi kuva *Kuvio 2. Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön rakenteet ja sisältö*

~~Monialainen yhteistyö on perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilashuollossa tärkeää. Oppilashuolto järjestetään opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yhteistyönä siten, että siitä muodostuu toimiva kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan sekä tarvittaessa muiden yhteistyökumppaneiden kuten perheen kotoutumissuunnitelmasta vastaavan tahon kanssa. Oppilashuollon toimintatavoista ja palveluista tiedotetaan suunnitelmallisesti. Huoltajille annetaan tietoa myös suomalaisen koulutusjärjestelmän sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintatavoista ja saatavuudesta. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)~~

~~**Monialainen asiantuntijaryhmä 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla**~~

~~Monialainen asiantuntijaryhmä perustetaan huoltajan suostumuksella, kun lapsen asiaa on tarvetta käsitellä yhteistyössä hyvinvointityön työntekijöiden, esiopetuksen henkilöstön sekä tarvittaessa varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tahojen kanssa. Näitä voivat olla valmistavassa opetuksessa muun muassa kieli- ja kulttuurikoordinaattori, Vantaan maahanmuuttajapalvelut, muut sosiaali- ja terveyspalvelut sekä muut huoltajien esittämät tahot. Monialaisen asiantuntijaryhmän ulkopuolisten tahojen osallistuminen tapahtuu aina huoltajan kirjallisella luvalla.~~ (Laatikot siirretty luvun Monialainen oppilashuollon yhteistyö alle (6.1)

6.2 Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään esiopetusyhteisön ja ryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä[89]. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä varhaiskasvatuksen, neuvolan sekä muiden kunnan lasten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Yhteisöllinen oppilashuolto luo esiopetuksessa edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvallisiin oppimisympäristöihin[90], joihin kuuluvat niin fyysinen, psyykkinen kuin sosiaalinenkin turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille[91].

Rakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksia, tapaturmien ehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat. Kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa[94].

Yhteisöllinen hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

Yhteisöllisellä hyvinvointityöllä edistetään positiivista vuorovaikutusta esiopetusryhmässä ja -yhteisössä. Tällöin keskiössä ovat ryhmän lasten ja aikuisten väliset positiiviset kohtaamiset, leikillisyys ja aktiivinen toimijuus. Yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla esiopetusyhteisön jäsenillä on hyvä ~~olla~~ ja turvallinen olo, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Yhteisöllisellä hyvinvointityöllä tuetaan ryhmäytymistä ja ryhmädynamiikkaa sekä varmistetaan kaikkien lasten liittyminen ryhmään. Kulttuurien välinen vuorovaikutus nähdään arvokkaana ja monet kulttuurit tulevat tutuiksi esiopetusyhteisössä. Erityisesti ryhmän lasten kielet ja kulttuurit huomioidaan ja tehdään näkyviksi esiopetusyhteisössä.

89 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 4 § 1 mom.

90 Perusopetuslaki 29 § 1 mom. (1267/2013)

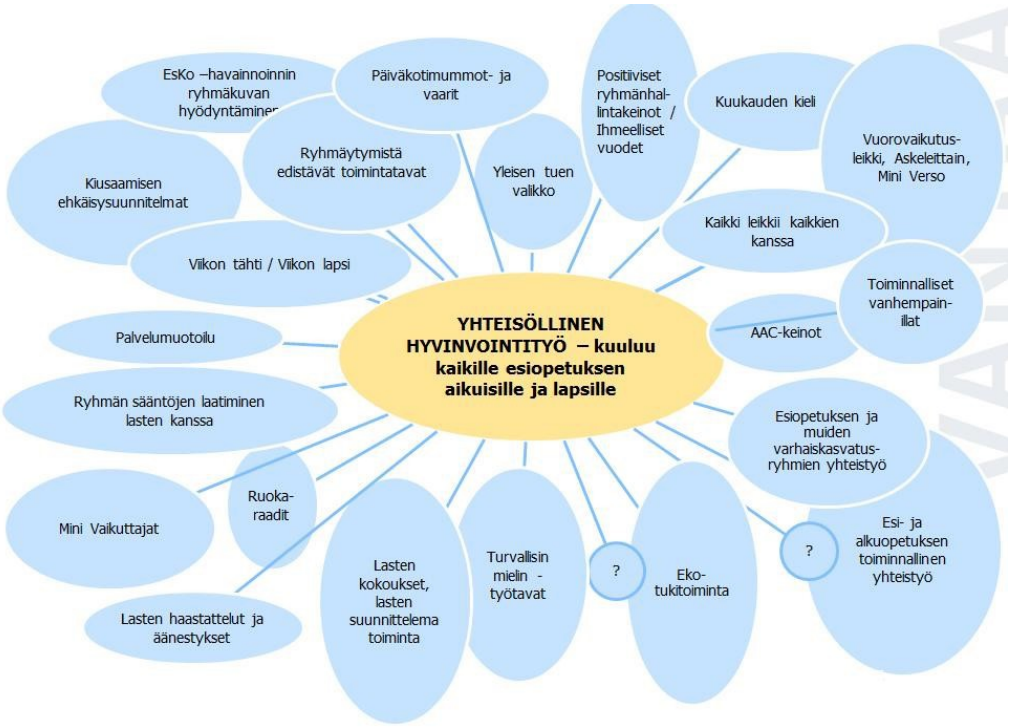
91 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 ja 7 mom. (1267/2013) 94 Terveydenhuoltolaki (1326/2010) 16 § 2 mom. ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 12 §

Terveydestä ja terveellisyydestä keskustellaan esiopetusyhteisössä luontevasti erilaisissa arkitoimintatilanteissa. Terveellisiä elämäntapoja voidaan myös tehdä näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta. Esimerkiksi lasten liikkumisen dokumentoinnin kautta lasten kanssa voidaan konkreettisesti tutkia liikkumista ja keskustella sen merkityksestä terveydelle. Dokumentoinnin pohjalta päästään kehittämään yksilö- ja ryhmätasoilla lasten liikkumistottumuksia yhdessä lasten ja perheiden kanssa. ~~Oppimisympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta pohditaan varhaiskasvatuksen toimintayksikön henkilöstön sekä lasten kanssa. Esimerkiksi arkitoimintatilanteet, kuten ruokailu ja ulkoilu ovat luontevia tilanteita terveellisyydestä ja turvallisuudesta keskustelemiselle.~~ (lauseet siirretty hyvinvointi ja turvallinen arki -lukuun)

Yhteisöllisellä hyvinvointityöllä edistetään lasten osallisuutta. Esiopetusyhteisössä rakennetaan toimintakulttuuria, jossa jokainen ryhmän jäsen tulee kuulluksi ja kohdatuksi. Esiopetuksen ryhmässä tuetaan lasten aktiivista toimijuutta, jolloin lapsia rohkaistaan ilmaisemaan näkemyksiään sekä rakentamaan yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa esiopetusryhmän toimintakulttuuria. Samalla harjoitellaan vastuunottoa omista teoista ja valinnoista.

Yhteisöllistä hyvinvointityötä kehitetään ja toteutetaan yhdessä esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien sekä moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa. Huoltajat otetaan mukaan yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun ja arviointiin. ~~Vanhempainiltojen~~ Vanhempaintilaisuuksien ja – toimikuntien lisäksi huoltajilla on mahdollisuus osallistua mm. palvelujen muotoiluun sekä erilaisiin tapahtumiin ja niiden järjestämiseen. Huoltajien edustajat ovat mukana myös yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä. Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön psykologit ja kuraattorit osallistuvat aktiivisesti yhteisölliseen hyvinvointityöhön sekä alue- että toimintayksikkötasolla. Psykologit ja kuraattorit käyvät seuraamassa esiopetusryhmien toimintaa tarpeen mukaan ja kehittävät yhteistyössä muun henkilöstön kanssa uusia yhteisöllisiä toimintamalleja. Lisäksi he osallistuvat tarvittaessa esiopetuksen ~~vanhempainiltoihin~~ vanhempaintilaisuuksiin ja järjestävät vanhempain- ja lastenryhmiä.

~~Esiopetusyhteisössä luodaan yhteisöllisyyden kokemuksia osallistumalla lähiympäristön toimintaan. Toiminnallista yhteistyötä tehdään muun muassa alkuopetuksen ja alueellisten toimijoiden kanssa. Vantaalla on määritelty vähimmäistaso esi- ja alkuopetuksen toiminnalliselle yhteistyölle. Koulun ja esiopetuksen työpari järjestää lukuvuoden aikana vähintään kaksi yhteistä tapahtumaa ja / tai toimintakokonaisuutta, jossa esiopetukseen osallistuvat lapset ja oppilaat toimivat yhdessä. Toiminnallisen yhteistyön malli edistää lasten ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyden kehittymistä.~~

Kuvio poistuu: ~~*Kuvio 7. Vantaalaisia esimerkkejä esiopetuksen yhteisöllisestä hyvinvointityöstä*~~

Yhteisöllinen oppilashuolto on osa perusopetukseen valmistavan opetuksen yhteisöllistä toimintakulttuuria ja ensisijainen tapa toteuttaa oppilashuoltoa. Yhteisöllinen oppilashuolto on ennalta ehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, huolenpidon ja turvallisuuden ilmapiiriä perusopetukseen valmistavassa opetuksessa. Kouluyhteisössä arvostetaan jokaisen yksilöllisyyttä eikä syrjintää, väkivaltaa, kiusaamista tai rasismia hyväksytä. Oppilaita ohjataan arvostamaan sekä omaa että ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Hyvinvointityö Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa

Yhteisölliset hyvinvointiryhmät mahdollistavat ~~tietyillä alueilla nousevien~~ ajankohtaisten ilmiöiden käsittelyn hyvinvointityön näkökulmasta. Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä voi kutsua kokouksiinsa ~~halutessaan~~ ulkopuolisia asiantuntijoita esimerkiksi silloin, kun ~~käsiteltäväksi nousevat kaksi- ja monikielisten lasten hyvinvointiin liittyvät kysymykset.~~ käsiteltävänä on kielellisiin, kulttuurisiin tai katsomuksellisiin teemoihin liittyviä kysymyksiä. ~~Asiantuntijoina voi käyttää tarpeen mukaan muun muassa monikulttuurisuus-asiantuntijoita tai eri järjestöjen ja yhdistysten edustajia.~~

Huoltajilla on oikeus osallistua yhteisöllisen hyvinvointityön suunnitteluun ja arviointiin. ~~Eri kieli- ja kulttuuritaustaisille~~ Kaksi- ja monikielisille perheille tulee tarjota tasavertaiset mahdollisuudet osallistua yhteisölliseen hyvinvointityöhön. Tarvittaessa käytetään tulkkipalveluja.

6.3 Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan

- lapselle annettavia terveydenhoitopalveluja, jotka järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina
- oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja
- yksittäistä lasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa[92].

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Esiopetuksen oppilashuollolla on tärkeä merkitys varhaisen tuen turvaamisessa ja ongelmien ehkäisyssä. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto esiopetuksessa perustuu aina huoltajan suostumukseen[93]. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja edellytystensä mukaisesti[94]. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyö järjestetään niin, että lapsi voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Työssä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen lapsen tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä[95]. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta[96].

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat[97]:

- yksittäisen lapsen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- asian aihe ja vireille panija
- lapsen tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma

92 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 1 mom.

93 Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 14/2013 vp.

94 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 18 § 1 mom.

95 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 1 ja 2 mom.

96 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 19 § 3 mom. ja laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 26 § 3 mom.

97 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 5 § 2 mom. ja 20 § 1, 3 - 4 mom.

- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä, mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella tietoja on luovutettu[98].

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä[99].

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen[100].

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi[104]. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, rehtorille tai päiväkodin johtajalle ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot[101]. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä lapsen huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta[102]. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle esi- tai perusopetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden esi- tai perusopetuksen järjestäjän pyynnöstä[103].

Yksilökohtainen hyvinvointityö Vantaan esiopetuksessa

98 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 5 mom.

99 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 21 § 1 mom. ja 22 § 1 mom

100 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 20 § 2 mom., laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) 12 § ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) [104] Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 2 mom.

101 Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (1288/2013)

102 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 23 § 3 mom.

103 Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (1288/2013)

Yksilökohtaisen hyvinvointityön tavoitteena on seurata ja edistää lapsen hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Ongelmia ennaltaehkäistään yhdessä huoltajien kanssa ~~kasvatuskumppanuuden mukaisesti, avoimuuteen~~, avoimeen yhteistyöhön, kunnioitukseen ja luottamukseen perustuen.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus neuvolan terveydenhoitajan, esiopetuksen psykologin ja kuraattorin palveluihin. Nämä yksilökohtaiset hyvinvointipalvelut ovat perheille vapaaehtoisia. Huoltajalle ja / tai lapselle järjestetään mahdollisuus keskusteluun viimeistään seitsemäntenä esiopetuksen työpäivänä sen jälkeen, kun huoltaja on tätä pyytänyt. Kiireellisessä tapauksessa mahdollisuus keskusteluun järjestetään samana tai seuraavana esiopetuksen työpäivänä. Lisäksi yksittäisen lapsen hyvinvointiin liittyvän tuen tarjoamiseksi voidaan tarvittaessa huoltajien suostumuksella koota monialainen asiantuntijaryhmä. Esiopetusikäisen lapsen osallistuminen häntä koskevaan hyvinvointityöhön sovitaan tapauskohtaisesti. Lapsen toivomukset ja mielipiteet huomioidaan häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa.

Esiopetusikäisten terveydenhoitopalvelut toteutetaan sosiaali- ja terveystoimessa äitiys- ja lasten neuvoloissa. Terveydenhoitajat työskentelevät omaterveydenhoitaja -periaatteella eli sama terveydenhoitaja hoitaa sekä raskauden ajan että lapsen kehityksen seurannan kouluikään asti. Esiopetusikäisille tehdään neuvolassa 6-vuotistarkastus, jonka yhteydessä ~~tehdään~~ laaditaan yhteenveto lapsen neuvola-ajasta. Tarkastuksen taustalla on laaja 4-vuotistarkastus, jossa käytössä on perheen, neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyöhön perustuva Hyve-malli. Neuvolassa esiopetusikäisten käytössä on tarvittaessa käytössä myös neuvolalääkärin ja ~~perhetyöntekijän~~ perheohjaajien palvelut. Terveydenhoidollista palveluohjantaa perheille annetaan esiopetuksen työpäivinä keskitetyn neuvolan puhelinpalvelun kautta. Kiireellisissä tilanteissa palvelu toteutetaan terveysasemien päiväpoliklinikan vastaanottona.

Hyvinvointityön psykologi- ja kuraattoripalvelut järjestetään ~~sosiaali- ja terveystoimen kanssa sovittujen rakenteiden kautta~~ opiskeluhuollon yksikön kautta esiopetukselle kohdennettuina palveluina. Aikaisemmat asiakkuudet esimerkiksi perheneuvolassa tai psykologipalveluissa, jatkuvat esiopetusiässä pääsääntöisesti niissä palveluissa, joissa asiakkuus on syntynyt. ~~Kouluvalmiusarvioinnit toteutetaan olemassa olevissa rakenteissa.~~

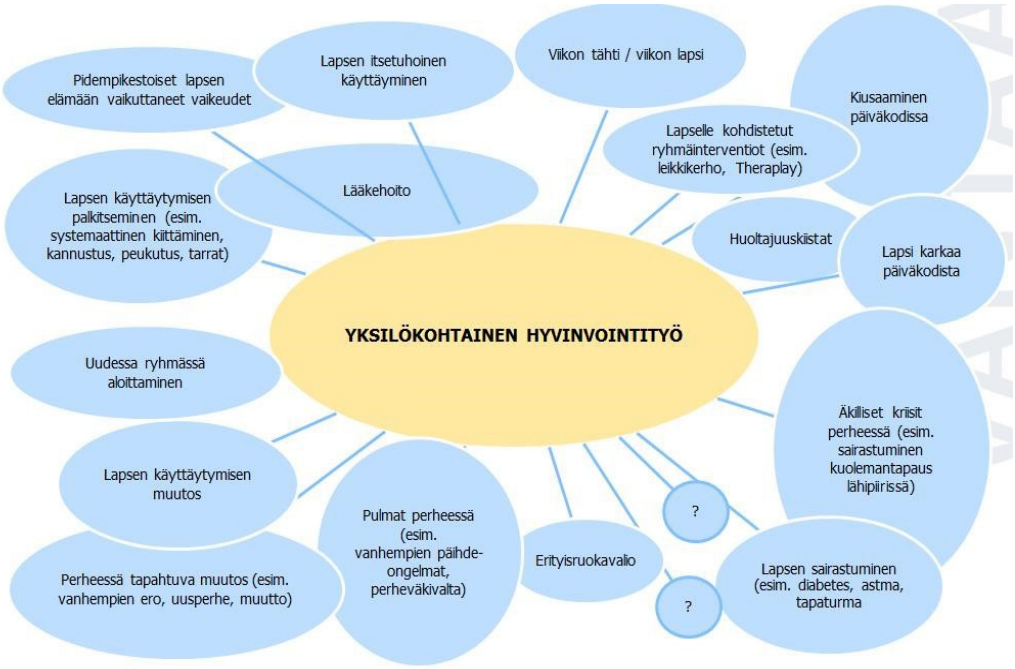
Esiopetuksen hyvinvointityö on osa oppimisen tuen kokonaisuutta ja se liittyy läheisesti kasvun ja oppimisen kolmiportaiseen tukeen. Kolmiportaisen tuen muotoja pohditaan usein rinnakkain hyvinvointityönä järjestettävien tukitoimenpiteiden kanssa.

~~Lapsi voi tarvita:~~

~~1) kasvun ja oppimisen tukea (esimerkiksi oppimisvaikeudet) tai~~

~~2) hyvinvointiin liittyvää tukea (esimerkiksi vaikea perhetilanne, joka vaikuttaa lapsen hyvinvointiin) tai~~

~~3) rinnakkain kasvun ja oppimisen tukea (esimerkiksi oppimisvaikeudet) sekä hyvinvointiin liittyvää tukea (esimerkiksi huoltajan vakava sairaus)~~

Kuvio poistuu ~~Kuvio 8. Esimerkkejä tilanteista ja toimenpiteistä yksilökohtaisessa hyvinvointityössä~~

Oppilashuoltotyötä ohjaa oppilaan edun ensisijaisuus. Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan oppilaan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella. Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat oppilaan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määräajassa. Oppilaan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon valmistavan opetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Työssä turvataan oppilaan ja huoltajan osallisuus, työskentelyn luottamuksellisuus sekä kunnioittava vuorovaikutus. Osallisuuden varmistamiseksi huolehditaan tarvittavista tulkitsemispalveluista. (Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015.)

Yksilökohtainen hyvinvointityö 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa Vantaalla

Vaikka lapsella ei olisi voimassa olevaa oleskelulupaa, hänellä on oikeus valmistavan opetuksen aikana ~~yksilökohtaiseen ja yhteisölliseen hyvinvointityöhön sekä~~ määräaikojen puitteissa annettaviin yksilökohtaisiin hyvinvointipalveluihin (~~neuvolan palvelut~~, psykologi- ja kuraattoripalvelut, lasten neuvolapalvelut) ja niissä tarvittaviin tulkkipalveluihin. (Siirretty kappaleesta Hyvinvointityö Vantaan 6-vuotiaiden valmistavassa opetuksessa)

~~Huoltajille tulee antaa riittävästi tietoa esiopetuksen hyvinvointityöstä sekä suomalaisen varhaiskasvatus-, koulu-, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmien palveluista. Tulkkipalveluita tulee käyttää aina tarvittaessa yksilökohtaisessa hyvinvointityössä sekä työntekijän että vanhempien oikeusturvan takaamiseksi.~~ Kieli- ja kulttuurikoordinaattori voi osallistua lapsen yksilökohtaiseen hyvinvointityöhön huoltajan luvalla.

6.4 Oppilashuoltosuunnitelmat

Esiopetuksessa opetussuunnitelma tulee myös oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa[104]. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat

- kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus[105]
- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta[106]
- yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma[107].

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

~~Vantaan esiopetuksen hyvinvointityötä ohjaavat asiakirjat~~ Vantaan esiopetuksen hyvinvointityötä ohjaavat suunnitelmat

~~Vantaan esiopetuksen hyvinvointityö ja turvallisuuden edistäminen muodostuu kuudesta osiosta:~~

1. ~~Esiopetuksen opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet~~
2. ~~Lastensuojelulain edellyttämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (Vantaalla Hyvis)~~
3. ~~Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma~~
4. ~~Yksikkökohtainen hyvinvointisuunnitelma~~
5. ~~Varhaiskasvatuksen toimintayksikön turvallisuuteen liittyvät asiakirjat 6. Esiopetuksen toimintasuunnitelma~~

Vantaalla osana hyvinvointiohjelmaa laaditaan kaupunkitasoinen *lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma*. Suunnitelman tarkoitus on tukea toimintaa, jossa lapsi tai nuori on keskiössä. Lapsen, nuoren ja perheen tarvitsema apu muodostuu usein eri toimijoiden ja ammattilaisten palveluista. Keskeistä on huomioida myös arkiympäristön ja siinä olevien toimijoiden merkitys hyvinvoinnin tukemisessa.

Vantaan esiopetussuunnitelma sekä sitä alueellisesti tarkentava pienaluekohtainen hyvinvointisuunnitelma kohdistuvat hyvinvointityöhön esiopetuksessa. Yhteisölliset hyvinvointiryhmät laativat syksyllä *pienaluekohtaisen* hyvinvointisuunnitelman lukuvuoden työskentelylle. Suunnitelma tarkistetaan vuodenvaihteen jälkeen ja sen toteutumista arvioidaan ennen lukuvuoden päättymistä.

Toimintayksikkö- ja lapsiryhmätasolla esiopetuksen hyvinvointityötä suunnitellaan ja arvioidaan mm. toimintasuunnitelmien, turvallisuussuunnitelman sekä *Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen -suunnitelman* kautta.

104 Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

105 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 12 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

106 Perusopetuslaki 14 § 2 mom. (477/2003)

107 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

Suunnitelma	Sisältö	Laadinta
Esiopetuksen opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet	Valtakunnallinen ohjaus -	Opetushallitus
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (Vantaan Hyvis) -	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa sekä valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen asioiden kuvaus	Kaupunkitasoinen (esi- ja perusopetus sekä toinen aste) -
Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma	Kaupunkitasoisen opetussuunnitelman sisällöt ja linjaukset, jotka koskevat kaikkia esiopetuksen järjestämispaikkoja. Sisältöjä konkretisoidaan toimintaohjeilla.	Varhaiskasvatuksen tulosalue (suomenkielinen esiopetus) Ruotsinkielisten palvelujen tulosalue (ruotsinkielinen esiopetus) -
Yksikkökohtainen hyvinvointisuunnitelma -	Hyvinvointiryhmäkohtaiset asiat, joita ei ole kuvattu ja linjattu kaupunkitasoisesti.	Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (YHR) -
Varhaiskasvatuksen toimintayksikön turvallisuuteen liittyvät asiakirjat -	- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa - suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä - tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus	Varhaiskasvatuksen toimintayksikkö -
Esiopetuksen toimintasuunnitelma -	Vuosittaiset kirjaukset	Esiopetuksen järjestämispaikka

Yksikkökohtaisen hyvinvointisuunnitelman laatiminen Vantaalla

~~Yksikkökohtainen hyvinvointisuunnitelma laaditaan yhtenäiselle lomakepohjalle yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä. Suunnitelma lukuvuoden työskentelylle tehdään syksyllä, tarkistetaan vuodenvaihteen jälkeen ja sen toteutumista arvioidaan ennen lukuvuoden päättymistä~~

6.5 Paikallisesti päätettävät asiat ja yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Opetussuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Siinä määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset. Oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaaviin linjauksiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää suunnitelmien perusrakenne ja osa suunnitelmiin sisältyvistä asioista, jolloin turvataan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus kaikissa yksiköissä. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään yksikkökohtaisesti.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma [108]. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman esiopetusyksikön yhteinen. Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa[109].

Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan menettelytavoista, joilla esiopetuksen henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1 *Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut* [110]

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio esiopetusyksikön oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitkä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

---

108 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 §

109 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § 1 mom.

110 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. 1-kohta

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee esiopetuksen käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa huomioidaan oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seurantatietoa. Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä esiopetuksessa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös lapsilta ja huoltajilta sekä esiopetuksen ja oppilashuollon henkilöstöltä saatava tieto.

- Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio esiopetuksen käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat ikäryhmälle tarkoitetut neuvolapalvelut sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava monialainen yhteistyö
- oppilashuollon palvelujen kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat [111]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja -ympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän kokoonpano ja toimintatavat
- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus
- esiopetuksen kuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a. Suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä[112]

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa. Suunnitelmassa kuvataan

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta

111 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2 mom. 2-kohta

112 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013)

- yhteistyö huoltajien kanssa
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara- ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma[113]. Suunnitelmassa kuvataan

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa
- sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille
- toimintavalmiuksien harjoittelu
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

3 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen [114]

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä
- lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetuksessa
- esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa, kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten perheneuvola, lastensuojelu ja erikoissairaanhoito.

4 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa [115]

113 Pelastuslaki (379/2011) 15 § ja valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1 ja 2 §

114 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

115 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan esiopetuksen oppilashuollon toimintatavat lasten ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiksi. Suunnitelmassa kuvataan

- lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen huoltajille ja yhteistyötahoille.

5 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen [116]

Opetuksen järjestäjä seuraa esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelman toteutumista[117].

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi[118]. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho esiopetuksessa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetuksen oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta[119].

7. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen[120]. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan

116 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom.

117 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 4 mom.

118 Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi 67/2013

119 Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 26 § 1 mom.

120 Perusopetuslaki 7 § (628/1998)

maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatusfilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa[121].

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus Vantaalla

Vantaalla esiopetuksen järjestämislupa voidaan myöntää toimijalle, jolla on jatkumo perusopetukseen Vantaalla. Vantaalla järjestetään ~~steiner- ja montessoripedagogiikkaan~~ erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvaa esiopetusta yksityisten palveluntuottajien toimesta. Yksityiset palveluntuottajat sitoutuvat noudattamaan Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita ja Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmaa. Näiden ~~perus~~asiakirjojen lisäksi he noudattavat omia opetussuunnitelmiaan, joissa on kuvattu pedagogiikkaan liittyvät erityispiirteet tarkemmin.

7.1 Paikallisesti päätettävät asiat

Esiopetuksen paikallinen opetussuunnitelma voi olla järjestäjäkohtainen tai yksikkökohtainen tai näiden yhdistelmä opetuksen järjestäjän päätöksen mukaisesti. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voi olla omaleimainen opetuksen järjestämisluvan ja valtioneuvoston asetuksen asettamissa[122] rajoissa. Paikallinen opetussuunnitelma ei voi olla ristiriidassa esiopetusta koskevan lainsäädännön tai esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa.
Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa sen lisäksi, mitä perusteasiakirjassa aiemmin määrätään,

- mitkä ovat erityiseen maailmankatsomukseen liittyvät esiopetuksen arvoperustaa täydentävät näkökulmat ja miten nämä näkökulmat näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa
- mitkä ovat miten erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään liittyvät pedagogiset periaatteet ja ratkaisut sekä miten nämä periaatteet ja ratkaisut näkyvät esiopetuksen toimintakulttuurissa, työskentelytavoissa ja oppimiskokonaisuuksien painotuksissa.

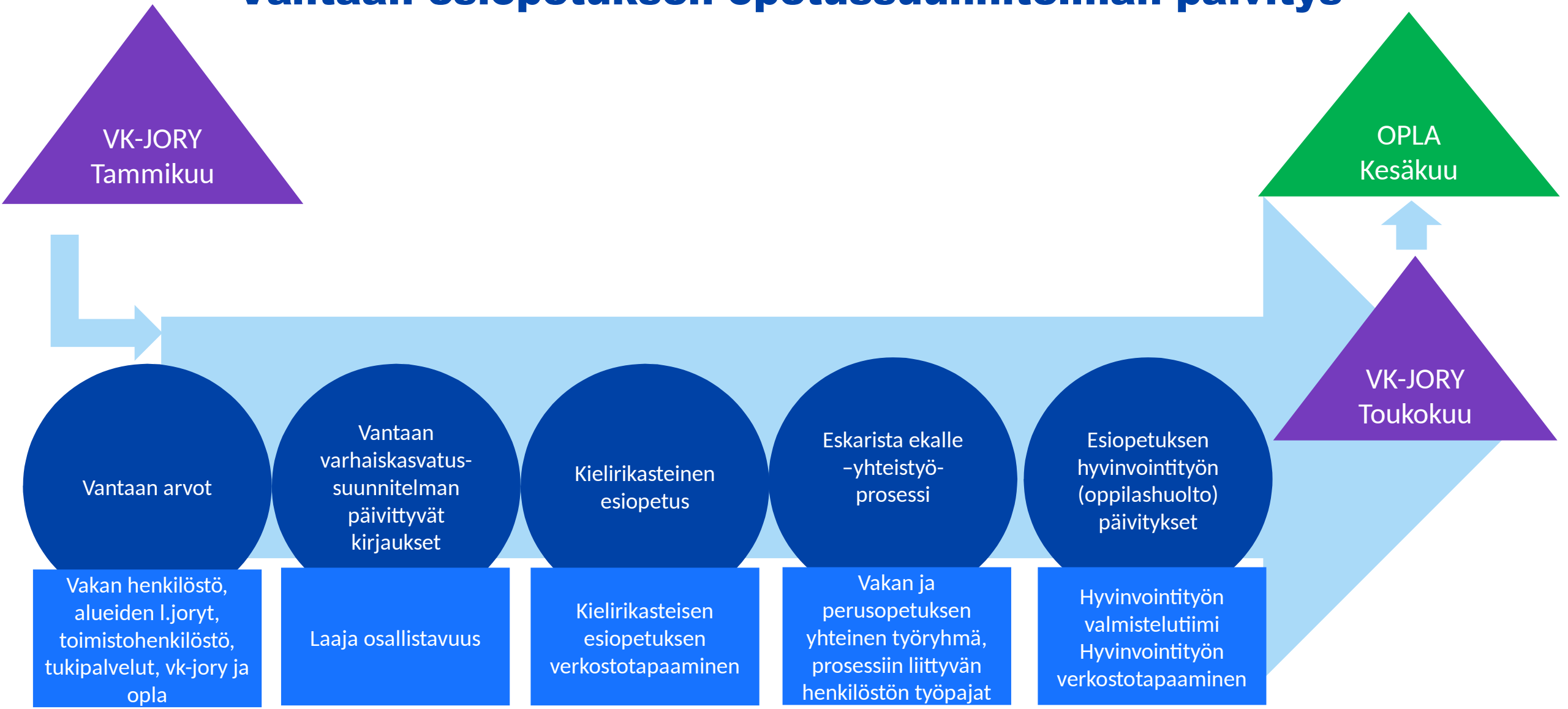
121 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

122 Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 § ja 10 §

Keskeiset muutokset Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelmassa 1.8.2019 alkaen

Opetuslautakunta 10.6.2019

Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman päivitys

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Vantaan arvot	Vantaan varhaiskasvatus perustuu kaupungin arvoihin, joita ovat innovatiivisuus, kestävä kehitys ja yhteisöllisyys.	Vantaan varhaiskasvatus perustuu kaupungin arvoihin, joita ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Vantaan varhaiskasvatuksen visiona on: Iloiset, oppivat ja osallistuvat lapset kasvavat kestävään tulevaisuuteen.
Esiopetukseen osallistuminen	Esiopetuksen opettaja, päiväkodin johtaja ja huoltajat vastaavat yhdessä lapsen säännöllisestä osallistumisesta.	Aiempaa tarkemmat kirjaukset säännöllisen osallistumisen tukemisesta sekä myöhästymisiin ja poissaoloihin puuttumisesta. Esiopetuksen henkilöstö seuraa myöhästymisiä ja poissaoloja sekä puuttuu niihin. Mikäli lapsen säännöllinen osallistuminen vaarantuu, ratkaisuja myöhästymisten ja poissaolojen ehkäisyyn pohditaan yhdessä huoltajien, lapsen ja esiopetuksen henkilöstön sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Arviointi ja kehittäminen	Arvioinnin ja kehittämisen kuvaaminen pysyvänä mallina. Toimintasuunnitelmien kytkeminen arviointiin.	Arvioinnin kuvaaminen Vantaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen arviointimallin kautta, jonka sisällöt ja työkalut muuttuvat ajassa erilaisten ilmiöiden ja arviointitarpeiden sekä valtakunnallisen ohjauksen vaikutuksesta. Toimintasuunnitelmien ja pedagogisen dokumentoinnin vahvistaminen arvioinnissa ja kehittämisessä.
Pedagoginen dokumentointi	-	Pedagogisen dokumentoinnin käsitteen lisääminen opetussuunnitelmaan. Pedagogisen dokumentoinnin erilaisten keinojen, kuten sadutuksen, videoiden, valokuvien sekä lasten töiden ja digitaalisesti tuottamien sisältöjen kautta voidaan lisätä huoltajien tietoisuutta lastensa esiopetuksesta. Näiden kerättyjen aineistojen kautta kehitetään esiopetusryhmän toimintaa ja oppimisympäristöjä yhdessä lasten ja huoltajien kanssa.

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS)	Vantaalla jokaiselle esiopetukseen osallistuvalle lapselle laaditaan Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma (LEOPS). Kirjaukset LEOPS:n sisällöistä, ei vahvaa yhteyttä esiopetusryhmän toimintasuunnitelmaan.	LEOPS:ien kytkeminen vahvemmin toiminnan suunnitteluun ryhmässä. Esiopetuksen opettaja työstää kasvattajatiimin kanssa koonnin lapsikohtaisten suunnitelmien tavoitteista sekä lasten vahvuuksista ja kiinnostuksenkohteista. Lukuvuoden mittaan päivittyvä koonti toimii yhdessä muun pedagogisen dokumentoinnin kautta esiopetusryhmästä kerätyn tiedon kanssa toimintasuunnitelman perustana.
Esiopetuksen toimintasuunnitelma	Esiopetuksen toimintasuunnitelma tarkentaa vuosittain paikallista opetussuunnitelmaa.	Esiopetuksen toimintasuunnitelman muokkaaminen työvälineeksi, joka toimii läpi lukuvuoden jatkuvan arvioinnin, suunnittelun ja kehittämisen työkaluna. Pedagogisen dokumentoinnin ja lapsikohtaisten oppimissuunnitelmien hyödyntäminen esiopetuksen toimintasuunnitelman laadinnassa. Perusopetusasetuksen 9 §:n edellyttämät kirjaukset (esim. esiopetuksen työajat ja opetuksen yleinen järjestäminen) jatkossa varhaiskasvatuksen toimintayksikön toimintasuunnitelmaan.

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Kielirikasteisen esiopetuksen kuvaaminen	Vantaalla järjestetään englannin kielirikasteista esiopetusta.	Kielirikasteisen esiopetuksen tarkentaminen: Vantaalla tarjotaan kielirikasteista esiopetusta pääsääntöisesti englannin kielellä. Opetuslautakunnan päätöksellä kieli voi olla myös muu kuin englanti. Kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikoista päätetään vuosittain esiopetuspaikkojen hyväksymisen ja vahvistamisen yhteydessä. Kielirikasteisessa esiopetuksessa hyödynnetään Vantaan monipuolista ja rikasta kieliympäristöä. Kielirikasteisissa ryhmissä tutustutaan englantiin kansainvälisenä yleiskielenä ja lisäksi esiopetusyhteisön kotikieliin. Toiminnassa korostuvat tutkiva oppiminen ja lasten aloitteisiin tarttuminen. Yhteiseen tarkasteluun tuodaan lasten elinympäristöissä ilmeneviä erilaisia kieliä ja kulttuureja. Toiminta tapahtuu laulujen, leikkien ja keskeisten sanojen ihmettelyn kautta. Arkitoimintatilanteissa harjoitellaan tervehdyksiä, kiittämistä sekä muita keskeisiä fraaseja. Kielten ja kulttuurien ympärille voidaan rakentaa erilaisia projekteja.

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Kehotunnekasvatus ja turvataidot	-	Konkreettiset kirjaukset Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman 2019 pohjalta. Lasten kanssa keskustellaan ihmiskehon eri osista, omaan kehoon liittyvästä koskemattomuudesta ja itsemääräämisoikeudesta.
Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen	Maininta suunnitelman laatimisesta lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.	Kirjaukset Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman 2019 pohjalta. Esimerkiksi yhteisössä rakennetaan ja ylläpidetään ilmapiiriä, jossa kaikilla on hyvä ja turvallinen olla, tunne tasavertaisuudesta sekä kokemus kiusaamattomuudesta. Kasvattajatiimi tekee yhteistyötä huoltajien kanssa ryhmän yhteenkuuluvuuden lisäämiseksi sekä kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi.

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Resurssiviisauden tiekartta	-	Kirjaukset Vantaan varhaiskasvatussuunnitelman 2019 pohjalta
Esiopetuksen hyvinvointityö (oppilashuolto)	Vantaalla Alle kouluikäisten hyvinvointiryhmä toimii esiopetuksen hyvinvointityön ohjausryhmänä. Ryhmässä ovat edustettuna varhaiskasvatus, perusopetus ja sosiaali- ja terveystoimi.	Sivistystoimen uuden opiskeluhuollon yksikön myötä tapahtuneiden muutosten kirjaus: - esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen yhteinen opiskeluhuollon ohjausryhmä - esiopetuksen hyvinvointityön valmistelutiimi

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Valmistava opetus: Huoltajan kuuleminen	Huoltajan kuuleminen valmistavan opetuksen päätöstä varten	Huoltajan tapaamisessa huoltajat hakevat valmistavaa opetusta, ja hakemuksen perusteella tehdään päätös valmistavaan opetukseen ottamisesta.
Kasvun ja oppimisen tuki: Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS)	HOJKS sisältyy lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan (LEOPS)	Lapselle laaditaan LEOPS tai HOJKS

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Yhteistyö siirtymävaiheissa Vantaan esiopetuksesta perusopetukseen	Esiopetuksesta kouluun –tiedonsiirto (EsKo) Tehostettu esiopetuksesta kouluun –tiedonsiirto (Tehostettu EsKo) Sujuvasti kouluun –prosessi (Sujuko)	Eskarista ekalle –yhteistyöprosessi: Kolmen prosessin sijasta yksi prosessi, jonka tavoitteena: - huoltajien vahvempi osallisuus - tutkimusten painottamisen sijasta konsultoivampi malli - valtakunnallisesti määriteltyjen pedagogisten asiakirjojen käytön vahvistaminen - esiopetuksen itseisarvon vahvistaminen

Mikä muuttuu esiopetussuunnitelmassa ?

ASIA	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2016 alkaen	Vantaan esiopetussuunnitelma 1.8.2019 alkaen
Kasvun ja oppimisen tuki valmistavassa opetuksessa	Tuen tarpeen suunnittelua ja järjestämistä ennen valmistavan opetuksen alkamista ei ole määritelty.	Tuen tarpeen suunnittelu ja järjestäminen ennen valmistavan opetuksen alkamista määritelty. Mahdollista, että valmistavaan opetukseen osallistuva lapsi on kasvun ja oppimisen tuen piirissä tarvittavilla tukitoimilla.
Kasvun ja oppimisen tuki: Yleinen, tehostettu ja erityinen tuki		Tarkennuksia tuen tasoihin Kehityksen ja oppimisen tuen linjausten (2018) mukaiset kirjaukset

Kiitos!

18 § **Vapaalan päiväkodin lisääminen englannin kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikaksi lukuvuonna 2019-2020 / SA-V**

VD/4855/12.00.01.00/2019

Opetuslautakunta vahvisti suomenkielisen esiopetuksen järjestämispaikat ja samassa yhteydessä englannin kielirikasteista esiopetusta järjestävät toimipisteet maaliskuun kokouksessaan (18.3.2019 § 12). Englannin kielirikasteisiin paikkoihin esitetään lisättäväksi Vapaalan päiväkoti, jonka ilmoittautuminen kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikaksi myöhästyi. Esityksen myötä kielirikasteisten järjestämispaikkojen kokonaismäärä lukuvuonna 2019–2020 on 37 paikkaa.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 18

Varhaiskasvatuksen johtajan esitys:
Päätetään hyväksyä Vapaalan päiväkoti englannin kielirikasteisen esiopetuksen järjestämispaikaksi lukuvuonna 2019—2020.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Varhaiskasvatuksen tulosalue

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Tiina-Liisa Åkerfelt, 040 586 4893, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

19 § **Hakunilaan suunnitellun päiväkodin nimeäminen Hevoshaan päiväkodiksi /SA-V**

VD/4819/00.01.00.00/2019

Hakunilaan, osoitteeseen Hevoshaantie 22, valmistuu heinäkuussa uusi 168 tilapaikkainen päiväkoti. Päiväkoti aloittaa toimintansa 5.8.2019.

Suunnittelu- ja rakennusvaiheessa päiväkodin nimenä on ollut Hakunilan päiväkoti. Esityksessä päiväkodin nimeksi ehdotetaan Hevoshaan päiväkotia, joka antaa tarkemman mielikuvan päiväkodin fyysisestä sijainnista Hevoshaantiellä.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 19

Varhaiskasvatuksen johtajan esitys:
Päätetään nimetä Hakunilaan valmistuva päiväkoti 1.8.2019 alkaen Hevoshaan päiväkodiksi.

Käsittely:
Esittelijä teki teknisen korjauksen esittelytekstin ensimmäiseen virkkeeseen seuraavasti: ”Hakunilaan, osoitteeseen Hevoshaantie 22, valmistuu heinäkuussa 2019 uusi 168 tilapaikkainen päiväkoti.”

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Täytäntöönpano: Varhaiskasvatuksen tulosalue
- ote ao. yksikkö

Muutoksenhakuohje: Oikaisuvaatimus opetuslautakunnalle

Lisätiedot:
Leena-Mari Tornivaara, 040 832 2731, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

20 § **Ruusupuun päiväkodin (Kivistön) hankesuunnitelman hyväksyminen/ETN**

VD/4691/10.03.02.01/2019

Ruusunpuun päiväkoti tarvitaan vastaamaan varhaiskasvatuspaikkojen tarpeeseen voimakkaasti kasvavalla Kivistön suuralueella. Vantaan kaupungin virallisen väestöennusteen 2018–2028 mukaan varhaiskasvatusikäisten lasten määrä kasvaa vuoteen 2021 noin 400 lapsella. Päiväkoti toteutetaan kaupungin omana hankkeena, koska kaksi edellistä suuralueelle valmistunutta päiväkotia ovat yksityisiä.

Päiväkoti esitetään rakennettavaksi Puu-Kivistöön, ositteeseen Ruusupuunpiha 6, kiinteistötunnus 92-409-8-0, kaupungin omistamalle tontille. Tontti ja ympäröivä korttelit ovat tällä hetkellä rakentamattomia. Vantaan kaupunginhallitus on nimennyt Puu-Kivistön Vantaan puurakentamisen erityiskohteeksi, jossa erityisenä tavoitteena on puurakentamisen määrällinen lisääminen ja laadullinen kehittäminen. Tarveselvitysvaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja. Tarveselvitys on tehty yhteistyössä sivistystoimen, kaupunkisuunnittelun ja tilakeskuksen kanssa.

Uusi päiväkoti on 192 tilapaikkainen. Päiväkodin tilat koostuvat lasten kotialueista ja yhteisistä tiloista. Osa päiväkodin tiloista ja päiväkodin piha-alue ovat alueen asukkaiden käytettävissä toiminta-ajan ulkopuolella.

Ruusupuun päiväkodin tarveselvitys on hyväksytty opetuslautakunnassa 10.12.2018 § 16, teknisessä lautakunnassa 11.12.2018 § 7 ja kaupunginhallituksessa 17.12.2018 § 9.

Rakennettavaan päiväkotiin tulee kuusi kotialuetta, yhteensä 192 tilapaikkaa. Päiväkodin tarvittava laajuus on noin 2000 brm², leikkipihan pinta-ala noin 1900 m² ja tarvittava piha-alue on kokonaisuudessa pysäköinti mukaan lukien noin 2600 m². Koska päiväkoti toteutetaan tiiviiseen kaupunkirakenteeseen, päiväkoti rakennetaan kahteen kerrokseen. Tavoitteena on varhaiskasvatuksen toiminnan ja rakennushankkeen toteutuksen kannalta laadukas ja kustannuksiltaan kohtuuhintainen päiväkoti. Päiväkoti valmistuu vuonna 2021.

Tilakeskuksen hankevalmistelussa on uudelle päiväkodille laskettu 27.5.2019 päivätty tavoitehinta 9,28 milj. € (alv 0% / KL 104), joka ylittää tarveselvitysvaiheen kustannusennusteen 9,11 milj. € (KL 104, alv 0 %) yhteensä 1,8 %. Tarveselvitysvaiheessa esitelty kustannusennuste oli 8,7 M€ (KL 99,3 alv 0 %). Hallintosäännön 10 luvun, 4 §:n kohdan 2 mukaan tekninen lautakunta tehtäväalueellaan päättää yli 1 000 000 euroa (alv 0%) maksavien hankesuunnitelmien (tavoitehintoineen) hyväksymisestä.

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 20

Talous- ja hallintojohtajan esitys:
Päätetään esittää tekniselle lautakunnalle hyväksyttäväksi Ruusupuun päiväkodin hankesuunnitelma 28.4.2019 ja sen tavoitehinta 9,28 milj. € (alv 0%, KL104).

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liite: Ruusupuun päiväkodin hankesuunnitelma 28.5.2019

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote tekninen lautakunta

Muutoksenhakuohje: Ei muutoksenhakuoikeutta / Kuntalaki 136 §

Lisätiedot:
Satu Turunen, 043 827 1740, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi
Ifa Kytösaho, 040 749 2595, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

28.5.2019

RUUSUPUUN PÄIVÄKOTI

Kivistö

Ruusupuunpiha 6, Vantaa

uudisrakennus

HANKESUUNNITELMA

Sisällys

1. Hanketietokortti ... 5
2. Yhteenveto ... 6
   2.1 Tiivistelmä ... 6
   2.2 Hankkeesta aiemmin tehdyt päätökset ... 7
   2.3 Täydennykset ja muutokset tarveselvitykseen nähden ... 7
3. Perustelut tarpeelle ... 7
   3.1 Varhaiskasvatuksen palvelustrategiset linjaukset ... 7
   3.2 Väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan ... 8
   3.3 Liittyminen toimitilaverkkosuunnitelmaan ... 8
4. Mitoitusperusteet ja tavoitteet ... 8
   4.1 Päiväkodin toiminnalliset tavoitteet ... 8
   4.2 Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet ... 10
   4.3 Puhtauspalvelujen toiminnan kuvaus ja tavoitteet ... 10
      4.3.1 Yhdistetty siivouskeskus ja vaatehuoltotila ... 11
      4.3.2 Jätteiden kierrätyksen toiminnan kuvaus ... 11
      4.3.3 Väestönsuojatilat ... 12
   4.4 Mitoitusperusteet, tilaohjelma ja huonekortit ... 12
      4.4.1 Päiväkodin toiminnallinen henkilömitoitus ... 12
      4.4.2 Tilaohjelma ja tehokkuustavoitteet ... 12
   4.5 Tilojen vaatimukset ... 13
      4.5.1 Yleistä ... 13
      4.5.2 Kalustus ja varustus ... 14
   4.6 Pihan toiminnalliset vaatimukset ... 14
      4.6.1 Leikkipihat ... 14
      4.6.2 Saatto- ja huoltopiha ... 15
   4.7 Lasten osallistaminen ... 15
5. Rakennus ... 15
   5.1 Rakennusratkaisun tavoitteet ... 15
      5.1.1 Rakennusratkaisun toiminnallinen ja liikenteellinen ratkaisu ... 15
   5.2 Arkkitehtoniset tavoitteet ... 16
   5.3 Esteettömyys- ja käyttöturvallisuusvaatimukset ... 16
   5.4 Muuntojoustotavoite ... 18
      5.4.1 Rakenteiden muuntojousto ... 18
      5.4.2 Tilojen muuntojousto ... 18
      5.4.3 Talotekniikan muuntojousto ... 18
   5.5 Elinkaaritavoitteet ... 18
   5.6 Energiatehokkuus ... 18
      5.6.1 Energiatehokkuustavoite ... 18
      5.6.2 Uusiutuva energia ... 19
      5.6.3 Energiatehokkuuden osoittaminen ... 19
      5.6.4 Mittarointi ... 19
   5.7 Muut resurssiviisauden tiekartan tavoitteet ... 20

5.7.1 Yleistä ... 20
5.7.2 Vähähiilisyys ... 20
5.7.3 Materiaalitehokkuus ... 20
5.7.4 Elinkaarikustannus ... 20
5.7.5 Hankinnat ... 21
5.7.6 Rakentamisen aikainen jätehuolto ... 21
5.8 Palotekniset vaatimukset ... 22
5.9 Sisäilmatavoite ... 22
5.9.1 Yleistä ... 22
5.9.2 Valaistustavoitteet ... 22
5.9.3 Lämmönhallinnan tavoitteet ... 22
5.9.4 Kosteudenhallinnan tavoitteet ... 23
5.9.5 Äänitekniset tavoitteet ... 23
5.9.6 Sisätilojen rakennusmateriaalien päästöluokkavaatimus ... 24
5.9.7 Tiiveysvaatimus ... 24
5.10 Tieto/viestintätekniikkavaatimus ... 24
6. Tontti ja rakennuspaikka ... 25
6.1 Sijainti ... 25
6.2 Kaava- ja kiinteistötiedot, hallinta, rasitteet ... 26
6.3 Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet ... 29
6.4 Liikenne, pysäköinti, kadut ja kunnallistekniikka ... 29
6.5 Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu ... 31
6.6 Vesihuolto ... 31
6.6.1 Yleistä ... 31
6.6.2 Hulevedet ... 32
6.7 Liittyvät hankkeet ... 32
7. Tekniset järjestelmät ... 32
7.1 Yleiset tavoitteet ja vaatimukset ... 32
7.2 Rakennetekniset tavoitteet ... 33
7.3 LVI-Tekniset tavoitteet ... 34
7.3.1 Yleistä ... 34
7.3.2 Lämmitysjärjestelmät ... 35
7.3.3 Vesi- ja viemärijärjestelmät ... 35
7.3.4 Ilmanvaihtojärjestelmät ... 36
7.3.5 Sprinkler ... 37
7.3.6 Rakennusautomaatiojärjestelmät ... 37
7.4 Sähkötekniset tavoitteet ... 38
7.4.1 Yleistä ... 38
7.4.2 Aluesähköistys ja liittymät ... 38
7.4.3 Sähkönjakelu ja keskukset ... 38
7.4.4 Johtotiet ... 39
7.4.5 Johdot ja niiden varusteet ... 39
7.4.6 Valaistusjärjestelmät ... 39
7.4.7 Yleiskaapelointijärjestelmä (atk, videovalvonta) ... 40
7.4.8 Äänentoisto- ja AV-järjestelmä ... 40
7.4.9 Keskuskellojärjestelmä ... 40

7.4.10 Inva WC -hälytysjärjestelmä 40
7.4.11 Soittokellot ja sisäänpyyntölaitteet 40
7.4.12 Kiinteistöautomaatiojärjestelmä 40
7.4.13 Rikosilmoitusjärjestelmä 40
7.4.14 Videovalvontajärjestelmä 40
7.4.15 Merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä 41
7.4.16 Palohälytysjärjestelmä 41
7.4.17 Savunpoistojärjestelmä 41
7.4.18 Koneet, laitteet ja erityisjärjestelmät 41
8. Rakennustyön aikaiset vaatimukset 41
9. Väistötilantarve 42
10. Kustannukset 42
10.1 Kustannusennuste 42
10.2 Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset 42
10.3 Toimintakustannukset hallintokunnalle 42
10.4 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset 42
10.5 Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka 42
11. Rahoitus ja aikataulu 42
12. Riskit 43
12.1 Kaavoitukseen liittyvät riskit 43
12.2 Aikatauluun liittyvät riskit 43
12.3 Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit 43
12.4 Työturvallisuustehtävät 43
12.5 Korttelin toteutukseen liittyvät yhteistoimintaedellytysten riski 43
13. Vastuuhenkilöt / työryhmä 44

Liitteet:

- Liite 1_kaupunkikartta, ilmakuva, kaavaote, korkeusrajoitukset, liito-orava-alueet, valuma-alue, liikenneyhteydet, maalajit ja johtokartat
- Liite 2. Kaavakartta, havainnekuva, tonttitarkastelu, ajouratutkielma, melukartat, kaavamerkinnät
- Liite 3: tilaohjelmat
- Liite 4: tavoitehintalaskelma
- Liite 5. Havat-riskikartta
- Liite 6: LVI-liite

Oheismateriaalit:

1. Kaavaselostus 231900
2. Vantaan kaupungin ohjeita suunnittelijoille 6.3.2019
3. Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin käsikirja 18.3.2019
4. Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin tilakortit 18.3.2019
5. Ruusupuun päiväkodin keittiön suunnitteluohjeistus ja tilakortit
6. Ohje lattialämmityksen suunnittelusta ja toteutuksesta 19.6.2018
7. Rakennusautomaation suunnitteluohjeistus 11.6.2018/14.1.2019

1. Hanketietokortti

Kohteen nimi:

Ruusupuun päiväkoti

Tarpeen kuvaus:
Tarvitaan 192 tilapaikan päiväkoti vastaamaan Kivistön alueen varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvuun.

Liittyminen muihin hankkeisiin ja selvityksiin:
Kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018 - 2027, Kivistön päiväkotiselvitys, päiväkotikiinteistöjen investointitarpeiden ja aikataulun tarkastelu, tilakeskus 2019 - kesken

Tarpeen perustelut:
Kivistön suuralueen lasten määrä kasvaa voimakkaasti, vuoteen 2021 kasvu on noin 100-150 varhaiskasvatusikäistä lasta vuodessa.

Käyttäjähallintokunta:
Sivistystoimi

Kaupunginosa:	**Kiinteistötunnus:**	**Tontin pinta-ala:**
KIVISTÖ 23	92-409-8-0	noin 5 200 m^2
Osoite ja tontti: Ruusupuunpiha 6 01700 Vantaa	**Kaavatiedot:** kaava 231900	**Rakennusoikeus:** 1900 II

Tilatarve, suuruus ja kustannukset (ALV 0 %)	**brm^2**	**htm^2**	**hym^2**	**Investointikustannusennuste** hintataso KL104		
				€	**€ / brm^2**	**€ / htm^2**
Päiväkoti	n. 2000	1798	1388	9 280 000	4642	5161
Päiväkodin tilapaikkamäärä				192 tilapaikkaa		

Väistötilan tarve:
Ei väistötilan tarvetta.

Määrärahavaraus investointiohjelmassa:
Valtuuston 11.12.2018 hyväksymässä vuosien 2019 - 2028 taloussuunnitelmassa on Kivistön päiväkodille investointivaraus yhteensä 7,1 M€, varaus kohdistuu vuosille 2019 - 2022.

Hankkeen toteutusaikataulu:
2019 - 2021 (rakentamisvaihe 2020 - 21)

Ylläpitokustannukset:
104 212 € / vuosi

Toimintakustannukset hallintokunnalle:
Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 900 000 €.

Ensikertainen kalustaminen ja varustaminen:
112 000 €

Vuokra-arvio käyttäjäkunnalle (pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset yhteensä, suluissa TS-vaihe):

Vuokravaikutus	55 084 € / kk (51 300 € / kk) 30,64 € / htm^2 / kk (29,65 €/ htm^2 / kk)	661 012 € / v (615 628 € / v) 368 € / htm^2 / kk (356 € / htm^2 / kk)
Vuokravaikutus / tilapaikka	3443 € / v (3 214 € / vuosi)	3443 € 7 v (3206 € /vuosi) 287 € / kk (267 € / kk)

Laatija(t):	**Päivämäärä:**
Ifa Kytösaho, Päivi Riehunkangas	28.5.2019

Kuva 1: Päiväkodin sijainti, Puu-Kivistö, Vantaa

2. Yhteenveto

2.1 Tiivistelmä

Ruusupuun päiväkodin uudisrakennuksen hankesuunnitelma on laadittu tilakeskuksessa yhteistyössä sivistystoimen asiantuntijoiden kanssa.

Päiväkotiin tulee kuusi kotialuetta, yhteensä 192 tilapaikkaa. Päiväkoti valmistuu vuoden 2021 kesällä.

Kivistön päiväkoti tarvitaan vastaamaan Kivistön varhaiskasvatusikäisten lasten määrän kasvuun.

Kivistön suuralueen varhaiskasvatusikäisten määrän ennustetaan Vantaan virallisen väestöennusteen 2018 - 2028 mukaan kasvavan ennustekauden ensimmäisellä puolikkaalla 684 lapsella. Lasten määrä kasvaa edelleen vuoteen 2028, jolloin lapsimäärän ennustetaan olevan 1 382 lasta enemmän kuin vuonna 2018.

Tontista on laadittu tonttitarkastelu, jossa on esitetty tilaohjelmaltaan noin 1990 brm^2 suuruisen Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin mukaisen massan sijoittaminen tontille.

Tontti kuuluu kokonaisuudessaan lentomelualueeseen Lden 50–55 dB.

Tilakeskuksen hankevalmistelussa on uudelle päiväkodille laskettu 27.5.2019 päivätty kustannusennuste 9,28 M€ (alv 0 %, KL104).

2.2 Hankkeesta aiemmin tehdyt päätökset

Ruusupuun päiväkodin tarveselvitys on hyväksytty opetuslautakunnassa 10.12.2018 § 16, teknisessä lautakunnassa 11.12.2018 § 7 ja kaupunginhallituksessa 17.12.2018 § 9.

Ruusupuun päiväkodin tontin sisältävä Puu-Kivistön asemakaava 231900 on käsitelty kaupunkisuunnittelulautakunnassa 16.4.2018 § 11 ja kaupunginhallituksessa 23.4.2018 § 19, hyväksytty kaupunkisuunnittelulautakunnassa 10.9.2018 § 12, kaupunginhallituksessa 17.9.2018 § 29 ja kaupunginvaltuustossa 24.9.2018 § 12 ja saanut lainvoiman 14.11.2018.

2.3 Täydennykset ja muutokset tarveselvitykseen nähden

Tarveselvityksen hyväksymisen jälkeen

- tonttia koskeva asemakaavamuutos on saanut lainvoiman,
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen konseptipäiväkotikäsikirja on valmistunut ja korvaa aikaisemman vuonna 2017 valmistuneen varhaiskasvatuksen tilojen suunnitteluohjeistuksen,
- teknisten järjestelmien kuvaus on täsmennetty hankesuunnitelmatasolle.

3. Perustelut tarpeelle

3.1 Varhaiskasvatuksen palvelustrategiset linjaukset

Keskeisten palveluverkkolinjausten (Vantaan kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018–2027) mukaan varhaiskasvatus järjestetään lähipalveluna myös uusilla asuinalueilla. Varhaiskasvatuksen strategiana on lisätä yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta maltillisesti.

Palveluverkkoa kehitetään uudishankkeilla, joiden optimikoko on noin 160–192 tilapaikkaa. Tilat ovat uuden oppimisympäristön mukaiset ja joustavat erilaisiin toiminnallisiin tarpeisiin sekä ulkopuolisille käyttäjille varhaiskasvatuksen aktiivisen toiminta-ajan ulkopuolella.

Tilakeskus on kehittänyt yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa päiväkotikonseptin. Ratkaisumallia toteutetaan useassa päiväkotihankkeessa ajalla 2020–2022. Ruusunpuun päiväkoti on mukana hankkeessa.

Keskeisten palveluverkkolinjausten (Vantaan kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018–2027) mukaan varhaiskasvatus järjestetään lähipalveluna myös uusilla asuinalueilla. Varhaiskasvatuksen strategiana on lisätä yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta maltillisesti.

Palveluverkkoa kehitetään uudishankkeilla, joiden optimikoko on noin 160–192 tilapaikkaa. Tilat ovat uuden oppimisympäristön mukaiset ja joustavat erilaisiin toiminnallisiin tarpeisiin sekä organisaation ulkopuolisille käyttäjille varhaiskasvatuksen aktiivisen toiminta-ajan ulkopuolella.

Tilakeskus kehittää yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa päiväkotikonseptia. Ratkaisumallia toteutetaan vuoteen 2022 useassa päiväkotihankkeessa ajalla 2020–2022. Myyrmäkeen rakennettava päiväkoti on mukana hankkeessa.

3.2 Väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Kivistön suuralueen varhaiskasvatusikäisten määrän ennustetaan Vantaan virallisen väestöennusteen 2018 - 2028 mukaan kasvavan ennustekauden ensimmäisellä puolikkaalla 684 lapsella. Lasten määrä kasvaa edelleen vuoteen 2028, jolloin lapsimäärän ennustetaan olevan 1 382 lasta enemmän kuin vuonna 2018.

Taulukko 1. Väestöennusteen mukainen varhaiskasvatusikäisen lasken määrän kehitys Kivistössä. Vantaan kaupungin virallinen väestöennuste 2018-2028.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Muutos 2018-2028
Kivistön suuralue	1023	1154	1250	1401	1546	1707	1855	1996	2148	2285	2405	**1 382**

Päiväkoti tarvitaan vastaamaan alueen voimakkaaseen kasvuun. Tarvittaessa, Kanniston koulun laajennuksen lopullisen ajankohdan varmistuttua Ruusunpuun päiväkoti korvaa myös Kanniston päiväkodin paviljongin. Paviljonki joudutaan purkamaan koulun laajennuksen vuoksi.

Päiväkoti toteutetaan kaupungin oman hankkeena. Vuoden 2016 jälkeen alueelle on toteutettu kolme yksityistä päiväkotia.

3.3 Liittyminen toimitilaverkkosuunnitelmaan

Kasvavalla Kivistön uudisalueella ei ole kiinteistöjä, joita voisi hyödyntää lasten määrän kasvusta johtuvaa tilatarpeeseen.

4. Mitoitusperusteet ja tavoitteet

4.1 Päiväkodin toiminnalliset tavoitteet

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuslain mukaan päiväkodin oppimisympäristö on kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottava.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö, jonka tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen.

Päiväkodin tilasuunnittelun tehtävänä on tukea Vantaan varhaiskasvatuksentoiminta-periaatteita. Suunnittelulla mahdollistetaan päiväkodin oppimisympäristön muokkaaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaiseksi.

Tilasuunnittelun toiminnallinen vaatimus on yleispätevyys ja tilojen muunneltavuus. Keskeisenä vaatimuksena on, että tilat tukevat toiminnan sujuvuutta (wc-toiminnot, pukeutuminen, ulosmeno), ovat esteettömiä ja helposti hahmotettavia, turvallisia sekä terveellisiä (tilojen ilmanlaatu, lämpötila, puhtaanapito, valaistus ja akustiikka, ergonomia).

Vantaalla lapsiryhmä koostuu kahden kasvattajan muodostamasta ryhmästä, jossa lapsimäärä on lasten iästä riippuen minimissään kahdeksan ja maksimissaan kuusitoista (16). Lapsiryhmät voivat toimia sisarusryhmänä (1-5v.), alle 3-vuotiaiden ryhmänä, yli 3-vuotiaiden ryhmänä tai esiopetusryhmänä. Ryhmissä voi olla lapsia, jotka tarvitsevat kasvun ja kehityksen tukea.

Kaksi lapsiryhmää (minimissään 16 lasta, maksimissaan 32 lasta) muodostavat kotialueen, jossa he tekevät toiminnallista yhteistyötä ja käyttävät yhteisesti osaa tiloista. Toiminta järjestetään erikokoisissa pienryhmissä. Esiopetuksessa lasten tulee saada kokemuksia myös isommassa ryhmässä toimimisesta. Päiväkodissa järjestetään myös koko päiväkodin yhteisiä tapahtumia lapsille ja perheille.

Päiväkodin sydämen muodostavat ruokailutila, kotikeittiö ja sali. Tavoitteena on, että ne ovat yhdistettävissä. Muut lasten tilat sijoittuvat helposti hahmotettavasti eri puolille päiväkotia ns. kotialueiksi. Pienimpien lasten toiminta pyritään saamaan maan tasolle.

Sydänalue ja yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Iltakäytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa.

Lapsiryhmällä on hiljainen ja visuaaliselta ilmeeltään rauhallinen tila, joka mahdollistaa rauhoittumisen ja keskittymisen käsiteltävään asiaan. Levon tarve vaihtelee päiväkodissa rauhoittumishetkestä nukkumiseen.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille aamupala, lounas ja välipala. Ruokailu on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arkitoimintapedagogiikkaa, jossa harjoitellaan itsestä huolehtimista ja sosiaalisia taitoja.

Tilojen tulee olla helposti ylläpidettäviä. Puhtaanapidon ja toiminnallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että leikki- ja oppimisvälineille on riittävästi säilytystilaa.

Tilat tukevat lasten ja henkilökunnan hyvinvointia ja ovat viihtyisät. Päiväkodissa on rauhallisia tiloja keskusteluihin perheiden ja yhteiskumppaneiden kanssa sekä henkilökunnan kirjalliseen työskentelyyn.

Pihaan liittyvät tavoitteet on esitetty kohdassa 4.6 Piha ja kohdassa 6.4.

4.2 Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet

Päiväkodin keittiö on palvelukeittiö. Aterioiden toimitus muoto on Cook and Chill.

Keittiössä valmistetaan vain energialisukkeet, erikoisruokavalioannokset ja välipalat. Pääruoka annokset tuodaan päiväkotiin ulkopuolisen palveluntuottajan toimesta. Aterioiden kuljetukseen varataan verkkovirralla toimivat kevytrakenteiset hygieniamuoviset kylmä/lämpökuljetusvaunut.

Ruoka kuumennetaan kohteessa.

Huomioitavat ateriahuollon tilatarpeita suunnitellessa:

- Keittiön sijainti on oltava hyvän huoltoyhteyden päässä.
- Jätehuolto ja rullakko/pahvi varaston oltava riittävän suuret ja kohtuullisen matkan päässä keittiöstä.
- Varattava hygieeninen tila kuljetuslaatikoille/vaunuille.
- Pääruokasalinpuolella keittiöseinän vieressä tulee olla ateriabuffet (ei avaudu keittiötiloihin).
- Päiväkärryjä käytetään pienten lasten aterioiden kuljetukseen kerroksissa ja alakerran tiloissa. Ryhmien määrä ja sijainti selviävät myöhemmin.
- Sekä ruokasaliin että kerroksien aulatiloihin asennetaan käsipesualtaat
- ruokasalin kotikeittiön yhteyteen varataan kotitalouskylmäkaappi välipalojen säilytystä varten.

Katso oheisasiakirjat 05 Keittiön suunnitteluohjeistus.

4.3 Puhtauspalvelujen toiminnan kuvaus ja tavoitteet

Turvalliset ja puhtaat tilat luovat puitteet varhaiskasvatukselle.
Puhtauspalvelujen tavoitteena on aikaan saada puhtaita ja sisäilmaongelmattomia tiloja, joiden pinnat on helppo pitää puhtaana, esim. yläpölyjen kerääntymistä on suunnitteluratkaisuissa vältettävä.

Rakennuksen tulee olla kaikilta osin helposti puhtaana pidettävä ja julkisen tilan kulutusta kestäviä.

Puhtaanapidolla ylläpidetään rakennuksen hygieenisyyttä, siellä työskentelevien henkilöiden työturvallisuutta, viihtyisyyttä ja rakennuksen edustavuutta. Rakennuksen siivottavuus on hyvä, jos tilat voidaan siivota taloudellisesti, tehokkaasti (koneet) ja turvallisesti. Puhtauspalvelujen työturvallisuus tulee huomioida suunnitteluvaiheessa; mm.

liikkumisen esteettömyys, siivoustilojen ja -pisteiden työergonomia, kohteiden saavutettavuus ja pistorasioiden määrä.

Kaikki käytettävät materiaalit ja tilaratkaisut toteutetaan mahdollisimman kestävistä, tehokkaista ja edullisesti ylläpidettävistä tuotteista. Lattiamateriaalin on oltava kulutuksen kestävä eikä lattian vahaustarvetta saa olla.

Tavarantoimittajien kulku lastauslaiturilta, ei kuitenkaan keittiön kautta. Oltava erillinen sisäänkäynti.

4.3.1 Yhdistetty siivouskeskus ja vaatehuoltotila

Tilassa tulee olla erikseen puhdas ja likainen puoli.

Pyykkien viikkaamiselle laskutilaa, likapyykkisäkeille rullakkotyyppistä säilytystilaa. Tilaan pitää sopia puhtaaksi petaukseen liinavaatteille kuljetusvaunu, niin ettei liinavaatteita tarvitse kuljettaa käsissä.

Puhtaille liinavaatteille ovelliset hyllykaapit.

Suunnittelu toteutetaan tilakorteissa määritellyt siivouksen koneet ja varusteet. Lattiapintojen puhdistuksessa tarvitaan koneille säilytystilaa siivouskeskukseen.

4.3.2 Jätteiden kierrätyksen toiminnan kuvaus

Vantaan kaupunki kierrättää jätteistä mahdollisemman paljon. Kivistön alueella on Putkijäte Oy:n jätteenkeräysjärjestelmä. Hankeen edetessä on selvitettävä, mitä jätteitä putkiston kautta on mahdollisuus kierrättää. Samassa yhteydessä selvitetään, tehdäänkö putkistoon varauksia eri jätejakeille. Syväkeräyssäiliöitä käytetään sen jätteen keräämiseen, mikä ei mene putkijätteen kautta. Säiliöt tulee asentaa huoltopihalle lähelle keittiötä. Laitoshuollolla tulee olla kulku lastauslaiturille sisäkautta, mahdollisen lähelle säiliöitä. Laitoshuollon kulku jätesäiliöille lastausaiturin kautta, ei kuitenkaan keittiön kautta.

Päiväkotien syväkeräyssäiliöt: Syväkeräyssäiliöiden paikka pitää olla sellainen, että talviaikaan lumet saadaan säiliöiden ympäriltä helposti poistettua ja kulku säiliöille on muutoinkin esteetön.

Lisäksi urakkaan kuuluu pieniin kansiosiin lukot, kiinteistön sarjaan ja lukkojen päällä pitää olla kumiläpät jäätymisen estämiseksi. Avattavissa kansiosissa pitää olla stoppari, joka pitää kannen auki, kun jätteitä pudotetaan säiliöön.

Jäteauton vaatima kääntösäde tulee ottaa huomioon jätepisteen paikka suunniteltaessa

- Sekajäte 5 m^3
- Kartonki 3 m^3
- Metalli ja muovi jaettu säiliö, niin, että muovilla 1.3 m^3 ja metallilla 1.3 m^3
- Biojätteellä 800 l säiliö

Käytönaikaisen jätehuollon varmistamiseksi jätetilassa tulee olla tilavaraus edellisten lisäksi seuraaville erikseen lajiteltaville jätejakeille: paperi, lasi, elektroniikkaromu ja aaltopahvi.

4.3.3 Väestönsuojatilat

Päiväkodin laajuus ylittää pelastuslain 71 § määritellyn väestönsuojan rakentamisvelvoitteen 1200 k-m^2. Päiväkodin suojatilatarve (2 % kerrosalasta, suoja-alatarve < 30 m^2). Suojatarve pyritään järjestämään osana olemassa olevia väestönsuojatiloja. Mikäli se ei ole mahdollista, väestönsuojalle haetaan lykkäystä ja sille osoitetaan paikka tontilta.

4.4 Mitoitusperusteet, tilaohjelma ja huonekortit

4.4.1 Päiväkodin toiminnallinen henkilömitoitus

Varhaiskasvatuslain (2016) mukaan yhtä hoito- ja kasvatushenkilöä kohden saa olla lapsia:

- alle 3-vuotiaita enintään 4 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö
- ja 3 vuotta täyttäneitä enintään 8 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö.

Vantaa ei ole nostanut 3-vuotta täyttäneiden lasten suhdelukua seitsemästä kahdeksaan lapseen / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö. Uusissa päiväkodeissa tilat mitoitetaan kuitenkin suhdeluvun 8 lasta / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö mukaan.

Ruusupuun päiväkotiin tulee 192 tilapaikkaa. Lasten määrä vaihtelee sen mukaan, ovatko he alle vai yli 3-vuotiaita. Päiväkodissa toimintaa järjestetään 1-vuotiaista 6-vuotiaisiin saakka.

Tilapaikkoja yhteensä 192, jotka jakautuvat kuuteen kotialueeseen:

- Yhden kotialueen (kaksi ryhmää) tilapaikat (8+8) + (8+8) lasta, 32 tilapaikkaa
- yhteensä 6 x 32 = 192 tilapaikkaa.

Päiväkodissa on hoito- ja kasvatushenkilökuntaa 24 henkilöä. Lisäksi päiväkodissa työskentelee päiväkodin johtaja sekä puhtaus- ja ateriapalveluiden henkilökuntaa sekä vuosittain vaihtuvia opiskelijoita ja tilapäistä avustavaa henkilökuntaa, yhteensä noin 5 henkilöä. Henkilökunnan määrä yhteensä 32 henkilöä.

Päiväkoti toteutetaan osana tilakeskuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämää päiväkotikonseptia. Tilamitoitus perustuu Vantaan kaupungin päiväkotikonseptin myötä kehitettyyn tilaohjelmamalliin ja päiväkotien yleisiin suunnitteluohjeisiin sekä päivitettävänä olevaan päiväkotien RT-ohjekorttiin.

4.4.2 Tilaohjelma ja tehokkuustavoitteet

Päiväkodin tilat perustuvat vantaalaisen 192-paikkaisen päiväkodin tilamitoitukseen. Päiväkodin huonetilaohjelman mukainen huoneistoalatavoite 8,17 htm^2/tilapaikka,

1 568 htm^2. Päiväkodin bruttoalatavoite 1 999 brm^2.

Päiväkodin huonetilaohjelma on liitteessä 3.

4.5 Tilojen vaatimukset

4.5.1 Yleistä

Rakennuksen tulee olla tilaratkaisultaan toiminnallinen, tehokas ja tarkoituksenmukainen. Ratkaisun tulee ottaa huomioon toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen. Uuden oppimisympäristön suunnittelussa tulee erityisesti huomioida riittävä akustiikka ja tilakohtaiset määräykset.

Päiväkodin viereisten talojen varjostus tulee minimoida niin sisä- kuin ulkotiloissakin. Lasten toimintatilojen tulee saada suora luonnonvaloa ja sijoittua siten, ettei kotialueen kaikki tilat ole pohjoiseen.

Riittävä päivänvalon saanti ulko- ja sisätiloihin varmistetaan tutkimalla viereisten rakennusten varjostavuus. Valoa tulee saada 5 tuntia päivässä kevät- ja syyspäivän tasauksen välisenä aikana klo 8:n ja 18 välisenä aikana.

Kotialueen kummallakin ryhmällä (16 lasta) on oma toimintatila sekä rauhallinen suljettava tila. Rauhallinen tila mahdollistaa lepäämisen ja rauhoittumisen (noin 32 m2). Ryhmien lepotilat tulee saada yhdistettyä yhdeksi suuremmaksi tilaksi. Kotialueiden levolle varatut tilat varustetaan kaappisängyillä ja irtokalusteina hankittavilla sängyillä. Yhdellä kotialueella (esiopetusikäiset) ei ole nukkumismahdollisuutta. Tiloihin laitetaan kattoon kaksi koukkua, jotka kestävät esim. aikuisen ja lasten keinun. Kaksikerroksisissa päiväkodeissa 2. kerroksen lepoon käytettävistä huonetiloista on kaksi toisistaan riippumatonta poistumistietä.

Märkäeteistilat ovat kotialueen kahden ryhmän yhteiset. Eteistilat suunnitellaan yhdelle ryhmälle mutta ovat osa isompaa kokonaisuutta. Eteistilat ovat osa toiminnallisia tiloja.

Wc-pesutilat tukevat toiminnan sujuvuutta ja ne toteutetaan kotialueille huonekortin mukaan.

Päiväkodin sydämen muodostavat ruokailutila, kotikeittiö ja sali. Sydänalue ja yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on käyttää teknologiaa palvelemaan kasvatuksellisia ja opetuksellisia päämääriä. Lasten käyttöön tarkoitetut tieto- ja viestintätekniikkalaitteet (tvt) ovat osa lapsiryhmän oppimisympäristöä. Laitteiden käyttöä tukevat järkevästi sijoitetut sähköpistorasiat.

Rakennusurakkaan esitetään jokaiselle kotialueelle kaksi sermiä ja yksi kalusteratkaisu, (esim. akustisesti vaimentava “leikkimökki”), joilla jaetaan tiloja pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Huonetilojen välillä käytetään sisäikkunoita ja / tai ikkunallisia sisäovia tai lasiovia.

Ruokailutila suunnitellaan siten, että etäisyydet ruokaa hakiessa ja astioita palauttaessa on mahdollisimman lyhyitä eikä synny risteäviä reittejä. Ruokailutilassa on miellyttävä, sosiaalista kanssakäymistä edistävä tunnelma. Ruokailutilaa käytetään myös muuhun toimintaan, esim. pelaamiseen ja muuhun pöytätyöskentelyyn.

Kummassakin kerroksessa tulee olla LE-wc. Toisessa kerroksessa toinen sosiaalitilan wc-tilasta suunnitellaan LE-tilaksi. Ensimmäisessä kerroksessa ruokailutilan yhteyteen tuleva wc suunnitellaan LE-tilaksi.

Päiväkodin sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Vapaa-ajan käytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa. Sisäänkäynnin yhteyteen tulee kenkä- ja vaatesäilytys.

Rakennukseen tehdään hissi, joka on mitoitettu pyörätuolia käyttäville.

Päiväkodin lattiamateriaali on mm. lepotiloissa akustisesti vaimentava Astma- ja allergialiiton hyväksymä tekstiilimatto, joka sitoo pölyä, on helposti imuroitavissa ja siten allergiaystävällinen ja akustisesti toimiva ratkaisu, joka luo osaltaan viihtyisyyttä.

Tilojen linkittäminen, läpinäkyvyys, sujuvat kulkureitit ja riittävä valaistus lisäävät turvallisuutta sekä valvottavuutta.

4.5.2 Kalustus ja varustus

Tilat suunnitellaan Vantaan kaupungin Ohjeita suunnittelijoille, liittyvä asiakirja 02 ja Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin käsikirjan mukaan, liittyvä asiakirja 03. Tilat varustetaan ja kalustetaan kaupungin päiväkotisuunnittelun tilakorttien mukaan, liittyvä asiakirja 04. Keittiötilojen suunnitteluohjeistus on liittyvä asiakirja 05.

4.6 Pihan toiminnalliset vaatimukset

4.6.1 Leikkipihat

Päiväkodille varataan piha-aluetta 15 - 20 m2 lasta kohti.

Päiväkodin piha on osa oppimisympäristöä. Se suunnitellaan virikkeiseksi oppimisympäristöksi, joka tukee pedagogisten tavoitteiden toteutumista ja kannustaa liikkumaan. Pihassa korostuvat suojaisuus, turvallisuus ja toiminnallisuus.

Liikkumisen ohjaukseen sekä valvottavuuteen ja ilkivaltaan ehkäiseviin tekijöihin kiinnitetään erityistä huomiota.

Piha-alue jäsennetään erilaisilla pinnoitteilla ja istutuksilla. Leikkipiha suunnitellaan siten, että se jakautuu pienten ja isojen piha-alueisiin. Piha-alueelle varataan tilaa viljelylaatikoille. Piha aidataan.

Päiväkodin pihassa tulee sijaita sadekatos/aurinkosuoja (lentomelualuesijainnin vuoksi tavanomaista laajempi, vähintään 40-50 m^2), leikkiväline- ja vaunuvarasto sekä lukittavaa tilaa kuudelle pyörän lastenkuljetuskärrylle ja vähintään kymmenelle polkupyörälle. Leikkivälinevaraston mitoitus 5 m^2 / kotialuepari ja vaunuvarasto 4 m^2 / kotialuepari.

Pihan suunnittelussa huomioidaan kaavaan liittyvät vaatimukset. Piha-alueelle tulee sijoittaa vehreä, suojaisa ja viihtyisä. Pihan kalusteet ja rakenteet on tehtävä pääosin puusta. Pihalla tulee käyttää erilaisia pinnoitteita ja istutuksia. Sinne tulee sijoittaa Arboretum, jolle on istutettava vähintään 10 puulajia, jotka merkitään nimikyltein. Myös pihan aitoihin ja portteihin sekä kulkureitteihin on esitetty vaatimuksia, niiden tulee liittyä arkkitehtuuriin. Portin tulee erottua. Puiston puoleinen osa tontista tulee säilyttää puustoisena, puustoa tulee säilyttää ja tarvittaessa uusia ja täydennysistuttaa.

Pihalle suunnitellaan yhtenäisiä kasvillisuusalueita ja istutettaviksi kasveiksi valitaan lajikkeita, jotka viihtyvät tontin olosuhteissa. Piha toteutetaan Vantaan kaupungin pihakortin mukaisesti sekä otetaan ohjeellisena huomioon pihaan kohdistuvat kaavamääräykset. Tonttivedet imeytetään oman tontin alueella Vantaan kaupungin hulevesiohjeen mukaisesti.

Tarkempi pihaohjeistus ks. liittyvät asiakirjat 02-05.

4.6.2 Saatto- ja huoltopiha

Päiväkodin huoltopiha sijoittuu asemakaavan mukaisesti rakennuksen kaakkoiskulmaan.

Saattoliikenteen ja pysäköinnin ohjeistus tarkemmin kohdassa 6.4.

4.7 Lasten osallistaminen

Alueen varhaiskasvatus osallistaa alueen päiväkotien lapsia eri tavoin hankkeen kuluessa. Lipunkantajan päiväkodin 5-6 -vuotiaat lapset osallistuvat piha-alueen ja sen leikkivälineiden suunnitteluun.

5. Rakennus

5.1 Rakennusratkaisun tavoitteet

5.1.1 Rakennusratkaisun toiminnallinen ja liikenteellinen ratkaisu

Tavoitteena on toiminnallisesti ja liikenteellisesti toimiva tilaratkaisu. Toiminnot sijoitetaan ja niille varataan tilat oikeissa keskinäisissä suhteissa. Liikenteellisesti tilajako toteutetaan siten, että vältetään umpiperiä ja siten, etteivät toisiinsa liittyvien toimintojen väliset etäisyydet muodostu liian pitkiksi.

Päiväkodin toiminta on turvallista ja ilmanlaadultaan terveellistä mahdollisesti toiminnan aikana ympärillä olevista muista rakennustyömaista huolimatta.

5.2 Arkkitehtoniset tavoitteet

Puu-Kivistön alue on osa Vantaan tavoitetta lisätä puurakentamista. Kuuden suurimman kaupungin kaupunginjohtajien ilmastoverkosto päätti 13.12.2017 lisätä kaupunkien puurakentamista. Vantaan kaupunginhallitus on nimennyt Puu-Kivistön alueen Vantaan puurakentamisen erityiskohteeksi, jossa erityisenä tavoitteena on puurakentamisen määrällinen lisääminen ja laadullinen kehittäminen yhteistyössä puualan toimijoiden kesken.

Puu-Kivistö sijoittuu Kivistön keskustaan Kehäradan pohjoispuolelle rajautuen Timanttikujaan, Ruusukvartsinkatuun, Lumikvartsinkatuun sekä Kehärataan. Alueelle on kaavoitettu noin 40 000 k-m^2 asuinrakentamista, päiväkoti, pysäköintilaitos sekä monipuolisia julkisia ulkotiloja. Puu-Kivistön suunnittelun päätavoitteena on puurakentamisen edistäminen sekä monimuotoinen korttelirakenne ja värikäs kaupunkikuva. Alueen ensimmäisenä rakentuvasta osasta järjestettiin keväällä 2018 suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailu, jossa tavoitteena oli saada aikaan monimuotoista ja kaupunkikuvaltaan värikästä puukorttelinaapurustoa, joka tarjoaa monipuolisia asumisratkaisuja sekä yhteisöllisiä ja vehreitä pihoja ekologisuutta arvostaville asukkaille. Lisäksi puukortteleissa tavoitellaan taiteen tuomista osaksi asuinympäristöä (lähde: Puu-Kivistön aloituskorttelеiden suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailu, kilpailuohjelma.)

Uudisrakennuksen tulee noudattaa Vantaan arkkitehtuuriohjelman periaatteita ja sen tavoitetta laadukkaasta ja ilmaisuvoimaisesta arkkitehtuurista: ”*Luomme ilmaisuvoimaisella ja kekseliäällä arkkitehtuurilla vantaalaista identiteettiä. Anonyymin modernismin sijaan tavoittelemme erilaisuutta ja elämyksiä sekä luomme paikkoja ja tiloja, joissa viihdytään ja jotka palvelevat sosiaalista integroitumista. Luomme arkkitehtuuria teknisesti koetelluin ratkaisuin*.” Päiväkodin tulee olla luonteeltaan julkinen rakennus, ja arkkitehtuuriltaan ohjelman periaatteen mukainen.

Päiväkoti rakennetaan kaavaluonnoksen tavoitteiden mukaisesti harjakattoisena, puurakenteisena ja puuverhottuna. Arkkitehtuurin tulee olla korkeatasoista, värikästä ja leikkisää. Julkisivujen väreinä tulee käyttää keltaisen, punaisen tai ruskean murrettuja maavärejä, peittomaalaamattomia puupintoja ja harkitusti edellisiin sopivia vihreän ja sinisen sävyjä. Vierekkäisten rakennelmien tulee olla eri värisiä. Sisäänkäyntejä tulee korostaa arkkitehtuurin keinoin. Julkisivusommittelun tuleen olla pienimittakaavaista ja kävelymiljöötä korostavaa. Pihavarastot tulee tehdä viherkattoisina. Piharakennukset ja sääsuojat tulee suunnitella puisina ja arkkitehtuurilta korkealuokkaisina, samoin huoltoalueen rajaukset.

Kaavamääräyksiä on esitetty kohdassa 4.2 ja ne ovat kokonaisuudessaan hankesuunnitelman liitteenä, katso liite 1 ja liite 2.

5.3 Esteettömyys- ja käyttöturvallisuusvaatimukset

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 117 § Esteettömyys) on määritelty rakentamiselle asetettavat vaatimukset. MRL:n mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden

käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta. Valtioneuvoston asetus 241/2017 esteettömästä rakennuksesta ja asetus 1007/2017 rakennuksen käyttöturvallisuudesta tulivat voimaan tammikuussa 2018.

Esteettömyys- ja käyttöturvallisuuden osalta noudatetaan mm. seuraavia vaatimuksia:

Rakennukseen on oltava vähintään 1 200 millimetriä leveä, helposti havaittava, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton kulkuväylä tontin tai rakennuspaikan rajalta sekä tilasta ja alueelta, joka palvelee rakennuksen käyttöä. Ulkotilassa sijaitsevan kulkuväylän kaltevuus saa olla enintään viisi prosenttia. Jos kulkuväylällä on porras, sen yhteydessä on oltava luiska tai kiinteästi asennettu pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle soveltuva henkilöiden nostoon tarkoitettu laite.

Rakennuksen sisäänkäynnit suunnitellaan esteettömiksi. Sisäänkäyntien yhteyteen toteutetaan avautumispuolelle vähintään 1500*1500 mm levyinen tasanne. Kynnysten korkeudet toteutetaan korkeintaan 20 mm korkuisina. Esteettömien kulkureittien ovet toteutetaan vapaalta leveydeltään vähintään 850 mm levyisinä.

Portaan ja tasanteen sivureunat on varustettava korotuksella, joka estää luistamisen reunan yli, jos tason ja kaiteen tai seinän välisestä raosta mahtuu leveydeltään yli 50 millimetrin kokoinen kuutio. Portaan tasanteelle aukeavan oven etäisyyden luiskan tai porrassyöksyn yläreunasta on syöksyn sivuseinällä oltava vähintään 400 millimetriä ja päätyseinällä vähintään 1 500 millimetriä. Uloskäytävän kulkureitillä olevan oven eteen ja taakse on varattava vähintään 800 millimetrin pituinen tasanne.

Käsijohteet toteutetaan molemmille puolille portaita ja ne ulotetaan vähintään 300 millimetriä porrassyöksyn alkamis- ja loppumiskohdan ohi.

Kaksikerroksiseen rakennukseen toteutetaan hissi. Esteetön wc-tila toteutetaan molempiin kerroksiin. Esteettömien wc-tilojen tulee yhdessä muodostaa kokonaisuus, jossa rakennuksesta löytyy kummaltakin puolelta lähestyttävä wc-istuin.

Rakennuksen lattiapintojen ja rakennukseen liittyvien ulkopuolisten kulkuväylien tulee olla täysin tasaisia. Lattia- ym. pinnasta kohoavia saumalistoituksia, kynnyksiä ym. ei saa olla. Ovien kynnyksettömyyden toteuttamisessa noudatetaan RT-ohjekortin, Vanhusten palveluasuminen RT 93-11134, kuvan 85 mukaan. Eteis- ym. matot tulee olla upotettuna lattiapinnan tasoon.

Lisäksi noudatetaan soveltaen vuonna 2018 julkaistua Ympäristönimisteriön ohjetta esteettömyydestä.

5.4 Muuntojoustotavoite

5.4.1 Rakenteiden muuntojousto

Kantavat seinälinjat sijoitetaan mieluiten ulkoseinälinjoille ja rakennusrungon syvyyden vaatiessa rakennusrungon sisällä kantava linja toteutetaan palkeilla ja pilareilla. Poikittaiset jäykistävät seinälinjat on toivottavia vain esim. porrashuoneen seininä. Jäykistävät seinät ovat ulkoseinälinjoilla tai käytetään mastojäykistystä. Maantasokerroksen vapaa korkeus valittava siten, että talotekniikalla on riittävästi tilaa korkeussuunnassa.

5.4.2 Tilojen muuntojousto

Rakennus tulee suunnitella siten, että tilajako on mahdollista toteuttaa useammalla kuin yhdellä periaatteella sekä siten, ettei tilajaon muuttaminen aiheuta kohtuuttomia muutostöitä teknisiin järjestelmiin.

Päiväkodin ryhmätiloja tulee voida yhdistää siirtoseinin.
Lisäksi päiväkodin tiloja jaetaan esim. akustisilla kevyillä jakoseinillä tai kalusteilla pienemmiksi ja/tai rauhallisemmiksi työskentelytiloiksi.

Katso tarkemmin konseptipäiväkodin käsikirja, oheisasiakirja 03.

5.4.3 Talotekniikan muuntojousto

Talotekniikan nousukuilut mitoitetaan ja sijoitetaan niin, että myöhemmät asennustyöt ovat joustavasti tehtävissä.

5.5 Elinkaaritavoitteet

Ruusupuun päiväkoti toteutetaan puurakenteisena.

Uudisrakennuksen suunniteltu käyttöikä on perustusten ja rungon osalta 80 vuotta, täydentäviltä osien osilta 50 vuotta. Vahvavirtakaapeliverkon ja sähkökeskusten tekninen tavoitekäyttöikä on 40 vuotta. Lvi-runkokanava-, putki- ja johtoverkkojen tekninen tavoitekäyttöikä 50 vuotta.

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa tämän päivän päiväkotirakentamisen tasoa. Rakennus-, rakenne-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita sisäilman laatuun, rakennusfysikaaliseen toimivuuteen, ulkovaipan sisäpinnan tiiveyteen, valaistukseen, energiatehokkuuteen sekä äänenvaimennukseen.

5.6 Energiatehokkuus

5.6.1 Energiatehokkuustavoite

Rakennuksen energiatehokkuustavoite on 15 % lainsäädännön asettamia vähimmäisvaatimuksia parempi energiatehokkuustaso. Energiatehokkuuden suunnittelu edellyttää kaikkien suunnittelualojen saumatonta yhteistyötä.

5.6.2 Uusiutuva energia

Rakennus varustetaan rakennukseen integroitavilla tai vesikatolle asennettavilla aurinkopaneeleilla, joilla tuotetaan rakennuksen kesäaikaisen peruskulutuksen mukaan mitoitettu sähköenergiamäärä.

5.6.3 Energiatehokkuuden osoittaminen

Energialaskenta suoritetaan E-luvun osalta voimassa olevan lainsäädännön mukaan ja tavoitekulutuksen laskenta suoritetaan niin, että se on mahdollisimman vertailukelpoinen rakennuksesta myöhemmin mittaroittavaan energiaan. Tavoitekulutuksen tulee kattaa kaikki energialähteet ja se tulee laskea dynaamisella laskentatyökalulla.

Toteutusvaiheessa laaditaan pätevän energia-asiantuntijan tekemä energiaselvitys rakennuslupaan ja päivitetty energiatodistus käyttöönotossa. Lisäksi energialaskenta tulee päivittää vähintään seuraavissa vaiheissa:

- Yleissuunnitelmien valmistuttua
- IV-urakan hankintavaatimusten (IV-koneet) yhteydessä
- Vaipan osien hankintavaatimusten (vaipan U-arvot ja ikkunat) yhteydessä
- Rakennuksen vastaanottovaiheessa
- Lisäksi laskenta tulee päivittää, jos rakennuksen energiatehokkuus muuttuu suunnittelun tai hankintojen vaikutuksesta jossakin muussa hankevaiheessa.

5.6.4 Mittarointi

Ylläpitoa ja käytön seuraamista varten rakennuksesta tulee mittaroida käytönaikainen energiankulutus vähintään seuraavalla laajuudella:

- Lämmitys- ja jäähdytysenergian tarve kokonaisuudessaan sekä energialähteittäin
- Ostoenergian määrä energialajeittain
- Uusiutuvan omavaraisenergian tuotanto (aurinkopaneelit, lämpöpumput ym.)
- Lämpimän käyttöveden kulutus ja merkittävimmät kuluttajat erikseen (mm. keittiö)
- Ilmanvaihdon sähkönkulutus
- Vuokralaisten kokonaissähkönkulutus
- Merkittävät sulatukset
- Muiden keskeisten TATE-järjestelmien energiankulutusmittaukset (esim. jäähdytys- ja lämpöpumppujärjestelmien COP-seurannan mahdollistavat mittaukset)

Järjestelmän tulee tuottaa tuntitasoista energiakulutustietoa Vantaan kaupungin energianseurantajärjestelmään.

5.7 Muut resurssiviisauden tiekartan tavoitteet

5.7.1 Yleistä

Rakennuksen suunnittelussa resurssiviisauden tavoitteet on määritelty Vantaan kaupungin Tilakeskuksen Ohjeita suunnittelijoille -asiakirjassa, myös käyttäjän toimintaa ajatellen.

Päiväkotien suunnittelu tehdään aina kestävän rakentamisen kriteerein Ks. Vantaan kaupungin Tilakeskuksen Ohjeita suunnittelijoille, Liite 1. ARK -liite.

5.7.2 Vähähiilisyys

Päiväkodit toteutetaan mahdollisimman vähähiilisen rakentamisen kriteerein. Tämä varmistetaan suunnittelun aikana elinkaarikustannusten sekä elinkaaren aikaisen hiilijalanjäljen ja materiaalien hiilijalanjäljen laskennalla. Urakoitsijan edellytetään nimeävän projektiin vastuulliset pätevät henkilöt energia-asiantuntijaksi ja ympäristöasiantuntijaksi.

Rakennuksen hiilijalanjälkeen tulee kiinnittää huomiota. Rakennuksen elinkaaren hiilijalanjälki tulee laskea vähintään kaksi kertaa:

1 Toteutussuunnitteluvaiheessa
2 Vastaanottovaiheessa päivitetyin tiedoin

Lisäksi tärkeimpien hankintojen yhteydessä tulee tarkastella niiden vaikutusta hiilijalanjälkeen (kts. vastuulliset hankinnat).

Hiilijalanjälkilaskenta suoritetaan YM:n hiilijalanjäljen arviointimenetelmän mukaisesti, voimassa olevan ohjeistuksen mukaan.

5.7.3 Materiaalitehokkuus

Rakennuksen ja täyttöjen materiaaleista tulee olla vähintään 10 massa-% uusiutuvia tai kierrätettyjä. Määrittelyssä ja painon määrittämisessä huomioidaan seuraavat rakenneosat (Talo2000):

- 113 Päällysteet: rajattuna kestopinnoitteisiin
- 112&121 Tuennat ja perustukset
- 122 Alapohjat
- 123 Runko
- 124 Julkisivut
- 126 Vesikatot
- 1311-1312 Väliseinät ja lasiväliseinät

5.7.4 Elinkaarikustannus

Rakennuksen materiaalivalinnoissa tulee huomioida niiden elinkaari ja pitkäaikaiskestävyys. Rakennuksen rungon käyttöikä on vähintään 80 vuotta.

Merkittävien rakenteiden, kuten vaipanosien, talotekniikan laitteiden ja pintamateriaalien käyttöiän tulee olla vähintään RT-kortti RT 18-10922 ’ Kiinteistön tekniset käyttöiät ja kunnossapitojaksot’ mukaisia.

Rakennuksen elinkaarikustannus tulee laskea vähintään kaksi kertaa:
1 Toteutussuunnitteluvaiheessa
2 Vastaanottovaiheessa päivitetyin tiedoin

Lisäksi tärkeimpien hankintojen yhteydessä tulee tarkastella niiden elinkaarikustannuksia (kts. vastuulliset hankinnat). Elinkaarikustannuslaskenta suoritetaan EN 15643-4 standardin mukaisesti.

5.7.5 Hankinnat

Kaikki työmaalla käytetty puumateriaali ja puutuotteet ja kiinteistöön asennettavat puumateriaalit ovat sertifioitua puuta (PEFC, FSC)

Toteuttajan tulee esittää vastuullisten hankintojen suunnitelma, jonka sisältää vähintään seuraavat osa-alueet:

- Miten hankintojen vastuullisuutta tullaan hankinnoissa vaatimaan ja todentamaan? Todentamistapoja voivat olla mm. ympäristötuoteselosteet, ja muut sertifioinnit
- Millaisia vertailuja eri vaihtoehtojen välillä tehdään (elinkaarikustannus/materiaalitehokkuus/ympäristö)
- Kuka hankintaorganisaatiossa on vastuussa suunnitelman toteutumisesta ja miten hän ottaa osaa hankintoihin.
- Kuinka vastuullisuus tullaan sisällyttämään tehtäviin hankintasopimuksiin

Hankinnoissa tulee soveltaa Ympäristöministeriön Vähähiilisen rakentamisen hankintaopasta.

5.7.6 Rakentamisen aikainen jätehuolto

Rakentamisen aikaisesta jätteestä kierrätetään 70 % (pl. maa- ja kiviainekset sekä vaaralliset jätteet). Rakentamisen aikana jätteet tulee lajitella vähintään seuraavalla laajuudella:

- puu
- kipsilevy
- metalli
- betoni ja tiilijäte
- energiajäte
- sekajäte
- keräyspaperi ja pahvi
- ongelmajätteet
- muovit

Käytönaikaisen jätehuollon varmistamiseksi jätetilassa tulee olla tilavaraus seuraaville erikseen lajiteltaville jätejakeille: paperi, lasi, muovi, metalli, elektroniikkaromu, kartonki, aaltopahvi, orgaaninen biojäte sekä sekajäte. Ks. myös kohta 4.3.2.

5.8 Palotekniset vaatimukset

Rakennuksen paloluokka on puurakenteisena P2, jolloin kokoontumistilojen mukaan rakennuksen maksimihenkilömäärä ilman automaattista sammutuslaitteistoa saa olla 250 henkeä.

Rakennus varustetaan paloilmoitinjärjestelmällä. Palo-osastointi tehdään paloteknisen suunnitelman mukaan. Palo-osastojen läpivienneistä laaditaan toteutuskelpoinen palokatkosuunnitelma. Teräsrakenteiden palosuojaus toteutetaan palosuojamaalilla.

Taulukko 4. Ympäristöministeriön asetus 848/2017 §8 taulukko 2 P2- ja P3 paloluokan rakennuksen suurimmasta sallitusta henkilömäärästä tai paikkaluvusta. Asetuksen mukaan päiväkodit kuuluvat luokkaan kokoontumistilat.

Rakennuksen paloluokka	**P2**			**P3**	
Kerroksia	1	2	yli 2 kerrosta *	1	2
Käyttötarkoitus					
Asunnot, henkilöitä	ei rajoitusta	ei rajoitusta	1 000	250 (500 *)	150 (250 *)
Majoitustilat, majoituspaikkoja	150 (300 *)	50 (100 *)	500	50 (100 *)	10
Hoitolaitokset, hoitopaikkoja	100 (200 *)	25 (50 *)	150	10 (25 *)	ei sallittu
Kokoontumis- ja liiketilat, henkilöitä	ei rajoitusta	250 (500 *)	1 000	500 (1 000 *)	50
Työpaikkatilat, henkilöitä	ei rajoitusta	ei rajoitusta	1 000	250 (500 *)	150
Tuotanto- ja varastotilat, henkilöitä	ei rajoitusta	50 (100 *)	ei sallittu	ei rajoitusta	ei sallittu

Kaksikerroksisen rakennuksen henkilömäärärajoitukset koskevat tapauksia, joissa mainitun käyttötarkoituksen mukaiset tilat on sijoitettu kokonaan tai osaksi rakennuksen toiseen kerrokseen. Jos näitä tiloja on vain ensimmäisessä kerroksessa, voidaan soveltaa yksikerroksista rakennusta koskevia rajoituksia.
Mikäli rakennuksessa on eri käyttötarkoitusryhmiin kuuluvia tiloja, rakennuksen turvallisuustaso arvioidaan tarkastelemalla rakennusta kokonaisuutena.
* Rakennus on varustettu tarkoitukseen sopivalla automaattisella sammutuslaitteistolla. Poikkeuksena enintään 14 metriä korkea asuinrakennus, jonka kaikki kerrokset kuuluvat asunnoittain samaan asuinhuoneistoon.

5.9 Sisäilmatavoite

5.9.1 Yleistä

Tilojen sisäilman tulee täyttää Sisäilmastoluokituksen 2018 sisäilmaluokan S2-vaatimukset muutamin poikkeuksin.

5.9.2 Valaistustavoitteet

Valaistustavoitteet ovat standardin SFS-EN 12464-1 (Valo ja valaistus, Osa 1) mukaiset.

5.9.3 Lämmönhallinnan tavoitteet

Sisälämpötilan lämmönhallinnan sisäilmaluokka S2 mukaan, pois lukien ylärajavaade lämmityskauden ulkopuolella, missä se määrittyy terveyteen ja turvallisuuteen liittyvien asetusten mukaan. Pääsääntöisesti; ‘mukavuusjäähdytystä’ ei rakenneta. Auringonpaisteen lämpövaikutusta pyritään ehkäisemään rakenteellisin keinoin, esimerkiksi ikkunakalvoin (arkkitehti määrittää).

5.9.4 Kosteudenhallinnan tavoitteet

Tilat toteutetaan julkaisun RIL 250-2011 kosteudenhallinta- ja homevaurioiden estäminen, kosteusriskiluokan R2 mukaisesti sääsuojan alla.

Noudatetaan Kuivaketju 10 -toimintatapaa, Kosteusjummpa- tai vastaavaa toimintatapaa.

5.9.5 Äänitekniset tavoitteet

Noudatetaan Ympäristöministeriön asetusta 796/2017 rakennuksen ääniympäristöstä perusteluineen ja ohjeineen.

Ympäristöministeriön asetuksessa edellytetään muun muassa, että opetus-, kokous-, ruokailu-, hoito-, harrastus-, liikunta- ja toimistotilojen ääneneristys on suunniteltava ja toteutettava tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen siten, että niissä saavutetaan toimintaa vastaava riittävän hyvä ääniympäristö. Rakennuksen opetus-, kokous-, ruokailu-, hoito-, harrastus-, liikunta- ja toimistotilojen melun- ja tärinäntorjunta on suunniteltava ja toteutettava tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen siten, että niissä saavutetaan toimintaa vastaava riittävän hyvä ääniympäristö ja käyttötarkoitus huomioon ottaen riittävä puheenerotettavuus. (Yma 796/2017)

Asetuksen perustelumuistiossa todetaan, että uuden rakennuksen taloteknisistä laitteista tai hissistä aiheutuva keskiäänitaso ei saisi ylittää 28 desibeliä. Puheenerottavuutta koskevan vaatimuksen täyttymiseksi käytettäviä arvoja perustelumuistion mukaan.

Taulukko 5. Ympäristöministeriön asetuksen 796/2017 vaatimukset erilaisten tilojen akustisista ominaisuuksista koskien jälkikaiunta-aikaa ja puheensiirtoindeksiä.

Huonetila	Jälkikaiunta-aika T (s)	Puheensiirtoindeksi STI
Opetus- tai kokoustila	0,5 - 0,7	≥ 0,7
Ruokailu- tai liikuntatila	≤ 1,2	≥ 0,6
Potilashuone, hoito- tai harrastustila	≤ 0,8	≥ 0,6
Toimistotila	≤ 0,6	≤ 0,5

Ympäristöministeriön ohje rakennuksen ääniympäristöstä määrittelee mm. seuraavaa:

Päiväkodin varhaiskasvatuksen opetustiloissa kommunikoinnin tulee olla vaivatonta. Päiväkodin varhaiskasvatuksen opetushuoneen jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on pienempi tai yhtä suuri kuin 0,6 sekuntia.

Opetustiloissa kommunikoinnin opettajan ja oppilaan, sekä oppilaiden välillä tulee olla vaivatonta. Opetustilan jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on välillä 0,5 - 0,7 sekuntia ja puheensiirtoindeksin STI ohjearvo on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,7. Avoimissa oppimisryhmissä puheenerotettavuuden lukuarvo koskee yksittäistä oppimisryhmää lyhyillä etäisyyksillä. Oppimisryhmien välillä pyritään siihen, että puheen erotettavuus on mah-

dollisimman pieni. Luentosaleissa puheenerotettavuutta koskeva vaatimus on tarkoituksenmukaista toteuttaa käyttämällä sähköistä äänentoistoa, jos lukuarvot eivät toteudu huoneakustisella suunnittelulla. Kokoustilan jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on välillä 0,5 - 0,7 sekuntia ja puheensiirtoindeksin STI ohjearvo on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,7.

5.9.6 Sisätilojen rakennusmateriaalien päästöluokkavaatimus

Rakennusmateriaalien tulee täyttää Sisäilmastoluokituksen 2018 päästöluokan M1 vaatimukset.

5.9.7 Tiiveysvaatimus

Noudatetaan ympäristöministeriön asetusta uuden rakennuksen energiatehokkuudesta (1010/2017). Ilmanpitävyys varmistetaan tiiveysmittauksilla.

5.10 Tieto/viestintätekniikkavaatimus

Rakennukseen tulee kattava langaton verkko. Sisäverkkokaapelointi ja mobiilitukiasema tulee toteuttaa siten, että matkapuhelimien kuuluvuus sisätiloissa on hyvä. Maankäyttö- ja rakennuslain 1117 j§ (1.12.2017/812) edellyttää, että ”työtiloja sisältävän rakennuksen teknisten ratkaisujen on kustannustehokkuus huomioon ottaen mahdollistettava edellytykset matkaviestinten kuuluvuudelle sisätiloissa, ellei kysymyksessä ole rakennus, jonka sisätilakuuluvuutta on vaimennettava”.

Noudatetaan viestintäviraston lainmukaisia määräyksiä, erityisesti määräystä 65 rakennuksen sisäverkkokaapeloinnista.

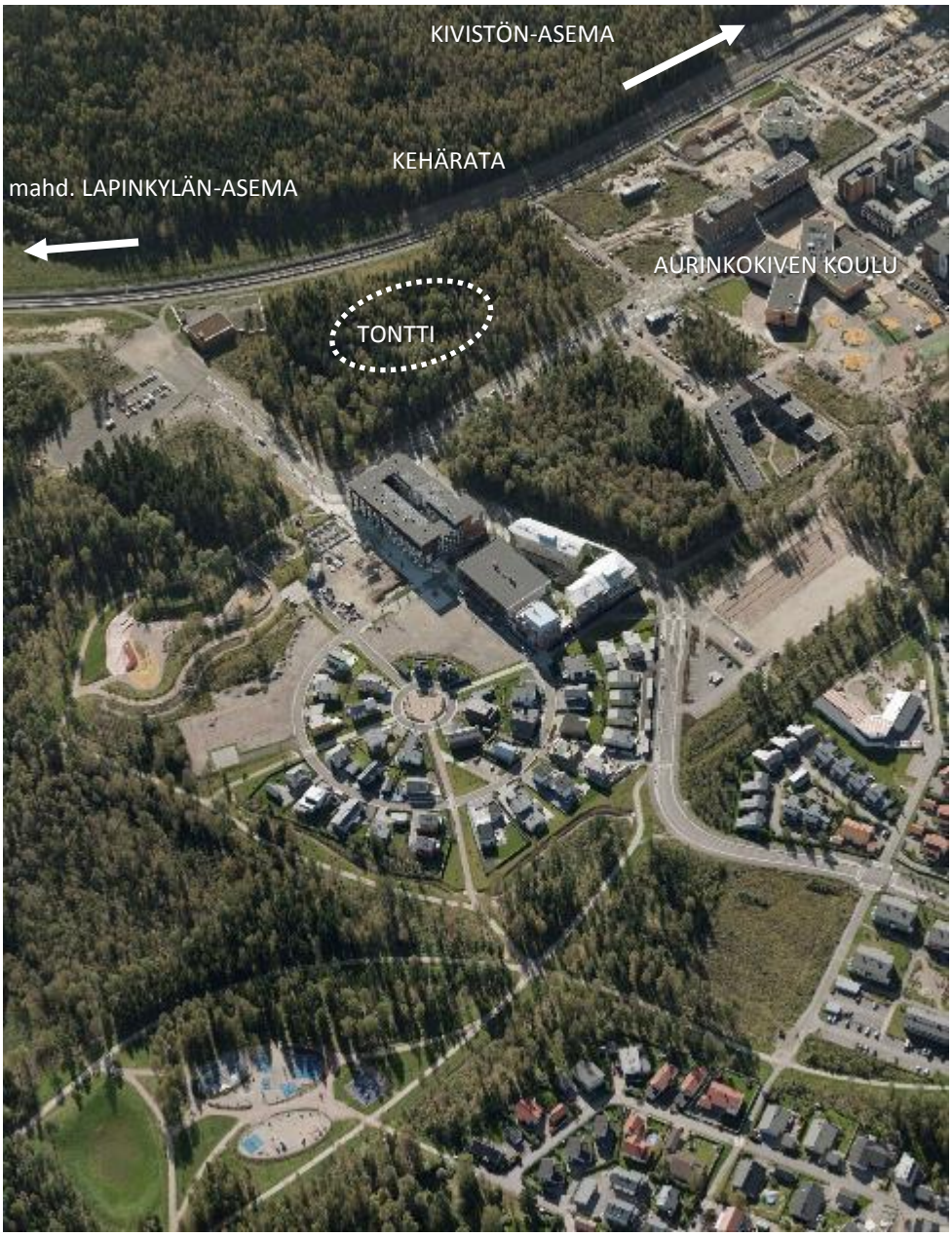
6. Tontti ja rakennuspaikka

6.1 Sijainti

Kuva 2: ilmakuva Puu-Kivistön alueelta, päiväkodin tontti estetty punaisella katkoviivalla.

Puu-Kivistön alue sijoittuu Länsi-Vantaalle, kehäradan varrelle, Kivistön aseman ja mahdollisesti tulevaisuudessa rakentuvan Lapinkylän aseman puoleen väliin. Päiväkodin tontti sijoittuu korttelin keskelle, Puuhelmenpolun, Ruusupuunpihan ja Puuketjunkujan rajaamalle alueelle. Tarveselvitysvaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja.

Kuva 3: Viistoilmakuva eteläluoteeseen Kivistön alueelta, päiväkodin tontti estetty katkoviivalla ympyröitynä.

6.2 Kaava- ja kiinteistötiedot, hallinta, rasitteet

Ruusupuunpiha 6, kiinteistötunnus 92-409-8-0, tontti on kaupungin omistuksessa. Tontti ja ympäröivä korttelit ovat tällä hetkellä rakentamattomia. Tontilla kasvaa sekametsää.

Uudenmaan maakuntakaavan 2011 -mukaan suunnittelualue on taajamatoimintojen aluetta. Marja-Vantaan osayleiskaavan mukaan suunnittelualue on tehokkaan asumisen aluetta (A1).

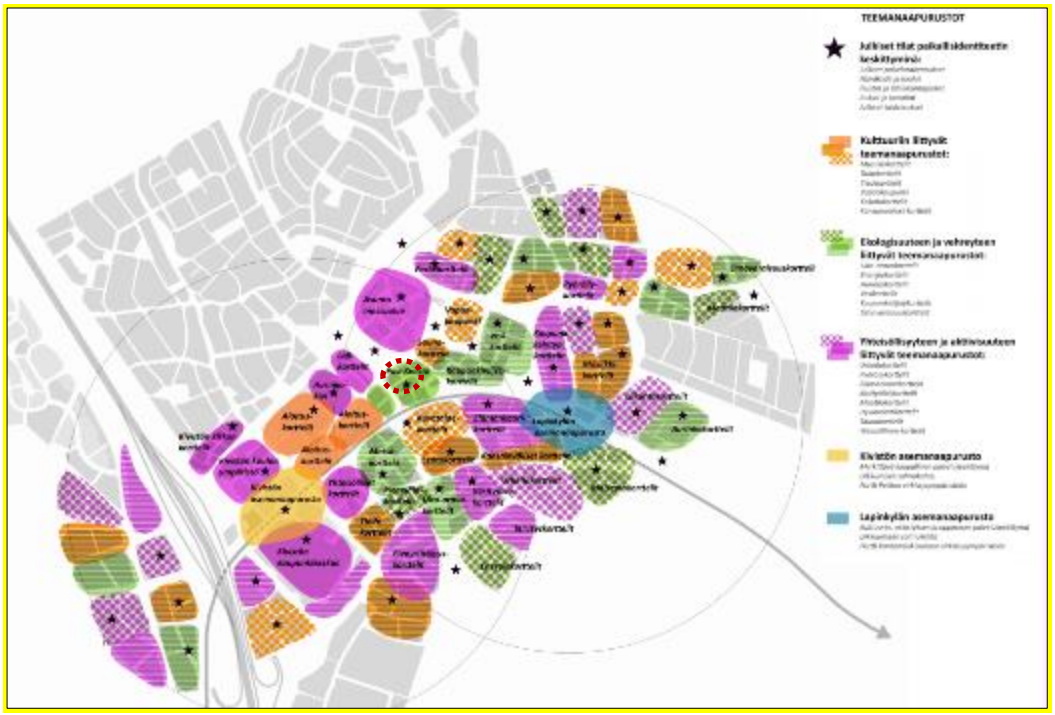
Kivistön keskustan kaavarunkoluonnoksen (20.8.2018) mukaan *Kivistön keskusta on kahden asemanseudun muodostama monipuolinen ja värikäs kaupunki*. Kaavarungolla

tavoitellaan sosiaalisesti, ekologisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävää kaupunkiympäristöä Kivistöön. Päiväkodin tontti sijoittuu alueelle, jossa alueen suunnitteluperiaatteeksi on kaavarunkotyössä nostettu ekologisuuteen ja vehreyteen liittyvät arvot.

Yhtenä tärkeänä tavoitteena kaavarunkotyössä on liito-oravien elinympäristöjen ja viherrakenteen yhteensovittaminen rakentamisen kanssa. Kivistön alueella on tehty liito-oravahavaintoja ja liito-oravien yhteys Lipunkantajanpuistosta Puu-Kivistön kaava-alueen läpi Kehäradan eteläpuolelle pyritään turvaamaan säilyttämällä noin 30 metriä leveä puustoinen yhteys. Päiväkodin pihan länsiosa liittyy liito-oravien liikkumisalueeseen. Puustoinen yhteys toimii myös asukkaiden viheralueena. Tähän liittyen asemakaavassa edellytetään, että puiston puoleinen osa tontista toteutetaan metsäisenä pihana. Alueella kasvavaa puustoa tulee säilyttää ja tarvittaessa uusia ja täydennysistuttaa. Metsäpohja tulee säilyttää luonnollisena ja kasvullisena.

Kuva 4: Näkymä tontille.

Kuva 5: Naapurustojen teemakartta ja suunnitteluperiaatteet Kivistön alueelta, päiväkodin tontti estetty katkoviivalla ympyröitynä

Tontin asemakaava on laadittu pääosin vuosina 2017 - 2018 ja se on tullut lainvoimaiseksi 14.11.2018. Kaava sallii tontille kaksikerroksisen rakennuksen, sallittu kerrosala on 1900 k-m². Lisäksi on sallittua rakentaa teknisiä tiloja katolle, ne tulee huolitella rakennukseen sopivaksi.

Kaava on hyvin yksityiskohtainen, ja määrittää mm. rakennusmassan, sisäänkäyntien ja huollon sijoittumista tontilla. Rakennus tulee rakentaa kiinni kolmelta tontin reunalta. Tontin reunaan rakentamista ja kaavoittajan tavoittelemaa tilan rajaamista voidaan alustavien neuvottelujen mukaan rakentaa myös tietyissä tapauksissa kylmillä portaille tai aidoilla ja muureille.

Kaavamääräyksissä edellytetään, että yleisten rakennusten korttelialueelle tulevien rakennusten on oltava kantavilta rakenteiltaan pääosin puuta ja lisäksi julkisivujen tulee olla pääosin puuta. Myös rakennuksen arkkitehtuurille asetetaan tavoitteita ks. kohta 5.2 arkkitehtoniset tavoitteet ja liitteenä olevat määräykset.

Rakennuksen tulee olla harjakattoinen ja siihen tulee sijoittaa aurinkopaneeleita tai viherkatto. Viherkatto sallitaan kaavassa, mutta tilakeskuksen ohjeistus ei salli sitä lämpimissä rakennuksissa. Ukoseinien ääneneristävyyden tulee olla lento-, raide-, ja tieliikenteen melua vastaan vähintään 35dB.

Rakennus tulee pääsääntöisesti rakentaa kiinni tontin rajaan. Rakennukseen saa liittyä muuriaihe. Yksi sisäänkäynnistä sijoitetaan Ruusupuunpihan ja Puuhelmenpolun kul-

maukseen. Huoltoalue tulee suojata kaupunkimaisesti ja korkeatasoisesti. Erillisissä ulkovarastoissa tulee olla viherkatto. Piha-alueelle tulee sijoittaa puisia sääsuojia. Pihaan liittyviä määräyksiä on käsitelty tarkemmin kohdassa 4.6.

Päiväkodin henkilökunnan ja liikkumisesteisille tarkoitetut pysäköintipaikat on osoitettu viereisestä pysäköintitalosta. Niiden ajoyhteys ja huoltoliikenne on sallittu Puuketjunkujan kautta. Y-korttelina autopaikkamäärä on 1ap/150 k-m², ja niiden lisäksi kaksi liikkumisesteisten autopaikkaa. Polkupyörien pysäköintipaikkoja on toteutettava vähintään 1pp/90 k-m² ja 1pp/3 työtekijää, pyöräpaikosta 50 % on sijoitettava katokseen.

Liite 1 ja Liite 2 kaava- ja karttaliitteet.

6.3 Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet

Tontti sijoittuu pintamaalajikartan mukaan siltti- ja savialueelle. Pääosa tontista on sen mukaan savea, länsiosa silttiä ja savea. Ympäröivillä alueilla pohjavesi on ollut arviolta noin 2-4 metrin syvyydellä maanpinnasta. Rakennettavuus maaperän suhteen Rakennusten suositeltu perustamistapa on todennäköisesti paalutus. Pohjatutkimukset tehdään hankesuunnitteluvaiheessa.

Vantaan kaupungin linjauksen mukaan kaikessa talonrakentamisessa noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesiohjetta, jossa edellytetään sadevesien viivytystä tontilla. Piharakennuksille ja varastoille voidaan tehdä viherkattoja. Kaavarungon mukaan hulevesien siniverkosto yhdistää tiiviin kaupunkirakenteen Vantaanjokeen. Päiväkodin vierelle sijoittuvalle aukiolle on esitetty kaavaluonnoksessa rakennettavaksi hulevesiaihe. Se tulee sijaitsemaan tontin itäpuolella nyt kulkevan Koivupäänojan varrella. Alueelle on tehty hulevesisuunnitelma kaavoituksen yhteydessä: Marja-Vantaan keskusta-alueen tarkennettu hulevesisuunnitelma (FCG Oy, 2010).

Liite 1 ja Liite 2 kaava- ja karttaliitteet.

6.4 Liikenne, pysäköinti, kadut ja kunnallistekniikka

Kaavan mukaisesti korttelin sisäosassa, jossa päiväkoti sijaitsee, on sallittu vain huoltoliikenne rakennuksen kaakkoiskulmassa Puuketjunkujan kautta.

Katujen korkotaso asettuu suunnitelmien mukaan pihan nykyistä korkotasoa korkeammalle. Tontin poikki kulkee sähkölaitoksen kaapeleiden putkirasite, jonka korkotaso edellyttää pihan korkotasojen nostamista ehkä jopa 1,5 metrillä. Korkotasot on tarkistettava valmiista katusuunnitelmista (Mikko Kettunen, alueinsinööri / Kuntek).

Päiväkodin henkilökunnalle ja saattoliikenteelle järjestetään Ruusupuunpihan koillispuolelle rakennettavaan pysäköintitaloon ks. kohta 6.2. asemakaavan mukaisesti kaksi LE-paikkaa ja 13 pysäköintipaikkaa, joista kaksi paikkaa lämpötolpan yhteyteen. Lisäksi varataan yksi latauspiste. Saattopaikkoina tulevat toimimaan myös Ruusukvartsinkadun ja Lumikvartsinkadun kadunvarsipaikat, mikä tulee huomioida liikennejärjestelyissä ja liikennemerkkisuunnitelmissa. Lyhytaikaisen pysäköinnin tarpeen huiput ajoittuvat aamulla välille 7:30-8:30 ja iltapäivällä välille 15-17:30.

Kuva 6. Alustavaa katusuunnitelmaa. Päiväkodin tonttia ympäröivät kivetyt pihakadut. Tontin poikki kulkee maanalaisille johdoille varattu alue (sähkölaitoksen kaapelit). Tontin pohjoispuolelle katualueelle sijoittuu muuntamo.

Pysäköintilaitokseen varataan lisäksi henkilökunnan polkupyöräpaikkoja 20. Loput 10 paikkaa sijoitetaan päiväkodin pihaan. Lasten vanhempien saattoliikenteen polkupyöräpysäköintiä varten tulee suunnitella paikka läheltä päiväkodin pääsisäänkäyntiä. Lastenvaunuja ja lasten polkupyöriä varten suunnitellaan katoksellinen, lukittava tila lähelle pihan puolelle sisäänkäyntien läheisyyteen. Tarkemmat pihavarastojen koot konseptipäiväkodin pihatilakorteista ja kohdasta 4.6.1.

Kevyen liikenteen yhteydet on esitetty liitteenä olevissa kartoissa. Julkisen liikenteen pysäkki on Ruusukvartsinkadun ja Lumikvartsinkadun varressa. Kevyen liikenteen reitit kulkevat Ruusukvartsinkatua ja Lumikvartsinkatua sekä yksi tuleva reitti tontin länsipuolella kulkevalla viheralueella. Tonttia ympäröivät kadut ovat pihakatuja.

Kuva 7: Lumikvartsinkatu.

Ruusukvartsinkadulla ja Lumikvartsinkadulla kulkee kunnallistekniikka, vesihuoltoverkostoa, kaukolämpöä, jäteputkia sekä sähkö- ja telekaapeleita. Alue kuuluu jätteiden putkikeräysjärjestelmän piiriin. Johtokartan mukaan tontilla ei ole johtoja tai kaapeleita. Kunnallisteknisten liittymien paikat tulee selvittää kunnallisteknisten suunnitelmien valmistuttua. Katusuunnitelmat ovat nähtävillä huhti-toukokuussa 2019.

Liite 1 ja Liite 2 kaava- ja karttaliitteet.

6.5 Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu

Tontti on, kuten suuri osa Kivistön alueesta, lentomelualuetta. Lentomelun määrä tontilla on Lden 50 desibeliä, mikä ei rajoita rakentamista, mutta rakennuksen vaipalle on asetettu desibelivaatimus 35 dB. Tontilla ei ole rautatien melua, ja liikenteen melun määrä on alle 50 dB. Melukartat on esitetty liitteenä asiakirjan lopussa.

Alue on esterajapintojen aluetta.

6.6 Vesihuolto

6.6.1 Yleistä

Vedenjakelu

Suunnittelu-alue liitetään Lumikvarsinkadun runkovesijohdon rinnalla kulkevaan jakeluvesijohtoon (225M 2014). Kivistön keskusta kuuluu Keimolan painepiiriin. Painepiirin vesisäiliönä toimii Myyrmäen yläsäiliö, jonka tilavuus on 4500 m^3, ylävesipinta +95.35 ja alavesipinta +85.86.

Vedensyöttö Myyrmäen painepiiriin tapahtuu Helsingin Pitkäkosken vedenpuhdistuslaitokselta Kaivokselan ja Myyrmäen paineenkorotuspumppaamoiden kautta. Myyrmäen painepiiristä vesi johdetaan Keimolan painepiiriin Myllymäen paineenkorottamon kautta. Myllymäen paineenkorottamolta vesi johdetaan DN 500 - 400 vesijohdolla Kivistöön. Vesijohtoverkon alin painetaso kaava-alueella on noin +89 ja ylin painetaso noin +100.

Jätevesiviemäröinti

Kaava-alueen jätevedet johdetaan Lumikvartsinkadun runkojätevesiviemäriin (560M 2014), joka johtaa jätevedet kaakkoon Piispankylän jätevedenpumppaamolle. Jätevedet pumpataan kohti lounasta, Hämeenlinnanväylän ja Kehä III:n ali kohti Espoon viemäriverkostoa ja edelleen puhdistettavaksi Suomenojan jätevedenpuhdistamolle.

Hulevesiviemäröinti

Suunnittelualueen lähimmät hulevesiviemärit sijaitsevat Ruusukvartsinkadulla ja Lumikvartsinkadulla (1000B 2014).

Nykytilanteessa kaava-alue on rakentamatonta aluetta, joten sadevedet valuvat kaava-alueen eteläosaan Kvartsiraitin varren painanteeseen. Painanteesta vedet ohjautuvat edelleen Kvartsiraitin alle rakennettuun hulevesiviemäriin. Hulevesiviemäri purkaa vedet Lapinkylässä Koivupäänojaan.

6.6.2 Hulevedet

Hulevesien hallinnan ensisijainen tavoite koko Kivistön alueella on estää rakentamisesta aiheutuva haitallinen hulevesivirtaamien kasvu. Hulevesiä viivytetään paikallisesti ja alueellisesti niin, että alueelta purkautuva virtaama säilyy nykytilanteen tasossa myös suunnitellun maankäytön toteuduttua.

Kaava-alueen hulevesien muodostumista pyritään ehkäisemään vettä läpäisevillä pintamateriaaleilla, ohjaamalla hulevettä kasvillisuuden käyttöön ja soveltamalla hulevesien luonnonmukaisen hallinnan periaatteita. Huleveden käsittely on suunniteltava tontti- tai korttelikohtaisesti. Hulevesien hallintarakenteet mitoitetaan sadetilanteelle, jonka rankkuus on 150 l/s/ha ja kesto 10 minuuttia. Varsinaisten hulevesirakenteiden lisäksi tonteilla tulee varautua harvinaisempiin sadetilanteisiin. Tontin tasauksessa tulee huomioida sadetilanne, jonka rankkuus on 167 l/s/ha ja kesto on 30 minuuttia. Tällöin vesien tulee mahtua lammikoitumaan piha-alueille, joilla ei normaalitilanteessa viivytetä vesiä. Näillä sadetapahtumilla tontilta saa poistua samansuuruinen virtaama kuin sieltä laskennallisesti poistuisi luonnontilassa. Näitä sadetilanteita harvinaisemmat sateet saa ohjata tulvareittejä pitkin yleisille alueille.

Kaavatyön yhteydessä alueelle laaditaan hulevesien hallintasuunnitelma. Rakennusluvan yhteydessä tulee tehdä tarkemmat hulevesisuunnitelmat, jotka hyväksytetään kaupungilla rakennusluvan yhteydessä.

Tontin itäpuoliselle katualueelle toteutetaan hulevesiaihe.

6.7 Liittyvät hankkeet

Tonttia koskeva kaavaehdotus hyväksytty Kaupunginvaltuustossa 24.9.2018.

Päiväkodin pysäköintipaikat toteutetaan tontille 23140/1 toteutettavaan korttelin yhteiskäyttöiseen LPA-taloon. LPA-talon rakentamisesta, käytöstä ja ylläpidosta tulee laatia korttelin toteuttajien kesken yhteisjärjestelysopimus rakennusluvan liitteeksi.

7. Tekniset järjestelmät

7.1 Yleiset tavoitteet ja vaatimukset

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa Vantaan konseptipäiväkodin käsikirjassa määriteltyä tasoa. Rakennus-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita sisäilman laatuun, valaistukseen sekä äänenvaimennukseen.

7.2 Rakennetekniset tavoitteet

Rakennus toteutetaan puurakenteisena.

Lämmöneristeiden ja rakenteiden kastumisen estämiseksi hankkeessa edellytetään sääsuojan alla rakentamista ja Kuivaketju 10 -järjestelmän tai Kosteusjumppa-järjestelmän noudattamista. Rakenneratkaisuissa noudatetaan RakMk:n ja RIL ry:n määräyksiä ja ohjeita sekä Vantaan kaupungin suunnitteluohjeita.

Rakennuksen paloluokka on puurakenteisena P2, paloluokka tarkentuu suunnitteluvaiheessa.

Rakennukseen suunnitellaan toteutuskelpoiset detaljit rakennusfysikaalisesti toimivina. Erityistä huomiota on kiinnitettävä rakenteiden ja rakennusmateriaalien pysymiseen kuivina koko rakennustyön ajan. Pintamateriaalivalinnoissa huomioidaan sisäilman hyvään laatuun vaikuttavat tekijät. Julkisivu- ja runkomateriaalivalinnassa on vältettävä palonleviämisen kannalta epäedullisia materiaaleja.

Runkojärjestelmä valitaan niin, että se sallii joustavan käytön ja myöhempiä tilamuutoksia. Rakennusrungon syvyys valitaan siten, että kantavat ja jäykistävät seinälinjat sijoittuvat ulkoseinille. Poikittaisia ja pitkittäisiä kantavia seinälinjoja ei pääsääntöisesti sallita estämään muuntojoustavuutta. Runkojärjestelmänä suositellaan käytettäväksi pilari-palkki-järjestelmää rakennusrungon sisällä.

Rakennuksen alapohja tehdään kantavana alustatilallisena koneellisella ilmanvaihdolla varustettuna. Ryömintätilan maalattian päälle asennetaan 150 mm kevytsorakerros alustatilan kosteudenhallintaa varten.

Yläpohjan päälle asennetaan yhtenäinen kermikerros estämään mahdolliset vesivuodot kerroksiin.

Ulkovaipan sisäpinnan tiiveyden varmistamiseksi on laadittava detaljit kaikista erilaisista liitos- ja epäjatkuvuuskohdista.

Rakenteet ja detaljit suunnitellaan rakennusfysikaalisesti toimiviksi ja toteutuskelpoisiksi. Maata vasten rakennettavat rakenteet vesieristetään ja otetaan salaojituksessa huomioon.

Parvekelaatat sijoitetaan vähintään 50 mm sisäpuolisen lattiapinnan alapuolelle ja esteetön pääsy parvekkeelle toteutetaan esim. teräs-, komposiitti tai puurakenteisena. Parvekekaiteen yläreunan tulee olla vähintään metrin korkeudella parvekkeen lopullisesta lattiatasosta.

Talotekniikan nousukuilut minimoidaan ja keskitetään. Talotekniset linjat viedään ulkovaipan sisäpinnan sisäpuolella.

Rakennus perustetaan teräs- tai teräsbetonipaaluilla ennen suunnitteluvaihetta laadittavan perustamistapalausunnon mukaisesti. Rakennus varustetaan koneellisesti tuuletettavalla alustatilalla. Perustukset routasuojataan, rakennus salaojitetaan ja varustetaan radonin poistolla.

Kaavamääräykset asettavat ulkoseinien ulkokuorelle ääneneristysvaatimuksen 35 dB.

7.3 LVI-Tekniset tavoitteet

7.3.1 Yleistä

LVIA-teknisillä järjestelmillä luodaan hyvät toiminnalliset, hyvät sisäilmasto-olosuhteet tilojen käytölle energiatehokkaasti, mikä saavutetaan hyvillä suunnitteluratkaisuilla, laitevalinnoilla ja järjestelmien hyvällä ohjattavuudella.

Päiväkodin LVI-teknisten järjestelmien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan moduulipäiväkotikonseptin edellyttämät tavoitteet. Sisäilmaston laatuluokka noudattaa pääosin laatuluokkaa S2.

Kiinteistö liitetään kunnallistekniikan piiriin (kaukolämpö, vesi, viemäri, hulevesi). Johtokartta on esitetty hankesuunnitelman liitteissä (LVI-liite; Johtokartta).

Laitteiden ja kaikkien asennusten tulee täyttää käyttöteknisen iän, järjestelmien kunnossapidon ja hyvän huollettavuuden, sekä järjestelmien muuntojoustavuuden vaateet. Kaikkien tarvikkeiden, osien ja varusteiden tulee olla tyyppihyväksyttyjä, yleisesti tunnettuja ja käytettyjä tuotteita. Asennus- ja liitostapojen tulee olla ko. materiaaleille sopivia, yleisesti hyväksyttyjä ja käytettyjä menetelmiä.
Työtavat ja laatutaso Talotekniikka RYL 2002, Talotekniikka/rakentamisen yleiset laatuvaatimukset mukaan. Suunnittelija huolehtii rakennustuotteiden kelpoisuudesta määrittämällä tuotteiden CE-merkinnän vaatimustasot (Rakennustuoteasetus EU nro: 305/2011) sekä kansallisen tason vaatimukset (tuotehyväksyntälaki 954/2012)

Suunnitelmat laaditaan voimassa olevia asetuksia ja ohjeita noudattaen, huomioiden; pelastuslaitoksen vaatimukset, rakennusvalvontaviranomaisen käytänteet, tilaajan ohjeistukset ja mallit. Keittiö- ja puhtaanapitotilojen suunnittelun osalta suunnittelijan tulee olla yhteydessä Vantaan kaupungin keittiö- ja puhtaanapitoasiantuntijoihin.

Rakennuksen tulee täyttää energian käytön osalta Vantaan kaupungin E-luku tavoitteet.

Tilaohjelma noudattaa Vantaan kaupungin ’konseptipäiväkodin’ mukaista tilajärjestelyä.

Suunnittelija on velvollinen pitämään yhteyttä tarvittaviin viranomaisiin ja kunnallisiin laitoksiin sekä toimittamaan suunnitelmapiirustukset ja muut tarvittavat asiapaperit näiden hyväksyttäväksi niin, että ne hyväksyttyinä ovat käytettävissä rakennustöiden alkaessa.

7.3.2 Lämmitysjärjestelmät

Lämmöntuotto toteutetaan Vantaan energian kaukolämpöverkostoon liitettävällä lämmönsiirtokeskuksella. Keskus sisältää erilliset lämmönsiirtimet varusteineen rakennuksen lämmitysjärjestelmälle, ilmanvaihdon lämmitykselle, sekä lämpimän käyttöveden valmistukselle.

Lämmönjakokeskus sijoitetaan rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen, sille varattuun erilliseen tekniseen tilaan. Käynti tilaan rakennuksen ulkopuolelta.

Lämmitys toteutetaan pääosin lattialämmitysjärjestelmällä. Suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan Vantaan kaupungin lattialämmitysohjetta. Märkäeteisiin asennetaan lattialämmityksen lisäksi ilmanvaihdon lämmitysverkoston piiriin liitettävät lämminkiertoilmakojeet.

Lämmityksen runkoputkiston materiaali on teräsputki. Lämmitys- ja vesijohtoverkostoon asennetaan tarvittava määrä sulku- ja säätöventtiileitä, järjestelmän ja sen osien säädettävyyden ja suljettavuuden varmistamiseksi. Runkojohdot asennetaan alakaton yläpuolelle, putket eristetään, eristeet pinnoitetaan.

Johtokartta on esitetty hankesuunnitelman liitteissä (Liite 6. Johtokartta).

Keittiön kylmä- ja pakastustilojen kylmälaitteiden lauhdelämpö hyödynnetään, mikäli mahdollista esimerkiksi alustatilan tuuletus/kuivatusjärjestelmän osana.

7.3.3 Vesi- ja viemärijärjestelmät

Rakennus ja kiinteistön vesi- ja viemäriputkistot liitetään kunnallisen vesi- ja viemäriverkostojen piiriin. Valvonta-alakeskukseen ja etäluennan piiriin liitettävä vesimittari (liittymämittari) hankitaan HSY:ltä. Vesimittari sijoitetaan lämmönjakohuoneeseen. Mikäli tonttivesijohtoon kohdistuu jäätymisriski, tulee putken olla lämpöeristetty ja siinä tulee olla sulanapitokaapelointi (tehdasvalmisteinen putkielementti; putki, sulanapitokaapeli, eriste, pinnoite).

Rakennuksen sisäiset vesijohdot tehdään komposiitti- tai kupariputkesta, runkojohtojen asennus ’alas lasketun’ katon yläpuolelle. Pinta-asenteiset jako- ja kytkentäjohdot tehdään kromatusta kupariputkesta, kromatuin liitososin.

Rakenteiden putkiläpivienneissä käytetään suojaputkea. Mikäli putkea asennetaan rakenteiden sisään, huomioidaan niiden vaihdettavuus (asennetaan suojaputken sisään). Putkivuotojen tulee olla helposti havaittavissa.

Lasten wc-tilojen yhteiskäyttötilan pesualtaissa käytetään kosketusvapaita sekoittajia. Wc-eriöt varustataan pesualtailla, joissa kosketusvapaa sekoittaja bidetalla.

Wc-laittet ja pesultaat ovat pääosin keraamisia, lukuun ottamatta tasoon upotettavia altaita, joiden materiaali määräytyy kalusteluettelon mukaisesti.

Keittiö-, siivous- ja yhteiskäyttötiloihin sijoitettavat sekoittajat ovat 1-otepöytä tai -seinmallin sekoittajia. Seinämallin sekoittajat varustetaan tarpeenmukaisin vaihtimin ja juoksuputkin.

Astianpesukone mallia 'LTO' (käyttöveden esilämmitys pesukoneen poistovedellä).

Jätevesiviemärit tehdään pääsääntöisesti muoviviemäri- ja desibel-viemäriputkesta (asennuspaikasta riippuen). Tarpeen mukaan voidaan käyttää myös valurauta- ja hst-viemäriputkea. Keittiölaitteiden viemäröinti varustetaan rasvanerottimella. Keittiön rasvaviemärin ja rasvaneroittimen välinen putkisto tehdään HST-putkesta muhviliitoksin. Rakennuksen ulkopuolinen viemäriputkisto eristetään tarvittaessa jäätymisen ehkäisemiseksi.

Hulevesiputkistona voidaan käyttää rakennuksen ulkopuolella ns. 'maanrakennus' sadevesiviemäriputkea.

Tehdasvalmisteiset sadevesikaivot sisältävät; sakkapesän, teleskooppiosan, vesilukon, huuhteluputken, jäätymissuojan, sekä valurautakansiston. Kansiston kuormankestävyys määritetään asennuspaikan vaatimusten mukaan. Tarkastuskaivot varustetaan teleskooppiosin ja valurauta kansistoin.

Hulevesiä viivytyksen osalta noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesiohjetta. Perustusten kuivatusvedet johdetaan salaojaputkistolla kaivojen kautta padotusventtiilillä varustettuun perusvesien kokoojakaivoon, joka liitetään sadevesiviemäriverkostoon.

7.3.4 Ilmanvaihtojärjestelmät

Rakennus varustetaan energiatehokkaalla koneellisella tulo- ja poistoilmanvaihtojärjestelmällä.
SFP- luvun tulee olla < 1.7, lämmöntalteenoton vuosihyötysuhde on vähintään 70 %.
Ilmanvaihtojärjestelmän puhtausluokka on P1.

IV-tuotteiden puhtausluokka ja rakennusmateriaalien päästöluokka M1. Ilmanvaihtojärjestelmien tiiviysluokka CEN/TR 16798-4 mukaan ATC3.

Leikki- ja lepohuoneiden raitisilmamäärä S2 mukaisesti 8 $dm^3/s, m^2$. Järjestelmä toteutetaan 'paineneutraaliksi'; järjestelmien käytöstä ei saa johtua liiallista ali- tai ylipaineisuutta.

Keittiön raitisilmamäärä vähintään 15 $dm^3/s, m^2$, mikäli keittiön käyttö voidaan rinnastaa valmistuskeittiöön, on raitisilmamäärä 20 $dm^3/s, m^2$. Keittiön ilmanvaihto varustetaan (0…2h) käyttökytkimellä, mikä mahdollistaa ilmanvaihdon lisäaika- ja tehostustoiminnon keittiötiloista ohjattuna. Keittiö- ja ruokailutilojen tarkemmat määritykset tehdään Vantaan kaupunki/Tilakeskus, keittiöasiantuntijan ohjaamana.

Ilmanvaihtokoneiden puhallinten tulee olla tasavirtamoottorein varustettuja kammiopuhaltimia. 'Likaistentilojen' ja keittiön ilmanvaihto toteutetaan lto-toiminnolla.

Ilmanvaihtojärjestelmät tehdään riittävässä määrin muuntojoustaviksi, mikä mahdollistaa järjestelmien tarpeenmukaisen käytön. Tilojen käytöstä riippuen, ilmanvaihdon ohjausperusteena voidaan käyttää kiinteistöautomaation aikaohjelman rinnalla tilakohtaista, esimerkiksi ilman laatuun perustuvaa ohjaustapaa, 'TE-, CO_2- tai VOC-ohjausta'. Suunnittelija esittää vaihtoehtoisia toteutusmalleja 'tarpeenmukaisen ja muuntojoustavan' ilmanvaihdonjärjestelmän rakentamiselle. Ilmanvaihto voidaan toteuttaa joko keskitettynä, tai hajautettuna järjestelmänä, mikä päätetään suunnittelutyön alkuvaiheessa. Mikäli IMS-laitteita käytetään, niissä ei saa olla mittaosia, jotka muodostavat vapaan kosketuspinnan tuloilmaan.

Yhteiskäyttötiloihin asennetaan ilmanvaihdon palvelualueille tarpeenmukaisiin paikkoihin ilmanvaihdon lisäaikakytkimiä 0…3 h, mikä mahdollistaa ilmanvaihdon käytön poikkeusaikoina, kuten mahdollinen tilojen ilta- ja viikonloppukäyttö.

Ilmanvaihtokanaviston materiaali on tehdasvalmisteisteinen kierresaumakanava. Kanavisto varustetaan riittävässä määrin tarkastusluukuilla ja mittaus- ja säätöosilla, hyvän säädettävyyden ja huollettavuuden varmistamiseksi.
Ilmanjakolaitteet ovat tehdasvalmisteisia, hyvällä säädettävyydellä ja äänenvaimennuksella varustettuja tulo- ja poistoilmaelimiä.

Keittiön kaikkien ilmanvaihtojärjestelmien tulee täyttää korkea turvallisuus- ja hygieniataso. Kaikki keittiön kanavistot rakennetaan valmistuskeittiön vaatimustason mukaisesti.

7.3.5 Sprinkler

Sprinklerjärjestelmä rakennetaan, mikäli lupaehdot sitä edellyttävät (esim. jos rakennus on puurakenteinen tai ympärivuorokautinen). Sprinklerjärjestelmän tarve ja laajuus selvitetään paloviranomaisten kanssa ehdotussuunnitteluvaiheessa.

7.3.6 Rakennusautomaatiojärjestelmät

LVI-järjestelmien toiminnot liitetään valvonta-alakeskuksiin. Alakeskukset liitetään pilvipalveluun rakennetun ohjelmiston piiriin, mistä järjestelmiä voidaan etäseurata ja -ohjata, ja johon myös lvi-hälytykset ohjautuvat. Kiinteistönhoitoyritys seuraa, ja todentaa hälytykset ohjelman kautta.

Hälytystoimintoja koskien; 'eValvomo' hälytystoiminnon rinnalle rakennetaan toinen hälytysten siirtotoiminto, jossa hälytykset siirretään valvonta-alakeskuksilta murto- tai paloilmoittimen yhteyslinjaa käyttäen vartiointiliikkeeseen (joka ilmoittaa hälytyksestä puhelimitse päivystävälle kiinteistönhoitajalle). Toimintatapa varmistaa tärkeiden hälytysten tietoon saattamisen kiinteistönhuollolle. Valvonta-alakeskusten ja rikosilmoitinkeskuksen (jossa yhteyslinja) väliset kaapeloinnit kuuluvat automaatiourakkaan, samoin kuin hälytystoiminnon testaaminen vartiointiliikkeeseen.

Kiinteistöautomaatiojärjestelmä tukee avoimia rajapintoja, kuten Modbus RTU ja TCP/IP ja BACnet. Järjestelmän tulee olla laajennettavissa ja vapaasti päivitettävissä.

Automaation tulee olla täysin yhteensopiva kaikilta toiminnoiltaan; liitettävyydeltään ja ohjattavuudeltaan Vantaan kaupungin käytössä olevan järjestelmän kanssa; koskee kaikkia järjestelmäosia. Etäluettava, alakeskukseen ja etävalvomojärjestelmän seurannan piiriin liitettävä päävesiliittymän mittarin toimittaa HSY, kaukolämpöliittymän mittarin Vantaan energia. Päävesimittarin osalta huomioidaan yhteensopivuus ja etäluentavaade (ilmoitetaan mittaritilausta tehtäessä). Pulssimittausta ei saa käyttää.

Rakennusautomaation suunnittelussa noudatetaan Vantaan kaupungin rakennusautomaation suunnitteluohjetta.

7.4 Sähkötekniset tavoitteet

7.4.1 Yleistä

Sähköteknisten laitteiden valinta- ja hankintaperusteissa tulee tavoitella energiatehokkuutta, kestävyyttä, helppokäyttöisyyttä ja laadukkuutta. Laitevalinnoissa tulee pyrkiä valitsemaan yleisesti saatavilla olevia laitteita ja käyttämään tunnettuja laitetoimittajia.

Suunnittelun tulee olla laadukasta ja pohjautua tilaajan ja käyttäjien kanssa neuvoteltuihin ratkaisuihin, laskelmiin ja kokemukseen. Suunnittelijan on voitava perustella suunnitteluratkaisut yllä mainittujen kriteerien perusteella.

Päiväkodin sähköjärjestelmien suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan konseptipäiväkotikäsikirjan edellyttämät tavoitteet. Keskusyksiköt ja johtotiet sijoitetaan siten, että em. tavoitteet täyttyvät. Kaapeloinnissa ja laite/kojesijoittelussa huomioidaan muuntojoustavuus.

7.4.2 Aluesähköistys ja liittymät

Rakennus liitetään sähkölaitoksen pienjännitejakeluverkkoon ja teleoperaattorin tietoliikenneverkkoon. Kiinteistöautomaatio liitetään Vantaan kaupungin kaukovalvontajärjestelmään. Videovalvonta liitetään Vantaan kaupungin videovalvontaverkkoon.

Piha-alueiden valaistus toteutetaan valaisinpylväillä sekä rakennukseen asennettavilla seinä- ja katosvalaisimilla alueen nykyinen valaistus huomioiden. Valaisimien tulee olla ilkivaltaa kestävää rakennetta.

Kaapeloinnissa tulee huomioida pylväsvalaisimien ja autolämmityspistorasioiden lisäysmahdollisuus tulevaisuudessa. Kahdelle autopaikalle asennetaan sähköautojen pikalatauslaitteisto.

7.4.3 Sähkönjakelu ja keskukset

Sähköjärjestelmät rakennetaan voimassa olevien standardien mukaisesti.

Rakennus varustetaan pääkeskuksella ja ryhmäkeskuksilla. Keskusten paikat ja määrät tulee suunnitella optimaalisesti huomioiden tilankäytön ja kaapeloinnin minimointi sekä modulaarisuus.

Rakennus varustetaan sähköntoimittajan päämittauksen lisäksi kiinteistöautomaatioon liitettävillä energian kulutuksen seurantamittareilla. Alamittausten määrä arviolta 10 – 20 kpl riippuen suunnitteluaikana määritettävistä tarpeista.

Alamittauksilla tavoitellaan rakennuksen käytönaikaista energian kulutuksen optimointia mm. seuraamalla mittaustulosten poikkeamia esim. vikatapauksissa.

7.4.4 Johtotiet

Rakennukseen asennetaan tehdasvalmisteisia metallirakennetta olevia kaapelihyllyjä, johtokanavia ja valaisinripustuskiskoja. Johtoteiden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ääni- ja paloteknisiin eristyksiin. Näkyvillä osuuksilla johtotiet ovat valkoiseksi maalattua mallia.

7.4.5 Johdot ja niiden varusteet

Rakennukseen asennetaan kaapeleita ja johtoja, jotka palvelevat mm. seuraavia käyttötarkoituksia:

- Maadoituksia
- Voimavirtalaitteita esim. keittiökojeita
- Valaistusta ja pistorasioita
- Tele- ja turvajärjestelmiä
- LVIA-laitteita

Kaapeleihin tulee päästä käsiksi kohtuudella rakennuksen valmistumisen jälkeen. Esim. väliseinissä ei käytetä putketonta asennusta ja kuiluissa on avattavat luukut. Läpiviennit tulee tiivistää hyvin ja kylmien sekä lämpimien tilojen välisiä läpivientejä tulee välttää. Sähkökalusteiden (rasiat ym.) sijoittelua huoneiden ulkoseinille tulee välttää.

7.4.6 Valaistusjärjestelmät

Tilojen valaistustasojen mitoituksissa tulee pääsääntöisesti noudattaa standardin SFS-EN 12464-1 suosituksia.

Optimaaliseen energiatehokkuuteen tulee pyrkiä valitsemalla energiatehokkaat valaisimet sekä niihin energiatehokkaat valolähteet (kuten Led). Valaisimet tulee pyrkiä sijoittamaan siten, että valoa saadaan sinne missä sitä tarvitaan ja tarpeenmukaisella valaistusvoimakkuudella. Saliin asennetaan urheilutilan valaisimet.

Energiatehokkuus tulee huomioida myös valaistusohjauksissa. Valaistusohjaukset voidaan toteuttaa mm. soveltaen kiinteistöautomaation aikaohjauksia, valoisuusantureita, läsnäolotunnistimia ja järkevää valaistusryhmitystä. Lisäksi joissakin huonetiloissa voidaan valaistukseen lisätä himmentimiä, jotka säätävät tilakohtaisesti valaistusvoimakkuutta ulkoa tulevan päivänvalon mukaan.

Valaisinvalinnoissa ja sijoituksissa tulee huomioida kodinomaisuus sekä seinäpintojen valaistus.

Ulkovalaistus toteutetaan energiatehokkailla valaisimilla. Käytettäessä heti syttyviä ja mahdollisesti säädettäviä Led-lamppuvalaisimia, voidaan syttymistä ohjata osittain lii-

ketunnistimilla ja/tai valoisuusantureilla huomioon ottamalla katuvalaistus sekä lähiseudun asutus. Pimeän aikaista osavalaistusta tarvitaan mm. ilkivaltariskin sekä kameravalvonnan takia.

7.4.7 Yleiskaapelointijärjestelmä (atk, videovalvonta)

Rakennus varustetaan Cat 6 mukaisella suojaamattomalla yleiskaapelointijärjestelmällä. Järjestelmä palvelee tietoliikennettä ja videovalvontaa.

Yleiskaapelointiteline asennetaan omaan erilliseen lukittavaan teletilaan. Pistorasioita asennetaan mm. toimistoihin, kokoushuoneeseen, opetustiloihin, ryhmä- ja lepohuoneisiin, monitoimitilaan, keittiöön ja teknisiin tiloihin. Lisäksi aurinkosähköjärjestelmän dataloggereille asennetaan kaapelointi ja pistorasia energian tuoton seurantamonitorille.

Rakennus ja sen pääsisäänkäyntien edustat varustetaan langattoman lähiverkon verkon (wlan) tukiasemilla.

7.4.8 Äänentoisto- ja AV-järjestelmä

Monitoimisaliin asennetaan vahvistimella varustettu kotiteatterityyppinen äänentoistojärjestelmä. Vaihtoehtoisesti salin äänentoisto voidaan toteuttaa ns. AV-vaunulla. Laitteisto päätetään suunnitteluvaiheessa. Lisäksi monitoimisali ja ruokailutila varustetaan kuulorajoitteisten ns. induktiosilmukalla/ -vahvistimella.

7.4.9 Keskuskellojärjestelmä

Rakennus varustetaan sähköverkkoon liitettävällä keskuskellojärjestelmällä. Kelloja asennetaan sisääntuloauloihin, monitoimisaliin, henkilökunnan taukotilaan, keittiöön ja pihan puolelle ulkoseinään.

7.4.10 Inva WC -hälytysjärjestelmä

Liikkumisrajoitteisten WC-tilat varustetaan tilakohtaisella hälytysjärjestelmällä.

7.4.11 Soittokellot ja sisäänpyyntölaitteet

Rakennuksen pääsisäänkäynnit ja keittiön sisäänkäynti varustaan soittokellojärjestelmällä.

Päiväkodin johtajan käyttöön tarkoitettu toimistohuone varustetaan sisäänpyyntöjärjestelmällä (”liikennevalot”).

7.4.12 Kiinteistöautomaatiojärjestelmä

Rakennus varustetaan kiinteistöautomaatiojärjestelmällä, jolla ohjataan taloteknisiä laitteita, kerätään mittauksia ja välitetään hälytystietoja.

7.4.13 Rikosilmoitusjärjestelmä

Rakennus varustetaan rikosilmoitusjärjestelmällä. Järjestelmä toteutetaan kuorisuojauksena liikeilmaisimilla.

7.4.14 Videovalvontajärjestelmä

Rakennus varustetaan IP-pohjaisella videovalvontajärjestelmällä. Kameroita asennetaan valvomaan rakennuksen ulkoseinustoja sekä osin piha-aluetta ja katoksia.

Kaapelointi toteutetaan osana yleiskaapelointiverkkoa.

7.4.15 Merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä

Rakennus varustetaan määräysten mukaisella keskusakustopohjaisella merkki- ja turvavalaistusjärjestelmällä. Järjestelmä toteutetaan yksikköakullisena järjestelmänä, jossa akkuina käytetään valaisinkohtaisesti ns. superkondensaattoreita.

7.4.16 Palohälytysjärjestelmä

Rakennus varustetaan automaattisella osoitteellisella analogisella paloilmoitinjärjestelmällä, jos rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät. Muutoin rakennus varustetaan sähköverkkoon liitettävällä palovaroitinjärjestelmällä.

Palovaroitinjärjestelmä toteutetaan palovaroitinmääräysten vaatimusten mukaisesti täydennettynä Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen erityisvaatimuksilla. Järjestelmän laitteina käytetään automaattisen osoitteellisen paloilmoitinjärjestelmän laitteita (kuten Schneider FXM NET).

7.4.17 Savunpoistojärjestelmä

Rakennuksen varustetaan savunpoistojärjestelmällä, jos rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät.

7.4.18 Koneet, laitteet ja erityisjärjestelmät

Märkäeteiset ja pesutilat varustetaan lattialämmityksellä (mukavuuslämpö, kuivatus) ellei siellä ole vesikiertoista lattialämmitystä. Lämmitysmuodon valinta on tarkasteltava kokonaisuutena suunnitteluvaiheessa.

Kattokaivojen, räystäiden ja syöksytorvien sähkölämmityksiä tulee välttää. Toteutetaan vain, jos henkilöturvallisuus ja/tai sadevesien johtaminen sitä ehdottomasti edellyttää.

Keittiölaitteille, pesukoneille/kuivauskoneille sekä ruoan kuljetus- ja säilytysvaunuille asennetaan sähköliitännät.

Aurinkosähköjärjestelmän inverttereille ja dataloggerille asennetaan kaapelointi.

8. Rakennustyön aikaiset vaatimukset

Rakennustyössä on noudatettava valtioneuvoston asetusta rakennustyön turvallisuudesta Vna 205/2009.

Rakennustyön puhtausluokka on P1 (Sisäilmaluokitus 2018)

Rakennusosien ja -tarvikkeiden kuivaketjun on oltava aukoton. Rakennusosat ja -tarvikkeet eivät saa kostua tai kastua missään rakentamisen vaiheessa.

Rakennustyönaikaisesta sääsuojauksesta tulee laatia suunnitelma rakennesuunnittelun yhteydessä ja selvitettävä sääsuojien tarve (”huputus”).

Betonin suhteellinen kosteusprosentti < 80 % RH (Betonin pintaosien (2-3 cm) alle 75%) ennen seuraavaa työvaihetta. Mittaus tapahtuu rakenteissa olevilla antureilla rakennustyön aikana.

9. Väistötilantarve

Ei väistötilan tarvetta.

10.Kustannukset

10.1 Kustannusennuste

Tontinkäyttöselvityksen mukaan laskettu kustannusennuste oli 8,7 M€ (alv 0 %, KL 99,3). Hankesuunnitteluvaiheessa projektille laskettu tavoitehinta on 9,28 M€ (alv 0 %, KL 104), joka ylittää tarveselvitysvaiheen kustannusennusteen 9,11 M€ (alv 0%, KL 104) 1,8 %:lla.

Tavoitehinta ei sisällä taidemäärärahavarausta eikä sprinkerijärjestelmää. Hankkeen bruttoala on kasvanut TS-vaiheesta 75 brm^2.

Tavoitehinta sisältää lisäkustannuksia tavanomaiseen päiväkotirakentamiseen mm.:

- liittyen kuivatukseen ja perusvesien pumppaukseen, rakennuksen paalutukseen (15 m), jäteputkijärjestelmään, viherkattoon, ulkovaipan lisä-ääneneristykseen ja kaavassa määriteltyihin laatutavoitteisiin.

10.2 Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset

Ylläpitokustannukset ~104 200 € /vuosi (4,83 €/htm^2/kk)
Pääomakustannukset ~ 556 800 € /vuosi (25,81 €/htm^2/kk)

Yhteensä: ~ 661 012 € /vuosi (30,64 €/htm^2/kk)

10.3 Toimintakustannukset hallintokunnalle

Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 900 000 €. Kustannuksissa on otettu huomioon, että hanke korvaa Kanniston päiväkodin paviljongin.

10.4 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset

Perustamisvuodelle kohdentuvat irtaimiston hankintakulut ovat noin 112 000 €.

10.5 Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka

Tontinkäyttöselvityksestä lasketun kustannusennusteen mukainen investointikustannus tilapaikkaa kohti on 48 333 €.

Liite 4: Tavoitehintalaskelma

11.Rahoitus ja aikataulu

Hanke sisältyy tilakeskuksen investointiohjelmaan 2019 - 2028, jossa hankkeelle on määrärahavaraus vuosille 2019 - 2022 Ruusupuun päiväkodille nimellä Kivistön päiväkoti. Määrärahan suuruus on 7,1 milj. € (alv 0 %).

Suunnittelu toteutetaan vuosina 2019 - 2020 ja rakentaminen vuosina 2020 - 2021. Päiväkodin on määrä olla valmis 6/2021.

12.Riskit

12.1 Kaavoitukseen liittyvät riskit

Kaavassa asetetaan yksityiskohtaisia vaatimuksia arkkitehtuurille, piharakenteille ja rakennuksen rakentamiselle tontin rajoihin kiinni.

12.2 Aikatauluun liittyvät riskit

Hankkeen viivästyminen voi aiheuttaa väistötilojen tarpeen.

12.3 Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit

Tontti ovat savea. Kohteen maaperä on huonoa ja se tulee mahdollisesti nostamaan toteutuskustannuksia, koska lopullisia paalutustarvetta/paalupituuksia ei vielä tiedetä. Kaavamääräyksissä edellytetään puurukoa ja piharakennuksiin ja varastoihin viherkattoa.

Alue on kaavoitettu tiiviiksi kaupunkirakenteeksi, eikä ympäröivien rakennusten toteutusajankohta ole tiedossa. Kaavassa edellytetään tontin rajaan rakentamista.
Tontin lounais-/länsipäädyssä on liito-oravien liikkumisympäristö tontin länsiosassa, jonka puusto on säilytettävä.

12.4 Työturvallisuustehtävät

Tarveselvitysvaiheen työturvallisuuskoordinaattorina oli rakenneinsinööri Katri Olli. Työturvallisuustehtävien tarkistuslista on käyty läpi. Hankkeesta on laadittu Havat-riskikartta (liite 5.).

Rakentamisvaiheessa toteuttaja ja rakennuttaja huolehtivat kohteen työturvallisuustehtävistä. Suunnitteluvaiheessa täytetään Vantaan kaupungin tilakeskuksen turvallisuusohjeiden mukaisesti tarvittavat asiakirjat.

12.5 Korttelin toteutukseen liittyvät yhteistoimintaedellytysten riski

LPA-tontin toteuttaminen yhteiskäyttöisenä korttelin muiden toteuttajien kanssa sisältää riskin, mikäli ei tunnisteta ajoissa muita korttelin toimijoita ja saada yhteisjärjestelysopimusta aikaiseksi ennen rakennuslupamenettelyä.

13.Vastuuhenkilöt / työryhmä

Sivistystoimen toimiala:

Päivi Riehunkangas, Suunnittelija
Lena Karlsson, Varhaiskasvatuspäällikkö, Kivistö-Aviapolis

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala:
Tilakeskus:

Tuula Raulo, Kustannusinsinööri, Tilakeskus
Ilkka Poikkimäki, LVI-insinööri, Tilakeskus
Ville Hohti, Sähköinsinööri, Tilakeskus
Tarja Aaltola, Keittiöasiantuntija, Tilakeskus
Anne Valkeapää, Puhtauspalveluasiantuntija, Tilakeskus
Ifa Kytösaho, hankesuunnittelupäällikkö

Tarveselvitysvaiheessa on myös kuultu:
Tilakeskus:

Eija Kivineva, Hankepäällikkö
Mikko Juolahti, Hankekehitysarkkitehti
Pasi Salo, toimitilapäällikkö
Jari Mattila, kiinteistöpalvelupäällikkö
Pasi Simola, isännöitsijä

Kaupunkisuunnittelu:

Eija Hasu, Maisema-arkkitehti, Kivistö, Kaupunkisuunnittelu
Sonja Sahlsten, Asemakaavasuunnittelija, Kivistö, Kaupunkisuunnittelu
Anna-Riitta Kujala, Aluearkkitehti, Kivistö, Kaupunkisuunnittelu

Taloussuunnittelu

Irina Kuki, Erityisasiantuntija

Kuntatekniikan keskus:

Pirjo Suni, Liikennesuunnittelu, liikenneinsinööri (melu ja pienhiukkaset)
Mikko Kettunen, Kadunsuunnittelu, alueinsinööri
Teemu Vihervaara, Liikennesuunnittelu, liikenneinsinööri (liikenne)
Jaana Virtanen, liikennesuunnittelu, liikenneinsinööri (liikenne)
Antti Auvinen, vesihuolto, suunnitteluinsinööri
Marja Leppänen, vesihuolto, suunnitteluinsinööri
Anna-Leena Karhunen, geotekniikka, suunnitteluinsinööri
Heikki Kangas, geotekniikkapäällikkö

Hankintakeskus, ateeriapalvelu

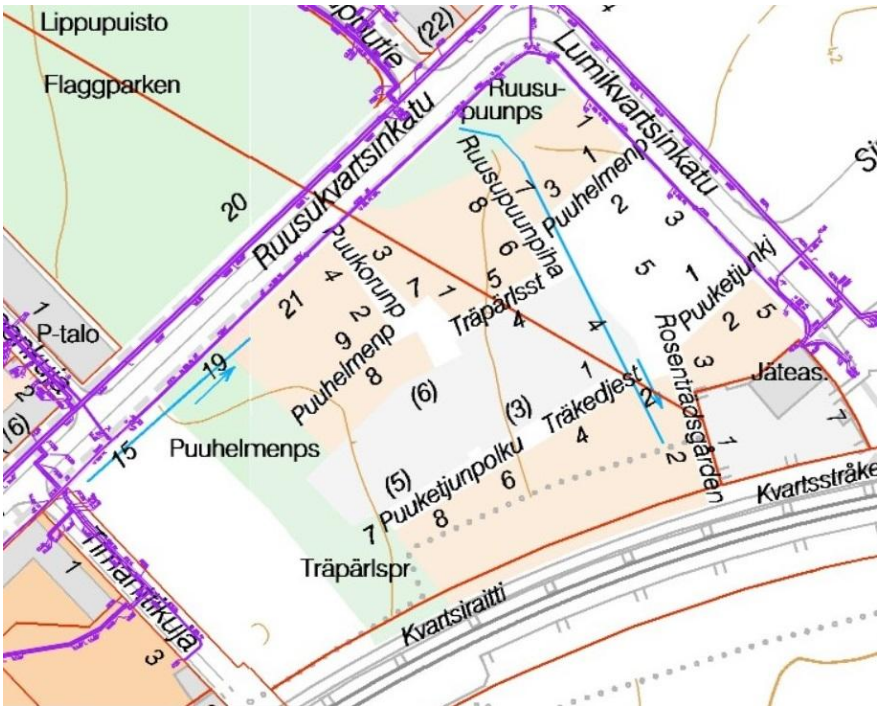
Sirpa Viinikari-Kauria

Työsuojeluvaltuutettu, sivistystoimi:

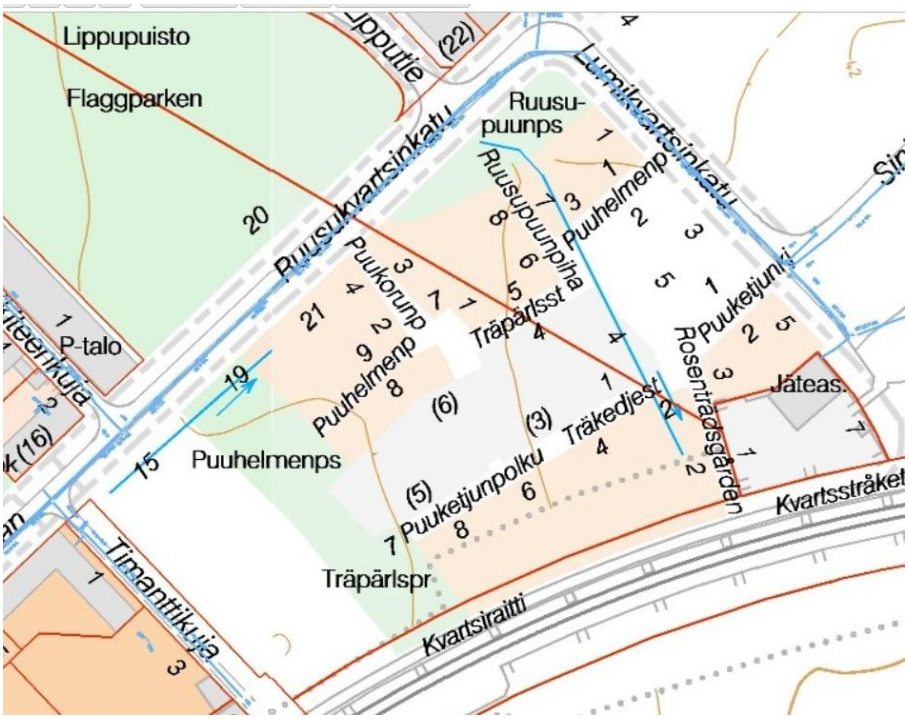
Matti Nurmi, työsuojeluvaltuutettu

Johtokartta (vesi, viemäri, hulevesi, kaukolämpö)
RUUSUPUUN PÄIVÄKOTI
Ruusupuunpiha 6, Vantaa

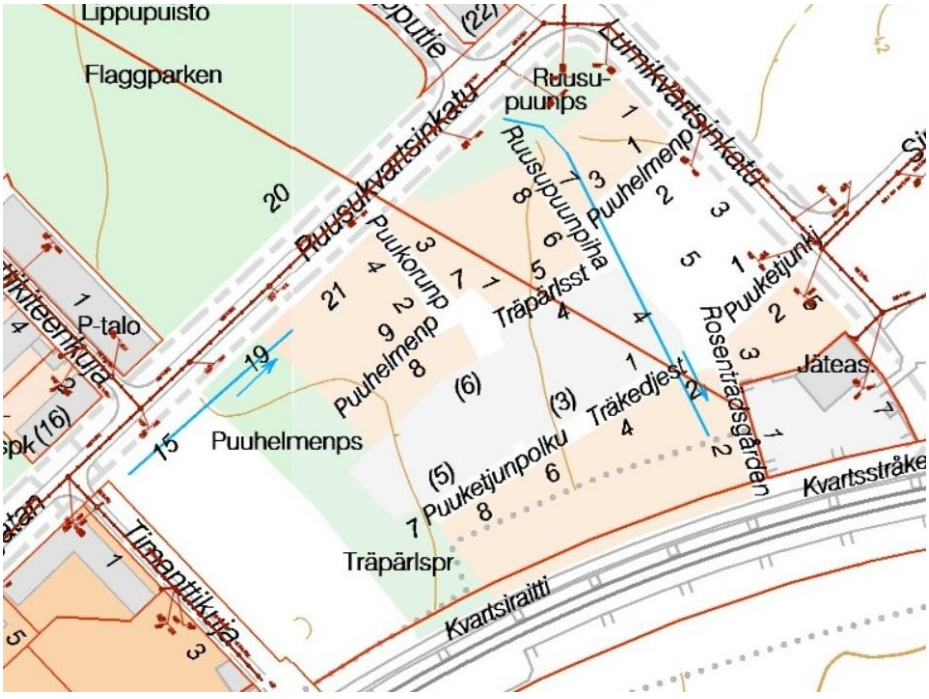
Rakennus liitetään HSY:n vesijohto-, jätevesi- ja hulevesiverkoston, sekä lämmitys Vantaan Energian kaukolämpöverkoston piiriin. Liitospaikasta sovitaan tarkemmin HSY:n ja Vantaan energian kanssa.

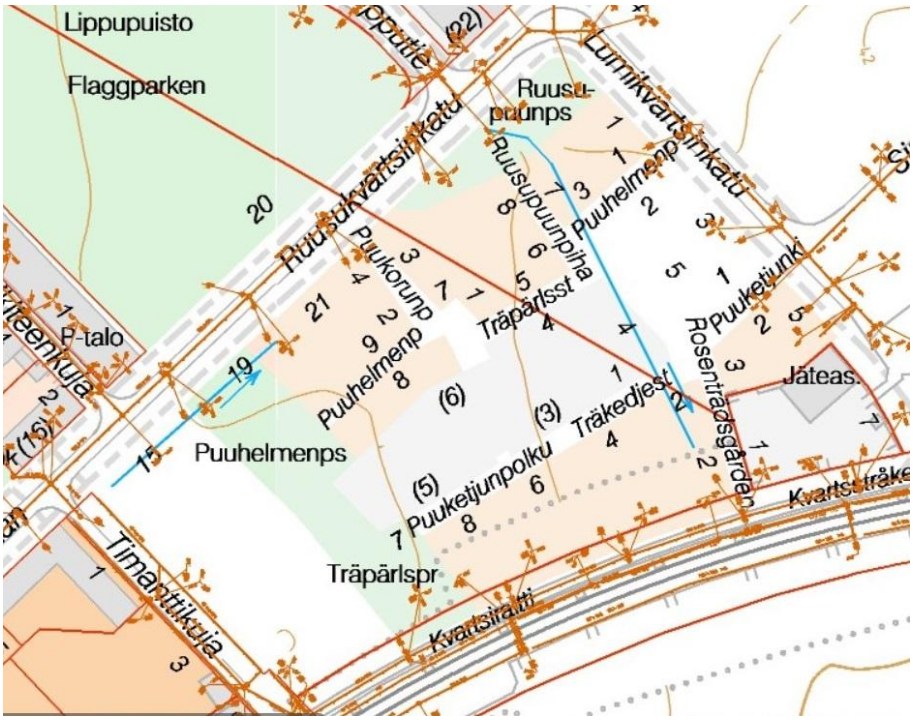

Kaukolämpöjohdot

Vesijohdot

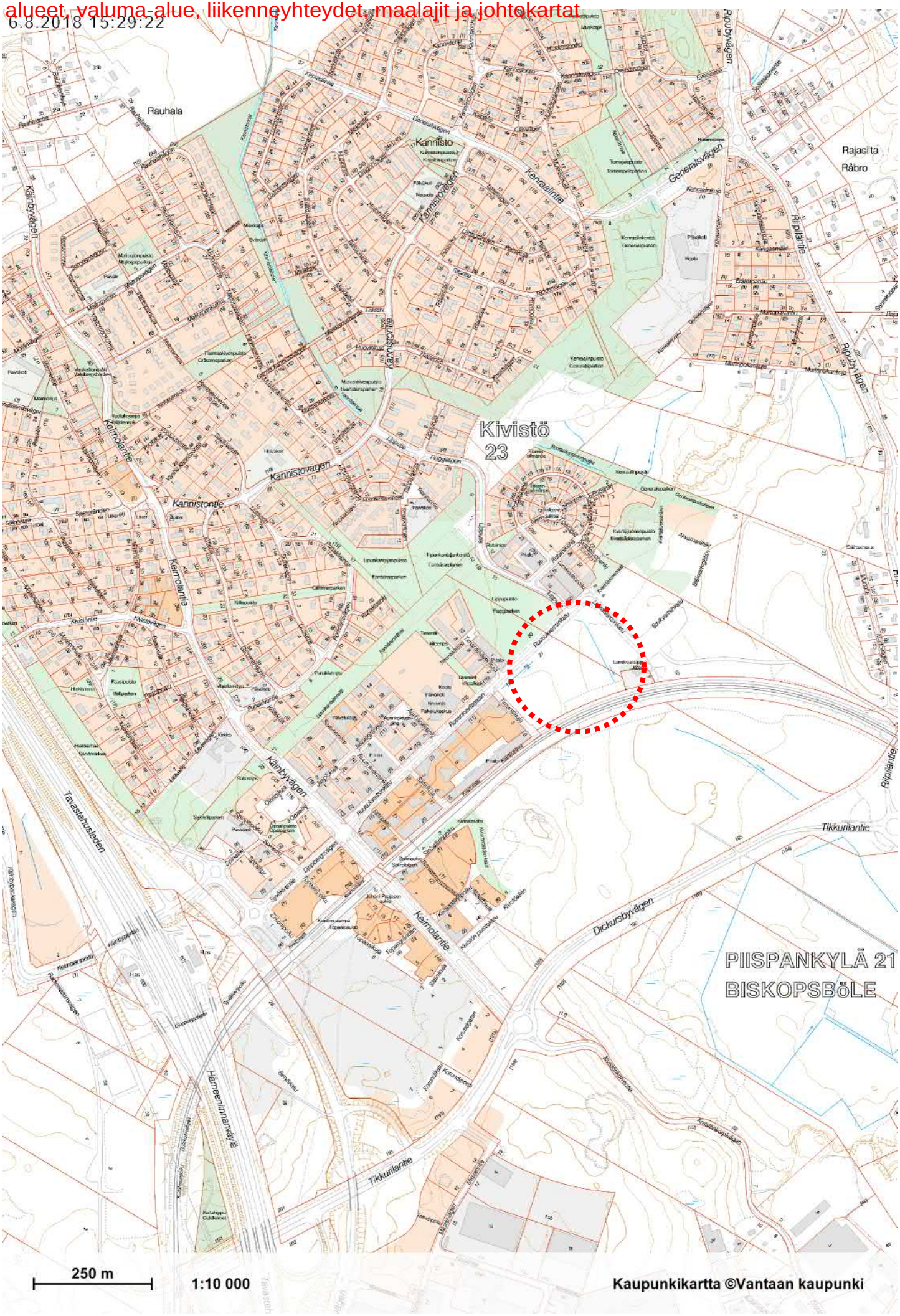

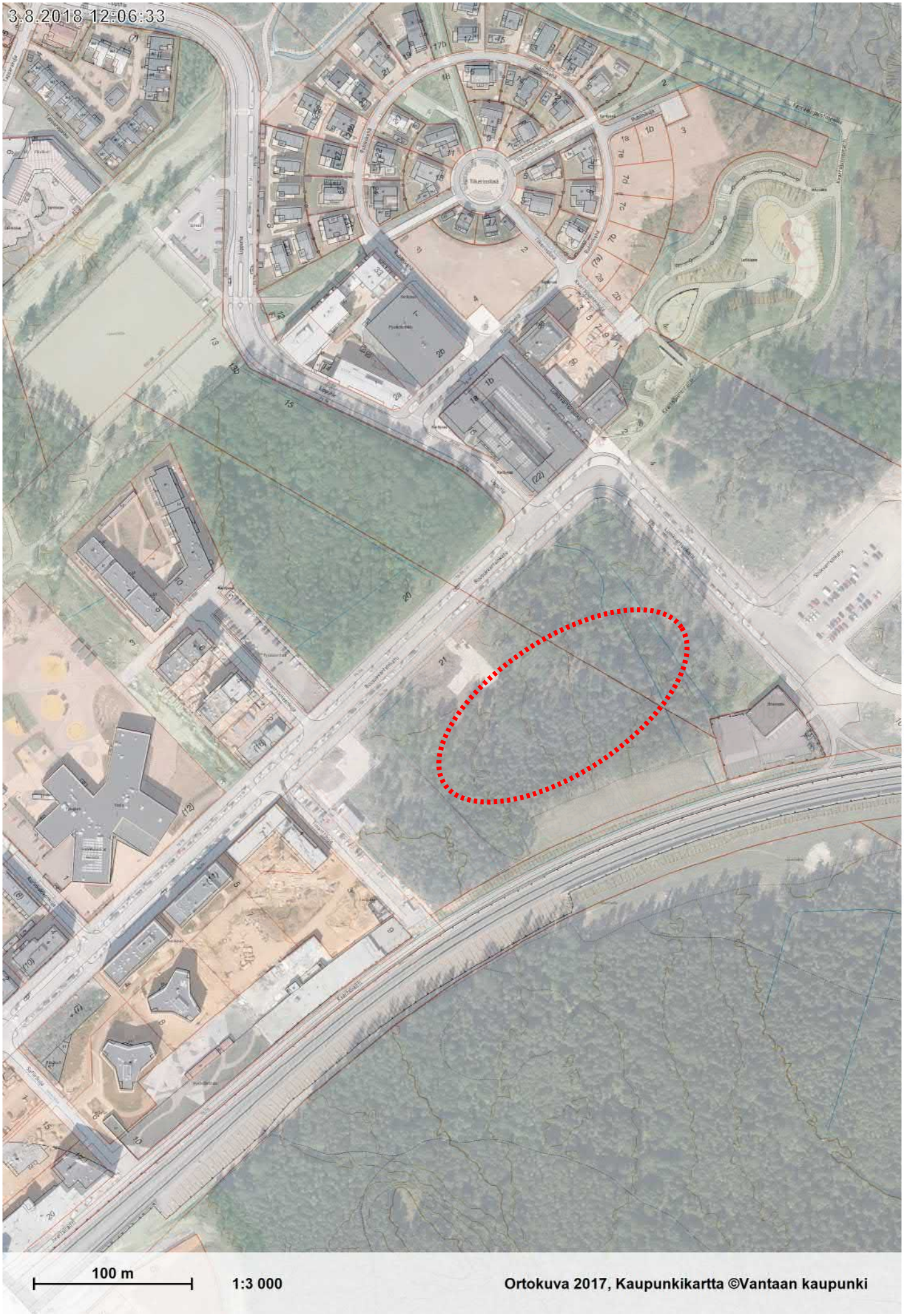

Jätevesijohdot

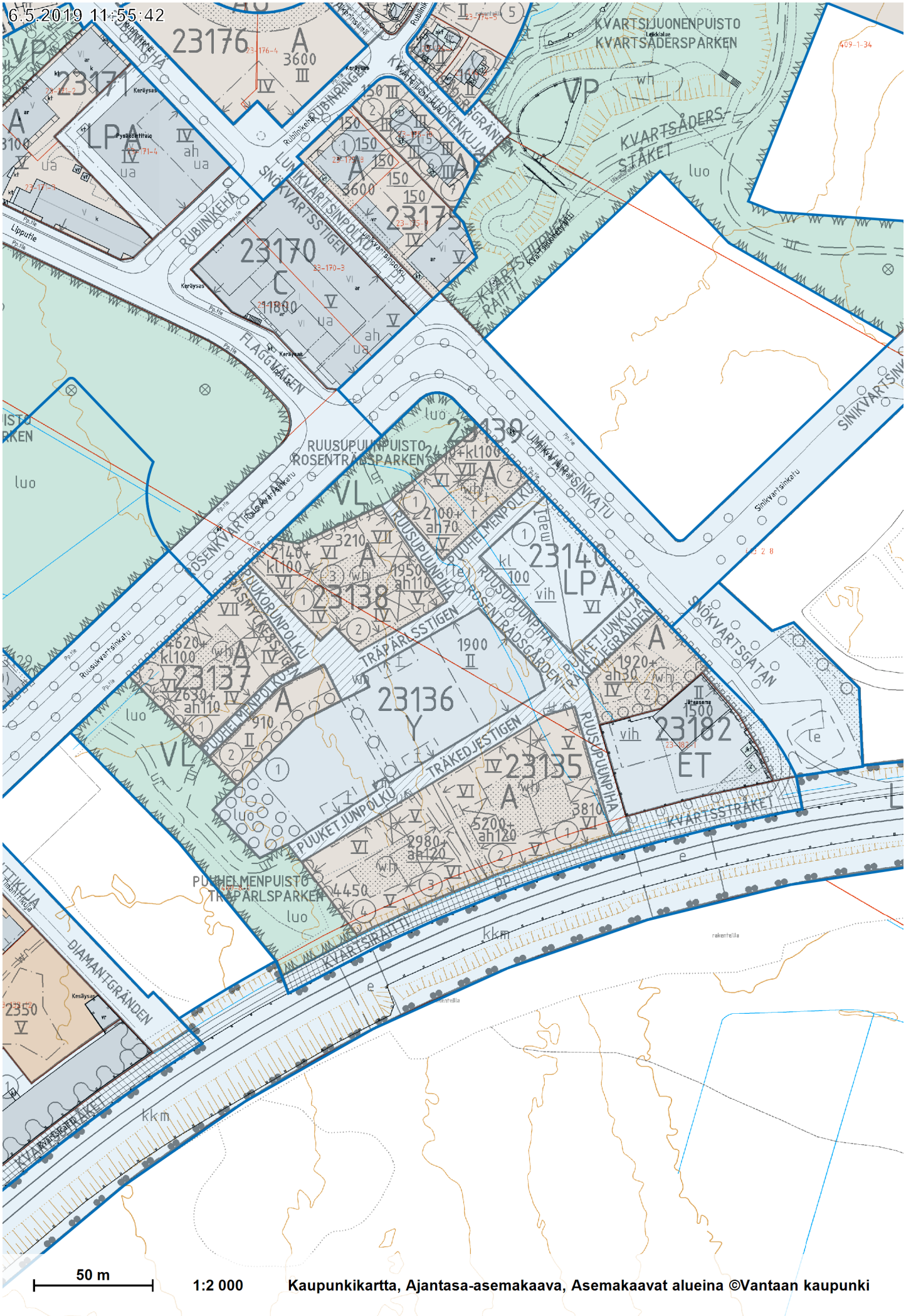

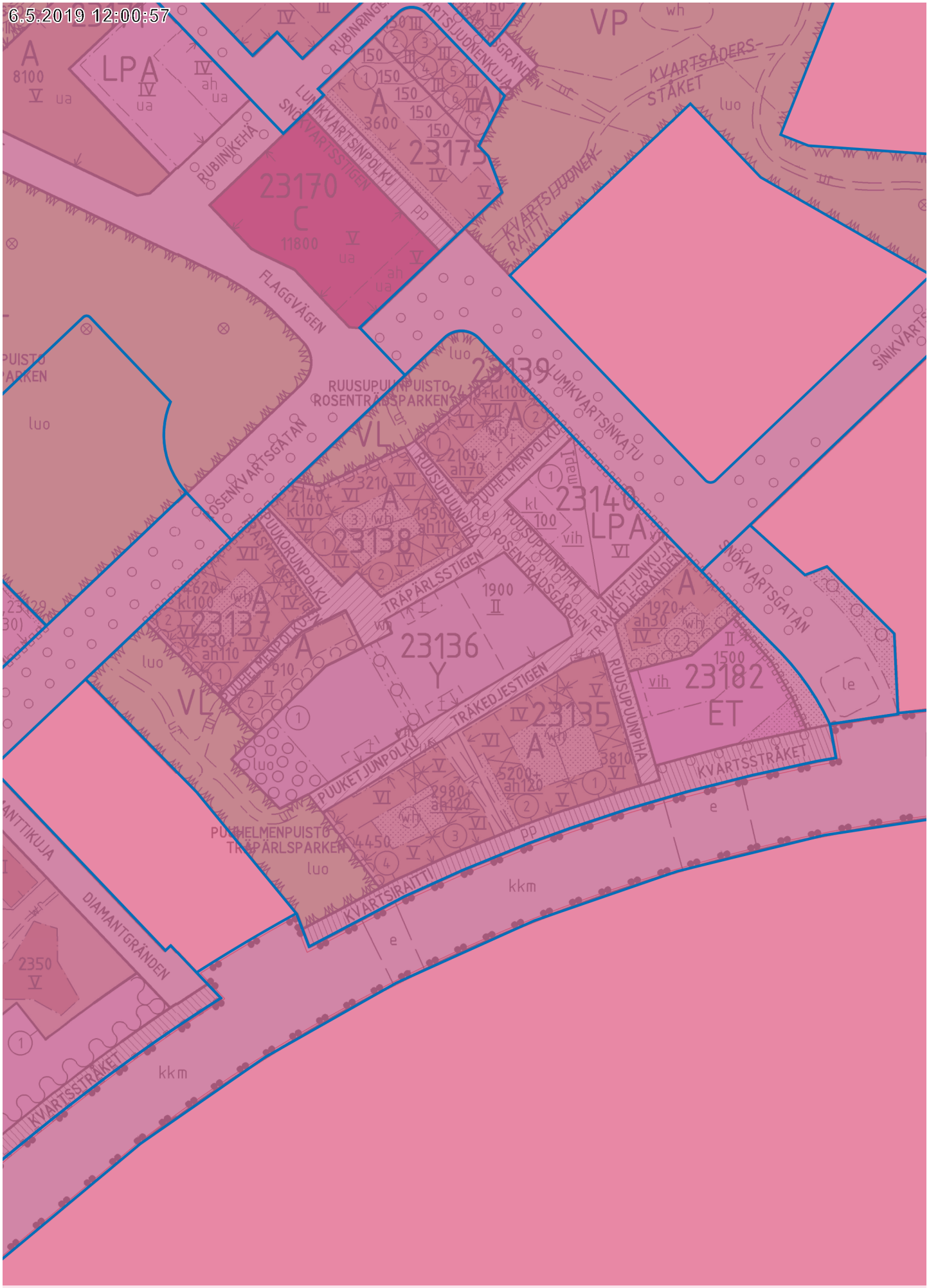

Hulevesijohdot

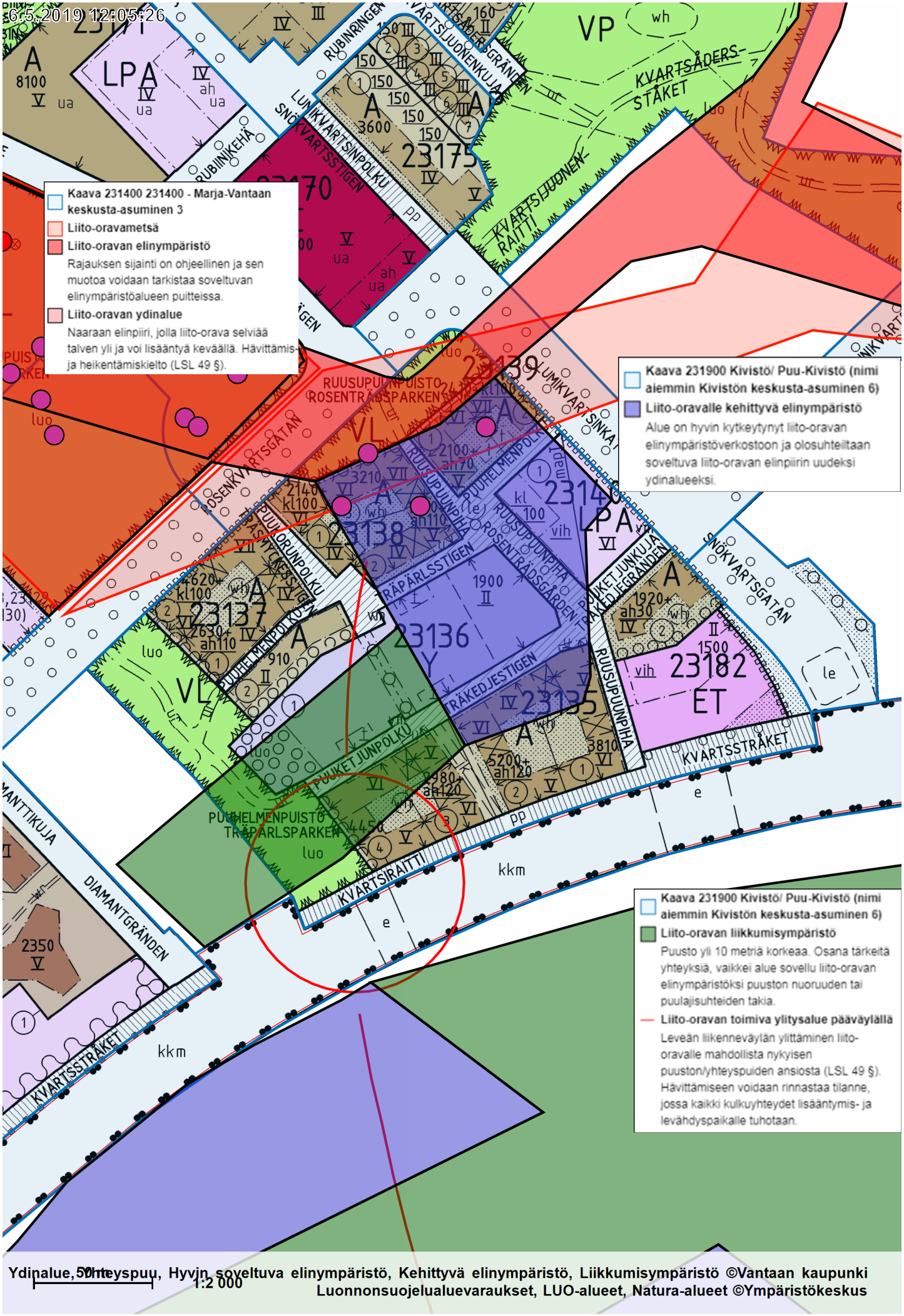
Liite 1_kaupunkikartta, ilmakuva, kaavaote, korkeusrajoitukset, liito-orava-alueet, valuma-alue, liikenneyhteydet, maalajit ja johtokartat

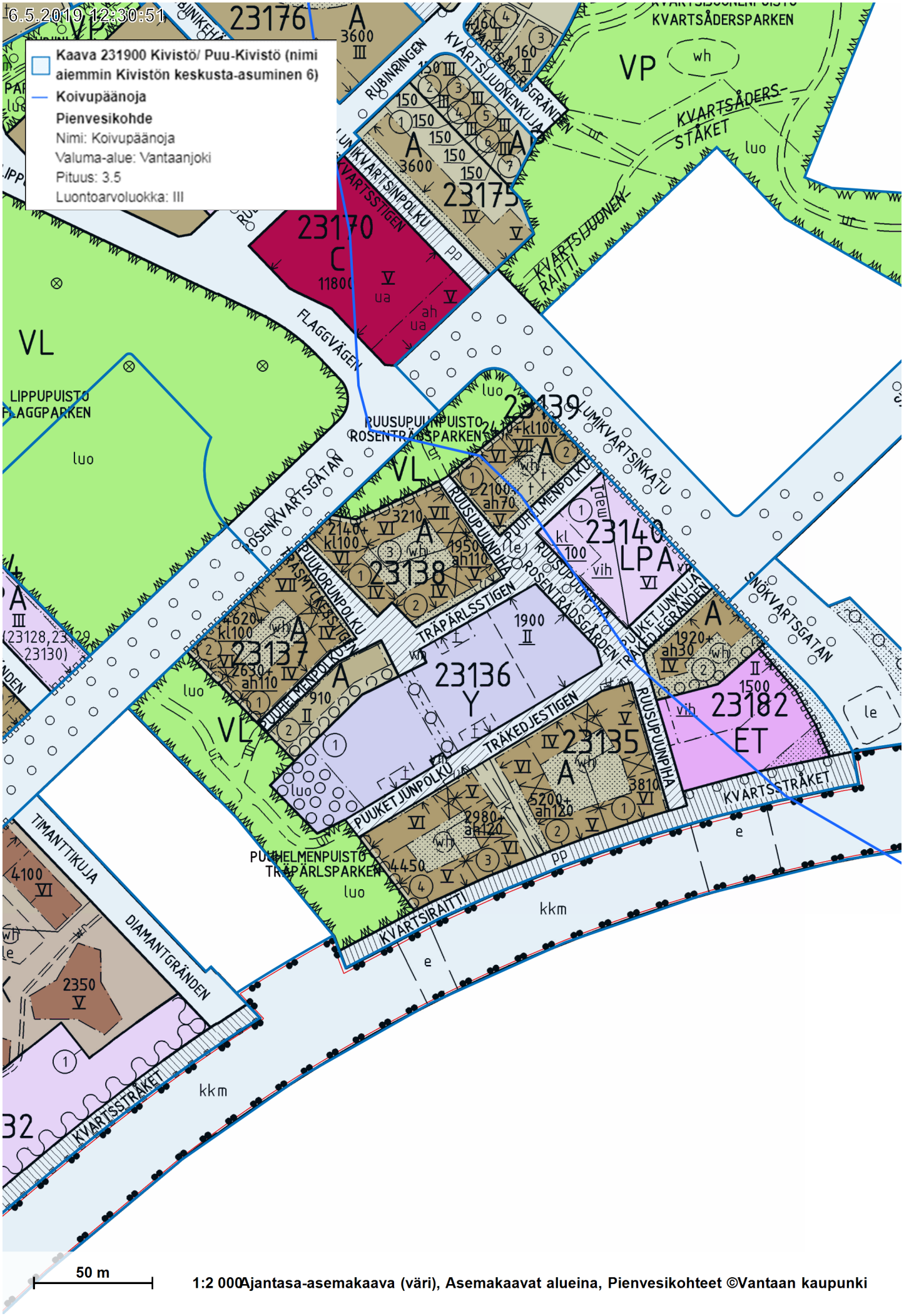

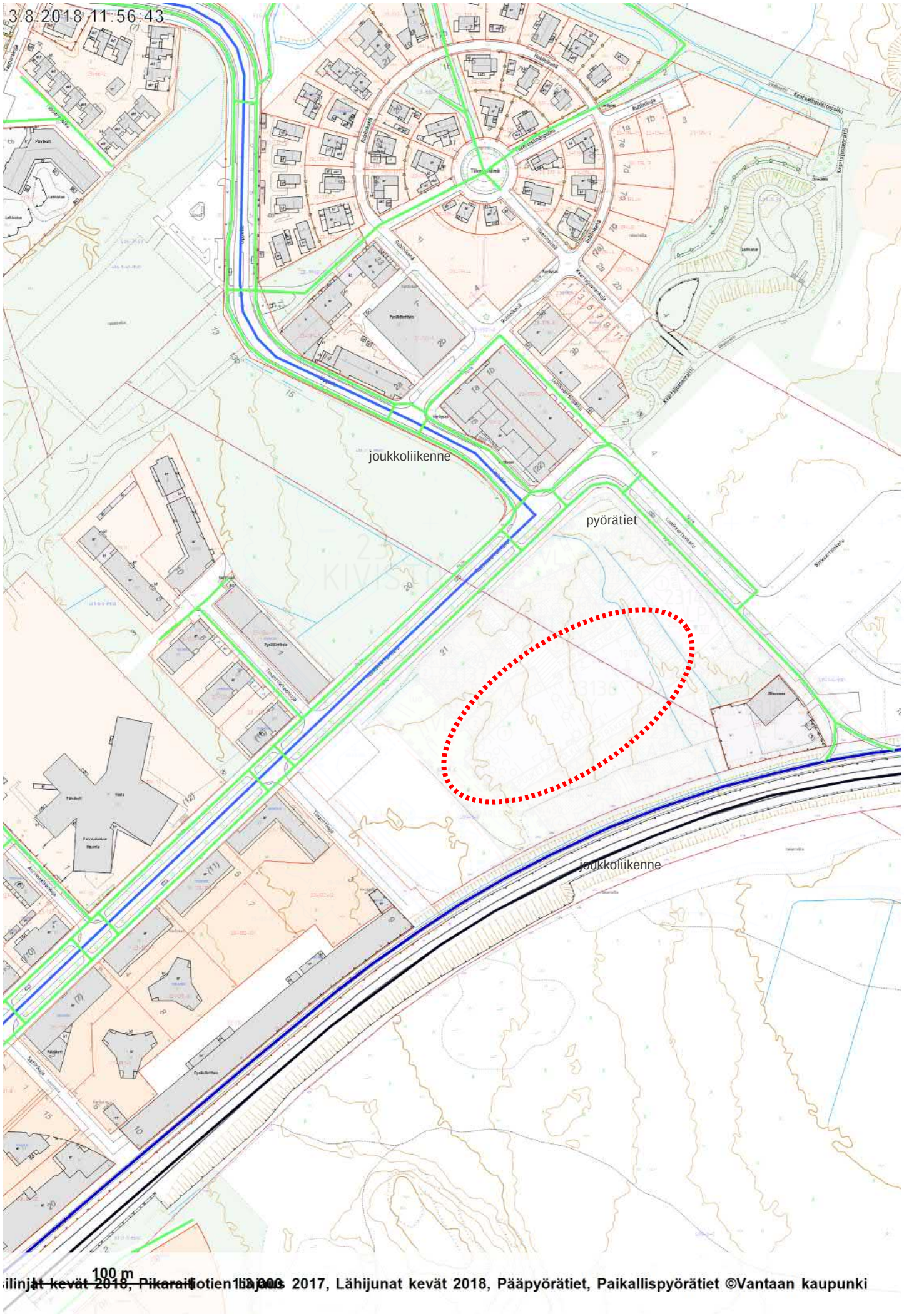

3.8.2018 12:06:33
100 m
1:3 000
Ortokuva 2017, Kaupunkikartta ©Vantaan kaupunki

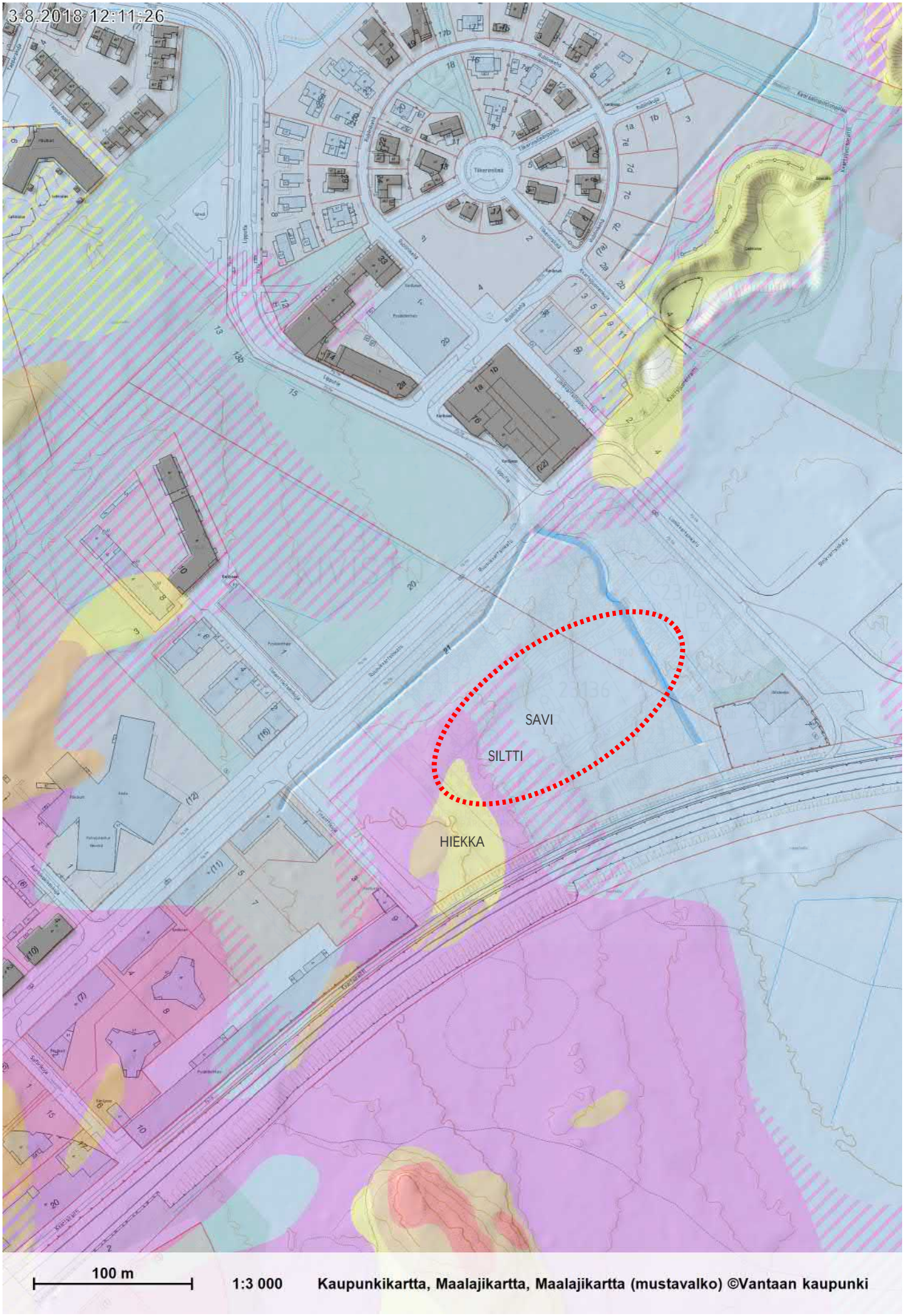

6.5.2019 11:55:42
KVARTSLUONENPUISTO
KVARTSÅDERSPARKEN
KVARTSÅDERS-
STÅKET
RUBININKEHÄ
RUBINRINGEN
LUNIKVARTSSTIGEN
SINIKVARTSINKATU
SINIKVARTSGATAN
FLAGGMÅSEN
RUUSUPUUNPUISTO
ROSENTRÄDSPARKEN
ROSENKVARTSSTIGEN
RUUSUPUUNPIHA
PUUKORUNPOLKU
PUUHELMENPOLKU
TRÄPÄRLSSTIGEN
PUUKET JUNPOLKU
TRÄKEDJESTIGEN
KVARTSSTRÄCKET
PUUHELMENPUISTO
TRÄPÄRLSPARKEN
DIAMANTGRÄNDEN
23176
23171
23170
23175
23139
23138
23137
23136
23140
23135
23182
50 m
1:2 000
Kaupunkikartta, Ajantasa-asemakaava, Asemakaavat alueina ©Vantaan kaupunki

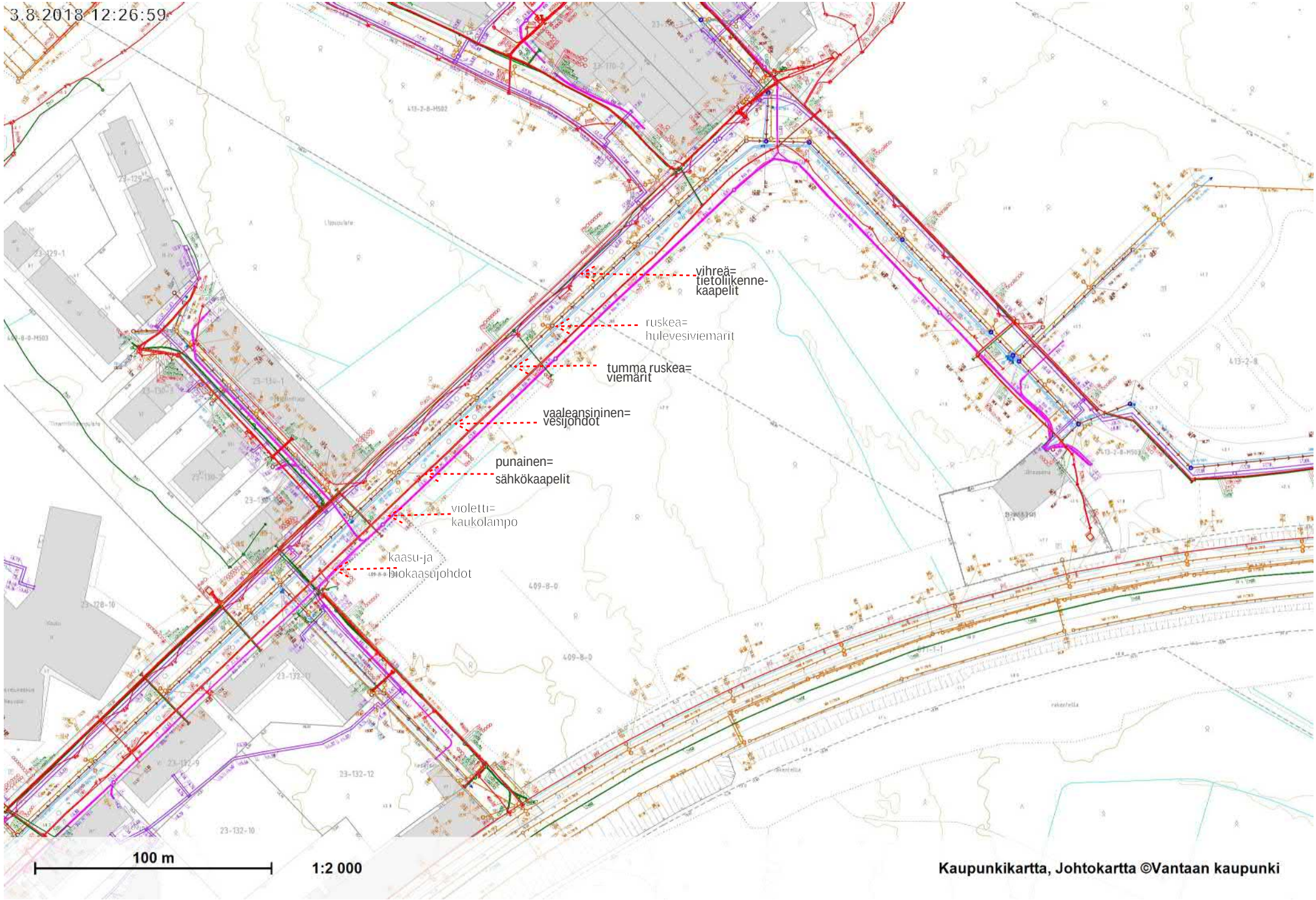

6.5.2019 12:00:57
VP
KVARTSÅDERS-
STÅKET
luo
RUBIINIKEHÄ
LUMIKVARTSINPOLKU
SNÖKVARTSSTIGEN
23175
A
3600
23170
C
11800
KVARTSJUONEN-
RAITTI
FLAGGVÄGEN
LUMIKVARTSINKATU
SINIKVARTS
RUUSUPUUNPUISTO
ROSENTRÄDSPARKEN
23139
VL
3210
23138
A
1950
ah110
PUUHELMENPOLKU
RUUSUPUUNPIHA
ROSENTRÄDSGÅRDEN
23140
LPA
vih
PUUKET JUNKUJA
TRÄKEDJEGRÄNDEN
TRÄPÄRLSSTIGEN
23137
A
2630+
ah110
PUUKORUNPOLKU
23136
Y
1900
II
910
TRÄKEDJESTIGEN
23135
A
5200+
ah120
2980+
ah120
3810
23182
ET
1500
vih
NÖKVARTSGATAN
KVARTSSTRÅKET
PUUHELMENPUISTO
TRÄPÄRLSPARKEN
4450
kkm
DIAMANTKUJA
DIAMANTGRÄNDEN
2350
50 m
1:2 000
Ajantasa-asemakaava (väri), Asemakaavat alueina ©Vantaan kaupunki
Korkeusrajoitukset ©ANS Finland

6.5.2019 12:05:26
Kaava 231400 231400 - Marja-Vantaan keskusta-asuminen 3
Liito-oravametsä
Liito-oravan elinympäristö
Rajauksen sijainti on ohjeellinen ja sen muotoa voidaan tarkistaa soveltuvan elinympäristöalueen puitteissa.
Liito-oravan ydinalue
Naaraan elinpiiri, jolla liito-orava selviää talven yli ja voi lisääntyä keväällä. Hävittämis- ja heikentämiskielto (LSL 49 §).
Kaava 231900 Kivistö/ Puu-Kivistö (nimi aiemmin Kivistön keskusta-asuminen 6)
Liito-oravalle kehittyvä elinympäristö
Alue on hyvin kytkeytynyt liito-oravan elinympäristöverkostoon ja olosuhteiltaan soveltuva liito-oravan elinpiirin uudeksi ydinalueeksi.
Kaava 231900 Kivistö/ Puu-Kivistö (nimi aiemmin Kivistön keskusta-asuminen 6)
Liito-oravan liikkumisympäristö
Puusto yli 10 metriä korkeaa. Osana tärkeitä yhteyksiä, vaikkei alue sovellu liito-oravan elinympäristöksi puuston nuoruuden tai puulajisuhteiden takia.
Liito-oravan toimiva ylitysalue pääväylällä
Leveän liikenneväylän ylittäminen liito-oravalle mahdollista nykyisen puuston/yhteyspuiden ansiosta (LSL 49 §). Hävittämiseen voidaan rinnastaa tilanne, jossa kaikki kulkuyhteydet lisääntymis- ja levähdyspaikalle tuhotaan.
Ydinalue, Yhteyspuu, Hyvin soveltuva elinympäristö, Kehittyvä elinympäristö, Liikkumisympäristö ©Vantaan kaupunki
Luonnonsuojelualuevaraukset, LUO-alueet, Natura-alueet ©Ympäristökeskus
50 m
1:2 000

6.5.2019 12:30:51
Kaava 231900 Kivistö/ Puu-Kivistö (nimi aiemmin Kivistön keskusta-asuminen 6)
Koivupäänoja
Pienvesikohde
Nimi: Koivupäänoja
Valuma-alue: Vantaanjoki
Pituus: 3.5
Luontoarvoluokka: III
23176
23175
23170
23139
23140
23138
23137
23136
23135
23182
VP
VL
LPA
ET
KVARTSÅDERSPARKEN
KVARTSÅDERS-STRÅKET
RUBINRINGEN
KVARTSJUUNENKUJA
KVARTSJUUNEN-RAITTI
KVARTSINPOLKU
KVARTSTIGEN
FLAGGVÄGEN
LIPPUPUISTO
FLAGGPARKEN
ROSENKVARTSGATAN
RUUSUPUUNPUISTO
ROSENTRÄDSPARKEN
PUUHELMENPOLKU
PUUKORUNPOLKU
RUUSUPUUNPIHA
ROSENTRÄDSGÅRDEN
TRÄPÄRLSSTIGEN
TRÄPÄRLSPARKEN
PUUHELMENPUISTO
TRÄKEDJESTIGEN
PUUKETJUNPOLKU
PUUKETJUNKUJA
TRÄKEDJEGRÄNDEN
SNÖKVARTSGATAN
KVARTSSTRÅKET
KVARTSIRAITTI
TIMANTTIKUJA
DIAMANTGRÄNDEN
luo
kkm
50 m
1:2 000
Ajantasa-asemakaava (väri), Asemakaavat alueina, Pienvesikohteet ©Vantaan kaupunki

3.8.2018 11:56:43
joukkoliikenne
pyörätiet
joukkoliikenne
100 m
ilinjat kevät 2018, Pikaraitiotien linjaus 2017, Lähijunat kevät 2018, Pääpyörätiet, Paikallispyörätiet ©Vantaan kaupunki

3.8.2018 12:11:26
SAVI
SILTTI
HIEKKA
100 m
1:3 000
Kaupunkikartta, Maalajikartta, Maalajikartta (mustavalko) ©Vantaan kaupunki

3.8.2018 12:26:59
vihreä=
tietoliikenne-
kaapelit
ruskea=
hulevesiviemärit
tumma ruskea=
viemärit
vaaleansininen=
vesijohdot
punainen=
sähkökaapelit
violetti=
kaukolämpö
kaasu-ja
biokaasujohdot
100 m
1:2 000
Kaupunkikartta, Johtokartta ©Vantaan kaupunki

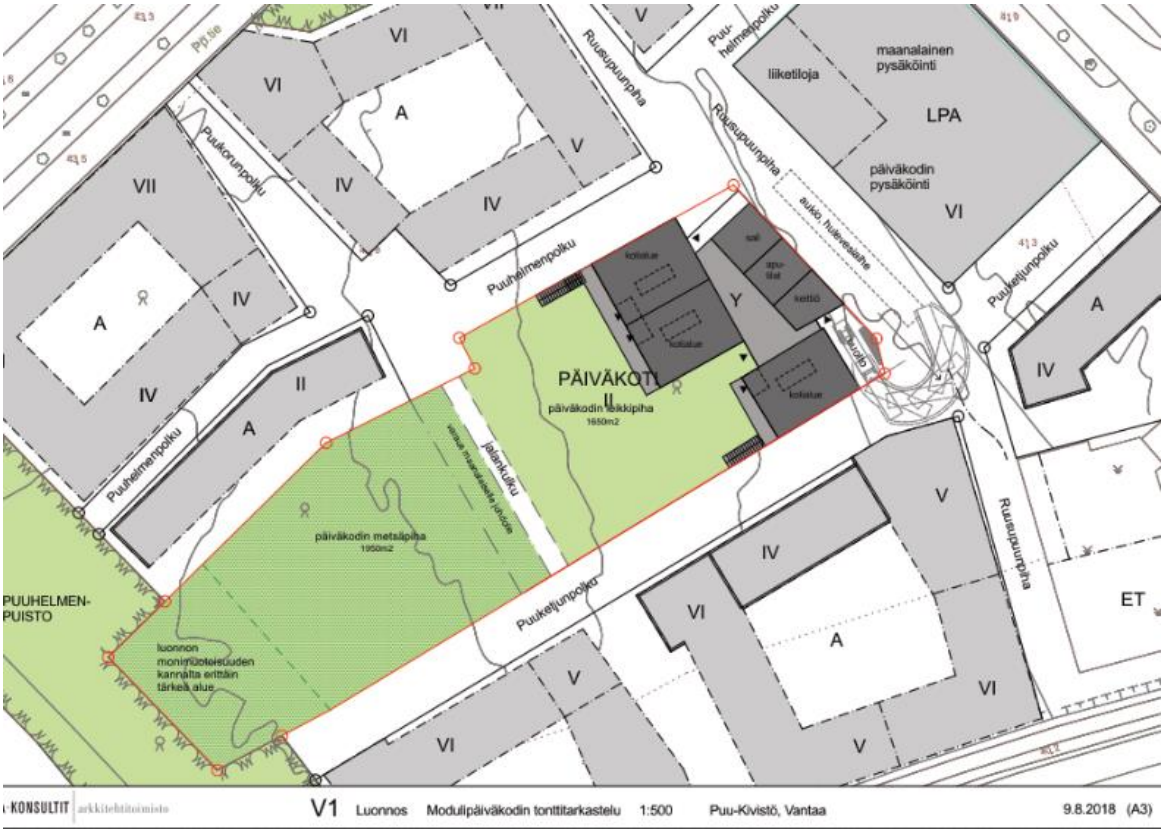
Kaavakartta, havainnekuva, tonttiselvitys, ajouratutkielma, melukartat, kaavamerkinnät

Kuva 1. Ote kaavakartasta asemakaava 231900.

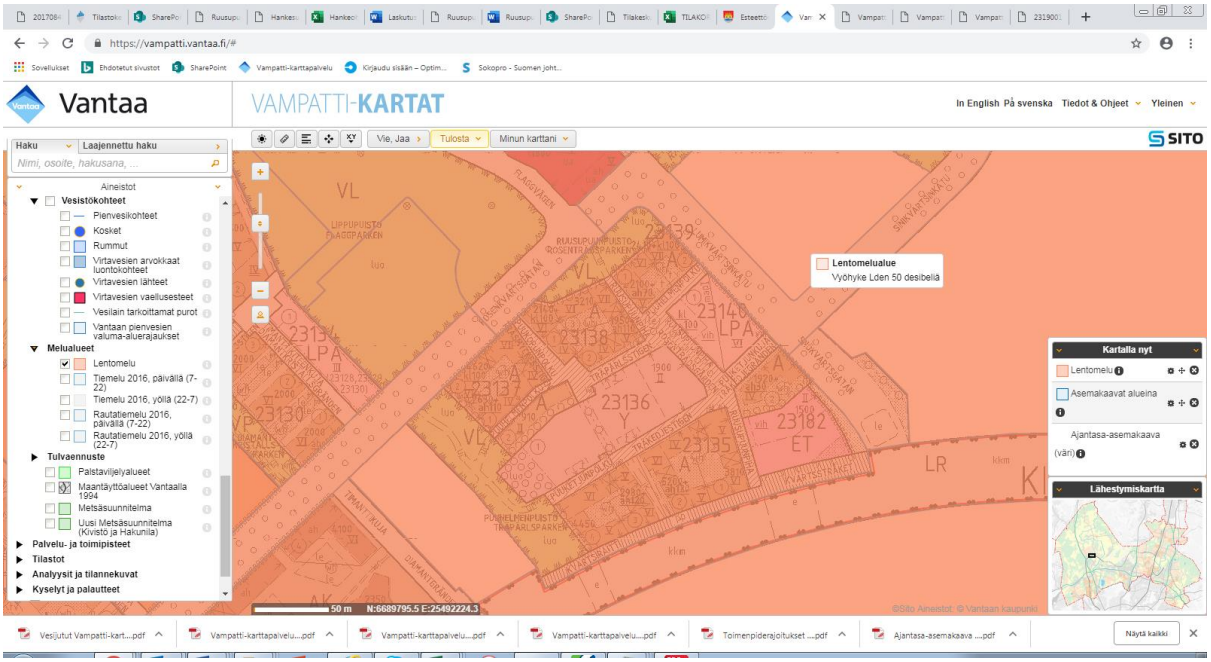

Kuva 2 Havainnakuva asemakaavasta 231900.

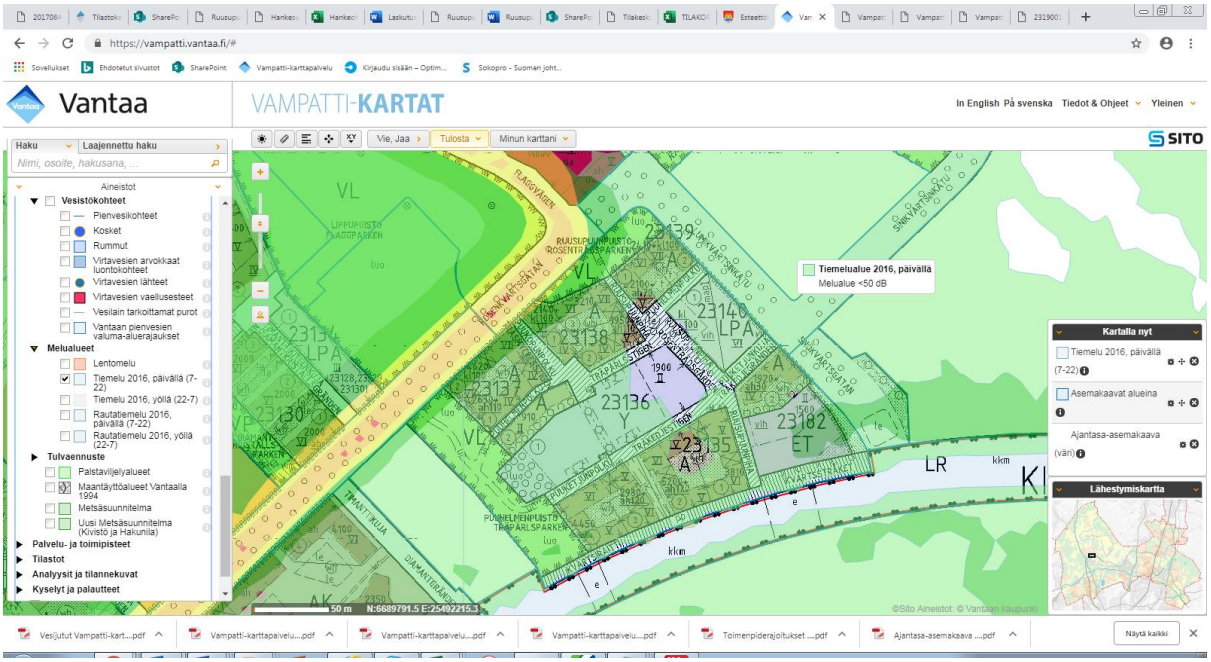

Kuva 3. Tonttitarkastelu 9.8.2019. A-konsultit Oy

Kuva 4. Ajouratutkielma Ruusupuun päiväkodin huoltoliikenteestä. Ajoyhteys tontille Puuketjunpolkua pitkin. WSP Oy.

Kuva 5. Lentomelualuevyödyke Lden 50 dB. Vampatti 6.5.2019

Kuva 6. Tiemalualue 2016 päivällä. Päiväkotitontin rakennuksen rakennusala on suurelta osin melualueiden ulkopuolella, piha-alue sen sijaan pääosin alla 50 dB aluetta. Vampatti 6.5.2019.

Kaava-alueen numero Planområdets nummer	Päiväys Datum	Pohjakarttalehtien numerot Baskartbladens nummer
231900	10.9.2018	689491, 689492

Kv 24.9.2018

Vantaan kaupunki

PUU-KIVISTÖ

Kaupunginosa 23, Kivistö

Asemakaava

Korttelit 23136 - 23140,
osat kortteleista 23135 ja 23182
sekä katu- ja virkistysalueet.

Asemakaavan muutos

Osat kortteleista 23135 ja 23182
sekä katu- ja virkistysalueet.

Tonttijako

Korttelit 23135 - 23140 ja
osa korttelia 23182.

1:2000

Vanda stad

TRÄ-KIVISTÖ

Stadsdel 23, Kivistö

Detaljplan

Kvarteren 23136 - 23140,
delar av kvarteren 23135 och 23182
samt gatu- och rekreationsområden.

Ändring av detaljplanen

Delar av kvarteren 23135 och 23182
samt gatu- och rekreationsområden.

Tomtindelning

Kvarteren 23135 - 23140 och
del av kvarteret 23182.

1:2000

ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ JA -MÄÄRÄYKSIÄ:

3 m kaava - alueen rajan ulkopuolella oleva viiva.

A

Asuinrakennusten korttelialue.
Rakennuksista ja kortteleista tulee muodostaa kaupunkimainen kokonaisuus. Kortteli tulee rajata koko katu- ja puistoalueiden puoleiselta pituudeltaan rakennuksin ja kaupunkikuvallisesti korkeatasoisin rakentein. Katu- ja puistoalueiden puolelle tulee muodostaa koko korttelin kiertävä avoin ja toiminnallinen kivijalkakerros.

Rakennukset
Rakennusten on oltava kantavilta rakenteiltaan pääosin puuta. Julkisivujen on oltava pääosin puuta.

Asuintiloissa vapaan huonekorkeuden on oltava vähintään 3 metriä.

Tontin rajalle sijoittuva palomuuri voidaan korvata tarkoituksenmukaiseen paikkaan sijoitettavalla palo-osastoinnilla.

Korttelissa 23136 tontilla 2 rakennukset tulee toteuttaa kytkettyinä pientaloasuntoina.

Rakennukset eivät saa olla luhtitaloja.

Rakennuksiin ei saa rakentaa kellareita.

Rakennusoikeus
Kaavamääräyksissä määrätyt asumista palvelevien yhteistilojen rakennusoikeudet ja sallitut muut asumisen lisärakennusoikeudet eivät mitoita auto- tai polkupyöräpaikkoja.

Porrashuoneen tulee olla luonnonvaloisa ja viihtyisä ja sen alasta ei lasketa 20 k-m²:n alaa kussakin kerroksessa rakennusoikeuteen. Sisääntulokerroksessa ei lasketa 30 k-m²:n alaa aulamaista tilaa rakennusoikeuteen. Muilta osin porrashuoneen ala lasketaan rakennusoikeuteen.

Asukkaiden yhteistilat kuten talopesulat, kuivaustilat, saunat ja harrastetilat saa rakentaa kaavassa osoitetun rakennusoikeuden lisäksi. Asukkaiden käyttöön on rakennettava riittävät varastotilat ja vähintään seuraavat yhteistilat:
Talopesula 1 kpl / tontti
Kuivatustiloja 10 m² / 20 asuntoa
Sauna, jossa on parveke ja/tai vilvoitteluterassi 1 kpl /tontti

Säilytystilat, varastot ja kierrätyshuoneet saa rakentaa kaavassa osoitetun rakennusoikeuden lisäksi.

Asumisen rakennusoikeuden ja asumista palvelevien yhteistilojen lisäksi tulee ah-merkinnällä merkityille rakennusaloille rakentaa maantasokerrokseen kaikkia korttelin asukkaita palvelevaa yhteistä oleskelutilaa vähintään merkinnän osoittama määrä. Oleskelutilaan on oltava kulku kadulta tai pihalta. Oleskelutilaan on liityttävä ulko-oleskelutila ja/tai viherhuone.

Pihalla sijaitsevia talousrakennuksia ei lasketa rakennusoikeuteen.

Yhteisväestönsuojatilat saa rakentaa LPA-korttelin 23140.

Julkisivut
Korttelijulkisivut tulee jäsentää pienempiin enintään yhden lamellin mittaisiin osiin, jotka poikkeavat toisistaan materiaalin, värin ja aukotuksen sommittelun suhteen.

DETALJPLANEBETECKNINGAR OCH -BESTÄMMELSER:

Linje 3 m utanför planområdets gräns.

Kvartersområde för bostadshus.
Byggnaderna och kvarteren ska bilda en helhet av urban karaktär. Kvarteret ska avgränsas till hela den längd som gränsar till gatu- och parkområden med byggnader och konstruktioner på en stadsbildsmässigt hög nivå. Mot gatu- och parkområdena ska det skapas en öppen och funktionell stenfotsvåning som går runt hela kvarteret.

Byggnader
Byggnaderna ska till sina bärande konstruktioner huvudsakligen bestå av trä. Fasaderna ska huvudsakligen bestå av trä.

Bostadsrummen ska ha en fri rumshöjd på minst 3 meter.

Den brandmur som placeras på tomtgränsen kan ersättas med en brandsektionering som placeras på en ändamålsenlig plats.

I kvarteret 23136 på tomt 2 ska byggnaderna byggas som kopplade småhusbostäder.

Byggnaderna får inte vara loftgångshus.

I byggnaderna får källare inte byggas.

Byggrätt
Den byggrätt för gemensamma utrymmen för boende som anges i planbestämmelserna och den tillåtna ytterligare tilläggsbyggrätten för boende räknas inte med i dimensioneringen av bil- eller cykelplatser.

Trapphuset ska ha dagsljusinsläpp och vara trivsam och 20 m²-vy av arealen i varje våningsplan räknas inte in i byggrätten. På entréplanet räknas den entréhallsliknande ytan på 30 m²-vy inte in i byggrätten. I övrigt räknas trapphusarealen in i byggrätten.

Gemensamma utrymmen för de boende, som tvättstugor, torkrum, bastur och hobbyrum får byggas utöver den i planen anvisade byggrätten. Tillräckliga förrådsutrymmen och minst följande gemensamma utrymmen ska byggas för de boende:
Tvättstuga 1 st. / tomt
Torkrum 10 m² / 20 bostäder
Bastu med balkong och/eller avsvalkningsterrass 1 st. / tomt

Förvaringsutrymmen, förråd och återvinningsrum får byggas utöver den i planen angivna byggrätten.

Utöver byggrätten för boende och de gemensamma utrymmena som betjänar boendet ska på byggnadsytor som betecknats med beteckningen ah i markplansvåningen byggas gemensamt utrymme för vistelse för samtliga boende i kvarteret, i minst den omfattning som anges av beteckningen. Vistelseutrymmet ska ha en ingång från gatan eller gården. I anslutning till vistelseutrymmet ska det finnas en uteplats och/eller ett grönrum.

Ekonomibyggnaderna på gården räknas inte in i byggrätten.

Gemensamma skyddsrum får byggas i LPA-kvarteret 23140.

Fasader
Kvartersfasaderna ska struktureras in i mindre, högst en lamell långa delar som skiljer sig från varandra med tanke på material, färg och utformningen av öppningar.

Rakennusten julkisivuissa tulee olla vaihtelua eri kerrosten välillä, vähintään maantasokerroksen ja ylimpien kerrosten on poikettava ulkoasultaan muista kerroksista.

Julkisivujen tulee olla pienimittakaavaisia ja kävelymiljöötä korostavia.

Julkisivuissa ei sallita elementtisaumoja.

Julkisivujen tulee olla värikkäitä. Julkisivujen pääväreinä tulee käyttää keltaisen, punaisen tai ruskean murrettuja maavärejä tai peittomaalaamattomia puupintoja ja harkitusti edellisiin sopivia sinisen ja vihreän sävyjä. Vierekkäisten rakennusten tulee olla erivärisiä.

Parvekkeiden tulee olla pääosin sisäänvedettyjä tai antaa sisäänvedetyn parvekkeen vaikutelma, mutta yksittäiset arkkitehtonisesti ja kaupunkikuvallisesti perustellut ulkoparvekkeet ovat sallittuja. Kadun puoleisia parvekkeita ei saa kannattaa maasta. Ulkoparvekkeiden alapinnan tulee olla vähintään 6 m etäisyydellä katutasosta. Parvekkeet eivät saa estää pelastustoimia.

Rakennusten tulee olla harjakattoisia kattokulmaltaan vähintään 1:2. Katon tulee olla konesaumattu peltikatto, tiilikatto tai viherkatto. Katoille saa rakentaa kattoterasseja.

Harjakaton alle muodostuvalle ullakolle tulee sijoittaa pääkäyttötarkoituksen mukaisia alapuoliseen asuntoon liittyviä tiloja, joissa on sirot kattoikkunat tai -lyhdyt.

Tekniset laitteet tulee integroida arkkitehtuuriin. IV-konehuoneet ja sekä aidat ja muurit on sovitettava talon arkkitehtuuriin ja kaupunkikuvaan.

Mainoslaitteet on suunniteltava siten, että ne muodostavat arkkitehtuuria vahvistavan aiheen eivätkä häiritse asumista.

Kivijalkakerrokset, etupuutarhat ja asuinpihat
Rakennuksen kivijalkakerroksen tulee olla avoin ja toiminnallinen.

Kivijalkakerrosten toiminnallisuutta on toteutettava sijoittamalla katutasoon asuntoja, liiketiloja ja yhteistiloja. Kivijalkakerroksen huoneistoista on oltava oma sisäänkäynti asuntokohtaiseen pihaan, etupuutarhaan tai kadulle.

Sisäänkäyntejä tulee korostaa arkkitehtuurin keinoin. Pääsisäänkäyntien on erotuttava selkeästi toissijaisista sisäänkäynneistä.

Kivijalkakerroksessa porrashuoneiden tulee olla läpikuljettavia.

Rakennuksen ensimmäisen kerroksen korkeuden tulee olla vähintään 4,0 m siten, että liike- ja palvelutilojen vaatimat tekniset asennukset mahdollistetaan.

Kivijalkakerroksessa asuinhuoneen yksityisyys tulee turvata esim. istutuksilla, sisäänvedetyillä terasseilla tai siten että asuinhuoneen lattia on vähintään 0,5 m viereisen katutason pintaa ylempänä.

Rakennuksiin rajautuville tontin osille on toteutettava kadun puolella etupuutarha ja pihan puolella asuinpiha. Etupuutarhojen ja asuntopihojen on muodostettava vehreitä, suojaisia ja viihtyisiä pihatiloja, jotka liittyvät huoneistoihin omilla sisäänkäynneillä.

Korttelin 23136 tontin 2 asuntopihat tulee rajata Y-tontista puu- tai pensasistutuksin.

Etupuutarhan saa rajata katutilasta matalalla aidalla, joka on enintään korkeudeltaan 1,2 metriä. Aidan tulee olla kukkiva pensasaita ja siihen tulee sijoittaa portti.

Korttelin 23138 Ruusupuunpihan puoleinen tontin osuus rakennusten ja katualueen väliseltä osuudelta tulee kivetä luontevasti osaksi katualuetta. Korttelin 23135 tonttien 2 ja 3 välissä kulkeva jalankululle varattu yhteys tulee kivetä katumaisesti Puuketjunpolun ja Kvartsiraitin väliseltä osuudelta.

Ulko-alueet
Asuinkorttelin yhteispihalle on laadittava yhtenäinen pihasuunnitelma. Asuinkorttelin sisäpihan on muodostettava vehreä, suojaisa ja viihtyisä yhteispiha, jossa on yhteinen leikki- ja oleskelualue. Tonttien välisiä rajoja ei saa aidata. Pihasuunnitelmassa on esitettävä ainakin istutukset, hulevesirakenteet, pelastusreitit sekä leikki- ja oleskelualueet. Pihasuunnitelma on liitettävä rakennuslupa-asiakirjoihin.

Pihan rakenteissa ja kalusteissa on käytettävä pääasiallisena materiaalina puuta. Rakenteellisten aitojen tulee liittyä rakennusten arkkitehtuuriin.

Yhteispihalla säilytettävä vähintään 2 kpl isokokoista olemassa olevaa lehti- tai havupuuta tai istutettava vähintään 4 kpl jalopuuta.

Kaikkiin piha- ja varastorakennuksiin on toteutettava viherkatot. Viherkattojen kasvualustan tulee olla vähintään 20 cm.

Pihan pääjalankulkureitit ja porrashuoneiden edustat on kivettävä.

Yhteispihalle on toteutettava toiminnallinen ulko-oleskelualue esimerkiksi kesäkeittiö, jossa on grillausmahdollisuus.

Byggnadernas fasader ska ha variation mellan olika våningar, minst så att markplansvåningen och de översta våningarna till exteriören skiljer sig från övriga våningar.

Fasaderna ska vara småskaliga och framhäva gångmiljön.

Elementfogar tillåts inte i fasaderna.

Fasaderna ska vara färgglada. Brutna jordfärger i gult, rött eller brunt ska användas som huvudkulörer i fasaderna eller träytor som inte täckmålats och efter övervägande blåa och gröna nyanser som passar ihop med de förstnämnda färgerna. Byggnader som står bredvid varandra ska ha olika färgsättning.

Balkongerna ska i regel vara indragna eller ge intryck av att vara indragna, men enstaka utskjutande balkonger som kan motiveras av arkitektoniska och stadsbildsmässiga skäl är tillåtna. Balkongerna mot gatan får inte stöttas upp från marken. De utskjutande balkongernas undersida ska vara på minst 6 m avstånd från gatunivån.
Balkonger får inte utgöra något hinder för räddningsåtgärder.

Byggnaderna ska ha sadeltak med en takvinkel på minst 1:2. Taket ska vara maskinfalsat plåttak, tegeltak eller gröntak. Takterrasser får byggas på taken.

På den vind som bildas under sadeltaket ska det placeras utrymmen som överensstämmer med det primära användningsändamålet och har smäckra takfönster eller -kupor och hör till bostaden nedanför.

Tekniska anordningar ska integreras i arkitekturen. Ventilationsmaskinrummen samt inhägnader och murar ska anpassas till husets arkitektur och stadsbilden.

Reklamanordningar ska planeras så att de bildar ett motiv som förstärker det arkitektoniska uttrycket och inte stör boendet.

Stenfotsvåningar, entréträdgårdar och bostadsgårdar
Byggnadens stenfotsvåning ska vara öppen och funktionell.

Stenfotsvåningarnas funktionalitet ska förverkligas genom att bostäder, affärslokaler och gemensamma utrymmen placeras i gatuplanet. Lägenheterna i stenfotsvåningen ska ha en egen ingång till bostadsvisa gårdar, entréträdgården eller gatan.

Ingångarna ska framhävas med hjälp av arkitektur. Huvudingångarna ska tydligt gå att urskilja från de sekundära ingångarna.

I stenfotsvåningen ska trapphusen ska ha en förbindelse genom huset.

Byggnadens första våning ska ha en höjd av minst 4,0 m så att de tekniska installationer som krävs av affärs- och servicelokalerna möjliggörs.

I stenfotsvåningen ska integriteten i bostadsrummet tryggas genom t.ex. planteringar, indragna terrasser eller så att bostadsrummets golv ligger minst 0,5 m högre upp än det intilliggande gatuplanets nivå.

På tomtdelar som gränsar till byggnader ska en entréträdgård anläggas på gatans sida och en bostadsgård på gårdssidan. Entréträdgårdarna och bostadsgårdarna ska bilda grönskande, skyddade och trivsamma gårdsytor som sammanbinds med lägenheterna genom egna ingångar.

Bostadsgårdarna på tomt 2 i kvarteret 23136 ska avgränsas från tomt Y med träd- eller häckplanteringar.

Entréträdgården får avgränsas från gaturummet med ett lågt staket som är högst 1,2 meter högt. Staketet ska utgöras av en blomsterhäck och den ska förses med en port.

Den tomtdel i kvarter 23138 som vetter mot Rosenträdsgården ska stenläggas på avsnittet mellan byggnaderna och gatuområdet så att den utgör en naturlig del av gatuområdet. Den förbindelse mellan tomterna 2 och 3 i kvarteret 23135 som reserverats för gångtrafik ska stenläggas på ett gatuliknande sätt på avsnittet mellan Träkedjestigen och Kvartsstråket.

Utomhusområden
För bostadskvarterets gemensamma gård ska en enhetlig plan utarbetas. Bostadskvarterets innergård ska bilda en lummig, skyddad och trivsam gemensam gård med ett gemensamt område för lek och vistelse. Gränserna mellan tomterna får inte inhägnas. I planen för gården ska man åtminstone ange planteringar, dagvattenstrukturer, räddningsvägar samt områden för lek och vistelse. Planen för gården ska bifogas till bygglovshandlingarna.

I gårdens konstruktioner och inventarier ska trä användas som huvudsakligt material. Ingärdande konstruktioner ska ansluta till byggnadernas arkitektur.

På den gemensamma gården ska minst 2 storvuxna befintliga löv- eller barrträd bevaras eller minst 4 st. ädelträd planteras.

Samtliga gårds- och förrådsbyggnader ska förses med gröntak. Gröntaken ska ha ett växtunderlag på minst 20 cm.

Gårdens huvudgångstråk och trapphusens framsidor ska stenläggas.

På den gemensamma gården ska det byggas en funktionell uteplats, t.ex. ett utekök med möjlighet till grillning.

Vähintään 50 % yhteispihalle istutettavista puista, pensaista ja muista kasveista on syötäviä tai yhteispihalle toteutetaan piha-arboretum, johon istutetaan vähintään 6 kpl erilaista puulajia, jotka merkitään lajinimikyltein.

Yhteispihalle on sijoitettava 3 kpl linnunpönttöjä ja lintujen juoma-allas.

Yhteispihalla on toteutettava seuraavista määräyksistä (1-4) vähintään kaksi määräystä:

1. Yhteispihalle tai kattoterassille on toteutettava kaupunkiviljelypalstoja/viljelylaatikkoja vähintään 5 kpl, joiden koko on vähintään 1 m²/kpl. Lisäksi pihalle tai kattoterassille on toteutettava vähintään yksi kompostori sekä sadevedenkeräysjärjestelmä, jossa kerätty sadevesi käytetään istutusten kasteluun.

2. Yhteispihalle tai kattoterassille on toteutettava kukkapenkki, jonka koko on vähintään 7 m² ja johon istutetaan näyttäviä, monivuotisia kukkivia ja pölyttäviä lajeja.

3. Yhteispihalle tai kattoterassille on toteutettava asukkaiden yhteinen kasvihuone, jonka koko on vähintään 4 m².

4. Yhteispihalle tai kattoterassille on toteutettava asukkaiden yhteinen pelikenttä, jonka koko on vähintään 20 m².

Hulevedet
Rakennuslupaa varten on laadittava korttelikohtainen hulevesisuunnitelma voimassa olevien hulevesien käsittelyvaatimusten mukaan. Hulevedet tulee viivyttää korttelialueella. Hulevedet on hallittava tonttijaosta riippumatta. Pihojen ja ulko-oleskelutilojen viherrakentaminen on liitettävä hulevesien hallintaan teknisesti ja toiminnallisesti.

Liikenne ja pysäköinti
Autopaikat saa sijoittaa kortteli- ja tonttijaosta riippumatta.

Rakennettavien autopaikkojen vähimmäismäärät:
asuminen 1 ap / 130 k-m²
asuminen 1 ap /asunto (kortteli 23136)
palvelu- ja liiketilat 1 ap / 50 k-m²

Rakennettavien polkupyöräpaikkojen vähimmäismäärät:
asuminen 1 pp / asuinhuone
palvelu- ja liiketilat 1 pp / 50 k-m²

Asumisen polkupyörätiloista vähintään 50 % on oltava lukittavia ja säältä suojattuja tiloja, 30 % saa olla katoksia ja 20 % avopaikkoja. Polkupyörien säilytystiloja saa rakentaa piha-alueelle rakennusalan ulkopuolelle.

Ympäristöhäiriöt ja energiahuolto
Asuinhuoneiden ulkokuoren ääneneristävyyden ΔL lento-, raide- ja tieliikennemelua vastaan on oltava vähintään 35 dB. Kaikilla oleskeluparvekkeilla pitää saavuttaa ulkoalueiden päiväajan ohjearvo, enintään 55 dB(A) sekä yöajan ohjearvo, enintään 45 dB(A).

Kattomateriaalien ja kattomuotojen valinnoin ei saa edistää melun heijastusvaikutuksia.

Asemakaava-alueen asuinkortteleiden kiinteistöjen on liityttävä Kivistön keskustaan rakennettavaan keskitettyyn alueelliseen jätteiden putkikeräysjärjestelmään.

Putkikeräysjärjestelmään soveltumattoman suurikokoisen pahvin ja sekajätteen sekä pienmetallin, muovin ja keräyslasin keräämiseksi korttelialueille (23140 LPA, 23138 tontille 1, 23135 tontille 2) on sijoitettava yhteiskäyttöinen kierrätyshuone vähintään 15 m². Kierrätyshuoneiden on oltava helposti huollettavissa.

Minst 50 % av de träd, buskar och andra växter som planteras på den gemensamma gården ska vara ätbara eller så anläggs ett gårdsarboretum på den gemensamma gården där minst 6 st. olika trädslag planteras, vilka förses med skyltar med artnamn.

På den gemensamma gården ska 3 st. fågelholkar och ett vattenkar för fåglar utplaceras.

På den gemensamma gården ska minst två av följande bestämmelser (1-4) förverkligas:

1. Den gemensamma gården eller takterrassen ska förses med minst 5 st. stadsodlingslotter/odlingslådor med en storlek av minst 1 m²/st. Utöver detta ska gården eller takterrassen förses med minst en kompostbehållare samt ett system för uppsamling av regnvatten, där det uppsamlade regnvattnet används för att vattna planteringar med.

2. På den gemensamma gården eller takterrassen ska en rabatt anläggas med en storlek av minst 7 m² där det planteras praktfulla, fleråriga blommande och pollinerande växtarter.

3. På den gemensamma gården eller takterrassen ska för de boende byggas ett gemensamt växthus med en storlek av minst 4 m².

4. På den gemensamma gården eller takterrassen ska för de boende byggas en gemensam spelplan med en storlek av minst 20 m².

Dagvatten
För bygglovet ska en kvartersvis dagvattenplan utarbetas i enlighet med de gällande kraven för hantering av dagvatten. Dagvattnen ska fördröjas inom kvartersområdet. Dagvattnen ska hanteras oberoende av tomtindelningen. Anläggningen av gårdarnas och uteplatsernas grönområden anknyts tekniskt och funktionellt till dagvattenhanteringen.

Trafik och parkering
Bilplatser får placeras oberoende av kvarters- och tomtindelningen.

Minimiantalet bilplatser som ska byggas:
boende 1 bp / 130 m²-vy
boende 1 ap /bostad (kvarter 23136)
service- och affärslokaler 1 bp/50 m²-vy

Minimiantalet cykelplatser som ska byggas:
boende 1 cp / bostadsrum
service- och affärslokaler 1 cp / 50 m²-vy

Minst 50 % av cykelplatserna för boende ska vara låsbara och väderskyddade utrymmen, 30 % får förses med tak och 20 % utan tak. Förvaringsutrymmen för cyklar får också byggas på gårdsområdet utanför byggnadsytan.

Miljöstörningar och energiförsörjning
Ljudisoleringen ΔL mot flyg-, järnvägs- och trafikbuller i bostadsrummens ytterskikt ska vara minst 35 dB.
På samtliga balkonger ska riktvärdet för uteområden dagtid uppnås, högst 55 dB(A), samt riktvärdet nattetid, högst 45 dB(A).

Bullrets ekoeffekt får inte förstärkas genom valet av takmaterial och takformer.

Fastigheterna i detaljplaneområdets bostadskvarter ska anslutas till det centraliserade regionala rörsystemet för insamling av avfall som byggs i Kivistö centrum.

Ett återvinningsrum för gemensamt bruk med en storlek av minst 15 m² ska placeras i kvartersområdena (23140 LPA, 23138 tomt 1, 23135 tomt 2) för insamling av kartong av större storlekar och blandavfall samt mindre metallskrot, plast och insamlingsglas som inte lämpar sig för avfallsinsamling via rörsystem. Återvinningsrummen ska vara lätta att utföra service i.

Y **Yleisten rakennusten korttelialue.**

Rakennus
Rakennusten on oltava kantavilta rakenteiltaan pääosin puuta. Julkisivujen on oltava pääosin puuta.

Rakennusten arkkitehtuurin on oltava korkeatasoista, värikästä ja leikkisää.

Julkisivusommittelun tulee olla pienimittakaavaista ja kävelymiljöötä korostavaa. Rakennuksen maantasokerroksen tulee olla avoin ja toiminnallinen. Rakennus tulee pääsääntöisesti rakentaa kiinni tontin rajaan. Rakennukseen saa liittyä muuriaihe.

Julkisivujen tulee olla värikkäitä. Julkisivujen pääväreinä tulee käyttää keltaisen, punaisen tai ruskean murrettuja maavärejä tai peittomaalaamattomia puupintoja ja harkitusti edellisiin sopivia sinisen ja vihreän sävyjä. Vierekkäisten rakennusten ja/tai rakennelmien tulee olla erivärisiä.

Rakennuksen tulee olla harjakattoinen. Rakennuksen katolle on toteutettava aurinkopaneeleita, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on vähintään 10 % rakennuksen peittopinta-alasta ja/tai viherkatto, jonka pinta-ala on vähintään 10 % rakennuksen peittopinta-alasta.

Yksi rakennuksen pääsisäänkäynneistä tulee pyrkiä sijoittamaan Ruusupuunpihan ja Puuhelmenpolun kulmaukseen. Sisäänkäyntejä tulee korostaa arkkitehtuurin keinoin. Pääsisäänkäyntien on erotuttava selkeästi toissijaisista sisäänkäynneistä.

Kvartersområde för allmänna byggnader.

Byggnaden
Byggnaderna ska till sina bärande konstruktioner huvudsakligen bestå av trä. Fasaderna ska huvudsakligen bestå av trä.

Byggnadernas arkitektur ska vara av hög kvalitet, färggrann och lekfull.

Fasadernas utformning ska vara småskalig och framhäva gångmiljön. Byggnadens markplansvåning ska vara öppen och funktionell. Byggnaden ska huvudsakligen byggas fast i tomtgränsen. Byggnaden får vara kopplad till en murkonstruktion.

Fasaderna ska vara färgglada. Brutna jordfärger i gult, rött eller brunt ska användas som huvudkulörer i fasaderna eller träytor som inte täckmålats och efter övervägande blåa och gröna nyanser som passar ihop med de förstnämnda färgerna. Byggnader och/eller konstruktioner som står bredvid varandra ska ha olika färgsättning.

Byggnaden ska ha sadeltak. Byggnadens tak ska förses med solpaneler med en s ammanlagd yta av 10 % av byggnadens täckyta och/eller ett gröntak med en yta av minst 10 % av byggnadens täckyta.

Man ska sträva efter att placera en av byggnadens huvudentréer i hörnet av Rosenträdsgården och Träpärlsstigen. Entréerna ska framhävas med hjälp av arkitektur. Huvudentréer ska tydligt gå att urskilja från sekundära entréer.

Parvekkeita, terasseja, viherhuoneita, portaita ja ulokkeita saa rakentaa rakennusalan ja rakennusoikeuden estämättä.

Katolle saa kerrosluvun ja rakennusoikeuden lisäksi rakentaa teknisiä tiloja ja asentaa teknisiä laitteita ja ne tulee huolitella rakennuksen arkkitehtuuriin soveltuviksi.

Huolto on näkö- ja melusuojattava kaupunkikuvallisesti korkeatasoisesti esim. katoksia, aitoja, muureja ja viherrakenteita hyödyntäen.

Ulkovarastojen kuten polkupyörä- ja lastenvaunuvarastojen, leikki- ja ulkoiluvälinevarastojen sekä keittiön laatikko- ja rullakkovarastojen tulee olla materiaaliltaan ja arkkitehtuuriltaan korkealuokkaisia sekä luonteva osa rakennuksen arkkitehtuuria joko itsenäisinä piharakennuksina tai osana päärakennusta. Itsenäiset varastot on oltava materiaaliltaan pääosin puuta, ne on katettava viherkatolla ja ne saa sijoittaa rakennusalan ulkopuolelle.

Pihan oleskelualueelle on sijoitettava sääsuojia, kuten pergoloita, aurinko- ja sadekatoksia. Sääsuojien tulee olla materiaaliltaan pääosin puuta ja arkkitehtuuriltaan korkealuokkaisia. Sääsuojaa ei lasketa rakennusoikeuteen ja sen saa sijoittaa rakennusalan ulkopuolelle.

Piha-alue
Pihan on oltava vehreä, suojaisa ja viihtyisä, jossa on monipuolisia oleskelualueita. Piha-alue on jäsennettävä erilaisilla pinnoitteilla, istutuksilla ja pergoloilla. Pihan tulee ilmentää värikkyyttä ja leikkisyyttä. Pihalle on laadittava pihasuunnitelma, jossa on esitettävä ainakin istutukset, hulevesirakenteet, pelastusreitit sekä oleskelualueet. Pihasuunnitelma on liitettävä rakennuslupa-asiakirjoihin.

Pihan kalusteissa ja rakenteissa on käytettävä pääasiallisena materiaalina puuta.

Pihalla on varattava tilaa viljelylle.

Pihalle on toteuttava piha-arboretum. Pihalle on istutettava vähintään 10 kpl erilaista puulajia. Puulajit on merkittävä lajinimikyltein.

Piha-alueen läpi saa rakentaa julkisen jalankulkuyhteyden.

Piha-alueen saa aidata käyttötarkoituksen niin edellyttäessä. Rakenteellisten aitojen tulee liittyä rakennusten arkkitehtuuriin. Pihan pääportin on oltava arkkitehtonisesti korkealaatuinen ja sen on erotuttava muista pihan porteista.

Korttelialueen puiston puoleinen osa on toteutettava metsäisenä pihana. Alueella kasvavaa olemassa olevaa puustoa tulee säilyttää ja tarvittaessa uusia ja täydennysistuttaa. Metsänpohja tulee säilyttää luonnollisena ja kasvullisena.

Hulevedet
Rakennuslupaa varten on laadittava korttelikohtainen hulevesisuunnitelma voimassa olevien hulevesien käsittelyvaatimusten mukaan. Hulevedet tulee viivyttää korttelialueella. Pihojen ja ulko-oleskelutilojen viherrakentaminen on liitettävä hulevesien hallintaan teknisesti ja toiminnallisesti.

Liikenne ja pysäköinti
Autopysäköintipaikat on sijoitettava korttelissa 23140 sijaitsevaan pysäköintilaitokseen lukuun ottamatta liikuntaesteisten pysäköintipaikkoja.

Y-korttelialueen autopaikkojen vähimmäismäärät:
1ap / 150 k-m², joiden lisäksi kaksi liikkumisesteisille.

Polkupyöräpaikkoja on toteuttava vähintään
1 pp / 90 k-m² ja 1 pp / 3 työntekijää.
Pyöräpaikoista vähintään 50 % on sijoitettava katokseen pihalle tai pysäköintilaitoksen maantasokerrokseen.

Ympäristöhäiriöt ja energiahuolto
Päiväkoti- ja muiden vastaavien tilojen ulkovaipan ääneneristävyyden ΔL lento-, raide- ja tieliikennemelua vastaan on oltava vähintään 35 dB.

Yleisten rakennusten korttelialueen kiinteistöjen on liityttävä Kivistön keskustaan rakennettavaan keskitettyyn alueelliseen jätteiden putkikeräysjärjestelmään.

VL

Lähivirkistysalue.
Alueella kasvavaa olemassa olevaa puustoa tulee säilyttää ja tarvittaessa uusia ja täydennysistuttaa. Alueen maanpinta tulee pitää nykyisessä korossaan. Uusia lajeja istutettaessa tulee pyrkiä mahdollisimman monilajiseen puustoon osana Puu-Kivistön arboretumia. Puut tulee merkitä lajinimikyltein. Puistoreittejä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon olemassa oleva puusto ja pyrkiä mahdollisimman vähäisiin puiden kaatoihin.

LPA

Autopaikkojen korttelialue.
Julkisivut tulee käsitellä taiteen keinoin tai julkisivut tulee toteuttaa viheriseininä.

Pysäköintilaitoksen tilojen turvallisuutta ja käytettävyyttä tulee edistää valaistuksella ja värien käytöllä. Pysäköintilaitoksessa tulee olla esteetön kulku.

Balkonger, terrasser, grönrum, trappor och utskjutande partier får byggas utan att byggnadsytan och byggrätten utgör något hinder.

På taket får man utöver våningstalet och byggrätten bygga tekniska utrymmen och installera tekniska anordningar och de ska anpassas till byggnadens arkitektur.

Den plats som är avsedd för underhåll ska insyns- och bullerskyddas på ett stadsbildmässigt högklassigt sätt, t.ex. med hjälp av takkonstruktioner, staket, murar och grönkonstruktioner.

Uteförråd, som cykel- och barnvagnsförråd, förråd för leksaker och friluftsredskap samt kökets förvaringsutrymme för lådor och rullcontainrar ska till materialet och arkitekturen hålla hög kvalitet och utgöra en naturlig del av byggnadens arkitektur antingen som fristående gårdsbyggnader eller som en del av huvudbyggnaden. De fristående förråden ska till materialet huvudsakligen bestå av trä, de ska täckas med gröntak och de får placeras utanför byggnadsytan.

På gårdens vistelseområde ska väderskydd placeras, som pergolor, sol- och regnskydd. Väderskydden ska till materialet huvudsakligen bestå av trä och hålla hög kvalitet till sin arkitektur. Väderskyddet räknas inte in i byggrätten och de t får placeras utanför byggnadsytan.

Gårdsområdet
Gården ska vara lummig, skyddad och trivsam med mångsidiga områden för vistelse. Gårdsområdet ska struktureras med olika ytbeläggningar, planteringar och pergolor. Gården ska ge uttryck åt färggrannhet och lekfullhet. För gården ska det utarbetas en gårdsplan i vilken det redogörs för åtminstone planteringar, dagvattenstrukturer, räddningsvägar samt områden för vistelse. Planen för gården ska bifogas till bygglovshandlingarna.

I gårdens inventarier och konstruktioner ska trä användas som huvudsakligt material.

På gården ska plats reserveras för odling.

Ett gårdsarboretum ska anläggas på gården. På gården ska minst 10 st. olika trädslag planteras. Trädslagen ska märkas ut med skyltar med artnamn.

En allmän gångförbindelse får byggas genom gårdsområdet.

Gårdsområdet får inhägnas när det förutsätts av användningsändamålet. Ingärdande konstruktioner ska anknyta till byggnadernas arkitektur. Gårdens huvudport ska arkitektoniskt hålla hög kvalitet och den ska skilja sig från gårdens övriga portar.

Den del av kvartersområdet som ligger på parkens sida ska anläggas som skogbevuxen gård. Områdets befintliga trädbestånd ska bevaras och vid behov förnyas och kompletteringsplanteras. Skogens bottenskikt ska bevaras så att det är naturligt och vegetativt.

Dagvatten
För bygglovet ska en kvartersvis dagvattenplan utarbetas i enlighet med de gällande kraven för hantering av dagvatten. Dagvattnen ska fördröjas inom kvartersområdet. Anläggandet av gårdarnas och uteplatsernas grönområden anknyts tekniskt och funktionellt till dagvattenhanteringen.

Trafik och parkering
Bilparkeringsplatserna ska förläggas till parkeringsanläggningen i kvarteret 23140 med undantag av parkeringsplatserna för rörelsehindrade.

Minimiantalet bilplatser i kvartersområde Y:
1bp / 150 m²-vy, utöver vilka två platser för rörelsehindrade.

Cykelplatser ska byggas så att det är minst
1 cp / 90 m²-vy och 1 cp / 3 anställda.
Av cykelplatserna ska minst 50 % placeras under ett tak på gård eller i parkeringsanläggningens markplansvåning.

Miljöstörningar och energiförsörjning
Ljudisoleringen ΔL mot flyg-, järnvägs- och trafikbuller i daghemslokalers och motsvarande utrymmens ytterhölje ska vara minst 35 dB.

Fastigheterna i kvartersområdet för offentliga byggnader ska anslutas till det centraliserade regionala rörsystemet för insamling av avfall som byggs i Kivistö centrum.

Område för närrekreation.
Områdets befintliga trädbestånd ska bevaras och vid behov förnyas och kompletteringsplanteras. Områdets markyta ska hållas på den nuvarande nivån. När nya arter planteras ska man sträva efter att åstadkomma ett så varierande trädbestånd som möjligt som en del av arboretumet i Trä-Kivistö. Träden ska märkas ut med skyltar med artnamn. Vid planeringen av parkleder ska man beakta det befintliga trädbeståndet och sträva efter att fälla så få träd som möjligt.

Kvartersområde för bilplatser.
Fasaderna ska behandlas med konstnärliga metoder eller så ska fasaderna förses med fasadvegetation.

Säkerheten i och användbarheten av parkeringsanläggningens utrymmen ska främjas med hjälp av belysningen och användningen av färger. Parkeringsanläggningen ska ha fri passage.

Pysäköintitalon maantasokerrokseen Puuhelmenpolun ja Ruusupuunpihan kulmaukseen on sijoitettava liiketilaa vähintään 100 k-m².

Pysäköintilaitokseen maantasokerrokseen saa sijoittaa helposti huollettavissa olevan muuntamon.

Pysäköintilaitokseen saa rakentaa yhden kellarikerroksen, joka voi toimia yhteisväestönsuojatiloina.

Pysäköintilaitoksessa tulee varautua vähintään 40 sähköauton latauspisteeseen.

Pysäköintilaitoksen katolle on toteutettava hulevesien viivyttämiseksi viherkatto, jonka kasvualusta on vähintään 20 cm.

Minst 100 m²-vy affärslokaler ska placeras i parkeringshusets markplansvåning i hörnet av Träpärlsstigen och Rosenträdsgården.

En transformator som är lätt att underhålla får placeras i parkeringsanläggningen på markplansvåningen.

En källarvåning som kan fungera som gemensamt skyddsrum får byggas i parkeringsanläggningen.

I parkeringsanläggningen ska beredskap finnas för laddningsställen för minst 40 elbilar.

För fördröjning av dagvatten ska det på parkeringsanläggningens tak anläggas ett gröntak som har ett växtunderlag på minst 20 cm.

ET

Yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten ja laitosten korttelialue.
Korttelialueelle saa rakentaa jätelajien putkijärjestelmän koonta-aseman sekä työ- ja asukastiloja. Jätteiden keräys ja käsittely ei saa aiheuttaa melu-, haju-, pöly-, ym. häiriöitä asumiselle.

Kvartersområde för byggnader och anläggningar för samhällsteknisk försörjning.
I kvartersområdet får det byggas en uppsamlingsstation för avfallstyper som insamlas via rörsystem samt arbets- och invånarlokaler. Insamlingen och hanteringen av avfall får inte orsaka buller-, lukt-, damm- eller andra olägenheter för boendet.

Korttelialueen tulee ilmentää kestävän kaupunkisuunnittelun tavoitteita: rakennuksiin tulee rakentaa viherkatto ja esim. aurinkopaneeleita, tuulimyllyjä sekä muita energiaa säästäviä ja tuottavia ratkaisuja tulee suosia. Energiantuotantoon liittyvät tekniset laitteet tulee integroida luontevasti arkkitehtuuriin ja maankäyttöön.

Kvartersområdet ska ge uttryck för målen för hållbar stadsplanering: byggnaderna ska förses med gröntak och t.ex. solpaneler, vindmöllor och andra lösningar som sparar och producerar energi ska gynnas. Energiproduktionens tekniska anordningar ska smidigt integreras i arkitekturen och markanvändningen.

Arkkitehtuurin tulee olla korkeatasoista ja innovatiivista. Tontin sivut, joita rakennus ei rajaa tulee rajata muurirakentein, jotka tulee käsitellä julkisivumaisesti ja rakentaa kiinni katu- ja puistoalueisiin. Muurirakenteiden tulee sisältää istutuksia mahdollistavia tai istutusalustana toimivia rakenteita.

Arkitekturen ska vara högklassig och innovativ. Tomtsidor som inte avgränsas av en byggnad ska avgränsas med murkonstruktioner, vilka ska hanteras som fasader och byggas fast i gatu- och parkområdena. Murkonstruktionerna ska inbegripa konstruktioner som möjliggör planteringar eller fungerar som planteringsunderlag.

Avovarastointi tontilla on kielletty.

Öppen lagring är förbjuden på tomten.

Julkisivujen tulee olla värikkäitä ja pääosin puuverhoiltuja. Julkisivuissa tulee käyttää laadukkaita materiaaleja. Julkisivuissa ei sallita näkyviä elementtisaumoja.

Fasaderna ska vara färgglada och huvudsakligen klädda i trä. Högklassiga material ska användas i fasaderna. I fasaderna tillåts inte synliga elementfogar.

Muuntamot tulee liittää rakennuksiin. IV-konehuoneet on sovitettava talon arkkitehtuuriin ja kaupunkikuvaan.

Transformatorerna ska byggas i anslutning till byggnader. Ventilationsmaskinrummen ska anpassas till husets arkitektur och stadsbilden.

Toimisto- ja vastaavien työtilojen ulkokuoren ääneneristävyyden ΔL lento-, raide- ja tieliikennemelua vastaan on oltava vähintään 32 dB.

Ljudisoleringen ΔL mot flyg-, järnvägs- och trafikbuller ska i ytterskiktet hos kontors- och motsvarande arbetslokaler vara minst 32 dB.

Pihan viherrakentaminen liitetään hulevesien hallintaan teknisesti ja toiminnallisesti. Pihasuunnitelmassa esitetään mm. piharakenteet, istutukset ja hulevesien tilavaraukset.

Anläggningen av gårdens grönområden anknyts tekniskt och funktionellt till dagvattenhanteringen. I planen för gården presenteras bl.a. gårdskonstruktionerna, planteringarna och områdesreserveringarna för dagvatten.

Rakennuslupaa varten on laadittava korttelikohtainen hulevesisuunnitelma voimassa olevien hulevesien käsittelyvaatimusten mukaan. Hulevedet tulee viivyttää korttelialueella. Hulevedet on hallittava tonttijaosta riippumatta. Pihojen ja ulko-oleskelutilojen viherrakentaminen on liitettävä hulevesien hallintaan teknisesti ja toiminnallisesti.

För bygglovet ska en kvartersvis dagvattenplan utarbetas i enlighet med de gällande kraven för hantering av dagvatten. Dagvattnen ska fördröjas inom kvartersområdet. Dagvattnen ska hanteras oberoende av tomtindelningen. Anläggningen av gårdarnas och uteplatsernas grönområden ska tekniskt och funktionellt anknytas till dagvattenhanteringen.

Koko kaava-aluetta koskevat määräykset

Taide
Asemakaavan alueella tulee noudattaa taiteen konseptia, joka on asemakaavan liitteenä. Taide tulee liittää jo alkuvaiheessa kaikkeen arkkitehtuuri- ja ympäristösuunnitteluun. Julkisten ulkotilojen suunnittelun yhteydessä tulee laatia puisto- ja katusuunnitelma, jossa noudatetaan taiteen konseptia. Asuinkorttelei den suunnittelussa tulee olla mukana arkkitehti-taiteilija-työpari, joka toteuttaa taiteen konseptia rakennushankkeissa.

Uusiutuva energia
Asemakaavan alueella tulee hyödyntää paikallisesti tuotettua uusiutuvaa energiaa. Reikien poraaminen kallioon esim. maalämpöä tai kaivoja varten on sallittua.

Bestämmelser som gäller hela planområdet

Konst
I detaljplaneområdet ska det till detaljplanen bifogade konstkonceptet iakttas. Redan i inledningsskedet ska konst anknytas till all arkitektur- och miljöplanering. I anslutning till planeringen av det offentliga uterummet ska en park- och gatuplan utarbetas, där konstkonceptet iakttas. Ett arbetspar bestående av en arkitekt och en konstnär ska delta i planeringen av bostadskvarteren och de ska förverkliga konstkonceptet i byggprojekten.

Förnybar energi
I detaljplanenområdet ska lokalt producerad förnybar energi utnyttjas. Det är tillåtet att borra hål i berget för t.ex. bergvärme eller brunnar.

Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.

Kvarters-, kvartersdels- och områdesgräns.

Osa - alueen raja.

Gräns för delområde.

Ohjeellinen alueen tai osa - alueen raja.

Riktgivande gräns för område eller del av område.

② **Sitovan tonttijaon mukaisen tontin raja ja numero.**

Tomtgräns och -nummer enligt bindande tomtindelning.

Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.

Kryss på beteckning anger att beteckningen slopas.

23 **Kaupunginosan numero.**

Stadsdelsnummer.

KIVIS **Kaupunginosan nimi.**

Stadsdelens namn.

23136 **Korttelin numero.**

Kvartersnummer.

KVÄRTSIRAITTI **Kadun, tien, katuaukion, torin, puiston tai muun yleisen alueen nimi.**

Namn på gata, väg, öppen plats, torg, park eller annat allmänt område.

1500 **Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.**

Byggnadsrätt i kvadratmeter våningsyta.

2410+kl100 **Lukusarja, jossa ensimmäinen luku ilmoittaa asuntokerrosalan neliömetrimäärän ja toinen luku liikehuoneistojen kerrosalan neliömetrimäärän.**

Talserie vars första tal anger bostadsvåningsytan i kvadratmeter och andra tal våningsytan i kvadratmeter för affärslokaler.

2630+ah110 **Lukusarja, jossa ensimmäinen luku ilmoittaa asuntokerrosalan neliömetrimäärän ja toinen luku yhteiskäyttötilojen kerrosalan neliömetrimäärän.**

Talserie, där den första siffran anger antalet kvadratmeter bostadsvåningsyta och den andra siffran antalet kvadratmeter våningsyta för gemensamma utrymmen.

IV **Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.**

Romersk siffra anger största tillåtna antal våningar i byggnader, byggnad eller del därav.

u — Alleviivaus osoittaa ehdottomasti käytettävän kaavamääräyksen. / Understreckningen anger planbestämmelse som ovillkorligen skall tillämpas.

Rakennusala. / Byggnadsyta.

Ohjeellinen rakennusala. / Riktgivande byggnadsyta.

vm — Ohjeellinen rakennusala, jolle saa sijoittaa muuntamon. Muuntamoiden julkisivut tulee käsitellä taiteen keinoin tai muuntamoiden tulee olla punatiiliverhoiltuja. / Riktgivande byggnadsyta där transformator får placeras. Transformatorstationernas fasader ska behandlas med konstnärliga metoder eller så ska transformatorstationerna vara klädda i rött tegel.

kl — Rakennusala, jolle saa sijoittaa liiketiloja. / Byggnadsyta där affärslokaler får placeras.

t — Ohjeellinen talousrakennuksen rakennusala. / Riktgivande byggnadsyta för ekonomibyggnad.

maT — Maanalainen pysäköintitila. Roomalainen numero osoittaa pysäköintitasojen suurimman sallitun lukumäärän. / Underjordiskt parkeringsutrymme. Den romerska siffran anger största tillåtna antal bilplan.

u — Uloke. Kulkukorkeus oltava vähintään 6 metriä. / Utsprång. Den fria höjden ska vara minst 6 meter.

Ohjeellinen rakennukseen jätettävä kulkuaukko. Kulkukorkeus oltava vähintään 4,2 metriä. / Riktgivande genomfartsöppning i byggnad. Den fria höjden ska vara minst 4,2 meter.

Nuoli osoittaa rakennusalan sivun, johon rakennus on rakennettava kiinni. / Pilen anger den sida av byggnadsytan som byggnaden skall tangera.

le — Ohjeellinen leikki- ja oleskelualueeksi varattava alueen osa. / Riktgivande del av område som skall reserveras för lek och utevistelse.

ur — Ohjeellinen ulkoilureitti. / Riktgivande friluftsled.

wh — Ohjeellinen hulevesialue. / Riktgivande dagvattenområde.

Istutettava alueen osa. / Del av område som bör planteras.

Säilytettävä / istutettava puurivi. / Trädrad som skall bevaras / planteras.

Alueen osa, jolle on kehitettävä puista ja pensaista tiheä reunavyöhyke. / Del av område där träd och buskar skall bilda en tät avgränsande zon.

Istutettava puu. Istutettavat puut tulee olla monilajisia osana Puu-Kivistön arboretumia. Puut tulee merkitä lajinimikyltein. / Träd som skall planteras. Träden som planteras ska bestå av flera olika trädslag och bilda en del av arboretumet i Trä-Kivistö. Träden ska märkas ut med skyltar med artnamn.

vih — Viherkatto. / Gröntak.

luo — Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue. Alueella sijaitsee liito-oravan kulkuyhteystarve elinympäristöjen välillä. Alueella tulee turvata liito-oravalle liikkumisen kannalta tärkeän ja riittävän puuston säilyttäminen ja puustoa tulee hoitaa ja uudistaa siten, että puustoinen latvusyhteys säilyy. Alueelle tulee istuttaa uusia puita. Erityisesti Ruusukvartsinkatuun, Lumikvartsinkatuun ja Kvartsiraittiin rajautuvilla alueen osilla tulee säilyttää korkeita puita tai istuttaa korkeaksi kasvavia puita. Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, että liito-oravan kulkuyhteys heikentyy tai häviää. / Område som är särskilt viktigt med tanke på naturens mångfald. Område som är särskilt viktigt med tanke på naturens mångfald. I området finns ett förbindelsebehov mellan flygekorrarnas olika livsmiljöer. I området ska man säkerställa att ett för flygekorrens rörlighet betydelsefullt och tillräckligt stort trädbestånd bevaras och att trädbeståndet sköts och förnyas så att förbindelserna mellan trädkronorna bevaras. I området ska nya träd planteras. Särskilt i områdesdelar som gränsar till Rosenkvartsgatan, Snökvartsgatan och Kvartsstråket ska man bevara höga träd eller plantera träd som blir högväxta. I området får inga sådana åtgärder vidtas som gör att flygekorrarnas förflyttningsleder försämras eller försvinner.

Katu. / Gata.

pp — Jalankululle ja polkupyöräilylle varattu katu. / För gång- och cykeltrafik reserverad gata.

Pihakatu. / Gårdsgata.

jk — Ohjeellinen alueen sisäiselle jalankululle varattu alueen osa. / Riktgivande del av område reserverad för områdets interna gångtrafik.

Maanalaista johtoa varten varattu alueen osa. / Del av område reserverad för underjordisk ledning.

Katualueen rajan osa, jonka kohdalta ei saa järjestää ajoneuvoliittymää. / Del av gatuområdes gräns där in- och utfart är förbjuden.

TONTTIJAKO

Tämän asemakaavan alueella oleviin korttelcihin on laadittava erillinen tonttijako, ellei kaavamerkinnöin ole toisin osoitettu.

TOMTINDELNING

För kvarteren på denna detaljplans område skall en separat tomtindelning göras, om inte via planbeteckningar annat bestämts.

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala
Kaupunkisuunnittelu

Verksamhetsområdet för markanvändning, byggnad och miljö
Stadsplaneringen

Anna-Riitta Kujala
Aluearkkitehti / Områdesarkitekt

Kaupunkimittaus

Asemakaavan pohjakartta täyttää sille asetetut vaatimukset.

Tasokoordinaatisto ETRS-GK25, korkeusjärjestelmä N2000.

Vantaalla / Vanda 19.9.2018

Kimmo Junttila
Kaupungingeodeetti / Stadsgeodet

Stadsmätning

Baskartan för detaljplanen uppfyller de krav som ställs på den.

Plankoordinatsystemet ETRS-GK25, höjdsystemet N2000.

Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 24.9.2018

Godkänd av stadsfullmäktige 24.9.2018

RUUSUPUUN PÄIVÄKOTI **6 kotialuetta**			**TILAOHJELMA**	LIITE 3
26.3.2019			**192**	
kotialueet A, B, C, D, E ja F, á 32 tilapaikkaa, jossa on 2 x 16 tilapaikan ryhmää (tilamitoitus 8+8 lasta)				
tilapaikat yhteensä 192				Huonekortit täydentävät tilaohjelmaa
Kotialueet A1 ja A2, 32 tilapaikkaa	Hym2			muuta
märkäeteinen, yhteinen	12			yhteinen kahdelle ryhmälle, 32 lapselle
eteistilat A1, A2	19			osana toimintatilaa
wc-pesutilat A1, A2	15			**yleisesti wc-tiloihin:** 3-4 wc-istuinta wc tilaa kohden, eriöt, etuhuoneellinen pesutila
toimintatila /suljettava rauhallinen tila /suljettavaa pienryhmätilaa/ varastotilat A1, A2	120			Sisältää: ,
				- 2 rauhallista tilaa, joita käytetään myös lepotilana, kooltaan á 32 m²
				- 2 toimintatilaa
				- varastotilaa 2m²/ryhmä=4 m², kaapistoja tai yksittäinen varasto
kotialue A1 + A2	**166**			
wc	2			yhdellä kotialueella, helposti ulkoa saavutettava
Kotialuetilat yhteensä:	**998**			
Yhteiset tilat:				
kotikeittiö / neuvottelu	6			neuvottelutilan yhteydessä, kotikeittiövarustelu, toimii henkilökunnan neuvottelu- ja taukotilana, lasten tilana, yhteiskäytössä asukkaisden kanssa, salin läheisyyteen.
työpaja	16			huom. hiekanerotuskaivo
pienryhmä / kerros	20			2-kerroksinen ratkaisu
liikuntasali ja väline/patjavarastovarasto	90			toimii myös henkilökunnan koulutustilana, lasten lepotilana, varasto 10m2, syvyys n.2m, yhteiskäytössä asukkaiden kanssa
ruokailutila	62			yhteiskäytössä asukkaiden kanssa, erillinen sis.käynti asukkaille liikuntasaliin ja ruokailutilaan
ruuanjakelulinjaston vaatima tila	6			
wc-tila ruokasalin yhteyteen	2			
inva-wc / kerros	12			2-kerroksinen ratkaisu
Yhteiset tilat. yhteensä:	**214**			
Lasten toiminta-tilat yhteensä:	**1212,0**		hym2	
	84,8		7 % toimintatiloista	
	1296,8			
	6,75			toiminta-alaa / tilapaikka
Henkilökunnan tilat, työ- ja sos.tilat				
toimisto / johtaja	12			monikäyttöinen toimistotila
neuvottelutila	15			kotikeittiön yhteydessä
henkilökunnan työhuone	12			
perhe- ja konsultaatiotila / työhuone / neuvottelu	10			sijoitetaan johtajan huoneen viereen
henk.kunnan wc:t 2kpl	4			1 kpl wc/kerros, miehille ja naisille
henk.kunnan suihkutila	3			yhteinen (mahduttava pukeutumaan)
henk.kunnan pukutila, 32h x 0,8m2	25			miehille ja naisille erikseen
Toimintatilat tilat yhteensä:	**81**			

RUUSUPUUN PÄIVÄKOTI **6 kotialuetta**		**TILAOHJELMA**		
Huoltotilat				
palvelukeittiö aputiloineen	66			Sisältää: tuulikaappi, keittiön wc, keittiö aputiloineen poisluk. rullakoiden ja pahvin säilytystilat
siivouskeskus ja vaatelhuoltotila	16			yhdistetty tila, huom. likainen ja puhdas puoli; pyykin säilytystila
siivouskomero	3			
keskusvarasto	10			
				Keittiölle lastauslaituri
Huoltotilat yhteensä	**95**			
Hyötyalat ilman teknisiä tiloja:	**1388**		**hym2**	
hyötyalasta huoneistoalaksi kerroin:	1,13	**1568**	**htm2**	
		8,17	**htm2**	huoneistoalaa/tilapaikka (RT 9 htm2/tilapaikka; RT-taulukossa iso liikuntasali)
hyötyalasta bruttoalaksi kerroin:	1,44	**1999**	**brm2**	Vantaa

VANTAAN KAUPUNKI **Tavoitehinta**
TILAKESKUS **Hankesuunnitelma**
Hankevalmistelu **27.05.2019**

RUUSUPUUN PÄIVÄKOTI (KIVISTÖ), UUDISRAKENNUS
Ruusupuunpiha 6, VANTAA

Laajuustiedot :

bruttoala	2 000	brm2
hyötyala	1 388	hym2
tilavuus	7 700	rm3
tehokkuusluku	1,44	

Rakennuskustannukset		Yht.€	€/brm2	€/hym2	€/rm3
Rakennuttajan kulut		1 045 000	522,50	752,88	135,71
suunnittelu	590 000				
rakennuttaminen	360 000				
liittymismaksut	95 000				
Rakennustekniset työt		5 941 000	2 970,50	4 280,26	771,56
rakennusteknilliset työt					
- sis.pihatyöt					
LVI-työt		738 000	369,00	531,70	95,84
LVV-työt	363 000				
IV-työt	297 000				
Säätölaitteet	78 000				
Sähkötyöt		426 000	213,00	306,92	55,32
Erillishankinnat		100 000	50,00	72,05	12,99
Muutos- ja lisätyövaraus		1 030 000	515,00	742,07	133,77
KUSTANNUSARVIO (alv 0%)		9 280 000	4 640,00	6 685,88	1 205,19
KUSTANNUSARVIO (ALV 24%)		11 507 200	5 753,60	8 290,49	1 494,44

Hintataso KL 104 (5-19)

Tarveselvitysvaiheen kustannusennuste (KL 99,3)	8 700 000
muutettuna KL 104:	9 112 000
HS-tavoitehinta ylittää TS-kustannusennusteen:	168 000

Hankkeen bruttoala on kasvanut TS-vaiheesta 75 brm2.

Tavoitehinta ei sisällä:
- Taidemäärärahavarausta
- Sprinklerijärjestelmää

Hankevalmistelu 27.05.2019

Tuula Raulo
kustannusinsinööri

Rakennushankkeen turvallisuusriskit, HAVAT Riskikartta

KOHDE: Ruusupuun pvk, uudisrak. (moduli)

PÄIVÄYS: 24.10.2018
LAATIJAT: Katri Olli ja Anne Jaakola-Wondafrash

Rakennushankkeen ominaisuudet

- q Koko
- q Muoto
- q Suuruus
- q Mitat
- q Poikkeuksellisuus
- q Ainutkertaisuus
- q Materiaalivalinnat

x Tekniset ratkaisut, lentomelualue, 35 dB vaippa
x Runkoratkaisu, puurunko kaavamääräyksenä

- q Ajankohta

x Suunnitteluratkaisut, kaavassa erityisiä vaatimuksia arkkitehtuurille ja piharakenteille. rakennetaan rajaan kiinni.
x Vaativuus, kaavassa viherkattovaatimus piharak.

- q Rakennuksen kunto
- q Talotekniikka
- q Muu

Työturvallisuutta ja terveyttä koskevat tiedot

- q Mikrobit (Home)
- q Pöly
- q Kaasut
- q Muut ilman epäpuhtaudet
- q Melu, tärinä
- q Kuumuus/kylmyys
- q Säteily
- q Häikäisy
- q Happipitoisuus, hapen puute
- q Myrkyt
- q Vaaralliset aineet
- q Altistuminen
- q Ergonomia, hankalat työasennot
- q Vaaralliset työt
- q Räjähdys
- q Syttyminen
- q Muu

Rakennushankkeen luonne

- q Työmaan johtamisen erityispiirteet
- q Yhteensovittamisen erityispiirteet

x Aikataulu, kireä hankeaikataulu, ~~kaavaprosessi kesken~~

- q Urakoitsijoiden määrä
- q Urakkarajat
- q Erillistoimitukset
- q Töiden läheisyys/peräkkäisyys
- q Töiden päällekkäisyys
- q Tiedonkulun erityispiirteet
- q Työmenetelmien reunaehdot
- q Muu

Rakennushankkeen olosuhteet

- q Varottavat rakenteet
- q Vaaralliset johdot
- q Varottavat toiminnot

x Asukkaat, asiakkaat, tilaajan henkilöstö, vuokralaiset, käyttäjät, ympäröivien rakennusten toteutusajankohta ei tiedossa
x Liikenne, liikennemuodot, viereisellä tontilla jäteasema, kehärata n. 60 m päässä

- q Työkoneiden käyttö
- q Työvälineiden käyttö
- q Materiaalit ja aineet
- q Vaaralliset jätteet
- q Teollinen toiminta lähellä, prosessit
- q Tilojen rakennusaikainen käyttö
- q Muu toiminta
- q Herkät laitteet ja laitteistot
- q Muut ympäristötekijät
- q Purettavat rakenteet
- q Sähkökaapelit/kaasuputket

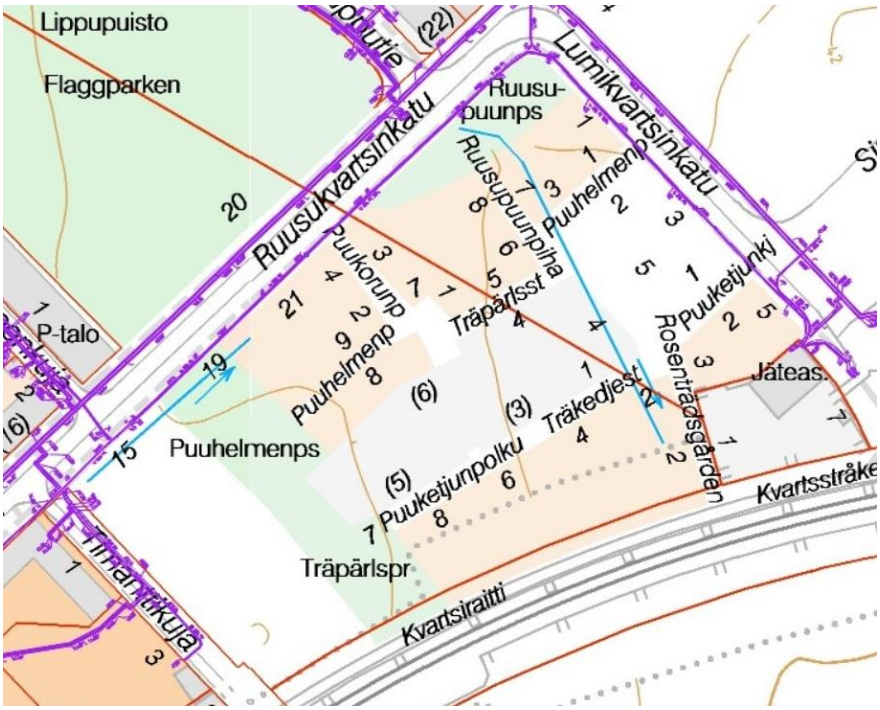
x Muu, liito-oravien liikkumisympäristö tontin länsiosassa, puusto säilytettävä

Työhön liittyviä vaaroja

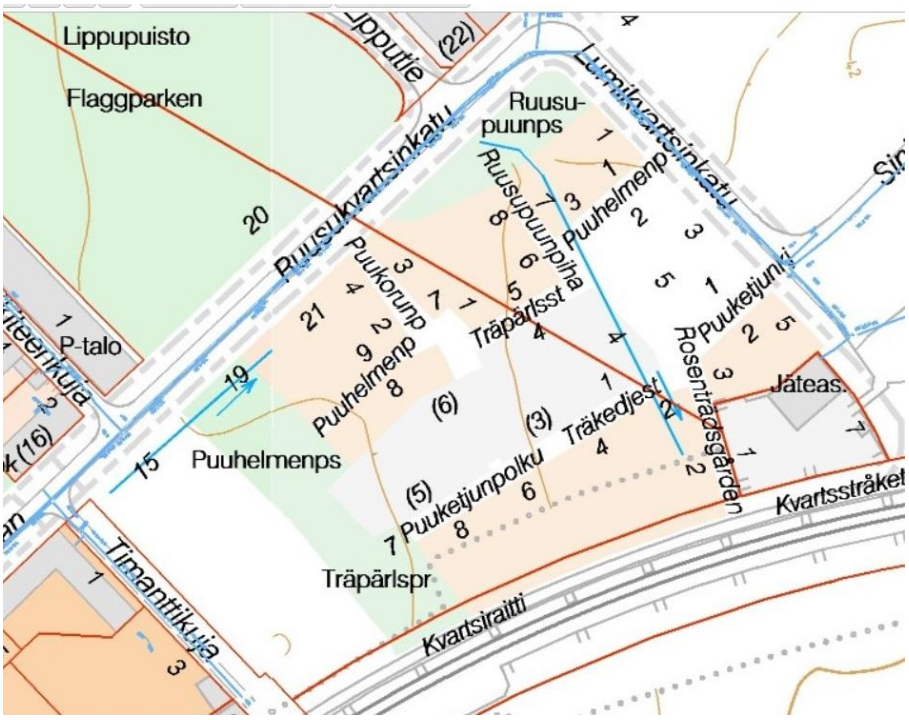
- q **Arvioitava aina VNp629/94 liitteen 2 mukaista erityistä vaaraa sisältävät työt**
- q Rakennusratkaisuihin liittyvät vaarat

Johtokartta (vesi, viemäri, hulevesi, kaukolämpö)
RUUSUPUUN PÄIVÄKOTI
Ruusupuunpiha 6, Vantaa

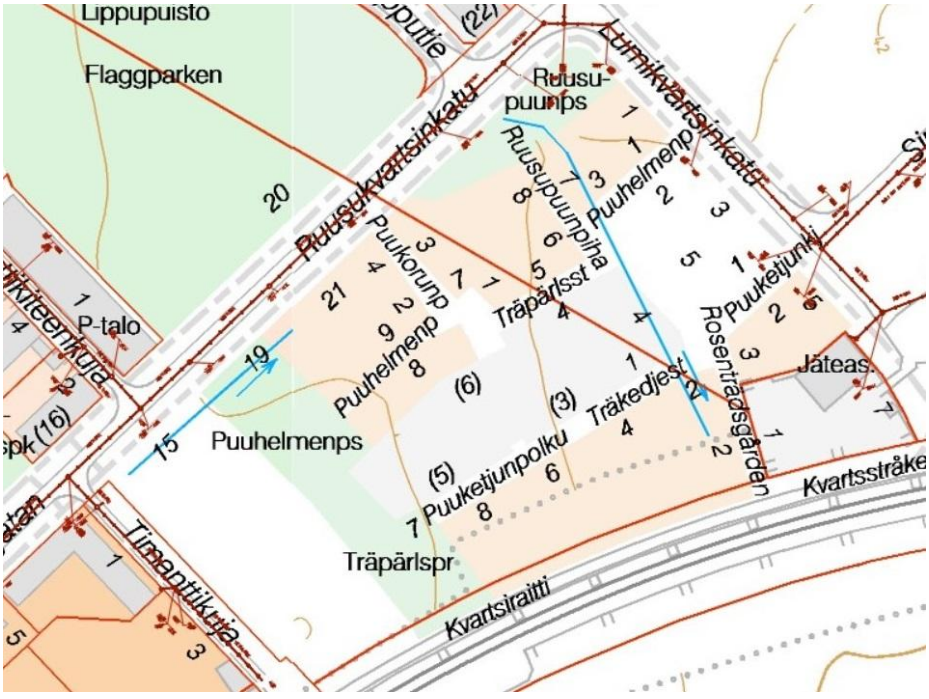
Rakennus liitetään HSY:n vesijohto-, jätevesi- ja hulevesiverkoston, sekä lämmitys Vantaan Energian kaukolämpöverkoston piiriin. Liitospaikasta sovitaan tarkemmin HSY:n ja Vantaan energian kanssa.

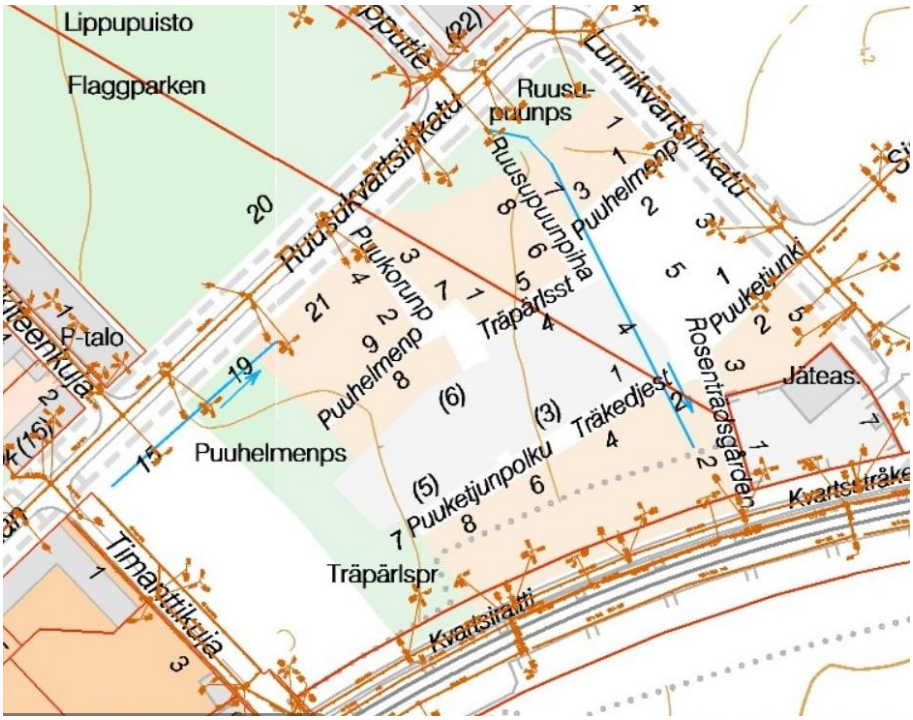

Kaukolämpöjohdot

Vesijohdot

Jätevesijohdot

Hulevesijohdot

21 § Simonkallion koulun hankesuunnitelman hyväksyminen / ETN

VD/4808/10.03.02.01/2019

Simonkallion koulun korjauksen tarveselvitys-hankesuunnitelma 27.5.2019 on laadittu yhteistyössä sivistysviraston ja tilakeskuksen hankesuunnittelun ja hankevalmistelun sekä rakennuttamisen edustajien kanssa. Korjaus sisältää nykyisten tilojen teknisiä perusparannustoimenpiteitä, sisäilmakorjauksia sekä toiminallisia muutoksia. Vantaan kaupungin sisäilmakyselyssä koulu nousi oireilukartoituksessa pikaisia toimenpiteitä vaativien koulujen listalle. Mikäli koulun korjaus siirtyy, tulee kuntotutkimuksessa kiireelliseksi määritellyt työt, mm. alapohjakuilujen korjaukset ja tiivistykset ja alakattojen läpivientien tiivistykset, tehdä jo ennen varsinaista korjausta.

Simonkallion koulu sijaitsee Tikkurilan kaupunginosassa, Simonkylässä, osoitteessa Simonkalliontie 1. Se on noin 600 oppilaan alakoulu. Sijaintinsa ja suuralueen perusopetusikäisten määrän kasvun vuoksi koulu on oleellinen osa Tikkurilan suuralueen peruskouluverkkoa ja sitä tarvitaan myös jatkossa. Hanke on sivistystoimen palveluverkon mukainen.

Simonkallion koulun korjaus on mukana hyväksytyssä investointiohjelmassa osakorjaushankkeena. Koulun vanhin osa, joka sisältää asuntolasiiven, valmistui vuonna 1953. Alkuperäinen rakennus on Vantaan kouluinventoinnin mukaan kulttuurihistoriallisesti merkittävä (R2). Kouluun rakennettiin vuonna 1996 laajennusosa. Hanke sisältää koulun tilojen, noin 5600 kem2, korjaus- ja muutostyöt sekä pienet sisäänkäyntien laajennukset 90-luvun siipeen. Asuntosiipeen, joka on peruskorjattu 2000-luvun alussa, tehdään paikallisia teknisiä korjauksia lähinnä kellarikerrokseen.

Tilakeskuksen hankevalmistelussa on Simonkallion koulun korjaukselle laskettu 21.5.2019 päivätty kustannusennuste 8,3M € (alv 0%).

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 21

Talous- ja hallintojohtajan esitys:
Päätetään esittää tekniselle lautakunnalle hyväksyttäväksi Simonkallion koulun tarveselvitys-hankesuunnitelma 21.5.2019 ja sen tavoitehinta-laskelma 8 300 000 € (alv 0%).

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liitteet: Simonkallion koulun tarveselvitys-hankesuunnitelma 21.5.2019 liitteineen

Täytäntöönpano: Hallintoyksikkö
- ote tekninen lautakunta

Muutoksenhakuohje: Ei muutoksenhakuoikeutta/ Kuntalaki 136 §

Lisätiedot:
Ifa Kytösaho, 040 7492595, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi
Satu Turunen, 043 827 1740, etunimi.sunimi[at]vantaa.fi

AVARIO

SIMONKALLION KOULU,

Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa

Osittainen perusparannus, TARVESELVITYS-HANKESUUNNITELMA

27.5.2019

Sisällysluettelo:

1 Hanketietokortti 5
2 Hankkeen perusteet 7
2.1 Palvelustrategiset linjaukset ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan 7
2.2 Väestöennuste / suhde kokonaistarpeeseen 7
2.3 Esiselvitykset ja liittyvät hankkeet 7
2.4 Kuntotutkimukset, sisäilma-, kosteus-, haitta-aineselvitykset, kuntoarvio ja muut teetetyt tutkimukset ja selvitykset 8
2.5 Hankkeesta aiemmin tehdyt päätökset 8
3 tekniset, toiminnalliset ja tilalliset tavoitteet 8
3.1 Tekniset tavoitteet 8
3.2 Tilaan ja käyttöön liittyvät muunneltavuus-, laatutaso- ja arkkitehtoniset tavoitteet 8
3.2.1 Opetustilat 9
3.2.2 Hallinnon ja henkilökunnan tilat 9
3.2.3 Liikuntasali ja pukuhuoneet 9
3.2.4 Varastotilat ja kellarin varastotilat 9
3.2.5 Sosiaalitilat 10
3.2.6 Tilojen yhteiskäyttö, ulkopuoliset käyttäjäryhmät 10
3.2.7 Keittiötilat 10
3.2.8 Ruokasali 10
3.2.9 Siivoustilat 11
3.2.10 Jätehuollon tilat 11
3.3 Väestönsuojatilat 11
3.4 Tilaohjelma 11
3.5 Piha-alueet 11
3.6 Esteettömyystavoitteet 12
3.7 Käyttäjien osallistaminen 12
3.8 Taide 12
3.9 Asuntosiipi 12
4 Rakennusten kuvaus, korjaus- ja muutostoimenpiteet 13
4.1 Rakennuksen tilanne, korjauksen tavoitteet, 1950-luvun rakennus (koulusiivet) 14
4.2 Rakennuksen tilanne, korjauksen tavoitteet, 1950-luvun rakennus, asuntolasiivet 19
4.3 Rakennuksen tilanne, korjauksen tavoitteet, 1990-luvun laajennus 20
4.4 Rakennuksiin tehdyt aiemmat korjaukset 22
4.5 Yleiset tavoitteet ja vaatimukset 22
4.5.1 Elinkaari- ja energiatehokkuustavoitteet 22
4.5.2 Ääniolosuhteet 23
4.5.3 Puhtaus 23
4.5.4 Palotekniset vaatimukset 23
4.6 Rakennetekniset tavoitteet 23
4.7 LVIA- tekniset tavoitteet 24
4.8 Sähkötekniset tavoitteet 29
4.9 Toteutukseen liittyvät tavoitteet 32
4.10 Rakennustyön aikaiset vaatimukset 32
5 pts 32
6 Tontti ja Rakennuspaikka 33
6.1 Rakennuksen sijainti ja hallinta 33
6.2 Kaavatiedot 33
6.3 Rakentamisrajoitteet ja rasitteet 33
6.4 Historialliset kohteet 33
6.5 Ympäröivien alueiden hankkeet 33

6.6 Rakennuspaikan ominaisuudet, rakennettavuus, ja kunnallistekniikka 33
6.7 Ympäristö ja meluolosuhteet 34
6.8 Radonselvitys 34
7 vaiheistus ja väistötilatarve 34
8 kustannukset 34
8.1 Rakennuskustannukset 34
8.2 Vuokra- ja ylläpitokustannusennuste 34
8.3 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset 34
9 rahoitus, toteutus ja aikataulu 35
9.1 Rahoitus 35
9.2 Toteutus 35
9.3 Aikataulu 35
10 Riskit 35
10.1 Aikataulu, kustannukset 35
10.2 Aikataulu 35
10.3 Teknisiin korjauksiin liittyvät riskit, tekemättömyys 35
10.4 Maaperä/sijainti 36
10.5 Työturvallisuus ja muut riskit 36
11 Vastuuhenkilöt/työryhmä 36

Liitteet:

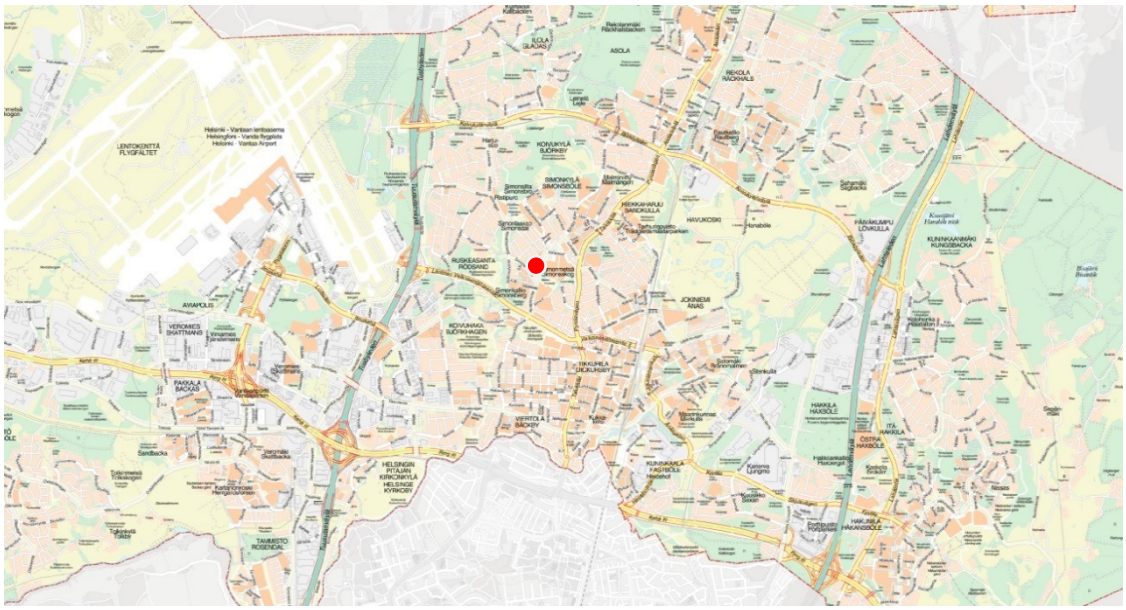
1. Sijaintikartta, asemapiirustus, kaavaote ja -määräykset,
2. Rasitteet, melukartta ja johtokartat
3. Tilaluettelo
4. Tilakaaviot
5. Kustannuslaskelmat

Liittyvät asiakirjat:

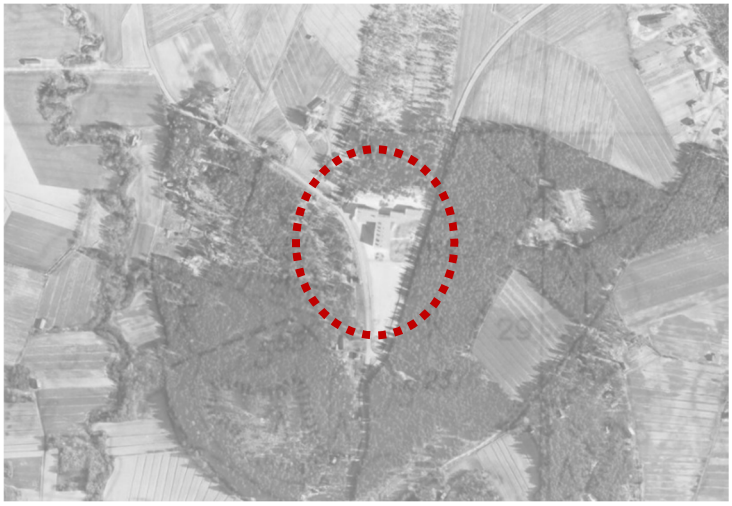
6. Koulusuunnitteluohje 2017
7. Perusopetuksen huonekortit
8. Vantaan kaupungin tilakeskuksen Ohjeita suunnittelijoille
9. Rakennushistoriaselvitys 2019
10. Kuntotutkimukset 2019
11. Pedagoginen suunnitelma 2019

1 HANKETIETOKORTTI

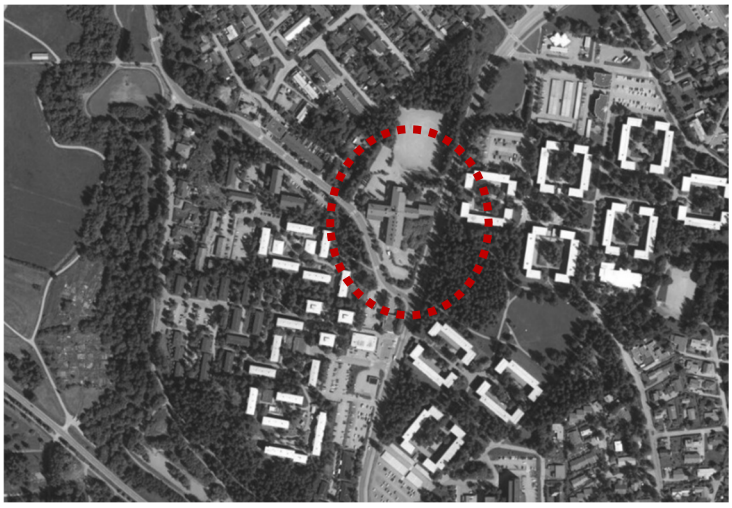
Kohteen nimi: **Simonkallion koulu, osittainen perusparannus**						
Tarpeen kuvaus: Nykyisten tilojen osittainen tekninen perusparannus, sisäilmakorjaus ja toiminallisia muutoksia						
Liittyminen muihin hankkeisiin ja selvityksiin: Kouluverkkoselvitys						
Tarpeen perustelut ja investoinnin tarkoitus: Tiloissa tehdään tarvittavat sisäilmakorjaukset, tekniset ja toiminnalliset korjaukset.						
Käyttäjähallintokunta: Sivistystoimi, kulttuuripalvelut ja perusopetus						
Kaupunginosa: 61 Tikkurila	**Kiinteistötunnus:** 92-65-501-5			**Tontin pinta-ala:** n.25 400 m²		
Osoite ja tontti: Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa	**Kaavatiedot:** Asemakaava YO, opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue			**Rakennusoikeus:** e=0.30 (n. 7620 kem2, samalla tontilla koulun ja asuntolan lisäksi erillinen päiväkotirakennus		
Tilatarve, suuruus ja kustannukset (ALV 0%)	**brm²**	**kem²**	**hym²**	**Investointikustannus**		
				€	**€ / brm²**	**€ / hym²**
yhteensä	koulu 6197 m², josta laajennusta 76 m² + asuntola 1272 m² (sis. kellaritilat ja konehuoneet, ei kylmiä ullakkotiloja)	koulu 5860 m², josta laajennusta 76 m² + asuntola 1272 m²	koulu 4783m2 + 370 m² asuntola	8,3M	1339	1735
1951 rakennettu alkuperäin osa	-	5674,5 m²	-	-	-	-
1996 rakennettu laajennus	-	1579 m²	-	-	-	-
viitesuunnitelmassa esitetyt laajennukset tuulikaapeille ja ullakolle		76 m²				
Hankkeen tilapaikkamäärä				581 oppilasta		
Investointikustannus oppilaspaikkaa kohden				14 286 € /oppilaspaikka		
Väistötilan tarve: Väistötilat tarvitaan						
Määrärahavaraus investointiohjelmassa: Hankkeen toteutukseen on hyväksytyssä investointiohjelmassa varattu vuosille 2018 – 2020 900 000 € (alv 0 %). Valmisteilla olevassa investointiesityksessä hankkeelle on varattu vuosille 2018 – 2020 1,05milj. €						
Hankkeen toteutusaikataulu: Korjaus- ja muutostöiden toteutus vuonna 2020						
Ylläpitokustannukset: 315 693 €/a						
Toimintakustannukset hallintokunnalle: Ei vaikutusta € (alv 0%)/a						
Ensikertainen kalustaminen ja varustaminen: - € (alv 0%), vuodelle 2020.						
Vuokra-arvio käyttäjäkunnalle:						
Tuleva vuokra 813 693 €/v				92,70 € / htm² / v		
Vuokravaikutus	67 808 € / kk			12,70 € / htm² / kk		
Vuokravaikutus / oppilaspaikka 1400 € / V				117 € / kk		
Laatija(t): koonnut arkkitehti Anne Jaakola-Wondafrash; työryhmä ks. asiakirja				**Päivämäärä:** 27.5.2019		

kuva: koulun sijainti

kuva: ilmakuva 1954

kuva: ilmakuva 2015

2 HANKKEEN PERUSTEET

Simonkallion koulu sijaitsee osoitteessa Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa. Rakennuksesta on kouluverkkoselvitykseen liittyen tehty kuntoarvio ja PTS. Rakennuksen kuntoluokka kuntoarvion perusteella on tyydyttävä. Simonkallion koulun korjaus on mukana hyväksytyssä investointiohjelmassa osakorjaushankkeena. Rakennuksen eri tiloissa on esiintynyt sisäilmaan liittyvää oireilua ja Vantaan kaupungin sisäilmakyselyssä koulu nousi oireilukartoituksessa pikaisia toimenpiteitä vaativien koulujen listalle. Mikäli koulun korjaus siirtyy, tulee kuntotutkimuksessa kiireelliseksi määritellyt työt, mm. alapohjakuilujen korjaukset ja tiivistykset, mahdollisesti tehdä jo ennen varsinaista korjausta.

Kohteeseen teetettiin tarveselvitys-hankesuunnitteluvaiheessa kuntotutkimuksia (2019, RKM-Group) sekä asbesti- ja haitta-ainekartoitus. Rakennuksesta teetettiin myös rakennushistoriaselvitys (2019, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy), jonka tavoitteena on toimia dokumentointina ja tukea tulevien korjausten ja ylläpidon suunnittelua. Tutkimusten ja selvitysten ohjeet, tulokset ja korjaussuositukset on huomioitu tarveselvitys-hankesuunnitelmassa.

2.1 Palvelustrategiset linjaukset ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Simonkallion koulu on luokkien 1.-6. koulu. Simonkylän koulussa käydään pääasiassa Simonkylän ja Ruskeasannan kaupunginosien alueilta. Sijaintinsa ja suuralueen perusopetusikäisten määrän kasvun vuoksi koulu on oleellinen osa Tikkurilan suuralueen peruskouluverkkoa ja sitä tarvitaan myös jatkossa.

2.2 Väestöennuste / suhde kokonaistarpeeseen

Vantaan virallisen väestöennusteen mukaan Tikkurilan suuralueen väestömäärä kasvaa ennusteajanjakson 2018–2028 aikana noin 800 perusopetusikäisellä. Väestönkasvu painottuu Tikkurilan kaupunginosaan, mutta myös Hiekkaharjun, Viertolan, Jokiniemen ja Koivuhaan kaupunginosissa oppilasmäärän ennustetaan kasvavan. Simonkallion koulun oppilaspaikat tarvitaan edelleen täysimääräisesti osana Tikkurilan alueen kouluverkkoa.

Vantaan virallinen väestöennuste 2018 - 2028

Tikkurilan suuralue	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
alakouluikäiset	2622	2698	2747	2831	2878	2924	2936	2987	3039	3069	3127
yläkouluikäiset	1224	1271	1305	1349	1386	1403	1443	1444	1469	1490	1519
perusopetusikäiset	**3846**	**3969**	**4052**	**4180**	**4264**	**4327**	**4379**	**4431**	**4508**	**4559**	**4646**

2.3 Esiselvitykset ja liittyvät hankkeet

Simonkallion koulu on ollut mukana myös keväällä 2018 valmistuneessa Tikkurilan kouluverkkoselvityksessä, jossa tarkasteltiin peruskoulukiinteistöjen investointitarpeita ja aikataulua Tikkurilan suuralueella. Kohde on mukana Esco-hankkeessa 31.12.2022 saakka.

2.4 Kuntotutkimukset, sisäilma-, kosteus-, haitta-aineselvitykset, kuntoarvio ja muut teetetyt tutkimukset ja selvitykset

- Kiinteistön kuntoarvio ja PTS, Wise Group Finland Oy, 27.10. 2017
- Simonkallion koulun rakennushistoriaselvitys 2019, Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy, 3.2019
- Kuntoarvio, RKM-Group Oy, 4.2019
- Salaoja-, sadevesi- ja jätevesiviemäreiden kuvaus, Kiva Inspecta, 2.2019
- Asbesti- ja haitta-ainekartoitus, Sweco, 3.2019

Tilattavia suunnitteluvaiheen ja toteutusvaiheen tutkimuksia:

- väritutkimus 50-luvun sisätiloista (museon ja rakennushistoriaselvityksen suositus)
- työmaavaiheen dokumentointi (museon ja rakennushistoriaselvityksen suositus)

2.5 Hankkeesta aiemmin tehdyt päätökset

Ei aiempia päätöksiä.

3 TEKNISET, TOIMINNALLISET JA TILALLISET TAVOITTEET

3.1 Tekniset tavoitteet

Teknisen käyttöiän jatkaminen ja rakennuksen korjaus, rakennuksen sisäilmaongelmien korjaus. Kuntoarvion, kuntotutkimukset sekä asbesti- ja haitta-ainetutkimuksen mukaiset korjaussuositukset on huomioitu ja esitetty kohdassa 4, Rakennusten kuvaus, korjaustarpeet ja tavoitteet.

3.2 Tilaan ja käyttöön liittyvät muunneltavuus-, laatutaso- ja arkkitehtoniset tavoitteet

Rakennuksen arvoihin liittyvä tavoitteet on esitetty kohdassa 4, Rakennusten kuvaus, korjaustarpeet ja tavoitteet.

Pedagogiseen suunnitelmaan liittyvät tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset:

1. Ruokailun mahdollistaminen ilman kiirettä ja häiriötä opetukseen, ruokasali tällä hetkellä alimitoitettu ruokailijamäärään nähden ja ruokasaliin mahtuu vain noin 70 oppilasta kerrallaan, ruokailuaika tauotta klo 10.20-12.10 - Esitetään ruokalan laajentamista käytävälle ja linjaston uudelleen järjestelyä sekä keittiö toimintojen kehittämistä vastaamaan ruokailijoiden ja lähtevien ruoka-annosten määrää.

2. Liikuntasalin toimivuuden lisääminen ja ajantasaistaminen - Esitetään rikkinäisten ja vanhentuneiden varausteiden uusimista ja korjaamista (lattia, köydet ja renkaat, pimennysverhot, näyttämö ja verhot, tuolit ja niiden säilytys).

3. NS. Presidenttiaulan (liikuntasalin lisätila) kunnostus monitoimitilaksi -Esitetään oviratkaisun parantamista ja muuttamista siirtoseinäksi sekä lattiamateriaalin muutosta (esimerkiksi mosaiikkibetonin päälle asennettu) paremmin liikuntaan ja opiskeluun sopivaksi.

4. Uuden opetussuunnitelman tukeminen ja yhteisopettajuuden tukeminen, mahdollisuus hyödyntää joidenkin luokkien läheisyydessä olevia pienryhmätiloja tehokkaasti – Esitetään pariovia luokkien välille, ovien lisäämistä pienryhmätilojen ja luokkien välille.

5. Kengättömyyden tukeminen Vantaan perusopetuksen tilaohjelman mukaisesti, käytävätiloja vapautuu pienryhmäkäyttöön – Esitetään pääsisäänkäyntien yhteyteen kenkäsäilytystiloja ja kalusteita.

6. Piha-alueen turvallisuuden parantaminen – Esitetään huoltoliikenteen rajaamista, uutta kulkuyhteyttä eteläpäädyn piha-alueelle, saattoliikenteen ajoyhteyksien parantamista.

7. Henkilöstön taukotilan parantaminen – Esitetään tilan laajentamista sosiaalitiloihin, puhelintilan lisäämistä.

8. Ulko-ovien kulunvalvonnan parantaminen sähkölukoilla, koulussa paljon iltakäyttöä.

3.2.1 Opetustilat

Tavoitteena tukea uuden opetussuunnitelman periaatteita ja yhteisopettajuutta muutoksilla, jotka kunnioittavat vanhan koulun historiaa ja arvoja. Korjauksissa huomioidaan koulun vahva ja pitkään jatkunut musiikillinen toiminta, koulu on Vantaan ensimmäinen ja vanhin musiikkipainotteinen koulu.

Tilojen välille lisätään ovia, käytävä- ja aulatilojen käyttöä pienryhmätiloina kehitetään kalustein ja kenkäsäilytyksen muutoksilla, opettajien korokkeita puretaan ja ruokalasiiven korjausalueelle lisätään musiikinopetustiloja.

3.2.2 Hallinnon ja henkilökunnan tilat

Henkilökunnan tilat ovat alimitoitettuja henkilökuntamäärään nähden. Opettajien työ- ja taukotilaa laajennetaan korjaustarpeessa olevien sosiaalitilojen suuntaan, tilat siirretään nykyisten liikunnanopettajien sosiaalitilojen yhteyteen niitä laajentamalla.

Ullakkokerrokseen esitettään rakennettavaksi opettajien hiljaisen työn tila. Tilamuutoksesta lasketaan erillishinta.

3.2.3 Liikuntasali ja pukuhuoneet

Liikuntasaliin ja pukuhuoneisiin tehdään varusteiden korjauksia ja uusimista. Lattiat kunnostetaan.

3.2.4 Varastotilat ja kellarin varastotilat

Musiikinopetuksen varastotilaa lisätään korjaus- ja muutosalueelle. Oppilaiden soittimille tehdään uudet kalusteet vahtimestarin tilojen läheisyyteen.

Kellarin varastotiloihin tehdään kuntotutkimuksen mukaiset korjaukset. Niiden käyttömahdollisuudet ovat koulun käytössä tilojen sijainnin vuoksi rajalliset.

Liikuta- ja välituntitoimintojen sekä kiinteistönhoitajan varastotiloja siirretään lämmönjakohuoneeseen (uusi kevytrakenteinen välipohja), muutokset liittyvät kenkäsäilytyksen lisäämiseen sisäänkäyntialueilla.

3.2.5 Sosiaalitilat

Koulun ja muun henkilökunnan sosiaalitilat sijaitsevat hajautetusti 50-luvun koulun tiloissa. Sosiaalitilat keskitetään, lukuun ottamatta erillisenä tarvittavia keittiöhenkilökunnan tiloja.

Oppilaiden WC-tilojen määrän on oppilasmäärän nähden liian pieni, ja osa ulkoa käytettävistä WC-tiloista on tällä hetkellä poissa käytöstä. WC-tiloja lisätään kerroksiin käyttämättömien siivoustilojen paikalle ja entiset ulkoa käytettävät WC-tilat rakennetaan uudelleen yhdessä kenkäsäilytysratkaisun kanssa. Uudelleen rakennettavissa WC-tiloissa on teknisiä korjaustarpeita.

3.2.6 Tilojen yhteiskäyttö, ulkopuoliset käyttäjäryhmät

Simonkallion koulu on musiikkipainotteinen koulu, ja sillä on erittäin laajaa ja monipuolista iltakäyttöä (Vantaan musiikkiopisto).

Aamu- ja iltapäivätoiminta käyttää koulun ruokalaa, luokkatiloja sekä monitoimiaulaa ja salia. Liikuntasali toimii iltakäytössä.

3.2.7 Keittiötilat

Keittiö toimii erittäin puutteellisissa ja huollon kannalta ongelmallisissa tiloissa. Keittiön alueella on teknisiä korjaustarpeita.

Keittiötiloihin tehdään kattavat korjaukset, keittiön vanhentuneet koneet ja laitteet uusitaan, ja keittiön tiloja laajennetaan entisten sosiaalitilojen suuntaan. Vaarallisen luiskan tilalle rakennetaan kevytnostin.

Keittiö toimii valmistuskeittiönä. Annoksia valmistetaan n. 750, joista 150 tehdään Simonkallion päiväkotiin.

Keittiö ei tiloiltaan vastaa työturvallisuus eikä hygieniavaatimuksia, myös sisäilma on heikko. Lähes kaikki laitteet vaativat uusimista. Keittiössä ei ole lainkaan pakkaustiloja. Koko keittiön tuotantotilat vaativat täydellisen uusimisen. Väliseinien ja kylmiöiden purku (kylmiöiden uudelleen rakennus), tavarahissin purku. Keittiön sosiaalitilat siirretään entiseen siivoojien taukotilaan. Astianpesu järjestetään uudelleen ja keittiön laitteet uusitaan sekä tasot uusitaan.

Rullakoille tarvitaan säilytystilaa, sijoitus tutkitaan suunnitteluvaiheessa.

3.2.8 Ruokasali

Ruokasali on alimitoitettu, ja linjastot vievät ruokasalista noin kolmanneksen. Ruokasali avataan käytävän suuntaan, ja linjastot käännetään poikittain. Linjastolle tehdään liitännät ja sen läheisyyteen lisätään käsienpesupisteet. Linjaston ympärille lisätään paljeovet tai muu oviratkaisu, jolla lisätään ruokasalin käyttömahdollisuuksia.

3.2.9 Siivoustilat

Turhista siivoustiloista luovutaan, kuitenkin niin, että kerroksilla puhtauspalvelujen toteuttaminen ja siivousvälineiden, koneiden siirtelyt tapahtuvat esteettömästi ja turvallisesti. Luiskia apuna käyttäen. Puhtauspalveluilla tulee olla kuitenkin varastotilaa papereille, aineille, ja muille puhtaanapidossa käytettäville varusteille, sekä välineille.

3.2.10 Jätehuollon tilat

Kohteessa on jätetila, joka on sijainniltaan hankalassa paikassa ja lapsien liikkuessa piha-alueella aiheutuu vaaratilanteita, silloin kun jäteauto käy tyhjentämässä jäteastioita. Jäteautolla ei ole turvallista kääntöpaikkaa, vaan auton joutuu kääntämään piha-alueella, jossa lapset viettävät välitunteja. Suositeltavaa olisi jätetilan purkaminen ja jätteille syväkeräyssäiliöt.

3.3 Väestönsuojatilat

Rakennuksessa on väestönsuoja 90-luvun laajennusosassa. Kohteen perusparannus ei vaikuta väestösuojavelvoitteeseen kasvattavasti. Väestönsuoja toimii oppilaiden bänditilana. Väetönsuojassa on teknisiä korjaustarpeita liittyen väestönsuojan ilmanvaihtoon (viranomaislausunto).

3.4 Tilaohjelma

Tilaluettelo on Tarveselvitys-hankesuunnitelman liitteenä.

3.5 Piha-alueet

Huoltoliikenteen ja liikenteen turvallisuutta ja välituntitoimintojen turvallisuutta parannetaan siirtämällä välituntitoiminnot kaakkoisosan melualueelta kaakkoisosaan nykyiselle pysäköintialueelle ja liikenne keskitetään koulurakennuksen eteläpuolelle. Huoltoliikenteen ja henkilöliikenteen risteämistä vältetään, suunnitteluvaiheen ratkaisu hyväksytetään tilaajalle.

Välituntialueelle lisätään keinuja ja kiipeilyteline, koripalloalueelle tehdään tasainen alusta ja lisätään uudet koripallokorit palloseinällä. Osa entisestä pysäköintialueesta muutetaan polkupyöräpysäköinnin alueeksi. Muutosalueille lisätään istutuksia rajaamaan alueita. A-siiven päädyssä korjataan pihan kallistuksia.

Piha-alueelle on tehty perusparannuksia vuonna 2008. Mahdollisten siirrettävien nykyisten leikkivälineiden kunto ja tarpeellisuus tarkistetaan suunnitteluvaiheessa.

Huoltopihan ja pysäköintialueen liittymän kallistuksia tarkistetaan, nykyinen jyrkkyys on aiheuttanut vaaratilanteita ja huoltoauton kaatumisen. Jätekatos puretaan ja korvataan syväkeräysastioilla.

Saattoliikenteelle rajataan turvallinen jalankulkuyhteys.

Rakennuksen vierustalla pohjois- ja itäreunalla oleva kasvillisuus poistetaan. Istutuksia lisätään pääsisäänkäyntialueelle ja uudelle pysäköintialueelle, istutuksen sijainnissa huomioidaan kulkuväylien ja alueiden rajaus sekä rakennushistoriaselvityksen suositus kiinnittää huomiota sisäänkäyntipihan luonteeseen. Myös alkuperäisessä pihasuunnitelmassa olevia teemoja, kuten istutusalue käytävän näkymälinjan päätteenä, oli mahdollista hyödyntää pihasuunnitelmassa.

Asuntolasiiven, koulun ja Koivukylän väylän välisellä alueella sijaitse omenatarha säilytettään.

Sisäpihalle 50-luvun koulun ja 90-luvun osan välille esitetään katettavaksi valokatteella. Käynti sisäpihalle on kapea, ja mikäli tuulikaappia laajennetaan ehdotussuunnitelman mukaan, kulku jatkossa tapahtuu tuulikaapin kautta (nyt pieni kapea syvennys, jossa portaita). Sisäpihan kattamisella vähennetään sisäpihan kosteusrasitusta sekä parannetaan sisäpihan käytettävyyttä ja kunnossapitoa.

3.6 Esteettömyystavoitteet

1990-luvulla rakennettu laajennusosa on esteetön ja siinä on hissi. 1950-luvun osan esteettömyyttä on parannettu 2011 lisäämällä luokkasiiven ja aulan väliselle alueelle teräsrakenteiset luiskat, jotka eivät täytä määräyksiä. Luiskat ovat liian jyrkät. Määräysten mukaisten luiskin lisääminen käytäville vaatisi huomattavasti nykyisiä luiskia enemmän tilaa, luiska rajoittaisi tiloihin pääsyä ja vaatisi välitason (pituus yli 6m). Esitetään alustavasti 1. kerroksen ruokalasiipeen ja 3. kerroksen luokkasiipeen lisättäväksi seinälle kääntyvä pyörätuolille tarkoitettu porrasnostin.

3.7 Käyttäjien osallistaminen

Lasten osallistaminen olisi luontevaa esimerkiksi uuden piha-alueen suunnittelussa. Selvitetään suunnitteluvaiheessa mahdollisuudet hyödyntää Liikkuva koulu – hankkeen asiantuntijoita osallistamisprosessissa.

3.8 Taide

Mikäli taidemääräraha sisältyy korjauksen budjettiin, tutkitaan mahdollinen teoksen sijoituspaikka suunnitteluvaiheessa. Rakennuksen sisäpiha tarjoaisi tähän hyviä mahdollisuuksia.

3.9 Asuntosiipi

Asuntolasiipi on peruskorjattu vuonna 2003. Korjauksen yhteydessä märkätilat uusittiin, pintamateriaaleja uusittiin, ikkunat uusitiin ja tehtiin pieniä tilamuutoksia.

Asuntolan käyttäjiltä ja isännöitsijältä tulleen palautteen mukaan korjaustarpeita ovat:

- ilmanvaihdon koneiden toiminnan tarkistaminen, hormien tiiveyden tarkistaminen
- kattorakenteinen ja ullakon kunnon tarkistaminen
- postilaatikoiden uusiminen lukittaviksi
- lukituksen uusiminen Iloq-lukitusjärjestelmään
- autojen sähkötolppien uusiminen

4 RAKENNUSTEN KUVAUS, KORJAUS- JA MUUTOSTOIMENPITEET

Simonkallion koulu on rakennettu vuonna 1953 ja laajennettu 1996. Vanha osa käsittää koulurakennuksen ja asuntolasiiven, ja on Vantaan kouluinventoinnin mukaan kulttuurihistoriallisesti merkittävä R2.

- Valmistunut 1953, suunnittelija Jalmari Peltonen
- laajennettu 1996
- Pinta-ala 5790 kem²+ asuntola 1272 kem²
- Katuosoite Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa
- Kaupunginosa 67 - RUSKEASANTA
- Kiinteistötunnus 92-65-501-5
- Pysyvä rak.tunnus 50998
- VTJ-PRT: 103334461P
- Käyttötarkoitus Yleissivistävien oppilaitosten rakennukset
- P-koordinaatti 6688506
- I-koordinaatti 25501424
- Asemakaava 50900 SIMONPELTO, Y/k Hyväksytty 10.9.1992.

Simonkallion koulun on suunnitellut Jalmari Peltonen. Vantaan kouluinventoinnissa on kuvattu rakennusta seuraavasti: *"Rakennuksessa on muista aikalaiskoulusta poiketen käytetty aiemmilta vuosikymmeniltä tuttuja funkkiksen elementtejä. Sisätilojen tilankäyttö on ilmavaa ja juhlavaa. Rakennuksen massoittelu on ajalle tyypillinen. Toiminnot järjestyvät omiin siipiinsä ja yleisvaikutelma on levollinen. Rakennukseen kuuluu ajalle tyypilliseen tapaan opettajien asuntolasiipi, jonka pihalle on rakennusvaiheessa istutettu omenatarha. Koulua on laajennettu 1990-luvulla, mutta laajennusosa jää katseilta piiloon lähestymissuunnista tarkasteltuna. Laajennustöille ominaista on koulun reittien ja kulkusuuntien muuttuminen. Simonkallion koulun juhlava pääsisäänkäynti fasettilasisine ovineen on jäänyt ilmeisen vähälle käytölle uusien reittien viedessä ulos ja sisään laajennusosan kautta."* (lähde: Vantaan kouluinventointi, Vantaan kaupunkisuunnittelu).

Vanhaa koulurakennusta ei ole toistaiseksi suojeltu kaavassa. Vantaan kouluinventoinnissa kohde on kuitenkin arvotettu luokkaan R2, kulttuurihistoriallisesti merkittävä. Inventointityön tarkoitus oli määritellä ennen vuotta 1987 rakennettujen koulukohteiden kulttuurihistoriallinen merkitys.

Rakennuksesta tilattiin tarveselvitysvaiheessa rakennushistoriaselvitys, jonka mukaan " Si*monkallion koulu on arvokas varsin hyvin säilyneenä kansakoulun "arkkityyppinä", jonka arvoa lisäävät entisestään poikkeuksellisen ehyinä säilyneet pinnat ja detaljit, ikkunat ja ovet. Simonkalliossa 1950-luvulle ominaiseen rakenteeseen ja uudenlaiseen tekniikkaan yhdistyy 1930-luvulle tyypillistä muotokieltä ja suunnittelijansa tunnistettavaa käsialaa."*

"Koulu on Jalmari Pelkoselle ominainen, massoittelultaan selkä ja kurinalainen rakennus. Aukotuksen *avulla on tuotu hillitysti esiin erilaisia toimintoja. Kansakoulun perustyyppiä edustavassa koulurakennuksessa on keskikäytäväratkaisu ja koko rungon levyinen voimistelusali.*

Peltosen arkkitehtuurin erityispiirteet eivät liitykään niinkään omintakeiseen tilasuunnitteluun vaan korostuvat ennen muuta materiaalivalinnoissa, väreissä ja yksityiskohdissa. Peltonen on erityisen kuuluisa sisäänkäynneistään, joiden katosten, kehysten, puu- ja teräslasiovien ym. yksityiskohtien muotoiluun on panostettu myös Simonkallion koulussa. Myös porrashuoneet ovat Peltoselle ominaiseen tapaan huolellisesti suunniteltuja. Eriväriset mosaiikkibetonikentät lattioissa ja mosaiikkibetoniset ikkunapenkit ovat säilyttämisen arvoisia ja teknisesti kestäviä. Myös valtaosa ulko- ja sisäovista sekä ikkunoista, lämpöpatterit, opettajien korokkeita, osa kiinteistä komeroista sekä kromatut putkirakenteiset naulakot ovat säilyneet."

Rakennushistoriaselvityksen suositusten mukaan huomioitavaa tulevissa korjauksissa:

- pitkän käytävälinjan, aulan ja pääportaan yhdistelmä kokonaisuutena
- mosaiikkibetonipintaiset lattiat
- ulko-ovet kehysrakenteineen
- pääsisäänkäynnin tuulikaappi teräsovineen
- sisäovet pyöristettyine smyygeineen
- alkuperäiset puuikkunat
- syvennyksissä olevat patterit
- osa alkuperäisistä naulakoista
- osa alkuperäisistä kiintokomeroista
- **suositellaan tilojen väritutkimusta**
- ilmanvaihtoratkaisun arviointi sisätilojen kannalta tulevien korjaustuen yhteydessä
- vesikaton materiaali alun perin tiiltä, nykyinen ratkaisu tyydyttävä
- rappauksen alla siporex-harkko alkuperäistä suunnitelmista poiketen, rappaus- ja maalauskerrokset uusittu, **seuraavissa korjauksissa huomioitava alustan ominaislaatu, syytä varautua alustan korjauksiin ja siporexin osittaiseen uusimiseen**
- julkisivussa tärkeitä detaljeita liuskekivipinnan liitos rappaukseen, ikkunoiden rappauskehykset, sisäänkäyntikatokset
- sisäänkäyntipihan luonteeseen tulisi kiinnittää huomioita
- myös sisäpiharatkaisua ja sen säilymistä laajennuksen ja 50-luvun osan välillä pidetään tärkeänä

Rakennushistoriaselvitys sisältää otteita alkuperäisestä rakennusselityksestä, kuvauksen rakennuksen sekä alueen rakentamisajasta ja historiasta, suunnittelijasta, kuvia ja suunnitelmia tärkeimmistä detaljeista, sekä koosteet säilyneisyydestä ja tärkeimmistä muutosvaiheista.

4.1 Rakennuksen tilanne, korjauksen tavoitteet, 1950-luvun rakennus (koulusiivet)

Rakennuksen kunto on tyydyttävä. Kuntotutkimuksissa esitetään selkeitä korjaustarpeita ja korjaussuosituksia, joista osa kiireellisiä.

<u>Rakennetekninen kuvaus (tarkemmin ks. alkuperäiset suunnitelmat ja kuntotutkimus):</u>

- Perusmuurit: Säästöbetoni/liuskekiviverhous
- Alapohja: Maanvarainen teräsbetonilaatta kellarin varastotiloissa, osassa rakennusta ryömintätila ja putkikanaali
- Välipohjat luokissa, ruokasalissa: Kaksoislaattapalkisto (äänieriste holvin ja palkiston välissä lasivillamatto), alkuperäisen suunnitelman mukaan lasivillamatto, linoleum-lattiat
- Välipohjat toisarvoisissa tiloissa: Alalaattapalkisto, päällä betonilaatta tai puulattia (äänieriste holvin ja palkiston välissä lasivillamatto), alkuperäisten

suunnitelmien mukaan täytteenä koksikuonaa (vrt. kuntotutkimukset ja rakenneavaukset)
- Välipohjat käytävällä: Kaksoislaattapalkisto
- Yläpohja: Alalaattapalkisto, päällä betonilaatta, alkuperäisen suunnitelman mukaan täytteenä koksituhkaeristys (vrt. kuntotutkimukset ja rakenneavaukset), B-siiven yläpohjaa uusittu osassa B-siipeä (tilojen 315-321 kohdalle)
- Vesikatto: Puiset kattotuolit, ruodelaudoitus ja saumattu peltikatto
- Ulkoseinät: alkuperäisistä suunnitelmista poiketen ulkoseinissä ulkopinnassa siporex- harkkoa ja kantava sisäkuori ja ulkokuori kalkkihiekkatiiltä, julkisivupinnat ovat rapatut, sisäpuolella patterisyvennykset
- Kantavat väliseinät: Massiivitiilimuurattuja
- Ei-kantavat väliseinät: Pääosin muurattuja (osin sahajauhotiiltä), rapattuja, luokkien välisissä seinissä ääntä eristävä kerroksellinen rakenne, myöhemmin lisätyt osin levyrakenteisia, osin muurattuja
- Ikkunat: kaksipuitteiset ja kaksilasiset, sisään – ja ulos avautuvat. Maalauskorjaus vuonna 2000, työselitys tilakeskuksen arkistossa, öljymaali, rappauskorjauksia ja pellitysten korjauksia

2019 tehdyn kuntotutkimukseen mukaan:

Asbesti- ja haitta-aineet:

- tyttöjen ja poikien WC-tilat (142, 147) sinisten seinälaattojen laasti sisältää asbestia
- alapohjarakenteen (näyte otettu tilasta 115) ohut pikisively sisältää asbestia
- maanvastaisen ulkoseinärakenteen pikisively sisältää asbestia
- 2. kerroksen välipohjarakenteen tervapaperi sisältää PAH-yhdisteitä (20 000 mg/kg), todennäköisesti kaikissa vanhojen osien välipohjarakenteissa on kyseistä tervapaperia
- ullakon välipohjarakenteen (lattian) tervapaperi sisältää PAH-yhdisteitä (11 000 mg/kg)
- vanhojen osien seinämaalit sisältävät yli 1500 mg/kg lyijyä
- kellarin ruskea lattiamaali sisältää lyijyä
- vanhat beiget ovimaalit sisältävät lyijyä

Mikrobivauriot:

Mikrobivaurioita välipohjissa ja osassa kosteusvaurioituneita rakenteita, tarkemmin ks. kuntotutkimus, tässä tiivistetysti:

- liitos laajennukseen, vanhaa materiaalia betonirakenteiden välissä

- paikallisia vaurioita vesipisteisiin tms. liittyen 1.kerroksen siivoustilassa ja wc-tilassa, 2.kerroksen luokkatilat 202 ja 203 vesipisteen kohdalle, keittiössä tiskauspisteen kohdalla

- välipohja-, alapohja- ja yläpohjarakenteissa, välipohjissa täyteen materiaali ja epätiivis pinta puulattian päällä, alapohjissa kosteutta todennäköisesti maaperästä, yläpohjissa materiaali + vanhat vesivuodot

- kahdessa alimman kerroksen muuratussa seinässä (asuntolan kellari ja koulun käytävä 129), maaperästä nousevaa kosteutta

- putkikanaali ja siellä oleva rakennusjäte, lisäksi putkivuoto ja maaperän kosteus

Kosteuskartoitus:

- Asuntolassa kellarikerroksessa seinässä laajempi märkä alue, maaperästä johtuva (B rappu)
- Paikallisia vaurioita vesipisteisiin tms. liittyen 1.kerroksen siivoustilassa ja wc-tilassa, 2.kerroksen luokkatilat 202 ja 203 vesipisteen kohdalle, keittiössä tiskauspisteen kohdalla
- Koulun B-siiven 1.krs tila 150 kosteutta, viereiset tilat kosteutta tilan keskialueella, todennäköisesti maaperästä
- 50-luvun osalla ei välipohjissa juurikaan kosteutta, vain suihkutilojen lähellä tilat 238 ja 246
- 90-luvun laajennuksessa kosteita alueita lattioissa
- Koulun B-siiven keittiössä vesivuotoa, **korjattava kiireellisesti**

Viemäreiden kuvaus:

- salaojat muovia, osin ruukkuputkea
- sadevesiviemärit ja ulkopuoliset jätevesiviemärit muovia, molemmista kohtalaista painumaa
- rakennuksen alla viemärit osin muovia, osin valurautaa
- **korjattava kiireellisesti** rikkoutunut salaojaviemäri, rasvakaivon toiminnan tarkistaminen ja savustuskokeessa todetun viemärivuodon paikallistaminen ja korjaaminen liikuntasalin näyttämön vieressä
- asuinrakennuksen takapihalla salaojassa tukkeumaa, korjataan 1-3 vuoden sisällä
- säännölliset huutelut tarpeen, uudelleen kuvaus 3-5 vuoden päästä
- tonttiviemärin painuman seuraamien ja korjauksen suunnittelu 3-5 vuoden päästä

Kuntotutkimuksen mukaiset korjaustarpeet:

Välittömästi toteutettavat toimenpiteet:

- putkikanaalien ja tuulettuvien alapohjien kulku/tarkastusluukkujen tiivistykset
- alaslaskujen läpivientien tiivistämiset (kuitulähteiden ehkäisy alaslaskuista)
- ruokalan alla olevan vuotavan viemäriputken ja sen liitoksen uusiminen sekä kanaalien puhdistus puumateriaaleista ja irtoveden poisto (ruokalan ja OT 146-151 alta)
- monistustilan 221 putken ympärillä olevan villan poisto
- SK 146:n rättipatterivuodon aiheuttamien vaurioiden ja kosteuksien korjaus tiloissa 146, 143 ja 147 (huom. tilaan tulossa muutoksi tulevissa korjauksissa)
- sisääntulokatoksen vuotavan sadevesiputken korjaus
- putkikanaalien alipaineistus

Peruskorjauksen yhteydessä toteutettavat toimenpiteet:

- sisäpuoliset tiivistyskorjaukset erillisten suunnitelmien
    - ulkoseinien ja alapohjan rakenneliittymät

- putkikanaalien putkiläpiviennit (mm. kaikki asuntolan patteriputket) sekä lattialuukut (mm. ruokala, OT 149, OT 150 ja 116 kuvaamataito)
- hissikuilun sähköputken läpiviennin tiivistys 1.krs alakaton kohdalla
- kaikkien tiivistyskorjausten laadun varmistukset merkkiainekokein

- Tilojen 150 151 ja 162 lattiamaton poistaminen ja kuivatus. Uuden pintamateriaalin valinnassa on huomioitava, että tila on maanvastainen, varmin korjaustapa on maanvastaisen alapohjan uusiminen kokonaisuudessaan

- Yläpohjan alalaattapalkiston eristekerrosten poistaminen ja uuden eristekerroksen asentaminen niillä alueilla, joilla korjausta ei ole vielä tehty

- Välipohjien eristeiden uusiminen vanhalla osalla erillisen korjaussuunnitelman mukaan (ns. varmin korjaustapa) tai vaihtoehtoisesti betonilattioiden osalta halkeamien ja läpivientien tiivistykset, tiivistyksien laadun varmistus merkkiainekokein

- Uuden ja vanhan liitoskohdan tiivistäminen 2.krs lattiassa erillisen suunnitelman mukaan sekä vanhojen ikkunatilkkeiden (pellavarive) poistaminen 1.krs alaslaskutilasta

- Rikkoutuneiden akustiikkalevyjen vaihto uusiin, akustiikkalevyjen läpivientien tiivistykset, alaslaskutilassa olevan mineraalivillan poisto mahdollisuuksien mukaan

- Putkikanaalin puhdistus rakennusjätteestä ja puutavarasta
- Putkien eristys, vanhojen asbestieristeiden purku
- Hissikuilun halkeaman ja valukolojen paikkaukset 1.krs alapohjan tasolla
- Maanvastaisten osien kosteuseristyksen parantaminen
- Vanhan ja uuden osan perustuksen liikuntasauman korjaus
- Puiden ja kasvillisuuden poisto koulun seinustalta
- A-osan länsipäädyn maanpinnan kallistusten korjaus
- Laajennusosan betonisokkelien saumojen korjaus
- IVKH:n ulkopuolen parvekkeen korjaus niin, että se ei kastele ympäröivää seinää
- Tilojen 303 ja 326 ilmanvaihto tulee lisätä mahdollisuuksien mukaan
- Auringon aiheuttamaa lämpötilan nousua etelän puolen tiloissa voi ehkäistä tarvittaessa ikkunakaihtimilla

Huoltojen yhteydessä tehtävät toimenpiteet / yleiset käytännöt:

- On suositeltavaa jatkaa oppilaiden ulkoilua välituntisin sekä tarpeen mukaan ikkunatuuletusta opetustiloissa
- Rikkoutuneiden akustiikkalevyjen vaihtoa uusiin ja akustiikkalevyjen läpivientien asianmukaiset tiivistykset
- Kosteusseurannat kesällä ja/tai loppuvuodesta muutamissa tiloissa, joissa havaittiin pienempiä kosteita alueita, suihkutilat 238 ja 246

<u>Tekniset korjaustarpeet rakennusosittain tiivistetysti:</u>

- **Katto:** Korjattavia yksittäisiä katoksia, pellityksiä
- **Yläpohja**: Pieneläinverkot, eristeiden uusiminen (pieneltä osin uusittu B-siivessä)
- **Välipohjat**: Eristeiden uusiminen 50-luvun koulun välipohjissa, erillishinta mosaiikkibetonilattioille

- **Alapohjat**: Tiivistyskorjauksia, uusitaan tilat 149-166 sekä wc-tilojen ja kenkäsäilytyksen kohdalta koko alapohja ja alustäyttö, kanaalista pintakerrokset
- **Kanaalit:** Kanaalien puhdistus ja tiivistys sekä alipaineistus
- **Ulkoseinät:** Kellarin seinät puhdistetaan ja pinnoitetaan uudelleen vaurioituneelta alueelta, halkeama sisäpihan parvekkeen kohdalla korjataan, eteläsivun halkeamien korjaus; tiivistykset liikuntasaumaan laajennuksen liitososalla, tarkistetaan suunnitteluvaiheessa maanvastaisten ulkoseinien lämmöneristys ja mahdollisen lisäeristyksen tarve
- **Parveke:** Uusitaan/korjataan sisäpihan parvekelaatta
- **Tiivistäminen:** Alapohja ja liittymät tiivistetään
- **Ikkunat:** Ikkunat korjataan ja tiivistetään (tiivistyskorjaus, helojen kunnostus, pintojen maalaus, listoitus), ikkunanpielien ja osin ikkunapenkkien korjaus, pellityksen kunnostetaan/uusitaan, lisätään verhotangot ja paksut verhot
- **Ovet:** Ulko-ovien kunnostus (tiivistyskorjaus, helojen kunnostus, pintojen maalaus, listoitus) Kaikkiin oviin Iloq-lukkopesät. Osa sisäovista uusitaan dB-oviksi, osa kunnostetaan. Salin laajennusosan taiteovi uusitaan; ruokasalin linjaston ympärille lisätään ovia; luokkien ja tilojen välille lisätään lasiaukollisia ovia
- **Maanpinnan kallistukset:** Korjataan kallistukset rakennuksesta poispäin, pääosin kunnossa, paikallisia korjauksia
- **Vedenpoisto, syöksytorvet**: Korjataan paikalliset puutteet
- **Salaojat:** Paikallisia korjauksia ks. kuvaukset
- **Ilmanvaihto:** Paikallisia korjauksia, vanhojen ilmanvaihtohormien tulppaus
- **Piha-alue:** Paikallisia korjauksia toimintojen muutokseen liittyen, sokkelin vierellä kasvillisuuden poisto ja patolevyn lisäys (etelä/itäsivut)
- **Pintamateriaalit:** suuri osa lattioista uusitaan (märkätilojen muovimatot, luokkien linoleum), käytävien ja aulojen mosaiikkibetonilattiat säilytetään ja kunnostetaan, listat maalauskorjataan/uusitaan, akustoinnit uusitaan osin tai kokonaan, laajuus tarkentuu suunnitteluvaiheessa (50-100%), seinäpinnat huoltokäsitellään ja paikoitellen maalauskorjataan (5%), muutosalueilla (mm. keittiö, wc-tilat, kenkäsäilytys) uudet pintamateriaalit
- **Kalusteet:** Kiintokalusteet kunnostetaan luokissa, osassa tiloja uusitaan (30%) liikuntasalin varusteet ja varaston kalusteet uusitaan, rakennusaineiset komerot maalataan ja niiden helat kunnostetaan. Luokkien tauluja uusitaan (50%, osa jo uusittu)

4.2 Rakennuksen tilanne, korjauksen tavoitteet, 1950-luvun rakennus, asuntolasiivet

Rakennetekninen kuvaus (tarkemmin ks. alkuperäiset suunnitelmat ja kuntotutkimus):

- kuten kohta 4.1

2019 tehdyn kuntotutkimukseen mukaan:

Asbesti- ja haitta-aineet:

- kuten kohta 4.1

Mikrobivauriot:

- Paikalliset vauriot kellarin seinässä (maaperästä tuleva kosteus) ja välipohjassa (orgaaninen eriste) ks. kuntotutkimus

Kosteuskartoitus:

- Asuntolassa kellarikerroksessa seinässä laajempi märkä alue, maaperästä johtuva (B rappu)

Viemäreiden kuvaus:

- kuten kohta 4.1

Kuntotutkimuksen mukaiset korjaustarpeet:

Välittömästi toteutettavat toimenpiteet:

- putkikanaalien ja tuulettuvien alapohjien kulku/tarkastusluukkujen tiivistykset
- putkikanaalien alipaineistus

Peruskorjauksen yhteydessä toteutettavat toimenpiteet:

- sisäpuoliset tiivistyskorjaukset erillisten suunnitelmien
    - ulkoseinien ja alapohjan rakenneliittymät
    - putkikanaalien putkiläpiviennit (mm. kaikki asuntolan patteriputket)
- Väli- ja yläpohjien eristekerroksen uusiminen erillisen korjaussuunnitelman mukaan
- Vesivahingon syiden poisto kellarin märän seinän kohdalla. Tiiliseinien vauriokohtien pinnoitteiden poisto/jyrsintä puhtaalle pinnalle ja koneellinen kuivaus. Kosteusalueiden laajuus tarkennettava ennen purkutöitä.
- Putkikanaalin puhdistus rakennusjätteestä ja puutavarasta
- Putkien eristys, vanhojen asbestieristeiden purku

Tekniset korjaustarpeet rakennusosittain:

- **Katto:** -
- **Yläpohja**: Pieneläinverkot, eristeiden uusiminen
- **Välipohjat**: Välipohjien eristeiden poisto tulevien asuntolasiiven korjausten yhteydessä
- **Alapohjat**: mahdolliset alapohjan korjaukset tulevien asuntolasiiven korjausten yhteydessä
- **Kanaalit:** Kanaalien puhdistus ja tiivistys sekä alipaineistus kiireellisenä, alapohjaonteloon tyhjennys, tuuletus ja alipaineistus

- **Ulkoseinät ja väliseinät:** Kellarin seinät puhdistetaan ja pinnoitetaan uudelleen vaurioituneelta kohdalta, julkisivun halkeamien tilannetta seurataan, korjataan tarvittaessa tulevien korjausten yhteydessä
- **Parveke:** Kunnon tarkistus ja mahdolliset korjaukset tulevien asuntolasiiven korjausten yhteydessä
- **Ikkunat:** -
- **Ovet:** Kaikkiin oviin Iloq-lukkopesät.
- **Maanpinnan kallistukset:** -
- **Vedenpoisto, syöksytorvet**: -
- **Salaojat:** Paikallisia korjauksia ks. kuvaukset
- **Ilmanvaihto:** -
- **Piha-alue:** Pihan lämpötolppien ja varusteiden osittainen uusiminen tulevien asuntolasiiven korjausten yhteydessä
- **Pintamateriaalit:** -
- **Kalusteet:** -

4.3 Rakennuksen tilanne, korjauksen tavoitteet, 1990-luvun laajennus

1990-luvun laajennusosa:

Rakennetekninen kuvaus:

- Anturat: Maanvaraiset anturat, eriste ja kuorielementti ulkoseinälinjoilla, ja pilariperustukset rakennusrungon sisällä
- Sokkelit: Paikalla valettu
- Alapohja: Ryömintätilallinen, ontelolaatta ja lämmöneriste
- Välipohjat: Ontelolaatasto, teräsbetonipintavalu
- Yläpohja: Ontelolaatasto, höyrysulku, lämmöneristekerrokset, ontelotila, aluskate, laudoitus+ kattotuolit, konesaumattu peltikate
- Kantavana rakenne: Kantavat teräbetoniseinät ulkoseinäliljoilla, teräsbetonipilarit ja teräsliittopalkit
- Ulkoseinät: Teräsbetoniset sisäkuorielementit, ulkokuoressa lämpörappaus
- Väliseinät: Tiilimuuraus
- Ikkunat: Kolmilasiset umpiolasi-ikkunat

2017 tehdyn kuntoarvion mukaan laajennusosa on aistinvaraisen arvion perusteella hyvässä kunnossa, mutta pintamateriaalit ovat pääosin tyydyttävässä kunnossa. Luokkien vesipisteissä ja akustolevyissä havaittiin paikoin tummumaa tai kulumaa. Rakenteissa havaittiin paikoin (opetustilat 112 ja 113 sekä tuulikaapin ja laajennusosan liittymä) elementtirungon liikkeistä ja muurattujen väliseinien ja väestönsuojan liikevaran puuttumisesta johtuvia halkeamia, jotka tulisi korjauksessa tiivistää ilmatiiviiksi. Sisätiloissa havaittiin paljon saumamassalla saumattuja liitoskohtia, jotka olivat maalamattomia ja likaantuneita. Ulkoseinissä oli joitakin mahdollisesti kosteuden aiheuttamia jälkiä, jotka suositellaan tutkittavaksi tarkemmin.

2019 tehdyn kuntotutkimukseen mukaan:

Mikrobivauriot:

- mikrobivaurio tilassa 200, liittymä 50-luvun osalle (orgaanista materiaalia betonirakenteiden välissä)

Kosteuskartoitus:

- kosteita alueita lattioissa ks. kosteuskartoitus

Viemäreiden kuvaus:

- tonttiviemärin painuman seuraamien ja korjauksen suunnittelu 3-5 vuoden päästä

Kuntotutkimuksen mukaiset korjaustarpeet:

Välittömästi toteutettavat toimenpiteet:

- alaslaskujen läpivientien tiivistämiset (kuitulähteiden ehkäisy alaslaskuista)
- sisääntulokatoksen vuotavan sadevesiputken korjaus

Peruskorjauksen yhteydessä toteutettavat toimenpiteet:

- sisäpuoliset tiivistyskorjaukset erillisten suunnitelmien
    - ulkoseinien ja alapohjan tiivistykset
    - kaikkien tiivistyskorjausten laadun varmistukset merkkiainekokein
- Muovi/kumimattopinnoitteisten betonilattioiden mattojen poisto ja jyrsintä puhtaalle betonipinnalle. Betonilaattojen kuumennus + tuuletus. Kosteusalueiden laajuus tarkennettava ennen purkutöitä.
- Vanhan ja uuden osan perustuksen liikuntasauman korjaus
- Laajennusosan betonisokkelien saumojen korjaus
- Tilojen 303 ja 326 ilmanvaihto tulee lisätä mahdollisuuksien mukaan
- Alaslaskuissa suositellaan mineraalivillan kapselointia

Huoltojen yhteydessä tehtävät toimenpiteet / yleiset käytännöt:

- Rikkoutuneiden akustiikkalevyjen vaihtoa uusiin ja akustiikkalevyjen läpivientien asianmukaiset tiivistykset

Tekniset ja toiminnalliset korjaustarpeet rakennusosittain:

- **Salaojat:** -
- **Sokkelit**: halkeamia liitososassa 50-luvun osaan sekä liikuntasaumoissa, korjataan/tiivistetään
- **Yläpohja:** Aluskate kuntoarvion mukana naulattu rikki, seurataan säännöllisesti, koska käyttöikää vielä katteella, ei uusita vielä, ellei ilmene vuotoja
- **Ikkunat:** -
- **Ovet:** Iloq- lukkojen / lukkopesien vaihto kaikkiin oviin. Oven karmien maalaus, kynnysten lakkaus, lisätään pako-ovia
- **Tiivistäminen:** Tiivistyskorjauksia halkeamiin sekä alapohjan ja lattian liittymiin, ikkunoiden ja läpivientien liittymiin
- **Maanpinnan kallistukset:** Korjataan paikalliset puutteet
- **Vedenpoisto, syöksytorvet**: Korjataan paikalliset puutteet
- **Ulkoportaat:** Rakennetaan uusi sisäänkäyntitaso ja portaat eteläpäädyn sisäänkäyntiin tuulikaapin laajentuessa nykyiselle sisäänkäyntitasolle
- **Sisäänkäyntikatos:** Korjataan paikalliset puutteet
- **Pintamateriaalit:** Uusitaan lattiat pääosin laajennusosan tiloissa, laajuus tarkentuu suunnitteluvaiheessa, poistetaan vanhat materiaalit paljaalle betonille, lattiat kuivataan ja pinnoitetaan kapseloivalla tuotteella, alakattojen akustoinnit uusitaan, pelkät levyt, ei listoja; huoltomaalaus, paikallisia maalauskorjauksia

- **Kalusteet:** ei muutoksia kalusteissa, uusitaan tai siirretään osa taulukalusteista (30%)

4.4 Rakennuksiin tehdyt aiemmat korjaukset

Kouluun on tehty laajempia muutostöitä vuosina 1964, 1981 ja 1982 ja sitä on perusparannettu vuonna 2004 lähinnä ilmanvaihdon ja teknisten järjestelmien osalta. Asuntola peruskorjattiin vuonna 2003. Peruskorjauksen yhteydessä uusittiin ikkunat, laajennettiin märkätiloja ja uusittiin kalusteet ja pintamateriaaleja. Viime vuosina kouluun on tehty pienempiä ylläpitokorjauksia ja muutamia väliseinämuutoksia. Laajennusosa koululle on rakennettu vuonna 1996. Ennen laajennusosaa pihapiiriin kuului 60-luvulla rakennettu elementtikoulu.

4.5 Yleiset tavoitteet ja vaatimukset

Kaikessa suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomiota sekä tilojen ja materiaalien käyttäjäturvallisuuteen, että rakentamisen aikaiseen työturvallisuuteen. Pintamateriaaleilla M1-luokitus.

Hankkeessa on kaikissa vaiheissa nimetty turvallisuuskoordinaattori, joka vastaa työmaan turvallisuudesta sekä työsuojeluvaltuutettu, joka huolehtii toiminnan turvallisuuden näkökohtien huomioimisesta.

Suunnittelun yhteydessä laaditaan käyttäjille ohjeistus tilojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä.

Hankeen suunnittelu ja toteutus tehdään tietomallipohjaisesti noudattaen Vantaan kaupungin Tilakeskuksen Tietomallintamisen ohjeita. Tietomalleja hyödynnetään suunnitelmien laatimisen lisäksi mm. visualisoinnissa, törmäystarkasteluissa ja määrä- ja kustannuslaskennassa.

Ennen suunnitteluvaiheetta rakennus laser-keilataan ja suunnitteluvaiheessa kohteesta laaditaan ajantasamalli.

4.5.1 Elinkaari- ja energiatehokkuustavoitteet

Peruskorjattavien rakennusten korjaustöillä tavoitellaan julkisivujen osalta 40 vuoden, vesikaton 50 vuotta ja vedeneristys laatoituksen alla 30 vuoden kunnostussykliä. (Kunnostussyklit täsmentyvät suunnitteluvaiheen yhteydessä). Pintamateriaalien osalta kunnostussykli määräytyy materiaalin laadun ja käytön mukaan. Korjausalueilla ja korjattavista rakenteista poistetaan asbesti- ja muut haitta-aineet.

Energiansäästötavoitteet määritellä yhdessä tilaajan kanssa suunnitteluvaiheessa, rakennuksen korjaus- ja muutosaste huomioiden. Rakennus on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, korjaukset ovat lähinnä teknisiä korjauksia, ja siihen tehdään joitakin paikallisia käyttötarkoituksen muutoksia. Korjauksiin ei sovelleta uudisrakentamisen tavoitteita energiankulutuksen osalta. Rakennuslupavaiheen energiatarkastelu sovitaan suunnitteluvaiheessa rakennuslupaviranomaisen kanssa.

4.5.2 Ääniolosuhteet

Sisätilojen ääniolosuhteet uusien akustointien ja rakennusosien osalta suunnitellaan Ympäristöministeriön asetusrakennuksen ääniympäristöstä 796/2017 -mukaan. Akustinen luokka standardi SFS 5907 (Rakennusten akustinen luokitus) mukaan on Vantaan tilakeskuksen ohjeistuksen mukainen.

4.5.3 Puhtaus

Kaikki käytettävät materiaalit ja tilaratkaisut toteutetaan mahdollisimman kestävistä, tehokkaista ja edullisesti ylläpidettävistä tuotteista, kulttuurihistoriallisesti merkittävässä rakennuksissa rakennusten alkuperäistä henkeä ja ilmettä kunnioittaen.

Rakennuksien tulee olla kaikilta osin helposti puhtaana pidettäviä ja julkisen tilan kulutusta kestäviä.

Rakennusaikainen puhtausluokka P2.

4.5.4 Palotekniset vaatimukset

Rakennusten paloluokka on 90-luvun laajennuksen osalta P1 / palonkestävä.

4.6 Rakennetekniset tavoitteet

Rakennustekniset tavoitteet on esitetty kohdassa 4.1, 4.2 ja 4.3.

4.7 LVIA- tekniset tavoitteet

LVIA-JÄRJESTELMÄT

Yleistä

Järjestelmien tekninen kunto on kokonaisuutena tyydyttävää tasoa. Laajamittaisemmat järjestelmien uusimistoimet ajoittuvat käyttöteknisen iän loppupäähän, eikä sisälly tähän hankesuunnitelmaan.

Hankesuunnitelmassa järjestelmiin esitetyt toimenpiteet kohdentuvat tilamuutoksista johtuviin tarpeisiin, sekä osin toiminnallisuuden, sekä osassa tiloja sisäilmaolosuhteiden parantamiseen. Tilamuutosten sisältö on esitetty hankesuunnitelman osana. Muita keskeisiä toimenpiteitä ovat kellarin, alustatilojen ja huoltotunnelin tuuletustoimintojen parantaminen.

Muuta; Kohteeseen on tehty useita selvityksiä ja kartoituksia.

Lämmitysjärjestelmät

Kiinteistön lämmitysjärjestelmät on liitetty kaukolämpöverkoston piiriin. Lämmönjakokeskus sijaitsee vanhan rakennusosan kellaritiloissa.

Lämmönjakokeskus sisältää erilliset levylämmönsiirtimillä varustetut lämmityslaitteet varusteineen; vesikiertoiselle patterilämmitysjärjestelmälle, ilmanvaihdon lämmitykselle, sekä lämpimän käyttöveden valmistukselle.

Lämmitysverkosto on jaettu säätöpiireihin.

Lämmönsiirtokeskusta ei uusita hankkeessa, vaan myöhemmin erillishankkeena, tai osana muuta hanketta, käyttöteknisen iän loppupäässä.

Putkiston materiaali on teräsputki.

Lämmityspatterit ovat pääosin radiaattorilämmityspattereita, osin elementtipattereita.

Patteriventtiilit ovat pääosin esisäädettäviä termostaattisääteisiä patteriventtiileitä.

Lämmitysjärjestelmien kunto on kokonaisuutena tyydyttävä.

Toimenpiteet

- Verkoston osina on vielä jonkin verran vanhoja verkoston käsipyörätoimisia luisti- ja lautasventtiileitä, sekä muutama tyhjennysventtiili, jotka uusitaan.
- Patteriventtiileitä uusitaan tarpeen mukaisesti (esim. jos termostaatti puuttuu, tai se on rikki). Kellarin alueella on muutamia uusittavia verkoston sulku- ja tyhjennysventtileitä. Käsipyörä- ja luistiventtiilit uusitaan kaikki.
- Lämpöjohdot eristämättömät osat eristetään ja pinnoitetaan putkikanaalissa.

Vesi- ja viemärijärjestelmät

Kiinteistö on liitetty HSY:n vesi- ja viemäriverkostoon.

Alkuperäisten rakennusosien vesi- ja viemärijärjestelmät on uusittu vuonna 2005. Laajennusosalla vesi- ja viemäriverkostot ovat rakennusajalta, vuodelta 1995.

Vesijohtoputkisto on tehty pääosin kupariputkesta.

Viemäriputkistot ovat muovi- ja valurautaviemäriputkea. Piha-alueella on jonkin verran alkuperäisiä betonivalmistteisia putkia.

Pesuallassekoittajat ovat pääosin yksiote sekoittajia. Suihkusekoittajat ovat termostaattisäätеisiä.

Vesijohtoverkkoon on liitetty pikapalopostikaappeja.

Vesi- ja viemärikalusteet ovat pääosin keraamisia, keittiön ja kerrosten rst-tiskipöytäkalusteita lukuun ottamatta.

Toimenpiteet

Vesi- ja viemärijärjestelmille kohdentuu lisä- ja muutostöitä, johtuen tilamuutoksista; esim. ensimmäisen kerroksen aulatilojen viereen rakennetaan wc-tiloja, jotka varustetaan vesi- ja viemärikalusteilla.

Rakennusosia yhdistävässä putkikanaalissa on esiintynyt vettä. Kanaaliosuudelle rakennetaan lattiaan upotettava pienperusvesipumppaamo. Paikka sijaitsee asuntolan ja koulun välisellä kanaaliosuudella. Rakennusosaa lähimpänä olevan salaojituksen toimivuus, ja niiden korko suhteessa kanaalin pohjakorkoon tarkastetaan.

Kaikki alkuperäiset vanhat käytöstä poistetut näkyvät viemäriosuudet puretaan, ja tarvittavat tulppaukset tehdään ilmavuotojen ehkäisemiseksi. Vanhan rakennusosan rakennuksen sisäpuolelle ei saa jäädä vanhoja vesi- ja viemärijohtoja. Käytöstä poistetut johdot puretaan, ja mahdolliset käytössä olevat rakennusaikaiset putket uusitaan (mikäli niitä on vielä käytössä).

Kuvausten ja selvityksen mukaan viemäreissä esiintyy painaumia, ja osaan putkisto-osuuksia on kasvanut juuria.

Jäte- ja sadevesiputkistot, sekä kaivot puhdistataan projektin osana. Ulkojohdot, joissa selvityksen mukaan esiintyi juuristoa tai suurimmat painaumat uusitaan.

Kattosadevesisyöksyjen ja sadevesiviemärin liitospaikat ja syöksyputket korjataan niin, ettei vesi roisku rakenteisiin. Kattosadevedet, jotka on liitetty sv-järjestelmään ilman ’katkoa’ kor-

jataan tai muutetaan niin, että kattosyöksyn ja sv-järjestelmän liittymäpaikka päästään tarkastamaan. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi asentamalla liitoskohdan yläpuolelle tarkastusluukku.

Keittiön rasvaneroitin tyhjennetään, puhdistetaan ja tarkastetaan. Rasvaneroittimen viemärit puhdistataan. Työn jäljiltä rasvaneroitin täytetään puhtaalla vedellä.

Ruokalan alapuolella olevat putkirikot tulee korjata 'pikatyönä', uusimalla vanhat putkiosat.

Sekoittajia huolletaan ja uusitaan 'tarvelähtöisesti', vuosihuollon yhteydessä.

Ilmanvaihtojärjestelmät

Kiinteistössä on pääosin koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihtojärjestelmä. Järjestelmien kunto on pääosin tyydyttävä. Toiminnallinen taso pienessä osaa tiloja käyttäjämääristä johtuen osin välttävä.

Kanavistot on tehdasvalmisteisia kuumasinkittyjä kierresaumakanavaa, osin suorakaiteen muotoista kuumasinkittyä kanavaa.

Koneellisen tulo- ja poistoilmanvaihdon tehdasvalmisteiset päätelaitteet ovat erityyppisiä.

Ilmanvaihtojärjestelmiin ei kohdennu kokonaisuutena laajamittaisia uusimistoimia, vaan ne ajoitetaan suunnitellusti järjestelmien käyttöteknisen iän loppupäähän.

Ilmanvaihdon painesuhteet;

Käyttöaikojen ulkopuolella tuuletus tulisi toteuttaa jaksottaisella tuuletustoiminnolla. Aikaisemmin on ollut tapana toteuttaa tiloja ilman vaihtuvuus pelkästään wc-tilojen poistoilmanvaihdolla, mistä kohdistuu tiloihin alipaineisuutta. Tällöin poistoilmanvaihdon vaatima korvausilma saattaa johtua tiloihin hallitsemattomasti rakenteiden kautta. Alustatilojen ja kanaalin läpiviennit käyttäjätiloihin tulisi tiivistää huolellisesti ilmavuotojen välttämiseksi.

Käyttötilojen tulisi olla paineneutraali. Kerrosten tulo- ja poistoilmamäärän tulisi olla samaa tasoa. Alustatiloissa tulisi olla lievä alipaineistus ympäröiviin tiloihin nähden.

Toimenpiteet

- Ilmanvaihtojärjestelmät puhdistetaan kokonaisuudessaan; kone- ja kanavaosat, kanavistot, päätelaitteet, tulo- ja poistoilmakammiot. Puhdistustöiden yhteydessä varmistetaan, ettei mikään ilmanvaihtojärjestelmän osa sisällä pinnoittamattomia materiaaleja, mistä voisi irrota kuituja/partikkeleita ilmanvaihtoon.
- Ilmanvaihdon suodattimet vaihdetaan.
- Ilmanvaihtokoneiden järjestelmien ohjaukset ja toiminnot testataan, aikatoiminnot tarkastetaan.
- Ilmamäärät mitataan ja säädetään, opetus- ja kerrostilojen ilmanvaihto vakautetaan paineneutraaliksi, lievä alipaineisuus sallitaan.

- Tilojen tuuletus käyttöaikojen ulkopuolella; Jatkossa aikaistetulla ja myöhennetyllä ilmanvaihdolla, ja ’jaksottaiskäytöllä’, ei yksistään likaisten tilojen poistoilmanvaihdolla. Ensimmäisen kerroksen ilmanvaihto tarkastellaan ja suunnitellaan toimimaan siten, että likaisten tilojen poistoilmanvaihdolle varataan vastaava määrä korvausilmaa, tuomalla korvausilma wc-tiloihin, tai tilojen lähialueelle. Tiloja varten voidaan rakentaa ko. tiloja palveleva oma erillinen esim. ristivirta lämmön talteenotolla varustettu koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto.
- Keittiön ilmanvaihtoa parannetaan. Ilmamäärää tulee voida lisätä tilasta käsin ’tehostustoimintokytkimestä’.
- Ruokalatilojen laajenemisesta johtuu pieniä kanavamuutoksia ja päätelaitteiden siirtoja (ilmanjaon parantamiseksi).
- Tiloissa, joissa on havaittu korkeita hiilidioksidipitoisuuksia, korjataan tilannetta lisäämällä tilojen ilmamäärää, kasvattamalla ilmavaihtokoneen ilmamäärää (’mahdollisuuksien rajoissa’). Muutosten jälkeen ilmanvaihtokoneen palvelualueen ilmanjako säädetään.
- Huolto- ja putkikanaalit alipaineisuus ja riittävä korvausilman saanti varmistetaan. Kaikki läpiviennit tiivistetään huolella ilmavuotojen minimoimiseksi. Mikäli nykyisiä rakenneaineisia hormeja hyödynnetään poistoilmakanavoinnin lisänä, tulee hormi pinnoittaa ilmavuotojen ehkäisemiseksi. Alustatilojen ja kanaalin tasainen tuulettuminen varmistetaan. Rakennettava tuuletustoiminto kattaa kaikki alustatilojen osat.

  Suunnitelmien mukaan 90-luvun laajennuksen alustatiloja varten on jo rakennettu koneellinen tuuletusjärjestelmä, jossa korvausilma otetaan käyttäjäkerroksen puolelta. Mutta alustatilan ja käyttökerrosten välillä ei saisi olla ilmayhteyttä, vaan alustatilat ja kanaalin tulisi olla muista tiloista kokonaan erillinen ilmanvaihtovyöhyke, jossa alustatilojen kattava ilmanvaihtuvuus toteutuu. Alustatilan ilmanvaihtoa palveleva ratkaisu suunnitellaan siten, että eriytymisvaade toteutuu. Tällöin alustatilojen ilmaa ei pääse johtumaan käyttäjätilojen puolelle olosuhteissa, joissa rakennuksen painesuhteet muuttuisivat (erinäisistä syistä johtuen). Korvausilman ei saa olla lämmittämätöntä ulkoilmaa, vaan sitä tulee lämmittää rakenteiden jäähtymisen ja sitä kautta kondensoitumisriskin välttämiseksi.

  50-luvun osalle alustatiloihin ja kanaaleihin lisätään koneellinen ilmanvaihto.
- Yleisesti; vanhoihin hormeihin kohdentuvat toimenpiteet määritetään yhdessä rakennesuunnittelijan kanssa, lähtökohtaisesti tulpataan.
- Purunpoistopuhallin uusitaan.
- Ikkunoista johtuvaa aurinkokuormaa pyritään vähentämään rakenteellisin keinoin, esim. kaihtimet (arkkitehti määrittää).
- Terveydenhoitajan tilojen ilmanvaihtoa parannetaan.
- Yhteisraitisilmakammion toimivuutta parannetaan ’sääherkkyyden’ osalta, parantamalla otsapinnan virtauksen laminaarisuutta ja varustamalla kammion ilmanotto ’lumisiepparilla’.

Rakennusautomaatiojärjestelmät

Kohteessa on DDC pohjainen kiinteistöautomaatio. Valvonta-alakeskukset sijaitsevat lämmönjakohuoneessa ja ilmanvaihdon konehuoneissa.

Järjestelmien automaatiojärjestelmälle ei kohdenneta projektin osana laajamittaista uusimista. Järjestelmä uusiutuu myöhemmin laajamittaisesti laitekannan uusimisen osana, tai myöhemmin erillisprojektina.

Jäähdytysjärjestelmät

Kiinteistössä on jäähdytyslaitta keittiön kylmätoiminnoille.

Toimenpiteet

- Tilojen aurinkokuormaa pyritään pienentämään kohdistamalla toimenpiteitä, joilla alueelle ikkunoista johtuvaa aurinkokuorman vaikutusta vähennetään (arkkitehti määrittää tavan)
- Keittiötiloihin järjestetään jäähdytystoimintoja, joko ilmanvaihdon jäähdytyksellä, tai kiertoilmajäähdyttimellä. Keittiön käytettävissä oleva pinta-ala katossa ja lattiatasossa on pieni. Suunnittelun osana tarkastellaan vaihtoehtona korvata nykyinen ilmanvaihto ”ilmastoidulla kattoratkaisulla”, joka käsittää jäähdytyksen. Jäähdytetyn ilman kanavistojen tulee olla eristettyjä. Kun keittiön kylmälaitteita uusitaan tulevaisuudessa, tulee tällöinkin varmistaa, että hankittavien laitteiden kompressori/lauhdutinyksiköt sijoitetaan tilan ulkopuolelle, ei keittiötiloihin.

Jäähdytystoimintojen vaihtoehtoiset toteutustavat määritetään suunnittelutyön osana.

Jäähdytys- ja lämmityksen päällekkäistoiminto estetään järjestelmäratkaisun suunnittelu- ja toteutusratkaisulla.

MUUTA

Kanaalista poistetaan kaikki näkyvillä olevat käytöstä poistetut järjestelmäosat, ja tehdään tarvittavat tulppaukset. Toteutuksessa varaudutaan siihen, että kanaali ja kellaritiloissa saattaa olla asbestia sisältäviä järjestelmäosia, jotka poistetaan hankkeen osana asbestityönä.

Kiinteistö kuuluu ESKO energian säästö hankkeeseen, ja järjestelmämuutoksista tiedotetaan ja niistä sovitaan palveluntuottajan kanssa.

4.8 Sähkötekniset tavoitteet

Yleistä

Kiinteistön vanhan osan sähkötekniikka on pääosin 1980-luvulta ja laajennusosan sähkötekniikka on 1990-luvulta (alkuperäistä). Vuonna 2005 valmistui LVIA-perusparannus, jolloin LVIA-järjestelmiin ja -tiloihin liittyvää sähkötekniikkaa uusittiin. Asuntolasiiven sähkötekniikka uusittiin vuonna 2002. Lisäksi rakennuksessa on tehty pieniä korjaus- ja muutostöitä, jolloin sähkölaitteita on uusittu sekä asennuksissa tehty muutostöitä.

Kiinteistön sähkötekniikkaa uusittaan, muutetaan ja täydennetään rakennus-, tilojen käyttötarkoitus- ja LVIA-muutosten edellyttämässä laajuudessa. Lisäksi vanhaa sähkötekniikkaa uusitaan jäljempänä esitetyssä laajuudessa.

Sähköteknisten laitteiden valinta- ja hankintaperusteissa tulee tavoitella energiatehokkuutta, kestävyyttä, helppokäyttöisyyttä ja laadukkuutta. Laitevalinnoissa tulee pyrkiä valitsemaan yleisesti saatavilla olevia laitteita ja käyttämään tunnettuja laitetoimittajia.

Suunnittelun tulee olla laadukasta ja pohjautua tilaajan ja käyttäjien kanssa neuvoteltuihin ratkaisuihin, laskelmiin ja kokemukseen. Suunnittelijan on voitava perustella suunnitteluratkaisut yllä mainittujen kriteerien perusteella.

Aluesähköistys ja liittymät:

Rakennuksen nykyiset sähkö-, tietoliikenne- ja kiinteistöautomaatioliittymät säilytetään. Videovalvontajärjestelmä liitetään kaupungin keskitettyyn videovalvontajärjestelmään.

Piha-alueiden, katosten ja ulkoseinustojen valaisimet uusitaan. Asennetaan pääsääntöisesti nykyisille paikoille. Ilmeisesti käytössä on vielä elohopeahöyry- ja hehkulamppuja. Lisäksi ulkoalueiden valaistusta muutetaan ja täydennetään pihatöiden edellyttämässä laajuudessa.

Autolämmityspistorasiakotelot uusitaan.

Sähkönjakelu ja keskukset

Nykyisissä sähkökeskuksissa tehdään muutostöistä aiheutuvat täydennykset ja muutokset. Nykyiset kaapelit hyödynnetään pääosin. Uutta kaapelointia asennetaan vain tarpeen mukaan.

Pääkeskuksen merkinnät ja käyttöpiirustukset (myös laminoidut) uusitaan ja täydennetään. Maadoitusmerkinnät täydennetään sekä tilaan hankitaan ajantasainen maadoituskaavio.

Näyttämön AV-keskus ja keittiön keskus (huomioidaan kustannusarviossa) uusitaan. Keittiökeskuksen uusimistarve varmistetaan suunnitteluvaiheessa.

Johtotiet:

Koulun nykyiset johtotiet säilytetään. Uusia johtoteitä (johtokanavia, sähkölistoja, valaisinripustuskiskoja) lisätään muutosalueille tarvittavin osin.

Uudet johtotiet ovat tehdasvalmisteisia ja metallirakennetta. Johtoteiden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ääni- ja paloteknisiin eristyksiin. Näkyvillä osuuksilla johtotiet ovat valkoiseksi maalattua mallia.

Johdot ja niiden varusteet:

Rakennukseen asennetaan kaapeleita ja johtoja jotka palvelevat mm. seuraavia käyttötarkoituksia:

- Maadoituksia/ukkossuojauksia. Osa maadoitusjohtimista hyödynnetään
- Voimavirtalaitteita esim. keittiökojeita
- Valaistusta ja pistorasioita
- Tele- ja turvajärjestelmiä
- LVIA-laitteita

Kaapeleihin tulee päästä käsiksi kohtuudella korjaustöiden valmistumisen jälkeen. Esim. uusissa väliseinissä ei käytetä putketonta asennusta. Läpiviennit tulee tiivistää hyvin ja kylmien sekä lämpimien tilojen välisiä läpivientejä tulee välttää.

Muutosalueilla vanhat sekajärjestelmän (TN-C-S ja TN-C) johdot ja kalusteet kuten pistorasiat uusitaan nykypäivän vaatimusten edellyttämälle tasolle (TN-S).

Valaistusjärjestelmät:

Valaistus uusitaan soveltuvin osin niillä alueilla missä alakattoja uusitaan ja tehdään seinä- sekä käyttötarkoitusmuutoksia. Muutoin nykyinen valaistus säilytetään. Pistorasioita ja valaistuskytkimiä/painikkeita siirretään sekä täydennetään käyttötarkoitus- ja tilamuutoksien mukaisesti.

Valaistustasojen mitoituksissa muutosalueilla tulee noudattaa soveltaen standardin SFS-EN 12464-1 suosituksia.

Valaisinvalinnoissa ja sijoituksissa tulee huomioida uuden oppimisympäristön edellyttämät seikat.

Ulkovalaisimiksi valitaan heti syttyvät energiatehokkaat (Led) valaisimet.

Nykyiset kaapelit hyödynnetään pääosin. Uutta kaapelointia asennetaan vain tarpeen mukaan.

Nykyisten käyttöön jäävien valaisinten valolähteet uusitaan (paitsi Esco-hankkeessa uusitut).

Yleiskaapelointijärjestelmä (atk, puhelin, luokkien AV, videovalvonta):

Rakennuksen nykyinen yleiskaapelointijärjestelmä säilytetään ja siihen tehdään tarvittavat muutokset ja täydennykset rakennustöiden edellyttämässä laajuudessa. Lisäksi muutamia pistorasioita lisätään niihin tiloihin (kuten käytäville), jotka otetaan opetuskäyttöön.

Langattoman lähiverkon verkon (wlan) tukiasemille asennettaan muutama lisäpistorasia ruokalaan sekä koulun pihan puolelle ulos sisäänkäynnin läheisyyteen mm. opetustarkoitusta varten.

Yhteisantennijärjestelmä:

Rakennuksen yhteisantennijärjestelmä säilytetään ja siihen tehdään tarvittavat muutokset rakennustöiden edellyttämässä laajuudessa. Antennivahvistin/vahvistimet uusitaan, mikäli se/ne ei sovellu lähitulevaisuudessa tapahtuville taajuusmuutoksille.

Äänentoisto- AV- ja kuulutusjärjestelmät:

Rakennuksen keskusradiojärjestelmä uusitaan kokonaisuudessaan. Lisäksi tiloihin missä on ollut kuuluvuusongelmia, lisättään kaiuttimia.

Opetustiloihin rakennetaan pako-ovia, joista osa osuu nykyisille tauluseinille. Tauluseinillä on AV-tekniikan laitteita ja kaapelointia, jotka joudutaan siirtämään eri seinälle tai opetustilojen AV-tekniikka (isot kosketusnäytöt, lähiprojektorit) uusitaan vastaamaan nykyisen oppimisympäristön vaatimuksia.

Liikuntasalin AV- järjestelmä uusitaan.

Ruokala varustetaan kuulorajoitteisia palvelevalla induktiosilmukkajohdotuksella tai kaiutinjärjestelmällä (frontrow tai vastaava).

Ajannäyttöjärjestelmä:

Rakennuksen ajannäyttöjärjestelmä (keskuskello) säilytetään ja siihen tehdään tarvittavat muutokset/täydennykset rakennustöiden edellyttämässä laajuudessa.

Inva- WC-hälytysjärjestelmä:

Inva-WC-tilat varustetaan tilakohtaisella hälytysjärjestelmällä.

Soittokellot, varattu-valot ja sisäänpyyntölaitteet:

Suunnitteluaikana sovittavat sisäänkäynnit varustaan soittokelojärjestelmällä.

Kiinteistöautomaatiojärjestelmä:

Rakennuksenkiinteistövalvontajärjestelmää laajennetaan/muutetaan LVIA- teknisten muutostöiden edellyttämässä laajuudessa. Järjestelmällä ohjataan taloteknisiä laitteita, kerätään mittauksia ja välitetään hälytystietoja.

Rikosilmoitusjärjestelmä:

Rakennuksen rikosilmoitusjärjestelmä säilytetään ja siihen tehdään tarvittavat muutokset/täydennykset rakennustöiden edellyttämässä laajuudessa.

Videovalvontajärjestelmä:

Rakennus varustetaan IP-pohjaisella videovalvontajärjestelmällä, joka korvaa nykyisen järjestelmän. Nykyinen kaapelointi säilytetään soveltuvin osin.

Kulun- ja ovivalvontajärjestelmät:

Nykyiset sähkölukot säilytetään. Moottorilukkoja ohjataan kiinteistöautomaatiosta sekä kouluisännän tilan ohjauskeskuksesta.

Merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä:

Vanhan osan merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä uusitaan.

Paloilmoitinjärjestelmä:

Rakennus varustetaan automaattisella osoitteellisella analogisella paloilmoitinjärjestelmällä mikäli rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät.

Savunpoistojärjestelmä:

Rakennus varustetaan savunpoistojärjestelmällä mikäli rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät.

Koneet, laitteet ja erityisjärjestelmät:

Nykyinen räystäslämmityskaapelointi uusitaan.

Uusille keittiölaitteille, hissille, yms. asennetaan sähköliitännät.

Rakennus varustetaan aurinkosähköjärjestelmällä. Järjestelmän mitoitetaan siten, että energian tuotto käytetään kokonaisuudessaan rakennuksessa.

4.9 Toteutukseen liittyvät tavoitteet

Rakennus-, rakenne-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita rakennusfysikaaliseen toimintaan, ulkovaipan sisäpinnan tiiveyteen, sisäilman laatuun, valaistukseen sekä äänenvaimennukseen (akustiikkaan) ja äänieristykseen.

4.10 Rakennustyön aikaiset vaatimukset

Hankkeessa noudatetaan Kuivaketju 10 -toimintamallia (http://kuivaketju10.fi/) ja hankkeeseen määrätään kosteuskoordinaattori suunnittelun tilaamisvaiheessa rakennusten käyttöönottoon asti.

Mahdolliset vesikatto työt tehdään säänsuojan alla.

5 PTS

Kuntotutkimuksen ja putkistojen kuvauksen mukaan tonttiviemäreiden kuntoa seurataan. Putkisto huudellaan säännöllisesti. Asuntoalasiiven välipohjien uusiminen siihen kohdistuvien korjausten yhteydessä. 90-luvun osan vesikattoa seurataan, aluskatteen reikien takia.

Kuntoarvion yhteydessä on esitetty PTS -taulukko. Lähivuosien korjaustarpeet on sisällytetty tähän tarveselvitys-hankesuunnitelmaan.

6 TONTTI JA RAKENNUSPAIKKA

6.1 Rakennuksen sijainti ja hallinta

Rakennukset sijaitsevat Simonkylän kaupunginosassa, Simonpellossa, korttelissa 65501. Tontti ja sen rakennukset ovat Vantaan kaupungin omistuksessa. Samalla tontilla, sen pohjoispäädyssä, sijaitsee 2016 valmistunut Simonkallion päiväkoti.

6.2 Kaavatiedot

Tontti 65-501-5 on asemakaavassa merkitty Y alueeksi, e=0.30, III, opetus- ja sosiaalitoimintaa palvelevien tilojen alue. Alueelle saa rakentaa myös asuntoja. (YM 10.9.1992, Vantaan kaupunki, Simonpelto, 65.kaupunginosa, Simonkylä). Alueella tai ympäristössä ei ole käynnissä kaavamuutoksia.

ks. liitteenä olevat asemakaavamääräykset.

6.3 Rakentamisrajoitteet ja rasitteet

Kortteli on Esterajoituspintojen aluetta (ilmailumääräys AGA M3-6 ja muut). Tontilla on myös ollut pilaantuneita maita liittyen vanhaan öljylämmitysjärjestelmään, tiedettäväsi pilaantuneet maat on kuunostettu.

6.4 Historialliset kohteet

Rakennusperintökohde, inventointinumero, 6511, luokitustunnus R2.
Suojelutilanne: Toteutussuunnitelmille tulee pyytää Vantaan kaupungin museon lausunto

Lähde: Vantaan kouluinventointi 2016-2017, 2017

- väritutkimus 50-luvun sisätiloista (museon ja rakennushistoriaselvityksen suositus)
- työmaavaiheen dokumentointi (museon ja rakennushistoriaselvityksen suositus)

6.5 Ympäröivien alueiden hankkeet

Ei tiedossa olevia hankkeita.

6.6 Rakennuspaikan ominaisuudet, rakennettavuus, ja kunnallistekniikka

Tontti on täyttömaata. Ympäröivät alueet ovat savea ja silttiä, Simonkalliontien lounaispuolella moreenia.

Tontilla kulkevat nykyisten rakennusten hulevesiviemärit rakennuksen itäpuolella, jätevesiviemärit rakennuksen pohjoispuolella, kaukolämpöjohdot rakennuksen pohjoispuolella ja liittymä itäreunalla Koivukyläntielle, sähkökaapelit, tietoliikennekaapelit rakennuksen länsisiivestä kohti Simonmetsäntietä ja vesijohdot rakennuksen itäpuolella.

ks. liitteenä olevat johtokartat

6.7 Ympäristö ja meluolosuhteet

Liikenteen melu päivällä vuoden 2011 mittausten mukaan oli 45-65 dB, maksimin ollessa tontin eteläosassa Koivukyläntien ja Simonkalliontien risteysaluella. Rakennuspaikka ei ole lento- tai rautatiemeluvyöhykkeillä. Meluolosuhteet tukevat välituntitoimintojen siirtämistä rakennuksen eteläpuolelle ja pysäköinnin keskittämistä melualueelle.

6.8 Radonselvitys

Radon-pitoisuuksia ei ole tutkittu tarveselvitys-hankesuunnitteluvaiheessa.

7 VAIHEISTUS JA VÄISTÖTILATARVE

Koulu tulee tarvitsemaan väistötiloja tulevan korjauksen aikana. Musiikkiopisto toimii tiloissa aktiivisesti, myös musiikkiopisto tulee tarvitsemaan väistötiloja. Korjauksen vaiheistaminen on haasteellista, koska suurimmat korjaustarpeet kohdistuvat keittiöön ja ruokasaliin, ja tekniset korjaustarpeet laajasti 50-luvun rakenteisiin.

Keittiö toimii valmistuskeittiönä lähialueen päiväkodeille, korjauksen aikana ruoka tulee järjestää muualta.

Asuntolan asukkaita ja isännöitsijää tulee tiedottaa tulevista korjauksista hyvissä ajoin, ja asukkaita tulee informoida korjausten aikana mahdollisista käyttökatkoksista.

8 KUSTANNUKSET

8.1 Rakennuskustannukset

Laskettu kustannusennusta-tavoitehinta hankkeelle on **8 300 000** € (alv 0%).

8.2 Vuokra- ja ylläpitokustannusennuste

Ylläpitokustannukset 315 693 €/a, 58,74 €/htm2/a.

Vuokravaikutus 67 808 € / kk, 12,70 € / htm2 / kk.

Vuokravaikutus / oppilaspaikka 1400 € / V ja 117 € / kk.

Lopullinen vuokra määräytyy toteutuneiden kustannusten mukaan.

8.3 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset

Arvioidaan toteutussuunnitteluvaiheessa.

9 RAHOITUS, TOTEUTUS JA AIKATAULU

9.1 Rahoitus

Hankkeen toteutukseen on hyväksytyssä taloussuunnitelmassa varattu vuosille 2019 – 2020 900 000 € (alv 0 %). Hanke on mukana uusimmissa investointiesityksissä korkeammilla kustannuksilla.

9.2 Toteutus

Toteutustapa alustavan arvion mukaan kokonaisurakka.

9.3 Aikataulu

Suunnittelijahankinnat tehdään keväällä/kesällä 2019 ja suunnitteluvaihe alkaa elokuussa 2019. Suunnitteluaikaa on alustavan arvion mukaan elokuusta 2019 helmikuun 2020 loppuun. Mikäli koulun korjaus siirtyy, tulee kuntotutkimuksessa kiireelliseksi määritellyt työt, mm. alapohjakuilujen korjaukset ja tiivistykset ja alakattojen läpivientien tiivistykset, tehdä jo ennen varsinaista korjausta. Tarkempi listaus ks. kuntotutkimus s.29.

10 RISKIT

10.1 Aikataulu, kustannukset

Hankkeen epävarmuustekijät ovat tavanomaisia liittyen rakentamiskustannuksiin sekä hankkeen onnistumiseen.

- Rakennuskustannusten yllättävä nousu toteutusaikana
- Markkinatilanteiden aiheuttama rakennusmateriaalien saamisvaikeudet ja hintojen nousu
- Työmaa-aikana esiin tulevat yllättävät vauriot tai rakenteet nostavat kustannuksia

10.2 Aikataulu

- Väistötilaratkaisut voivat vaikuttaa toteutusaikatauluun
- Hankkeen viivästyminen aiheuttaa lisäkorjaustarvetta
- Työmaa-aikana esiin tulevat yllättävät vauriot tai rakenteet hidastavat aikataulua
- Rakenteisen kuivumiseen liittyvät viivästykset

10.3 Teknisiin korjauksiin liittyvät riskit, tekemättömyys

- Hanke epäonnistuu ja kohteessa sisäilmaongelmia / kosteusvaurioita heti valmistumisen jälkeen

10.4 Maaperä/sijainti

- tavanomaiset riskit

10.5 Työturvallisuus ja muut riskit

- haitta-aineiden purkutyöt
- asuntolasiiven asukkaiden turvallisuus työmaa-aikana, häiriöt asumiselle
- mahdollisessa vaiheistamisessa oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuus

Suunnitteluvaiheessa täytetään Vantaan kaupungin tilakeskuksen turvallisuusohjeen mukaisesti tarvittavat asiakirjat.

11 VASTUUHENKILÖT/TYÖRYHMÄ

Vantaan kaupunki, Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala, Tilakeskus,

Kieltotie 13, 01300 Vantaa**, e-mail:** etunimi.sukunimi@vantaa.fi

- Ifa Kytösaho, hankesuunnittelupäällikkö, hankesuunnitteluvaiheen vastuuhenkilö, puh 040 7492595
- Anne Jaakola-Wondafrash, arkkitehti SAFA, hankesuunnitelman kokoaminen, puh.0400-422 915
- Ilkka Poikkimäki, LVI-insinööri puh. 040 526 4355
- Yrjö Jaakkola, sähköinsinööri, puh. 040 7492589
- Tuula Raulo, kustannusinsinööri, puh. 043 826 8086
- Olga Jefimkina, kustannuslaskija, puh 040 193 0734
- Anne Valkeapää, puhtauspalveluasiantuntija, puh. 040 588 6289
- Tarja Aaltola, keittiöasiantuntija, puh. 043 825 7348
- Marika Suotuola, pihavastaava, puh. 043 8271754
- Jouni Räsänen, rakennesuunnitteluinsinööri, puh. 040-836 7993

Vantaan kaupunki, henkilöstökeskus, Tikkuraitti 11 A, 01300 Vantaa

e-mail: etunimi.sukunimi@vantaa.fi

- Marja-Leena Jämsen-mässeli, Työsuojeluvaltuutettu
- Jukka Mölsä, Työsuojeluvaltuutettu

Vantaan kaupunki, taloussuunnittelu

e-mail: etunimi.sukunimi@vantaa.fi

- Irina Kuki (Kirsi Vaten), talousasiantuntija puh. 040 5840040

Vantaan kaupunki, sivistystoimi

Simonkallion koulu, Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa, e-mail: etunimi.sukunimi@vantaa.fi

- Hilkka O'Dowd, rehtori, puh. 050 312 18 94

Vantaan kaupunki, SIVI, talous ja hallintopalvelut, Asematie 6 A, 01300 Vantaa,

e-mail: etunimi.sukunimi@vantaa.fi

- Satu Turunen, toimitila-asiantuntija, puh. 043 827 1740

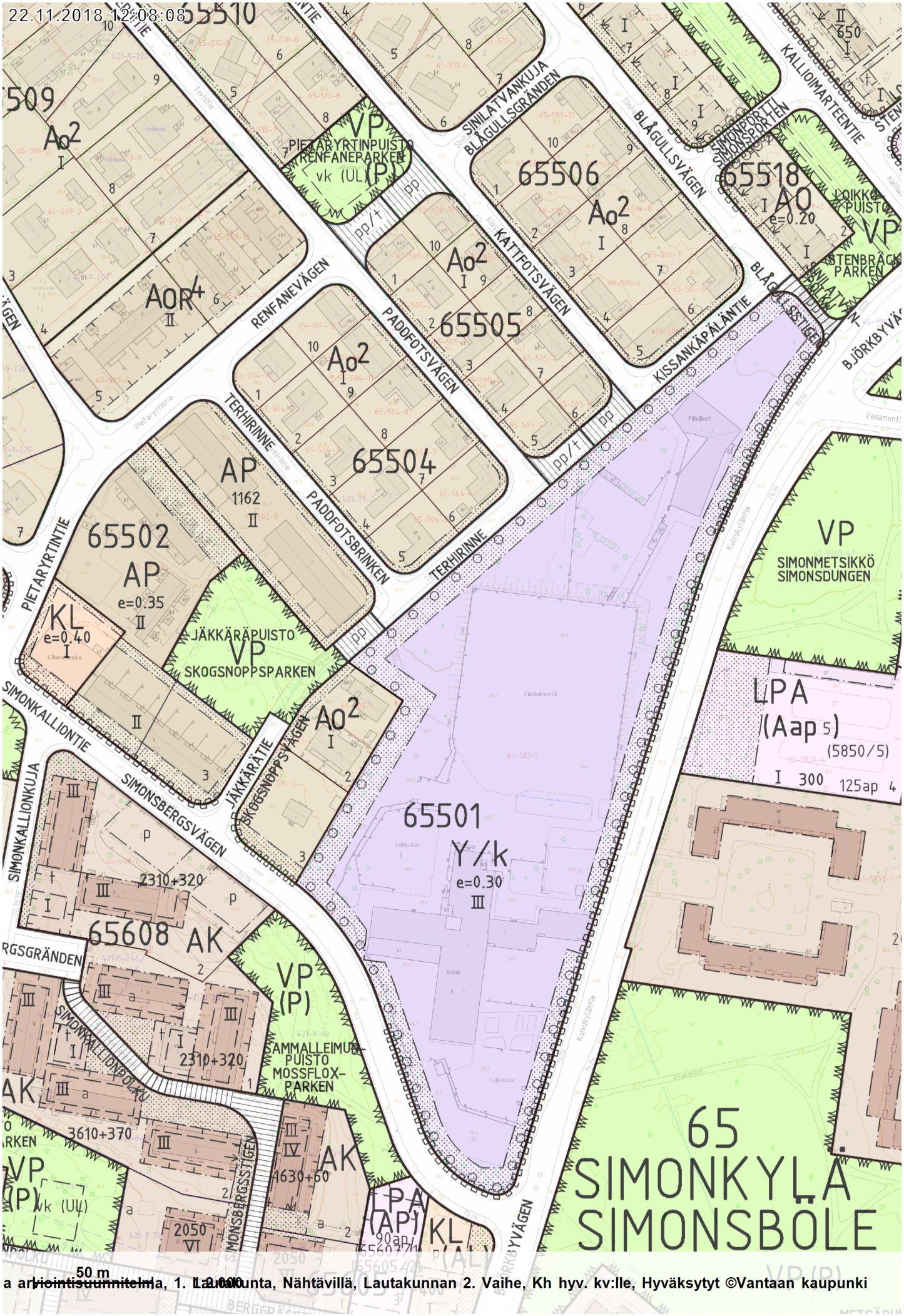
Vantaan kaupunki, SIVI, perusopetuksen tulosalue, Asematie 6 A, 01300 Vantaa

- Niina Korko, aluepäällikkö, puh. 040 480 6596

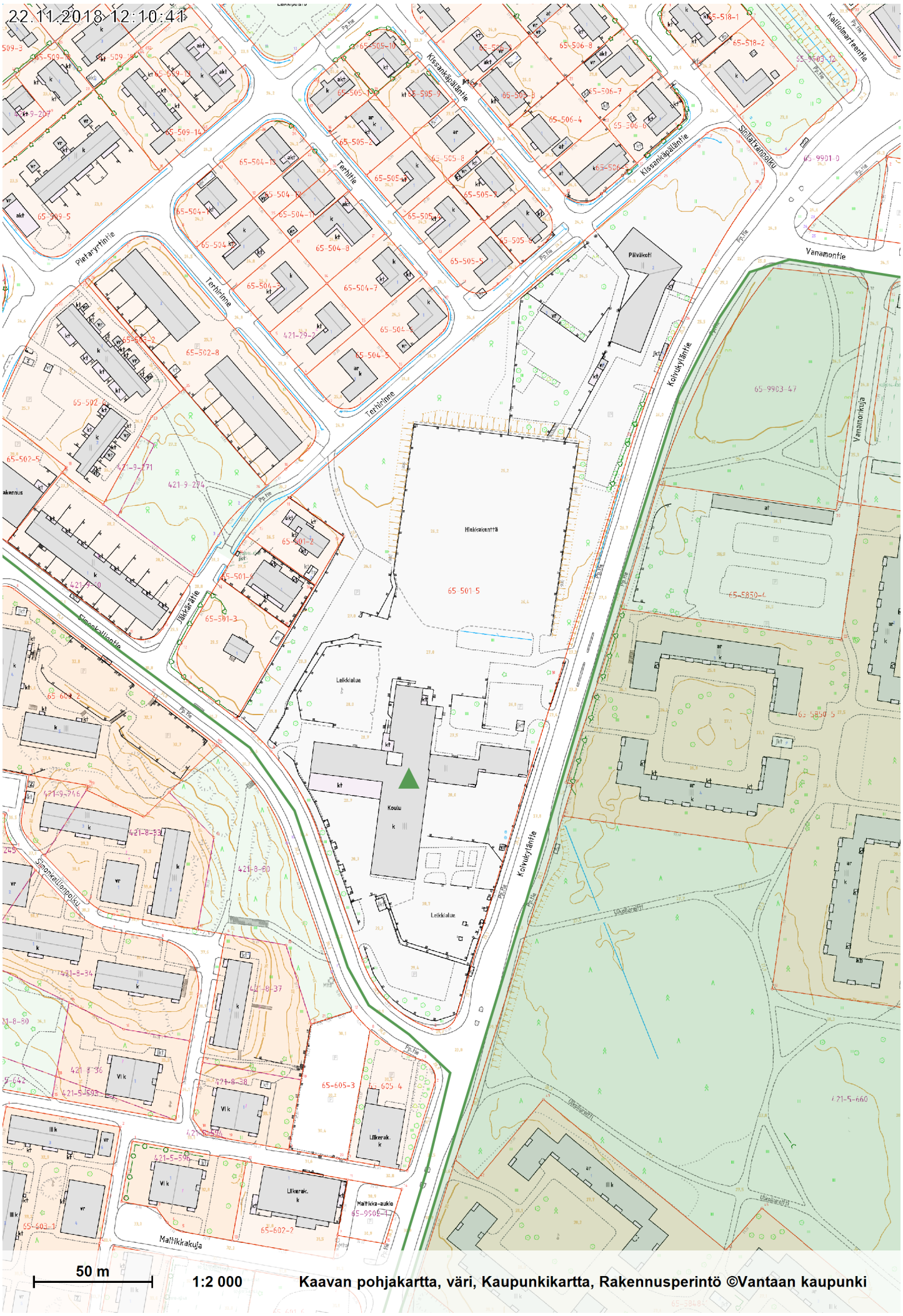
Vantaan kaupunki, Tietohallinto, Kielotie 14 B, 01300 Vantaa, e-mail: etunimi.sukunimi@vantaa.fi

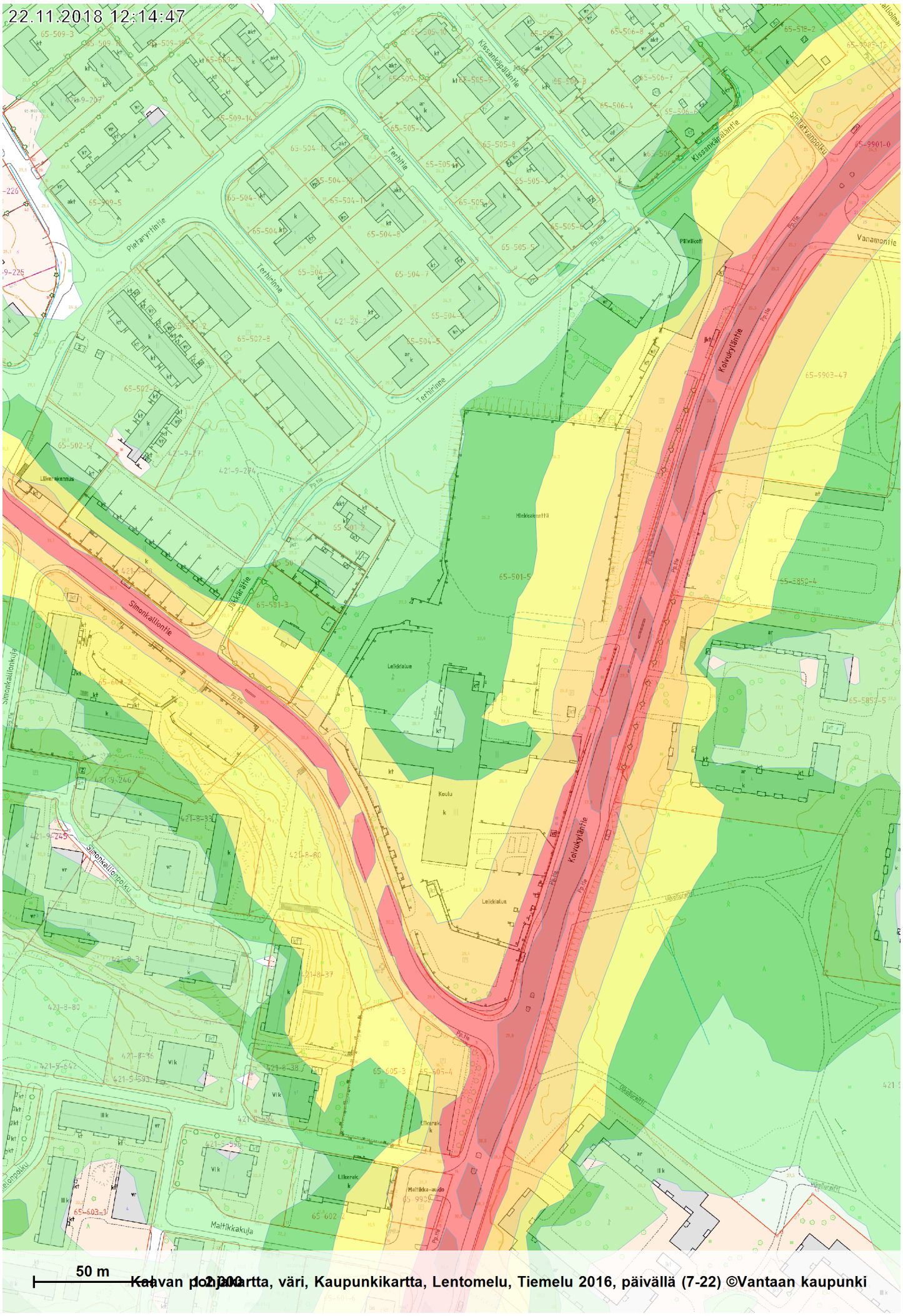
Työturvallisuuskoordinaattori

- Suunnittelu ja toteutusvaiheessa Tilakeskuksen rakennuttamisen projektipäällikkö.

a arviointisuunnitelma, 1. Lautakunta, Nähtävillä, Lautakunnan 2. Vaihe, Kh hyv. kv:lle, Hyväksytyt ©Vantaan kaupunki

22.11.2018 12:10:41
Kissankäpälänkatu
Kissankäpäläntie
Kattilamäentie
Skinfartvägen
Vanamontie
Päiväkoti
Pietaryrttinlie
Terhitinne
Terhitinne
Terhitinne
Kolvukyläntie
Vanamonkuja
Hiekkakenttä
Leikkialue
Koulu
Leikkialue
Jäkärätie
Siippakallionkatu
Siippakallionpolku
Kolvukyläntie
Maltikkakuja
Maltikka-aukio
Liikerak.
Liikerak.
50 m
1:2 000
Kaavan pohjakartta, väri, Kaupunkikartta, Rakennusperintö ©Vantaan kaupunki

22.11.2018 12:14:47
50 m
Kalvan pohjakartta, väri, Kaupunkikartta, Lentomelu, Tiemelu 2016, päivällä (7-22) ©Vantaan kaupunki

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö: Simonkallion koulu
Osoite: Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa

Koulun tilojen pinta-ala: 6 197 ***brm2***
5 860 ***kem2***
5374 ***hum2*** sis.konehuoneet
4 783 ***hym2***

*Opetustilat: tilaryhmä **OT***
*Musiikin opetustilat: tilaryhmä **MU***
*Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä **HK***
*Oppilashuolto: tilaryhmä **OH***
*Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä **YHT***
*WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä **APT***
*Varastotilat: tilaryhmä **VAR***
*Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä **LIIK***
*Tekniset tilat: tilaryhmä **TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
50-LUVUN OSA, KOULU								
kellarikerros								
118	TALON VAR	30,5	Kellari	50-luvun osa	Ent. kattilahuone, ei aktiivisessa käytössä, muuttuu matalaksi tilaksi, mikäli rakennetaan kevytrakenteinen lattia, ei muodosta hyötyalaa	ei käyttötilaa		
117	LÄMMÖNJAKOH	24,5	Kellari	50-luvun osa		TKN		
001	PORRASH	16	Kellari	50-luvun osa		LIIK		
002	VAR	10,5	Kellari	50-luvun osa	OPPILAST. VAR, ei aktiivisessa käytössä?	VAR		
003a	VAR	11,5	Kellari	50-luvun osa	Ent. keittiön VAR, ei aktiivisessa käytössä	VAR		
003b	NOSTIN	2	Kellari	50-luvun osa		LIIK		
004	VAR	4	Kellari	50-luvun osa	Ent. keittiön VAR, ei aktiivisessa käytössä	VAR		
005	VAR	6	Kellari	50-luvun osa	Ent. keittiön VAR, ei aktiivisessa käytössä	VAR		
006	VAR	7	Kellari	50-luvun osa	Ent. keittiön VAR, ei aktiivisessa käytössä	VAR		
007	VAR	8	Kellari	50-luvun osa	Ent. keittiön VAR, ei aktiivisessa käytössä	VAR		
008	VAR	26	Kellari	50-luvun osa	Ent. keittiön VAR, ei aktiivisessa käytössä	VAR		
009	KÄYTÄVÄ	12,5	Kellari	50-luvun osa		LIIK		
010	VAR	7	Kellari	50-luvun osa		VAR		
50-luvun kellaritilat yhteensä		**135**						
1.kerros								
118	KUVATAIDE VAR	12,5	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
120	AULA JA PORRAS	91,5	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö: Simonkallion koulu
Osoite: Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa

Koulun tilojen pinta-ala: 6 197 ***brm2***
5 860 ***kem2***
5374 ***hum2*** sis.konehuoneet
4 783 ***hym2***

*Opetustilat: tilaryhmä **OT***
*Musiikin opetustilat: tilaryhmä **MU***
*Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä **HK***
*Oppilashuolto: tilaryhmä **OH***
*Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä **YHT***
*WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä **APT***
*Varastotilat: tilaryhmä **VAR***
*Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä **LIIK***
*Tekniset tilat: tilaryhmä **TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
121	TK	6,5	1.kerros	50-luvun osa		TKN		
122	PUH	1	1.kerros	50-luvun osa		TKN		
123	VAHTIMESTARI	5	1.kerros	50-luvun osa		HK		
124	SOITINVAR JA VAR	24,5	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
125	VARASTO	8	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
126	SÄHKÖPÄÄKESKUS	7,5	1.kerros	50-luvun osa		TKN		
127	LEPOTILA	8	1.kerros	50-luvun osa		OTH		
128	TERVEYDENHOITAJA	17,5	1.kerros	50-luvun osa		OTH		
129	ODOTUSTILA	13,5	Kellari	50-luvun osa		YHT		
130	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
131	KÄYTÄVÄ + PORRAS	10,5	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		
132	SIIV	2,5	1.kerros	50-luvun osa		APT		
133	PUKUH/VAR	23,5	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
134	IV-KONEHUONE	3	1.kerros	50-luvun osa		TKN		
135	KÄYTÄVÄ	12,5	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		
139	VÄLINEH	5,5	1.kerros	50-luvun osa		OTH		
140	TK	1	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		
141	VAR	1	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
142	KENKÄSÄILYTYS/KÄYT	54,5	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		
143a	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143b	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143c	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143d	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143e	WC	2,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
143f	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143g	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143h	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143i	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143j	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143k	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143l	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143m	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143n	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143o	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
143p	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
144	VAR	2	1.kerros	50-luvun osa		VAR		käyttämön siivouskomero, varastoksi
145	KÄYT	12	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		
146	ULKOVÄLINEVAR	7	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
147	TALONVAR	10,5	1.kerros	50-luvun osa		VAR		
149	OT3	56	1.kerros	50-luvun osa		OT		
150	MUSIIKKILUOKKA	74,5	1.kerros	50-luvun osa		MU		
151	MUSIIKKILUOKKA	70,5	1.kerros	50-luvun osa		MU		
152	SOITTO/PIENRYHMÄTILA	22,5	1.kerros	50-luvun osa		MU		
152	SOITTO/VAR	6,5	1.kerros	50-luvun osa		MU		
153	SIIV	11,5	1.kerros	50-luvun osa		APT		
154	ET	2,5	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		
156	SOS.TILA	8,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
157	AULA	102,5	1.kerros	50-luvun osa		LIIK		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
165	WC	1,5	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
166	SH	1	1.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
153	SIIV	11,5	1.kerros	50-luvun osa		APT		
158	Porrashuone	17,5	1.kerros	50-luvun osa		YHT		
162	EMÄNNÄN TILA	6,5	1.kerros	50-luvun osa		RUOK		
168	SIIV	0,5	1.kerros	50-luvun osa		APT		
169	VALMISTUSKEITTIÖ	93,5	1.kerros	50-luvun osa		RUOK		
171	RUOKASALI	207,5	1.kerros	50-luvun osa		RUOK		
50-luvun 1.kerroksen tilat yhteensä		**1062**						
2.kerros								
203	PORRAS	26	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		
214	AULA	187	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		
208	RADIO/TV/TEKN	6,5	2.kerros	50-luvun osa		TKN		
209	REHTORI	15	2.kerros	50-luvun osa		HK		
210	KANSLIA	10,5	2.kerros	50-luvun osa		HK		
211	ARKISTO	2,5	2.kerros	50-luvun osa		VAR		
215	KÄYT	14	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
220	OPETT.HUONE/TAUKOTILA	83	2.kerros	50-luvun osa		HK		
221	MONISTUS/VAR	17,5	2.kerros	50-luvun osa		HK		
226	KÄYT	54,5	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		
227	KIELTENLUOKKA	29,5	2.kerros	50-luvun osa		OT		
230	PIENR/NEUVOTT	14	2.kerros	50-luvun osa		YHT		
232	ET	6,5	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		
233	KURAATTORI	11,5	2.kerros	50-luvun osa		OTH		
234	PSYKOL	10	2.kerros	50-luvun osa		OTH		
235	ERITYISOPETT	14	2.kerros	50-luvun osa		OTH		
236	WC	1	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
237	PUKUH/P	29	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
238	SUIHKU	15	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
239	SOS/M	6,5	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
240	WC	2	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
241a	SH	1,5	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
241b	WC	1,5	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö: Simonkallion koulu
Osoite: Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa

Koulun tilojen pinta-ala: 6 197 ***brm2***
5 860 ***kem2***
5374 ***hum2*** sis.konehuoneet
4 783 ***hym2***

*Opetustilat: tilaryhmä **OT***
*Musiikin opetustilat: tilaryhmä **MU***
*Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä **HK***
*Oppilashuolto: tilaryhmä **OH***
*Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä **YHT***
*WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä **APT***
*Varastotilat: tilaryhmä **VAR***
*Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä **LIIK***
*Tekniset tilat: tilaryhmä **TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
242	SOS/N	12,5	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
243	PUKUH/T	29	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
244a	SH	1,5	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
244b	WC	1,5	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
245	WC	2	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
246	SUIHKU	15	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
247	OT3	51,5	2.kerros	50-luvun osa		OT		
248	PIENR/NEUVOTT	24,5	2.kerros	50-luvun osa		YHT		
249	OT3	54,5	2.kerros	50-luvun osa		OT		
250	OT3	54	2.kerros	50-luvun osa		OT		
251	OT3	63	2.kerros	50-luvun osa		OT		
252	PIENR/NEUVOTT	10	2.kerros	50-luvun osa		YHT		
253	WC	4	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
254	PORR	17,5	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		
255	OT3	59,5	2.kerros	50-luvun osa		OT		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
256	OT3	60	2.kerros	50-luvun osa		OT		
257	OT3	51,5	2.kerros	50-luvun osa		OT		
258	ET	5,5	2.kerros	50-luvun osa		LIIK		
259	WC	1	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
260	WC	1	2.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
50-luvun 2.kerroksen tilat yhteensä		**1077,5**						
3.kerros								
314	PORRAS	26	3.kerros	50-luvun osa		LIIK		
315	OT3	55	3.kerros	50-luvun osa		OT		
316	OT3	56,5	3.kerros	50-luvun osa		OT		
317	OT3	58	3.kerros	50-luvun osa		OT		
318	VAR	14,5	3.kerros	50-luvun osa		YHT		
319	WC	3	3.kerros	50-luvun osa		SOS/WC		
321	PIENR/PUHETERAPIA	15,5	3.kerros	50-luvun osa		YHT		
322	OT3	58,5	3.kerros	50-luvun osa		OT		

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
323	AULA	187	3.kerros	50-luvun osa		LIIK		
324	PORR	17,5	3.kerros	50-luvun osa		LIIK		
324	OT3	58,5	3.kerros	50-luvun osa		OT		
325	OT3	59	3.kerros	50-luvun osa		OT		
326	OT3	58	3.kerros	50-luvun osa		OT		
327	OT3	56,5	3.kerros	50-luvun osa		OT		
328	VOIM.SALIN LISÄTILA	70	3.kerros	50-luvun osa		YHT		
329	VOIM.VÄL.VAR	22	3.kerros	50-luvun osa		VAR		
330	LIIKUNTASALI	224,5	3.kerros	50-luvun osa		YHT		

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö: Simonkallion koulu
Osoite: Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa

Koulun tilojen pinta-ala: 6 197 ***brm2***
5 860 ***kem2***
5374 ***hum2*** sis.konehuoneet
4 783 ***hym2***

*Opetustilat: tilaryhmä **OT***
*Musiikin opetustilat: tilaryhmä **MU***
*Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä **HK***
*Oppilashuolto: tilaryhmä **OH***
*Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä **YHT***
*WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä **APT***
*Varastotilat: tilaryhmä **VAR***
*Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä **LIIK***
*Tekniset tilat: tilaryhmä **TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
330	NÄYTTÄMÖ	65	3.kerros	50-luvun osa		YHT		
332	PORR	7	3.kerros	50-luvun osa		LIIK		
50-luvun 3.kerroksen tilat yhteensä		**1112**						
ullakkokerros								
401	IV-Konehuone	61,5	ullakkokerros	50-luvun osa		TKN		
402	IV-Konehuone	79,5	ullakkokerros	50-luvun osa		TKN		
403	kylmä ullakkotila		ullakkokerros	50-luvun osa				
404	kylmä ullakkotila		ullakkokerros	50-luvun osa				
405	IV-Konehuone	35,5	ullakkokerros	50-luvun osa		TKN		
406	Porrashuone	26	ullakkokerros	50-luvun osa		TKN		
407	Kulissivarasto	55	ullakkokerros	50-luvun osa		VAR		
408	Porrashuone	8,5	ullakkokerros	50-luvun osa		LIIK		
409	Porrashuone	14,5	ullakkokerros	50-luvun osa		LIIK		
410	?	2	ullakkokerros	50-luvun osa		TKN		
411	Opettajien työtila	34	ullakkokerros	50-luvun osa		HK		
ullakkokerroksen tilat yhteensä		**316,5**						
90-LUVUN OSA								
kellarikerros								
	Väestönsuoja/bänditila	43,5	kellarikerros	90-luvun osa		YHT		
	Porrashuone	22,5	kellarikerros	90-luvun osa		LIIK		
90-luvun laajennuksen kellaritilat		**66**						
1.kerros								
100	TK/KENKÄSÄILYTYS	22,5	1.kerros	90-luvun osa		LIIK		
101	AULA JA LUISKA	53	1.kerros	90-luvun osa		LIIK		
103	SÄHK	1,5	1.kerros	90-luvun osa		TKN		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
104	OT1	20	1.kerros	90-luvun osa		OT		
105	TEKNINEN KÄSITYÖ	72,5	1.kerros	90-luvun osa		OT		
106	TEKNINEN KÄSITYÖ/ KONEHUONE	51,5	1.kerros	90-luvun osa		OT		
107	KALUSTON KUNNOST.	11,5	1.kerros	90-luvun osa		OT		
108	PURUNP.	3,5	1.kerros	90-luvun osa		TKN		
109a	PORRASH	23	1.kerros	90-luvun osa		LIIK		
109b	TK/KENKÄSÄILYTYS	21	1.kerros	90-luvun osa		LIIK		
110	TEKSTIILITYÖ	75,5	1.kerros	90-luvun osa		OT		
111	PAJA	15	1.kerros	90-luvun osa		OT		
112	OPETTAJA	6	1.kerros	90-luvun osa		HK		
113	MAALAUS	12,5	1.kerros	90-luvun osa		OT		
114	WC	1,5	1.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
115	WC	1,5	1.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
116	KUVAAMATAITO/MUSIIKKI	98	1.kerros	90-luvun osa		MU		
117	OPETTAJA	5	1.kerros	90-luvun osa		HK		
119	SIIV	6,5	1.kerros	90-luvun osa		APT		
90-luvun 1.kerroksen tilat yhteensä		**501,5**						
2.kerros								
200	AULA JA LUISKA	87	2.kerros	90-luvun osa		LIIK		
201	PORRASH	23	2.kerros	90-luvun osa		LIIK		
202	OT3	59	2.kerros	90-luvun osa		OT		
203a	OT	48	2.kerros	90-luvun osa		OT		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö: Simonkallion koulu
Osoite: Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa

Koulun tilojen pinta-ala: 6 197 ***brm2***
5 860 ***kem2***
5374 ***hum2*** sis.konehuoneet
4 783 ***hym2***

*Opetustilat: tilaryhmä **OT***
*Musiikin opetustilat: tilaryhmä **MU***
*Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä **HK***
*Oppilashuolto: tilaryhmä **OH***
*Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä **YHT***
*WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä **APT***
*Varastotilat: tilaryhmä **VAR***
*Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä **LIIK***
*Tekniset tilat: tilaryhmä **TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
203b	OT	55	2.kerros	90-luvun osa		OT		
204	VAR	16,5	2.kerros	90-luvun osa		VAR		
205	SIIV	3	2.kerros	90-luvun osa		APT		
206	WC	1,5	2.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
207	WC	1,5	2.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
208	WC	1,5	2.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
209	PIENRYHMÄTILA	34	2.kerros	90-luvun osa		OT		
210	WC	3	2.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
211	LE-WC	5,5	2.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
212	OT1	20	2.kerros	90-luvun osa		OT		
213a	OT	35	2.kerros	90-luvun osa		OT		
213b	OT	33,5	2.kerros	90-luvun osa		OT		
213c	OT	50	2.kerros	90-luvun osa		OT		
Päärakennuksen laajennuksen		**477**						
3.kerros								
300	AULA	89	3.kerros	90-luvun osa		LIIK		
301	PORRASH	23	3.kerros	90-luvun osa		LIIK		
302	OT3	59	3.kerros	90-luvun osa		OT		
303	MUSIIKKILUOKKA	89	3.kerros	90-luvun osa		OT		
304	VAR	11	3.kerros	90-luvun osa		VAR		
304	MUSIIKIN VAR	14,5	3.kerros	90-luvun osa		VAR		
205	SIIV	3	3.kerros	90-luvun osa		APT		
307	WC	1,5	3.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
308	WC	1,5	3.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
309	WC	1,5	3.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
310	WC	1,5	3.kerros	90-luvun osa		SOS/WC		
311	OT3	62	3.kerros	90-luvun osa		OT		
312	OT3	60,5	3.kerros	90-luvun osa		OT		

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

Huoneluettelo

Vantaan kaupunki

Kiinteistö:	Simonkallion koulu	***Koulun tilojen pinta-ala:***	6 197	***brm2***	
Osoite:	Simonkalliontie 1, 01350 Vantaa		5 860	***kem2***	
			5374	***hum2***	sis.konehuoneet
Opetustilat: tilaryhmä ***OT***			4 783	***hym2***	

Musiikin opetustilat: tilaryhmä ***MU***
Hallinnon ja henkilökunnan tilat: tilaryhmä ***HK***
Oppilashuolto: tilaryhmä ***OH***
Sali ja monitoimitilat: tilaryhmä ***YHT***
WC-tilat, siivoustilat: tilaryhmä ***APT***
Varastotilat: tilaryhmä ***VAR***
Aulat, käytävät ja portaat: tilaryhmä ***LIIK***
Tekniset tilat: tilaryhmä ***TKN***

Tilanumero	Tilanimi	Pinta-ala m²	Taso; kerros	Rakennusosa	Kuvaus käyttötarkoitus	Kuuluu tilaryhmään	Ilmamäärä tulo dm³/s	Ilmamäärä poisto; dm³/s
313	OT3	59,5	3.kerros	90-luvun osa		OT		
Päärakennuksen laajennuksen		**476,5**						

Tila-, pinta-ala- ja ilmamäärätieto esitetään myös tasopiirustuksissa. Erikoissuunnittelija huolehtii osaltaan, että tiedot löytyvät taulukosta ja tasopiirustuksista.

VÄLITUNTIPIHA:
SIIRRETÄÄN
MELUALUEELTA
VÄLITUNTITOIMINNOT
LÄNSIPUOLELLE
KOULUA,
PYSÄKÖINTI SIIRRETÄÄN
MELUALUEELLE

PYSÄKÖINTI:
KESKISTETÄÄN
PYSÄKÖINTI
RAKENNUKSEN
POHJOISPUOLELLE,
HUOLTOLIIKENNE
SAADAAN POIS
VÄLITUNTIALUEELTA,
LIITTYÄMÄN
SIIRTOMAHDOLLISUUS
TUTKITAAN/LUISKAA
LOIVENNETAAN

reitti linja-autopysäkiltä

Hiekkakenttä

Leikkialue

Koulu

Terhirinne

Pp.tie

Koivukyläntie

Ulkoilureitti

65–501–2

65–501–3

65–501–5

65–501–6

421–8–29

421–8–37

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT
AVARIO
www.avario.fi
info@avario.fi
PUH. 08 311 9500

RAKENNUSKOHDE
Simonkallion koulu
Simonkalliontie 1
01350 Vantaa

PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ
EHDOTUSSUUNNITELMA
TONTINKÄYTTÖKAAVIO /
ASEMAPIIRUSTUS

MITTAKAAVA
.
.
1:750

PÄIVÄYS
29.3.2019

PIIR.
.

VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 21 §

KELLARIKERROS yhteensä:

KERROSTASOALA 265 m2
HUONEISTOALA 201 m2
HYÖTYALA 43,5 m2

90-LUVUN LAAJENNUS, kellarikerros

79,5 kem2
66 hum2
43,5 hym2

- VSS-TILAAN LIITTYVÄT KORJAUKSET ja tiivistykset
- ilmanvaihto

50-LUVUN OSA, KOULU, kellarikerros

185,5 kem2
135 hum2
Ei hyötyalaan laskettavia tiloja

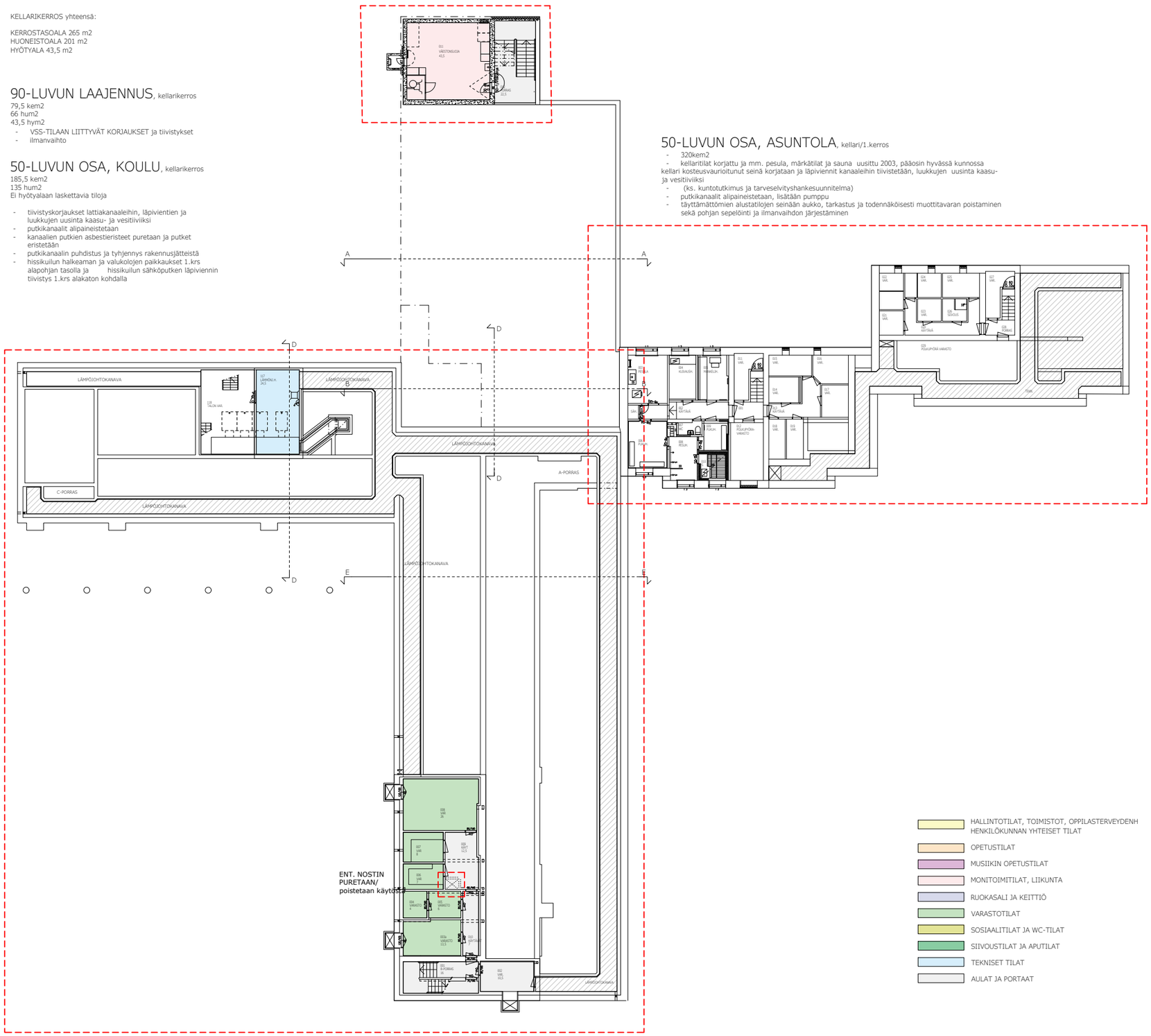
- tiivistyskorjaukset lattiakanaaleihin, läpivientien ja luukkujen uusinta kaasu- ja vesitiiviiksi
- putkikanaalit alipaineistetaan
- kanaalien putkien asbestieristeet puretaan ja putket eristetään
- putkikanaalin puhdistus ja tyhjennys rakennusjätteistä
- hissikuilun halkeaman ja valukolojen paikkaukset 1.krs alapohjan tasolla ja hissikuilun sähköputken läpiviennin tiivistys 1.krs alakaton kohdalla

50-LUVUN OSA, ASUNTOLA, kellari/1.kerros

- 320kem2
- kellaritilat korjattu ja mm. pesula, märkätilat ja sauna uusittu 2003, pääosin hyvässä kunnossa

kellari kosteusvaurioitunut seinä korjataan ja läpiviennit kanaaleihin tiivistetään, luukkujen uusinta kaasu- ja vesitiiviiksi

- (ks. kuntotutkimus ja tarveselvityshankesuunnitelma)
- putkikanaalit alipaineistetaan, lisätään pumppu
- täyttämättömien alustatilojen seinään aukko, tarkastus ja todennäköisesti muottitavaran poistaminen sekä pohjan sepelöinti ja ilmanvaihdon järjestäminen

HALLINTOTILAT, TOIMISTOT, OPPILASTERVEYDENH HENKILÖKUNNAN YHTEISET TILAT
OPETUSTILAT
MUSIIKIN OPETUSTILAT
MONITOIMITILAT, LIIKUNTA
RUOKASALI JA KEITTIÖ
VARASTOTILAT
SOSIAALITILAT JA WC-TILAT
SIIVOUSTILAT JA APUTILAT
TEKNISET TILAT
AULAT JA PORTAAT

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT

AVARIO
www.avario.fi
info@avario.fi
PUH. 08 311 9500

RAKENNUSKOHDE

Simonkallion koulu
Simonkalliontie 1
01350 Vantaa

PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ

EHDOTUSSUUNNITELMA
POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT
KELLARIKERROS

MITTAKAAVA

.
.
1:350

PÄIVÄYS: 18.4.2019
PIIR.: .
VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA:

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 21 §

1.KERROS yhteensä:

KERROSTASOALA 1803 m2+ uusi kerrostasoala 35m2 =1838 m2
HUONEISTOALA 1616,5 m2
HYÖTYALA 1563,5 m2

50-LUVUN OSA, KOULU, 1.kerros

1098 hum2
1062 hym2
1312,5 kem2

- toiminnalliset tarpeet: kenkäsäilytys, pako-ovet/pariopettajuus, wc-tilojen määrä, esteettömyys, keittiön ja ruokasalin korjaukset, musiikkiluokat
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- pintamateriaalit ja akustoinnit uusitaan
- kalusteet kunnostetaan/ uusitaan
- ikkunoiden ja ovien kunnostus, ikkunanpielien kunnostus (osa hyväkuntoisia, korjattu edellisen kerran 2000)
- korjaussuosituksena välipohjan uusiminen ks. kuntotutkimus, lasketaan erillishinta aula- ja käytävätilan mosaiikkibetonipintaisille lattioille
- tilat 149-166 sekä wc-tilat- kenkäsäilytys, alapohja uusitaan (koko alapohja ja alustäyttö, kanaalista pintakerrokset)

*aulatiloissa ja käytävällä mosaiikkibetoni

TERVEYDENHOITAJAN TILAT, OSIN KORJATTU V.2017

- välinehuoltotilassa tarve lukittavalle säilytystilalle
- erillinen iv-kone, uusittava
- kalusteet?

VARASTOTILA:
tehdään kevytrakenteinen lattia, uusi porras lämmönjakohuoneeseen, tila varastokäyttöön, kiint.hoitajan varasto ja liikuntavälivarastolle lisätilaa

KENKÄSÄILYTYS:
laajenentaan tuulikaappia, jotta saadaan tilaa kenkäsäilytykselle (n.200 kenkäparia)

KENKÄSÄILYTYS:
laajenentaan tuulikaappia, jotta saadaan tilaa kenkäsäilytykselle (n.200 kenkäparia)

MUSIIKIN OPETUSTILA:
Ääneneristystä parannetaan, lisäeristys luokan puolelle, tavoite 55dB

PAKO-OVET:
Lisätään luokkiin pako-ovet

VALOPIHA:
Lisätään valokate harjan suuntaisin

WC-TILAT JA KENKÄSÄILYTYS
Käyttämätön wc-tila muutetaan sisäkautta käytettäviksi wc-tiloiksi, muodostetaan tilaa kenkäsäilytykselle, ent.varaston ovi käyttöön (n.200 kenkäparia)

WC -TILAT YHT 34KPL

WC-tiloissa vesivaurio ja asebestipitoista materiaalia: tilassa 146 vesivuoto rättipatterissa, vaurio viereissä tiloissa näytteiden mukaan tiloissa asbestipitoista tasoitetta

Alapohja uusitaan wc-tilojen kohdalla, kuten 149-166

RUOKASALI JA KÄYTÄVÄ:
Tilojen välistä seinää avataan, aukkohin paljeovet tai/ja pariovet, lisätään istumapaikkoja

JAKELULINJASTO: Käännetään ja sille tehdään vesi ja viemäriliittymät väliseinälinjasta.

ASTIANPALAUTUS:
Muutetaan palautus käytävän suunnasta käytettäväksi

KEITTIÖ:
Keittiön toiminallisuutta parannetaan, laitteet uusitaan ja väliseiniä avataan.

keittiön luiskan tilalle nostin

Keittiössä kosteusvaurioita tiskauspisteen kohdalla.

ESTEETTÖMYYS:
Poistetaan liian jyrkät kevytrakenteiset teräsluiskat, korvataan seinälle kääntyvillä porrasnostimilla

PAKO-OVET:
Lisätään luokkiin pako-ovet

taulukaluste siirretään tai uusitaan

MUUSIIKKILUOKAT:
Tehdään kaksi uutta ääniteknisesti toimivaa musiikkiluokkaa sekä pienryhmätila, lisätään luokkiin poistumisovet, tehdään siivoushenkilökunnan sosiaalitiloista soitinvarasto ja pienryhmätila

tavoite 60dB

ALAPOHJA UUSITAAN:
tilat 149-166 koko alapohja ja alustäyttö, kanaalista pintakerrokset

90-LUVUN LAAJENNUS, KOULU,

1.kerros
518,5 hum2
501,5 hym2
531,5 + laajennus 35 = 566,5 kem2

- toiminnalliset muutostarpeet: kenkäsäilytys
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- huoltomaalaus
- akustoinnit uusitaan
- muovi/kumimattopinnoitteisten betonilattioiden mattojen poisto ja jyrsintä puhtaalle betonipinnalle. Betonilaattojen kuivatus ja kapselointi epoksilla

50-LUVUN OSA, ASUNTOLA, maantasokerros

- sisäänkäynnit tässä tasossa,
- kellari kosteusvaurioitunut seinä korjataan (ks. kuntotutkimus ja tarveselvityshankesuunnitelma)

HALLINTOTILAT, TOIMISTOT, OPPILASTERVEYDENH HENKILÖKUNNAN YHTEISET TILAT
OPETUSTILAT
MUSIIKIN OPETUSTILAT
MONITOIMITILAT, LIIKUNTA
RUOKASALI JA KEITTIÖ
VARASTOTILAT
SOSIAALITILAT JA WC-TILAT
SIIVOUSTILAT JA APUTILAT
TEKNISET TILAT
AULAT JA PORTAAT

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT	RAKENNUSKOHDE	PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ	MITTAKAAVA	PÄIVÄYS	PIIR.	VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA
AVARIO www.avario.fi info@avario.fi PUH. 08 311 9500	Simonkallion koulu Simonkalliontie 1 01350 Vantaa	EHDOTUSSUUNNITELMA POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT 1. KERROS	. . 1:350	18.4.2019	.	

2. KERROS YHTEENSÄ:

KERROSTASOALA 1843 m2
HUONEISTOALA 1610,5 m2
HYÖTYALA 1554 m2

50-LUVUN OSA, KOULU, 2.kerros

1120,5 hum2
1077,5 hym2
1312,5 kem2

- toiminnalliset muutostarpeet: pako-ovet/pariopettajuus, korokkeiden poisto, henkilökunnan tilat mitoitus
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- pintamateriaalit ja akustoinnit uusitaan
- kalusteet kunnostetaan/ uusitaan
- ikkunoiden ja ovien kunnostus, ikkunapielien kunnostus (osa hyväkuntoisia, korjattu edellisen kerran 2000)
- korjaussuosituksena välipohjan uusiminen ks. kuntotutkimus, lasketaan erillishinta aula- ja käytävätilan mosaiikkibetonipintaisille lattioille

*aulatiloissa ja käytävällä mosaiikkibetoni

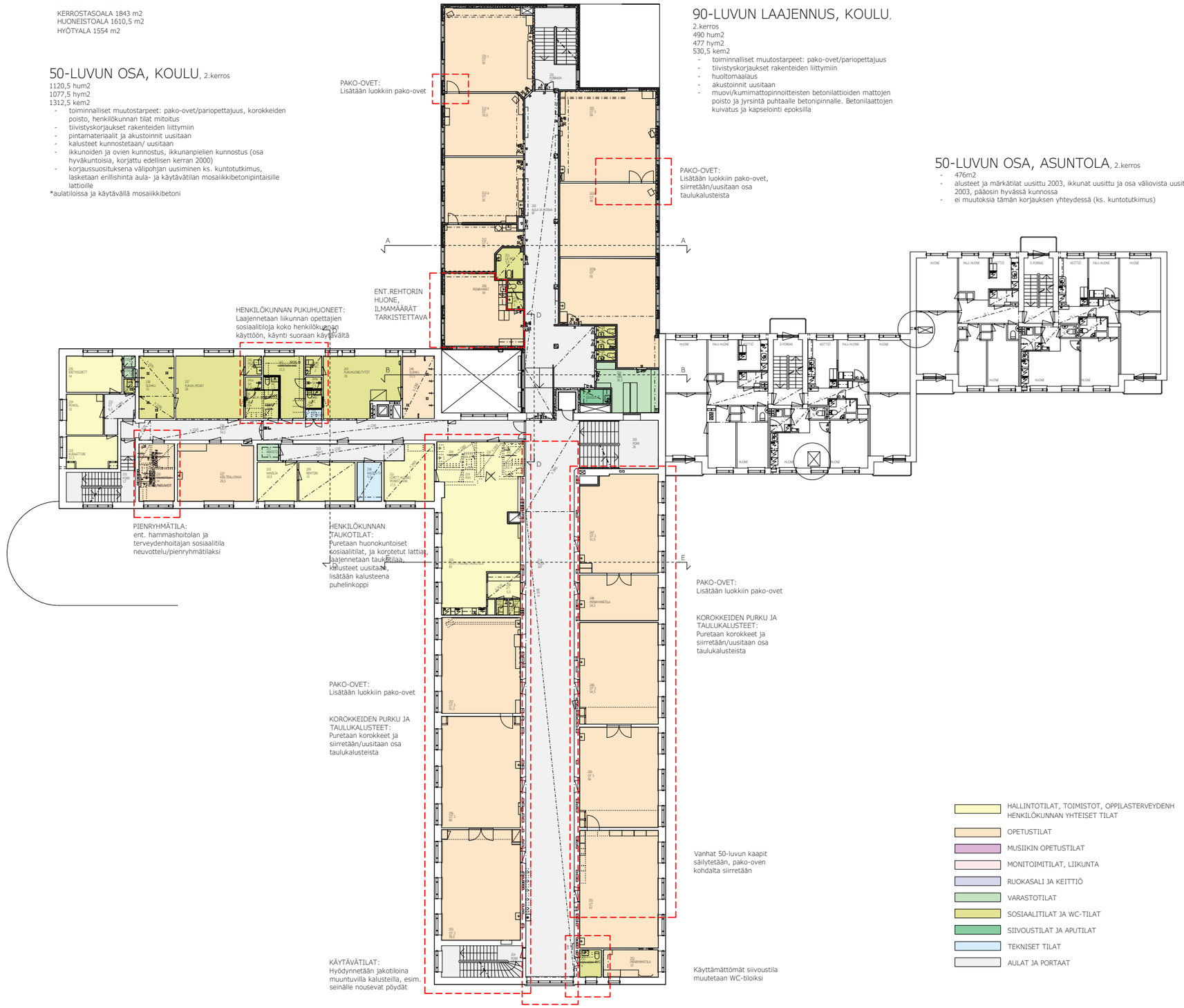
90-LUVUN LAAJENNUS, KOULU,

2.kerros
490 hum2
477 hym2
530,5 kem2

- toiminnalliset muutostarpeet: pako-ovet/pariopettajuus
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- huoltomaalaus
- akustoinnit uusitaan
- muovi/kumimattopinnoitteisten betonilattioiden mattojen poisto ja jyrsintä puhtaalle betonipinnalle. Betonilaattojen kuivatus ja kapselointi epoksilla

50-LUVUN OSA, ASUNTOLA, 2.kerros

- 476m2
- alusteet ja märkätilat uusittu 2003, ikkunat uusittu ja osa väliovista uusittu 2003, pääosin hyvässä kunnossa
- ei muutoksia tämän korjauksen yhteydessä (ks. kuntotutkimus)

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT	RAKENNUSKOHDE	PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ	MITTAKAAVA	PÄIVÄYS	PIIR.	VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA
AVARIO www.avario.fi info@avario.fi PUH. 08 311 9500	Simonkallion koulu Simonkalliontie 1 01350 Vantaa	EHDOTUSSUUNNITELMA POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT 2. KERROS	. . 1:350	18.4.2019	.	

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 21 §

3.KERROS YHTEENSÄ
KERROSTASOALA 1843 kem2
HUONEISTOALA 1630 htm2
HYÖTYALA 1588 hym2

90-LUVUN LAAJENNUS, KOULU,

2.kerros
490 hum2
476 hym2
530,5 kem2

- toiminnalliset muutostarpeet: pako-ovet/pariopettajuus
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- huoltomaalaus
- akustoinnit uusitaan
- muovi/kumimattopinnoitteisten betonilattioiden mattojen poisto ja jyrsintä puhtaalle betonipinnalle. Betonilaattojen kuivatus ja kapselointi epoksilla

50-LUVUN OSA, KOULU, 2.kerros

1140 hum2
1112 hym2
1312,5 kem2

- toiminnalliset muutostarpeet: pako-ovet/pariopettajuus, korokkeiden poisto, henkilökunnan tilat mitoitus
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- pintamateriaalit ja akustoinnit uusitaan
- kalusteet kunnostetaan/uusitaan
- ikkunoiden ja ovien kunnostus, ikkunanpielien kunnostus (osa hyväkuntoisia, korjattu edellisen kerran 2000)
- korjaussuosituksena välipohjan uusiminen ks. kuntotutkimus, lasketaan erillishinta aula- ja käytävätilan mosaiikkibetonipintaisille lattioille

*aulatiloissa ja käytävällä mosaiikkibetoni

PAKO-OVET:
Lisätään luokkiin pako-ovet, siirretään/uusitaan osa taulukalusteista

PAKO-OVET:
Lisätään luokkiin pako-ovet, siirretään/uusitaan osa taulukalusteista

MUSIIKIN OPETUSTILA:
Ääneneristystä parannetaan

tavoite 55dB

ilmanvaihdon muutos tila 303, ilmamäärien lisäys

50-LUVUN OSA, ASUNTOLA, 3.kerros

- 476m2
- alusteet ja märkätilat uusittu 2003, ikkunat uusittu ja osa vällovista uusittu 2003, pääosin hyvässä kunnossa
- korjaussuositus välipohjan tyhjentäminen (ks. kuntotutkimus), ei toteuteta tämän koulun korjauksen yhteydessä

LIIKUNTASALI, NÄYTTÄMÖ, VARASTO JA PRESIDENTTIAULA:

- Varusteet, kalusteet, pimennysverhot uusitaan
- Patterisäleiköt avattaviksi
- Palkeoven tilalle siirtoseinä/taiteovi
- Salin ja näyttämön lattian hionta ja kunnostus
- Tuolisäilytys näyttämön alle

ESTEETTÖMYYS:
Poistetaan liian jyrkät kevyet teräsrakenteiset luiskat, korvataan seinälle kääntyvillä porrasnostimilla

PAKO-OVET:
Lisätään luokkiin pako-ovet

KOROKKEIDEN PURKU JA TAULUKALUSTEET:
Puretaan korokkeet ja siirretään/uusitaan osa taulukalusteista

ilmanvaihdon muutos tila 326, ilmamäärien lisäys

PAKO-OVET:
Lisätään luokkiin pako-ovet

KOROKKEIDEN PURKU JA TAULUKALUSTEET:
Puretaan korokkeet ja siirretään/uusitaan osa taulukalusteista

Käyttämättömät siivoustila muutetaan WC-tiloiksi

Varastotila muutetaan pienryhmätilaksi, 50-luvun kalusteet säilytetään/siirretään

KÄYTÄVÄTILAT:
Hyödynnetään jakotiloina muuntuvilla kalusteilla, esim. seinälle nousevat pöydät

- HALLINTOTILAT, TOIMISTOT, OPPILASTERVEYDENH HENKILÖKUNNAN YHTEISET TILAT
- OPETUSTILAT
- MUSIIKIN OPETUSTILAT
- MONITOIMITILAT, LIIKUNTA
- RUOKASALI JA KEITTIÖ
- VARASTOTILAT
- SOSIAALITILAT JA WC-TILAT
- SIIVOUSTILAT JA APUTILAT
- TEKNISET TILAT
- AULAT JA PORTAAT

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT
AVARIO
www.avario.fi
info@avario.fi
PUH. 08 311 9500

RAKENNUSKOHDE
Simonkallion koulu
Simonkalliontie 1
01350 Vantaa

PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ
EHDOTUSSUUNNITELMA
POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT
3. KERROS

MITTAKAAVA
.
.
1:350

PÄIVÄYS
18.4.2019

PIIR.
.

VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA

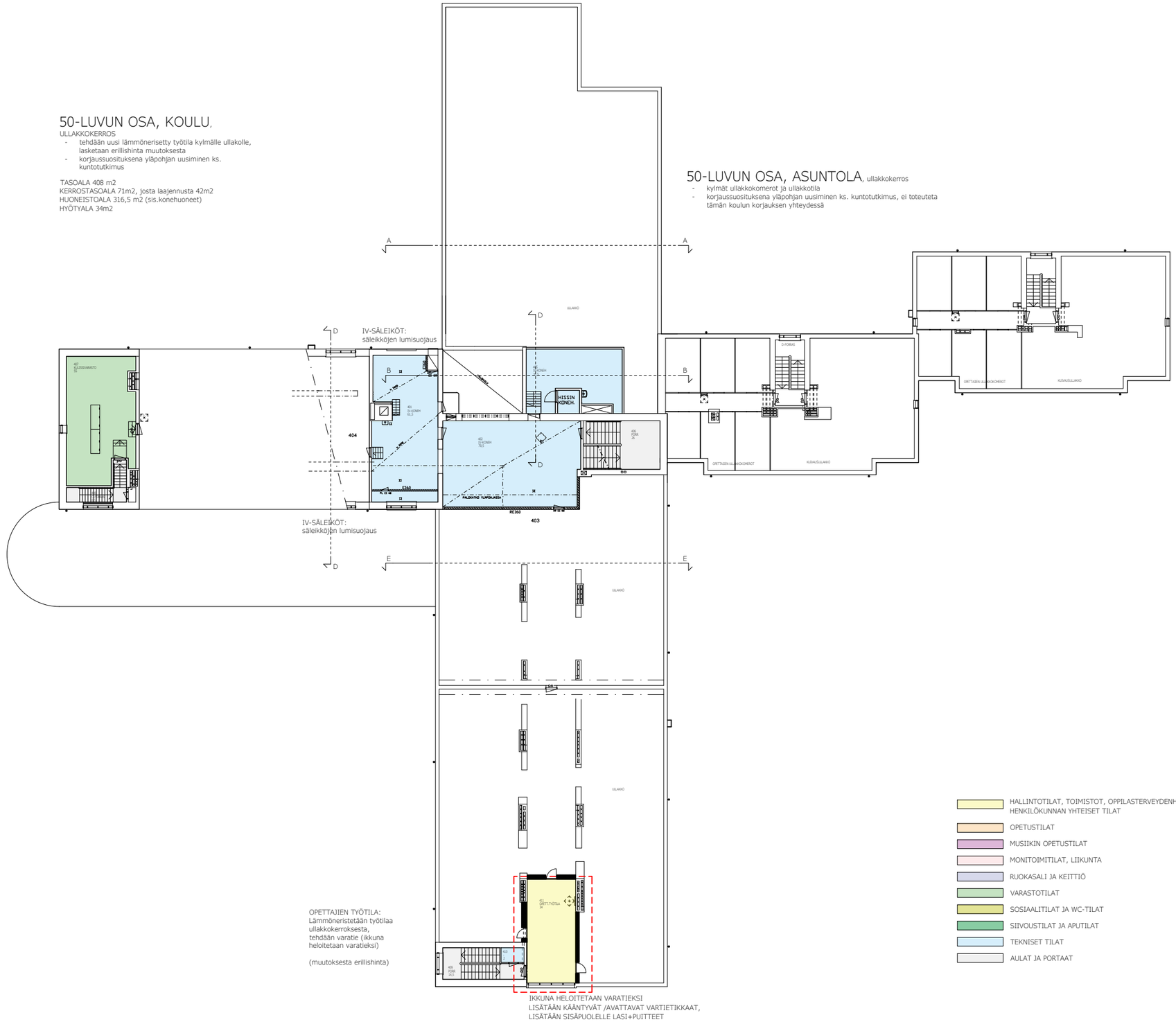
50-LUVUN OSA, KOULU,

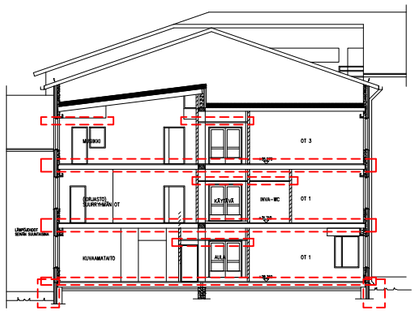
ULLAKKOKERROS
- tehdään uusi lämmönerisetty työtila kylmälle ullakolle, lasketaan erillishinta muutoksesta
- korjaussuosituksena yläpohjan uusiminen ks. kuntotutkimus

TASOALA 408 m2
KERROSTASOALA 71m2, josta laajennusta 42m2
HUONEISTOALA 316,5 m2 (sis.konehuoneet)
HYÖTYALA 34m2

50-LUVUN OSA, ASUNTOLA, ullakkokerros

- kylmät ullakkokomerot ja ullakkotila
- korjaussuosituksena yläpohjan uusiminen ks. kuntotutkimus, ei toteuteta tämän koulun korjauksen yhteydessä

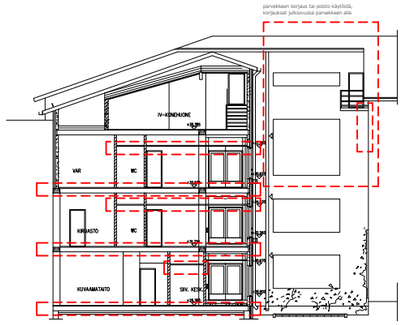

A
A
D
D
IV-SÄLEIKÖT:
säleikköjen lumisuojaus
B
B
404
403
D
IV-SÄLEIKÖT:
säleikköjen lumisuojaus
D
E
E
OPETTAJIEN TYÖTILA:
Lämmöneristetään työtilaa ullakkokerroksesta, tehdään varatie (ikkuna heloitetaan varatieksi)
(muutoksesta erillishinta)
IKKUNA HELOITETAAN VARATIEKSI
LISÄTÄÄN KÄÄNTYVÄT /AVATTAVAT VARTIETIKKAAT,
LISÄTÄÄN SISÄPUOLELLE LASI+PUITTEET
ULLAKKO
ULLAKKO
ULLAKKO
KISSIN PYÖNEH
PALOVAR. YLÄPOHJASTA
EI1 60
EI2 60
EI1 30
EI2 30
EI1 60
EI2 60
EI1 30
EI2 30
EI1 60
EI2 60
EI1 30
EI2 30

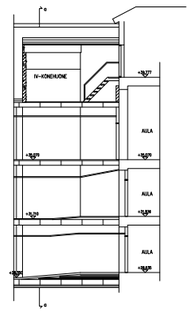

LEIKKAUS A-A

90-LUVUN LAAJENNUS, KOULU,

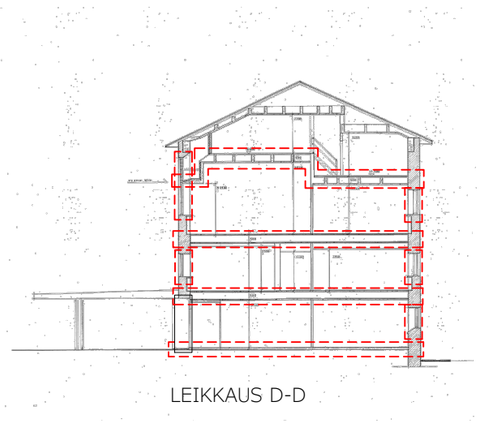
- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- huoltomaalaus
- akustoinnit uusitaan
- muovi/kumimattopinnoitteisten betonilattioiden mattojen poisto ja jyrsintä puhtaalle betonipinnalle. Betonilaattojen kuivatus ja kapselointi epoksilla
- 90-luvun osan betonisokkelin saumojen ja liittymät korjataan

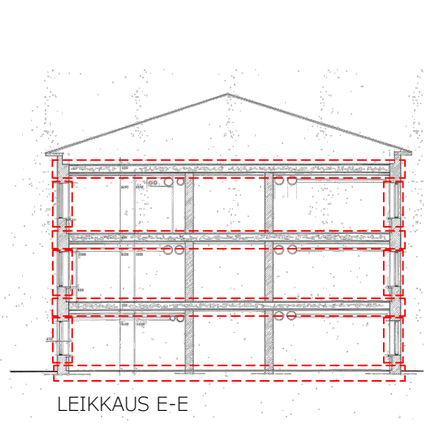

LEIKKAUS B-B

LEIKKAUS C-C

LEIKKAUS D-D

LEIKKAUS E-E

50-LUVUN OSA, KOULU

- tiivistyskorjaukset rakenteiden liittymiin
- pintamateriaalit ja akustoinnit uusitaan
- ikkunoiden ja ovien kunnostus, ikkunanpielien kunnostus (osa hyväkuntoisia, korjattu edellisen kerran 2000)
- korjaussuosituksena välipohjan uusiminen ks. kuntotutkimus, lasketaan erillishinta aula- ja käytävätilan mosaiikkibetonipintaisille lattioille

*aulatiloissa ja käytävällä mosaiikkibetoni

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT
AVARIO
www.avario.fi
info@avario.fi
PUH. 08 311 9500

RAKENNUSKOHDE
Simonkallion koulu
Simonkalliontie 1
01350 Vantaa

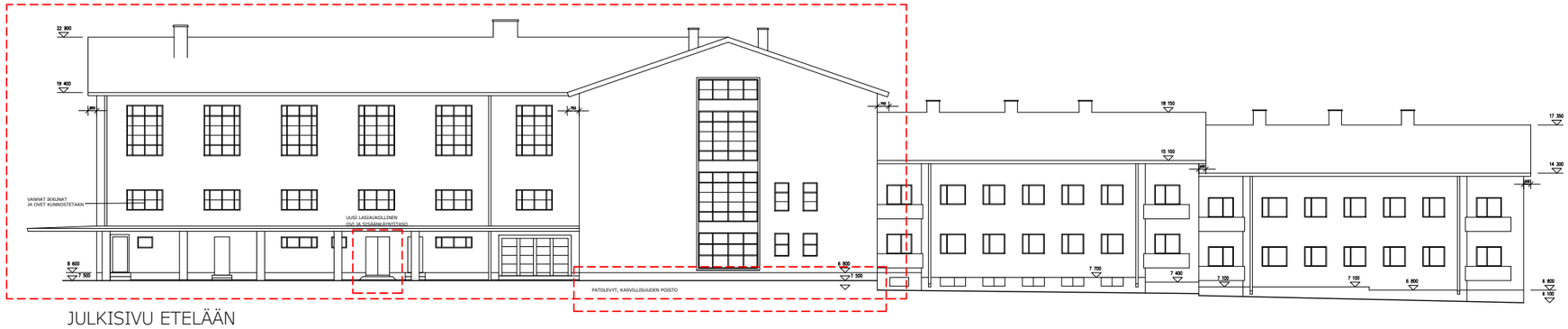
PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ
EHDOTUSSUUNNITELMA
POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT
LEIKKAUKSET

MITTAKAAVA
.
.
1:350

PÄIVÄYS
18.4.2019

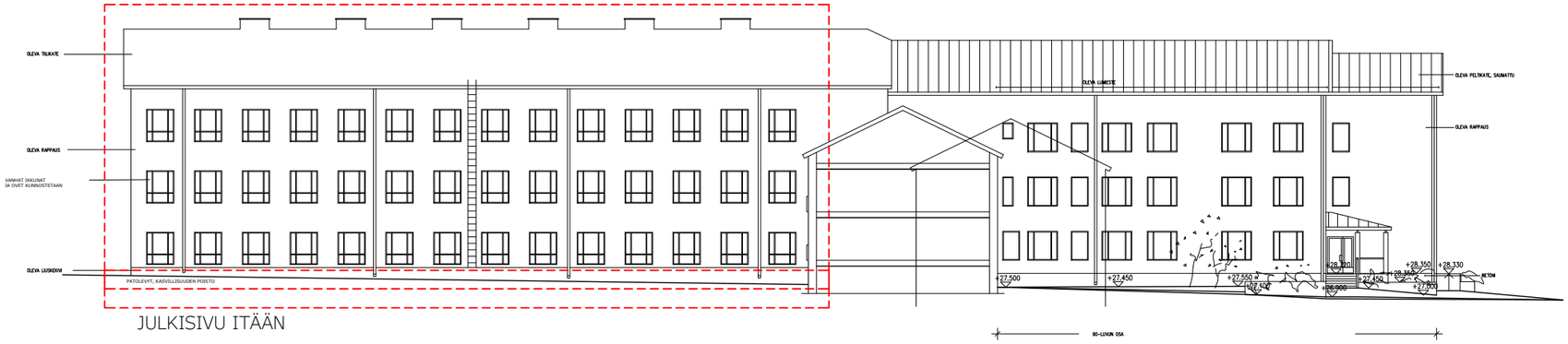
PIIR.
.

VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA

JULKISIVU ETELÄÄN

- 50-luvun koulun ikkunoiden ja ovien kunnostusikkunoiden ja ovien kunnostus
- halkeamien korjaus
- kasvillisuuden poistaminen sokkelin läheisyydestä
- patolevyt 50-luvun osa, etelä- ja länsijulkisivut

JULKISIVU ITÄÄN

- 50-luvun koulun ikkunoiden ja ovien kunnostus
- kasvillisuuden poistaminen sokkelin läheisyydestä etelä- ja itäjulkisivulta 50-luvun osalta
- patolevyt, betonikiveys sokkelin ympärille etelä- ja itäjulkisivulta 50-luvun osalta

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT

AVARIO

www.avario.fi
info@avario.fi
PUH. 08 311 9500

RAKENNUSKOHDE

Simonkallion koulu
Simonkalliontie 1
01350 Vantaa

PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ

EHDOTUSSUUNNITELMA
POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT
JULKISIVU ETELÄÄN JA LÄNTEEN

MITTAKAAVA

.
.
1:350

PÄIVÄYS

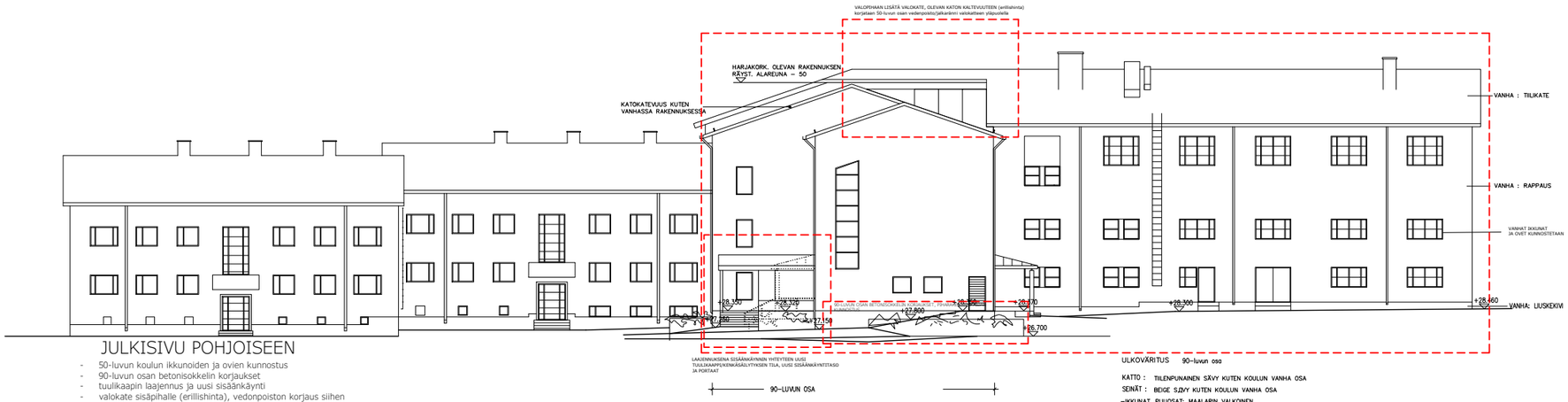
18.4.2019

PIIR.

.

VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 21 §

JULKISIVU POHJOISEEN

- 50-luvun koulun ikkunoiden ja ovien kunnostus
- 90-luvun osan betonisokkelin korjaukset
- tuulikaapin laajennus ja uusi sisäänkäynti
- valokate sisäpihalle (erillishinta), vedonpoiston korjaus siihen liittyville/ylpuolelle jääväille katon osalle
- sisäpihan parvekkeen korjaus tai poisto käytöstä, parvekkeen alla julkisivun korjaus

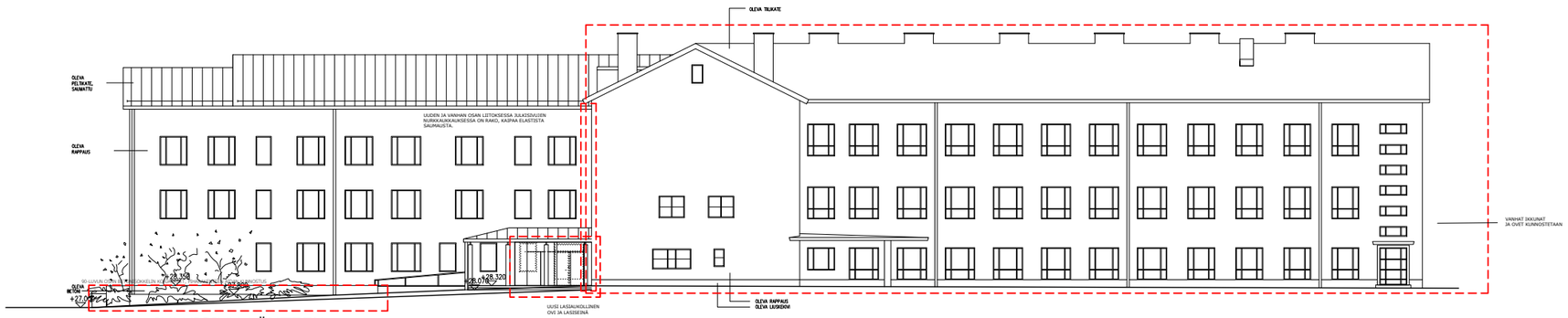
ULKOVÄRITUS 90-luvun osa

KATTO : TIILENPUNAINEN SÄVY KUTEN KOULUN VANHA OSA

SEINÄT : BEIGE SÄVY KUTEN KOULUN VANHA OSA

–IKKUNAT, PUUOSAT: MAALARIN VALKOINEN

–RÄYSTÄSPELLIT
–IKKUNAPELLIT
–RÄYSTÄSKOURUT } VALKOINEN
–SYÖKSYTORVET

JULKISIVU LÄNTEEN

- 50-luvun koulun ikkunoiden ja ovien kunnostus
- 90-luvun osan betonisokkelin korjaukset sekä vanhan ja uuden osan perustuksen liikuntasauman korjaus
- tuulikaapin laajennus 2.kerroksen ulkoseinälinjaan

SUUNNITTELIJAN YHTEYSTIEDOT	RAKENNUSKOHDE	PIIRUSTUKSEN SISÄLTÖ	MITTAKAAVA	PÄIVÄYS	PIIR.	VASTUULLINEN SUUNNITTELIJA
AVARIO www.avario.fi info@avario.fi PUH. 08 311 9500	Simonkallion koulu Simonkalliontie 1 01350 Vantaa	EHDOTUSSUUNNITELMA POHJAPIIRUSTUS / TILAKAAVIOT JULKISIVU POHJOISEEN JA ITÄÄN	. . 1:350	18.4.2019	.	

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 21 §

SIMONKALLION KOULU, MUUTOSTYÖT

Laajuustiedot :

bruttoala	5 941	brm2
hyötyala	4 783	hym2
tilavuus	22 080	rm3
tehokkuusluku	1,24	

Rakennuskustannukset		Yht.€	€/brm2	€/hym2	€/rm3
Rakennuttajan kulut		976 000	164,28	204,06	44,20
suunnittelu	556 000				
rakennuttaminen	340 000				
muut maksut	80 000				
Rakennustekniset työt		5 050 000	850,03	1 055,82	228,71
rakennusteknilliset työt					
- sis. pihatyöt					
LVI-työt					
LVV-työt	272 000	715 000	120,35	149,49	32,38
IV-työt	361 000				
Säätölaitteet	82 000				
Sähkötyöt		741 000	124,73	154,92	33,56
Erillishankinnat		63 000	10,60	13,17	2,85
Muutos- ja lisätyövaraus		755 000	127,08	157,85	34,19
KUSTANNUSARVIO (alv 0%)		8 300 000	1 397,07	1 735,31	375,91
KUSTANNUSARVIO (ALV 24%)		10 292 000	1 732,37	2 151,79	466,12

Hintataso KL 104 (5-19)

HUOM! Kustannusennuste ei sisällä:

- Henkilökunnan hiljaisen työn tilaa ullakolla; arvioitu kustannus 74 000 € (alv 0%).
- Aulojen mosaiikkibetonipintaisia välipohjatöitä; arvioitu kustannus 153 000 € (alv 0%).

Hankevalmistelu 21.05.2019

Tuula Raulo
Kustannusinsinööri

22 § Atomi, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotila hankesuunnitelman hyväksyminen /ETN

VD/2798/10.03.02.01/2019

Aviapoliksen alueen rakentumisen myötä varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten sekä nuorten määrä tulee kasvamaan Veromiehen kaupunginosassa, Kehä III:n pohjoispuolella. Veromiehen alueella ei ole tällä hetkellä kouluja, päiväkoteja tai nuorisotiloja. Suuralueen nykyiset peruskoulut ja päiväkodit sijaitsevat Kehä III:n eteläpuolella, eivätkä ne riitä vastaamaan varhaiskasvatusikäisten ja kouluikäisten määrän kasvuun. Nuorisotoimella on tiloja Pakkalassa. Aviapoliksen suuralueen päiväkotikiinteistöjen tarpeita on selvitetty syksyllä 2018 valmistuvassa alueellisessa päiväkotiselvityksessä (tilakeskus).

Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotila esitetään tarveselvitysvaiheessa rakennettavaksi Veromieheen, Kehä III ja Tuusulanväylän välisen liittymän länsipuoleiselle alueelle. Tarveselvitysvaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja. Alueella on käynnissä laaja kaavamuutos. Rälssitien 3, kiinteistötunnus 92-52-303-5, tontti on kaupungin omistuksessa. Tontti on rakentamatonta entistä viljelysmaata.

Tontin rakennettavuuteen liittyy erityisiä riskejä. Tontti on tarpeeseen nähden lähtökohtaisesti pieni, suositeltujen päiväkotien ja koululaisten välituntitoimintojen pihamäärät määrittävät tavoitekooksi pihalle noin 35 000m2, kun taas kaavassa esitetty tontti on noin 25 300m2. Lähes koko tontti on melualuetta. Alueelle on käynnistymässä tarkempi meluselvitys, jossa selvitetään mm. miten rakentamisen vaiheistus vaikuttaa tontin melun määrään. Ennen ympäröivien alueiden rakentumista tarvitaan todennäköisesti meluaitoja suojaamaan piha-alueita. Meluselvityksen lisäksi on käynnissä liikennemäärien selvitys. Tällä hetkellä liikennemääristä on ristiriitaista tietoa, ja suuremmat liikennemäärät estäisivät herkkien toimintojen, koulu- ja päiväkotirakennusten ja niiden ulkoilupihojen, sijoittamisen liikenneväylien läheisyyteen. Tämä tarkoittaa sitä, että tontin käytettävyys heikkenee ja toiminnoille soveltuva pinta-ala pienenee entisestään.

Tontin pohjoisosassa kulkee tällä hetkellä palo-oja, jonka uomaa on kaavaluonnoksessa esitetty siirrettäväksi. Maaperä alueella on savea ja rakennus on paalutettava. Alueelle on tehtävä täyttöjä, koska tontti on ympäröiviä liikenneväyliä alempana. Tontilla on pilaantuneita maita, joiden takia tontilla on tehtävä massanvaihtoja. Lisäksi hulevesien hallinta alueella on haasteellista ja vaatii erityisiä viivytysratkaisuaja. Tontin länsipuolelle Äyritielle on esitetty raitovaunun reitti, ja tuleva raitovaunuliikenne aiheuttaa ainakin risteysalueille tärinää.

Aviapoliksen koulu-päiväkoti Atomi on yksi Aviapoliksen kaavarungossa määriteltyjä kiinnostavuuden kehän laadun paikoista. Niissä rakennuksen arkkitehtuurin ja kaupunkitilan rakentamisen tulee olla erityisen korkeatasoista, esteettistä ja viihtyisyyttä lisäävää. Laadun paikkojen sijainnit ovat tärkeitä visuaalisia ja toiminnallisia solmukohtia, maamerkkejä tai näkymän päätteitä, jotka auttavat orientoitumaan kaupunginosassa. Tavoitteena on luoda omaleimaista Aviapolis-kaupunkikuvaa. Ympäristön hyvä laatu ja omaleimainen ilme edistävät alueen asukkaiden ja toimijoiden viihtyisyyttä ja yhteisöllisyyttä.

Atomin, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotilan tarveselvitys hyväksyttiin opetuslautakunnassa 5.11.2018 § 15 ja vapaa-ajanlautakunnassa 6.11.2018 § 25 sekä teknisessä lautakunnassa 6.11.2018 § 12.

Tilakeskuksen hankevalmistelussa on uudelle koulu-päiväkoti-nuorisotilalle laskettu 27.5.2019 päivätty tavoitehinta 21,8 milj. € (kustannusluokka 104), joka ylittää tarveselvitysvaiheen kustannusennusteen

21,75 milj. € (kustannusluokka 104). Tarveselvitysvaiheen 24.10.2018 päivätty kustannusennuste oli 20,7 milj. € (kustannusluokka 99).

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 22

Talous- ja hallintojohtajan esitys:
Päätetään esittää tekniselle lautakunnalle hyväksyttäväksi Atomin, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotilan 28.5.2019 päivätty hankesuunnitelma.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Liite:	Atomi, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotilan 28.5.2019 päivätty hankesuunnitelma
Täytäntöönpano:	Hallintoyksikkö - ote tilakeskus
Muutoksenhakuohje:	Ei muutoksenhakuoikeutta/ Kuntalaki 136 §

Lisätiedot:
Laura Malinen, 050 302 9750, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi
Lena Karlsson, 040 5528929, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi

28.05.2019

ATOMI, AVIAPOLIKSEN KOULU-PÄIVÄKOTI-NUORISOTILA

Rälssitie 3, Vantaa (Pottiniitynkatu)

uudisrakennus

HANKESUUNNITELMA

Vantaan kaupunki
Maankäytön, rakentamisen ja
ympäristön toimiala
tilakeskus
hankesuunnittelu

Kielotie 13
01300 Vantaa

www.vantaa.fi

Sisällys

1 Hanketietokortti....5
2 Hankeen perusteet....6
2.1 Yhteenveto....6
2.2 Aikaisemmat päätökset....6
2.3 Täydennykset hyväksyttyyn tarveselvitykseen....7
3 Perustelut tarpeelle....7
3.1 Palvelustrategiset linjaukset ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan....7
3.2 Koulun väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan....8
3.3 Päiväkodin väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan....9
3.4 Nuorisotoimen tilojen liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan....9
4 Mitoitusperusteet ja tavoitteet....10
4.1 Koulun toiminnalliset tavoitteet ja tilasuunnittelun tavoitteet....10
4.2 Päiväkodin yleiset toiminnalliset tavoitteet ja Atomin tilojen vaatimukset (verrattava pedagogiseen suunnitelmaan)....12
4.3 Nuorisotoimen toiminnalliset tavoitteet ja tilasuunnittelun tavoitteet....15
4.4 Muut tavoitteet tiloille....16
4.5 Tunnusluvut ja tilaohjelma....16
4.6 Pihan toiminnalliset tavoitteet....17
4.7 Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet....18
4.8 Puhtauspalveluiden tavoitteet....19
4.9 Jätehuollon tavoitteet....19
4.10 Lasten ja nuorten osallistaminen....19
5 Tontti ja rakennuspaikka....21
5.1 Sijainti....21
5.2 Hallinta, rasitteet, kaava- ja kiinteistötiedot....23
5.3 Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet....24
5.4 Liikenne, pysäköinti, kadut....25
5.5 Kunnallistekniikka....25
5.6 Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu....25
5.7 Liittyvät hankkeet....26
6 Rakennus....26
6.1 Rakennetekniset tavoitteet....26
6.2 Arkkitehtoniset tavoitteet....26
6.3 Esteettömyys- ja käyttöturvallisuusvaatimukset....27
6.4 Elinkaari- ja energiatehokkuustavoitteet, muuntavuus....28
6.5 Väestönsuojatilat....29
6.6 Muut resurssiviisauden tiekartan tavoitteet....29
6.6.1 Yleistä....29
6.6.2 Vähähiilisyys....29
6.6.3 Materiaalitehokkuus....29
6.6.4 Elinkaarikustannus....30
6.6.5 Hankinnat....30
6.6.6 Rakentamisen aikainen jätehuolto....30
6.7 Sisäilmatavoite....31

6.7.1 Yleistä 31
6.7.2 Valaistustavoitteet 31
6.7.3 Lämmönhallinnan tavoitteet 31
6.7.4 Kosteudenhallinnan tavoitteet 31
6.7.5 Äänitekniset tavoitteet 31
6.7.6 Sisätilojen rakennusmateriaalien päästöluokkavaatimus 32
6.7.7 Tiiveysvaatimus 32
6.8 Tieto/viestintätekniikkavaatimus 32
6.9 LVI-Tekniset tavoitteet 33
6.10 Sähkötekniset tavoitteet 37
Johtotiet: 38
Johdot ja niiden varusteet: 38
Valaistusjärjestelmät: 39
Yleiskaapelointijärjestelmä: 39
Yhteisantennijärjestelmä: 40
Info-Tv-järjestelmä: 40
Äänentoisto-, kuulutus- ja AV-järjestelmät: 40
Kellojärjestelmät: 41
Avunpyyntöjärjestelmä: 41
Soittokellot/ovipuhelimet, varattu-valot ja sisäänpyyntölaitteet: 41
Kiinteistöautomaatiojärjestelmä: 41
Murtoilmaisujärjestelmä: 41
Videovalvontajärjestelmä: 41
Sähköiset ovilukitukset ja kulunvalvontajärjestelmä: 41
Ovivalvontajärjestelmä: 42
Merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä: 42
Paloilmoitinjärjestelmä: 42
Savunpoistojärjestelmä: 42
Koneet, laitteet ja erityisjärjestelmät: 42
7 Toteutukseen liittyvät tavoitteet 42
8 Väistötilantarve 42
9 Kustannukset 43
9.1 Kustannusennuste 43
9.2 Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset 43
9.3 Toimintakustannukset hallintokunnalle 43
9.4 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset 43
9.5 Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka ja nuorisotoimen 43
10 Rahoitus ja aikataulu 43
11 Riskit 44
11.1 Meluun ja hiukkamääriin liittyvät riskit 44
11.2 Kaavoitukseen liittyvät riskit 44
11.3 Aikatauluun liittyvät riskit 44
11.4 Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit 44
11.5 Teknisten järjestelmien ja puron siirtämiseen liittyvät riskit 44
11.6 Hankkeen laajuuteen liittyvät riskit 45
11.7 Työturvallisuustehtävät 45

12 Vastuuhenkilöt / työryhmä.....45

Liitteet:
- Liite 1: kaavaote ja -määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat
- Liite 2: tilaohjelmat
- Liite 3: Havat-riskikartta
- Liite 4: kustannuslaskelmat
- Liite 5: LVIA-liite
- Liite 6: tontintarkastelu (luonnos)
- Liite 7: Atomi-hanke pedagoginen suunnitelma 29.5.2019

Oheismateriaalit:
- Vantaan kaupungin ohjeita suunnittelijoille 6.3.2019
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen konseptipäiväkotikäsikirja 18.4.2019
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen päiväkotien huonekortit 18.4.2019
- Vantaan kaupungin suunnitteluohje esi- ja perusopetus / uusi oppimisympäristö 2019
- Vantaan kaupungin valmistuskeittiöt-tyyppikeittiöiden tekninen laiteluettelo - 1000 henkeä
- Ohje lattialämmityksen suunnittelusta ja toteutuksesta 19.6.2018
- Rakennusautomaation suunnitteluohjeistus 11.6.2018/14.1.2019
- Pohjatutkimus, alustava
- Pilaantuneet maat -esiselvitys
- Selvitys liikenne (melu- ja pienhiukkasten) määrästä (tulossa)

Kuva: Atomin sijainti, Veromiehen alue, Aviapolis

1 Hanketietokortti

<table>
<tr><td colspan="6">Kohteen nimi:
Atomi – Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotila</td></tr>
<tr><td colspan="6">Tarpeen kuvaus:
Aviapoliksen alueen rakentuminen,varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten sekä nuorten määrä tulee kasvamaan Veromiehen kaupunginosassa, KEHÄ III:n pohjoispuolella.</td></tr>
<tr><td colspan="6">Liittyminen muihin hankkeisiin ja selvityksiin:
Aviapoliksen suuralueen päiväkotikiinteistöjen tarpeita on selvitetty 2018 valmistuneessa alueellisessa päiväkotiselvityksessä (tilakeskus).</td></tr>
<tr><td colspan="6">Tarpeen perustelut:
Veromiehen alueella ei ole tällä hetkellä kouluja, päiväkoteja tai nuorisotiloja. Suuralueen nykyiset peruskoulut ja päiväkodit sijaitsevat KEHÄ III:n eteläpuolella, eivätkä ne riitä vastaamaan varhaiskasvatusikäisten ja kouluikäisten määrän kasvuun. Nuorisopalveluilla on Pakkalan ja Ylästön aluetta palveleva pieni nuorisotila Pakkalassa.</td></tr>
<tr><td colspan="6">Käyttäjähallintokunta:
Sivistysvirasto</td></tr>
<tr><td colspan="2">Kaupunginosa:
VEROMIES 52</td><td colspan="2">Kiinteistötunnus:
92-52-303-5</td><td colspan="2">Tontin pinta-ala:
tarve noin 35 000 m^2, kaavaluonnoksessa pihan koko noin 25 300 m^2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Osoite ja tontti:
Rälssitie 3 (Pottiniitynkatu)
01510 Vantaa</td><td colspan="2">Kaavatiedot:
EI VIELÄ MÄÄRITELTY</td><td colspan="2">Rakennusoikeus:
tarve noin 11 000 m^2, jota esitetty myös kaavaluonnoksessa</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">Tilatarve, suuruus ja kustannukset (ALV 0 %)</td><td rowspan="2">brm^2</td><td rowspan="2">htm^2</td><td rowspan="2">hym^2</td><td colspan="3">Investointikustannusennuste</td></tr>
<tr><td>€</td><td>€ / brm^2</td><td>€ / hym^2</td></tr>
<tr><td colspan="2">1. vaihe, koulu + päiväkoti
2. vaihe</td><td>n.6250
n.5000</td><td>-</td><td>4463</td><td>21, 8 milj.
-</td><td>3 488
-</td><td>4 885
-</td></tr>
<tr><td colspan="3">1. vaihe oppilasmäärä + päiväkodin tilapaikkamäärä
nuorisotoimi
(2. vaihe oppilasmäärä)</td><td colspan="3">n. 400 oppilasta ja 160 lasta
n. 200 nuorta
(n.500 oppilasta)</td></tr>
<tr><td colspan="6">Väistötilan tarve:
Ei väistötilan tarvetta.</td></tr>
<tr><td colspan="6">Määrärahavaraus investointiohjelmassa:
Investointiohjelmassa 2019-2028 1. vaihe 20 milj. € (2. vaihe 17.55 milj. €, ei sisälly tähän hankesuunnitelmaan)</td></tr>
<tr><td colspan="6">Hankkeen toteutusaikataulu:
1.vaihe 2019 - 2022, rakentamisvaihe 2021 - 22 ja 2. vaihe 2025 - 2028 (2. vaihe ei sis. tähän hankesuunnitelmaan)</td></tr>
<tr><td colspan="6">Ylläpitokustannukset: 338 834 € / vuosi</td></tr>
<tr><td colspan="6">Toimintakustannukset hallintokunnalle: Toiminnan vuosittaiset kulut sisältäen henkilöstö- ateria- ja toimintakulut ovat noin 2 710 000 €/vuosi.</td></tr>
<tr><td colspan="6">Ensikertainen kalustaminen ja varustaminen: 810 000€</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vuokravaikutus</td><td colspan="2">137 236 € / kk
23,48 € / htm^2/kk</td><td colspan="2">1 646 834 € / v,
281,71 € / htm^2/v</td></tr>
<tr><td colspan="4">Vuokravaikutus / oppilaspaikka + tilapaikka+ nuorisotoimi (V1)</td><td colspan="2">180,6 € / kk</td></tr>
<tr><td colspan="4">Laatija(t): Josée Courtemanche, Päivi Riehunkangas, Laura Malinen, Lena Karlsson, Eero Väätäinen, Ari Tossavainen, Ilkka Poikkimäki, Yrjö Jaakola, Tarja Aaltola, Anne Valkeapää, Merja Häsänen</td><td colspan="2">Päivämäärä:
28.05.2019</td></tr>
</table>

2 Hankeen perusteet

2.1 Yhteenveto

Atomin, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotilan uudisrakennuksen hankesuunnitelma on laadittu tilakeskuksessa yhteistyössä sivistystoimen asiantuntijoiden kanssa.

Tämän monitoimirakennukseen sijoittuu ensimmäisessä vaiheessa 160 tilapaikkainen päiväkoti, noin 400 oppilaan koulu sekä nuorisotoimen tiloja. Ruokasali, keittiö ja ydintilat rakennetaan ensimmäisessä vaiheessa, kuten myös osa liikuntatiloista. Osa salitiloista sijoitetaan tontin ulkopuolelle. Toisessa vaiheessa koulu laajenee noin 900 oppilaan yhtenäiskouluksi.

Aviapoliksen alueen rakentumisen myötä päiväkoti- ja perusopetusikäisten sekä nuorten määrä tulee kasvamaan Veromiehen kaupunginosassa, KEHÄ III:n pohjoispuolella. Veromiehen alueella ei ole tällä hetkellä kouluja, päiväkoteja tai nuorisotiloja. Suuralueen nykyiset peruskoulut ja päiväkodit sijaitsevat KEHÄ III:n eteläpuolella, eivätkä ne riitä vastaamaan päivähoitoikäisten ja kouluikäisten määrän kasvuun. Nuorisotoimella on tiloja Ylästössä. Aviapoliksen suuralueen päiväkotikiinteistöjen tarpeita on selvitetty syksyllä 2018 valmistuvassa alueellisessa päiväkotiselvityksessä (tilakeskus).

Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotila esitetään hankesuunnitelman vaiheessa rakennettavaksi Veromieheen, KEHÄ III ja Tuusulanväylän välisen liittymän länsipuoleiselle alueelle. Alueella on käynnissä laaja kaavamuutos. Rälssitien 3, kiinteistötunnus 92-52-303-5, tontti on kaupungin omistuksessa. Tontti on rakentamatonta entistä viljelysmaata. Tontin pohjoisosassa kulkee tällä hetkellä palo-oja, jonka uomaa on kaavaluonnoksessa esitetty siirrettäväksi. Maaperä alueella on savea, alueelle on tehtävä täyttöjä. Tontin länsipuolelle Äyritielle on esitetty raitovaunun reitti.

Aviapoliksen koulu-päiväkoti Atomi on yksi Aviapoliksen kaavarungossa määriteltyjä kiinnostavuuden KEHÄn laadun paikoista. Niissä rakennuksen arkkitehtuurin ja kaupunkitilan rakentamisen tulee olla erityisen korkeatasoista, esteettistä ja viihtyisyyttä lisäävää. Laadun paikkojen sijainnit ovat tärkeitä visuaalisia ja toiminnallisia solmukohtia, maamerkkejä tai näkymän päätteitä, jotka auttavat orientoitumaan kaupunginosassa. Tavoitteena on luoda omaleimaista Aviapolis-kaupunkikuvaa. Ympäristön hyvä laatu ja omaleimainen ilme edistävät alueen asukkaiden ja toimijoiden viihtyisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Atomin osalta tavoitteet määritellään hankesuunnitteluvaiheessa tulevan SR-kilpailun arviointikriteereiksi yhteistyössä kaupunkisuunnittelun kanssa.

2.2 Aikaisemmat päätökset

Atomin, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotilan uudisrakennuksesta on laadittu tarveselvitys (24.10.2018) tilakeskuksessa yhteistyössä sivistystoimen aisantuntijoiden kanssa. Atomin, Aviapoliksen koulu-päiväkoti-nuorisotilan tarveselvitys on hyväksytty opetuslautakunnassa 5.11.2018, vapaa-ajanlautakunnassa 6.11.2018 ja teknisessä lautakunnassa 6.11.2018.

2.3 Täydennykset hyväksyttyyn tarveselvitykseen

Tarveselvityksen jälkeen on laadittu (ohjeismateriaalina):

- Vantaan kaupungin ohjeita suunnittelijoille 6.3.2019
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen konseptipäiväkotikäsikirja 18.4.2019
- Vantaan kaupungin tilakeskuksen päiväkotien huonekortit 18.4.2019
- Vantaan kaupungin suunnitteluohje esi- ja perusopetus / uusi oppimisympäristö 2019 ja tilakortit
- Rakennusautomaation suunnitteluohjeistus 11.6.2018/14.1.2019
- Uusi selvitys liikenne (melu- ja pienhiukkasten) määrästä (tulossa)

Asiakirjat ovat hankesuunnitelman oheismateriaalina

ja liitteenä:

§ Liite 2: tilaohjelmat (päivitetty)
§ Liite 4: kustannuslaskelmat
§ Liite 6: tontintarkastelu (luonnos)
§ Liite 7: Atomi-hanke pedagoginen suunnitelma 29.5.2019

3 Perustelut tarpeelle

3.1 Palvelustrategiset linjaukset ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Suomenkielisessä perusopetuksessa toteutetaan lähikouluperiaatetta. Oppilaiden koulumatkat ovat pääsääntöisesti alle kolme kilometriä. Oppilaaksi oton kriteerinä on oppilaan turvallinen ja lyhyt koulumatka. Vantaan kaupunkitasoisen palveluverkkosuunnitelman 2018 - 2027 mukaisesti yhtenäiskouluja pyritään rakentamaan aina, kun se on toiminnallisesti ja taloudellisesti mahdollista.

Keskeisten palveluverkkolinjausten (Vantaan kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018 - 2027) mukaan varhaiskasvatus järjestetään lähipalveluna myös uusilla asuinalueilla. Varhaiskasvatuksen strategiana on lisätä yksityisen varhaiskasvatuksen osuutta maltillisesti. Palveluverkkoa kehitetään uudishankkeilla, joiden optimikoko on noin 160–192 tilapaikkaa. Tilat ovat uuden oppimisympäristön mukaiset ja joustavat erilaisiin toiminnallisiin tarpeisiin sekä organisaation ulkopuolisille käyttäjille varhaiskasvatuksen aktiivisen toiminta-ajan ulkopuolella.

Uudessa 1.1.2017 voimaantulleessa nuorisolaissa nuorisotyö ja politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Lain mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja toiminnalle järjestämällä nuorille suunniteltuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa. Kunnan tulee tarkoitettua tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten sekä nuorten, heidän perheidensä, nuorisoalan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

3.2 Koulun väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Aviapoliksen suuralueen nykyiset peruskoulut sijaitsevat KEHÄ III:n eteläpuolella. Pakkalan ja Tammiston kaupunginosien alueella sijaitsee kolme yhtenäiskoulua, jotka ovat Veromäen koulu, Kartanonkosken koulu sekä Vantaan kansainvälinen koulu. Lisäksi Ylästön kaupunginosassa sijaitsee Ylästön koulu, jonka laajennus yhtenäiskouluksi valmistuu lukuvuodeksi 2019–2020. Siihen saakka Ylästön alueen yläkouluikäiset käyvät koulua pääsääntöisesti Vantaankosken koulussa, joka on Aviapoliksen suuralueen ulkopuolella. Alueen kouluissa on Ylästön koulun laajennuksen valmistuttua yhteensä 3158 oppilaspaikkaa.

Alueen koulujen oppilasmäärä oli virallisena tilastointipäivänä 20.9.2018 yhteensä 2746 oppilasta. Luvussa ei ole mukana Vantaankosken koulussa käyviä ylästöläisiä yläkouluikäisiä, joita on arviolta 250 henkilöä, mutta jotka syksystä 2019 alkaen käyvät yläkoulua Aviapoliksen suuralueella Ylästön yhtenäiskoulussa.

Aviapoliksen suuralueen perusopetusikäisten määrän ennustetaan Vantaan virallisen väestöennusteen 2018 - 2028 mukaan nousevan hieman ennusteajanjakson ensimmäisellä puolikkaalla, mutta kääntyvän lievään laskuun ennusteajanjakson loppua kohti. Tulevaisuudessa suuralueen perusopetusikäisten määrä kasvaa Veromiehen kaupunginosassa, KEHÄ III:n pohjoispuolella. Väestöennusteen ensimmäisen puoliskon aikana perusopetusikäisten määrä kasvaa Veromiehen kaupunginosassa 140 henkilöllä ja ennusteajanjakson loppuun mennessä kasvu on 351 henkilöä.

Taulukko 1:
Aviapoliksen suuralueen ja Veromiehen kaupunginosan perusopetusikäisten määrän kehitys Vantaan virallisen väestöennusteen 2018–2028 sekä Vantaan kansainvälisen koulun arvioidun oppilasmäärän kasvun vaikutus alueen oppilaspaikkatarpeeseen

Vantaan virallinen väestöennuste 2018 - 2028											
3 Aviapolis	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
alakouluikäiset	2001	1981	1974	2004	1979	1921	1896	1870	1878	1875	1887
yläkouluikäiset	856	891	918	921	938	963	1007	987	963	948	935
Aviapoliksen alueella asuvat yhteensä	2857	2872	2892	2925	2917	2884	2903	2857	2841	2823	2822
Alueen ulkopuolelta tulevat oppilaat n. *	250	250	250	250	250	275	300	325	325	325	325
Yhteensä	3107	3122	3142	3175	3167	3159	3203	3182	3166	3148	3147

* Kansainväliseen kouluun tulee Aviapoliksen alueen ulkopuolelta oppilaita noin puolet koulun oppilasmäärästä. Vuodesta 2023 alkaen Rekolanmäen koulun englanninkielisiltä luokilta tullaan Vantaan kansainväliseen kouluun 7. luokalle

Vantaan virallinen väestöennuste 2018 - 2028											
52 Veromies	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
alakouluikäiset	11	23	33	54	82	115	147	175	208	239	270
yläkouluikäiset	2	5	10	18	28	38	51	64	74	84	94
yhteensä	13	28	43	72	110	153	198	239	282	323	364

Sen lisäksi, että nykyisten koulujen oppilaspaikat eivät riitä vastaamaan alueen oppilasmäärän kasvuun, etenkin alakouluikäisten lasten määrän kasvaessa helpommin saavutettavissa olevan palvelun tarve kasvaa myös Veromiehen kaupunginosassa. Näin ollen ensimmäisessä vaiheessa on tarpeen toteuttaa alakoulutiloja ja laajennus yhtenäiskouluksi toteutetaan tarpeen mukaan myöhemmin.

Aviapoliksen suuralueelle kohdistuu oppilasmäärän osalta painetta myös Vantaan kansainväliseen kouluun, sillä palvelun kysyntä on lisääntynyt ja englanninkielisiä alakoululuokkia on lisätty Länsi- ja Keski-Vantaan lisäksi myös Itä-Vantaalle. Näiltä englanninkielisiltä luokilta oppilaat siirtyvät luokille 7–9 kansainväliseen kouluun, mikä lisää suuralueen oppilaspaikkojen kokonaistarvetta lukuvuodesta 2023–2024 alkaen noin 25 oppilaalla vuosittain noin kolmen vuoden ajan.

3.3 Päiväkodin väestöennuste ja liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Aviapoliksen suuralueen varhaiskasvatusikäisten määrän ennustetaan Vantaan virallisen väestöennusteen 2018-2028 mukaan pysyvän ennustekauden ensimmäisellä puolikkaalla lähes ennallaan. Tämän jälkeen suuralueen lasten määrä kasvaa vuoteen 2028, jolloin lapsimäärä on 269 lasta enemmän kuin vuonna 2018. Veromiehen kaupunginosassa lasten määrän ennustetaan kasvavan vuoteen 2023 noin kahdella sadalla lapsella. Ennustekauden lopussa kasvu on 444 lasta.

Taulukko 2: Aviapoliksen suuralueen ja Veromiehen kaupunginosan varhaiskasvatusikäisten määrän kehitys Vantaan virallisen väestöennusteen 2018–2028 mukaan

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Muutos 2018-2028
Aviapoliksen suuralue	1941	1891	1861	1870	1890	1922	2008	2052	2108	2158	2210	269
Veromiehen kaupunginosa	31	44	62	101	147	203	264	318	372	426	475	444

Suuralueen nykyiset päiväkodit sijaitsevat KEHÄ III eteläpuolella ja vastaavat lähipalveluna alueen tarpeisiin. Atomin varhaiskasvatustilat tarvitaan vastaamaan Veromiehen kaupunginosan kasvavaan tarpeeseen ja ne toteutetaan omana hankkeena koulutilojen yhteyteen. Alueelle on suunnitteilla myös yksityisen palveluntuottajan järjestämä päiväkoti.

Aviapoliksen suuralueen päiväkotikiinteistöjen tarpeita on selvitetty syksyllä 2018 valmistuneessa alueellisessa päiväkotiselvityksessä (tilakeskus).

3.4 Nuorisotoimen tilojen liittyminen palveluverkkosuunnitelmaan

Vantaalla nuorisotilat ovat monikäyttötiloja, joita kaupungin järjestämän nuorisotyön lisäksi käyttävät monet erilaiset toimijat, mm. järjestöt, koulut ja nuorten omaehtoiset ryhmät. Tilojen sijoittuminen esim. koulun tai ostoskeskuksen yhteyteen tukee nuoriso-

työn strategisia linjauksia. Strategisten linjausten toteutumista edellyttää myös nuorisotilojen sijainti keskeisillä paikoilla, nuorisotyötä tehdään painotetusti siellä missä tarve on suurin. Aviapoliksen alueen hyvin voimakkaan rakentumisen sekä sen myötä lasten ja nuorten määrän tuleva suuri kasvu on huomioitu palveluverkkosuunnittelussa ja on perustana Aviapoliksen alueen nuorisotyöhän resursointiin.

4 Mitoitusperusteet ja tavoitteet

4.1 Koulun toiminnalliset tavoitteet ja tilasuunnittelun tavoitteet

Esi-, perus- ja lisäopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPS 2014) uudistus astui voimaan 1.8.2016 ja kaikki perusopetuksen vuosiluokat ovat siirtyneet uuteen opetussuunnitelmaan 1.8.2019. Opetussuunnitelman mukaiset oppimisympäristön vaatimukset ja tavoitteet asettavat uudenlaisia tavoitteita tilojen jäsentymiselle ja toimintojen järjestämiselle. Oppimisympäristön tulee olla muuntojoustava ja pedagogisesti taipuisa. Opetussuunnitelmassa nähdään oppija aktiivisena toimijana. Opettajan rooli muuttuu oppimisen ohjaajaksi ja valmentajaksi. Ilmiöpohjainen oppiminen tai pari- ja tiimiopettajuus vaativat koulutiloilta joustavuutta ja suurempia tilakokonaisuuksia. Kotiluokka- ja oppiainejakoisesta tila-ajattelusta siirrytään ryhmätila-ajatteluun ja oppiainerajat ylittävään toimintaan. Atomirakennus ja sen piha-alueet sekä muu kaupunkitila toimii oppimisen alustana ja kohteena.

Vantaan kaupungin opetustilojen suunnitteluun on laadittu yhteistyössä sivistysviraston ja tilakeskuksen kanssa koulusuunnitteluohje. Tämä keväällä 2019 valmistunut ohjaa tilojen suunnittelua. Tilojen tulee olla turvalliset, terveelliset, esteettömät ja muunneltavat.

Tilaratkaisut tukevat monitoimijatalon eri käyttäjien yhteistyötä ja tilojen yhteiskäyttöä. Rakennuksen sydänalueen muodostavat ruokasali, aula ja monitoimitila eli lounge sekä opinportaat ja näyttämö/lava. Oppimistilojen, sydänalueen ja muiden toimintaa tukevien tilojen välisen saavutettavuuden koulurakennuksen sisällä tulee olla toimiva ja esteetön eri kerroksissa ja mahdollisten kerrosten välillä. Kerrosten välille toteutetaan hissi, joka on mitoitettu pyörätuolia varten.

Kulku sisäänkäynneille ei saa olla risteävä huolto- ja saattoliikenteen kanssa, eivätkä saatto- ja huoltoliikenne saa olla risteäviä keskenään. Välituntipihan tulee olla helposti ja turvallisesti saavutettavissa rakennuksen sisäänkäynneiltä. Toimintaa ja muunneltavuutta tukee oppimistilojen läheisyyteen sijoitettu kenkien ja päällysvaatteiden keskitetty säilytys, jotka sijaitsevat sisäänkäyntien välittömässä läheisyydessä.

Opettajien ja oppilasryhmien yhteistyö edellyttää tiloja, joissa mahdollistuvat vuorovaikutus, oppilaan aktiivinen rooli opiskelussa, tieto- ja viestintätekniikan (TVT) käyttö ja tarvittaessa mahdollisuus häiriöttömään opiskeluun opettajan välittömässä ohjauksessa. Koulutilojen ja kalusteiden tulisi olla helposti järjestettävissä uudelleen ryhmän ja tehtävän vaatimusten mukaan.

Uusi oppimisympäristö rakentuu soluista, jotka on suunniteltu laskennallisesti noin 100 oppilaan käyttöön. Tilat suunnitellaan siten, että niissä voi työskennellä myös eri ikäisiä oppilaita eli mahdollistetaan ikäluokkarajat ylittävä oppilaiden ryhmittely. Soluissa on lisäksi yhteiskäytössä olevia tiloja, joihin voidaan tulla työskentelemään muiden solujen alueilta. Solujen lisäksi toteutetaan erillisiä ja erikokoisia pienryhmätiloja, joihin on kulku suoraan yhteisistä tiloista, ja ne voivat toimia oppimisen lisäksi muun muassa neuvottelu- ja työtiloina.

Solutilat muodostavat omat ääni- ja toimintamaailmansa, jossa aikuiset ja lapset työskentelevät opetuksellisena ja kasvatuksellisena tiiminä. Solun tilat muokkautuvat tarpeen mukaan joustavasti pien- ja suurryhmäopetukseen sekä yksilötyöhön. Solusta muodostetaan polveileva oppimaisema sijoittamalla alueelle erikokoisia pienryhmätiloja ja jakamalla alue esim. seinällä, siirtoseinillä, akustisilla kevyillä jakoseinillä tai kalusteilla pienemmiksi ja/tai rauhallisemmiksi työskentelytiloiksi. Polveilevuus ja vyöhykkeisyys toteutetaan hankekohtaisesti toiminnallisten tarpeiden mukaan.

Koulutilat voidaan jakaa eri oppimisen tiloiksi seuraavan jaottelun perusteella: kognitiivisen oppimisen, sosiaalisen oppimisen, tekemällä oppimisen ja vetäytymisen tilat. Tavoitteena on, että digitaaliset oppimateriaalit, mobiilipalvelut ja pelillisyys oppimisessa ja opetuksessa tulevat luontevaksi osaksi koulupäivää. Langaton verkko toimii kaikissa koulun tiloissa ja koulun lähiympäristössä. Lisäksi sähköpistokkeita muun muassa tvt-laitteiden latausta ja käyttöä varten on riittävästi ja eripuolilla oppimistilaa. Koulutilojen tulee olla hyvin valaistuja ja akustoituja. Sisätiloissa lähtökohtana päivänvalon mahdollisimman suuri hyödyntäminen. Isojen perusopetustilojen osalta valaistuksen suunnitteluun kiinnitettävä erityistä huomiota. Tilojen ääniolosuhteet suunnitellaan toimiviksi akustikon toimesta. Lattiamateriaalien valinnassa huomioidaan akustiikan lisäksi kengättömyys ja materiaaleille asetetut tekniset vaatimukset.

Säilytysratkaisut toteutetaan sekä kiinto- että irtokalustein osana suunnittelua laadittavan sisustussuunnitelman mukaisesti, jotta ne muodostavat toiminnallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Kalustusratkaisut suunnitellaan tukemaan koulun toiminnallisia tavoitteita.

Ensimmäisessä vaiheessa liikuntasalin koko koulun toiminnan tarpeisiin on 400 hym^2. Tila tulee olla mahdollista jakaa kahteen samankokoiseen lohkoon väliverholla. Liikuntavälinevaraston tulee olla saavutettavissa kummastakin lohkosta.

Atomin monitoimijatalolle on laadittu pedagoginen ja toiminnallinen suunnitelma, joka on tämän hankesuunnitelman liitteenä. Pedagogista suunnitelmaa sovellettaessa määräävänä ja ohjaavana tekijänä ovat kaupunkitasoiset suunnitteluohjeet ja tilaohjelma. Pedagogista suunnitelmaa toteutetaan taloudellisten ja rakennusteknisten sekä arkkitehtisuunnittelun reunaehtojen puitteissa.

4.2 Päiväkodin yleiset toiminnalliset tavoitteet ja Atomin tilojen vaatimukset (verrattava pedagogiseen suunnitelmaan)

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuslain mukaan päiväkodin oppimisympäristö on kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottava.

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen oppimisympäristö, jonka tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen.

Päiväkodin tilasuunnittelun tehtävänä on tukea Vantaan varhaiskasvatuksen toimintaperiaatteita. Suunnittelulla mahdollistetaan päiväkodin oppimisympäristön muokkaaminen lapsiryhmän tarpeiden mukaiseksi.

Tilasuunnittelun toiminnallinen vaatimus on yleispätevyys ja tilojen muunneltavuus. Keskeisenä vaatimuksena on, että tilat tukevat toiminnan sujuvuutta (wc-toiminnot, pukeutuminen, ulosmeno), ovat esteettömiä ja helposti hahmotettavia, turvallisia sekä terveellisiä (tilojen ilmanlaatu, lämpötila, puhtaanapito, valaistus ja akustiikka, ergonomia).

Vantaalla lapsiryhmä koostuu kahden kasvattajan muodostamasta ryhmästä, jossa lapsimäärä on lasten iästä riippuen minimissään kahdeksan ja maksimissaan kuusitoista (16). Lapsiryhmät voivat toimia sisarusryhmänä (1–5v.), alle 3-vuotiaiden ryhmänä, yli 3-vuotiaiden ryhmänä tai esiopetusryhmänä. Ryhmissä voi olla lapsia, jotka tarvitsevat kasvun ja kehityksen tukea.

Kaksi lapsiryhmää (minimissään 16 lasta, maksimissaan 32 lasta) muodostavat kotialueen, jossa he tekevät toiminnallista yhteistyötä ja käyttävät yhteisesti osaa tiloista. Toiminta järjestetään erikokoisissa pienryhmissä. Esiopetuksessa lasten tulee saada kokemuksia myös isommassa ryhmässä toimimisesta. Päiväkodissa järjestetään myös koko päiväkodin yhteisiä tapahtumia lapsille ja perheille.

Pedagogiseen suunnitelmaan kirjattu: Ruokalakäytössä Lounge vastaa kunkin ikäryhmän tarpeita. Ruokalinjaston läheisyydessä on riittävä määrä käsienpesupisteitä. Ruokalan ruokalinjastoissa on huomioitu, että ruokaa tarjoillaan kullekin ikäryhmälle sopivalta korkeudelta. Linjastoja on niin monta, vähintään kolme, ettei ruokailu ruuhkaudu 10.30–12.00 aikavälillä, jolloin käyttäjämäärä on suurimmillaan. Ainakin yksi linjastoista on huomioitu varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen asiakkaiden pituuden mukaisesti.

Päiväkodin isommat lapset ruokailevat koulun ja päiväkodin yhteisessä ruokalassa, joka sijaitsee tarkoituksenmukaisella etäisyydellä lasten muista tiloista. Päiväkodin lasten käytettävissä on myös kotikeittiö ja sali, jotka voisivat olla yhdistettävissä. Muut lasten

tilat sijoittuvat helposti hahmotettavasti eri puolille päiväkotia ns. kotialueiksi. Pienimpien lasten toiminta pyritään saamaan maan tasolle.

Rakennuksen ruokailutila, päiväkodin sali ja kotikeittiö sekä yksi kotialue ovat myös asukkaiden monipuolisessa käytössä päiväkodin käyttöajan ulkopuolella. Tilat tulee rajata päiväkodin muista tiloista.

Sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä. Iltakäytön sisäänkäynti nimetään suunnitteluvaiheessa.

Lapsiryhmällä on hiljainen ja visuaaliselta ilmeeltään rauhallinen tila, joka mahdollistaa rauhoittumisen ja keskittymisen käsiteltävään asiaan. Levon tarve vaihtelee päiväkodissa rauhoittumishetkestä nukkumiseen.

Varhaiskasvatuksessa tarjotaan lapsille aamupala, lounas ja välipala. Ruokailu on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arkitoimintapedagogiikkaa, jossa harjoitellaan itsestä huolehtimista ja sosiaalisia taitoja.

Tilojen tulee olla helposti ylläpidettäviä. Puhtaanapidon ja toiminnallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että leikki- ja oppimisvälineille on riittävästi säilytystilaa.

Tilat tukevat lasten ja henkilökunnan hyvinvointia ja ovat viihtyisät. Päiväkodissa on rauhallisia tiloja keskusteluihin perheiden ja yhteiskumppaneiden kanssa sekä henkilökunnan lapsiryhmän ulkopuoliseen työskentelyyn.

Atomin päiväkotitilojen toiminnalliset vaatimukset

Rakennuksen tulee olla tilaratkaisultaan toiminnallinen, tehokas ja tarkoituksenmukainen. Ratkaisun tulee ottaa huomioon toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen. Uuden oppimisympäristön suunnittelussa tulee erityisesti huomioida riittävä akustiikka ja tilakohtaiset määräykset.

Päiväkodin viereisten talojen varjostus tulee minimoida niin sisä- kuin ulkotiloissakin. Lasten toimintatilojen tulee saada suora luonnonvaloa ja sijoittua siten, etteivät kotialueen kaikki tilat ole pohjoiseen.

Kotialueen kummallakin ryhmällä (16 lasta) on oma toimintatila sekä rauhallinen suljettava tila. Rauhallinen tila mahdollistaa lepäämisen ja rauhoittumisen (noin 30 m^2). Ryhmien lepotilat tulee saada yhdistettyä yhdeksi suuremmaksi tilaksi. Kotialueiden levolle varatut tilat varustetaan kaappisängyillä ja irtokalusteina hankittavilla sängyillä. Yhdellä kotialueella (esiopetusikäiset) ei ole nukkumismahdollisuutta. Tiloihin laitetaan kattoon kaksi koukkua, jotka kestävät esim. aikuisen ja lasten keinun. Kaksikerroksisissa päiväkodeissa 2. kerroksen lepoon käytettävistä huonetiloista on kaksi toisistaan riippumatonta poistumistietä.

Märkäeteistilat ovat kotialueen kahden ryhmän yhteiset. Eteistilat suunnitellaan yhdelle ryhmälle mutta ovat osa isompaa kokonaisuutta. Eteistilat ovat osa toiminnallisia tiloja.

Wc-pesutilat tukevat toiminnan sujuvuutta ja ne toteutetaan kotialueille huonekortin mukaan.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on käyttää teknologiaa palvelemaan kasvatuksellisia ja opetuksellisia päämääriä. Lasten käyttöön tarkoitetut tieto- ja viestintätekniikkalaitteet (tvt) ovat osa lapsiryhmän oppimisympäristöä. Laitteiden käyttöä tukevat järkevästi sijoitetut sähköpistorasiat.

Rakennusurakkaan esitetään jokaiselle kotialueelle kaksi sermiä ja yksi kalusteratkaisu, (esim. akustisesti vaimentava "leikkimökki"), joilla jaetaan tiloja pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Huonetilojen välillä käytetään sisäikkunoita ja / tai ikkunallisia sisäovia tai lasiovia.

Atomissa, koulun ja päiväkodin ruokatilat ovat yhteistä. Atomin ruokailutilat suunnitellaan siten, että päiväkodin ruokailutila voidaan erottaa omaksi rauhalliseksi kokonaisuudeksi. Ruokailutila suunnitellaan siten, että etäisyydet ruokaa hakiessa ja astioita palauttaessa on mahdollisimman lyhyitä eikä synny risteäviä reittejä. Ruokailutilassa on miellyttävä, sosiaalista kanssakäymistä edistävä tunnelma. Ruokailutilaa käytetään myös muuhun toimintaan, esim. pelaamiseen ja muuhun pöytätyöskentelyyn.

Ensimmäisessä kerroksessa ruokailutilan yhteyteen tuleva wc suunnitellaan LE-tilaksi (liikkumisesteinen). Myös toisen kerroksen tiloissa tulee olla LE-wc.

Päiväkodin liikuntatilojen toteutus ratkaistaan suunnitteluvaiheessa.

Päiväkodin sisäänkäynnit järjestetään aidatun pihan kautta. Päiväkodissa ei ole erillistä pääsisäänkäyntiä. Tavaraliikenne hoidetaan lastauslaiturin kautta eriyttäen muun kuljetuksen keittiöstä.

Päiväkodin eri kerrosten välille tehdään hissi, joka on mitoitettu pyörätuolia käyttäville.

Päiväkodin lattiamateriaali on mm. lepotiloissa akustisesti vaimentava Astma- ja allergialiiton hyväksymä tekstiilimatto, joka sitoo pölyä, on helposti imuroitavissa ja siten allergiaystävällinen ja akustisesti toimiva ratkaisu, joka luo osaltaan viihtyisyyttä.

Tilojen linkittäminen, läpinäkyvyys, sujuvat kulkureitit ja riittävä valaistus lisäävät turvallisuutta sekä valvottavuutta.

Kalustus ja varustus
Tilat suunnitellaan Vantaan kaupungin konseptipäiväkodin käsikirjan mukaan. Tilat varustetaan ja kalustetaan päiväkotien tilakorttien mukaan.

4.3 Nuorisotoimen toiminnalliset tavoitteet ja tilasuunnittelun tavoitteet

Nuorisotyö ja -tila mahdollistavat nuorille turvallisen toimintaympäristön maksuttomaan harrastustoimintaan, nuorten iltoihin, nuorten osallisuuteen, kasvun tukeen, kasvatuksellista ohjaukseen ja neuvontaan sekä palveluohjaukseen. Nuorisotyötä tehdään yhdessä lukuisien eri toimijoiden kanssa voimavaroja yhdistäen ja koordinoiden. Nuoret ovat keskeisessä roolissa toiminnan ideoinnissa, suunnittelussa ja myös toteutuksessa, ”nuoret nuorille” -filosofialla. Tavoitteena on saada vakiintuneesti n. 200–300 eri nuorta toiminnan pariin.

Tilojen keskiössä on ” nuorten tila” -jota myös voi nuorisotyön lisäksi koulu käyttää päivisin, sekä muina aikoina esim. järjestöt ja nuorten toimintaryhmät. Nuorisotyön toiminta painottuu iltapäiviin ja erityisesti iltoihin, koulupäivän jälkeisiin aikoihin, siksi tilan sisäänkäynnin sijainnilla on suuri merkitys tilan käyttävyydelle. Nuorisotilan kotipesä voi olla kompakti n. 250 m^2, kun koulun muita tiloja, kuten liikuntasali, on nuorisotyön ja tilan mahdollista käyttää koulupäivien jälkeen, kiinteistön lukituksien ja hälytysten suunnittelussa tämä huomioidaan.

Tilan tulee olla monikäyttöinen, muunneltavissa ja jaettavissa tarpeen mukaan, niin että samanaikaisesti tilassa voi toimia useampia eri toimintaryhmiä (esim. liikunta, kokkaus, pelit, taide, musiikki), tilan tulee myös tarjota olohuone vapaamuotoiseen keskusteluun ja oleiluun nuorille sekä järjestöjen ja muiden käyttäjien toiminnoille. Tilan muunneltavuus on oleellista myös siksi, että tarvitsemme toiminta-iltojen ja tuokioidenkin aikana hetkittäin pienempiä vetäytymistiloja yksittäisten kasvatus- ja ohjauskeskustelujen käymistä varten nuorten kanssa.

Järjestöt tarvitsevat tilaa hyvin erilaisiin toimintoihin, tapahtumiin sekä kokouksiin.

Tilan keskeinen sijainti rakennuksessa on tärkeää. Se mahdollistaa tilojen tehokkaan yhteiskäytön puolin ja toisin. Helppo lyhyt yhteys rakennuksen muihin tiloihin luo edellytykset monikäyttöisyydelle.

Nuorisotilassa tulee olla riittävän suuri keittiö sekä ruokailun mahdollistava tila kokkikerhoja ja nuorten iltojen aikana tapahtuvaa kokkailua varten. Keittiötilassa tulee olla ja riittävästi työtasoja, jotka mahdollistavat useammankin kokkailijan toimimisen tilassa yhtä aikaa. Samoin kaappi- ja laatikkotilaa tulee olla riittävästi.

Nuorisotyössä näkyy vahvasti ekologinen ajattelu, ympäristökasvatus ja kierrätys, joten tilassa tulisi olla tilaa pienille kierrätysastioille toimintatilojen sekä nuorten käytössä olevan keittiön yhteydessä.

Työntekijöille tulee olla sosiaalitilat ja suihkumahdollisuus. Tiloissa tulee olla hyvä ilmanvaihto ja sen tulee olla päällä iltaisin ja viikonloppuisin sekä säädettävissä manuaalisesti henkilökunnan (ei käyttäjien) toimesta omien toimintatilojen osalta.

Nuorisotilojen tulee olla hyvin valaistuja sekä valaistuksen muunneltavissa tarpeen mukaan. Tilan tulee olla hyvä akustiikaltaan, jotta hälinä ja melu vaimentuu. Samoin eri tilojen väliseen äänieristykseen tulee kiinnittää huomiota.

4.4 Muut tavoitteet tiloille

Rakennuksen jatkosuunnittelussa etsitään synergiaetuja eri toimintojen ja käyttäjäryhmien välillä. Tilojen monipuolinen yhteiskäyttö ja muunneltavuus ovat lähtökohtia suunnittelussa. Rakennuksen rakenteiden ja tilaratkaisun tulee olla joustava ja eri käyttötarkoituksia mahdollistava. Tilat suunnitellaan niin, että ne mahdollistavat monipuolisen iltakäytön. Tilojen käyttöalueet (ml. sisäänkäynnit, lukitus ja tarvittavat säilytystilat) ottaen huomioon eri käyttäjäryhmät ja yhteiskäytön tarpeet ratkaistaan suunnitteluvaiheessa. Rakennuksen tiloja käytetään myös vapaa-ajan käytössä iltaisin ja viikonloppuisin. Rakennukseen tehdään vähintään yksi hissi, joka on mitoitettu pyörätuolia käyttäville.

Rakennuksen teknisten järjestelmien suunnittelussa varaudutaan tilojen monipuoliseen käyttöön. Langaton verkko toimii ja GSM toimivat Atomin kaikissa tiloissa ja lähiympäristössä. Lisäksi sähköpistokkeita muun muassa tvt-laitteiden latausta ja käyttöä varten on riittävästi ja eripuolilla oppimistilaa.

Atomin tilojen tulee olla terveelliset ja turvalliset sekä hyvin valaistuja ja akustoituja. Suunnittelussa otetaan huomioon esteettömyys. Lattiamateriaalien valinnassa huomioidaan akustiikan lisäksi kengättömyys ja materiaaleille asetetut tekniset vaatimukset sekä tilakeskuksen ohjeistus lattiamateriaalien valintaan.

4.5 Tunnusluvut ja tilaohjelma

Perusopetuksen tarve I vaiheessa on noin 400 oppilaan alakoulu. Henkilökuntaa koulua varten tulee noin 40 henkeä.
II vaiheessa koulu laajenee noin 900 oppilaan yhtenäiskouluksi (luokat 1.–9.), jolloin toteutetaan erityisesti luokkien 7.–9. oppilaiden käyttöön tarvittavia tiloja, mutta myös lisää kaikkien oppilaiden käyttöön tulevia oppimistiloja. II vaiheessa tulee olla mahdollista laajentaa liikuntasalia tukitiloineen siten, että liikuntasalista muodostuu vähintään yhtenäiskoulun toimintaan ja alueen vapaa-ajan käytön tarpeeseen riittävän kokoinen, kolmeen osaan jaettava liikuntatila. Lisäksi keittiö- ja ruokasalitiloja sekä henkilöstön tiloja tulee voida laajentaa kasvavan oppilas- ja henkilöstömäärän tarpeisiin tarvittaessa.

Varhaiskasvatuslain (2016) mukaan yhtä hoito- ja kasvatushenkilöä kohden saa olla lapsia:

- alle 3-vuotiaita enintään 4 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö
- ja 3 vuotta täyttäneitä enintään 8 lasta / 1 hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö.

Vantaa ei ole nostanut 3-vuotta täyttäneiden lasten suhdelukua seitsemästä kahdeksaan lapseen / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö. Uusissa päiväkodeissa tilat mitoitetaan kuitenkin suhdeluvun 8 lasta / hoito- ja kasvatustehtävässä oleva henkilö mukaan.

Tilapaikkoja yhteensä 160.

- Yhden kotialueparin tilapaikat (8+8) + (8+8) lasta, 32 tilapaikkaa
- yhteensä 5 x 32 = 160 tilapaikkaa.

Päiväkotiin tulee päiväkodin johtaja, hoito- ja kasvatushenkilökuntaa enimmillään 20 henkilöä sekä vuosittain vaihdellen avustavaa henkilöstöä tai opiskelijoita 2–4 henkilöä, yhteensä 23–25 henkilöä.

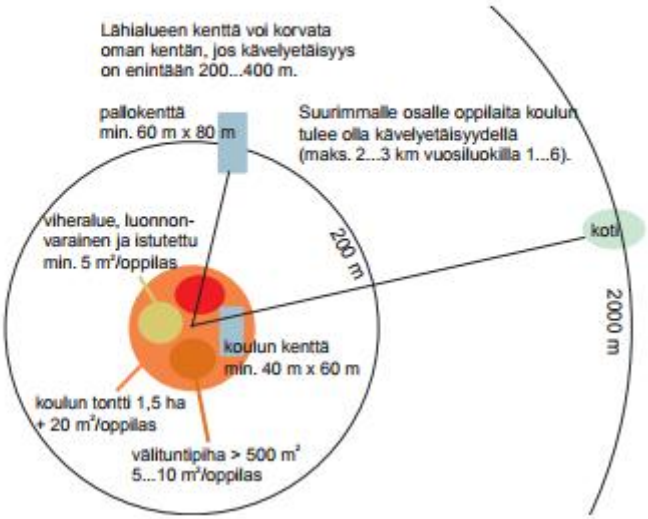
Nuoristoimen vakituinen henkilökuntamäärä on 2 henkeä. Tiloissa tulee viikoittain eri toimintojen puitteissa mm. pienryhmien ohjaamisessa ja harrastustoiminnoissa työskentelemään 6–8 henkilöä. Lisäksi kiinteistössä työskentelee ateria- ja puhtauspalveluiden henkilöstöä.

Tilamitoitus perustuu Vantaan kaupungin koulusuunnittelun ohjeisiin ja päiväkotien tilasuunnittelun ohjeisiin sekä Vantaan yleisiin suunnitteluohjeisiin. Atomin huonetilaohjelma on liitteessä 2.

4.6 Pihan toiminnalliset tavoitteet

Pihan suunnittelussa huomioidaan kiinnostavuuden KEHÄ ja siihen liittyvät tavoitteet. Päiväkodin ja koulun piha suunnitellaan Vantaan kaupungin suunnitteluohjeiden mukaisesti.

Päiväkodin lasten käytössä olevan piha-alueen mitoitusperusteena tavoitteena pidetään 20 m^2 /tilapaikka (160x20=3200 m^2). Koulun välituntipihan kokotavoite on 5-10 m^2 (900x10= 9000 m^2).

Kuva 1: pihan mitoituksen ja suunnittelun periaatteita, RT -ohje koulutilojen suunnittelusta

Päiväkodin ja koulun piha on osa oppimisympäristöä. Se suunnitellaan virikkeiseksi oppimisympäristöksi, joka tukee pedagogisten tavoitteiden toteutumista ja kannustaa liikkumaan. Pihassa korostuvat suojaisuus, turvallisuus ja toiminnallisuus. Päiväkodin piha aidataan.

Piha suunnitellaan helposti valvottavaksi. Pihan suunnittelussa otetaan huomioon monipuolinen käyttö, toiminnallisuus, valvottavuus, ilkivaltaa ehkäisevät tekijät sekä kiinteistönhuollon tarpeet. Erityistä huomiota kiinnitetään ulkotilojen pienilmastoon. Pihalle suunnitellaan yhtenäisiä kasvillisuusalueita ja istutettaviksi kasveiksi valitaan lajikkeita, jotka viihtyvät tontin olosuhteissa. Pihalla tulee olla pelikenttä sekä riittävästi leikki- ja liikuntavälineitä.

Piha vaatii turvallisen pyöräily-, saatto- ja huoltoliikenteen huomioimisen sekä selkeästi merkityt alueet autoille ja polkupyörille. Piha jäsennetään leikki- ja välituntipihaksi sekä saatto-, pysäköinti- ja huoltoliikennealueeksi.

Pihalle sijoitetaan Vantaan kaupungin tilakeskuksen ”piha”-tilakortin mukaiset rakennukset, jotka voivat sijaita myös osana päiväkotirakennusta: pihavarastot (leikki- ja ulkoiluvälineet), vaunuvarastot, sadekatos/aurinkosuoja. Keittiön sisäänkäynnin yhteyteen sijoitetaan laatikko- ja rullakkovarasto. Pihan kylmät rakennelmat ja pihan kovat pinnat kootaan yhteen. Muu varustus Vantaan kaupungin tilakeskuksen ”piha”-huonekortin mukaan.

Tonttivedet imeytetään oman tontin alueella Vantaan kaupungin hulevesiohjeen mukaisesti. Piharakennuksiin ja varastoihin voidaan tehdä viherkattoja.

4.7 Ateriahuollon tilatarpeiden tavoitteet

Keittiö on valmistuskeittiö, lähteviä annoksia ei ole.

Huomioitavat ateriahuollon tilatarpeita suunnitellessa:

- Keittiön huoltoliikenteen on oltava vaivatonta.
- Jätehuolto ja rullakko/pahvi ja laatikkovaraston oltava riittävän suuret ja kohtuullisen matkan päässä keittiöstä. (Eivät sisälly keittiön neliöihin)
- Ruokailutilassa päiväkotilaisille tulee olla ateriabuffet joko seinän vieressä yksipuoleisena, tai keskemmällä kaksipuoleisena.
- salissa ruokailevin päiväkotilasten määrä vaikuttaa linjaston kokoon ja istumapaikkojen määrään.
- Päiväkärryjä käytetään pienten lasten ateriointiin.
- Koululasten ruokailuun varataan ruokasaliin kaksipuoleinen linjasto ala-asteelle matalampi 750 mm korkuinen, yläasteenlinjastolle jätetään optiona tila (sähkö ja vesiliitäntävalmius, sekä lattiakaivot)
- linjastotila pitää olla erotettavissa muista ruokailutiloista
- Ruokailuun kuluva aika (porrastusten määrä) on riippuvainen salilla olevista istumapaikoista.

- Mikäli päiväkoti on kaksikerroksinen, toiseen kerrokseen lähelle hissiä asennetaan allaspöytä. Allaspöydän alla on tila pesutarvikkeille ja jäteastialle (lukittava) sekä kotitalousjääkaapit välipalatarpeille ja juomille. Toteutusratkaisu tarkistetaan hankesuunnitelmavaiheessa.
- Aterioiden kuljetukseen varataan verkkovirralla toimivat kevytrakenteiset hygieniamuoviset kylmä/lämpökuljetusvaunut. Toteutusratkaisu tarkistetaan hankesuunnitelmavaiheessa.

4.8 Puhtauspalveluiden tavoitteet

Puhtauspalvelujen tavoitteena on aikaan saada puhtaita ja sisäilmaongelmattomia tiloja, joiden pinnat on helppo pitää puhtaana, esim. yläpölyjen kerääntymistä on suunnitteluratkaisuissa vältettävä. Tavoitteena on myös yhtenäistää materiaalivalintoja. Kaikki käytettävät materiaalit ja tilaratkaisut toteutetaan mahdollisimman kestävistä, tehokkaista ja edullisesti ylläpidettävistä tuotteista. Rakennuksen tulee olla kaikilta osin helposti puhtaana pidettävä ja julkisen tilan kulutusta kestäviä.

4.9 Jätehuollon tavoitteet

Jätetilan tulee sijaita rakennuksen syvennyksessä (ulkotilana). Jätehuolto toteutetaan jäteastioilla; sekajätteelle, biojätteelle, muoville, kartonkijätteelle, sekä- lasi- ja metallijätteelle. Jätetila lukitus kaksoislukkopesä, käyttäjien sarjaan ja Vantaa sarjaan jätehuollolle. Jäteastioiden tyhjennyksen esteenä ei saa olla korkoeroja maanpinnan ja tilan yhteydessä. Jätetilan tulee sijaita lähellä keittiötä ja kulku jätepisteelle tulisi olla mahdollisimman lyhyt, sekä esteetön myös siivouksen näkökulmasta. Jätetilan puhtaanapidolle kaivo ja vesiletku + teline letkulle. Talvilumenpoisto hoidetaan koneellisesti ja käsin. Jäteastioiden tyhjennyksessä tulee ottaa huomioon jäteauton vaatima kääntösäde.

Tarvittavat jätejakeet:
Sekajäte: 6 x 660l
Kartonki: 1 x 660l
Muovi: 1 x 660l
Metalli: 1 x 240l
Biojäte: 1 x 240l
Lasi: 1 x 240l

4.10 Lasten ja nuorten osallistaminen

Hankesuunnitelmavaiheen osallistaminen on toteutettu pedagogisen laatimisen yhteydessä. Oppilaat ovat laatineet pedagogiseen suunnitelmaan narratiiveja, kertomuksia oppilaiden koulupäivästä uudessa koulussa. Osallistetut oppilaat ovat naapurikoulujen oppilaita.

Suunnitteluvaiheessa mukana olevat lapset ja nuoret tulevat niin ikään olemaan Atomin lähialueen päiväkotien, koulujen ja nuorisotilojen lapsia ja nuoria. Osallistamisen kohteista ja sisällöistä sovitaan suunnitteluvaiheen alussa. Niitä voivat olla esim. pihan, Atomin sisätilojen liikunnallisuuden ja värimaailman suunnittelu.

Nuorisopalvelut vastaavat alueen nuorten osallistamisesta nuorisotilan suunnitteluun, sisustuksen- ja toiminnan suunnitteluun.

Nuorisopalvelut voivat olla myös mukana yhteisöllisessä Atomin suunnittelussa nuoria osallistaen.

5 Tontti ja rakennuspaikka

5.1 Sijainti

Kuva 2: ilmakuva Aviapoliksen alueelta, Atomin tontti estetty punaisella katkoviivalla ympyröitynä

Veromiehen kaupunginosaa rajaa idässä Tuusulan-väylä ja etelässä KEHÄ III. Aviapolis on muutoksen alla oleva aluekokonaisuus, uusi alueen kaavatyö on käynnistynyt, ja osaa alueesta rakennetaan jo. Aviapoliksen koulu-päiväkodin tontti sijoittuu Rälssitien ja Äyritien risteyksen koilliskulmaan. Pohjoisessa tonttia rajaa Palo-oja. Aviapolis-alueelle tulee alustavien suunnitelmien mukaan sijoittumaan myös kaksi muuta palveluiden korttelialuetta. Tarveselvitysvaiheessa ei tunnistettu vaihtoehtoisia ja palvelutarpeeseen soveltuvia Y-tontteja.

Kuva 3: viistoilmakuva Aviapoliksen alueelta, Atomin tontti estetty punaisella katkoviivalla ympyröitynä

Aviapoliksen alue on toistaiseksi suurimittakaavaista työpaikkojen aluetta, mutta tulevaisuudessa se tulee olemaan monipuolinen työnteon, asumisen, palvelujen ja virkistyksen kaupunki. Tärkeimmät viheralueet ovat Plootukallio ja Pyttisberget. KEHÄ III:n varteen on rakennettu 2000-luvulla toimistorakennuksia. Tuusulanväylän varrella on teollisuutta ja varastotoimintaa, kulttuurihistoriallisesti edustavimmat esimerkit ovat vanhat, punatiiliset Auramon sekä Wihurin ja Wiiman rakennukset. Uudemman kerrostuman tuovat autoliikkeiden liikerakennukset. Tikkurilantien eteläpuolella sijaitsevat alueen kaarikattoiset

ns. Huberin hallit, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittäviä. Kaiken kaikkiaan Aviapoliksen alueella sijaitsee yhdeksän kulttuurihistoriallisesti erittäin merkittävää ja neljä merkittävää kohdetta. Maisemallisesti alue sijoittuu laajan reunamuodostuma-selänteen ja laajan savitasangon saumaan. *(lähde: Aviapolis-kaavarunko 14.3.2016)*

Aviapoliksen ensimmäiset korttelialueet valmistuvat vuoteen 2020 mennessä, kokonaisuudessaan muutos kestää vuosikymmeniä. Kaavarungon visio ”houkutteleva ja kestävä mahdollisuuksien lentokenttäkaupunki, joka elää ympäri vuorokauden” sekä työtä ohjaavat kuusi tavoitetta hyväksyttiin kaupunkisuunnittelulautakunnassa 18.8.2015. Tavoitteista suunnittelutyössä merkittävimmäksi on noussut käveltävä korttelikaupunki. Aviapolis mahdollistaa 60 000 työpaikan sijoittumisen alueelle sekä elämisen ja asumisen kaupunginosan rakentumisen 20 000 asukkaalle. *(lähde: Aviapolis-kaavarunko 14.3.2016)*

Kaavasuunnittelu pohjautuu kansainvälisessä Aviapolis Urban Blocks (AUB) -ideakilpailussa yhtenä parhaista palkittuun ehdotukseen, jota työstetään eteenpäin ehdotuksen tekijöiden, Mandaworks AB:n ja MASSLab LDA:n kanssa. Kilpailu ratkaistiin 1.9.2017.

Liite 1: kaavaote ja -määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat

5.2 Hallinta, rasitteet, kaava- ja kiinteistötiedot

Rälssitien 3 tontti, kiinteistötunnus 92-52-303-5, on kaupungin omistuksessa. Tontti on rakentamatonta entistä viljelysmaata, joka on selvästi Rälssitietä alempana. Tontilla kasvaa lehtipuita. Tontin kaavoitus on käynnissä. Tonttijako laaditaan tarvittaessa erillisissä kaavamuutoksissa.

Uudenmaan maakuntakaava 2011 suunnittelualue on taajamatoimintojen aluetta ja KEHÄ kaupungin kehittämisvyöhykettä. Alueella ei ole tunnettuja uhanalaisten eläinten tai kasvien esiintymiä. Vantaan yleiskaava 2007 suunnittelualue on asunto- ja työpaikka-aluetta (A/TP). Aviapoliksen kaavarunko 2016 -mukaan alue on sekoittuneiden kaupunkitoimintojen aluetta, palvelujen aluetta, asumisvaltaista, sekoittuneiden kaupunkitoimintojen aluetta ja viheraluetta. Alueen voimassa olevat asemakaavat ovat vuosilta 1985,1987, 1998, 1999 ja 2017. Niissä alue on osoitettu teollisuus- ja varastorakennusten ja laitosten korttelialueiksi, hotellirakennusten korttelialueiksi, puistoiksi ja katualueiksi.

Alueen kaavaluonnos pohjautuu Urban Blocks -kilpailuun. Kaavaluonnoksen tavoitteiden mukaan alueen arkkitehtuurin ja ympäristörakentamisen tulee olla korkeatasoista. Rakennus tulee jatkaa toiminnallisiin osiin, joiden muodoissa, väreissä ja yksityiskohdissa on vaihtelua. Yleisölle avautuvia tiloja tulee sijoittaa kaupunkikuvallisesti merkittäviin paikkoihin; Äyritien ja Rälssitien risteykseen ja Pottiaukion laidalle. Äyritien ja Rälssitien kulmaa tulee korostaa arkkitehtuurin keinoin. Rakennuksen ja katualueen välinen tila tulee pääosin kivetä ja käsitellä osana laadukasta kaupunkimaista katutilaa. Kortteliin tulee sijoittaa taidetta, jonka aiheena on vesi. Rakennuksen tulee rajata Pottiaukiota niiltä osin, kun tontti rajautuu aukioon. Vihertehokkuuden tavoiteluku on 1,2. Hulevedet tulee imeyttää tontilla.

Liite 1: kaavaote ja -määräykset (luonnos), rasitteet, melukartta ja johtokartat

Kuva 4: näkymä tontille Äyritien suunnasta

5.3 Tontin rakennettavuus ja pohjaolosuhteet

Maalajikartan mukaan tontin maalaji on pääasiassa savea. Aviapoliksen alue sijoittuu alavalle savitasangolle, josta pistää esiin pieniä moreenikumpareita. Alueen savikot ovat olleet 1930-luvulla laajasti viljelyksessä. Hyvä liikenteellinen sijainti on maisemarakenteen vastaisesti tuonut entisille pelloille raskasta rakentamista ja huonojen perustamisolosuhteiden vuoksi läheisillä tonteilla on tehty paljon maantäyttöjä.

Vantaan kaupungin linjauksen mukaan kaikessa talonrakentamisessa noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesiohjetta, jossa edellytetään sadevesien viivytystä tontilla. Savimaalla sadeveden imeytyminen on hidasta ja koska maa on tasaista, on purojen virtaus hidasta. Kaavarungossa todetaan, että alueen rakentamisen lisääntyessä edelleen tulee hulevesitulvien välttämiseksi sekä selänteellä että savitasangolla käyttää kaikki keinot tulvahuippujen tasaamiseksi: viherkatot, läpäisevät pinnoitteet, huleveden viipymäaltaat ym. ratkaisut.

Alue sijaitsee entisen Grönbergin lyijysulaton laskeuma-alueella, ja tontilla on pilaantuneita maita. Rakennuspaikan maa-aineksen pilaantuneisuus on tarkistettu ja tutkittu tarveselvitysvaiheessa. Kustannuksista pilaantuneiden maiden osalta vastaa Kuntatekniikka (Kuntek).

Rakennuspaikalle on alustavat arviot perustamisolosuhteista. Palo-ojan eteläpuolelta on neljä kairausta, joiden mukaan savikerros on noin 2–3 m paksu. Alustavien laskelmien

mukaan alueellinen stabiliteetti on riittävä. Perustamistapa voidaan määrittää tarkemmin rakennuspaikkakohtaisen pohjatutkimuksen jälkeen. Alueilla tulisi suorittaa lisäkairauksia, kun rakennuksen sijainti on tiedossa. Kaikki rakennukset salaojitetaan ja perustusrakenteet routasuojataan.

Liite 1: kaavaote ja -määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat

5.4 Liikenne, pysäköinti, kadut

Saattoliikenne järjestetään Rälssitien ja kaavaluonnoksessa esitetyn Potti(niityn)kadun kautta. Huoltoliikenne tontille tulee kaavaluonnoksessa esitetyn Potti(niityn)kadun kautta. Rakennuksen saatto- ja huoltoliikenne erotetaan toisistaan. Huoltopihan liikennealueet mitoitetaan 12 -m:n jakeluauton mukaan. Teiden ja pihojen kunnossapito ja merkinnät otetaan huomioon, erityisesti lasten turvallisuutta vaarantamatta.

Kevyen liikenteen yhteydet ja saaton turvallisuus huomioidaan pihajärjestelyjen suunnittelussa. Polkupyörien pysäköintialueet suunnitellaan omille alueilleen, osan paikoista tulee kaavan mukaan olla katettuja. Rakennukselle varataan kaavan mukaan yhteensä 40 autopaikkaa. I vaiheen pysäköintipaikkojen tulee sijaita Atomin tontilla. II vaiheen osalta pysäköintipaikkatarve on noin 20 autopaikkaa, mutta lukumäärää ja sijainti tarkennetaan II vaiheen tarveselvitys- ja hankesuunnitteluvaiheissa.

5.5 Kunnallistekniikka

Kunnallistekniikka ja johdot kulkevat Rälssitien ja Äyritien alueella, kaukolämpölinja myös lisäksi tontin itärajalla. Kaukolämpöliittymää joudutaan mahdollisesti siirtämään. Molempien katujen puolella on muuntamot, niiden tilalle rakennetaan tontille uusi muuntamo palvelemaan koulua. Tulevan muuntamon koko on 2,3 x 3 m, ja se tullaan sijoittamaan Äyritien tai Rälssitien yhteyteen, pysäköintialueen reunaan. Muuntamon suojaetäisyys palovaatimusten takia on 8 m viereisiin rakennuksiin, suojaetäisyyden sisäpuolella saa olla pysäköintipaikkoja.

5.6 Rakentamisrajoitteet, ympäristö, melu

Tontilla on liikenteen melua, suuressa osassa tonttia melukartan mukaan 55–60 dB. Rakennusalue sijoitetaan niin, että se suojaa piha-aluetta melulta. Kaavarunkotyössä tehtyä meluselvitystä tarkennetaan tontin osalta, ja siinä selvitetään rakentamisjärjestyksen vaikutukset tontin meluun. Ennen ympäröivien talojen rakentumista, on mahdollista, että melulta joudutaan suojautumaan meluaidoin.

Pienhiukkasmäärät tontilla ylittävät suositusarvot liikenneväylien lähialueella. Välituntipihat, kentät ja päiväkodin piha-alueet sekä koulun ja päiväkodin tilat sijoitetaan hiukkasalueiden ulkopuolelle, suojaetäisyydet tarkentuvat meluselvityksen yhteydessä. Melualueet ja pienhiukkasten vuoksi rakennusalueen ulkopuolelle jäävät alueet tarkentuvat liikenneselvitysten valmistumisen myötä.

Liite 1: kaavaote ja -määräykset, rasitteet, melukartta ja johtokartat

5.7 Liittyvät hankkeet

Kaavaehdotus on menossa käsiteltäväksi marraskuussa 2018.

6 Rakennus

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa Vantaan tilakeskuksen suunnitteluohjeissa ja tilakorteissa määriteltyä tasoa. Rakennus-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita sisäilman laatuun, valaistukseen sekä äänenvaimennukseen.

6.1 Rakennetekniset tavoitteet

Lämmöneristeiden ja rakenteiden kastumisen estämiseksi hankkeessa edellytetään sääsuojan alla rakentamista ja Kuivaketju 10 -järjestelmän noudattamista. Rakenneratkaisuissa noudatetaan RakMk:n ja RIL ry:n määräyksiä ja ohjeita sekä Vantaan kaupungin suunnitteluohjeita.

Rakennukseen suunnitellaan toteutuskelpoiset detaljit rakennusfysikaalisesti toimivina. Pintamateriaalivalinnoissa huomioidaan sisäilman hyvään laatuun vaikuttavat tekijät. Julkisivu- ja runkomateriaalivalinnassa on vältettävä palonleviämisen kannalta epäedullisia materiaaleja.

Runkojärjestelmä valitaan niin, että se sallii joustavan käytön ja myöhempiä tilamuutoksia. Rakennusrungon syvyys valitaan siten, että kantavat ja jäykistävät seinälinjat sijoittuvat ulkoseinille. Poikittaisia ja pitkittäisiä kantavia seinälinjoja ei pääsääntöisesti sallita estämään muuntojoustavuutta.

Talotekniikan nousukuilut minimoidaan ja keskitetään. Talotekniset linjat viedään ulkovaipan sisäpinnan sisäpuolella.

Rakennuksen paloluokka on P1.

Rakennus perustetaan teräsbetonipaaluilla ja koneellisesti tuuletettavalla alustatilalla varustettuna. Perustukset routasuojataan, rakennus salaojitetaan ja varustetaan radonin poistolla.

6.2 Arkkitehtoniset tavoitteet

Aviapoliksen koulu-päiväkoti Atomi on yksi kaavarungossa määriteltyjä kiinnostavuuden KEHÄn laadun paikoista. Niissä rakennuksen arkkitehtuurin ja kaupunkitilan rakentamisen tulee olla erityisen korkeatasoista, esteettistä ja viihtyisyyttä lisäävää. Laadun paikkojen sijainnit ovat tärkeitä visuaalisia ja toiminnallisia solmukohtia, maamerkkejä tai näkymän päätteitä, jotka auttavat orientoitumaan kaupunginosassa. Tavoitteena on luoda omaleimaista Aviapolis-kaupunkikuvaa. Ympäristön hyvä laatu ja omaleimainen ilme edistävät alueen asukkaiden ja toimijoiden viihtyisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Kaavarungon mukaan laadun paikan mittakaava ja vaikuttavuus voi vaihdella: Se voi olla pysähtymisen paikkoja, kuten rakennuksen sisäänkäyntejä ja etupihoja tai tärkeitä katuympäristön paikkoja tai julkisivussa voi olla poikkeava käsittelytapa tai rakennuksessa voi olla muusta

ilmeestä erottuva erilainen muoto tai jokin muu kiehtova erityispiirre. (lähde: Aviapolis-kaavarunko 14.3.2016, s.47)

Atomin osalta tavoitteet määritellään hankesuunnitteluvaiheessa tulevan SR-kilpailun arviointikriteereiksi yhteistyössä kaupunkisuunnittelun kanssa.

Kuva 5: Aviapolis-kaavarunko 14.3.2016, palveluiden alueet merkitty kuvaan violetilla värillä, kiinnostavuuden KEHÄ keltaisella värillä

6.3 Esteettömyys- ja käyttöturvallisuusvaatimukset

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL 117 § Esteettömyys) on määritelty rakentamiselle asetettavat vaatimukset. MRL:n mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta. Valtioneuvoston asetus 241/2017 esteettömästä rakennuksesta ja asetus 1007/2017 rakennuksen käyttöturvallisuudesta tulivat voimaan tammikuussa 2018.

Esteettömyys- ja käyttöturvallisuuden osalta noudatetaan mm. seuraavia vaatimuksia:

Rakennukseen on oltava vähintään 1 200 millimetriä leveä, helposti havaittava, pinnaltaan tasainen, kova ja luistamaton kulkuväylä tontin tai rakennuspaikan rajalta sekä tilasta ja alueelta, joka palvelee rakennuksen käyttöä. Ulkotilassa sijaitsevan kulkuväylän kaltevuus saa olla enintään viisi prosenttia. Jos kulkuväylällä on porras, sen yhteydessä on oltava luiska tai kiinteästi asennettu pyörätuolin ja pyörillä varustetun kävelytelineen käyttäjälle soveltuva henkilöiden nostoon tarkoitettu laite.

Rakennuksen sisäänkäynnit suunnitellaan esteettömiksi. Sisäänkäyntien yhteyteen toteutetaan avautumispuolelle vähintään 1500*1500 mm levyinen tasanne. Kynnysten

korkeudet toteutetaan korkeintaan 20 mm korkuisina. Esteettömien kulkureittien ovet toteutetaan vapaalta leveydeltään vähintään 850 mm levyisinä.

Portaan ja tasanteen sivureunat on varustettava korotuksella, joka estää luistamisen reunan yli, jos tason ja kaiteen tai seinän välisestä raosta mahtuu leveydeltään yli 50 millimetrin kokoinen kuutio. Portaan tasanteelle aukeavan oven etäisyyden luiskan tai porrassyöksyn yläreunasta on syöksyn sivuseinällä oltava vähintään 400 millimetriä ja päätyseinällä vähintään 1 500 millimetriä. Uloskäytävän kulkureitillä olevan oven eteen ja taakse on varattava vähintään 800 millimetrin pituinen tasanne.

Käsijohteet toteutetaan molemmille puolille portaita ja ne ulotetaan vähintään 300 millimetriä porrassyöksyn alkamis- ja loppumiskohdan ohi.

Kaksikerroksiseen rakennukseen toteutetaan hissi. Esteetön wc-tila toteutetaan molempiin kerroksiin. Esteettömien wc-tilojen tulee yhdessä muodostaa kokonaisuus, jossa rakennuksesta löytyy kummaltakin puolelta lähestyttävä wc-istuin.

Lisäksi noudatetaan soveltaen vanhentuneita esteettömän rakentamisen ohjeistuksia kuten RakMK F1 Esteetön rakennus, Määräykset ja ohjeet 2005, sillä poikkeuksella, että rakennuksen lattiapintojen ja rakennukseen liittyvien ulkopuolisten kulkuväylien tulee olla täysin tasaisia. Lattia- ym. pinnasta kohoavia saumalistoituksia, kynnyksiä ym. ei saa olla. Ovien kynnyksettömyyden toteuttamisessa noudatetaan RT-ohjekortin, Vanhusten palveluasuminen RT 93–11134, kuvan 85 mukaan. Eteis- ym. matot tulee olla upotettuna lattiapinnan tasoon.

6.4 Elinkaari- ja energiatehokkuustavoitteet, muuntavuus

Uudisrakennuksen suunniteltu käyttöikä on perustusten ja rungon osalta 100 vuotta, täydentäviltä osien osilta 50 vuotta. Vahvavirtakaapeliverkon ja sähkökeskusten tekninen tavoitekäyttöikä on 40 vuotta. Lvi-runkokanava-, putki- ja johtoverkkojen tekninen tavoitekäyttöikä 50 vuotta.

Tilojen, kalusteiden, varusteiden sekä taloteknisten järjestelmien laatu noudattaa tämän päivän päiväkotirakentamisen tasoa. Rakennus-, rakenne-, sähkö- ja LVI- teknisissä suunnitelmissa kiinnitetään erityistä huomioita sisäilman laatuun, rakennusfysikaaliseen toimivuuteen, ulkovaipan sisäpinnan tiiveyteen, valaistukseen, energiatehokkuuteen sekä äänenvaimennukseen.

Rakennuksen tavoitteellinen laskennallinen energiatehokkuuden vertailuluku (E-luku) on 85 kwhE/m2, a. Energiatehokkuuden suunnittelu edellyttää kaikkien suunnittelualojen saumatonta yhteistyötä.

Rakennus varustetaan rakennukseen integroitavilla tai vesikatolle asennettavilla aurinkopaneeleilla, joilla tuotetaan rakennuksen kesäaikaisen peruskulutuksen mukaan mitoitettu sähköenergiamäärä.

Elinkaaritehokkuutta tukee rakennuksen muunneltavuus ja monikäyttöisyys, käytön ja iltakäytön tehokkuus.

6.5 Väestönsuojatilat

Päiväkodin ja koulun laajuus ylittää pelastuslain 71 § määritellyn väestönsuojan rakentamisvelvoitteen 1200 k-m^2. Atomin suojatilatarve toteutetaan esisijaisesti jo olemassa oleviin kaupungin rakennusten väestönsuojiin.

6.6 Muut resurssiviisauden tiekartan tavoitteet

6.6.1 Yleistä

Rakennuksen suunnittelussa resurssiviisauden tavoitteet on määritelty Vantaan kaupungin Tilakeskuksen Ohjeita suunnittelijoille -asiakirjassa, myös käyttäjän toimintaa ajatellen.

Atomin suunnittelu tehdään aina kestävän rakentamisen kriteerein Ks. Vantaan kaupungin Tilakeskuksen Ohjeita suunnittelijoille, Oheismateriaalina.

6.6.2 Vähähiilisyys

Atomi toteutetaan mahdollisimman vähähiilisen rakentamisen kriteerein. Tämä varmistetaan suunnittelun aikana elinkaarikustannusten sekä elinkaaren aikaisen hiilijalanjäljen ja materiaalien hiilijalanjäljen laskennalla. Urakoitsijan edellytetään nimeävän projektiin vastuulliset pätevät henkilöt energia-asiantuntijaksi ja ympäristöasiantuntijaksi.

Rakennuksen hiilijalanjälkeen tulee kiinnittää huomiota. Rakennuksen elinkaaren hiilijalanjälki tulee laskea vähintään kaksi kertaa:

1 Toteutussuunnitteluvaiheessa
2 Vastaanottovaiheessa päivitetyin tiedoin

Lisäksi tärkeimpien hankintojen yhteydessä tulee tarkastella niiden vaikutusta hiilijalanjälkeen (kts. vastuulliset hankinnat).

Hiilijalanjälkilaskenta suoritetaan YM:n hiilijalanjäljen arviointimenetelmän mukaisesti, voimassa olevan ohjeistuksen mukaan.

6.6.3 Materiaalitehokkuus

Rakennuksen ja täyttöjen materiaaleista tulee olla vähintään 10 massa-% uusiutuvia tai kierrätettyjä. Määrittelyssä ja painon määrittämisessä huomioidaan seuraavat rakenneosat (Talo2000):

- 113 Päällysteet: rajattuna kestopinnoitteisiin
- 112&121 Tuennat ja perustukset
- 122 Alapohjat
- 123 Runko

- 124 Julkisivut
- 126 Vesikatot
- 1311-1312 Väliseinät ja lasiväliseinät

6.6.4 Elinkaarikustannus

Rakennuksen materiaalivalinnoissa tulee huomioida niiden elinkaari ja pitkäaikaiskestävyys. Rakennuksen rungon käyttöikä on vähintään 80 vuotta.

Merkittävien rakenteiden, kuten vaipanosien, talotekniikan laitteiden ja pintamateriaalien käyttöiän tulee olla vähintään RT-kortti RT 18-10922 ' Kiinteistön tekniset käyttöiät ja kunnossapitojaksot' mukaisia.

Rakennuksen elinkaarikustannus tulee laskea vähintään kaksi kertaa:
1 Toteutussuunnitteluvaiheessa
2 Vastaanottovaiheessa päivitetyin tiedoin

Lisäksi tärkeimpien hankintojen yhteydessä tulee tarkastella niiden elinkaarikustannuksia (kts. vastuulliset hankinnat). Elinkaarikustannuslaskenta suoritetaan EN 15643-4 standardin mukaisesti.

6.6.5 Hankinnat

Kaikki työmaalla käytetty puumateriaali ja puutuotteet ja kiinteistöön asennettavat puumateriaalit ovat sertifioitua puuta (PEFC, FSC)

Toteuttajan tulee esittää vastuullisten hankintojen suunnitelma, jonka sisältää vähintään seuraavat osa-alueet:

- Miten hankintojen vastuullisuutta tullaan hankinnoissa vaatimaan ja todentamaan? Todentamistapoja voivat olla mm. ympäristötuoteselosteet, ja muut sertifioinnit
- Millaisia vertailuja eri vaihtoehtojen välillä tehdään (elinkaarikustannus/materiaalitehokkuus/ympäristö)
- Kuka hankintaorganisaatiossa on vastuussa suunnitelman toteutumisesta ja miten hän ottaa osaa hankintoihin.
- Kuinka vastuullisuus tullaan sisällyttämään tehtäviin hankintasopimuksiin

Hankinnoissa tulee soveltaa Ympäristöministeriön Vähähiilisen rakentamisen hankinta-opasta.

6.6.6 Rakentamisen aikainen jätehuolto

Rakentamisen aikaisesta jätteestä kierrätetään 70 % (pl. maa- ja kiviainekset sekä vaaralliset jätteet). Rakentamisen aikana jätteet tulee lajitella vähintään seuraavalla laajuudella:

- puu
- kipsilevy

- metalli
- betoni ja tiilijäte
- energiajäte
- sekajäte
- keräyspaperi ja pahvi
- ongelmajätteet
- muovit

Käytönaikaisen jätehuollon varmistamiseksi jätetilassa tulee olla tilavaraus seuraaville erikseen lajiteltaville jätejakeille: paperi, lasi, muovi, metalli, elektroniikkaromu, kartonki, aaltopahvi, orgaaninen biojäte sekä sekajäte. Ks. myös kohta 4.9.

6.7 Sisäilmatavoite

6.7.1 Yleistä

Tilojen sisäilman tulee täyttää Sisäilmastoluokituksen 2018 sisäilmaluokan S2-vaatimukset muutamin poikkeuksin.

6.7.2 Valaistustavoitteet

Valaistustavoitteet ovat standardin SFS-EN 12464-1 (Valo ja valaistus, Osa 1) mukaiset.

6.7.3 Lämmönhallinnan tavoitteet

Sisälämpötilan lämmönhallinnan sisäilmaluokka S2 mukaan, pois lukien ylärajavaade lämmityskauden ulkopuolella, missä se määrittyy terveyteen ja turvallisuuteen liittyvien asetusten mukaan. Pääsääntöisesti; 'mukavuusjäähdytystä' ei rakenneta. Auringonpaisteen lämpövaikutusta pyritään ehkäisemään rakenteellisin keinoin, esimerkiksi ikkunakalvoin (arkkitehti määrittää).

6.7.4 Kosteudenhallinnan tavoitteet

Tilat toteutetaan julkaisun RIL 250-2011 kosteudenhallinta- ja homevaurioiden estäminen, kosteusriskiluokan R2 mukaisesti sääsuojan alla.

Noudatetaan Kuivaketju 10 -toimintatapaa, Kosteusjumppa- tai vastaavaa toimintatapaa.

6.7.5 Äänitekniset tavoitteet

Noudatetaan Ympäristöministeriön asetusta 796/2017 rakennuksen ääniympäristöstä perusteluineen ja ohjeineen.

Ympäristöministeriön asetuksessa edellytetään muun muassa, että opetus-, kokous-, ruokailu-, hoito-, harrastus-, liikunta- ja toimistotilojen ääneneristys on suunniteltava ja toteutettava tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen siten, että niissä saavutetaan toimintaa vastaava riittävän hyvä ääniympäristö. Rakennuksen opetus-, kokous-, ruokailu-, hoito-, harrastus-, liikunta- ja toimistotilojen melun- ja tärinäntorjunta on suunnitel-

tava ja toteutettava tilan käyttötarkoitus huomioon ottaen siten, että niissä saavutetaan toimintaa vastaava riittävän hyvä ääniympäristö ja käyttötarkoitus huomioon ottaen riittävä puheenerotettavuus. (Yma 796/2017)

Asetuksen perustelumuistiossa todetaan, että uuden rakennuksen taloteknisistä laitteista tai hissistä aiheutuva keskiäänitaso ei saisi ylittää 28 desibeliä. Puheenerottavuutta koskevan vaatimuksen täyttymiseksi käytettäviä arvoja perustelumuistion mukaan.

Taulukko 3. Ympäristöministeriön asetuksen 796/2017 vaatimukset erilaisten tilojen akustisista ominaisuuksista koskien jälkikaiunta-aikaa ja puheensiirtoindeksiä.

Huonetila	Jälkikaiunta-aika T (s)	Puheensiirtoindeksi STI
Opetus- tai kokoustila	0,5 - 0,7	≥ 0,7
Ruokailu- tai liikuntatila	≤ 1,2	≥ 0,6
Potilashuone, hoito- tai harrastustila	≤ 0,8	≥ 0,6
Toimistotila	≤ 0,6	≤ 0,5

Ympäristöministeriön ohje rakennuksen ääniympäristöstä määrittelee mm. seuraavaa:

Päiväkodin varhaiskasvatuksen opetustiloissa kommunikoinnin tulee olla vaivatonta. Päiväkodin varhaiskasvatuksen opetushuoneen jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on pienempi tai yhtä suuri kuin 0,6 sekuntia.

Opetustiloissa kommunikoinnin opettajan ja oppilaan, sekä oppilaiden välillä tulee olla vaivatonta. Opetustilan jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on välillä 0,5 - 0,7 sekuntia ja puheensiirtoindeksin STI ohjearvo on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,7. Avoimissa oppimisryhmissä puheenerotettavuuden lukuarvo koskee yksittäistä oppimisryhmää lyhyillä etäisyyksillä. Oppimisryhmien välillä pyritään siihen, että puheen erotettavuus on mahdollisimman pieni. Luentosaleissa puheenerotettavuutta koskeva vaatimus on tarkoituksenmukaista toteuttaa käyttämällä sähköistä äänentoistoa, jos lukuarvot eivät toteudu huoneakustisella suunnittelulla. Kokoustilan jälkikaiunta-ajan T ohjearvo on välillä 0,5 - 0,7 sekuntia ja puheensiirtoindeksin STI ohjearvo on suurempi tai yhtä suuri kuin 0,7.

6.7.6 Sisätilojen rakennusmateriaalien päästöluokkavaatimus

Rakennusmateriaalien tulee täyttää Sisäilmastoluokituksen 2018 päästöluokan M1 vaatimukset.

6.7.7 Tiiveysvaatimus

Noudatetaan ympäristöministeriön asetusta uuden rakennuksen energiatehokkuudesta (1010/2017). Ilmanpitävyys varmistetaan tiiveysmittauksilla.

6.8 Tieto/viestintätekniikkavaatimus

Rakennukseen tulee kattava langaton verkko. Sisäverkkokaapelointi ja mobiilitukiasema tulee toteuttaa siten, että matkapuhelimien kuuluvuus sisätiloissa on hyvä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 1117 j§ (1.12.2017/812) edellyttää, että ”työtiloja sisältävän rakennuksen teknisten ratkaisujen on kustannustehokkuus huomioon ottaen mahdollistettava edellytykset matkaviestinten kuuluvuudelle sisätiloissa, ellei kysymyksessä ole rakennus, jonka sisätilakuuluvuutta on vaimennettava”.

Noudatetaan viestintäviraston lainmukaisia määräyksiä, erityisesti määräystä 65 rakennuksen sisäverkkokaapeloinnista.

6.9 LVI-Tekniset tavoitteet

Yleistä

LVI-teknisten järjestelmien tavoitteena on tuottaa rakennukseen hyvät toimintaolosuhteet; lämmityksen, sisäilman laadun, sekä vesi- ja viemäritoimintojen osalta. Olosuhteet luodaan energiatehokkaalla tavalla. Tavoite huomioidaan suunnittelussa, sekä laite- ja järjestelmähankinnoissa ja -asennuksissa. Automaatiojärjestelmä mahdollistaa järjestelmien hyvän hallittavuuden, sekä energian ja veden käytön etäseurannan.

Järjestelmien tulee olla kohtuullisessa määrin ’muuntojoustavia’. Järjestelmät suunnitellaan ja toteutetaan siten, että tilojen osittaiset muutokset (ja alla mainittava ilmamäärien lisääminen) ovat mahdollisia, ilman laajamittaisia järjestelmämuutoksia. Tekniset tilat ja laitteet sijoitetaan järjestelmien kannalta optimoituihin paikkoihin.

Kaikkien LVIA-järjestelmien osien, laitteiden ja komponenttien tulee olla yleisesti käytössä olevia, testattuja ja tyyppihyväksyttyjä, sekä järjestelmään yhteensopivia tuotteita. Laitteiden ja ohjelmien tulee olla yhteensopivia. Ohjelmien ja toimintojen tulee olla etäohjattavia ja -valvottavia Vantaan mallin mukaisesti.

Tilat varustetaan käyttötarpeen mukaisin LVIA-laittein ja -varustein, mikä takaa hyvän toiminnallisuuden.

Ilmanvaihtojärjestelmän puhtausluokka on P1 (Sisäilmastoluokitus 2018). IV-tuotteiden puhtausluokka ja rakennusmateriaalien päästöluokka M1

Lämmitysjärjestelmät

Rakennus liitetään Vantaan Energian kaukolämpöverkoston piiriin. Alueen johtokartta on esitetty liitteessä LVIA-liite 1.

Lämmönjakokeskus sijoitetaan rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen, sille varattuun erilliseen tekniseen tilaan. Käynti tilaan rakennuksen ulkopuolelta.

Lämmitysjärjestelmät varustetaan omilla erillisellä lämmönsiirtimillä (lämmitys, ilmanvaihdon lämmitys, sekä lämpimän käyttöveden valmistus).

Tarkempi tilakohtainen lämmitystaparatkaisu määritetään suunnitteluvaiheen aikana. Lämmönjakotapa; Lämmönjakotapa voi olla joko koko rakennusta kattava täysimittainen lattialämmitysjärjestelmä, tai järjestelmä, jossa osassa tiloja lämmönjakotapa lattialämmitys, osaan tiloja radiaattoripatterilämmitys. Lattialämmityksen piiriin kuuluvat mm; märkäeteiset, päiväkodin leikki- ja lepohuoneet, sekä keittiö.

Lattialämmitysjärjestelmän suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan Vantaan kaupunki, Tilakeskus; Ohje lattialämmityksen suunnittelusta ja toteutuksesta Vantaan kaupungin rakennuskohteissa. Lattialämmitysputkistossa käytetään tehdasvalmisteisesta happidiffuusiosuojattua lattialämmitykseen tarkoitettua muoviputkea (valmistaja esim. Uponor Oy).

Lämmitysjärjestelmän ja ilmanvaihdon lämmityksen runkojohdot asennetaan rakennuksen sisälle 'alas lasketun katon' sisään. Runkojohtojen materiaali on teräsputki, putkisto eristetään (jos käytetään mineraalivillakourueristettä, eriste pinnoitetaan).

Eteistiloihin asennetaan ilmanvaihdon lämmityspiirin yhteyteen liitettävät kiertoilmakojeet.

Vesi- ja viemärijärjestelmät

Rakennus liitetään kunnallisen vesi- ja viemärijärjestelmän piiriin. Hulevedet johdetaan läheiseen ojaan. Alueen johtokartta on esitetty liitteessä LVIA-liite 1

Vesimittari sijoitetaan lämmönjakokeskukseen. Mittari mallia 'ultraääni', liitetään automaatio-ohjelmiston ja etäluennan piiriin. Lämpimän käyttöveden kv-syöttöjohto varustetaan kiinteistöautomaation luennan piiriin liitettävällä veden mittauksella. Tonttivesijohto varustetaan tarvittaessa 'itse säätyvällä' saattolämmityskaapelilla.

Runkovesijohdot tehdään komposiittiputkista ko. putkelle tarkoitetuilla liitosmenetelmillä. Vesijohdot eristetään. Mikäli eristeenä käytetään villakourueristettä, se pinnoitetaan.

Jako- ja kytkentäjohdot tehdään kupariputkesta (näkyviltä osin kromattu kupariputki), tai suojaputkeen asennettavasta muoviputkesta, tarkoituksen mukaisin asennuksin; Jakoputkisto voidaan asentaa osin alakaton yläpuolelle, osin rakenteiden sisään. Osa jako- ja kytkentäjohdoista voidaan tehdä pinta-asenteisesti kromatusta kupariputkesta.

Mikäli putkia asennetaan rakenteiden sisään, asennettavat putket tehdään suojaputkeen asennettavasta muoviputkista. Tällöin suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan myös C2-määräyskokoelman vaatimukset vesijohtojen vaihdettavuudesta ja vuotojen havaittavuudesta.

Vesijohdot ja viemärit tehdään noudattaen uusia ympäristöministeriön asetuksia ja soveltaen myös Suomen rakentamismääräyskokoelman osan D1 ”kiinteistöjen vesi- ja viemärilaitteistot” (2010) määräyksiä ja ohjeita, sekä Vantaan kaupungin ja HSY:n käytänteitä.

Kattosadevesien syöksyputket johdetaan kattovesikaivoihin. Kattosadevesikaivojen tyyppi: ’malli Vantaa’. Jokainen syöksyputki varustetaan kattosadevesikaivolla, jotka liitetään sadevesiputkiston piiriin, kuten pihavesi- ja perusvesikaivot sekä salaojituksen perusvesikaivo. Sade- ja jätevesiviemäriputkiston materiaali on pvc-muoviviemäriputki. Sadevesikaivot ovat valurauta- ja teleskooppikansistoin varustettuja tehdasvalmisteisia kaivoja. Kansiston kuormankestävyys määräytyy asennuspaikan mukaan.

Hulevesiä viivytetään kiinteistön alueella. Järjestelmä suunnitellaan ja varustetaan viivytysjärjestelmällä. Viivytyksen suunnittelussa noudatetaan Vantaan kaupungin hulevesien hallinnan toimintamallia. Viivytysjärjestelmän tyyppi määritetään suunnitteluvaiheen aikana.

Sadevesiviemäriputkena voidaan käyttää myös ns. ”maanrakennusputkea”. Kaikkien putkikaivantojen rakenteessa huomioidaan alueen maaperäolosuhteet. Putkikaivannot eristetään tarpeenmukaisesti. Tarvittaessa kaivannot arinoidaan ja salaojitetaan rakennuspaikan edellyttämällä tavalla. Putkistoon ei saa muodostua painaumia.

Jätevesiviemärit sijoitetaan rakennuksen alustatilaan (tai tarvittaessa maahan). Putkisto ei saa päästä jäätymään. Putkistot eristetään, eristeet pinnoitetaan. Putkistot kannakoidaan määräysten mukaan. Vesikaton yläpuoliset tuuletusviemärit varustetaan lämpösuojavaipalla.

WC-tilat varustetaan keraamisin wc-istuimin, lattiakaivoin, pesualtain sekä yksiotesekoittajin bide-suihkulla. LE-wc varustetaan tarkoituksenmukaisin vesi- ja viemärikalustein. Päiväkodin wc-tilojen sekoittajat varustetaan ”kosketusvapailla” sekoittajilla. Vesikalusteiden tulee olla SFS- tai ISO-tyyppihyväksyttyjä. Päiväkotitilojen märkäeteisten varustus; ”Vantaan kaupunki/Tilakeskus/PK 2017 huonekortit” mukaisesti.

Siivouskomerot ja -keskus varustetaan Vantaan kaupunki/”PK 2017 huonekortit” mukaisin vesi- ja viemärilaittein, -kalustein ja asennuksin. Lisäksi pesukoneen kytkentää varten siivouskeskukseen asennetaan vierekkäin kylmä- ja kuumavesihana. Siivouskomeroiden ja -keskusten suunnitteluvaiheessa, kaivojen ja kalustuksen tarkempien paikkojen, sekä kalusteiden tyyppien määritys tehdään Vantaan kaupunki/Tilakeskus, puhtaanapitoasiantuntijan ohjaamana.

Ruokahuoltoa varten tehdään suunnitelmissa esitettyjä laitteita ja toimintaa varten tarvittavat lvia-asennukset, joilla varmistetaan hyvä tekninen ja toiminnallinen laatu. Keittiön laitehankinnat- ja asennukset tehdään valmistuskeittiön vaatimustason mukaan.

Keittiön viemärit varustetaan rasvaneroittimella. Astianpesukone on mallia ’LTO’ (käyttöveden esilämmitys pesukoneen poistovedellä).

Keittiölaitteita ovat mm. astianpesukone, astioiden esipesupöytä, jääkaappi, jääkaappi/kylmiö, uuni, lämmityslevyt, pata, käsienpesualtaat ja muut mahdollisesti keittiötoiminnan laitteet.
Esipesun ja astianpesukoneen, keittiön viemärit tehdään rasvanerottimelle asti hst-putkesta. Keittiön kylmälaitteiden kompressori-lauhdutinyksiköt eivät saa olla laitteen yhteyteen kiinteästi asennettuja, tilan lämpökuormituksen välttämiseksi. Mikäli mahdollista, lauhdelämpöä pyritään hyödyntämään tarkoituksenmukaisessa kohteessa.

Keittiö- ja ruokailutilojen tarkemmat määritykset tehdään Vantaan kaupunki/Tilakeskus, keittiöasiantuntijan ohjaamana.

Ilmanvaihtojärjestelmät

Rakennus varustetaan koneellisella tulo- ja poistoilmanvaihdolla. Ilmanvaihtokoneet varustetaan tehokkailla lämmöntalteenottolaitteilla. Puhaltimet ovat kammiopuhaltimia, jotka varustetaan energiatehokkailla EC-moottoreilla. SFP-luku (100 % ilmamäärällä) max. 1,7 kW/m³, s ilmanvaihtojärjestelmä mitoitetaan niin, että järjestelmä mahdollistaa vaatimuksen mukaisten ilmamäärien lisäämisen 20 % :lla säätöteknisin toimin, ilman suurempia järjestelmämuutoksia. Tämä huomioidaan suunnittelussa ja laitehankinnoissa (kone-, kanava- ja päätelaitteet). Ilmanvaihto jaetaan tarpeenmukaisiin, konekohtaisiin palvelualueisiin tilojen toimintojen mukaan.

Tilakohtainen raitisilmavirta minimi lepo-, ryhmä- ja opetustiloissa tilojen käyttöaikoina on 6 dm³/s, hlö, kuitenkin aina vähintään 3 dm³/s, m². Mitoitusperustetta sovelletaan kaikkiin tiloihin, joita käyttäjän mukaan tullaan käyttämään lasten ja nuorten oleskeluun. Muiden tilojen osalta, mitoitus toteutetaan vallitsevien ohjeiden ja säädösten mukaisesti. Tämän lisäksi kaikkien tilojen ilmamääriä tulee voida korottaa energiatehokkaasti säätöteknisin toimin 20 %:lla, mikä huomioidaan suunnittelussa, järjestelmäosien mitoituksessa, sekä toteutustyön aikana, laitehankinnoissa ja asennuksissa (ilmanvaihtokoneet, kanavistot, päätelaitteet, ilmanvaihdon lämmitys, jne).

Kokoontumis- ja luokkatilojen ulkopuolelle asetetaan huonetilaa osoittavan kilven alapuolelle tilan maksimihenkilömäärää osoittava kilpi. Henkilömäärä määritetään tilan raitisilmamäärän perusteella (6 dm³/s, hlö).

Ilmanvaihdon käyntiä ohjataan tilojen käyttöaikojen mukaisesti, automaatiojärjestelmään ohjelmoitavan ilmanvaihdon aikaohjelman mukaan. Yhtenäisiin toiminnallisiin tiloihin (päiväkoti/koulu/sali- ja pukutilat) asennetaan kerroskohtaisesti ajastinkytkimet (0…3 h), joilla ilmanvaihdon käyttöä voidaan ohjata tilasta käsin, normaalikäyttöaikojen ulkopuolella.

Tilojen käytön ulkopuolinen tuuletuskäyttö toteutetaan ohjelmallisesti minimivaatimuksen mukaiseen tasoon.

Ilmanvaihtojärjestelmän tulee olla kohtuullisessa määrin 'muuntojoustava'. Järjestelmän tulee mukautua mahdollisiin tilamuutoksiin, ilman laajamittaisia muutostöitä, mikä huomioidaan kanava- ja laitesijoituksissa.

Keittiön ilmanvaihdon laitehankinnat ja järjestelmäasennukset tehdään valmistuskeittiön vaatimustason mukaisesti.

Keittiön ilmanvaihto varustetaan (0…2h) käyttökytkimellä, mikä mahdollistaa ilmanvaihdon lisäaika- ja tehostustoiminnon keittiötiloista ohjattuna.

Ilmanvaihtojärjestelmän kanavistot; tehdasvalmisteinen sinkitty kierresaumakanava.

Päätelaitteet; tarkoitukseen sopivia tehdasvalmisteisia tulo- ja poistoilmaelimiä, joissa hyvä ilmavirtojen säädettävyys.

Rakennusautomaatiojärjestelmät

Automaatio, toiminnot, lvi-tekniikan laitteet, varusteet ja ohjelmat suunnitellaan ja rakennetaan Vantaan kaupungin käytössä oleviin järjestelmiin ja toimintoihin yhteensopiviksi. Järjestelmä mahdollistaa laitteiden ja järjestelmien tarpeenmukaisen etäseurannan ja -ohjaukset, hälytystoiminnot siirtoineen, sekä energian ja veden käytön seurannan ja tietojen taltioinnin myöhempää tarkastelua varten, 'pilvitoimintona' verkkoyhteyttä käyttäen. Kiinteistöautomaatiojärjestelmä tukee avoimia rajapintoja, kuten Modbus RTU ja TCP/IP ja BACnet. Järjestelmän tulee olla laajennettavissa ja vapaasti päivitettävissä järjestelmätoimittajasta riippumatta.

6.10 Sähkötekniset tavoitteet

Yleistä
Sähköteknisten laitteiden valinta- ja hankintaperusteissa tulee tavoitella energiatehokkuutta, kestävyyttä, helppokäyttöisyyttä ja laadukkuutta. Laitevalinnoissa tulee pyrkiä valitsemaan yleisesti saatavilla olevia laitteita ja käyttämään tunnettuja laitetoimittajia.

Suunnittelun tulee olla laadukasta ja pohjautua tilaajan ja käyttäjien kanssa neuvoteltuihin ratkaisuihin, laskelmiin ja kokemukseen. Suunnittelijan on voitava perustella suunnitteluratkaisut yllä mainittujen kriteerien perusteella.

Aluesähköistys ja liittymät
Rakennus liitetään sähkölaitoksen pienjännitejakeluverkkoon ja teleoperaattorin tietoliikenneverkkoon. Kiinteistöautomaatio liitetään Vantaan kaupungin kaukovalvontajärjestelmään. Videovalvonta liitetään Vantaan kaupungin videovalvontaverkkoon.

Piha-alueiden valaistus toteutetaan valaisinpylväillä sekä rakennukseen asennettavilla seinä- ja katosvalaisimilla. Pihavalaistuksessa rakennuksen lähialueilla hyödynnetään mahdollisimman paljon seinille ja katoksiin asennettavia valaisimia.

Autopaikoitusalueelle asennetaan muutama autolämmityspistorasia sekä sähköautojen latauspiste. Toteutetaan mahdollisesti tontin ulkopuolella sijaitsevaan autopaikoitushalliin.

Sähkönjakelu ja keskukset

Sähköjärjestelmät suunnitellaan ja rakennetaan voimassa olevien standardien mukaisesti.

Rakennus varustetaan pääkeskuksella, ryhmä- sekä ohjauskeskuksilla. Keskusten paikat ja määrät tulee suunnitella optimaalisesti huomioiden tilankäytön sekä kaapeloinnin minimointi.

Kouluisännän huoneeseen asennetaan talotekniikan ohjauskeskus. Keskuksesta ohjataan yhdessä kiinteistöautomaation kanssa rakennuksen yleisten tilojen ja piha-alueiden valaistuksia, ovilukkoja sekä osaa ilmastointia (iltakäyttö). Keskus varustetaan myös ulko-ovien aukiolosta informoivilla valvontalaitteilla (Led-lampuilla).
Liikuntasali varustetaan ohjauskeskuksella. Keskuksesta ohjataan mm. salin/näyttämön valaistuksia, kojeita ja ikkunaverhoja.
Muiden mahdolliset ohjauskeskusten tarve tarkentuu suunnitteluvaiheessa.

Rakennus varustetaan energian kulutuksen seurantamittareilla. Mitattavia kohteita ovat mm. kiinteistö- ja LVI-keskukset, keittiökeskus, ulkovalaistus, aurinkosähköjärjestelmän energian tuotto, sähköautojen latauspiste, yms. Mittaustiedot siirretään joko kiinteistöautomaatioon tai erilliseen mittausseurantajärjestelmään.
Alamittauksilla tavoitellaan rakennuksen käytönaikaista energian kulutuksen optimointia mm. seuraamalla mittaustulosten poikkeamia esim. vikatapauksissa.

Pääkeskukseen varataan lähdöt automaattista estokellallista kompensointilaitteistoa varten sekä tilanvaraus pääkeskushuoneeseen laitteistolle.

Johtotiet:
Rakennukseen asennetaan tehdasvalmisteisia metallirakennetta olevia kaapelihyllyjä, johtokanavia, kosketinkiskoja (mm. luokkien keskialueille) ja valaisinripustuskiskoja. Johtoteiden suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota ääni- ja paloteknisiin eristyksiin. Näkyvillä osuuksilla johtotiet ovat valkoiseksi maalattua mallia.

Pistorasiapylväiden tarve selvitetään suunnitteluvaiheessa.

Johdot ja niiden varusteet:
Rakennukseen asennetaan kaapeleita ja johtoja jotka palvelevat mm. seuraavia käyttötarkoituksia:
- Sähkökeskuksia (nousujohdot sekä ohjaus- ja hälytysrunkojohdot)
- Maadoituksia/ukkossuojauksia
- Voimavirtalaitteita esim. keittiökojeita
- Valaistusta ja pistorasioita
- Tele- ja turvajärjestelmiä
- AV-järjestelmiä
- LVIA-laitteita

Kaapeleihin tulee päästä käsiksi kohtuudella rakennuksen valmistumisen jälkeen. Esim. väliseinissä ei käytetä putketonta asennusta. Läpiviennit tulee tiivistää hyvin ja kylmien sekä lämpimien tilojen välisiä läpivientejä tulee välttää.

Uppoasenteisten sähkökalusteiden sijoittelua huoneiden ulkoseinille tulee välttää.

Valaistusjärjestelmät:
Tilojen valaistussuunnittelussa mitoituksissa tulee noudattaa soveltaen standardin SFS-EN 12464-1 suosituksia.

Optimaaliseen energiatehokkuuteen tulee pyrkiä valitsemalla energiatehokkaat valaisimet sekä niihin energiatehokkaat valolähteet (kuten Led). Valaisimet tulee pyrkiä sijoittamaan siten, että valoa saadaan sinne missä sitä tarvitaan ja tarpeenmukaisella valaistusvoimakkuudella.

Valaistusohjaukset voidaan toteuttaa mm. soveltaen kiinteistöautomaation aikaohjauksia, valoisuusantureita, läsnäolotunnistimia ja järkevää valaistusryhmitystä. Lisäksi joissakin huonetiloissa voidaan valaistukseen lisätä himmentimiä, jotka säätävät tilakohtaisesti valaistusvoimakkuutta ulkoa tulevan päivänvalon mukaan. Tilakohtaisia valaistustusvoimakkuuden säätöjä (himmennyksiä) asennetaan mm. päiväkodin lepo-, leikki- ja ryhmähuoneisiin sekä koulun oppimissoluihin.

Valaisinvalinnoissa ja sijoituksissa tulee huomioida käytävillä ja auloissa seinäpintojen valaistus sekä uuden oppimisympäristön tavoitteet.

Ulkovalaistus toteutetaan energiatehokkailla valaisimilla. Käytettäessä heti syttyviä ja mahdollisesti säädettäviä Led-lamppuvalaisimia, voidaan syttymistä ohjata osittain liiketunnistimilla ja/tai valoisuusantureilla huomioon ottamalla katuvalaistus sekä lähiseudun asutus. Pimeän aikaista osavalaistusta tarvitaan mm. ilkivaltariskin sekä kameravalvonnan takia.

Näyttämö ja nuorisotilojen esiintymistila varustetaan esitystekniikan valonheittimillä.

Telejärjestelmät:

Tele- ja turvajärjestelmien keskusyksiköille ja ristikytkentätelineille rakennetaan erilliset lukittavat tilat.

Yleiskaapelointijärjestelmä:
Rakennus varustetaan Cat 6a mukaisella suojaamattomalla yleiskaapelointijärjestelmällä. Järjestelmä palvelee tietoliikennettä, puhelinyhteyksiä, info-tv-, aikatauluneuvonta- sekä aurinkopaneelijärjestelmän seurantanäyttöjä ja videovalvontaa.

Pistorasioita asennetaan mm. toimistotyyppisiin tiloihin, opetustiloihin, auloihin, neuvottelutiloihin, ruokalaan, saliin, teknisiin tiloihin, jätesäiliötilaan, yms.

Rakennus varustetaan kattavalla langattoman lähiverkon verkon (wlan) tukiasemilla. Lisäksi rakennuksen seinustoille ulos asennetaan langattoman lähiverkon tukiasemat ulkoopetustoimintaa ja varhaiskasvatusta varten.

Puhelinjärjestelmät:
Rakennusta ei varusteta keskitetyllä puhelinjärjestelmällä vaan puheluyhteydet toteutetaan yleisen gsm-verkon välityksellä.
Väestönsuoja (jos tulee kiinteistöön) varustetaan ns. passiivisella paikallisella antenniverkolla.

Rakennukseen varataan johtoreitit teleoperaattoreiden matkapuhelinverkon sisäkuuluvuutta parantaville kaapeleille sekä lukittava laitetila teleoperaattoreiden ulkoisten tukiasemien laitteille. Sisäkuuluvuusverkon tarve todennetaan kuuluvuusmittauksin rakennusaikana.

Yhteisantennijärjestelmä:
Rakennusta ei varusteta yhteisantennijärjestelmällä vaan TV-lähetysten seuraaminen toteutetaan tarvittaessa tietoliikenneverkon välityksellä.

Info-Tv-järjestelmä:
Rakennus varustetaan info-tv-järjestelmällä osana yleiskaapelointijärjestelmää. Laitteet ja ohjelmistot käyttäjien erillishankinnassa.

Äänentoisto-, kuulutus- ja AV-järjestelmät:
Rakennus varustetaan keskusradiojärjestelmällä. Kaiuttimia asennetaan mm. opetustiloihin, päiväkotiin, nuorisopalvelun tiloihin, ruokalaan, käytäville, auloihin, saliin, henkilökunnan tiloihin sekä ulkoseinille. Järjestelmällä välitetään kuulutuksia, hätäkuulutuksia, välituntisoittoja, yms.

Opetus- ja neuvottelutilat varustetaan ns. älytaulujärjestelmällä. Järjestelmän laitteet ja laitekaapelointi käyttäjien erillishankinnassa.

Koulun sali, näyttämö ja ruokala varustetaan kuulorajoitteisia palvelevalla sähköisellä järjestelmällä (esim. induktiosilmukalla+vahvistimella).

Liikuntasali/näyttämö/musiikkitila varustetaan äänentoisto- ja AV-järjestelmällä. Järjestelmää tulee voida käyttää luentoihin ja musiikkiesityksiin. Järjestelmän toteutuksessa voi käyttää soveltuen esim. seuraavia laitteita: matalaohminen vahvistin, valo- ja äänipöytä, kompressori, efektilaite, taajuuskorjain, langattomat ja langalliset mikrofonit telineineen, kaiuttimet (4 kpl), viritin, BluRay-toistin äänelle/kuvalle, liitäntäkotelot (2-3 kpl) moninapaliittimillä ohjelmalähdevaunulle, lukittava pyörillä varustettu ohjelmalähdevaunu, yms. Musiikkitila varustetaan PA-kaapeloinnilla osana näyttämötekniikkaa. Videotykki ja/tai älytaulu sisältyy käyttäjän hankintaan.
Mikäli musiikkitila sijoittuu tilaratkaisuista johtuen erilleen näyttämöstä, tulee tämä huomioida kaapeloinnissa.

Nuorisotilojen esiintymistila varustetaan kevyellä AV-järjestelmällä (esim. 2 kaiutinta, valo- ja äänipöytä, BluRay-soitin, langattomat mirofonit).

Päiväkodin monitoimisaliin asennetaan vahvistimella varustettu kotiteatterityyppinen äänentoistojärjestelmä. Vaihtoehtoisesti salin äänentoisto voidaan toteuttaa ns. AV-vaunulla. Laitteisto päätetään suunnitteluvaiheessa. Lisäksi monitoimisali ja ruokailutila varustetaan kuulorajoit-teisten ns. induktiosilmukalla/ –vahvistimella.

Salit, näyttämö ja nuorisotilojen esiintymistila voidaan rakentaa osittain yhteiskäyttöön, jolloin ei tarvita erillisiä käyttäjäryhmiä palvelevia AV-järjestelmiä vaan järjestelmä(t) rakennetaan keskitetysti. Tilasijoittelu ratkaistaan suunnitteluvaiheessa.

Kellojärjestelmät:
Rakennus varustetaan väyläpohjaisella keskuskellojärjestelmällä. Kelloja asennetaan mm. opetustiloihin, auloihin, käytäville, ruokalaan, opettajanhuoneeseen, keittiöön, liikuntasaliin, liikuntasalin pukuhuoneisiin, neuvottelutiloihin, päiväkodin ryhmätiloihin sekä ulkoseinille.

Liikuntasali varustetaan ottelukellolla, joka sisältää erillisen ohjausyksikön sekä rangaistusaikanäytöt.

Avunpyyntöjärjestelmä:
Inva-WC-tilat varustetaan tilakohtaisella hälytysjärjestelmällä. Lisäksi kouluisännän tai opettajien huoneeseen asennetaan rinnakkaishälytyskojeet.

Soittokellot/ovipuhelimet, varattu-valot ja sisäänpyyntölaitteet:
Suunnitteluaikana sovittavat sisäänkäynnit (esim. terveydenhoitotilat ja päiväkodin ryhmien sisäänkäynnit) varustaan soittokelojärjestelmällä ja/tai kuvallisella ovipuhelinjärjestelmällä.

Toimistohuoneet varustetaan sisäänpyyntölaitteilla.

Neuvottelutilat varustetaan varattu-valo-laitteilla.

Kiinteistöautomaatiojärjestelmä:
Rakennus varustetaan kiinteistöautomaatiojärjestelmällä, jolla ohjataan taloteknisiä laitteita, kerätään mittauksia ja välitetään hälytystietoja.

Murtoilmaisujärjestelmä:
Rakennus varustetaan murtoilmaisujärjestelmällä. Järjestelmä toteutetaan kuorisuojauksena pääsääntöisesti liikeilmaisimilla.

Videovalvontajärjestelmä:
Rakennus varustetaan IP-pohjaisella videovalvontajärjestelmällä. Kameroita asennetaan valvomaan rakennuksen ulkoseinustoja ja osin piha-alueita. Lisäksi koulun käytäville ja auloihin asennetaan dome-tyyppisiä kameroita.

Hätälukitusjärjestelmä:
Rakennuksen sähkölukittavat ovet varustetaan ns. hätälukitusjärjestelmällä. Ovien lukitsemista ja avausta ohjataan opettajan huoneesta sekä kouluisännän huoneesta. Hätälukitus ohjaa keskusradiojärjestelmän automaattikuulutusta.

Sähköiset ovilukitukset ja kulunvalvontajärjestelmä:
Rakennuksen pääkulkureittien ulko-ovet ja jotkin osastoivat ovet varustetaan sähkölukoilla. Osa sähkölukittavista ovista varustetaan kulunvalvontajärjestelmällä (kuten iLog).

Sähkölukkoja ohjataan myös kouluisännän huoneesta sekä mahdollisesti kiinteistöautomaatiojärjestelmästä.

Ruokalan tarjoilupisteeseen asennetaan kaapelointi ns. ruokalapäätettä varten.

Ovivalvontajärjestelmä:
Rakennuksen ulko-ovet varustetaan ovivalvontajärjestelmällä. Järjestelmän valvontalaitteet (mgneettikoskettimet, tms.) integroidaan ovirakenteisiin. Järjestelmän tarve tarkistetaan suunnitteluvaiheessa.

Merkki- ja turvavalaistusjärjestelmä:
Rakennus varustetaan merkki- ja turvavalaistusjärjestelmällä. Järjestelmä toteutetaan yksikköakullisena järjestelmänä, jossa akkuina käytetään valaisinkohtaisia ns. superkondensaattoreita.

Paloilmoitinjärjestelmä:
Rakennus varustetaan hätäkeskukseen liitettävällä paloilmoitinjärjestelmällä

Savunpoistojärjestelmä:
Rakennus varustetaan savunpoistojärjestelmällä mikäli rakennusluvan ehdot sitä edellyttävät.

Koneet, laitteet ja erityisjärjestelmät:
Kattokaivojen, räystäiden ja syöksytorvien sähkölämmityksiä tulee välttää. Toteutetaan vain, jos henkilöturvallisuus ja/tai sadevesien johtaminen sitä ehdottomasti edellyttää.

Pesu- ja kenkäsäilytystilat varustetaan lattialämmityksellä (mukavuuslämpö, kuivatus). Lämmitysmuodon valinta tarkasteltava kokonaisuutena suunnitteluvaiheessa.

Rakennus varustetaan aurinkosähköjärjestelmällä. Järjestelmä mitoitetaan siten, että energian tuotto käytetään kokonaisuudessaan rakennuksessa. Kiristyvät kansainväliset ja kansalliset energian kulutuksen vähentämistavoitteet voivat edellyttää mitoitukseltaan laajempaa aurinkosähköjärjestelmää.

7 Toteutukseen liittyvät tavoitteet

Rakennustyössä on noudatettava valtioneuvoston asetusta rakennustyön turvallisuudesta Vna 2005/2009.
Rakennustyön puhtausluokka on P1 (Sisäilmaluokitus 2018).
Rakennusosien ja -tarvikkeiden kuivaketjun on oltava aukoton. Rakennusosat ja -tarvikkeet eivät saa kostua tai kastua missään rakentamisen vaiheessa.
Rakennustyönaikaisesta sääsuojauksesta tulee laatia suunnitelma rakennesuunnittelun yhteydessä ja selvitettävä sääsuojien tarve (”huputus”).
Betonin suhteellinen kosteusprosentti <80% RH (Betonin pintaosien (2-3 cm) alle 75%) ennen seuraavaa työvaihetta. Mittaus tapahtuu rakenteissa olevilla antureilla rakennustyön aikana.

8 Väistötilantarve

Hankkeeseen ei esitetyllä aikataululla liity väistötilan tarvetta.

9 Kustannukset

9.1 Kustannusennuste

Kustannusennuste on 21 800 000 € (alv 0 %, KL 104)

Kustannusennuste sisältää:
ylimäärisiä tonttiin liittyviä varauksia tontin rakennettavuuteen liittyen (mm. paalutus, täyttöjä, pumppaamo ja viemäreiden tuentaa), varauksia laatutavoitteiseen ja SR-kilpailuun liittyen sekä varauksia Vantaan energiatehokkuustavoitteiden liittyen.

Kustannusennuste ei sisällä:
väestönsuojaa, mahdollista sprinklerijärjestelmää, saastuneiden maiden käsittelyä ja niihin liittyviä täyttöjä, toimenpiteitä liittyen maaperän vahvistukseen, mahdollista raitiolinjan tärinän vaimennusta, vanhojen putkilinjojen siirrot, sisäverkkokaapelointia ja mobiilitukiasema, purouoman siirtoon tai meluaitaan.

9.2 Pääomakustannukset ja ylläpitokustannukset

Ylläpitokustannukset ~ 338 834 € /vuosi (4,83 €/htm^2/kk)
Pääomakustannukset ~ 1 308 000 € /vuosi (18,65 €/htm^2/kk)

Yhteensä: ~ 1 646 834 € /vuosi (23,48 €/htm^2/kk)

9.3 Toimintakustannukset hallintokunnalle

Atomin toiminnan vuosittaisten kulut, sisältäen henkilöstö-, ateria-, puhtaus- sekä toimintakulut ovat noin 2 710 000 € / vuosi.

9.4 Ensikertaisen kalustamisen ja varustamisen kustannukset

Perustamisvuodelle kohdentuvat irtaimiston hankintakulut ovat noin 810 000 €.

9.5 Investointi €/hoitopaikka ja oppilaspaikka ja nuorisotoimen

Kustannusennusteen mukainen investointikustannus/ tilapaikka + oppilaspaikka+ nuorisotoimi (160+400+200=760), noin 180,6 € / kk.

Liite 4: Kustannusennuste

10 Rahoitus ja aikataulu

Tilakeskuksen Investointiohjelmassa on määrärahavaraus Aviapoliksen koulu-päiväkodille ja nuorisotiloille 2019–2028 1. vaihe 20 milj. € (2. vaihe 17,55 milj. €, ei sisälly tähän hankesuunnitelmaan).

SR-kilpailu käydään vuonna 2019, suunnittelu on vuoden 2020 aikana ja rakentaminen on vuosina 2021–2022.

11 Riskit

11.1 Meluun ja hiukkamääriin liittyvät riskit

Alueen hiukkaspäästöt ja liikenteen melu sekä mahdollisesti tulevaisuudessa kasvavat liikennemäärät voivat vaikuttaa tontin käyttöön, rakennettavuuteen ja melun suojauksen tarpeeseen ks. kohta 5.6. Alueelle käynnistetään syksyllä 2018 liikennemääriin liittyviä selvityksiä, joiden perustella tarkistetaan hiukkamäärät ja niihin liittyvät rakentamisrajoitteet sekä melusuojaus rakentamisjärjestys alueella huomioiden. Mikäli hiukkasmäärät edellyttävät 40m etäisyyttä Rälssitiestä ja Äyritiestä herkkien toimintojen osalta, ei monitoimirakennus ja pihoineen tule mahtumaan kyseiselle tontille. Hankkeelle tulee esittää uusi tontti, jolla hanke mahtuu kokonaisuudessaan tai hanke on pilkottava useammille tonteille. Tämä aiheuttaa aikatauluviivytyksiä.

11.2 Kaavoitukseen liittyvät riskit

Hanke edellyttää kaavamuutosta. Kaavoitus on käynnissä. Kaavoituksen aikatauluun liittyvät muutokset tai valitukset voivat vaikuttaa hankeen aikatauluun. Mahdolliset valitukset voivat viivästyttää hankkeen toteutumista. Riski pyritään minimoimaan kaavoitusaikaisella asianomaisten riittävällä tiedottamisella.

Kaavaluonnoksessa esitetty tontin koko on tavoitepinta-alaa pienempi. Tarvittavien toimintojen sijoittaminen tontille laajennusvarauksineen voi olla mahdotonta.
Liikunnalle ja liikuntakentille tulee osoittaa varauksia tontin ulkopuolelta, etäisyys koululle ei saa ylittää käyttäjän määrittämiä etäisyyksiä.

11.3 Aikatauluun liittyvät riskit

Hankkeen viivästyminen voi aiheuttaa väistötilojen tarpeen.

11.4 Maaperään ja rakennettavuuteen liittyvät riskit

Tontti ovat savea, ja sen pohjoisreuna on tulva-aluetta. Tontin kuivatuksesta ja hulevesien hallinnasta voi aiheutua lisäkustannuksia. Kohteen maaperä on huonoa ja se tulee mahdollisesti nostamaan toteutuskustannuksia, koska lopullisia paalupituuksia ei vielä tiedetä. Viereiset katualueet ovat huomattavasti tonttia ylempänä, tontilla joudutaan tekemään täyttöjä. Alue sijaitsee entisen Grönbergin lyijysulaton laskeuma-alueella. Rakennuspaikalla on pilaantuneita maita. Lisäksi mahdollinen raitiolinja Rälssitiellä aiheuttaa tärinää tontille.

11.5 Teknisten järjestelmien ja puron siirtämiseen liittyvät riskit

Tontin piha-alue sijoittuu pohjoisosata siirrettävän puron paikalle, puron siirto ei tule sisältymään rakentamisen kustannuksiin, mutta mahdolliset järjestelyt ja täytöt vaikuttavat rakentamiseen.

Tontin itäreunassa kulkee mahdollisesti siirrettävä kaukolämpöliittymä ja tontin reunalla uusittavat/korvattavat muuntamot.

11.6 Hankkeen laajuuteen liittyvät riskit

Hankkeen koko voi muuttua meluselvityksen tuloksen johdosta. Myös hankkeen vaiheistus ja ensimmäisessä vaiheessa toteutettavien tilojen määrä voi jatkosuunnittelussa täsmentyä.

11.7 Työturvallisuustehtävät

Hankkeesta on laadittu tarveselvitysvaiheessa Havat-riskikartta, liite 3. Tarveselvitysvaiheen työturvallisuuskoordinaattorina on Juha Vuorenmaa. Suunnitteluvaiheessa täytetään Vantaan kaupungin tilakeskuksen turvallisuusohjeen mukaisesti tarvittavat asiakirjat.

Rakennustyö on normaalia elementtirakentamista, muunlaiset ratkaisut varmistuvat suunnitteluvaiheessa.

12 Vastuuhenkilöt / työryhmä

Sivistystoimen toimiala:

Irina Kuki, Erityisasiantuntija, Taloussuunnittelu
Laura Malinen, Strategia-asiantuntija
Päivi Riehunkangas, Suunnittelija
Kirsi Kolu, Perusopetuksen aluepäällikkö
Lena Karlsson, Varhaiskasvatuspäällikkö, Kivistö-Aviapolis
Ari Tossavainen, Nuorisoasiainpäällikkö, Nuorisopalvelut
Anne Laari, Nuorisopalvelut
Anne-Mari Keronen, Rehtori, Kuusikon koulu

Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala:
Tilakeskus:

Tuula Raulo, Kustannusinsinööri, Tilakeskus
Olga Jefimkina, Kustannuslaskennan asiantuntija, Tilakeskus
Ilkka Poikkimäki, LVI-insinööri, Tilakeskus
Yrjö Jaakkola, Sähköinsinööri, Tilakeskus
Tarja Aaltola, Keittiöasiantuntija, Tilakeskus
Anne Valkeapää, Puhtauspalveluasiantuntija, Tilakeskus
Eija Kivineva, Hankepäällikkö
Tiina Riihimäki, Hankekehitysarkkitehti
Ifa Kytösaho, Hankesuunnittelupäällikkö
Josée Courtemanche, rakennuttaja-arkkitehti

Tarveselvitysvaiheessa on myös kuultu:
Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala:
Tilakeskus:

Pasi Salo, toimitilapäällikkö
Pasi Simola, isännöitsijä

Kaupunkisuunnittelu:

Johanna Rajala, Aluearkkitehti, Kaupunkisuunnittelu
Merja Häsänen, Asemakaavasuunnittelija, Kaupunkisuunnittelu
Jonna Juusola, Asemakaavasuunnittelija, Kaupunkisuunnittelu

Kuntatekniikan keskus:

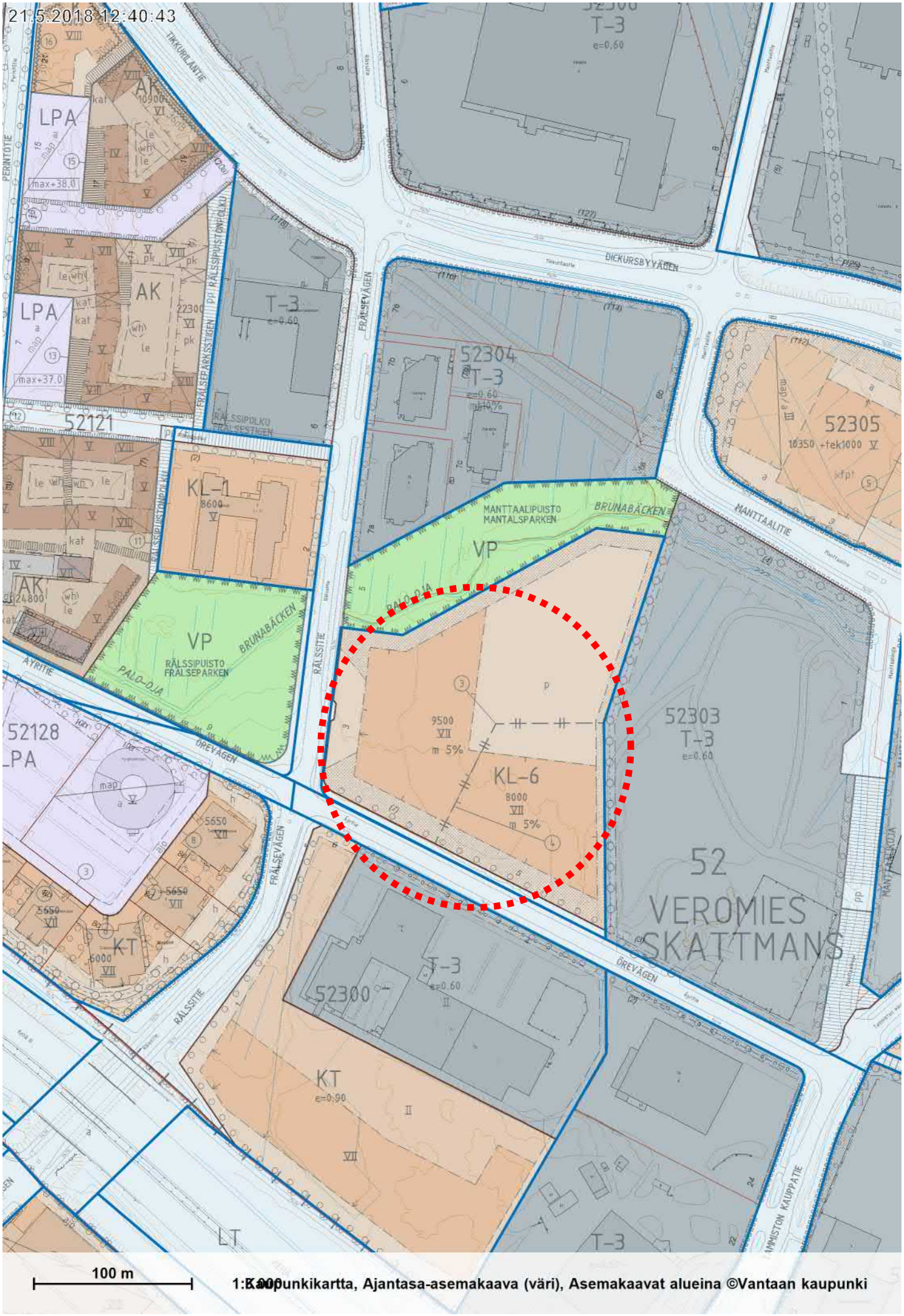
Pirjo Suni, Liikennesuunnittelu, Liikenneinsinööri (melu ja pienhiukkaset)
Jarmo Pajunen, Liikennesuunnittelu, Liikenneinsinööri (liikenne)
Anna-Leena Karhunen, Geotekniikka, Suunnitteluinsinööri
Heikki Kangas, Geotekniikkapäällikkö

Työsuojeluvaltuutetut:

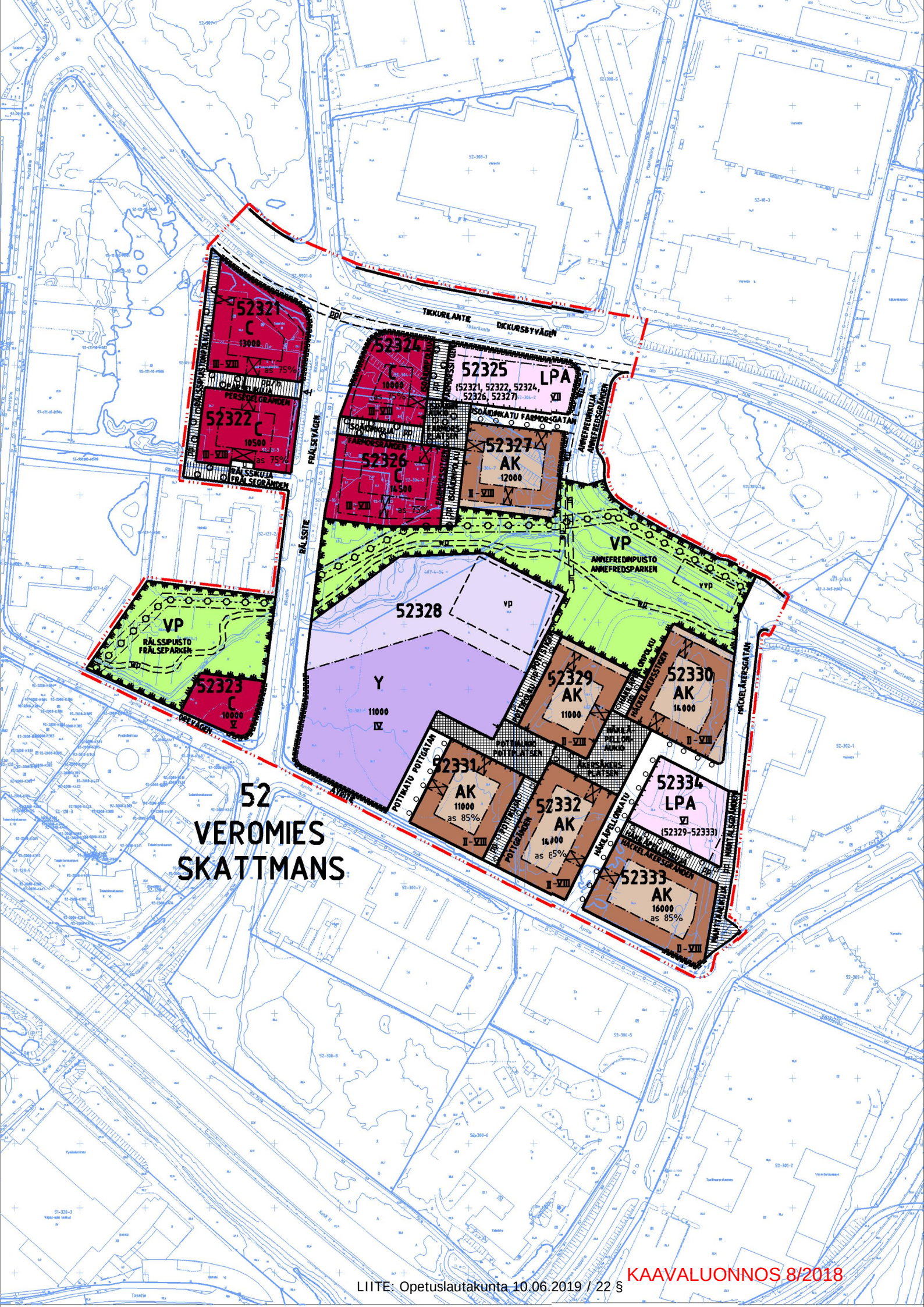
Tarja Mykkänen, Työsuojeluvaltuutettu (jatkossa Matti Nurmi sijaista)
Marja-Leena Jämsen-Mässeli, Työsuojeluvaltuutettu

21.5.2018 12:39:33
TONTTI
100 m
1:3 000
Ortokuva 2017 ©Vantaan kaupunki

ILMAKUVA

VOIMASSA OLEVA KAAVA

52321
C
13000
III - VIII
as 75%
52322
C
10500
III - VIII
as 75%
52324
C
10000
as 75%
III - VIII
52325
LPA
(52321, 52322, 52324, 52326, 52327)
VII
52326
C
14500
III - VIII
as 75%
52327
AK
12000
II - VIII
52328
vp
Y
11000
IV
VP
ANNEFREDINPUISTO
ANNEFREDSPARKEN
vvp
VP
RÄLSSPUISTO
FRÄLSEPARKEN
vvp
52323
C
10000
V
52329
AK
11000
II - VIII
52330
AK
14000
II - VIII
52331
AK
11000
as 85%
II - VIII
52332
AK
14000
as 85%
II - VIII
52333
AK
16000
as 85%
II - VIII
52334
LPA
VI
(52329-52333)
TIKKURILANTIE
DICKURSBYVÄGEN
RÄLSTIE
FRÄLSVÄGEN
RÄLSSKUJA
FRÄLSEGRÄNDEN
PERSKOLGRÄNDEN
FÄRJMÄSTARSTIGEN
FÄRJMANSSTIGEN
ISÄNNÄNKATU FÄRJMANSGATAN
ANNEFREDINKUJA
ANNEFREDSGRÄNDEN
POTTMAKARSTIGEN
POTTMAKARGRÄNDEN
POTTMAKARGATAN
POTTMAKARSTIGEN
HÄKKELÄKERSTIGEN
HÄKKELÄKERSGATAN
HÄKKELÄKERSGRÄNDEN
HÄKKELÄKERSGRÄNDEN
HÄKKELÄKERSGRÄNDE

Y

Yleisten rakennusten korttelialue.

Yleistä
Alueen arkkitehtuurin ja ympäristörakentamisen tulee olla laadukasta ja toteutuksen korkeatasoista.

Rakennukseen saa sijoittaa myös liiketiloja.

Kortteliin 52328 tulee varata tila kiinteistömuuntamoa varten.

Kortteliin tulee sijoittaa taidetta, jonka teemana on vesi.

Rakennukset
Rakennus tulee jakaa toiminnallisiin osiin siten, että eri osien muodoissa ja yksityiskohdissa, kerrosluvuissa sekä käytettävissä väreissä ja materiaaleissa on vaihtelua.

Yleisön käyttöön soveltuvia tiloja tulee sijoittaa kaupunkikuvallisesti tärkeisiin paikkoihin; Äyritien ja Rälssitien risteyksen äärelle sekä Pottiaukion laidalle.

Äyritien ja Rälssitien kulmaa tulee korostaa arkkitehtuurin keinoin.

Rakennuksen tulee rajata aukiota vähintään niiltä osilta kuin tontti rajautuu aukioon.

Jätetilat tulee sijoittaa rakennukseen.

Katolle saa sijoittaa oppimista tukevaa toimintaa ja taukotiloja.

Pihat
Tontin vihertehokkuuden tavoiteluvun tulee olla 2,0.

Rakennuksen ja katualueen välinen tila tulee kivetä tai käsitellä osana laadukasta kaupunkimaista katutilaa ja sen tulee liittyä sujuvasti katuun.

Hulevesien viivytys tulee toteuttaa kortteleittain. Perustusten kuivatusvedet voidaan johtaa puistoalueen hyötykäyttöön, mikä voi tapahtua julkisten alueiden kautta.

Huoltopiha tulee järjestää niin, ettei se korostu kaupunkikuvassa.

Pysäköinti
Autopaikkatarve on 40 ap.

Pysäköintialueelta tulee järjestää turvallinen ja miellyttävä jalankulkuyhteys rakennukselle.

Osan polkupyöräpaikoista tulee olla säältä suojattuja.

Kvartersområde för allmänna byggnader.

Allmänt
Områdets arkitektur och miljöbyggande ska vara högklassigt och genomförandet ska hålla hög kvalitet.

I byggnaden får också affärslokaler placeras.

I kvarteret 52328 ska plats reserveras för en fastighetstransformator.

Kvarteret ska förses med konst som har vatten som tema.

Byggnader
Byggnaden ska delas in i funktionella delar så att de olika delarna är varierande beträffande former och detaljer, våningstal och de färger och material som används.

Utrymmen som lämpar sig för allmänhetens bruk ska placeras på stadsbildsmässigt viktiga platser; i korsningen av Örevägen och Frälsevägen samt vid Pottplatsen.

Hörnet av Örevägen och Frälsevägen ska framhävas med arkitektoniska medel.

Byggnaden ska avgränsa den öppna platsen till minst de delar där tomten gränsar till den öppna platsen.

Soprum ska placeras i byggnaden.

Verksamhet som stödjer inlärningen och pausrum får placeras på taket.

Gårdar
Målsättningstalet för tomtens grönytefaktor ska vara 2,0.

Området mellan byggnaden och gatuområdet ska stenläggas eller behandlas som en del av ett högklassigt urbant gaturum och det ska ansluta till gatan på ett smidigt sätt.

Fördröjning av dagvatten ska ordnas på tomten. Dräneringsvatten från husgrunder kan avledas så att det kan utnyttjas i parkområdet, vilket kan ske genom offentliga områden.

Servicegården ska ordnas så att den inte framhävs i stadsbilden.

Parkering
Bilplatsbehovet är 40 bp.

Från parkeringsplatsen ska en säker och trivsam gångförbindelse ordnas till byggnaden.

En del av cykelplatserna ska vara väderskyddade.

C

Keskustatoimintojen korttelialue.

Kortteleita 52321 - 52324 ja 52326 koskevia määräyksiä:

Yleistä
Alueelle muodostuu toiminnallisia vyöhykkeitä, joiden teemojen - kaupallisuus ja oppiminen - tulee näkyä julkisivuissa ja pihoilla pihoilla toiminnallisena ja/tai taiteen aiheena. Korttelit 52321 - 52323 sekä korttelit 52324 ja 52326 Rälssitien puoleisilta osiltaan ovat kaupallisen toiminnan vyöhykettä. Korttelit 52324 ja 52326 ovat aukion puoleisilta osiltaan oppimisen vyöhykettä.

Alueen arkkitehtuurin ja ympäristörakentamisen tulee olla laadukasta ja toteutuksen korkeatasoista.

Jokaisesta korttelista tulee laatia kokonaissuunnitelma rakennusten massoittelun, rakennustyyppien, materiaalien ja kattomuotojen osalta.

Kortteleihin 52321, 52323 ja 52324 tulee varata tilat kiinteistömuuntamoita varten.

Jätetilat tulee sijoittaa rakennukseen tai LPA-korttelin 52325 pysäköintitaloon.

Pihat
Jokaisesta korttelista tulee laatia pihasuunnitelma sekä taiteen ja valaistuksen suunnitelma. Taiteen teemana tulee olla vesi ja toteutustavan tulee olla kortteleittain erilainen.

Hulevesien viivytys tulee toteuttaa kortteleittain. Perustusten kuivatusvedet voidaan johtaa puistoalueen hyötykäyttöön, mikä voi tapahtua julkisten alueiden kautta.

Jokaisesta korttelista tulee laatia pihasuunnitelma, jossa vihertehokkuuden tavoiteluvun tulee olla 1,5.

Rakennuksen ja katualueen välinen tila tulee kivetä tai käsitellä osana laadukasta kaupunkimaista katutilaa ja sen tulee liittyä sujuvasti katuun.

Tontteja ei saa aidata ja pihojen tulee olla yhteiskäytössä.

Kvartersområde för centrumfunktioner.

Bestämmelser som gäller kvarteren 52321 - 52324 och 52326:

Allmänt
I området bildas verksamhetszoner vars teman - handel och inlärning - ska återspeglas i fasaderna och på gårdarna som funktionella och/eller konstnärliga teman. Kvarteren 52321- 52323 samt kvarteren 52324 och 52326 är en zon för -handelsverksamhet till de delar som ligger på Frälsevägens sida. Kvarteren 52324 och 52326 är till de delar som ligger mot den öppna platsen en inlärningszon.

Områdets arkitektur och miljöbyggande ska vara högklassigt och genomförandet ska hålla hög kvalitet.

För varje kvarter ska en helhetsplan utarbetas avseende byggnadernas gestaltning, byggnadstyper, material och takformer.

I kvarteren 52321, 52323 och 52324 ska plats reserveras för fastighetstransformatorer.

Soprum ska placeras i byggnaden eller i parkeringshuset i LPA-kvarteret 52325.

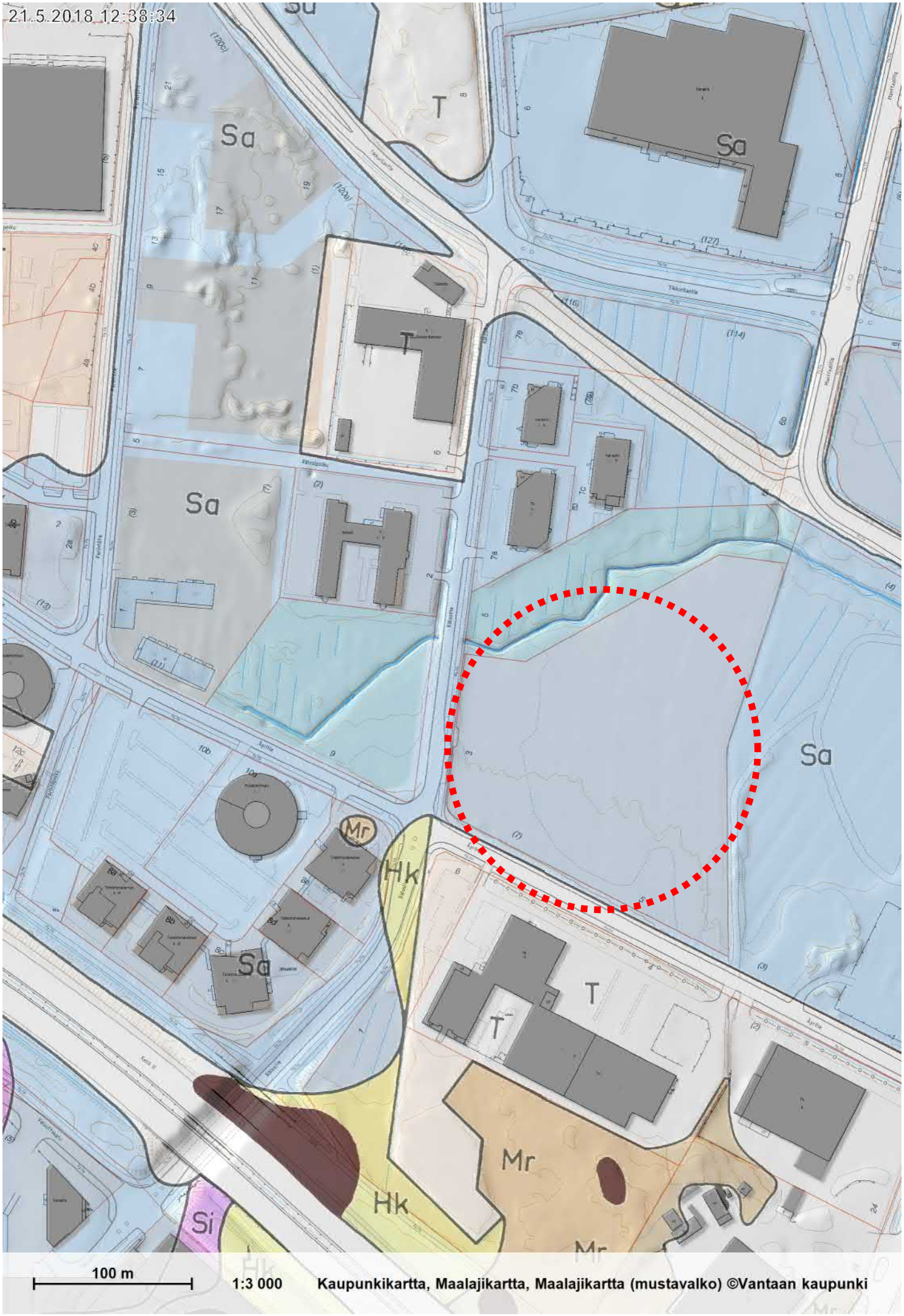
Gårdar
För varje kvarter ska en plan över gården samt en plan över konst och belysning utarbetas. Konsten ska ha vatten som tema och temat ska förverkligas på olika sätt i kvarteren.

Fördröjning av dagvatten ska ordnas kvartersvis. Dräneringsvatten från husgrunder kan avledas så att det kan utnyttjas parkområdet, vilket kan ske genom offentliga områden.

För varje kvarter ska en plan över gården utarbetas där grönytefaktorns målsättningstal ska vara 1,5.

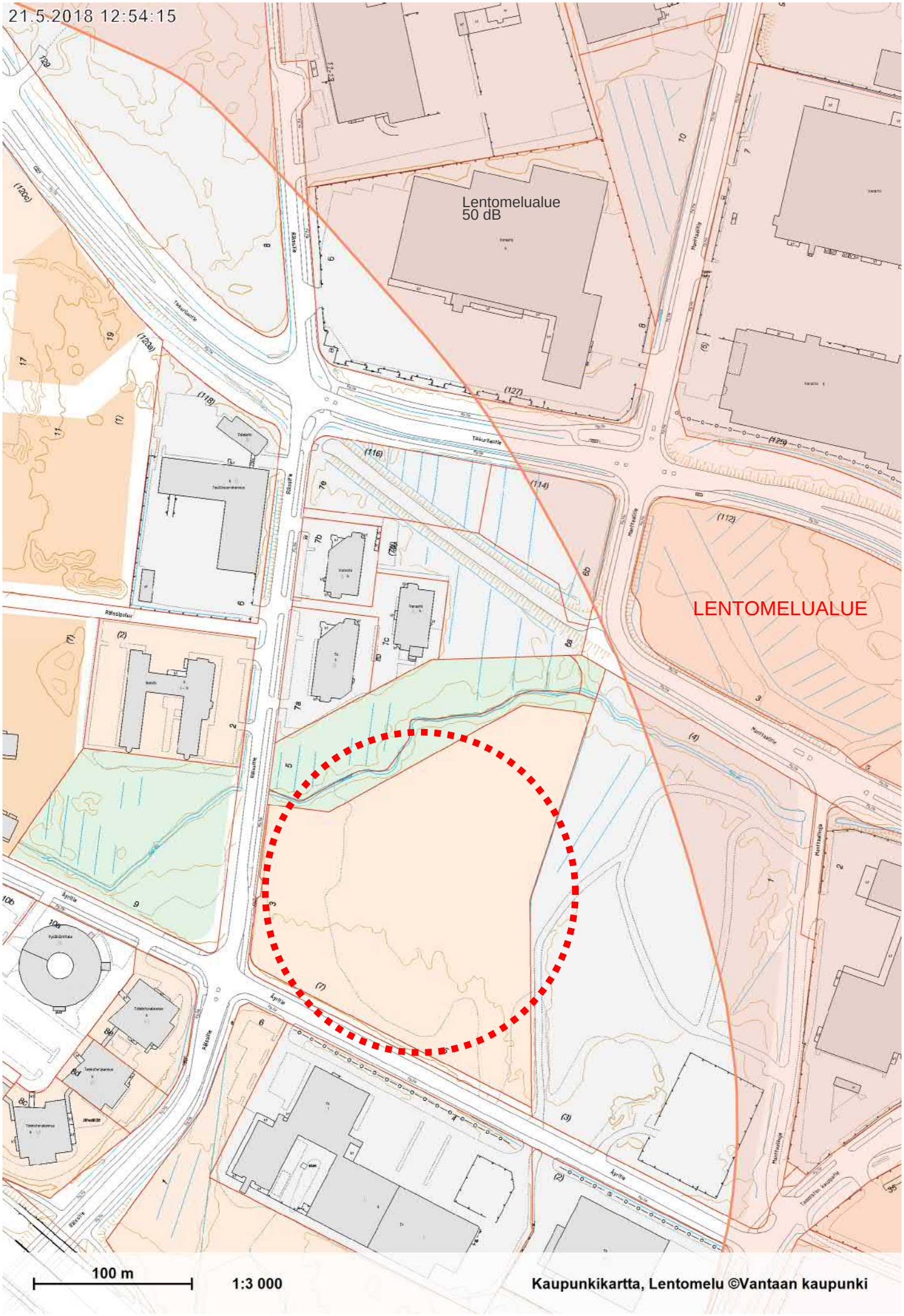
Området mellan byggnaden och gatuområdet ska stenläggas eller behandlas som en del av ett högklassigt urbant gaturum och det ska ansluta till gatan på ett smidigt sätt.

Tomterna får inte inhägnas och gårdarna ska användas gemensamt.

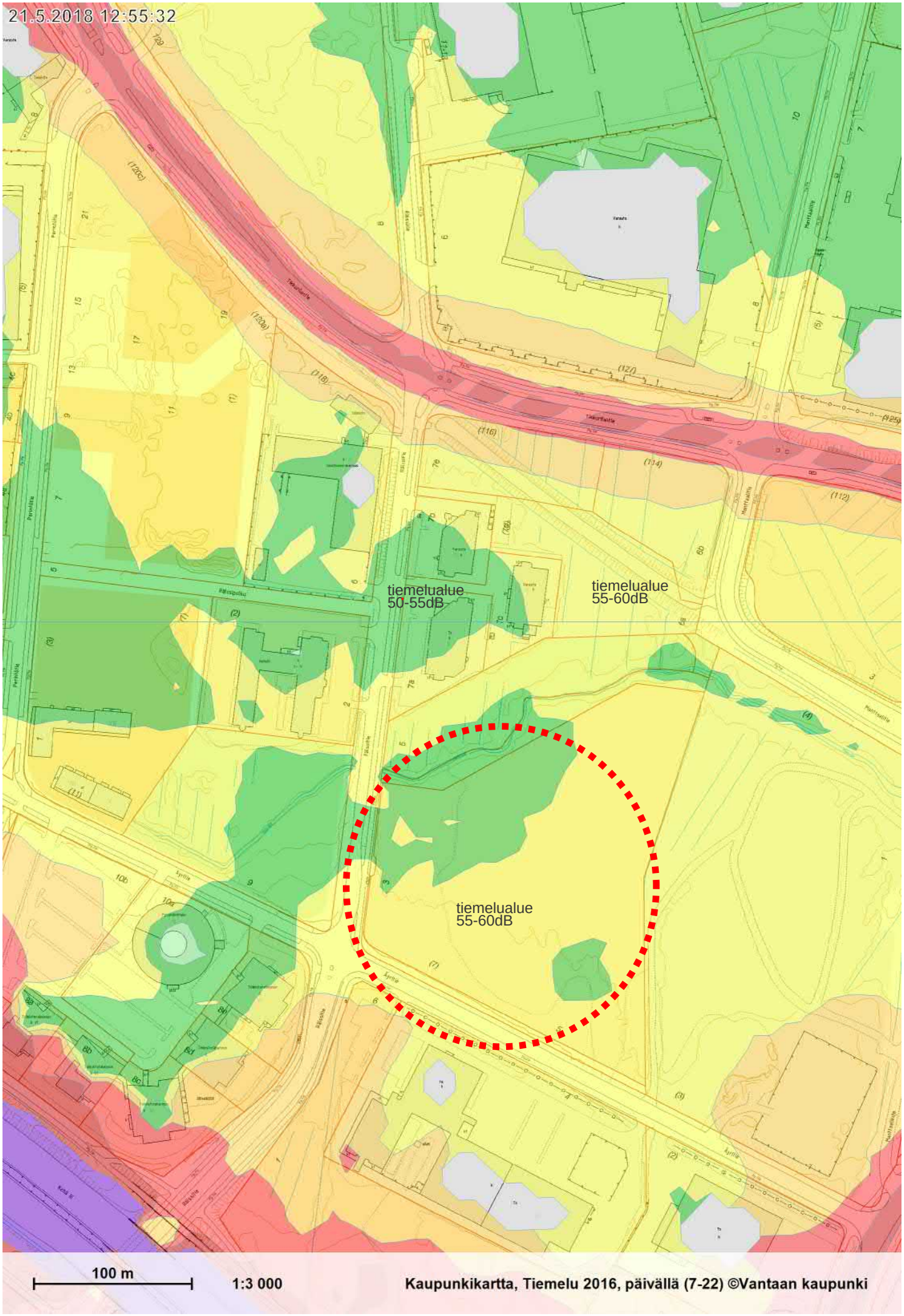

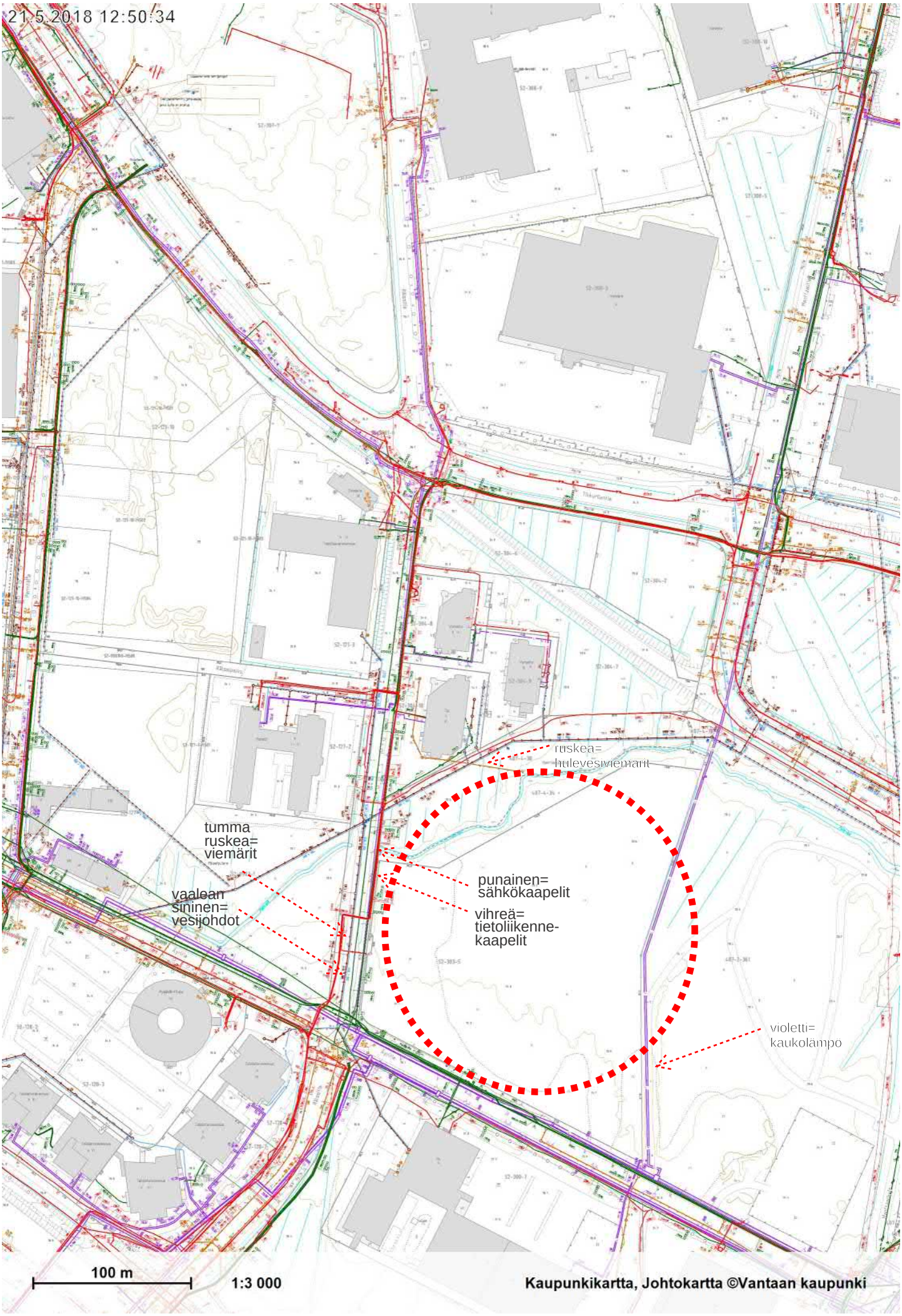

MAALAJIKARTTA

21.5.2018 12:54:15
Lentomelualue
50 dB
LENTOMELUALUE
100 m
1:3 000
Kaupunkikartta, Lentomelu ©Vantaan kaupunki

LENTOMELU

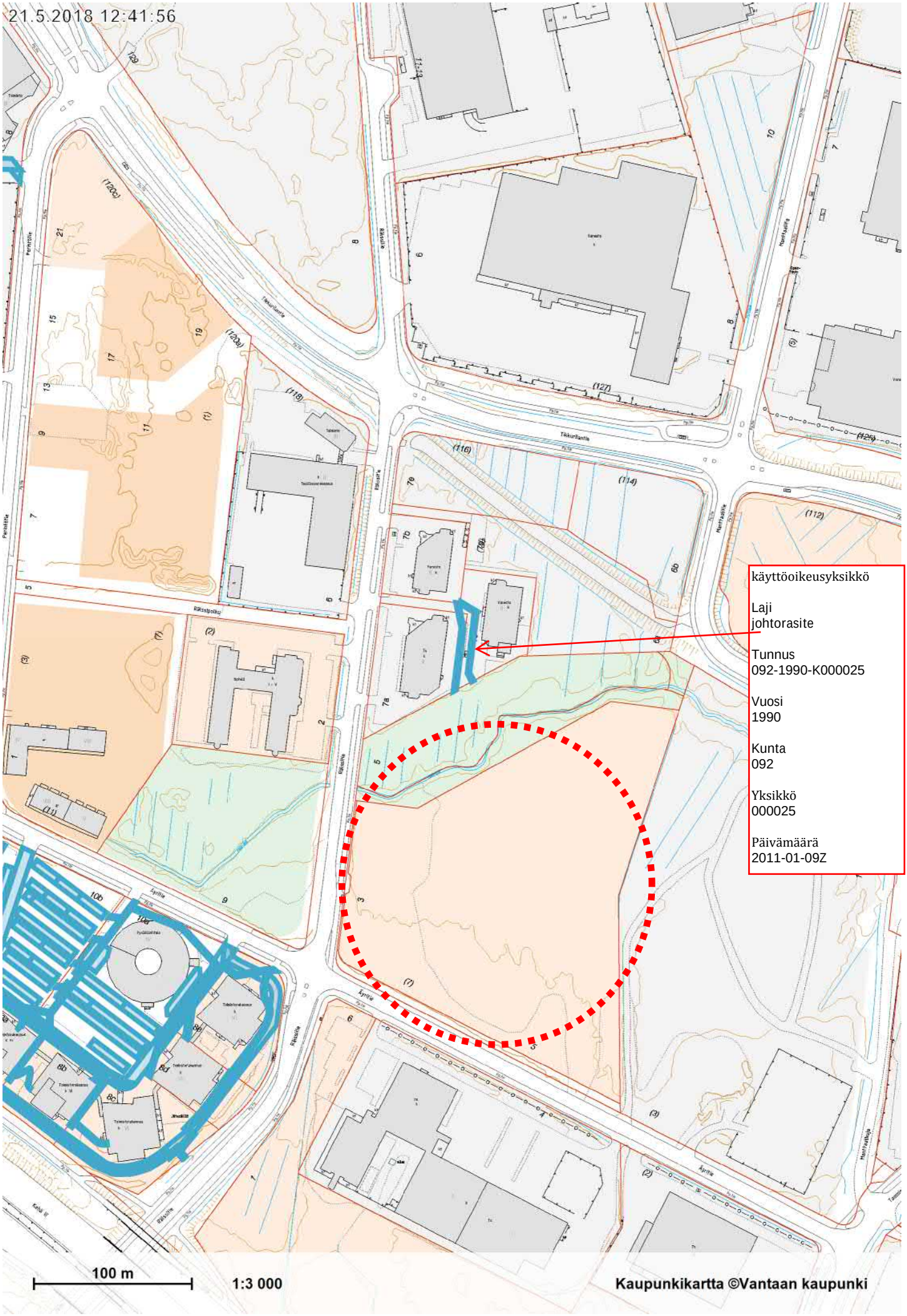

LIIKENTEEN MELU

JOHTOKARTTA

PILAANTUNEET MAAT

21.5.2018 12:41:56
käyttöoikeusyksikkö
Laji
johtorasite
Tunnus
092-1990-K000025
Vuosi
1990
Kunta
092
Yksikkö
000025
Päivämäärä
2011-01-09Z
100 m
1:3 000
Kaupunkikartta ©Vantaan kaupunki

RASITTEET

Alustava HUONETILAOHJELMA, ATOMI, I vaihe			6.5.2019
PÄIVÄKOTI, ALAKOULU, n. 65 oppilasta/ikäluokka + NUORISOTILA			
Päiväkodin tilapaikat 160 lasta+ henkilökuntaa 23-25 + Oppilasmäärä 400 + henkilökuntaa n. 40 + Nuorisotilassa n. 80 nuorta + henkilökuntaa 3	kpl	hym2	
1. HALLINTO-, TYÖ- JA NEUVOTTELUTILAT			
päiväkodin toimisto / johtaja	1	12	monikäyttöinen toimistotila
koulun johtajan tai rehtorin huone / työhuone/neuvotteluhuone -> varattavissa oleva hiljaisentyön tila	1	12	
kanslia huone vrt. koulusihteerin työnkuva	1	15	
vahtimestarin huone	1	10	
Henkilökunnan huone -> vrt. monitilatoimisto, ml. Monistus	1	140	
varastotilat (ml. Arkisto ja tv- ja keskusradiotila)	2	30	
neuvottelu/työhuone	3	43	koulu, päiväkoti, konsultaatiotila, kuraattorin ja psykologin yhteinen neuvottelu
psykologi ja kuraattori	2	30	
Terveydenhoitotilat ja lepohuone	3	40	
Hallinto-, työ- ja neuvottelutilat yhteensä	14	332	
PÄIVÄKOTI			
Yleistä			
Päiväkodin kotialueet A, B, C, D ja E , á 32 tilapaikkaa, jossa on 2 x 16 tilapaikan ryhmää (tilamitoitus 8+8 lasta).			
Tilapaikat yhteensä 160. Tilakortit täydentävät tilaohjelmaa.			
Huonekortit täydentävät tilaohjelmaa			
Kotialue A1 + A2 / 32 tilapaikkaa		hym2	
märkäeteinen, yhteinen kahdelle ryhmälle		12	
eteistilat A1, A2, osana toimntatilaa		19	
wc-pesutilat A1, A2, (yleisesti wc-tiloihin: 3-4 wc-istuinta wc tilaa kohden, eriöt, etuhuoneellinen pesutila)		15	
toimintatila /suljettava rauhallinen tila /suljettavaa pienryhmätilaa/ varastotilat A1, A2		120	
sisältää:			
- 2 rauhallista tilaa, joita käytetään myös lepotilana, kooltaan á 32 m²			
- 2 toimintatilaa			
- varastotilaa 2m²/ryhmä=4 m², kaapistoja tai yksittäinen varasto			
kotialue A1 + A2		166	
wc-tila, yhdellä kotialueella, ehlposti ulkoa saavutettava		2	
Yhteiset pienryhmätilat (työpaja, pienryhmä)		26	
Kotialueparit (5 kpl) yhteensä:		858	
2. OPISKELUTILAT			
Yleisopetuksen solu a` 250-275 m2 (n. 100 oppilasta ja 4-5 opettajaa+ 1 erityisopettaja)	3	750	
Yleisopetuksen solu sisältää:			
- Polveileva oppimisympäristö, joka voidaan jakaa esim. kahteen akustisesti eristävällä seinäelementillä	1		
- Pienryhmätila 10-15 opp	1		
- Pienryhmätila 4-10 opp	2		
Pysyviä pienehköjä tiloja rauhallisiin tilanteisiin ja pienryhmätyöskentelyyn	6	180	esim. 3 OT1 (n. 20 m2) kokoista + 3 OT2 (n. 40 m2) kokoista
a) työskentelyalueet	9	930	
Käsityö-kuvataide solu	1	300	
Käsityö-kuvataide solu sisältää:			
- Kovien materiaalien paja	1		
- Pehmeiden materiaalien paja	1		
- Kuvataide	1		
- Makerspace-tila	1		
- Varastotilat	3		
b) erikoisvarustetut työskentelyalueet varastotiloineen -> Paja/Verstas	7	300	
Luokkatila, luentosali yhteensä (a+b)	16	1230	
Oppimisen portaat aulassa	1	50	
Liikuntatilat	2	500	Päiväkodin tarve n. 100 m2, koulun tarve 400 m2
Näyttömotilat	1	50	
Musiikkiluokka	1	95	
Liikunta ml. näyttämötilat-musiikki-äidinkieli/draama -solu	2	645	
3. VARASTOTILAT			
Liikunta-/voimisteluvälinevarastot (ml. Ulkoliikuntavälineet)	2	50	
Näyttämön ja musiikin varasto	1	35	
Tuolivarasto	1	20	
Liikunnan ja näyttämön varastot yhteensä	4	105	
Oppilaiden vaate- ja kenkäsäilytys, aulan vaate- ja kenkäsäilytys	4	210	jaettuna useampaan paikkaan riippuen sisäänkäyntien määrästä
4. NUORISOTILAT	1	250	
Toimintatila, harrastustila, monitoimitila, keittövarustuksella,	1	60	Opetuskäytössä päiväaikaan

PÄIVÄKOTI, ALAKOULU, n. 65 oppilasta/ikäluokka + NUORISOTILA			
Päiväkodin tilapaikat 160 lasta+ henkilökuntaa 23-25 + Oppilasmäärä 400 + henkilökuntaa n. 40 + Nuorisotilassa n. 80 nuorta + henkilökuntaa 3	kpl	hym2	
Avoin toimintatila "Sali", Olohuone, pelit	1	100	Opetuskäytössä päiväaikaan
Henkilökunnan sosiaalitila, jossa kaapit	1	20	
Pienryhmätila, harrastetetila	1	50	Opetuskäytössä päiväaikaan
Kokoustila, toimistotila	1	20	
4. SOSIAALITILAT			
Oppilaiden pukeutumis- ja peseytymistilat	3	80	ml. muun sukupuoliset 1 kpl
Liikunnanopettajan pukeutumis- ja peseytymistilat	2	17	
Henkilökunnan WC-tilat	8	12	
Henkilökunnan puk. ja pes.tilat, keskitetty	2	60	
Pukeutumis-, peseytymistilat yhteensä	15	169	
Oppilaiden WC-tilat 1) -> yht. 27 kpl, joista vähintään 1 le-wc / kerros	27	48,5	
5. RUOKAILUTILAT			
Suurkeittiö aputiloineen, varastot mukaanluettuina	1	210	
Wc ruokasalin yhteyteen /Le	1	5,5	
Ruokasali; 0,4 m2 / oppilas sis. Ruoanjakelun ja Guru-kahvilan 1.vaiheessa (Monitoimitila, työskentelytilaa)	1	300	ml. minikeittiövarustus ja erotettava kabinettitila, monitoimitila, Guru cafe
SIIVOUSTOIMEN TILAT	1	30	
siivouskeskus ja vaatelhuoltotila	1	20	yhdistetty tila, huomioitava likainen ja puhdas puoli
Kiinteistönhoidon tilat			
YHTEENSÄ / HYM2		4463	

1) 1 WC (1,5 m2) alkavaa 15 oppilasta kohti, kuitenkin vähintään 1 inva-WC (5,5 m2)

Rakennushankkeen turvallisuusriskit, HAVAT Riskikartta

KOHDE: Aviapoliksen koulu, päiväkoti ja nuorisotila Atomi

PÄIVÄYS: 27.08.2018
LAATIJAT: Katri Olli ja Anne Jaakola-Wondafrash

Rakennushankkeen ominaisuudet

- q Koko
- q Muoto
- q Suuruus
- q Mitat
- q Poikkeuksellisuus
- x Ainutkertaisuus, valittu arkk. laatukohteeksi kaup.tasolla
- q Materiaalivalinnat
- q Tekniset ratkaisut
- x Runkoratkaisu, syvä runko, tontti pieni vrs kerros-m2
- q Ajankohta
- q Suunnitteluratkaisut
- q Vaativuus
- q Rakennuksen kunto
- q Talotekniikka
- x Muu, kadut rakennetaan uudestaan, raitiovaunureitti, tärinä

Työturvallisuutta ja terveyttä koskevat tiedot

- q Mikrobit (Home)
- q Pöly
- q Kaasut
- x Muut ilman epäpuhtaudet, pienhiukkaspäästöt
- x Melu, tärinä, raitiovaunulinja, tiemelualue
- q Kuumuus/kylmyys
- q Säteily
- q Häikäisy
- q Happipitoisuus, hapen puute
- q Myrkyt
- x Vaaralliset aineet, pilaantunutta maa-ainetta
- q Altistuminen
- q Ergonomia, hankalat työasennot
- q Vaaralliset työt
- q Räjähdys
- q Syttyminen
- q Muu

Rakennushankkeen luonne

- x Työmaan johtamisen erityispiirteet, SR-hanke
- q Yhteensovittamisen erityispiirteet
- x Aikataulu, kunnallisteknisten töiden ajoitus
- q Urakoitsijoiden määrä
- q Urakkarajat
- q Erillistoimitukset
- x Töiden läheisyys/peräkkäisyys, naapuritonteilla samanaikainen rakentaminen
- q Töiden päällekkäisyys
- q Tiedonkulun erityispiirteet
- q Työmenetelmien reunaehdot
- q Muu

Rakennushankkeen olosuhteet

- q Varottavat rakenteet
- x Vaaralliset johdot, kaukolämpöputken sijainti tontilla
- q Varottavat toiminnot
- q Asukkaat, asiakkaat, tilaajan henkilöstö, vuokralaiset, käyttäjät
- q Liikenne, liikennemuodot
- q Työkoneiden käyttö
- q Työvälineiden käyttö
- q Materiaalit ja aineet
- q Vaaralliset jätteet
- q Teollinen toiminta lähellä, prosessit
- q Tilojen rakennusaikainen käyttö
- q Muu toiminta
- q Herkät laitteet ja laitteistot
- x Muut ympäristötekijät, tontin korkeusasema alempana kuin kadut ympärillä
- q Purettavat rakenteet
- q Sähkökaapelit/kaasuputket, olemassa oleva ja tulevat puistomuuntamot
- X Muu, pohjoisosassa oja tulvii, savimaaperän herkkyys, hulevedet

Työhön liittyviä vaaroja

- q **Arvioitava aina VNp629/94 liitteen 2 mukaista erityistä vaaraa sisältävät työt**
- q Rakennusratkaisuihin liittyvät vaarat

VANTAAN KAUPUNKI	**Tavoitehinta**
TILAKESKUS	**Hankesuunnitelma**
Hankevalmistelu	**27.05.2019**

ATOMI, AVIAPOLIKSEN KOULU-PÄIVÄKOTI-NUORISOTILA, UUDISRAKENNUS

Rälssitie 3, 01510 VANTAA

Laajuustiedot :

bruttoala	6 250	brm2
hyötyala	4 463	hym2
tilavuus	26 800	rm3
tehokkuusluku	1,40	

Rakennuskustannukset		**Yht.€**	**€/brm2**	**€/hym2**	**€/rm3**
Rakennuttajan kulut		2 440 000	390,40	546,72	91,04
suunnittelu	1 240 000				
rakennuttaminen	780 000				
liittymismaksut	420 000				
Rakennustekniset työt		13 654 000	2 184,64	3 059,38	509,48
rakennusteknilliset työt					
- sis.pihatyöt					
LVI-työt		2 066 000	330,56	462,92	77,09
LVV-työt	1 040 000				
IV-työt	830 000				
Säätölaitteet	189 000				
Sähkötyöt		1 428 000	228,48	319,96	53,28
Erillishankinnat		137 000	21,92	30,70	5,11
Varaukset		2 075 000	332,00	464,93	77,43
KUSTANNUSENNUSTE (alv 0%)		21 800 000	3 488,00	4 884,61	813,43
KUSTANNUSENNUSTE (ALV 24%)		27 032 000	4 325,12	6 056,91	1 008,66

Hintataso KL 104 (05/2019)

Koulun osuus kustannuksista	14 700 000	
Päiväkodin osuus kustannuksista	5 900 000	
Nuorisotilojen osuus kustannuksista	1 200 000	
		21 800 000

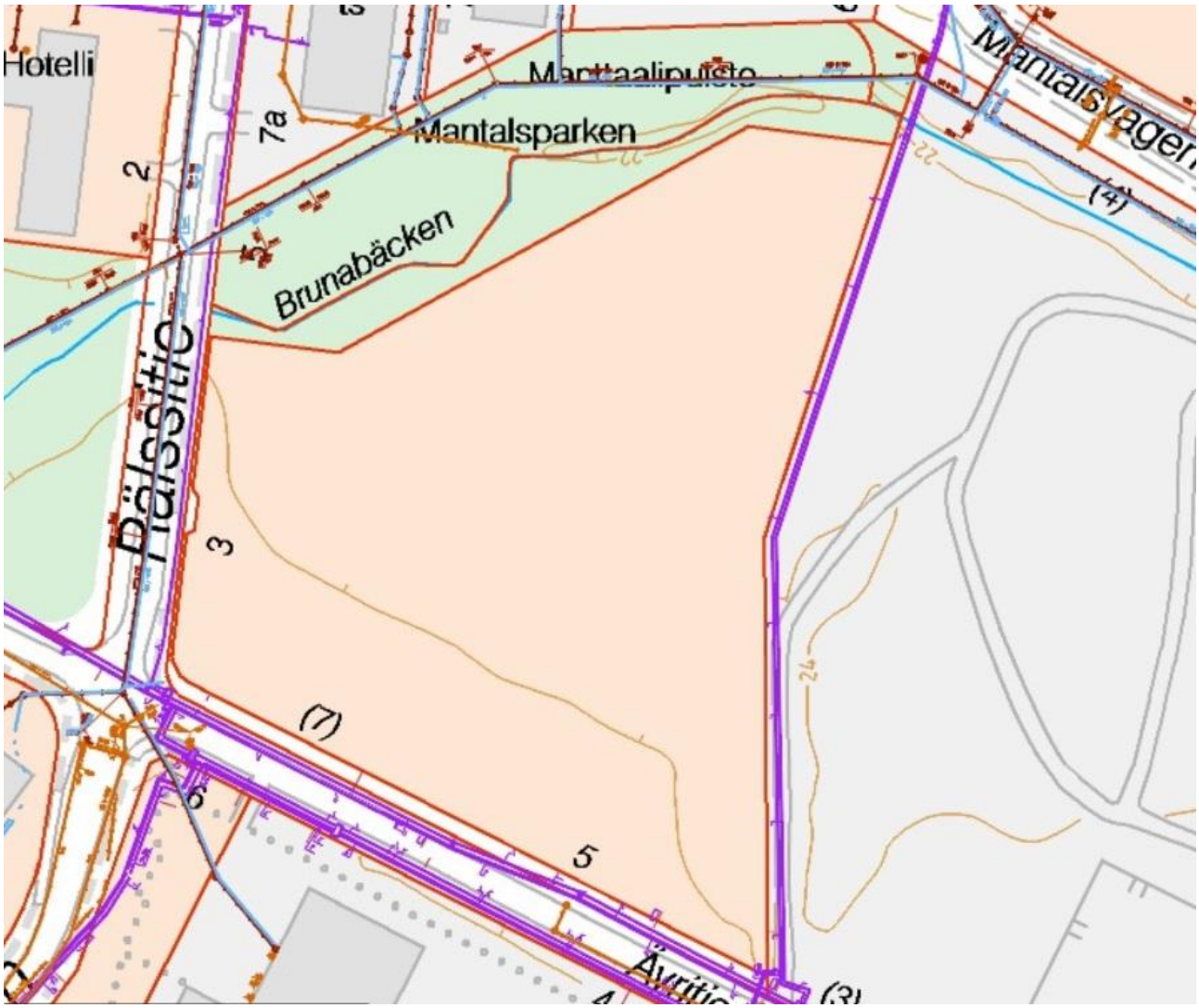
Kustannusennuste ei sisällä: (alv 0%)

- Väestönsuojaa
- Sprinklerijärjestelmää, arvio noin 200 000 €
- Saastuneen maan käsittely, arvio noin 1 600 000 €
- Tonttiin liittyviä toimenpiteita , arvio noin 500 000 €
  (mahdolliset pihan vahvistukset, purouoman siirto, meluaita)
- Mahdollista raitiolinjan tärinän vaimennusta
- Vanhojen putkilinjoen siirot
- Sisäverkkokaapelointia ja mobiilitukiasema

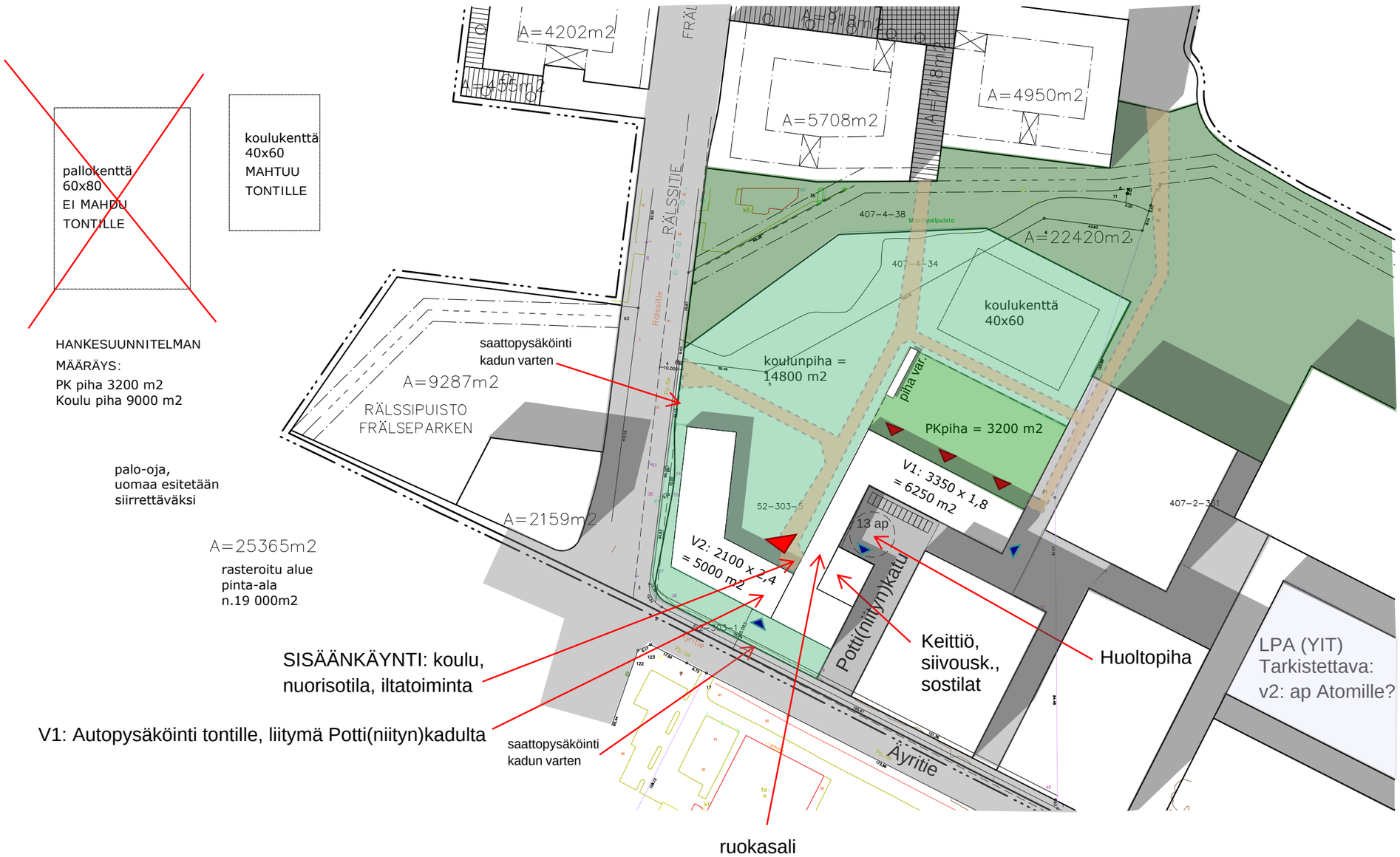
Hankevalmistelu 27.05.2019

Olga Jefimkina
Kustannuslaskennan asiantuntija

ATOMI; Koulu ja päiväkoti (Rälssitie)
Rakennus liitetään HSY:n vesijohto- ja jätevesiverkoston, sekä lämmitys Vantaan Energian kaukolämpöverkoston piiriin. Liitokset rälssi-, äyritien tai manttaalitien suuntaan johtaviin kl-johtoihin. Liitospaikat varmistetaan HSY:ltä ja Vantaan energialta ennen tarjouksen jättämistä. Hulevedet johdetaan läheiseen Palo-ojaan. Hulevesien viivytysjärjestelmä rakennetaan.

ATOMI
Aviapoliksen Päiväkoti-koulu-nuorisotila
HANKESUUNNITELMAN LIITE
Tonttitarkastelu - Luonnos - 20190528
TIKE / JCo

LIITE: Opetuslautakunta 10.06.2019 / 22 §

ATOMI PEDAGOGINEN SUUNNITELMA

Atomissa kaikki mukana yhdessä

22.5.2019

Esipuhe

Vantaan kaupungin suomenkielisen perusopetuksessa laaditaan uudis- ja peruskorjaushankkeita tukemaan pedagoginen suunnitelma, joka on samalla pohjana hankesuunnitelmaan laadittavalle toiminnalliselle kuvaukselle. Pedagogisen suunnitelman laatimisella edistetään toimintakulttuurin kehittämistä. Suunnitelman avulla ennakoidaan uuden toimintayksikön valmistumisen jälkeisiä toiminnallisia malleja. Pedagogisen suunnitelman valmistelee suunnitteluryhmä. Uudessa yksikössä tilat suunnitellaan monikäyttöisiksi, muunneltaviksi ja teknologia helposti hyödynnettäväksi. Tavoitteena ovat tehokas ja toimiva tilankäyttö, jossa otetaan huomioon ekologiset näkökohdat.

Pedagoginen suunnitelma valottaa uudisrakennuskohteissa tulevan toiminnan yhteisiä arvoja, sisältöjä ja pedagogisia ratkaisuja. Suunnitelmassa kuvataan toimintaa, toimintatapoja ja toimintakulttuuria siten, että kuvauksen perusteella voidaan valmistella ja tukea pedagogisesta näkökulmasta hankesuunnitelmatyötä ja tulevaa rakennushanketta.

Pedagogista suunnitelmaa sovelletaan taloudellisten ja rakennusteknisten sekä arkkitehtisuunnittelun reunaehtojen puitteissa. Pedagogista suunnitelmaa sovellettaessa määräävänä ja ohjaavana tekijänä ovat kaupunkitasoiset suunnitteluohjeet ja tilaohjelma.

Valmistelijat:
Eero Väätäinen
Laura Malinen

1. Johdanto 4
2. Oppimiskäsitys ja arvot 5
2.1. Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys 5
2.2. Perusopetuksen oppimiskäsitys 6
2.3. Atomin arvot 6
3. Toimintakulttuuri ja opetusmenetelmät 7
4. Fyysinen oppimisympäristö 7
4.1. Lounge 9
4.2. Lava 10
4.3. Luonnontieteet (2. vaihe) 10
4.4. Taito- ja taideaineet (osittain 2. vaihe) 11
4.5. Varhaiskasvatus 12
4.6. Oppilashuollon tilat 13
4.7. Hallinnon ja henkilöstön tilat 13
4.8. Ensimmäisen vaiheen luokka-astemoduulit ~~toisessa~~ ~~kerroksessa~~ 14
4.9. Perusvarusteltu aineenopetuksen moduuli (2. vaihe) 15
4.10. Opetusteknologia 16
4.11. Piha ja lähialueet 17
5. Rakennuksen vuorokautisen toiminnan kuvaus 19
6. Johtaminen 19
6.1. Pedagogiikan johtaminen 20
6.2. Talous 21
7. Tarinat eli narratiivit 21
7.1. Narratiivi neljäsluokkalainen 21
7.2. Narratiivi kuudesluokkalainen 23
7.3. Narratiivi opettaja 24
7.4. Narratiivi alueella asuva perhe 24

1. Johdanto

Vantaan perusopetuksessa haettiin keväällä 2018 kiinnostuksenosoitusmenettelyllä Aviapoliksen monitoimijatalo Atomille työryhmää pedagogisen suunnitelman tekijöiksi. Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo nimesi uudelle hankkeelle pedagogisen suunnitteluryhmän, johon ensimmäisessä vaiheessa kuului kahdeksan jäsentä: puheenjohtaja rehtori Maiju Rissanen, rehtorit Anne-Mari Keronen ja Heikki Hirvonen, luokan- ja aineenopettajat Sini Tarkiainen ja Heli Sahlstedt, aineenopettajat Petri Lassi ja Timo Järvenpää sekä erityisluokanopettaja Sari Lahtinen.

Ryhmän kokoonpano muuttui ensimmäisen kokoontumisen jälkeen; Maiju Rissanen jäi ryhmästä pois ja puheenjohtajaksi siirtyi Anne-Mari Keronen, varhaiskasvatuksen puolelta ryhmään osallistuivat päiväkodin johtaja Minna Liukko (Atomi-työryhmän varapuheenjohtaja), lastentarhanopettaja Maria Lähdesniemi ja projektisuunnittelija Minna Laitinen. Nuorisopalveluista Ari Tossavainen osallistui työryhmän kokouksiin etänä. Pedagogisen suunnitelman perusperiaatteet koskevat koko ATOMIn toimintaa.

Työryhmän tehtävänä on laatia pedagoginen suunnitelma monitoimitalolle, jossa toimijoina tulevat olemaan varhaiskasvatus, perusopetus ja nuorisopalvelut sekä mahdolliset 3. sektorin toimijat. Ensimmäisessä vaiheessa on suunniteltu toteutettavaksi toimintatilat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sekä perusopetuksen vuosiluokkien 1. - 6. toimintaa varten. Nuorisotoimelle ja 3. sektorille luodaan toimintaedellytyksiä ensimmäisessä vaiheessa. Toisessa vaiheessa on suunniteltu toteutettavaksi perusopetuksen yksikön laajentuminen yhtenäiskouluksi. Atomi sijoittuu Aviapolis Urban Blocks arkkitehtikilpailun alueelle

http://www.vantaa.fi/uutisia/ajankohtaiset_kaavat/101/0/137274

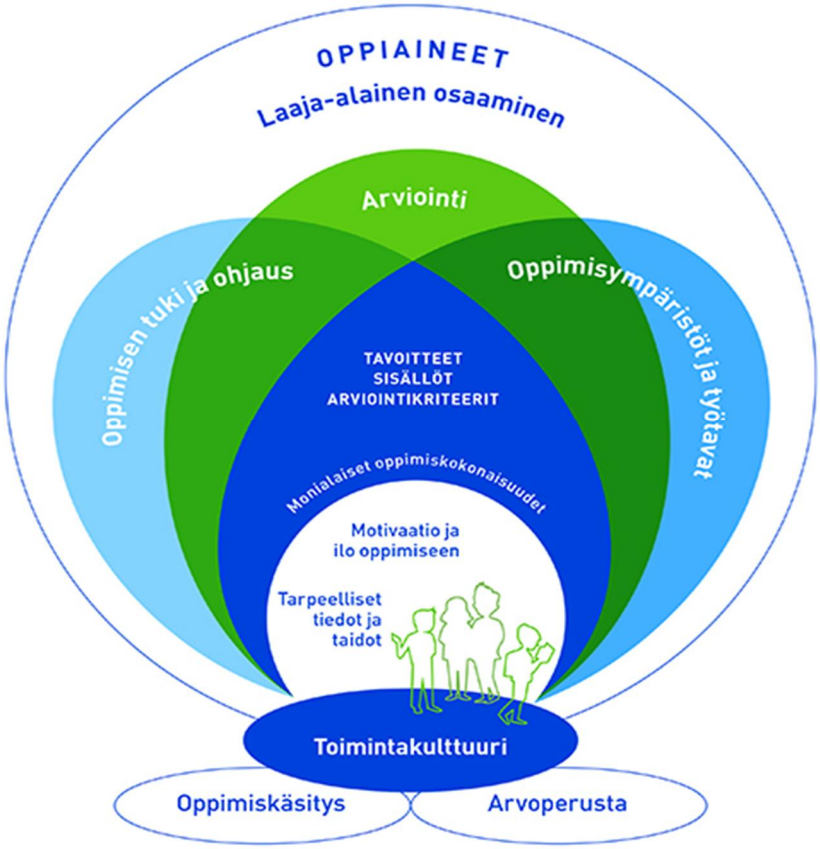
Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran Vantaan kansainvälisellä koululla kesäkuussa 2018.
Muut kokoontumispäivät sovittiin seuraaviksi:
13.8. puheenjohtajatapaaminen Eero Väätäisen, Laura Malisen ja tarveselvitystä laativan kanssa Sivistysvirastossa
16.8. Aurinkokiven koulu; arvokeskustelu ja kouluun tutustuminen
21.9. työryhmän tutustumiskäynti Oulun monitoimitaloihin (Hiukkavaara ja Metsokangas)
25.9., 22.10. ja 16.11.pedagogisen suunnitelman laatiminen
Työryhmä on valmistellut pedagogista suunnitelmaa verkossa jaettuna asiakirjana. Tammikuussa 2019 pedagoginen suunnitelma esiteltiin perusopetuksen johtoryhmän valmistelutiimille. Pedagogista suunnitelmaa valmistellut työryhmä on jättänyt luonnoksen 2.4.2019. Vantaan kaupungin tilakeskuksen ja sivistystoimen koulusuunnitteluohje on päivitetty kevään 2019 aikana. Sen perusteella työryhmän laatimaa pedagogista suunnitelmaa on täsmennetty.

2. Oppimiskäsitys ja arvot

2.1. Varhaiskasvatuksen oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Tätä tukevat monipuoliset ja vaihtelevat oppimisympäristöt. Oppimisessa yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu. Sen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuritaustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana. Leikki on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

2.2. Perusopetuksen oppimiskäsitys

Perusopetuksen opetussuunnitelman perustana on käsitys siitä, että oppilas on aktiivinen toimija. Oppija oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia yksin ja ryhmässä. OPS:n mukaan oppiminen on erottamaton osa ihmisenä kasvua ja yhteisön hyvän elämän rakentamista. Oppiminen on tarkoituksellista ja tavoitteellista tai tiedostamatonta ja automaattista ja tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäristön ja ympäröivän kulttuurin sekä ihmisten kanssa.

Oppilaan tausta, motivaatio, kognitiiviset taidot, opetukselliset työtavat, oppimistavoitteet ja tehtävien sisältö ovat tekijöitä, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja korreloivat ympäristötekijöiden ja oppimisympäristön kulttuurin kanssa. Opetuksen laadulla ja oppimisen tehokkuudella on yhteys. Tärkeää on, että opettaja tuntee oppilaiden oppimiseen vaikuttavat tekijät ja osaa hyödyntää eri oppimisympäristöjä opetusta toteuttaessaan.

Perusopetuksen opetussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen Se koostuu valtakunnallista opetussuunnitelman perusteista, Vantaan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmasta, jonka pohjalta koulut tekevät koulukohtaisen opetussuunnitelman. ATOMIa varten laaditaan erikseen koulukohtainen opetussuunnitelma.

2.3. Atomin arvot

Vantaan kaupunki on sitoutunut toiminnassaan ja päätöksenteossaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Vantaan arvot ovat avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys. Atomin arvot ovat linjassa Vantaan kaupungin arvojen kanssa.

Avoimuus, rohkeus, vastuullisuus ja yhteisöllisyys toteutuvat laaja-alaisesti yhteisön toiminnassa nyt ja tulevaisuudessa. Atomissa sitoudutaan keskusteluun ympäröivän yhteisön, lähiympäristön ja yhteiskunnan kanssa. Avoimuus luo turvallisuutta. Atomissa kokeillaan rohkeasti erilaisia toimintatapoja sekä arvioidaan niitä. Lasten, nuorten, perheiden ja kaikkien muiden toimijoiden osallisuus on Atomissa tärkeä osa arvomaailmaa. Toiminta on yhteisöllistä. Yhteisöllisyys tarkoittaa osallisuutta, luottamuksen ja yhteishengen luomista sekä sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Atomin kaikki toimijat ottavat vastuun yhteisestä toimintaympäristöstä ja sen kaikista ulottuvuuksista (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen). Oppimisympäristön eri ulottuvuuksia arvioidaan ja kehitetään yhdessä tarpeen mukaan. Päätöksenteon vastuullisuus näkyy siten, että siinä huomioidaan ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat.

Lapsen oppimispolku alkaa varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen ja siitä yhdeksännen luokan loppuun. Lapsen ja nuoren elämä on kokonaisuus, johon kuuluu erilaisia vaiheita ja toimijoita. Atomin arvoihin kuuluu tarjota sellainen elin- ja oppimisympäristö, jossa nämä eri toimijat ovat läsnä. Lasta ja nuorta kasvatetaan ja ohjataan yhteisvastuullisesti. Tämä tukee lapsen ja nuoren osallisuuden tunnetta ja vaikutusmahdollisuuksia omassa elämässään sekä tarjoaa hänelle erilaisia vaihtoehtoja turvallisessa ympäristössä. Atomissa eri-ikäiset toimivat ja oppivat yhdessä. Yhdessä rakennetut koko talon yhteiset ohjeet ja säännöt luovat turvallisuutta. Toimintastruktuurit, joiden sisällä avoin ja joustava toiminta mahdollistuu, ovat selkeitä.

3. Toimintakulttuuri ja opetusmenetelmät

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016). Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin kasvatuksen, pedagogisen toiminnan ja opetuksen laatu perustuu (ks. esim. ~~P~~erusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014). Atomi on toimintaympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuksia erilaisille toimijoille. Suurimpana toimijana on Vantaan kaupunki (varhaiskasvatus, perusopetus ja nuorisotoimi). Toimintaympäristöön asettuvat myös erilaiset järjestöt sekä yksityisen sektorin toimijat (~~kuntosali, tatami~~). Kaikki toimijat sitoutuvat toimimaan yhteisten pelisääntöjen mukaisesti. Atomissa epäviralliset säännöt tehdään näkyväksi ja toimintakulttuuria kehitetään aktiivisesti. Toiminnassa otetaan huomioon ihmisten erilaiset taustat ja tarpeet. Monipuolinen toiminta ja käytännöt tukevat opetus- ja kasvatustyölle asetettuja tavoitteita.

Opettajuus ja kasvattajuus on läsnäoloa, tiedon ja taidon jakamista, opettamista, ohjaamista sekä yhdessä tutkimista ja tekemistä. Toiminta mahdollistaa kiireettömyyden ja kannustaa positiivisin keinoin elinikäiseen oppimiseen ja yhteisöllisyyteen. Toimintaympäristön aikuiset toimivat yhteisvastuullisesti esimerkkinä koko yhteisölle. Opettajat ja kasvattajat toimivat yhteistyössä erilaisissa kokoonpanoissa. Yhteistoimintaa tuetaan sekä toteutetaan toimivien hallinnollisten rakenteiden avulla.

Atomissa perusajatus on pedagoginen yhtenäisyys kasvatuksen, opetuksen ja muun toiminnan suhteen. Eri-ikäiset lapset ja nuoret toimivat yhteisöllisesti ja joustavasti käyttäen taloa ja sen eri tiloja monipuolisesti. Atomi rakennetaan yhteisen pedagogiikan ideologialle.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ikäryhmän tarpeet ja ikäkaudelle tyypillisiä työtapoja kuten leikkiä ja liikuntaa korostetaan. Opetusmenetelmät ovat monipuolisia ja perustuvat opetussuunnitelmaan. Atomissa mahdollistuu kaikkien toimijoiden keskinäinen yhteistyö sekä rakennuksessa toimivien ja lähiympäristön välinen yhteistyö. Erilaisia opetusmenetelmiä käytetään monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Monipuolisuus toteutuu siten, että toteuttamis- ja työtavaksi valitaan tilanteesta riippuen opetuksen eheyttäminen, monialainen oppimiskokonaisuus, yksilö- pari- ja ryhmätyöskentely, opettajajohtoisuus, keskusteleva opetus tai tekemällä oppiminen. Tarkoituksenmukaisuus saavutetaan esimerkiksi valitsemalla opetusmenetelmä ottaen huomioon opetettava aihe, tavoitteet, tilavaatimukset, opetusryhmän koko ja käytettävä aika. Elämänhallinta- ja työelämätaitojen vahvistaminen on tärkeää.

4. Fyysinen oppimisympäristö

Talon arkkitehtuuri mahdollistaa rakennuksen luontevan käytön koko lähiympäristönsä monitoimi- ja palvelukeskuksena. Iltaisin ja viikonloppuisin harrastekerhot ja -ryhmät käyttävät aktiivisesti ja vilkkaasti rakennuksen mm. helposti saavutettavia taito- ja taideaineiden opetustiloja sekä “Loungea”. Tiloihin on

helppoa kulkea suoraan ulkokautta. Liikuntasali on aktiivisessa käytössä koko päivän ajan. Käsityön, musiikin, kuvataiteen, kotitalouden ym. opetustilat tarjoavat alueen yhdistyksille ja muille toimijoille loistavat puitteet alueelliseen toimintaan ja alueensa monipuolisen harrastusvalikoiman tarjontaan.

Tilojen käyttöä helpottaisivat erilaiset älyavaimet ja muut innovatiiviset ratkaisut. Niiden avulla voidaan hallita irtaimistoa ja muuta materiaalia niin, että se on kunkin käyttäjäryhmän saatavilla helposti. Tiloissa on mm. riittävästi lukittavia kaappeja tai muita säilytyskalusteita kunkin käyttäjäryhmän tarpeita ja tarvikkeita varten. Myös säilytyskalusteissa voisi olla vastaavanlaiset lukitusjärjestelmät

Kaikissa tiloissa on huomioitu tietynlainen neutraalius värien ja valojen suhteen. Jokaisessa tilassa on oma äänimaailma. Viereisen tilan äänet eivät kantaudu toiseen tilaan tai sekoitu keskenään. Ikkunat ovat avoimia, niiden eteen voi vetää verhoja käyttötarkoituksen mukaan. Ikkunoita voidaan pimentää pimennysverhoilla tai heijasteita ohjata kaihtimien tai valoverhojen avulla. Ikkunoissa ei ole kiinteitä ristikkorakenteita tai mitään esteitä, jotka voisivat tukkia hätäpoistumista, katsojan näkymää ulospäin tai luoda tilaan ahdistavaa tunnelmaa. Osa oppimisympäristön muunneltavuutta on, että tilan tunnelmaa voidaan muuttaa tekstiilien avulla.

Tekstiilit ja pinnat ovat sellaisia, jotka eivät rajoita toimintaa ja opiskelua. Osassa perusvarustelluista soluista pitää voida silti maalata, askarrella, muovailla yms. Oppimisympäristöä pitää voida muuttaa aktiivisesti lasten kanssa esim. kankaat, piirustukset ym. työt. Tiloissa tunnelmaa luodaan ja ohjataan valojen avulla (esim. kohdevalot). Oppimisympäristön muunneltavuus näkyy “irtaimiston” muunneltavuutena. Tavoitteena olisi, että ei olisi liikaa voimakkaita värityksellisiä seiniä, jotka hallitsevat tiloja vuosikausia samanlaisina. Tilat ja oppimisympäristöt innostavat lapsia ja nuoria leikkimään, toimimaan ja opiskelemaan.

Tilojen sijoittelu rakennuksessa on suunniteltu järkevästi alusta alkaen toimivaksi, muunneltavaksi ja muuntojoustavaksi. Pedagogisessa suunnitelmassa on kuvattu tilojen välisiä yhteyksiä ja toimintojen sijoittumista kaksikerroksiseen rakennukseen. Pedagogista suunnitelmaa sovelletaan taloudellisten ja rakennusteknisten sekä arkkitehtisuunnittelun reunaehtojen puitteissa. Pedagogista suunnitelmaa sovellettaessa määräävänä ja ohjaavana tekijänä ovat kaupunkitasoiset suunnitteluohjeet ja tilaohjelma. Suunnitteluratkaisu voi perustellusta syystä poiketa pedagogisessa suunnitelmassa esitetystä. Atomissa luokka-asteet voivat sijoittua järkevästi työskentelemään samoissa ~~soluissa.~~ moduuleissa. Soluissa voi sijaita lisäksi aineenopetuksen perusvarusteltuja tiloja.

Fyysisen oppimisympäristön toteutuksen reunaehdot määritellään erikseen laadittavassa tilaohjelmassa ja toteuttamismahdollisuudet täsmentyvät hankesuunnitelmatyössä ja sitä seuraavassa suunnittelutyössä.

Alla olevissa kuvissa on kuvattu pedagogisen suunnitelman valmistelutyöstä vastanneen työryhmän visio tilojen sijoittelusta ja niiden välisistä yhteyksistä. Tilojen sijoittelua täsmennetään jatkosuunnittelussa vallitsevien reunaehtojen mukaisesti.

4.1. Lounge

Rakennuksen sydänalueen, loungen, muodostavat ruokasali, aula ja monitoimitila. Sydäntorille avautuu näyttämö/lava ja opinportaat. Lounge toivottaa tervetulleeksi rakennukseen. Loungessa on uimahallityyppiset säilytyskaapit 7.-9. luokkien oppilaiden määrää vastaava määrä 2. vaiheessa. Kaapit eivät ole henkilökohtaisia vaan lukitussysteemi mahdollistaa minkä tahansa kaapin käyttöönoton. Loungea ympäröivät isot, ulos avautuvat, valoisat lasiseinät tai ikkunat. Pääsisäänkäynti johtaa suoraan Loungeen. Se on viihtyisä, valoisa ja avoin tila monelle kohtaamiselle ja tapaamisille.

Tilassa on päivittäin monenlaista toimintaa. Ensisijaisesti se toimii ruokalana ja vapaa-ajan kahvilana. Loungessa on iso amfiteatteri, opinportaat, joka toimii koulun arjessa opiskelupaikkana ja juhlien yhteydessä lisäkatsomona. Loungessa voidaan järjestää myös pienimuotoista juhlaohjelmaa niin, että yleisö istuu amfiteatterissa seuraamassa. Amfiteatteriin voi kokoontua myös joukolla “penkkiurheilemaan”, kuten seuraamaan MM-kilpailuja isolta ruudulta. Lisäksi esim. paikalliset kuorot voivat harjoitella amfiteatterin korokkeilla. Liikuntasalin toiminta ei häiriinny Loungen iltakäytöstä. Amfiteatteri voidaan erottaa opetuskäyttöön ruokailun aikana esim. akustoivalla verholla.

Ruokalakäytössä Lounge vastaa kunkin ikäryhmän tarpeita. Ruokalinjaston läheisyydessä on riittävä määrä käsienpesupisteitä. Ruokalan ruokalinjastoissa on huomioitu, että ruokaa tarjoillaan kullekin

ikäryhmälle sopivalta korkeudelta. Linjastoja on niin monta~~, vähintään kolme~~, ettei ruokailu ruuhkaudu 10.30-12.00 aikavälillä, jolloin käyttäjämäärä on suurimmillaan. Ainakin yksi linjastoista on huomioitu varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen asiakkaiden pituuden mukaisesti.

Astioiden palautus on huomioitu jo rakennusvaiheessa ja se on mitoitettu vastaamaan todellisia tarpeita, usean sadan eri-ikäisen lapsen ja nuoren yhtäaikaista käyttöä. Loungessa ruoan ottaminen ja astioiden palauttaminen toimivat niin, ettei niiden välillä kulkevien asiakkaiden tiet ajaudu törmäyskurssille. Linjastoille kuumaa ruokaa kuljettavan keittiöhenkilökunnan ja asiakkaiden kohtaamisesta ei aiheudu vaaratilanteita. Myös astioiden palautuspisteellä on huomioitu, että asiakkaiden fyysinen kokoero on suuri.

Ruokailutilan käytön ruokailuaikojen ulkopuolisena aikana mahdollistaa se, että ruoanlaittotilat sekä jakelulinjastot ja palautuspisteet saa erotettua ruokailutilasta ääntä eristävillä väliseinillä, jotka avataan ruokailun alkaessa ja suljetaan ruokailun päätyttyä. Ruokailutilaa käytetään ruokailuaikojen ulkopuolella muuhun toimintaan. Ruokailutila ja aula on jaettavissa pienempiin tiloihin, joiden käyttö on mahdollinen ruokailun aikanakin. Hyvällä akustiikalla ja muilla tilan viihtyisyyttä lisäävillä ratkaisuilla luodaan rauhallista tunnelmaa loungeen, jolloin eri toimintojen äänimaailmat eivät sekoitu.

Suunnitteluratkaisuun esitetään tutkittavaksi sitä, että Loungen keskeltä nousevat kahdet eri portaat toiseen kerrokseen, jota kiertää iso ja leveä parvi. Parvi on käytävä, josta kuljetaan sisäkautta moduuleihin. Kulkeminen on avointa ja näkyvää myös valvonnan kannalta. Loungesta voi nähdä oppilaan matkalla aiottuun suuntaan.

Loungen sivustoilta löytyvät talon käyttäjien yleiset WC-tilat. Koko rakennus noudattaa kengätöntä ajatusta. Tullessaan sisälle Loungeen jokainen jättää kenkänsä pääsisäänkäynnin vieressä oleville kenkätelineille.

Loungeen voidaan sijoittaa myös viherseinä, jonka on todettu parantavan ilman laatua ja joka lisää myös viihtyisyyttä.

4.2. Lava

Lava voisi olla noin 1,5 metrin korkeudessa ruokalan lattiatasosta. Lava aukeaa ruokalaan ja amfiteatteriin sekä ääntä eristävää seinää siirtämällä liikuntasaliin, jolloin Lounge yhdistyy jättimäiseksi tilaksi ja näin ollen toimii suurten tilaisuuksien pitopaikkana. Lava on draamakasvatuksen keidas. Lavan taustatiloissa on varasto roolivaatteille, lavasteille yms draamavälineistölle. Lavan esirippu on akustoiva.

4.3. Luonnontieteet (2. vaihe)

Luonnontieteiden modulissa mahdollistuu fysiikan, kemia, biologia ja maantieteen opetus. Modulissa on kaksi täysvarusteltua kemian ja fysiikan laboratoriotilaa, joita voivat hyödyntää eri-ikäiset ja -kokoiset käyttäjät Laboratoriotiloilla on yhteinen lukittava (vain pääsy rajatuilla henkilöillä) vaarallisten aineiden varasto. Kulku ja ikkunat hulevesipuistoon ja -tutkimusalueelle, joka mahdollistaa ympäristön tutkimisen myös sisätiloista ja esim. time lapse -videoiden kuvaamisen. Biologian ja maantiedon opetustiloissa on havainnollistamisvälineitä ja tilojen yhteydessä on mahdollisuuksien mukaan kasvattamo, jossa pystytään tekemään kasvien kasvatuskokeita.

4.4. Taito- ja taideaineet (osittain 2. vaihe)

Musiikin opetustilat ovat monipuoliset. Isomman musiikkiluokan vieressä ~~on~~ voisi olla erillisiä tiloja, jotka on varustettu äänieristetyillä ovilla (esim. kaksi ovea) sekä tarpeellisella välineistöllä bändisoittoa ja soitonopetusta ajatellen. Mahdollisuuksien mukaan kaupungin musiikkiopisto on mukana talon toiminnassa.

Liikunnan opettaminen mahdollistuu monessa eri tilassa. Talon liikuntasali sijoittuu siten, että se palvelee kaikkia talon käyttäjiä, myös iltakäyttöä.

Sali on tarkoitettu liikuntakäyttöön, mutta se mahdollistaa myös tilan hyödyntämisen muussa käytössä, esim. tanssiaisten yms. liikkumista vaativien tilaisuuksien järjestämisessä. Salissa voi olla katsomo, joka yhdistyy loungeen ja lavaan, jolloin sitä voidaan hyödyntää myös koko koulun yhteisissä juhlissa ja tilaisuuksissa. Liikuntasalin yhteydessä on välinevarasto, jossa on mahdollista säilyttää erillisissä lukittavissa varastoissa sekä talon että iltakäyttäjien omaa välineistöä. Toinen pienempi sali sijoittuu varhaiskasvatuksen toimintojen yhteyteen

Eri liikuntatiloissa on huomioitu tieto- ja viestintäteknologiset ratkaisut siten, että niitä pystytään hyödyntämään vaivattomasti liikunta- ja terveyskasvatuksen tukena sekä erilaisissa tilaisuuksissa ja juhlallisuuksissa. Liikuntaa opettavien pukeutumistiloina toimivat liikuntasalin välittömässä läheisyydessä olevat henkilöstön sosiaalitilat. Pukuhuoneissa on wc:t ja suihkutiloissa suihkut on jjaettu siten, että oppilaan haluama yksityisyys on turvattu, esim. suihkuseinäkkeillä, ovellisilla suihkukopeilla tai jollain muulla ratkaisulla. Perinteisten tyttöjen ja poikien pukukoppien lisäksi tiloissa on vähintään yksi erillinen pukeutumis- ja suihkutila, joka mahdollistaa esim. muunsukupuolisen oppilaan peseytymisen leimautumatta.

Kuvataiteen tiloissa on ikkunat, jotka aukeavat mahdollisuuksien mukaan koulun viereiseen puistoon. Lattioiden materiaali on valittu siten, että maalien ja veden käyttö tilassa on turvallista. Käsityöt ja kuvaamataito sekä Maker Space -tila ovat lähellä toisiaan, jotta eri tiloja ja niiden materiaaleja pystytään käyttämään monipuolisesti ja joustavasti erilaisissa projekteissa.

Käsityössä pehmeiden (tekstiilityö) ja kovien materiaalien (tekninen työ) tilat tulee olla välittömästi vierekkäin. Koulun koosta riippuen tiloissa oltava jaettavia osia niin, että esim. kahden erillisen ryhmän opettaminen tiloissa onnistuu. Tiloista on pääsy aidatulle nikkarointipihalle, jossa nikkarointia ja omaehtoista rakentelua voi jatkaa. Oma sisäänkäynti mahdollistaa ulkokengissä ulkotiloista siirtymisen. Ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan pehmeiden käsityön ja kuvataiteen tilat esim. yhdistelmätilana ja kovien materiaalien käsityötila toteutetaan vuosiluokkien 1.-6. tarpeiden mukaisesti.

1.-6. luokkien kotitaloutta opiskellaan loungen yhteydessä esim. minikeittöllä varustetussa kabinettitilassa, jota voidaan käyttää myös iltakäytössä. Varsinaiset erityisvarustellut kotitalouden tilat toteutetaan 2. vaiheessa. Koulun kotitalouden tilat ovat myös iltakäytön käytettävissä. Koulupuolen ja muiden toimijoiden kuiva-ainevarastot ja jääkaapit ovat erillisiä ja ne ovat kunkin käyttäjäryhmän lukittavissa.

4.5. Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen moduuli tulee ensimmäiseen kerrokseen. Se on sijoitettu hallinnon ja henkilöstötilojen viereen, jolloin koko talon henkilöstötilojen hyödyntäminen on paremmin mahdollista myös varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Ensimmäisen kerroksen sijainti mahdollistaa myös taito- ja taideaineille varattujen tilojen hyödyntämisen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen moduulissa on kaikille ryhmille erilliset sisääntulo- ja eteistilat, joista on kulku päiväkodin pihalle. Päiväkodin pihasta on kulku koulun pihalle.

On tärkeää, että päiväkodin tilat ovat helposti muunneltavissa ja akustiikaltaan lasten kehitystä ja henkilökunnan työhyvinvointia ja ergonomiaa tukevia. Muunneltavuus saavutetaan liikutettavilla huonekaluilla ja tilajaon mahdollistavilla erilaisilla liikuteltavilla väliseinillä. Tilojen välillä käytetään seinien sisään meneviä liukuovia, jolloin tilankäyttö myös ovien läheisyydessä voidaan maksimoida. Kaikissa ryhmätiloissa tarvitaan vesipiste, yksi lukollinen säilytyskaappi sekä joitakin kaappeja päivittäin käytettäville materiaaleille. Päiväkodissa on myös yksi suurempi keskusvarasto, jossa voi säilyttää askartelutarvikkeita yms.Lasten käytössä olevat lelut ja materiaalit ovat esillä liikuteltavissa säilytysmoduuleissa, joita voidaan hyödyntää myös tilanjakajina. Pienille lapsille suunnatuissa tiloissa kirjat tulee säilyttää niin, että lapsi voi nähdä kirjan kannen.

Yli 3-vuotiaiden lasten ryhmätiloissa ei tarvitse huomioida ruokailua, koska ryhmät ruokailevat Loungessa. Taaperoryhmissä lapset ja henkilökunta syövät ryhmätiloissa, joten niissä myös lattiamateriaalin on oltava helposti puhdistettavissa. Tiloissa on käytetty pehmeitä materiaaleja, tyynyjä, pehmopalikoita yms., joita lapset voivat käyttää helposti myös omaehtoisten leikkien ja/tai leikkitilojen rakentamisessa.

Pienten ryhmissä lasten unentarve on huomioitu kiinteillä kaappisänkyratkaisuilla, joissa henkilökunnan ergonomia on huomioitu (lasten silittäminen lepotilanteissa). Kaikissa ryhmissä on huomioitu tilat rauhoittumiselle erilaisia patja- ja kaappisänkyratkaisuja hyödyntäen. Patjakaapeissa huomioidaan hygienia tyynyjen ja peittojen säilytyksessä.

Eteistilat on mitoitettu lapsimäärää vastaavaksi ja tiloissa on riittävät säilytystilat lasten vara- ja kuravaatteille. Myös henkilökunnan ulkovaatteille on varattu säilytys- ja kuivaustilaa. Eteisessä on kuivauskaapit, joissa märät vaatteet saadaan kuivattua tehokkaasti. Lisäksi eteisissä on tangot, joihin kosteita ulkovaatteita voidaan ripustaa ilmavasti. Eteistilassa on tarvittaessa päälle kytkettävä tuuletussysteemi. Taaperoryhmissä on henkilökunnan ergonomiaa tukevat pukemispenkit.

Wc-tilat ovat riittävän suuret ja ne turvaavat lasten yksityisyyden. WC-tiloissa on huomioitu pesumahdollisuus, sijoittamalla pide-suihkut jokaiseen erillisen WC-istuimen yhteyteen isompien lasten ryhmissä. Taaperoryhmissä on ergonomiaa tukevat sähköiset hoitopöydät ja pesualtaat. Myös vaippojen sekä kestovaippojen säilytykseen on riittävät ja hajulukolliset tilat. WC-tiloissa voidaan käyttää siirreltäviä vesileikkialtaita.

TVT ja mediakasvatus mahdollistetaan riittävällä välinestöillä kuten tabletit, kannettavat tietokoneet ja älypuhelimet. Vaativimmissa projekteissä voidaan käyttää koulun välineistöä. Varhaiskasvatus on linjassa koulun teknologiakasvatuksen kanssa. Sähköpistokkeita tulee olla riittävästi kaikissa tiloissa.

Vantaan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa ja Vantaan kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa nostetaan esiin lapsen osallisuus oppimisympäristöjen rakentajana ja muokkaajana. Lasten työt, teemat ja käytettävissä olevat materiaalit tulee olla näkyvissä ja lasten saatavilla. Lasten kiinnostuksen kohteiden tulee näkyä ympäristössä, joten tiloja pitää pystyä muokkaamaan lasten kanssa, lasten tarpeet huomioiden. Lasten töille on varattu "näyttelytilaa", joten lasten töitä voidaan ripustaa sekä seinille että kattoon esimerkiksi vaijereiden sekä ilmoitustaulujen avulla. Valaistuksessa on käytetty sekä yleisvaloa että kohdevaloja. Valoteho on säädettävä ja valojen kohdistusta voi vaihtaa kaukosäätimellä, jolloin tunnelmaa voi helposti vaihtaa ja tiloja jakaa valon avulla. Lattiamateriaalien tulee tukea monipuolista toimintaa, joka pitää sisällään sekä fyysisesti aktiivista että taide- ja ilmaisukasvatusta tukevaa toimintaa (kosteuden kestävää ja pyyhittävää).

Atomin yhteisöllinen toimintamalli mahdollistaa esi- ja alkuopetuksen joustavan yhteisen toiminnan ja joustavan ryhmittelyn, jota tilaratkaisut tukevat.

4.6. Oppilashuollon tilat

Oppilashuollon tilat ovat mahdollisuuksien mukaan välittömästi henkilöstötilan läheisyydessä. Neuvola ja kouluterveydenhuolto ovat helposti saavutettavissa. Oppilashuollon tiloihin on huoltajille mahdollistettu pääsy menemättä koulun muiden tilojen läpi.

4.7. Hallinnon ja henkilöstön tilat

Tavoitteena on, että henkilöstön tilat kokoavat koko talon henkilöstön yhteen. Henkilökunnan tila on sisustuksellisesti rentouttava ja rauhoittava. Sen värimaailma on harmoninen ja ehyt sekä tekstiileillä muunneltavissa. Siellä on isot ja avarat ikkunat, joista valo tulvii sisälle. Ikkunoiden ilmettä voidaan muuttaa erilaisilla verhoratkaisuilla. Tila toimii sekä taukotilana että kohtaamis- ja kokouspaikkana. Tilat mahdollistavat myös itsenäisen työskentelyn sekä esimerkiksi arkaluonteiset puhelut. Henkilökunnan tilan on oltava kaikille helposti saavutettavissa, jotta ihmiset tulevat sinne työpäivän alkaessa, tauoilla sekä lähtiessään työpaikalta. Tällöin esimerkiksi esimiehen on helppo tavata henkilöstöä ja kuulla arjen asioita. Tilassa on mahdollisuus pitää myös yhteisiä henkilöstökokouksia. Henkilökunnan tilan yhteydessä sijaitsevat henkilökunnan hiljaisen työskentelyn työtilat sekä neuvottelutilat. Henkilöstötilassa on henkilökunnan lokerikot. Henkilöstötilan yhteydessä on kokoustiloja, jotka ovat muunneltavia.

Henkilökunnan tilojen välittömässä yhteydessä on henkilökunnan sosiaalitilat, jotka ovat myös välittömästi liikuntasalin vieressä. Tällöin erillistä opettajien liikuntapukukoppia ei tarvita. Opettajien sosiaalitiloista on suora käynti koulun piha-alueelle, jolloin välituntivalvontoihin lähteminen sujuu luontevasti (etenkin, kun koulu on kengätön koulu). Samoin luonteva siirtyminen henkilökunnan parkkialueelle ja pyörätelineille sujuvoittaa päivää. Henkilökunnan sosiaalitilassa on riittävät säilytys- ja kuivaustilat pyöräilijöiden varusteille. (Lukollinen säilytystila henkilökunnan polkupyörille)

Henkilökunnan tilassa on iso ja toimiva keittiö. Henkilöstötilassa on mahdollisuus lämmittää ruokaa ja syödä eväänsä. Kylmäsäilytystilaa tai jääkaappitilaa on riittävästi. Jokaisella on mahdollisuus jättää eväänsä kylmään työpäivän alkaessa. Keskipäivän tauon aikana on mahdollista lämmittää eväänsä

nopeasti ja ehtiä syömään ne. Keittiössä on tilaa lämmittää ruokaa. Tiskipöytä, tiskiallas, astianpesukone ja mikroaaltouunit on sijoitettu siten, ettei niiden käyttö sulje toisen käyttäjän reittiä. Tilassa on huomioitu, että siellä säntäilee vähintään 20 kiireistä eväiden lämmittäjää yhtä aikaa. Keittiössä on huomioitu, että siellä on paikka vähintään 70 erilaiselle kahvikupille. Kahvinkeittimet on sijoitettu siten, että kahvia on helposti otettavissa. Kahvinkeittäjät ja evästelijät mahtuvat sulassa sovussa keittiötilaan yhtäaikaa. Keittiö on sijoitettu mahdollisimman hyvin lähestyttävästi keskelle henkilöstöhuonetta tai nurkkaan, jossa ihmisten kulkemiselle on huomioitu riittävästi tilaa.

Hallinnon tiloissa on iso kattava varasto, josta löytyy kaikki mahdollinen koko talon käyttäjille helposti samasta paikasta.

4.8. Ensimmäisen vaiheen luokka-astemoduulit

Moduulissa voi työskennellä eri ikäisiä oppilaita. Kaksi solua muodostaa moduulin, soluparin. Solusta muodostetaan polveileva oppimaisema sijoittamalla alueelle erikokoisia pienryhmätiloja ja jakamalla alue esim. seinällä, siirtoseinillä, akustisilla kevyillä jakoseinillä tai kalusteilla pienemmiksi ja/tai

rauhallisemmiksi työskentelytiloiksi. Polveilevuus ja vyöhykkeisyys toteutetaan hankekohtaisesti toiminnallisten tarpeiden mukaan. (Vantaan kaupungin koulusuunnitteluohje 2019).

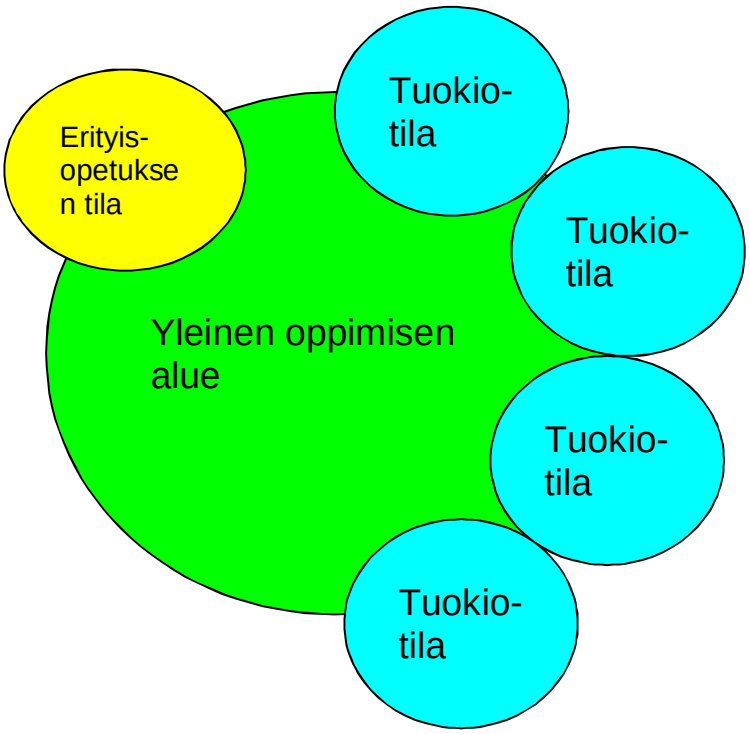
Jokaisella alakoulun luokka-asteella on oma modulinsa rakennuksen toisessa kerroksessa. Modulit toimivat ikäluokittain pareittain, jolloin oppilaat "muuttavat" aina kahden vuoden välein uuteen moduliin. Aina kahteen moduliin on yksi yhteinen sisääntulonsa suoraan pihalta. Kenkien säilytys on suunniteltu ulko-ovien läheisyyteen, jolloin myös vaatesäilytyksen edustiloja voidaan hyödyntää jako- ja pienryhmätiloina. Moduulissa on yksi iso tila, johon koko ikäluokka voi kokoontua kerralla opetustuokioon. Ison tilan vieressä on pienempiä tiloja, joihin voidaan luoda erilaisia työskentely-ympäristöjä, joista oppilaat voivat valita (tai opettaja voi ohjata) tarkoituksenmukaisimman (hiljaisen työskentelyn tila, ryhmätyötila jne.) Modulissa on tilaa myös liikunnalle ja liikunnallisten toimintojen toteuttamiselle koulupäivän lomassa. Jokaisessa moduulissa on vähintään yksi neuvottelutila sekä erityttämisen tiloja. Oppilailla on isossa tilassa säilytyslaatikot tai lokerot sekä koukut, joihin reput voi ripustaa. Tilassa on monipuolisia ja osittain kehonhallintaa vaativia istuimia ja työskentelypaikkoja.

Luokkahuoneiden lattiamateriaali sallii, että tiloissa voidaan maalata, askarrella, toteuttaa niin käsi- kuin kuvataiteen aiheita. Kaikissa moduleissa on musiikkivälineistöä ja vähintään yksi piano. Aina kahdella modulilla (1-2, 3-4, 5-6 ja 7-9) on yhteinen kirja- ja tarvikevarasto.

Toisen vaiheen valmistelussa täsmennetään pedagogista suunnitelmaa perus- ja erityisvarustelluissa tiloissa tapahtuvien opetustuokioiden pedagogisten toimintamallien osalta.

4.9. Perusvarusteltu aineenopetuksen moduuli (2. vaihe)

Aineenopetuksen moduulissa oppilaat opiskelevat aineenopettajien ohjauksessa. Moduulissa ~~tulee olla~~ voi olla esim. neljä opetustuokiotilaa, joihin voidaan kokoontua opetustuokiota varten. Opetustuokiotilassa tulee pystyä opiskelemaan samaan aikaan n. 20-25 oppilasta. Moduulin yleisen oppimisen alueen kalustuksen tulee tukea tiimityöskentelyä. Taito- ja taideaineet sekä luonnontieteet opetetaan erillisissä tiloissaan talon ensimmäisessä kerroksessa. Opettajat toimivat moduulissa yhteisopettajuusmallilla.

Toisen vaiheen valmistelussa täsmennetään pedagogista suunnitelmaa perus- ja erityisvarustelluissa tiloissa tapahtuvien opetustuokioiden pedagogisten toimintamallien osalta.

4.10. Opetusteknologia

Kaikilla oppilailla on käytössään henkilökohtaiset kannettavat Chromebook-laitteet tai muut vähintään yhtä hyvin opetuskäyttöön soveltuvat kannettavat tietokoneet, jotka toimivat langattomassa verkossa. Isommat oppilaat voivat viedä laitteet kotiin, missä myös heitä velvoitetaan lataamaan laitteet. Langattoman verkon kantokyky kestää kaikkien laitteiden yhtäaikaisen käytön. Työskentely-ympäristö tukee henkilökohtaisten laitteiden käyttöä ja ryhmissä tapahtuvaa yhteisöllistä tiedonrakentelua.

Oppilaiden ja opettajien työskentelypisteet mahdollistavat erilaiset työskentelyasennot. Kalusteiden ergonomia on mietitty. Tila on muunneltavissa erilaisiin oppimisteknologian vaatimiin käyttötarkoituksiin, yksilötyöskentelystä, ryhmätyöskentelyyn sekä koko opetusryhmän yhteisiin opetustuokioihin.

Kouluun hankitaan riittävä varustus mediakasvatuksen ja oman sisällöntuotannon tarpeisiin, kuten videoiden ja äänitteiden luomiseen. Moduuleihin voidaan maalata kuvaamista ajatellen soveltuviin paikkoihin green screen -seinät videoiden tekemistä varten. Lisäksi koululle hankitaan riittävä määrä ajanmukaisina pidettäviä tabletlaitteita tai vastaavia ryhmätöinä kuvattavia videoprojekteja, kuvaamista ja editointia varten. Myös videon kuvaamisen vaatimat tilankäyttö sekä jalustaratkaisut kuvaamista varten huomioidaan hankintoja ja suunnittelua tehtäessä. Animaatioiden kuvaamista varten kouluun on hankittu animaatiopöytiä. Animaatioprojekteissa voidaan hyödyntää videoprojektien tapaan tabletlaitteita. Hankkeen toisen vaiheen toteuttamisen yhteydessä tutkitaan studion toteuttamismahdollisuudet. Koulun yhteisessä käytössä ~~on~~ voisi olla yksi paremmin varusteltu studiotila/ -laitteisto, joka on varustettu paremman tasoisilla kameroilla sekä videoiden ja äänen käsittelyyn soveltuvalla tietokoneella.

Opettajien käytössä on riittävä esitystekniikka. Jokaisessa opetusmodulissa on useita siirrettäviä näyttöjä ja ainakin muutama isommalle pinnalle heijastava videotykki. Yhden solun käytössä on muutama langaton dokumenttikamera, joita voi tarvittaessa siirtää. Opettajien kannettavalle tietokoneille on korkeussäädettäviä pieniä pöytiä. Kaikessa esitystekniikassa pyritään langattomuuteen.

Äänentoisto on laadukas esimerkiksi kielten opetusta ja videoiden katsomista ajatellen. Akustiikkaa suunniteltaessa huomioidaan tällainen käyttötilanne, jotta muualta ei kantaudu äänentoiston peittävää häiritsevää hälyä.

Oppimisympäristö tukee tekniikan käyttämistä, sähköpistokkeiden määrä on riittävä esimerkiksi tietokoneiden latausta ajatellen. Työskentelytilojen läheisyydessä on mahdollisuus ladata tietokonetta työskentelyn aikana siten, että sähköjohtoa ei joudu vetämään kulkureittien poikki. Esitystekniikkaan liittyvien johtojen ja sähköpistokkeiden sijoittelu mahdollistaa opettajan toimintapaikkojen joustavan muuttumisen ja tukee oppilaiden monipuoliseen ryhmittelyyn perustuvaa toimintakulttuuria.

Musiikkiluokan tekniikka mahdollistaa musiikin tekemisen, esittämisen, äänittämisen ja äänitteiden teknisen muokkaamisen. Äänentoisto on riittävän tasokas musiikin kuuntelemista varten. Musiikin esittäminen ja toistaminen pitää olla mahdollista myös yhteisiä kokoontumisia varten varatuissa tiloissa.

Käsityöopetuksen käytössä on laserleikkuri sekä 3D-printteri sekä printterin ohjaamiseen soveltuva tietokone. Oppilaat voivat kappaleiden suunnittelussa hyödyntää henkilökohtaisia laitteitaan.

4.11. Piha ja lähialueet

Kaupunginvaltuuston hyväksymässä Kaupunkitasoinen palveluverkkosuunnitelma 2018 - 2027 on strategisena tavoitteena väestön liikuntamahdollisuuksien turvaamisen toteuttamalla uusia lähiliikuntapaikkoja ja ylläpitämällä jo olemassa olevia. Koulujen ja päiväkotien pihat sekä lähiliikuntapaikat ovat keskeisessä asemassa liikkumiseen aktivoivan arkiympäristön luomisessa. Kaupungin tavoitteena on toteuttaa näitä paikallisina liikkumisen paikkoina.

Monitoimitalon piha-alueet ovat monipuolisesti sekä asukkaiden että monitoimitalon toimijoiden käytössä. Piha-alueiden suunnittelussa osallistetaan erityisesti lapsia ja nuoria sekä hyödynnetään liikuntapalveluiden osaamista. Monitoimitalon piha-alueet muodostuvat monesta helposti valvottavissa olevasta osasta. Koulun piha tukee liikuntakasvatusta eri vuodenajat huomioiden. Pihan osioita ovat koululaisten välituntipihat, päiväkodin piha ja lähiliikuntapaikka/liikuntakenttä. Opetuksessa hyödynnetään koulun pihan lisäksi lähipuistoja ja muita lähialueen tarjoamia mahdollisuuksia. Rakennusvaiheessa pyritään säilyttämään alkuperäistä puustoa niin paljon kuin mahdollista.

Koulun välituntipihaa on helposti valvottava ja monipuoliseen liikuntaan kannustava. Leikkivälineitä on riittävästi oppilas- ja lapsimäärä sekä heidän toiveensa huomioiden. Leikkipihalla voisi olla elementtejä perusmittayksiköistä (mm. neliömetri, aari, kuutiometri), joita voidaan käyttää mittayksiköiden havainnollistamiseen. Piha-alueella olisi hyvä olla satatauluja (esim. laatoilla tehtyinä), joita voidaan hyödyntää välitunneilla ja opetuksessa. Pihalla on hyötykasveja (esim. omenapuita ja marjapensaita).

Pihalla muunnettavia väliaitoja, joilla voidaan rajata erilaisia leikkialueita. Esim. rakenteluleikki (lautoja, siirtolavoja, nauloja, vasaroita), hyötypuutarha (aidattu ilkivallalta). Välituntivalvojat voivat avata leikkialueita sovituille ryhmille.

Keskeiselle paikalle välituntipihalle tulee ulkovarasto välituntivälineille. Oven lukko sarjoitetaan niin, että avaimella ei saada muita tiloja auki, jolloin mahdollistetaan se, että oppilaat voivat itsenäisesti pyörittää lainaamoa. Varaston tulee olla kylmä, jotta se voidaan pitää auki myös pakkasella ilman lämmönhukkaa. Oven eteen laskeutuu tiski, jonka takaa lainaaminen luonnistuu. Varastossa on tarpeeksi tilaa välituntivälineistölle.

Päiväkodin piha on aidattu. Piha on turvallinen ja toiminnallinen ja helposti valvottava. Päiväkodin piha on yhteinen kaikille, mutta sitä voidaan tarvittaessa rajata erilaisiin alueisiin muunneltavilla elementeillä. Esimerkikisi pienten piha voidaan tarvittaessa rajata omaksi alueekseen ja sinne on sijoitettu taaperoiden leikkivälineet. Varsinkin toimintakauden alussa pienemmät lapset tarvitsevat oman ja rauhallisen pihansa kokeakseen olonsa turvalliseksi. Päiväkodin pihalla on suuria puita varjostamassa pihaa, alkuperäistä puustoa säilytetty mahdollisimman paljon. Muutenkin piha on mahdollisimman luonnonmukainen ja siinä on säilytetty luonnon omat korkeuserot ja muodot. Kiviä on käytetty sekä maisemointiin että innostamaan lapsia liikkumaan esim kiipeilemään. Pihan istutettu kasvillisuus koostuu hyötykasveista esim marjapensaat ja hedelmäpuut, lisäksi istutuslaatikoita. Pihalla on myös katoksia, joissa voi leikkiä sateella tai kovassa auringonpaisteessa. Pihalla on kaksi lukittavaa, tilavaa varastoa, toinen talvi- ja toinen kesäleikkivälineille. Auratun lumen paikka on mietitty siten, että kasattuja kinoksia voi käyttää mäenlaskuun. Pihalla on erilaisia keinuja kuten lautakeinu, rengaskeinu ja hämähäkkikeinu. Kiipeilytelineet ovat monipuoliset ja niihin on yhdistetty liukumäkiä. Hiekkaleikkialue sekä keinonurmikenttä mahdollistavat monipuoliset leikit ja kannustavat liikkumaan.
Valaistukseen on kiinnitetty erityistä huomiota ja se on riittävä koko pihan alueella, myös pimeinä vuoden aikoina.

Koulun piha-alueelle voisi olla lähiliikuntapaikka, joka esim. monitoimikaukalosta ja (talvisin jäädytettävästä) puistokentästä sekä asfaltoidusta koripallokentästä. Kentän toiminnot houkuttelevat monipuoliseen liikuntaan (parkour, skeittaus, koripallo, ulkokuntoilulaiteet, boulderointiseinä). Liikuntatuntien ulkopuolella lähiliikuntapaikka on välituntikäytössä ja kouluaikojen ulkopuolella asukkaiden vapaasti käytettävissä.

Koulun välittömässä läheisyydessä sijaitsevat puistot ovat aktiivisesti opetuskäytössä. Viereiseen puistoon tullaan hulevesiä hyödyntäen rakentamaan vesielementti, jota voidaan hyötykäyttää koulun opetuksessa. Vesistöstä tultaisiin saamaan jatkossa tietoa (veden korkeus, virtaama jne.), jota voitaisiin hyötykäyttää luonnontieteiden opetuksessa. Veden äärelle on tarkoitus rakentaa reitti niin, että vettä päästäisiin vaivattomasti tutkimaan riippumatta veden korkeudesta. Koulun opetukseen voidaan yhdistää puiston eläimistön ja kasviston tutkimista sekä esim. roskien määrää voidaan tilastoida vuosittain. Tiedon keruu yhteen paikkaan tulee miettiä niin, että vuosittaiset tilastot ovat koulun käytettävissä.

Myös muita lähialueella olevia kohteita hyödynnetään opetuksessa. Näitä ovat mm. Kartanonkosken urheilupuisto (2 km), Tiikeri-areena (500 m), Flamingo (600 m) ja Tammiston luonnonsuojelualue (2km). Kehärata ja Aviapoliksen rautatieasema (1 km) mahdollistavat myös kauempana Vantaalla tai Pääkaupunkiseudulla olevien kohteiden hyödyntämisen opetuksessa.

5. Rakennuksen vuorokautisen toiminnan kuvaus

Monitoimitila on auki arkisin klo 7-22, koko tämän ajan talossa on vartija/vahtimestari paikalla. Rakennus on opetus- ja kasvatuskäytössä klo 8-17, nuorisotoimen ja vapaa-ajan toiminnan käytössä klo 22 saakka. Koulun yleiset tilat ovat varattavissa eri harrasteryhmille ja järjestöille klo 16 jälkeen. Rakennuksessa on ympärivuorokautinen ilmastointi.

Nuorisotyötä tehdään osana Atomin kasvatuksellista kokonaisuutta hyödyntäen tehokkaasti yhteiskäyttöisiä tiloja. Atomin yhteisöön kuuluminen korostuu kaikessa toiminnassa, toisten nuorten ja aikuisten kunnioitus, tilojen arvostus ja sen mukainen tiloista huolehtiminen sekä yhteisten sääntöjen arvostus ja noudattaminen ovat toiminnan perustana.

Nuorten oma osallisuus on nuorisotyöllisen toiminnan ydintä, nuoret ideoivat, suunnittelevat ja järjestävät toimintaa itselleen ja toisilleen, nuorisotyöntekijät luovat edellytyksiä innostavat nuoria omaan toimintaan sekä tekevät tiivistä yhteistyötä koulun kanssa. Nuorisotyö tarjoaa toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia kouluajan jälkeen, myös iltaisin ja viikonloppuisin. Nuoret voivat toimia kerhoissa, nuorten avoimissa illoissa sekä tapahtumissa. Pienryhmätoimintaa räätälöidään nuorten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Myös yksilöllistä henkilökohtaista tukea nuori voi saada nuorisotyöntekijöiltä.

Nuoret voivat olla toiminnoissa vapaa-ajallaan, harrastaa, tavata kavereitaan, oppia ja kehittyä kaikkia ihmisiä arvostaviksi ja kunnioittaviksi ihmisiksi.

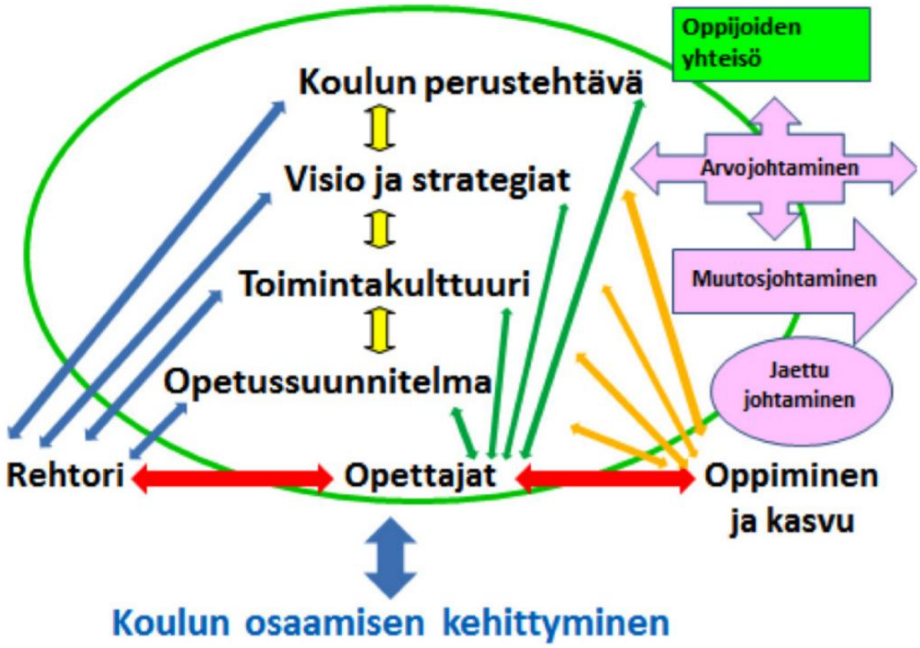
6. Johtaminen

Talolla yksi johtaja ja johtotiimi, johon kuuluu koulu, varhaiskasvatus ja nuorisotoimi.
Koululla, varhaiskasvatuksella ja nuorisotoimella on omat johtajat, jotka kuuluvat johtotiimiin.

Koko talon yhteinen johtotiimi pitää yllä keskustelua henkilöstön kanssa talon arvoista ja resurssien tarkoituksenmukaisesta käytöstä. Samalla yhteinen ymmärrys säilyy myös eri yksiköiden välillä.

Yhteisissä keskusteluissa sovitaan pelisäännöt talon tilojen ja välineiden käytölle. Henkilöstö jakaa yhteisesti sovitut arvot ja tavat. Yhteisen johtotiimin tavoitteisiin kuuluu myös rakentaa toimivat käytännöt koulun ja eri palveluntuottajien välillä (aamu- ja iltapäivätoiminta, siivous, ruoka ja vartija)

6.1. Pedagogiikan johtaminen

Kuvio 2. Rehtorin laaja pedagoginen johtaminen.

Lähde: MUUTTUVA OPPILAITOSJOHTAMINEN
http://utbildningsstyrelsen.fi/download/141265_Muuttuva_oppilaitosjohtaminen.PDF

Monitoimitalossa on kaikkia toimijoita koskeva yhteinen arvopohja, joka on pedagogiikan perusta. Yhteinen johtotiimi takaa arvopohjan jakamisen koulun koko henkilöstön osalta. Pedagogiikan johtamisessa on tärkeää, että johtotiimissä on linjattu rekrytoitavien henkilöiden osaamista ja sitoutumisen vaatimusta koulun kehittämiseen.

Koko henkilöstön yhteiset kokous- ja suunnitteluajat osallistavat työntekijät koulun toimintaan ja arvoihin, myös ostopalvelut (siivous, ruoka ja vartija) sekä oppilashuollon henkilöstö ovat mukana yhteisessä suunnittelupäivissä.

Tiimi- ja kokousrakenteet luodaan yhdessä johtotiimissä. Sekä tiimeissä että kokouksissa on jäsenet yli yksikkörajojen (esim. koulu ja nuta), jotta henkilöstön yhteisöllisyys säilyy.

Osaamisen johtaminen, yhteisten koulutusten järjestäminen, takaa oppilaalle jatkumon yhteisestä pedagogiikan jatkumosta varhaiskasvatuksesta yläkouluun. Koulutukset suunnitellaan koko henkilöstöä kehittäviksi kaupungin strategia ja koulun arvot huomioiden.
Koko koulun henkilöstöllä on pääsy eri tvt- järjestelmiin, jotka eivät sisällä salassa pidettävää tietoa.

6.2. Talous

Budjetti jakautuu koko talon budjettiin sekä eri toimialojen omiin budjetteihin. Koko talon budjetista vastuu on talon johtajalla. Varhaiskasvatuksen, koulun ja nuorisotoimen budjeteista on vastuu kunkin yksikön johtajalla.

Yhteiskäytössä olevat tilat ja laitteet ovat yhteisvastuullisesti huollettavia, esimerkiksi musiikkivälineet.

7. Tarinat eli narratiivit

7.1. Narratiivi neljäsluokkalainen

(Narratiivi on koostettu Kartanonkosken koulun 4B-luokan oppilaiden kirjoituksista syksyllä 2018). Miten tähän laitan, laitanko kaikki oppilaiden nimet vielä lisäksi?

“Hymmeli on juuri uuden ison koulun pihalla. Koulun piha on viihdyttävä ja hauska. Hymmeli näkee keinuja, liukumäen ja kiipeilytelineen. Unelmien koulun pihalla on keinu, hämähäkkikeinu, kiippari, karuselli, urheilukenttä, talvisin luistelukenttä. Koulu on ulkoapäin keltainen. Koulun ulkoseinässä on kello. Yläkoululaisille on eri välkkäalue kun alakoululaisilla.

Siiri seikkailee uudessa koulussa. Siirillä oli edessä ensimmäinen koulupäivä. Siiri kävelee koulun pihalle. Siellä on eiffel-tornin muotoinen kiipeilyteline. Hän on innoissaan, koska koulun pihalla on vihreitä puita, joiden ympärillä on penkkejä, missä istua. Puiden alla on ihanaa olla varjossa, kun on kuuma kesä. “Mennääks seikkailuradalle”: Ensin on puolapuut ja tasapainotesti ja vaikka mitä. Korkea kiipeilytelineessä, joka olisi 25m ja olisi 3 kerrosta jokaisessa. Kerroksessa olisi liukumäki ja trampoliini, jossa saa hyppiä. Koulun pihalla saa ajaa polkupyörillä, saa leikkiä kukkulan kuningasta, saa heittää lumipalloja, mutta omalla vastuulla.

Olipa kerran myös Pertti, joka oli menossa ensimmäistä kertaa kouluun. Hänen äitinsä vei hänet autolla kouluun. Pertin oli pakko laittaa hienot vaatteet koulua varten. Ensimmäiset kaksi tuntia aikaa käytettiin koulun kiertämiseen. Heti seuraavalla tunnilla oli matikkaa ja harjoittelimme numerot 1-50. Sitten oli välitunti. Pertti meni pelaamaan pukkista ja voitti kaikki. Pihalla on iso kiipeilytelinerata, joka on iso seikkailurata. Parkour-rata. Paljon erilaisia keinuja, tavallisia, hämähäkkikeinuja, tramppa, kiipeilyseinä, tulivuorikiipeilymäki, kiipeilyteline, monta kerrosta, eri kerroksista liukumäet, tankoja, riippusilta ja puumaja, kiipeilypuut. Puita, joissa voi kiipeillä. Piha oli niin suuri ja siellä oli niin paljon tilaa ja tekemistä, riittävästi välineitä ja laitteita, että Hymmelin, Pertin ja Siirin sekä kaikkien heidän yhtä aikaa ulkona olevien 500 oppilaan ei tarvinnut odottaa koko ajan vuoroaan päästäkseen kiipeilemään, hyppimään, keinumaan ym. liikkumaan, kuten heidän pitäisi tauon aikana tehdä.

Hymmeli astuu askeleen rakennuksen sisälle ja näkee leveän aulan ja oppilaita. Hymmeli pääsee ajoissa luokkaan, koska luokan opettaja on oppilaita vastassa. Hymmeli astuu askeleen luokkaan ja näkee tilavan ja rauhallisen luokan. Luokkahuoneessa on pieniä piikkipalloja ja myös mattoja. Käytävillä on maaseudun tyyliset talo- ja puunaulakot. Siellä on myös mattoja ja sohva, jossa voi ottaa kengät pois.

Käytävä on keskeltä leveä ja muilta sivuilta kapea. Maantiedon luokassa olisi virtuaaliseinät, joista näkyisi esim. avaruus. Luokassa olisi sohva. Joka luokassa n. 20 henkilön sohva. Kun he menivät sisälle he silmät suurina ihmettelivät näkymää. Luokasta oli saatu niin valoisa, ikkunoita ja kirkkaita lamppuja. Ihana tunnelma. Luokkaan on yhdistetty uutta ja vantaa. Pöytinä toimii tavalliset pöydät ja liitutaulu. Luokka on valoisa. Siellä on valoisat seinät ja puun väriset kaapit. Koulu on sisältäpäin valkoinen. Koululla on juoma-automaatteja käytävillä. Luokassa on pulpetit ja pulpettikirjat. Ruokalassa pöydät ovat pyöreitä. Jokaiseen pöytään mahtuu 5 oppilasta. Opettajilla on oma pöytä, joka on suorakulmio. Aulassa on sohvat. Sohvien vieressä on liikuntasali.

Liikuntasalissa on liikuntavarasto, jossa on patjoja ja tramppa. Liikuntasalissa on myös käytetty paljon värejä ja pukuhuoneet on erikseen. Ruokalassa on verhoja ja ikkunoita. Pöydät on pyöreitä ja tilavia. Pöydät on suunniteltu 4-6 henkilölle. Ne on myös valkoisia. Ruokala on iso ja tilava. Ruokalassa ruokailee ensin alakoulu. Sen jälkeen yläkoulu. Yläkoulussa naulakot on kaapit ja niihin on omat koodit. Koulussa on pelihuone, mattoja, säkkituoleja. Koulussa voi rentoutua.

Kun astuin koulun isoista pääovista sisään, näen vasemmalla naulakoita ja kenkälokerikkoja. Naulakoita valaisee isot ikkunat ja koristaa kasvit. Ovien oikealla puolella on avara ruokasali, jossa on valkoiset pyöreät pöydät ja kulmikas astioiden palautuspiste. Ruokalassa tarjotaan maukasta ruokaa. Pöytäliinat ja tuolien pehmusteet on värikoodattu luokkien mukaan. Kun kiipeän koulun harmaista portaista ylös, näen koulun sohva-alueen, jossa on keltainen kulmasohva ja harmaat pallotuolit. Sohva-alueen oikealla puolella on käytävä, jossa on luokkia. Minun luokkani värikoodi on turkoosi. Luokassa seinät on valkoiset, harmaa kivilattia sekä turkoosit verhot. Istuin turkoosille säkkituolille ja kuuntelin satua, jota opettaja luki. Luokassa oli paljon kasveja ja isot ikkunat. Opettaja antoi tehtäväksi tehdä matikankirjasta tekemättömiä tehtäviä. Minä kävelin omalle paikalleni, istuin pehmustetulle tuolilleni ja aloin tekemään päättelytehtäviä. Seuraavalla tunnilla oli lukuhetki. Lukuhetkellä menimme koulun kirjastooon ja saimme lukea siellä kirjoja. Kirjastossa oli käytetty keltaisen, harmaan ja punaisen sävyjä. Sitten koulupäiväni loppui ja lähdin koulusta innokkaana seuraavaan päivään.

Pertti puolestaan ajattelee, että
-On kivaa mennä kouluun.
-On kivaa opiskella
-Opettajat ovat kivoja.
-On hyvää ruokaa.
-Oppilaan ei tarvitse pelätä, että jokin kiusaa häntä.
-Oppilas löytää oman luokan helposti värikoodien avulla. Värikoodit vievät omiin luokkiin. Joka puolella koulua on erilaisia karttoja, jotka kertovat minne mennä. Hiekkalaatikko. Pilveltä näyttävä katto.

Kun menemme välitunnille menimme vaatenaulakoille. Ne ovat harmaat naulakot, jossa on monille vaatteita. siellä on hatuille ja kengille omat paikat. Tää koulu on aika iso. Täällä on paljon luokkia. en meinannut ensin muistaa luokkaa, kun täällä on paljon luokkia. Mutta miltä koulu näyttää.

7.2. Narratiivi kuudesluokkalainen

(Narratiivi on koostettu Veromäen koulun kuudennen vuosiluokan oppilaiden kirjoituksista. Kirjoittajat: Lotta Saari, Adalmina Svennblad, Pihla Pusa ja Ella Annajian)

Koulu ei ollut suosittu pelkästään sen kauniin ulkonäön takia, vaan koululla oli uusinta teknologiaa ja tehokkaat opetusmenetelmät. Kun Salla astui koulun portista sisään, hänen edessään näkyi suuri valkoinen rakennus. Pihalla oli iso urheilukenttä ja leikkialue. Leikkialueella oli paljon erilaisia kiipeilytelineitä ja keinuja. Hetken kuluttua kellot soivat ja Salla astui sisälle koulun viidensien ja kuudensien luokkien ovista, joista nousi rappuset naulakkotilaan, rakennuksen toiseen kerrokseen. Koulu oli ulkokengätön koulu joten kaikki ottivat kenkänsä pois.

Heidän luokka huoneensa oli valtava ja kaikki kuudesluokkalaiset olivat siellä yhdessä. Huoneeseen tuli paljon valoa, kiitos valtavien lasi-ikkunoiden, joiden eteen sai tarpeen mukaan verhot. Valo oli luonnonvaloa. Tilassa oli erikokoisia valkoisia pöytiä. Pöytiin mahtui istumaan kolmesta hengestä kymmeneen henkeen. Opettajien pöydät olivat eri puolilla tilaa. Lattialla oli pari vaaleansinistä mattoa. Salla istuutui Lauran kanssa kolmen hengen pöytään. Tuolit pyörivät. Tilan nurkissa oli rajattuja alueita esimerkiksi rauhalliselle ja toiminnallisemmalle työskentelylle. Salla ja Janica päätyivät usein rauhalliseen nurkkaukseen työskentelemään, sillä siellä oli iso ikkuna, josta saattoi katsella tehtävien lomassa ulos ja haaveilla kaikenlaisesta. Salla laski reppunsa pyörivän tuolinsa viereen ja rullasi itsensä lähemmäs pöytää. Hän nosti läppärin esiin ja avasi sen ripein liikkein. Välineinä toimi kosketusnäyttöiset tietokoneet, jotka olivat monissa tehtävissä käteviä. Hän avasi koneelta piirustusohjelman ja kaivoi esiin kosketusnäyttökynän.

Sallan opettaja kertoi tällä tunnilla olevan urakkaa. Laura ja Salla eivät olleet samalla luokalla, mutta tilassa he saivat opiskella samassa pöydässä yhdessä. Salla jatkoi kirjoitelmaansa ja Laura aloitti matikasta. Kaksi ensimmäistä tuntia hurahtivat nopeasti tehtävien parissa. Heidän koulussaan kaikilla oli omat E-kirjansa jotka olivat vähän kuin tabletteja. Näissä E-kirjoissa oli tosin tietokoneavustajia ja paljon erilaisia toimintoja. Salla teki tovin tehtäviä.

Välitunnilla oli Sallan luokan vuoro olla nuorisotilassa. Nuorisotilassa oli sohvia, pöytiä ja lukemista. Siellä oli myös pingistä ja tietokonepelejä. Itse tila oli tunnelmallinen ja hieman hämärä. Salla otti hyvän paikan sohvalta melko kaukaa luokan “koviksista”. Salla syventyi kirjaansa, jonka kaivoi repustansa. Välitunti kesti puoli tuntia. Oppitunnin lopulla oppilaat lähtivät opettajan johdolla ruokalaan.Ruokalan katto oli lasia. Seinät olivat valkoiset ja ikkunalaudoilla oli viherkasveja. Katosta näki, kuinka sadepisarat tulivat taivaalta. Ruokalassa oli kerrallaan paljon oppilaita, mutta meteli ruokalassa pysyi aisoissa ääntä vaimentavien rakenteiden ansiota.

Seuraavalla tunnilla oli taas urakkaa. Salla teki englannin tehtäviä. Lauralla oli jo loppunut koulu ja hän meni istumaan ylätasanteelle, joka löytyi myös tilasta. Ylätasanne oli noin kolmen metrin korkeudessa. Siinä oli aidat ja sieltä näki hyvin ulos. Sallalla oli seuraavalla tunnilla käsitöitä. Käsityöluokassa oppilailla piti olla kengät jalassa ja luokassa oli lainattavia sisäkenkiä tätä varten. Tämä olikin hyvä, niin kenkiä ei tarvinnut kuljettaa kädessä ympäri koulua. Välitunnille ja kotiin lähdettiin aina oman luokkatason naulakoiden kautta. Koulupäivä päättyi normaalisti kello 14.30. Salla meni suoraan koulun jälkeen nuorisotilaan tekemään englannin tehtävät loppuun. Sen jälkeen Salla lähti kotiin.

7.3. Narratiivi opettaja

Hilma saapuu aamulla kouluun polkupyörällä, jonka hän saa lukittua erilliseen polkupyöräkoppiin. Heti parkkipaikkojen ja pyöräsäilytyksen lähimmästä ulko-ovesta hän siirtyy henkilökunnan sosiaalitiloihin, joissa saa käytyä suihkussa ja vaihdettua työvaatteet päälleen. On hyvä, että henkilökunnalle on varattu korkeat lukittavat säilytyskaapit, koska siellä voi säilyttää myös liikuntavarusteita. Liikuntasalin ovi on ihan sosiaalitilojen välittömässä läheisyydessä. Koulu on kengätön, joten ulkokengät voi hyvin jättää sosiaalitiloihin, koska sieltä on myös suora pääsy koulun välituntipihalle.
Sosiaalitiloista Hilma siirtyy koko talon yhteiseen henkilöstötilaan, missä kohtaa nuorisotyöntekijän, jonka kanssa Hieman luokalla on yhteisiä suunnitelmia päivän varalle, jotka hiotaankin loppuun heti aamulla äänieristetyssä kokouskopissa. Henkilökunnan kesken on sovittu, että jos joku työskentelee tai kokoustaa henkilöstötilan kopeissa, annetaan hänelle työrauha, joten suunnitelmat saadaan ripeästi kasaan. Päivää varten tarvitaan pari monistetta, jotka saa kätevästi haettua käytävällä olevalta kopiokoneelta. Hilma siirtyy luokkatasonsa opetustiloihin, joihin myös oppilaat kellon soitua tulevat. Päivä aloitetaan kaikkien luokkien yhteisellä infolla. Oppilaat voivat katsoa tietokoneeltaan viikon ohjelmaa, jonka näkeminen helpottaa viikon työn suunnittelua. Välillä tunnit ovat opejohtoisia, välillä työskennellään pareittain tai pienissä ryhmissä ja välillä koko joukko yhdessä. Ruokailuun siirrytään yhdessä tilavien käsienpesupaikkojen kautta. Ruokailu on kiireetön tarpeeksi suuren ruokalan ansiosta. Ruokalassa mahtuvat kaikki syömään niin rauhassa, koska pöydistä ei ole pulaa. Nuorisotyöntekijä saapuu iltapäivä tunnille ja luokka siirtyy opetustilat, jossa tehtävä saadaan rauhassa suoritettua. Iltapäivällä oppilaiden päästyä kotiin Hilma suunnittelee seuraavan viikon opintokokonaisuutta henkilöstötilan suunnittelukopissa ennen kotiinlähtöä. Työläppärin voi jättää koululle latautumaan omaan henkilökohtaiseen lukittavat lokeroon.

7.4. Narratiivi alueella asuva perhe

Sanna suuntaa kulkunsa töiden jälkeen monitoimitalolle, missä osallistuu kuoronsa harjoituksiin. On näppärää, että harrastustoimintaa on näin lähellä kotia. Talon pääovi on auki ja heti aulassa on selkeä ilmoitusnäyttö, josta näkee, missä tilassa mikäkin toiminto on. Kengät ja ulkovaatteet voi lukita aulassa oleviin kaappeihin. Perheen poika Vilhelmi on samaan aikaan menossa musiikkiopiston pianotunneille musiikkiluokka vieressä olevaan pienehköön soitonopetustilaan. Ennen soittotuntiaan hän on osallistunut nuorisotoimen järjestämään iltapäivätoimintaan. Perheen isä, Pertti, on menossa hieman myöhemmin omalla kulkulätkällään talon puutyöluokkaan jatkamaan edellisenä päivänä aloittamansa sohvapöytä työstämistä. Oli onni, että Pertti oli bongannut kurssin, jolla sai perehdytyksen tilojen käyttöön ja pienellä kuukausimaksulla pääsee käyttämään tiloja omiin käsityötöihin. Kerrostaloasunnoissa, joita monitoimitalon lähellä on, ei ole tiloja askarteluhuoneille, joten puutyötilan käyttö mahdollistaa rakkaan käsityöharrastuksen jatkumisen. Kulkulätkä tallentaa sisälle tulon tiloihin, joten on hyvä, että Pertti ei joudu vastuuseen muiden mahdollisesti rikkomista laitteista tai epäsiistiksi jätetystä tilasta.

23 § Kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten saapuneet päätökset/ EL-H

Opetuslautakunnalle on kuntalain 92 §:n mukaista ottomenettelyä varten lähetetty seuraavat päätökset:

Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo
§ 29 Neuropsykologisen konsultaatiopalvelun hankinta

Opetuslautakunta 10.6.2019 § 23

Apulaiskaupunginjohtajan esitys:
Päätetään olla ottamatta opetuslautakunnan käsiteltäväksi esittelyosassa mainittuja päätöksiä.

Päätös:
Hyväksyttiin esitys.

Muutoksenhakuohje 1. Oikaisuvaatimus

Jos olet tyytymätön tähän päätöksen, voit vaatia siihen oikaisua **Vantaan opetuslautakunnalta,** eli tehdä siitä oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen voit tehdä

- lainmukaisuusperusteella, eli jos
    - päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä
    - päätöksen tehnyt toimielin on ylittänyt toimivaltansa
    - päätös on muuten lainvastainen

ja/tai

- tarkoituksenmukaisuusperusteella, eli päätöksen sisältöön liittyvillä perusteilla

Voit tehdä oikaisuvaatimuksen, jos olet kunnan jäsen. Asianosaisena voit tehdä oikaisuvaatimuksen kunnan jäsenyydestä riippumatta, jos päätös kohdistuu sinuun tai se vaikuttaa välittömästi oikeuksiisi, velvollisuksiisi tai etuihisi.

Oikaisuvaatimuksen toimittaminen

Toimita oikaisuvaatimus **14 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan. Oikaisuvaatimus on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Myöhässä tullutta oikaisuvaatimusta ei tutkita.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä Vantaan kaupungin internet-sivulla.

Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, jollei muuta näytetä
- seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä
- kolmen päivän kuluttua sähköisen viestin lähettämisestä tai
- saantitodistuksen osoittamana aikana/erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana

Voit toimittaa oikaisuvaatimuksen henkilökohtaisesti, postittamalla tai sähköisesti. Jos viimeinen palautuspäivä osuu viikonlopulle tai pyhäpäiväksi, voit toimittaa oikaisuvaatimuksen vielä seuraavana arkipäivänä virka-aikana.

Tee oikaisuvaatimus kirjallisena ja kerro siinä mitä muutoksia haluat päätökseen ja millä perusteella. Liitä oikaisuvaatimukseen mukaan vaatimusta tukevat asiakirjat. Ilmoita oikaisuvaatimuksessa kotikuntasi ja yhteystietosi ja allekirjoita se. Jos sinulla on laillinen edustaja, oikaisuvaatimuksessa tulee olla sinun nimen ja kotikunnan lisäksi myös tämän nimi, kotilunta, yhteystiedot ja allekirjoitus. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, mutta siitä on käytävä ilmi lähettäjän tiedot.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Vantaan opetuslautakunnan osoite

Postiosoite: Vantaan kaupungin kirjaamo, PL 1100, 01030 Vantaan kaupunki
Käyntiosoite: Vantaan kaupungin kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa
Puhelin: (09) 8392 2184, faksinumero: (09) 8392 4163
Sähköpostiosoite: kirjaamo@vantaa.fi
Virka-aika: klo 8.15 - 16.00

Muutoksenhakuohje 2/ Kunnallisvalitus oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen

Jos olet tyytymätön tähän päätöksen, voit hakea siihen muutosta **Helsingin hallinto-oikeudelta**.

Valituksen voit tehdä lainmukaisuusperusteella, eli jos
- päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä
- päätöksen tehnyt toimielin on ylittänyt toimivaltansa ja/tai
- päätös on muuten lainvastainen.

Voit tehdä valituksen, jos olet tehnyt päätöksestä aiemmin oikaisuvaatimuksen. Kunnan jäsenenä voit tehdä valituksen, jos päätös on muuttunut oikaisuvaatimuksen takia.

Valituksen toimittaminen

Toimita valitus **30 päivän** kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksisaantipäivää ei lueta valitusaikaan. Valitus on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Myöhässä tullutta valitusta ei tutkita.

Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä Vantaan kaupungin internet-sivulla.

Asianosaisen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, jollei muuta näytetä:
- seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä,
- kolmen päivän kuluttua sähköisen viestin lähettämisestä tai
- saantitodistuksen osoittamana aikana/erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkittynä aikana

Voit toimittaa valituksen henkilökohtaisesti, postittamalla tai sähköisesti. Jos viimeinen palautuspäivä osuu viikonlopulle tai pyhäpäiväksi, voit toimittaa valituksen vielä seuraavana arkipäivänä virka-aikana.

Tee valitus kirjallisena ja kerro siinä mitä muutoksia haluat päätökseen ja millä perusteella. Liitä mukaan valituksen kohteena oleva päätös ja vaatimusta tukevat asiakirjat (ellet ole niitä aiemmin toimittanut oikaisuvaatimuksen yhteydessä). Ilmoita valituksessa kotikuntasi ja yhteystietosi ja allekirjoita se. Jos sinulla on laillinen edustaja, valituksessa tulee olla sinun nimen ja kotikunnan lisäksi myös tämän nimi, kotilunta, yhteystiedot ja allekirjoitus. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse allekirjoittaa, mutta siitä on käytävä ilmi lähettäjän tiedot.

Valitus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Vahingonkorvausasiassa hallinto-oikeus voi tutkia ainoastaan, onko päätös tehty muodollisesti oikein. Vahingonkorvauksen perustetta tai määrää koskevan riita-asian käsittelee sen sijaan toimivaltainen yleinen tuomioistuin (käräjäoikeus).

Muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksua hallinto-oikeudessa **260** euroa. Lisätietoja valituksen maksullisuudesta saa Helsingin hallinto-oikeudesta. Maksua ei peritä silloin, kun hallinto-oikeus muuttaa valituksenalaisen päätöksen valittajan eduksi.

Helsingin hallinto-oikeuden yhteystiedot:
Käynti- ja postiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki
Puhelin: 029 56 42000, faksi: 029 56 42079
Sähköpostiosoite: helsinki.hao@oikeus.fi
Asiointipalvelun osoite: https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet
Virka-aika: klo 8.00 - 16.15

Muutoksenhakuohje 7/ Oikaisuvaatimus-/ valituskielto

3.1. Tähän p**äätökseen, joka koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa**, ei saa hakea muutosta.
(Kuntalaki 136 §)

3.2. Tähän **päätökseen, joka koskee hankintaoikaisua**, ei saa hakea muutosta.
(Hankintalaki 135 §)